

D I V I
AUGUSTINI, ET SCOTI
SUBTILIVM PRINCIPIS
D E
GRATIA CHRISTI
C O N S E N S U S;
A U T H O R E
P. F. STANISLAO A PLACENTIA
MINORITA REFORMATO;
A U S P I C A N T E
R E V E R E N D I S S I M O P A T R I
P A S C H A L I A V A R I S I O
IN CISMONTANA S. FRANCISCI FAMILIA;
GENERALI JAM COMMISSARIO
TOMUS SECUNDUS.

Accedunt SANCTI PROSPERI AQUITANI Opuscula.

V E N E T I I S,
EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA
MDCCLXVIII

Superiorum Permissu, ac Privilegiis.

AGUSTINI, ET SCOTTI

PHOTOGRAPHIC

GRATA CHRISTI

CO. N. Y. U. S.

NEW YORK

P. F. STANISLAO A. PLACENTIA

MINORITA. R. F. G. M. A. T. O.

A. U. S. P. I. C. A. M. T. A.

R. F. G. M. A. T. O. P. L. A. C. E. N. T. I. A.

P. A. S. C. H. A. L. I. A. V. A. R. I. S. I. O.

IN CIRCULARI A. T. A. N. G. I. S. T. I. A. N. T. I.

G. E. N. E. R. A. L. I. A. M. C. O. M. M. I. S. S. A. R. I. O.

T. O. M. U. S. S. E. C. U. N. D. U. S.

A. T. A. N. T. I. A. N. T. I. A. N. T. I. A. N. T. I.

V. E. N. E. T. I. S.

E. X. T. R. O. R. A. T. I. A. B. A. L. L. E. O. N. I. A.

M. D. C. C. X. V. I. I.

PHOTOGRAPHIC

PHOTOGRAPHIC

REVERENDISSIME PATER

UO occurrunt, **PATER REVERENDISSIME**, quæ insigniter patrocinantibus maxime præstanda sunt; obsequium nimirum, gratique animi officium; quorum quidem postremum intimus conscientiae sensus unice sibi debet vindicare; alterum vero externis quoque prodere argumentis prope dixerim necessarium. Quum igitur, **TE** maxime hortatore, **TE** adprobante, immo penitus & movente (quo providissimo incitamento, dicam) meæ devoti & efficacia Gratiae Christi lucubrationes jam absolute publico sint iudicio committendæ, non melius obsequium erga **TE** meum me patefacturum arbitratus sum, quam si alteram illarum partem, perennis instar monu-

menti semper extitutam tuo præclaro nomini inscribe-
 rem. Et sane, hanc dum inscribo, mihi gaudendum
 summopere, illum in TE invenisse, quocum studiorum
 ratio conjuncta est prorsus, ac sententiarum adlectus
 communis. Enimvero eum TE jamdiu novi, quem
 egregia merita a pueritia ad hæc usque tempora cumu-
 latissime diducta spectatissimum reddunt: eum TE sen-
 si, quem solidioris literaturæ studiosissimum virum esse
 decet. Cum enim Adolescens expectationem illam, quam
 optima in pueritia institutio, tuusque bene cordatus ani-
 mus fecerat, superaveris, nostroque cætui, (quod illi in
 ævum benevertat) nomen dederis; quis illico non de-
 prehendit ætatem tuam, ipsumque TE egregie factis, &
 muneribus peregre plus semel functis vicisse? Sodalitio
 nostro adscriptus alacri adeo mentis acie studia divina-
 rum rerum assecutus es, ut eorundem studiorum Mode-
 rator brevi renunciatus non aliud quam Scripturarum,
 & Sanctorum Ecclesiæ Patrum linguam in deliciis ha-
 bueris, probe noscens, non a cerebrosis quorundam homi-
 num commentis; a Sacra vero antiquitate Theologicas
 disciplinas esse auspicandas. Quid si ultra pergerem,
 non mihi subesset in TE libentissime commendandum?
 Prudentia mehercle in rebus agendis summa, facilis in
 omnes benignitas illa, qua TIBI omnium devinciebas
 affectus, suavissima integritas, religiosissimi, quos in
 TE cuncti intuebantur mores laudum tuarum amplissima
 argumenta forent. Ast hæc optime jam noverant, &
 commendavere Mediolanensis Provinciæ Patres, quibus
 cum Præfectus esset assignandus, tanto muneri aptior
 TE annis adhuc adolescente, integritate, equitate, sin-
 cera sollicitudine ter proveceto quispiam non fuit inven-
 tus; quo factum est, ut faustissimo omine ea ornatus
 es di-

es dignitate, qua Provinciam totam auctiore illustratione condecorares. In ea vero administratione illo omnium votis satis fecisti eventum, ut Patrum omnium Sapientissimorum uno consensu ejus **TIBI** Præfectura cura fuerit iterum commissa. Verum sicuti non una Telluris plaga, aut altera tantum solaris radii vim experitur, salutaremque influxum, quum ea circumquaque diffundatur: ita prorsus non unius Provinciae sinu tua potuit contineri virtus; sed late adeo percrebuit, ut lectissimi Patres pro generalibus Comitibus Mantuæ undique congregati virtutis tuæ effectus avidissime percipientes Generalem **TE** totius Cismontani Cætus Commissarium jusserunt; ut ad omnes, vel ad Sodalitii nostri partem maximam uberrimi illi provenirent fructus, quos aliqui tantum antea degastarant. Verum eo incautum me deduxit oratio, quo nec ingredi quidem fas esse initio præmonueram; præsertim cum modestiæ tuæ gravissimum fore sentiam quidquid laudum tuarum præconium vel minimum sapiat. Hoc tamen unice præterire nefas putaverim, quod **TE** in ævum extollat, quod commendationem tuam omnem excedit, quod nobis felix, faustum, fortunatumque sit. Statutum illud dico, quo studiorum Moderatoribus præceptum a **TE** est, qua Methodo, quibusve authoribus in Theologia, vel morum disciplinis proficiant, ut & Sapientiæ dignitati, & vitæ integritati consultum sit. Non aliis porro sanctionem, quam iis, quibus **TU** usus es verbis, proferam. „ Ast ubi agitur, inquis in Epistola ad omnes Cismontanæ familiæ Provincias data n. xv. „ de divina Intelligen- „ tia, atque Præscientia, de Peccato originali, de Li- „ bero arbitrio, de Justificatione, de Prædestinatione, „ de **GRATIA**, atque id generis aliis; quæ inter se

„ nexum habent, equidem cupimus, ut præter S. Bona-
 „ venturam, & Scotum, Card. de Laurea opusculis,
 „ Collationibus F. Francisci Macedo, & F. Andrea Ve-
 „ ga commentariis sedulo utantur: præ omnibus tamen
 „ eum vel maxime DOCTOREM iis præfigimus, cujus
 „ doctrinam Ecclesia ipsamet consecravit, dum ad ejus-
 „ modi controversias identidem excitatas finaliter di-
 „ rimendas illam consulere, ac adoptare consuevit.
 „ (*) MAGNUM dico AUGUSTINUM, quem ejusdem
 „ Ecclesiæ splendidissimum lumen idcirco omnes adpel-
 „ lant: ac jure quam optimo S. Hermisdas Papa Pos-
 „ sessorem admonuit De arbitrio libero, & Gratia
 „ Dei quid Romana, hoc est Catholica, sequa-
 „ tur & sentiat Ecclesia, in variis libris B. Au-
 „ gustini abunde posse cognosci. Hunc itaque ut
 „ omnes nostri veluti Ducem tutissimum in memoratis
 „ Questionibus inoffenso pede sequantur, ejusque reveren-
 „ dam, & in omni Ecclesia catholica receptissimam au-
 „ thoritatem fidelissime amplectantur, & in deliciis ha-
 „ beant, quin vel latum unguem ab illa umquam re-
 „ cedant, indicare, operæ pretium arbitramur. „ Læ-
 „ tanter hæc iterum iterumque legi, PATER REVE-
 „ RENDISSIME, plus semel hæc lætanter pretiosissima
 „ verba deosculatus sum. Quis providam non admiretur
 „ sanctionem? Quis divina consilia summa cum gratula-
 „ tione non libentissime excipiat? Non latet siquidem,
 „ quam naviter foret obsistendum, si hac nostra etiam
 „ ætate erumperent homines GRATIÆ Dei inimici, qui,
 „ ut S. Prosperi verbis utar contra Collatorem, liberum
 „ arbi-

(*) Clemens VIII. in Congregationibus de Auxilio.

arbitrium caussarentur auferri, si & principia, & profectus, & perseverantia in bonis usque in finem DEI DONA esse dicantur, quod magis dolendum esset, si ineptam hanc superbientium querimoniam non tantum ignobile vulgus, & procax stultorum loquacitas intemperanter effunderet; verum etiam quidam, ut iisdem fere S. Prosperi verbis prosequar, Sacerdotalis Ordinis, qui in Sanctarum Scripturarum studio præstare existimantur, & disputandi usu inter eos, quibuscum degunt, excellere ad instrumentum inimicorum Gratiae Dei talem studerent proferre doctrinam, qua cavendum nobis esse præciperent, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, ut illius esse DONA SIMPLICITER, & ABSOLUTE (*) fateamur. Atque firmata jam de vi, & intrinseca divinae gratiae efficacia, atque in tuto apud nos posita Ecclesiae doctrina, quæ totius plane Religionis, omniumque virtutum basis est & fundamentum, Christianæ Ethices quoque integritati prospicis, illam ad ævum splendorem hisce verbis n. xvii. revocans. „ Ad ea scandala a Nostro Ordine removenda, „ quæ ex nimia opinandi licentia in doctrinis præcipue „ ad mores pertinentibus oriri, & suscitari possent, „ S. Theologiæ Lectores, alique omnes DOCTRINAS tutiores, & probabilioresemper doceant, & amplectantur. Cujus quidem saluberrimi, ac pernecessarii Decreti exactissimam observantiam sub gravissimo S. Obedientiæ præcepto, sub pœna privationis officii, nec non sub interminatione divini Judicii adversus illos, „ qui

(*) Ita appellari haud posse, nec talia esse contendit Scribillator quidam in Italia Placentinus liberculo, cui titulus: Osservazioni Teologico-Critiche.

„ qui minus tutas minusque probabiles opiniones scien-
 „ ter, ac voluntarie docere, aut amplexari, vel tueri
 „ præsumerent, serio, districtèque præcipimus. „ Atque
 ita porro Probabilismum omnium laxitatum fontem, ac
 propositionum ab Ecclesia hætenus proscriptarum fœcun-
 dissimam scaturiginem esse docens, totoque nisu e Nostris
 Scholis exterminare satagens, veritatem unice ex puris
 divinæ Scripturæ, venerandæ antiquitatis, sacrorum
 Canonum, saniorisque doctrinæ fontibus hauriendam pro-
 vide suades. Sisto jam, **PATER REVERENDISSI-**
ME. Quæ enim ex tua Epistola retuli hujusmodi te-
 xunt meritis tuis coronam, quam & tu nequis impro-
 bare, & omni laude, quam ego potuissem dicendo com-
 plecti, excellentiorem esse, agnoscunt omnes. Quapropter
 cum ea maxime excoluisse, quæ jusseras, principia,
 measque ex iis derivasse summa fide, diligentiaque lu-
 cubrationes adblandiri posse mihi videar; reliquum est,
 ut, quæ jure prope suo **TIBI** cedunt, eas tu lubens
 amplexari, tuisque fovere studiis haud dedigneris: licet
 enim fortasse nihil, quod **TE** dignum possit haberi, hoc
 in opere sentias; proficiendi tamen, juvandique cupidi-
 tatem ex tentamine meo profecto agnosces; quod si vel
 unice tibi offerre patiare, multoque magis si & fovere
 pro singulari humanitate libeat; tum vero majora in
 dies moliri, quo & adprobationem tuam consequar,
 animus non refugiet. **TE** demum diu multumque ad
 tui nominis supremum fastigium, ad Sacræ doctrinæ de-
 cus, ad Cætus nostri gloriam reddat Deus Optimus Ma-
 nimus

FELICEM. ILLUSTRUM. INCOLUMEM.

LE-

LECTORIBUS

AUT HOR.

IN hac altera nostrarum Exercitationum proponenda parte non est, cur, plura præfando, vos detineam, Lectores studiosissimi. Apostolicæ & Ecclesiasticæ doctrinæ cultores alloquor, qui non a Sophismatum fœcibus; sed a purioribus Sanctæ traditionis fontibus arcanam gratiæ doctrinam haurire solent: persuasum hinc habeo, iis assuetos jam esse conclamationibus, atque dicteriis, quibus pro suarum partium studio Jansenismum confuse ejaculant nonnulli, ipsorum Scholæ institutis ceteros quum cernant adversari. Ne terreamini: „immo calumnias intentatas magno „animo contemnite. Tenebræ sunt a dissensionis Filiis „offusæ, quos excæcat eorum malitia magis tenebras „quam lucem diligentes. Intolerabilis pertinaciæ sunt „homines „qui Pontificum statuta parvipendentes, pro eorum cerebro metiri rem totis conatibus volunt. Quæ e Pontificibus summis Clementi XI. Benedicto XIII. necnon Clementi XII. exhibui sub prioris voluminis initio, consulite. Hi profecto characteres sunt, queis Pontificum Constitutiones sacratissimæ homines illos notant. Eorum misereor; vosque ut misereamini, enixe adhortor.

I N D E X

EXERCITATIONUM, & PROPOSITIONUM.

EXERCITATIO I.

DE Lutherana, & Calviniana heresi circa gratiam & libertatem. num. 1.

§. I. Rebellante per peccatum Adæ concupiscentia, non deperit in homine libertas. n. 13.

Necessitas coactionis, quæ libertati repugnet, inutile prorsus est Novatorum Commentum. n. 26.

Sola, quæ dicitur simplex necessitas, libertati vere, & intrinsece repugnat. n. 38.

In statu naturæ lapsæ perstat in homine libertas indifferentiæ. n. 41.

Indifferentiæ libertas non est mere passiva, & quoddam velut inanime. num. 49.

EXERCITATIO II.

DE Bajana, Janseniana, & Quesnelliana heresi. num. 55.

Horum Novatorum traditur historia per Synopsim. n. 56.

§. I. De Jansenii circa gratiam Systemate. n. 79.

§. II. De Jansenii propositionibus in Jansenii Augustino revera extantibus, atque Hipponensi Augustino toto Cælo adversis. n. 90.

Libratissima omnium propositionum Jansenii Ecclesiæ censura. n. 108.

Subtilis Doctor doctrinam præfert propositiones Jansenianas cum Augustino prædamnantem. n. 106. ceterisque ibi coordinatis.

§. III. De Romani Pontificis in factis doctrinalibus judicio.

In factis cum dogmate conjunctis innoxium est Pontificis judicium. numer. 142.

EXERCITATIO III.

DE Gratia sufficienti. num. 182.

§. I. Theologorum placita circa gratiæ sufficientis naturam. n. 183.

Opinio Molina, Thomistarum, Augustinienſium. n. 192.

§. II. De gratia sufficienti in sensu Jansenii. n. 210.

Admittenda est gratia vere sufficiens ab efficaci distincta. n. 212.

Cuique bene operaturo necessaria est gratia sufficiens. n. 226.

Non necessaria solum, sed utilis est gratia sufficiens: fuit hinc Jansenius inſiciens, quod non tantum inutile est, sed & perniciosa. n. 229.

Sensus hujus effati: homo bene uti potest auxilio sufficienti, si velit. num. 244.

EXERCITATIO IV.

DE Divina voluntate, qua singuli, auxilii sufficientis ope, in salutis via constituuntur. n. 246.

§. I. Antecedentis & consequentis voluntatis explicatio in Medistarum, Thomistarum, & Augustinienſium doctrina. n. 255.

Veterum Theologorum voluntatis antecedentis & consequentis theoria. num. 261.

Admittenda in Deo est voluntas antecedens omnes salvandi omnino homines. n. 273.

Voluntatem in Deo antecedentem salvandi omnes Augustinus agnovit, agnitamque admisit. n. 289.

Explicatur modus ille dicendi: Deus, quantum est ex parte sui, omnes vult salvos fieri. n. 303.

Augustini expositiones variae circa Apo-

Apostolicam sententiam: Deus vult omnes salvos fieri. n. 312.

Medista Augustinum prefata Apostoli verba explicantem sugillantes. num. 316.

Voluntas antecedens salvandi omnes in Deo est vera & sincera, non Metaphorica voluntas. n. 317.

§. II. *Ea, quæ circa divinam omnium Salvandorum voluntatem sunt dogmatis, discreta ab iis, quæ controversiæ sunt. n. 321.*

§. III. *Christi mors pro omnibus est impensa hominibus, ut omnes homines ea morte salvi fierent. n. 334.*

EXERCITATIO V.

DE sufficientium auxiliorum distributione. n. 350.

§. I. *Scriptores orthodoxi, atque heterodoxi, quorum aliqui pro universalitate, alii pro circumscriptione auxiliorum steterunt. n. 351.*

Media ad salutem sufficientia singulis Deus obtulit, & quantum ex se est, nemini prorsus denegat. n. 358.

Absque fidei piaculo tute negatur, auxilia sufficientia ad salutem omnibus oblata omnibus iidem subministrari. n. 359.

Omnibus universim hominibus potest Deus sufficiens quodcumque supernaturale auxilium subtrahere; quin vel injustus sit, vel iniquus. n. 361.

Homini sufficienti auxilio quamvis destituti non est desperanda salus, num. 362.

Peccanti homini, quamvis sufficientibus auxiliis destituto, iuste imputatur ad culpam, n. 364.

§. II. *Gratia orationis saltem remote sufficiens Adultis omnibus confertur. n. 376.*

§. III. *Varii considerantur hominum status, quibus auxilia ad salutem sufficientia non communicantur, numer. 378.*

Parvulis in Matrum uteris, vel alio quovis in statu ante rationis usum sine baptismo decedentibus non dan-

tur auxilia sufficientia ad salutem. num. 379.

§. IV. *Infidelibus negative talibus actu non confertur sufficiens interior ad credendum gratia. n. 384.*

Nec omnibus, qui tales sunt positive. n. 389.

Obcæcatis, obduratisque insigniter hominibus, etsi fidelibus, semper actu non datur gratia actionis sufficiens, num. 396.

EXERCITATIO VI.

DE necessitate gratiæ in homine lapsso. n. 405.

§. I. *Natura vires in homine lapsso expenduntur. n. 408.*

Humana natura Protoparentis culpa ne dum gratuitis spoliata; verum etiam in naturalibus donis vulnerata est. n. 412.

§. II. *Necessitas gratiæ ad cognitionem veri examinatur. n. 436.*

Homo lapsus, ut aliquod naturale verum assequatur, speciali adjutorio non indiget. n. 447.

Nec gratia indiget ad naturales aliquas veritates morales assequendas, esto singulares in solo operis officio consistentes. n. 456.

Homo lapsus absque speciali gratia nequit, potentia saltem morali, agnoscere sive collective, sive divisive veritates omnes naturales tam in ordine physico, quam morali, tam speculativas, quam generales, & singulares practicas. n. 475.

Attingere veritates practicas, quæ ad opus undequaque bonum voluntatem moveant, gratia donum est. n. 478.

§. III. *Agitur de necessitate gratiæ ad boni prosecutionem, & primo de actibus deliberatis in Deum referendis. n. 482.*

Præcepto adigimur, actiones nostras deliberatas in Deum referre. n. 500.

A Patrum expositione longe recedit, qui Apostolum ut suadentem, non imperantem intelligit. n. 502.

Præceptum de actionibus in Deum refe-

referendis, perpetua Augustini sententia est. n. 508.

Ex quo opera recto relationis ordine destituantur, neque peccata sunt, neque a culpabili cupiditate dehonestantur. n. 525.

§. IV. De necessitate gratiae ad opus morale undequaque bonum. n. 538.

Blasphemarunt Calvinus, Lutherus, Melancton, & Kemnitius docentes omnem humanam actionem esse intrinsece malam. n. 546.

Ut actus moralis sit bonus, non requiritur regnans charitas, sive gratia sanctificans. n. 556.

§. V. De necessitate gratiae ad observanda, ut oportet, legis praecepta. num. 570.

Sine gratia observari nequeunt, ut oportet, legis praecepta. n. 574.

In statu lapsio diligere Deum nullo pacto possumus nec ut Authorem naturae absque gratia. n. 591.

Homo lapsus nullam, ut oportet, potest absque gratia vincere tentationem, & a peccato cavere. n. 599.

Vitam a quavis culpa innocuam ducere singularissimum est gratiae beneficium soli Christo, purissimaeque ejus Matri concessum. n. 603.

§. VI. De gratia ad finaliter perseverandum necessaria. n. 614.

In accepto bono usque in finem perseverare, eximium est gratiae beneficium. n. 618.

Perseverantiam Parvulis, ceterisque Adultis, suscepta sanctificationis gratia, illico morientibus Deus singulari gratiae suae dono impertitur. num. 627.

D E
GRATIA CHRISTI

EXERCITATIO PRIMA.

De Lutherana, & Calviniana heresi circa gratiam & libertatem.

1. **I**N priori hujus operis volumine adversus heterodoxos illos calamum strinximus, qui originale peccatum negantes, proindeque liberi vires arbitrii plus nimio extollentes, divinæ gratiæ necessitatem oppugnarunt. Pelagius, Cælestius, & ceteri, qui eorum impia dogmata a plenariis Africæ conventibus pluries damnata ex parte saltem instaurantes, Senipelagianorum nomine notabantur, fuere hujusmodi oppugnatores, ne, ut ipsis videbatur, ex divinæ gratiæ necessitate libertas everteretur. E contra ab iis nunc exordimur, qui ob originale peccatum liberum hominis arbitrium ita deperditum prædicant, ut nulla insit sive ad bonum sive ad malum libertas; sed ad utrumque inevitabili necessitate adigatur homo: Hinc quemadmodum primi illi gratiam rejiciebant, ut arbitrium aperto sacrilegio tuerentur; ita, ut gratiam, divinaque decreta impio rigore defensent isti, libertatem amandant. Missos facio veteres Fati assertores cum ex Philosophis, tum ex hæreticis; prætereo Manichæos, quos insectatur Augustinus; & scandalosiora duo Religionis, quam *Reformatam* adpellant, capita, Martinum nempe Lutherum, & Joannem Calvinum hac in exercitatione aggredior.

§. I.

De Luther.

2. Martinus Lutherus natione Germanus, Patria Saxo, Islebii Mansfelden-^{Patria, ex-}
sis ditior is oppidi natus est anno 1483. die 10. Novembris ex Patre Joanne^{ius}

De Gratia Christi, Tom. II.

A

Luthero

Luthero Mansfeldiæ Magistratum aliquando gerente, ex Margarëta Lindemanna Matre. Anno ætatis quartodecimo Magdeburgum, anno sequente Isenacum missus est, ut, quas domi inceperat, penatiori scientia literas excoleret. *Studia.* Exacto apud Isenacum quadriennio, anno 1501. Academiam Erfordiensensem se contulit; ubi Magisterii Philosophici gradu anno 1503. decoratus, Philosophiam docere cœpit. Mox vero Parentum consilio ad Jurisprudentiæ studia *Professio.* deflexit ingenium; quod sane habebat ad omnia paratum. Anno 1504. fulmine perterrefactus, sive, ut malunt alii, violenta Condiscipuli cujusdam morte territus inter Augustinienses Monachum induit in Cœnobio Erfordiensis. Anno 1507. Sacris initiatus est, & anno sequenti ad Academiam VVirtembergensem mittitur, ubi Logica, & Physica Aristotelica per ipsum explicata, Romam profectus est anno 1512. & anno prope elapso VVirtembergam reversus, Theologali laurea honestatus fuit, Frederico Saxoniae duce, cui percarus vivebat, sumptus suppeditante. Concessis a Leone X. Indulgentiis prædicatione Crucis adversus Selimum Turcarum Tyrannum, adversus Indulgentias hæc cœpit Lutherus exurgere anno 1517. & propositiones contrarias templo VVirtembergensi affixit. Blasphemam Lutheri doctrinam impetunt Joannes Eckius, Sylvester Prierias, Jacobus Stocstratus, aliique. Quis errorum portenta enumeret, quæ inde professus est? Diversis annis VVirtembergæ typis excusa prodierunt in septem tomos digesta: Atque, ut id commemorem, quod nostra interest, scripsit *de servo arbitrio ad Erasmus* anno 1526. Secundo tomo habetur impia doctrina hæc, qua prædicat, arbitrium ita post Adæ lapsum vel extinctum, vel amissum, ut manserit res de solo titulo, vel titulus sine re.

Effrenis temeritas. 3. Anno 1518. exeunte Augustam petiit, ut coram Cajetano legato, cui rem dijudicandam Pontifex Leo commiserat, causam ageret. Audacter ad generale Concilium provocat; & 41. articulis a Pontifice ann. 1520. damnatis, dire in Ecclesiam debacchatur; & ad comitia VVormatiensia a Carolo Imp. evocatus, nunquam adduci potuit, ut conscriptam a se doctrinam damna-
Apostasia. ret. Anno 1524. cum Catholica professione cucullum Monasticum palam deposuit, Missam in Ecclesia Cathedrali VVirtembergensi abrogari obtinuit, & sequenti anno 1525. Catharinam Boram, Virginem Nobilem, antea Monialem, uxorem duxit. Tandem obiit Islebii in solo natali, quo a Comitibus Mansfeldicis dissidii componendi causa accitus venerat, anno 1546. die 18. Februarii, ætatis suæ 63. VVirtembergæ sepultus.

De Calvino.

Natales. 4. Prodiit eadem tempestate Joannes Calvinus Noviodumi in Picardia Galliae Provincia natus die 10. Julii ann. 1509. Patre Girardo Chauvino Notario, Anna Franca Cameracensi Matre: Adolescens instructus in fide catholica, ingenioque præditus humanioribus se literis excoluit, & elegantia latini sermonis excelluit; Deinde Philosophiam, & Jurisprudentiam, Magistro de Lilla primum docente, professus est Aureliani in Bituricensi Academia, ubi præceptor erat Melchior VVolmatius Germanus Lutherana lue infectus. Impius ille Melchior cum miratus esset in Calvino discipulo acumen ingenii, memoriæ tenacitatem, intellectus acrimoniam, in dicendo facundiam, nec non appetentiam gloriæ; ad inficiendam hæresi Galliam falsis dogmatibus illum imbuit; persuasitque, ut abjecto Jurisprudentiæ studio, Theologiæ studiis incumberet; Theologiæ, inquam, recenter a Luthero inventæ. Hisce stimulis incitatus hæreseos venena propinavit, & Parisios se contulit, ut catholicam

atholicam Theologorum doctrinam confutaret: Quum vero parum se tutum arbitraretur, Engolismam petiit. Nec defuere qui scripserint, immo publica fama circumferebatur in Gallia, criminis pessimi a primario Borcutensis Collegii Sodali fuisse accusatum, atque ad puerorum querelas contumaciæ damnatum. Massonus vero ait, hæreseos causa fugam arripuisse. Basileæ, quo se receperat, libros *Institutionum* ex amplificatis OEcolumpadii scriptis, & ex Melanctonis communibus locis, & Hirpperii Sarcatii, aliorumque impiorum quisquiliis confarcinatos evulgavit. Qua vero scelerata mente id faceret, emblemate affixo significavit, adjectis hisce verbis: *non veni pacem mittere sed gladium*, ut suis institutionibus totam vexari Galliam, intelligeretur. Nefandis blasphemis referti sunt Institutionum prædictarum libri, quas enumerat Gualterius. Huc illucque migrans modo Pictavium, modo Aquitaniam, modo Genevam, modo Bernam; ubi anno 1541. comitiis Ratisbonensibus interfuit; ibique incassum tentata est cum Lutheranis concordia circa præsentiam corporis Christi in Eucharistia. Genevam tandem revocatus se Genevensis Ecclesiæ Pastorem fecit; & Genevensis urbs Calvinismi Metropolis est effecta. Ibi miserrime, & desperanter moritur anno 1564. ætatis suæ quinquagesimo quinto nondum expleto.

Pravi mo-
res.

Institutio-
nes scribit.

Obitus.

S C H O L I O N I.

5. Novatorum, quos descripsimus, error est; post peccatum deperiisse in homine liberum arbitrium: & quamvis hoc ipsum adseruerint alii Luthero & Calvino longe antiquiores, quos refert Augustinus, Chrysostomus, Hieronymus; Arbitrium tamen non negabant titulo defendendi gratiam, vel quod amissum esse per peccatum arbitrarentur; sed quia de providentia Dei, vel de hominis natura male sentiebant: Aiebant enim, quorundam hominum voluntatem natura sua esse ad malum, aliorum ad bonum determinatam, quippe vellent, quosdam a malo, alios a bono principio creari. Novatores autem libertatem negant, gratiam tueri affectantes; & Pelagianis dant manus, quum gratiam libertati fatalem considerent: Hinc quemadmodum Pelagiani Manichæorum nomine exprobrabant gratiæ defensores; ita a Lutheranis defensores arbitrii Pelagianorum nomine adpellantur.

Aug. hæ-
ref. 46.
Chry. ho-
mil. 45. in
Joanem
Hieron. in
princ. Dia-
log. c. Pe-
lag.

Aug. l. 2.
c. duas E-
pist. Pel.
in princ.
& lib. 4.
cap. 12.

S C H O L I O N II.

6. Verba si attendamus, quibus præfati Novatores eorum Scita componunt, differre inter sese aliquantisper videntur. Lutherus siquidem dixit, ideo voluntatem ex necessitate moveri, quia suos non agit motus, sed veluti inanime quoddam eos recipit, mereque passive se habet. Calvinus autem suos voluntati motus attribuit, etiam post Adæ lapsum, adeo ut amet, velit, & spontanee operetur; Ad hæc tamen actiones ita a Deo moveri vult, atque ad unum determinari, etiam quoad operis exercitium, ut, retenta quidem libertate a *coactione*, libertatem amittat a *necessitate*. Verum nullius momenti est hocce discrimen: Nam, quamvis physice differant actio, & passio; si actio libera haud sit, ita inepte se habet ad morales, humanasque actiones tuendas, ad salvanda merita, & demerita, sicuti sola passio: quapropter adversus Calvinum, & Lutherum paria argumentorum tela ejaculant Orthodoxi; & Tridentina Synodus amborum confixit errores adversus primum definiens, posse liberum arbitrium a Deo motum & excitatum dissentire, si velit; adversus alterum statuens, non se habere mere passive.

Super Pl. 5

Lib. 2.
instit. c. 5.
§. 14.

DEFINITIO I.

7. Libertas igitur a *coactione* generatim sumpta illa dicitur, qua agens non per vim sibi illatam, neque per ignorantiam, sed scienter, & delectabiliter operatur.

ANIMADVERSIO I.

8. Libertas a *coactione*, prout hic definitur stat cum *simplici necessitate*: plura enim sponte, libenterque fiunt, tametsi necessario fiant, nec possint non fieri. Sic ita volumus esse felices, ut infelices esse nullo modo velle possimus. Quapropter sola libertas a *coactione* vera libertas non est: nec nisi *analogice* libertas adpellatur, propterea quod actus voluntatis sunt tam qui delectabiliter, & cum complacentia, quacumque vi semota, tam qui ex prævia electione, fiunt.

ANIMADVERSIO II.

R. P. q. 41.
art. 2.

R. P. q. 19.
art. 10.

9. Ex hoc quod aliqua sint, quæ nos non velle non possumus, ut de felicitate jam diximus, consideremus oportet voluntatem modo ut naturam, modo ut facultatem arbitrii. Prima consideratione voluntatem sentimus in ea ferri, quæ naturali quodam instinctu, & inclinatione appetit: secunda vero, voluntatem experimur suorum actuum dominam; Unde si vult facit, si non vult non facit, & eligendo ait: mallet hoc, quam illud. Duplicem hanc voluntatis considerationem exhibet D. Thomas inquit, quod voluntas in quantum est natura, aliquid naturaliter vult, sicut voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem: & similiter Deus naturaliter vult, & amat se ipsum. Sed liberum arbitrium habemus respectu eorum, quæ non necessario volumus, vel naturali instinctu. Non enim ad liberum arbitrium pertinet, quod volumus esse felices, sed ad naturalem instinctum. Unde & alia Animalia, quæ naturali instinctu moventur ad aliquid, non dicuntur libero arbitrio moveri. Cum igitur Deus ex necessitate suam bonitatem velit, alia vero non ex necessitate; respectu eorum, quæ non ex necessitate, liberum habet arbitrium.

DEFINITIO II.

De gratia
& lib. arb.

Jo: 8. 34.

10. Ultra libertatem a *coactione*, de qua jamjam diximus, triplex inquit D. Bernardus, est nobis proposita libertas a peccato, a miseria, a necessitate. Hanc ultimo loco positam contulit nobis in conditione natura, perseveratque certissime in hoc miserrimo infirmitatis statu; nec fieri potest, ut liberum nobis illud sit, quod in potestate non habemus: quapropter Calvinianos, & Jansenistas libertatem cum indeclinabili necessitate consistere prædicantes, cum Ecclesia damnamus. Libertas a peccato in ea reponitur Animi rectitudine, qua voluntas virtuti, non vitio servit. Libertatem hanc consecutus est primus homo in sui creatione; Deus siquidem eum fecerat rectum; hancque primi peccati granditate amisimus, atque peccando toties amittimus; omnis enim, qui facit peccatum, servus est peccati, a cujus servitute non nisi gratia Redemptoris liberamur, Deoque paremus, cui servire regnare est. Hinc ait Bernardus, quod in pristinam (libertatem nempe a peccato, quam primo loco

loco posuit) *restauramur a gratia*. Non libertate solum *a necessitate*, & *a peccato*, sed ea itidem, quæ *a miseria* nuncupatur, primus homo gaudebat. Hujusmodi libertas statuitur in felici ab iis ærumnis immunitate, sub quarum pondere modo ingemiscimus. Concupiscentiæ lucta concutimur, cupiditatibus jactamur, mortem veluti peccati stipendium occumbimus: Hisce porro malis tunc solum liberabimur, quum summo bono intuitive viso Spiritus adhærebit: quapropter ait Melissus D. quod *media* (libertas *a miseria*, quam inter libertatem *a peccato*, atque *a necessitate* locavit) *nobis reservatur in patria*; & de triplici hac libertate concludit. *Dicatur ergo prima libertas natura, secunda gratia, tertia vite vel glorie*. Illam vero, quæ *natura* est, præcipue hic contemplamur. Quippe quæ agendi *indifferentiam* complectitur, sine qua vera libertas concipi nequaquam potest.

D E F I N I T I O III.

II. Duplex porro assignatur *indifferentia una contradictionis*, quæ sit ad agendum, vel non agendum; hæc enim duo contradictionem sapiunt; altera *contrarietatis*, ad bene, vel male agendum, quæ duo contraria sunt.

S C H O L I O N.

12. Ex duabus hisce *indifferentiis* sola quæ *contradictionis* est, ad libertatis essentiam spectat: hac enim semota, nec esse, nec concipi quisquam potest liberi arbitrii actus; quum suorum actuum concipi nequeat dominus, si *indifferentia* illa destituatur, qua eos elicere possit, vel non elicere. Ea vero, quam *contrarietatis* vocant, libertatis essentiam minime ingreditur; hujusmodi siquidem *indifferentia* neque in Deo reperitur, neque in Christo ejus filio, etsi perfectissimæ libertatis sint; quapropter Julianum arguens Augustinus, quod libertatis naturam in potestate ad bonum, & malum *indifferenti* locaret, ait: *Liberum non est, nisi quod duo potest velle, id est, bonum, & malum. Liber ergo Deus non est qui malum non potest velle, de quo etiam ipse dixisti, Deus nisi justus esse non potest. Siccine Deum laudas, ut ei auferas libertatem?* (primo volum. n. 736.) Hæc præmisimus, ut cum humanæ libertatis hostibus congregari facilius valeamus.

Lib. 1. op.
imp. c. 105.

P R O P O S I T I O I.

Rebellante per peccatum Adæ concupiscentia, non deperit liberum hominis arbitrium.

13. Prob. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illam in manu consilii sui; adjecit mandata, & præcepta; si volueris mandata servare, conservabunt te*, ait Ecclesiasticus cap. 15. Tria hic potissimum notanda; constitutum nempe fuisse hominem a Deo in manu consilii sui, in eadem consilii manu fuisse relictum, & mandata homini adjecisse. Quomodo autem in manu sui consilii reliquisset; si post hominis lapsum pro nutu & arbitrio propria sequi non posset consilia? Cur mandata adjecit, nisi libera arbitrii potestate polleret; ut ea adimplens ad promissa præmia perveniret? Disertim loquitur Augustinus, & ab adjunctis homini præceptis felicissimas probationes auspicatur. *Revelavit autem nobis per Scripturas suas sanctas, esse in homine liberum voluntatis arbitrium. Quomodo autem revelaverit comme-*

De gratia
& lib. arb.
cap. 2.

moro vos, non humano eloquio, sed divino. Primum quia ipsa divina precepta homini non prodesse, nisi haberet liberum voluntatis arbitrium, quo ea faciens ad promissa premia perveniret Quid quod tam multis locis omnia mandata sua custodiri, & fieri jubet Deus? quomodo jubet si non est liberum arbitrium? Quid Beatus ille, de quo Psalmus dicit: in lege Domini fuit voluntas ejus: Nonne satis indicat, voluntate sua hominem in lege Dei consistere? Deinde tam multa mandata, quae ipsam quodammodo nominatim conveniunt voluntatem, sicut est: noli vinci a malo; & alia similia, sicut sunt: Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus; & noli repellere consilia Matris tuæ: & noli esse sapiens apud te ipsum; & noli deficere a disciplina Domini; & noli negligere legem; & noli abstinere benefacere egenti; & innumerabilia talia in veteribus libris divinorum eloquiorum quid ostendunt, nisi liberum arbitrium voluntatis humanae? In libris etiam novis Evangelicis & Apostolicis quid aliud ostenditur ubi dicitur: nolite vobis condere thesauros in terra; & nolite timere eos qui occidunt corpus & cetera hujusmodi: nempe ubi dicitur noli hoc, & noli illud, & ubi ad aliquod faciendum, vel non faciendum in divinis monitis opus voluntatis exigitur, satis liberum demonstratur arbitrium velle enim & nolle proprie voluntatis est. Cum Scripturarum autoritate rationem hic habemus firmissimam, quam S. D. citato libro late prosequitur, quamque inculcat libro de fide contra Manichæos capite octavo & sequenti. Malefacti sui, inquit, per cupiditatem quisque auctor est. Est ergo in potestate, ut sit cupiditas: & ideo etiam malum in potestate est. In potestate ergo est, quod in voluntate esse non debet, &c. Peccatum fuit ab Anima rationali, cui liberum voluntatis arbitrium est. Et poena infligitur justitia Dei, quæ nihil facit injuste. Adversus hæc solita cecitate Manichæi latrantes: & cum convincuntur naturam non esse malum, sed in potestate esse hominis facere bene, aut male; dicunt non esse Animam liberam voluntatem; & non vident cecitatem suam. Quis enim non clamat stultum esse, præcepta dare ei, cui liberum non est, quod præcipitur, facere; & iniquum esse eum damnare, cui non fuit potestas jussa complere? Et has injustitias, & iniquitates miseri non intelligunt Deo se adscribere. Sed quid verum est, nisi & Dominum dare præcepta, & Animas liberae esse voluntatis, & malum naturam non esse, sed esse aversionem a Dei præceptis, & esse justum judicium Dei, quo damnet peccantes?

14. Nec audeant insurgere Novatores verba Ecclesiastici assumptes tamquam prolata de solo primo homine, quæ est illorum, inquit Petavius, ludicra & stuporis plena tergiversatio; Augustinus enim, cui plurimum & ipsi fidunt, de Adamo & posteris aperte intelligit: arrepta siquidem divina illa revelatione: Ecce, ait, apertissime videmus expressum liberum humana voluntatis arbitrium, ceteraque adnectit, quæ mox allata universam Adæ progeniem comprehendunt. Verum Ecclesiastici libro insistentes legimus cap. 31. qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit. Est ne primus homo qui ita se gessit? De Justo loquitur, qui post hominis primi reatum, utrumque faciendi retinet facultatem liberam, quippe qui ut ait Apostolus, statuit in corde suo firmus non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis.

15. Accedit Patrum cum Græcorum, tum Latinorum consensus. Et primum exordior a Justino Martyre antiquissimo, qui adeo luculenter catholico de libertate dogmati suffragatur, ut Abraamus Scultetus Romanæ hostis Ecclesiæ hoc S. Martyri vitio vertat. Justinus ergo adversus Fatalistas sic habet:

Secundum

Secundam liberam electionem unusquisque recte agit, aut peccat.... Quoniam Apolog. 16
autem liberum, & sui juris Angelorum, hominumque genus ab initio fecit
Deus, iuste propter ea, qui peccaverint, in aeterno igne penas persolvent. Est
illa quippe creatura cuiusvis natura, ut sit vitii ac virtutis capax. Nam
nihil ab illis laude dignum fieret; nisi in utramque partem converti possent,
eiusque rei facultatem obtinerent. Eademque ratione in posteriore Apologia
Stoicos fatalistas insectatur inquiring: ac nisi libera electione ad turpia vitan-
da, & honesta amplectenda potestatem haberet humanum genus, extra culpam
esset qualiumcumque factorum.

16. Hoc uno argumento utuntur Irenæus, Clemens Alexand., & Orige-
 nes. Docet Irenæus: *Id quod semper erat liberum, & suæ potestatis in homi-* Lib. 4. de
ne, semper servasse Deum, & suam exhortationem, ut iuste damnentur qui opif. c. 29.
non obediunt ei; quoniam non obedierunt; & qui obedierunt, & crediderunt
ei, honorentur incorruptibilitate.

17. Clemens egregie quoque, allato Platonis testimonio, *Liberum, in-* In 5. Stro-
quit, ac sui juris arbitrium his verbis Plato significat. Virtus nullius domi- mat.
natu vertetur, quam quidem ut quisque honorat, vel despicit, plus minusve
eius erit particeps. Culpæ illius est, qui elegit: Deus extra culpam est. Ori-
genes tandem hoc idem pulcherrime demonstrat libro primo in Epist. ad Ro-
manos. Non enim si res agitur, inquit, neque necessitate in alteram partem
anima declinatur; aliouin nec culpa ejus, nec virtus posset adscribi; nec bo-
ni electio præmium, nec declinatio mali supplicium mereretur; sed servatur ei
in omnibus libertas arbitrii, ut in quodcumque voluerit, ipsa declinet, sicut
scriptum est. Ecce posui ante faciem tuam vitam & mortem, ignem &
aquam. Vita ergo Christus est, & mors novissimus inimicus, qui est Diabo-
lus. Habet ergo in arbitrio suo Anima, si velit, eligere vitam Christum,
aut in mortem ad Diabolum declinare. Prolixa nimis foret oratio, si Me-
thodii, Athanasii, Didymi Alexandrini, Basilii Magni, utriusque Gregorii
Nisseni & Nazianzeni, Chrysostomi, Isidori Pelusiota, Cyrilli, aliorumque
Græcorum testimonia proferrem; quapropter brevitatis ergo hæc missa facio,
& ad Latinos Patres transiens, unum, vel alterum seligo.

18. Vulgare est Dogmatistis effugium, quum e Scripturis liberum inesse ho-
 mini comprobamus arbitrium; eas interpretari de pristino & adhuc integro
 homine, cui data lex fuit. Tertullianus vero hos retundit, datas considerans
 Judæis quoque leges: propterea ita scribit: *Sic & in posteris legibus Creatoris* Num. 9.
invenias, proponentis ante hominem bonum & malum, vitam & mortem: sed Lib. 2.
nec alias totum ordinem discipline per præcepta dispositum, avocante Deo & 1. Marc.
minante, & exhortante, nisi & ad obsequium, & ad contemptum libero, & cap. 5.
voluntario homine. Ambrosius nitide libertatem exponit: non enim servili ad Lib. 1. de
obediendum constringimur necessitate; sed voluntate arbitra sive ad virtutem Jacob, c. 1
propendimus, sive ad culpam inclinamur. Et ideo nos aut liber affectus ad
errorem trahit, aut voluntas revocat rationem secuta. Habeo Hieronymum
in commentario ad Malachiam capite primo: Dominus respondit, Esau &
Jacob de una stirpe generatos; hoc est vitia, atque virtutes ex uno cordis
fonte procedere; dum ex arbitrii libertate in utramque partem, ut volumus,
declinamus. Habeo Fulgentium lib. de Incarnat. & grat. cap. decimonono:
Ex quo enim primus homo naturam suam voluntarie vitiaverit, atque oppres-
serit infirmitas, nisi divina gratia medicamento præventum in unoquoque ho-
mine sanetur, atque adjuvetur liberum indefinenter arbitrium; est quidem li-
berum, non tamen bonum; est liberum, non tamen rectum; est liberum, non
tamen sanum; est liberum, non tamen justum. Graphice de gratia & libero
 arbitrio

arbitrio plura scripsit Bernardus; & illud præ ceteris hic assumo; quod in sermone 81. in Cantica habet ad rem nostram expressissime: *Arbitrii libertas hac est*, ait, *plane divinum quiddam præfulgens in anima, tamquam gemma in auro. Ex hac nempe inest illi inter bonum quidem & malum, necnon inter vitam & mortem, sed & nihilominus inter lucem & tenebras, & cognitio iudicii, & optio eligendi: & si qua sunt alia, quæ similiter circa animi habitum sese e regione respicere videantur. Nihilominus inter ipsa censorius quidam arbiter is animæ oculus dijudicat & discernit; sicut arbiter in discernendo, sic in eligendo liber. Unde & liberum nominatur arbitrium, quod liceat versari in his pro arbitrio voluntatis. Inde homo ad promerendum potis. Omne etenim quod feceris bonum, malumve, quod quidem non facere liberum sit, merito ad meritum reputatur. Et ut merito laudatur qui potuit facere mala, & non fecit: sed & qui potuit non facere bona, & fecit: ita malo non caret merito tam is, qui potuit non facere mala, & fecit, quam qui potuit & facere bona, & non fecit. Ubi autem non est libertas, nec meritum. Propterea quæ sunt carentia ratione animalia nihil merentur; quia sicut deliberatione, ita & libertate carent. Plura collige ex Petavio citato loco, & Nicolao L. Herminier tom. 5. edit. Venet. pag. 124.*

19. Ut Lutheranos tandem, Calvinianosque proximius urgeamus, quæro: an, nudata cœlestibus donis, & læsa in primo homine per peccatum natura, & anima extincta in eo fuerit? profecto non; ergo neque extinctum fuit arbitrium, quod animam necessario consequitur; ideoque vivit, & vivendo agit, & agendo, juxta sui naturam agit. Arbitrii vero natura ante peccatum, Luthero, & Calvino testibus, indifferentiam habebat, quæ, anima per peccatum haud extincta, nec ipsa extincta est. Nil porro insulsius, absurdiusque videri potest, liberum inesse voluntati arbitrium, ob id negare, quod nihil supernaturalis boni post peccatum suscipere ex se possit; ex eoque colligere, uni alicui sic alligatam esse voluntatem, ut indifferentiam non habeat. Nil, inquam, insulsius, absurdiusque. Sit enim voluntas per Adami lapsum ad malum tantummodo valens. Nonne ex malis ipsis potest unum præ alio optare, & eligere, vel cum istis naturalia bona comparare? potest sane; mala namque non perpetrat, nisi malorum ipsorum delectum aliquem instituat: Hic autem delectus ad libertatem plenissime sufficit (primo vol. n. 805.) Deinde ni proprio nisu, ope saltem divina potest voluntas ad bonum eniti. Cur vera libertas est ipsi eripienda ex hoc quod ad certum operationis genus auxilio indigeat? Si quispiam ita hebetes haberet oculos, ut nonnisi ocularii ope vividiores posset colores intueri; vel pedes ita infirmos, ut in plano tantum reptaret; ardua vero & aclivia non posset, nisi equitando conscendere; eruendi ne forent oculi, vel amputandi ab illo pedes? Cur igitur eripiendum a voluntate est arbitrium; quia ad malum ex se potest, ad bonum, nisi adjuvetur, non potest? Quemadmodum ergo videndi, & progrediendi facultas inesse cognoscitur, quod in quibusdam naturali potestate subjectis id agit homo, quod facultatum istarum proprietas, & natura postulat; ita & liberum hominis arbitrium nativam retinet in eligendo indifferentiam etiam in uno contrariorum genere; dum ex multis, quæ illi subjecta sunt, potest quod libitum erit, optare, vel in unum quodpiam inclinari, ab eoque continere.

Iis, quæ a Novatoribus opponuntur, fit satis.

20. Oppon. 1. Quamplurima congerit Calvinus Augustini loca, quibus Adamum scribit amisisse liberum arbitrium, quod tamquam adventitium Dei donum,

donum, non naturæ inditum ipsi inesset. *Libero arbitrio*, inquit, *male utens* In Enche-
homo, & se perdidit & ipsum. Sicut enim qui se occidit, utique vivendo se cap. 30.
occidit; sed se occidendo non vivit, nec se ipsum potest resuscitare cum occi-
derit; ita cum libero peccaretur arbitrio, victore peccato amissum est & libe-
rum arbitrium. Item liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati Ep. 107.
granditate perdidimus, & huiusmodi alia, quæ prædicat Doctor Sanctissi-
mus, per peccatum captivâtam remansisse in homine libertatem, proindeque
nonnisi ad peccandum valere.

Resp. in his, consimilibusque locis loqui Augustinum non de libertate, quæ sit naturalis facultas ad utrumvis e duobus eligendum potestatem habente, qua facultate liberum dicitur arbitrium; sed de statu & conditione illa, in qua libertas ab impedimentis iis expedita, quæ laudabili ejus electioni obsunt, in bonum se confert. (n. 9.) Statum hunc sane primi peccati granditate perdidimus, & peccando perdimus; peccatum enim, & concupiscentia inde exorta nexus illi sunt, quibus irretita voluntas, nec eligit, nec amplectitur bonum, ut eligebat & amplectebatur, quum a peccato, atque ab ærumnis inde natis libera erat; quapropter triplicem cum Bernardo libertatem apposite distinximus n. 10. a necessitate nempe, a peccato, a miseria: Prima facultatem significat, ex duobus hoc vel illud eligendi; ceteræ autem huiusmodi facultatis statum & conditionem exprimunt; qua conditione deperdita, incolumis adhuc perstat eligendi facultas; proindeque vera libertas; eo fere pacto, quo, deperdita corporis valetudine, integra adhuc stat corporæ natura, non deperdenda sane, propterea quod benevalentis corporis status per ægritudinem deperdatur. Rem conficit Augustinus Pelagianos sic exagitans: *Quis autem nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum; sed illa quæ in Paradiso fuit habendi plenam cum immortalitate justitiam, propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino: Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis: utique liberi ad bene justeque vivendum: nam liberum arbitrium usque adeo in peccatore non periit, ut per illud peccent maxime omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati; hoc eis placet, quod eos libet. Augustini ergo sententia, periit in homine, non quod naturale est, sed quod naturæ est admensum, & gratiæ tribuitur; nec omnes prorsus arbitrii vires, sed virium tantummodo qualitatem docet periisse: Hinc scribit magnas arbitrii liberi vires, homo, cum conderetur, accepit; sed peccando amisit. Quod evidentissime percipitur ex mota Pelagium inter & Augustinum controversia.*

Lib. 1. ad
Bonif. c. 2.

Serm. 2.
de verb. A.
post. nunc
131. c. 6.

21. Liberum sic volebat Pelagius datum fuisse arbitrium homini, ut per sese tam bonum, quam malum posset amplecti, nullis aliis quam naturalibus opibus egens; quippe opinabatur, nullam virium suarum jacturam perpeßum ex culpa primi parentis. Augustinus vero sic fractas ex paterno facinore contendebat arbitrii vires, ut sibi relictum, nonnisi ad malum sufficeret; ad bonum autem nihil valeret nisi adjutum ab omnipotenti bono. Quamobrem non erat quæstio de naturali hominis facultate, quam Pelagius ultro confitebatur; sed de qualitate virium, quæ post lapsum in facultate remansissent: atque hinc quum Augustinus Pelagium torquens, sæpe adfereret periisse per peccatum in homine arbitrium, non potentiam facultatemque significabat, sed qualitatem solummodo & conditionem circa vires, de quibus fervebat quæstio. Liberum enim usurpabat de eo, quod captivum non est, nec peccati, concupiscentiæque nexibus illaqueatum; quibus cum exsolvere se homo nequeat nisi divinæ gratiæ beneficio, eo sensu liberi arbitrii

non esse dicitur: liberum nihilominus prædicabat ea libertate, quæ necessitati opponitur inquit: *Liberum itaque arbitrium & ad malum, & ad bonum faciendum confitendum est nos habere: sed in malo faciendo liber est quisque iustitia, servusque peccati: In bono autem liber esse nullus potest, nisi fuerit liberatus ab eo, qui dixit: si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis.* Vocat liberum iustitia & servum peccati quemcumque sub peccati dominatione jacentem: ut enim qui liber est ab aliquo, non amplius ei obnoxius est, sed ab illo exemptus; ita qui peccato servit, alienus est a iustitia, ad quam nonnisi Gratia liberatoris remeare potest.

Decorrep.
& gratia
cap. 1.

22. Dices. Non status, non qualitas, non conditio facultatis; sed ipsa naturalis facultas deperdita est in homine per peccatum: Ita enim scribit Cœlestinus Papa in Epistola prima ad Episcopos Galliarum capite quarto. *In pravariatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse; & neminem de profundo illius ruina per liberum arbitrium posse consurgere.*

Aug. lib. 1.
retractat.
cap. 22.

Resp. Cœlestinum Papam non liberum arbitrium intelligere, prout est utriusvis eligendi facultas; sed prout est potestas plena, atque completa recte, iusteque vivendi. Potestatem hanc sane obtinuissent Adami posterii, si eos Adami culpa nequiquam contaminasset: hanc proinde a culpa contaminati perdididerunt. Et re quidem vera possibilitatem hanc separat Cœlestinus a libero arbitrio, ut patet in allato textu; quare hoc, nisi ut commonstret, aliud esse liberum arbitrium, ut insita a natura agendi vel non agendi facultas est, aliud ut potestas plena atque completa bene iusteque agendi? huiusmodi autem, nisi gratia opitulante, esse nequit. *In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem; sed ea potestas nulla est, nisi a Deo detur, de quo dictum est: dedit eis potestatem filios Dei fieri. Cum enim hoc sit in potestate, quod cum volumus facimus, nihil tam in potestate, quam ipsa voluntas; sed preparatur voluntas a Domino.*

23. Oppon. 2. Invectam esse primi parentis culpa peccandi necessitatem, non uno loco Augustinus affirmat. *Sunt etiam, inquit lib. de nat. & grat. cap. 67., sunt etiam necessitate facta improbanda, ubi vult homo recte facere, & non potest. Nam unde sunt illæ voces: non enim quod volo facio bonum, sed quod odi malum, hoc ago?* Similia tradit cap. 66., nec non oper. imper. cap. 105. & 106., & 1. retract. cap. 1.

Resp. Augustinum adductis in locis non de absoluta necessitate indifferen-
tiam ad oppositum evertente; sed de morali tantummodo loqui, sumpta pro quadam difficultate vitandi peccatum ex pravis affectibus orta, & mala consuetudine; quæ difficultas necessitatis nomine exprimitur; quum in hominum more positum sit, id dici necessario contingere, quod per inductas causas ita frequenter evenit, ut non nisi difficulter vitari nequeat. Moralis vero necessitas, de qua Augustinus, libertati inimica non est, ut Augustinus ipse satis indicat, pronuncians, *necessitate facta esse improbanda.* Cur improbanda, si nullo libertatis exercitio patrata forent? Ergo non de absoluta, sed de morali necessitate libertatem sociante sermonem habet.

24. Oppon. 3. Peccator homo non est sui juris, suorumque actuum dominus: Ergo in peccatore saltem nullum est arbitrium. Prob. ant. *Omnis qui facit peccatum servus est peccati, inquit Joannes capite octavo; & a Diaboli laqueis captivi teneantur peccatum facientes, ait Apostolus 2. ad Timotheum cap. 2.* Qui vero alicui servit, & ab aliquo captivus tenetur, sui juris profecto non est, neque suorum actuum dominus.

Resp. Qui alicui servit, & ab aliquo tenetur captivus, sui juris utique non

non est, si ita serviat, teneaturque captivus, ut ad agendum compellatur, nec integrum ei sit, se a captivitate subducere; non vero si libere serviat, & servitutis jugum excutere queat: Peccator autem servit cupiditati, Dæmonisque tentationibus turpiter cedit; huic tamen servituti libera potestate se donat, ejusque imperium potest, gratia opitulante, excutere. Libertas porro, quam cupiditati obsequens, deperdit homo, est libertas a peccato (n. 10.) opposita subjectioni per peccatum contrariæ, non libertas a necessitate necessitati opposita. Ignorat autem nemo, liberum semper a necessitate remanere, etsi a peccato liber nequaquam sit; quandoquidem ut libere in peccata proruit, ita, Dei auxilio, potest a peccato consurgere. (n. 19.)

25. Oppon. 4. Scripturæ sanctæ, sanctaque Concilia hominem non absolute, sed hypothetice tantum enunciant liberum: Ecclesiasticus enim inquit: *Si volueris mandata servare, conservabunt te*; & Tridentinum habet, posse hominem Deo moventi, & excitanti dissentire, *si velit*: Per hanc autem conditionatam loquendi formulam non affirmatur, esse hominem absolute liberum; quemadmodum, scribit Lutherus, nam affirmaretur, Diabolum esse adorandum per hanc pariter hypotheticam propositionem: *si Diabolus Deus est, merito adoratur*.

Resp. retorquendo argumentum. Scripturæ sanctæ, sanctaque Concilia hominem declarant liberum, nulla adjecta conditione. Et ne longius abeam, intra limites a Lutero præfixos me teneo. Nonne in eodem Ecclesiastici testimonio legitur adserta homini absoluta libertas in verbis illis: *apposuit tibi ignem & aquam: ad quod volueris porrige manum tuam*? Nonne Tridentinum sess. 6. cap. 5. pronunciat absolute, & sine ulla hypothese, posse hominem gratiæ excitanti consentire, eamque abjicere, non addita conditione *si velit*? Dicam nihilominus cum Erasmo, quod Ecclesiasticus dicendo, *si volueris servare mandata*, significat, esse voluntatem homini ad servandum, & non servandum; alioquin quid sonat dicere ad eum qui libertatem non habet, *si volueris*? Nonne ridiculum est si quis ad cæcum dicat: si volueris videre, invenies thesaurum? aut ad surdum: si volueris audire, narrabo tibi bonam historiam? Nec aliud quam Lutherum insanientem, furentemque probat Diaboli exemplum. Propositio enim conditionem impossibilem includens, impossibile reddit quod sub hujusmodi conditione enunciatum possibile: hinc quum impossibile sit, Diabolum esse Deum, impossibile itidem est, ipsum adorari. Non ita sane, Scripturis, Conciliisque dicentibus, hominem posse mandata servare, *si velit*; *si velit*, dissentire posse Deo moventi, atque excitanti: Hæc enim conditio possibilis est; quum sit certissimum, non repugnare, nos velle; adeoque verba illa homini absolute tribuunt volendi, & non volendi, consentiendi, & dissentendi facultatem.

In Diatriba de lib. arb.

PROPOSITIO II.

Necessitas coactionis, quæ libertati repugnet, inutile prorsus est Novatorum commentum.

26. Prob. Respectu actuum voluntatis impossibilis est prorsus coactionis necessitas. Ergo. Prob. ant. Voluntatis actus vel sunt *elicit*, vel *imperati*: neutri autem possunt coactionis necessitati ita subesse, ut libertatem perdant: Non actus, quos dicunt *elicitos*, nempe volitiones; quandoquidem impossibile est metaphysica impossibilitate, voluntatem cogi: tunc enim vellet simul & nollet: actus vero, quos *imperatos* adpellant, coactioni sane subsunt; aut

sine veræ libertatis jactura; quod ex sola libertatis notione constar. Priori namque volumine hanc esse diximus *vim electivam mediorum* (n. 805.): Exterior autem coactio cohibet quidem atque impedit externos actus a voluntate imperatos, scil. exterius electionis exercitium, non illud interius, quo electiva sua vi media eligit, quodque vera libertatis natura est. Sit homo fune alligatus, ne ambulet. Præpedito ambulationis exercitio, perimiturne in hominis voluntate vis illa, qua potest ambulationem vel sessionem eligere? Ergo a coactione vitiari nequaquam potest voluntas; quodque ad vim electivam spectat, in qua ejus natura sita est, hæc necessitatis coactio mere effingitur, nec aliter opponitur libertati, quam opponatur enti non ens, quod in rerum natura non reperitur; Immo cum libertate consistit, ut Scripturis sanctis facile edocemur. Jephthæ Galaeditæ contribules suos sic est allocutus: *nunc venistis necessitate compulsi*. Impendentis exitii metus ad Jephthæ eos certe adegit, quo metu seposito, non hercle venissent: verum nonne voluntate ad illum venerunt? stare poterant, moram exturbavit metus, non vim in voluntate illam, qua moram eligere potuissent. Inquit Saul: *necessitate compulsus obtuli holocaustum*. Timore coactus ante conditum tempus sacrificavit, ne inauspicato pugnaret; libere tamen fecit. Et alia bene multa ex Scripturis colligi possent, quæ prædicant, a necessitate coactionis nequaquam elidi vim illam, in qua vera reponitur notio libertatis.

Jud. 11. 7.

1. Reg. 13.

12.

27. Hæc vel ab ipso Jansenio forent adprobanda, qui, ut libertatem a coactione prober, Augustinum exhibet dicentem: *Voluntas aut voluntas non est, aut libera dicenda est -- Voluntas nostra, nec voluntas esset, nisi esset in potestate nostra -- Necesse est, ut, quod volumus, libero velimus arbitrio*. Nulla ergo necessitate, neque illa, quæ coactionis dicitur, potest affici nostra voluntas; tamque impossibile est hoc necessitatis genus, quam sit impossibile, quod voluntas, voluntas non sit; ideoque illa libertas commentitia est, quæ, hujusmodi necessitate supposita, voluntati tribuitur.

Idem prorsus Subtilis Magister.

28. *Contradictio est*, inquit, *voluntatem simpliciter cogi*; quia *violentum est quod est totaliter a principio extrinseco, quod est contra inclinationem passi*; & *velle non potest sic inesse voluntati*; quia tunc *nollens vellet, vel volens nollet* *Potest ergo habens voluntatem cogi ad aliquam passionem, utpote ligatus hic cogitur remanere* *Sed ad actionem voluntatis elicitam, vel imperatam, quæ proprie est actio humana, non potest cogi*. Clariora sunt hæc, quam explicari indigeant. In 4. d. 29. q. un. S. de primo.

S C H O L I O N.

29. Externa illa vis, quæ coactionis necessitas adpellatur, arbitrium quidem inflectit ad hoc volendum, eligendumque, quod extra vim illam non eligeret; sed arbitrium non eripit. Et quum voluntas tunc agat, quod, externa vi illa non oblata, profecto non ageret; iccirco necessitate agere, vulgari sermone dicitur.

Opposita difficultates soluta.

30. Oppon. 1. Liberum arbitrium in sola libertate a coactione consistit, quod antiquiores Patres constantissime docuerunt. Dionysius causam reddit,

cur homines post cor suum abeant, id est faciant quod voluerint, profecto quandocumque non cogitur homo, facit id quod voluerit, & consequenter libere operatur. Irenæus *Liberum Deus fecit ab initio habentem suam potestatem, sicut & suam animam ad utendum sententia Dei voluntarie, & non coactum a Deo.* Anselmus *Improprie dicitur necessitas ubi nec coactio ulla est, nec prohibitio.* Hoc idem Hilarius in Psal. 2., Basilii Seleuciensis orat. 3., Eusebii lib. contr. Hieroclem cap. 5., Cyrilli Alex. lib. 8. contr. Jul., & præ ceteris clarius D. Thomas scribens: *Liberum arbitrium Christi etiamsi determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum, quod non facere non potest; tamen in hoc non amisisse libertatem, aut rationem laudis sive meriti; quia in illud non coacte, sed sponte tetendit, & ita fuit actus sui dominus.* Ergo ad meritum non requiritur libertas a necessitate, sed sufficit a coactione.

De Eccles.
Hierat. c. 9.
Lib. 4.
cap. 71.

Lib. 2. cur
Deus ho-
mo c. 10.

In 3. Sent.
dist. 18.
art. 2.

Resp. Quam plurima huiusmodi testimonia quidem congerunt Dogmatistæ, ut cum necessitate probent consistere libertatem: sed incassum laborant: In antiquiorum enim Patrum scriptis coactionis nomen pro *simplici* necessitate usurpatur, quæ voluntatem determinat; sive, ut sponte unum aliquid asciscat, alterius detracta potestate: ut in fatali necessitate contingere Gentiles aiebant; sive externa sit, & voluntatem alioquin liberam, invitam tamen & renitentem, vi quadam majore compellat; ut evenit, quum per terrores, pœnasque comminatas id eligit, quod, illis terroribus, pœnisque semotis, eligeret nullo modo (n. 29.) Dixere autem, hominem minime cogi, idque facere quod vult; quia cum Fatalistis sermonem habebant, contendentibus, a Fato cogi homines; idest necessitate impelli ad operandum; quod a suavissima Dei providentia plurimum abhorret; blande siquidem, & leniter eos invitat, aut eis futura minatur, denunciatque supplicia, non stricto gladio coram intentat. Ineptissime igitur faciunt, & communem sermonis humani consuetudinem ignorant Heterodoxi, qui nomina hæc, *invitum, coactum, violentum, compulsum, extortum*, & hujus generis alia in Patribus legentes, opponique videntes *libero*; statim ad violentiam illam, quam solam arbitrantur libertatis peremptricem, recurrunt, quæ nec umquam fuit, nec erit in natura rerum. (n. 26.)

31. Si ea porro recolamus, quæ de libertate ex D. Thoma exscripsimus volumine primo n. 806.; sensus verborum, quæ objectantur, de facili intelligitur. Libertatis essentiam constituit D. Thomas in *vi electiva mediorum servato ordine finis*. Electio igitur non est circa finem; in hunc siquidem tendit voluntas ut natura (n. 9.); proindeque nequit a fine se avertere; sed est solummodo circa media. Hinc Christus rationem laudis & meriti obtinuit; quia in mediis eligendis liber fuit; poterat enim hæc vel alia eligere, finis ordine constanter servato: Quapropter ait Angelicus Doctor, Christum libertatem non amisisse; quia per electionem mediorum *non coacte, sed sponte* tetendit in finem: excludere intendens quamlibet necessitatem, sive intrinsecam, quæ voluntatem ita ad medium unum volendum circumscriberet, ut nequireret contrarium velle, sive extrinsecam, quæ vi aliqua liberum quidem, sed renitentem voluntatis consensum circa tale vel tale medium extorqueret.

32. Oppon. 3. speciosissima, ut sibi blandiuntur Novatores, D. Bernardi testimonia, quæ docere videntur, libertati non aliam obesse necessitatem quam coactionis, idemque plane esse liberum, quod voluntarium. Homines, inquit, discerni per voluntarium consensum a Belluis, quibuscum communem habent naturalem appetitum. *Est enim habitus animi liber sui; siquidem*

De gratia
& lib. arbi.
cap. 1.

dem non cogitur, non extorquetur: est quippe voluntatis, non necessitatis, nec negat, nec præbet utiquam nisi ex voluntate. Alioquin si compelli valet invitatus, violentus est, non voluntarius. Ubi autem voluntas non est, nec consensus: non enim est consensus nisi voluntarius. Ubi ergo consensus ibi voluntas. Porro ubi voluntas ibi libertas. Et hoc est quod dici puto liberum arbitrium. Similia tradit capitibus 2. 3. & 4. Ergo censet Bernardus, libero arbitrio illud solummodo opponi necessitatis genus, quod coactionem importat.

Resp. D. Bernardum excludere hisce vocibus non solam coactionem, sed quamcumque necessitatem simplicem; ut ex universa illius libri doctrina colligitur. Disputat enim de libertate quatenus gratiæ cooperatur, sibi que demonstrandum proponit, quomodo voluntatis consensus cum Dei gratia conveniat. Jam vero, si consensus voluntarius idem sit ac spontaneus, hoc est non violentus; inepta foret instituta quæstio: Nemo siquidem unquam dubitavit, eandem rem & sponte appeti posse, & necessario; impellente scilicet ac movente Deo; quum & Belluas ipsas videmus sponte simul & necessitate attrahi: ne igitur ridicula sit mota tanti Doctoris inquisitio circa consensum liberum cum gratia componendum, dicamus necessum est, coactionis vocabulo simplicem necessitatem intelligere; & proinde recte ab eo proferri, quod consensus est habitus animi liber sui; siquidem non cogitur; id est necessitate non adigitur; quemadmodum non ambigue addit ipse, est quippe voluntatis, non necessitatis. Et revera eorum errorem & ignaviam castigare vult, qui vel ab ignorantia cæcante, vel a concupiscentia premente sibi arbitrantur impositam peccandi necessitatem; eo quod intestinis seditionibus prava consuetudine roboratis, clament, resistere haud posse. Inertibus hisce peccantium hominum tergiversationibus occurrit Bernardus, de natura liberi arbitrii disserens accurate, simulque ostendens, nullam esse tantam vim, ac necessitatem, quæ libero arbitrio utriuslibet asciscendi potestatem adimat. Duo enim in libero arbitrio necessaria esse docet: Unum est rationalis appetitus, alterum ratio, quæ data est voluntati, ut instruat illam, non destruat. Destrueret autem, si necessitatem ei ullam imponeret, quo minus libere pro arbitrio sese volveret: Libere autem pro arbitrio se volvere perinde est, ac ex duobus contrariis a ratione sibi propositis alterutrum eligere; quod si horum quodlibet, prohibente ratione, voluntas non posset, voluntas jam non esset. De illa itaque necessitate loquitur, quæ voluntati potestatem ad utrumlibet auferens, ad unum alligat, & adstringit; quod sola simplex necessitas facit.

De gratia
& lib. arb.

33. Oppon. 3. Augustinum non uno loco docentem, actionem omnem voluntatis liberam esse hoc ipso quod a voluntate profiscatur: Implicat enim contradictionem, ut voluntas non sit libera: hoc est ut voluntas non sit voluntas: Id vero quod a coactione non est, a voluntate est: Ergo liberum. Ita Augustinus tertio libro de libero arbitrio capite tertio Evodium alloquens: *Nihil tam in nostra potestate quam ipsa voluntas est.... Voluntas igitur nostra nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate: Porro quia est in potestate, libera est nobis.* Jam vero ex Augustino sic argumentantur: Impossibile est, quod volitio non sit libera; quia impossibile est, ut quum volumus, non velimus; Atqui liberi a coactione jam volumus; ergo libere volumus.

Resp. dist. maj. Impossibile est quod volitio non sit libera, si a volitione removeatur necessitas, conc., si sola removeatur coactio, nego maj., & dist. minorem. Liberi a coactione jam volumus, & quidem volumus liberi a necessitate, nego; secus, conc. minorem. Rectissimo sensu Augustinus inquit, voluntatem nostram in nostra potestate esse; siquidem nec voluntas esset, si in potestate nostra non esset, nec libera dicenda esset; sed voluntatis nomine indicat

indicat S. Doctor non volitionem necessitati addictam; quemadmodum se habet volitio, quæ a *coactione* tantummodo libera sit; bene vero volitionem, quæ ex indifferenti voluntatis potestate prodeat. Ratio & series disputationis cum Evodio institutæ persuadet. Sciscitabatur Evodius: *si præsciens est Deus, peccaturum esse hominem, necesse est ut peccet. Si autem necesse est, non ergo est in peccando voluntatis arbitrium, sed potius inevitabilis & fixa necessitas.* Ut hunc difficultatis nodum extricet Augustinus, Deum contemplantur præscium voluntatis nostræ prout est; voluntas autem nostræ potestatis est: ergo & voluntatis, & potestatis est præsciens: *Non igitur per ejus præscientiam mihi potestas adimitur; quæ propterea mihi certior aderit, quia ille, cujus præscientia non fallitur, adfuturam mihi esse præscivit.* Quum itaque Augustino concordandus esset liber voluntatis consensus cum infallibili præscientia Dei; *voluntatis* vocabulo eam subjecit significationem, quæ sola perdifficili quæstioni propositæ difficultatem afferre poterat. Quenam porro est illa *voluntatis* significatio difficulter cum præscientia Dei concilianda? ea fortassis, quæ voluntatem connotat ad unum sic determinatam, ut potestate ad alterum destituta sit? Minime sane: quandoquidem certissime intelligitur, quomodo cum præscientia Dei stet hujusmodi voluntas; & nemo quæret qui fieri possit, ut futura præsciat Deus, quæ ab homine sunt agenda, si agat necessario; quia tunc contingentia esse desinunt. Ut ergo rationabilis sit mota in ea quæstione difficultas, necessum est, ut *voluntatis* nomine veniat potestas *indifferens*, qua semel data percontari quis possit, quomodo cum *indifferenti* hac potestate infallibilis concilietur præscientia Dei. Voluntate hoc sensu intellecta, bene respondet Evodio Augustinus; per præscientiam nempe non adimi potestatem, propterea quod & voluntatis, & potestatis est præsciens; cum e contra non insolitam tantum quæstionem reliquisset; sed id totum, quod Adversarius volebat, concessisset respondens, voluntatis actionem illam ideo præsciri, quia a voluntate ita sit, ut non esse non possit: non enim voluntatis actionem omnem a Deo certo præsciri negabat Adversarius; sed eam solummodo, quæ incerta & contingens esse debet: Atque hinc Augustinus totus erat in hoc, ut ostenderet, volitionem præsciri, esto incertam & contingentem, quæ sola difficultatem & quæstionem parit. Volitio autem, quæ a sola *coactione* sit libera, estne contingens, plenæque libertatis? plena igitur ad agendum libertas erit in pueris & amentibus; quippe qui voluntate agunt, & quod volunt, maxime volunt. Ut ergo libere velimus, non sufficit, nos velle; nisi ita velimus, ut simul nolle possimus. Hoc Augustinus satis significatum voluit citatis in objectionem verbis: *Voluntas nostra, inquit, nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate.* Ut autem in nostra potestate sit, volitiones ejus esse debent a necessitate immunes, non quæ cogat, & vim faciat voluntati; sed quæ volitionem ita determinat ac circumscribit, ut non aliter evenire queat.

34. Inst. Necessitatem cum libertate coherere posse, Augustinus aperte definit. Pelagium dicentem quod *voluntatis arbitrio, ac deliberatione privatur quidquid naturali necessitate constringitur*, ita castigat: *& hic nonnulla quæstio est.* Perquam enim absurdum est, ut ideo dicamus, non pertinere ad voluntatem nostram, quod beati esse volumus; quia id omnino nolle non possumus, nescio qua & bona constringente natura: Nec dicere audemus, ideo Deum non voluntatem, sed necessitatem habere justitia; quia non potest velle peccare. Ergo, adversus Pelagium hæc stat Augustiniana consecutio: voluntatis arbitrio non privatur quidquid naturali necessitate constringitur.

Resp. dist. ant. Augustinus ibi voluntatem sumit ut naturam conc., ut facultatem

De nat. &
grat. c. 46.

cultatem arbitrii, nego ant. Voluntas vel contemplatur ut tendens *in finem*; & sic est natura; quia naturali appetitu finem vult, quem nolle non potest; & circa finem est libera tantummodo a *coactione*; nulla siquidem externa vi, ac violentia ad finem impellitur: vel contemplatur prout ad finem assequendum media eligit; & tunc est facultas arbitrii libera a quavis necessitate; quum hoc vel illud medium, ut ipsi libuerit, potest ad finis consecutionem eligere. (n. 9.) Nolle ergo non possumus esse beati; quoniam voluntas beatitudinem appetit ut natura; quod expressum ab Augustino habemus dicente: *nescio qua & bona constrictione naturæ*. Ast a *necessitate* libera est in mediis eligendis, in qua mediorum electione libertas vera consistit (n. v. p. 805.) & facultatem arbitrii rationem habet. Augustinus porro necessitatem volendi beatitudinem Pelagio opponit efficacissime; quod ex Pelagii opinione, & contra illa contra hunc disputatione colligitur. Tria distinxisse Pelagium, plus semel diximus; nempe *posse, velle, & esse*. *Posse in natura, velle in arbitrio, esse in effectu* locabat. Possibilitas ergo juxta Pelagium erat potestas a natura, ejusque auctore voluntati concessa. *Dicimus enim*, inquit ille, *cujusque rei possibilitatem, non tam in arbitrii humani potestate, quam in naturæ necessitate consistere*: Exemplo sic rem declarans: *quod loqui possum, meum non est; quod loquor, meum est, utrumque facere possum, idest & loqui, & non loqui. Quia vero quod loqui possum, meum non est; idest arbitrii mei atque voluntatis, necesse est, me semper loqui.... voluntatis enim arbitrio* (en objectatum principium, ex quo, nobis non esse liberum posse, Pelagius inferebat) *ac deliberatione privatur quicquid naturali necessitate constringitur*. Quid ad hæc Augustinus? Dabat Pelagio, possibilitatem in nobis esse a Deo auctore naturæ; ast una contendebat, liberam esse facultatem illam, qua possumus; trahitque in exemplum & voluntatem, qua volumus beatitudinem, quam necessitate naturæ profecto volumus; libera tamen voluntate, quæ hæc vel illa media ad beatitudinem assequendam eligit, & inexcogitabilem Dei sanctitatem, qui necessitate naturæ non potest velle peccare; plenissima tamen libertate justus est; ideoque principium a Pelagio præstitutum efficacissime evertit.

35. Ut vero hoc secundum, quod ex Dei impeccabilitate deducunt, enucleatius agatur, ulterius dicam: Me siquidem minime præterit, totum opus Novatores impendere, ut probent cum necessitate consistere libertatem, Augustinum legentes, quod Julianum increpet propter libertatis definitionem a Juliano locatam in potestate peccandi & non peccandi. Ex qua definitione sic argumentatur S. Doctor: *Ergo nec in Deo est arbitrii libertas; quia malum facere non potest, sicut negare se ipsum non potest*. Hinc dicendi occasionem arripiunt, quamlibet necessitatem libertati non repugnare. Verum nil aliud intentat Augustinus contra Julianum, quam prope ad illius hæretici oculos ponere, quam male libertatem constituat in indifferentia *contrarietatis*, sive *specificationis*, constituenda cum sit in indifferentia *contradictionis*, sive *exercitii* (n. 12.), vultque, ut agnoscat, libertatis jura haudquaquam pati quoad *exercitium*, etiamsi quoad *specificationem* libertas ipsa necessitetur. Etenim, quamvis quod Deus eligit non sit nisi bonum, in immensa tamen bonorum multitudine, sive ad naturæ, sive ad gratiæ ordinem spectent, potest pro libito hoc vel illud bonum asciscere, relictis, ac segregatis aliis. Quapropter hoc potius quam illo tempore mundum creavit; hæc potius quam illas res in mundo adspectibiles e nihilo edidit; *cujus vult misereatur, & quem vult indurat, & Spiritus ubi vult spirat*; aliaque pene innumera, quæ Deum prædicant a qualibet necessitate in operando solutum; illiusque

liusque proinde libertatis, quæ alia sit a coactione, ut Heterodoxi comminiscuntur.

36. Oppon. 4. Pater, & Filius libere producant Spiritum Sanctum: qui ab utroque tamen necessario procedit: ergo sola coactio, non autem necessitas libertati contradicit.

Resp. permitto ant. Constat enim ita docuisse Scotum, D. Thomam, aliosque Scholasticos: Præjudicium tamen nullum patitur disputatio, quam adversus fidei Catholicæ osiores instituimus. Agimus enim non de quacumque voluntatis motione, cujusmodi foret *spontaneitas*, & *lubentia*, quam *liberi* nomine intellexerunt Scholastici, Spiritum Sanctum a Patre Filioque libere produci asserentes; sed de eo solum liberi arbitrii usu, de quo cum Pelagianis Augustinus decertabat, & cum Lutheranis, Calvinistis, Jansenistis decertant Catholici, Concilio Tridentino duce in Canone 4. & 5. sessionis sextæ. Et primo Augustinus adversus Pelagianos de gratia differens, libertatem ita constituit, ut ea *faciamus multa, quæ si nollemus, non utique faceremus*. *Quo primitus pertinet & ipsum velle. Nam si volumus, est; si nolumus, non est: Non enim vellemus, si nollemus*. Ut autem hac volitione Spiritus Sanctus produceretur, non aliter dicendum esset quam Patrem sic velle Spiritum Sanctum producere, ut, si nollet, non produceretur; vel Spiritum Sanctum esse, si Pater velit, si nolit, non esse. Verum quid sibi postulat hæc loquendi forma, nisi Spiritum Sanctum cogi in Trinitatis ordinem, atque a consortio divinitatis excludi? Pariter de arbitrio loquitur Tridentinum quod *a Deo motum & excitatum possit dissentire, si velit*; quo arbitrii genere, si Spiritus Sanctus procederet a Patre, affari sic posset: Spiritus Sanctus, sic volente Patre, & libere consentiente, procedit, ut, si vellet, dissentire posset, neque Spiritus Sanctus existeret; Quod Eunomianorum dogma est. Igitur quin investigetur modo, an libera vel necessaria sit a Patre, Filioque Spiritus Sancti processio; & quo sensu docuerint Doctores Scholastici liberam processionem; indubia demonstratione habemus, de alio libertatis genere differere nostram cum Novatoribus institutam disputationem.

Lib. 5. de
Civ. Dei
cap. 10.

37. Oppon. ultimo. Augustinus duo necessitatis genera constituit; quorum unum libertati repugnat, alterum non: Atqui illud solum repugnat necessitatis genus, quæ violenta sit & cogens: ergo. Prob. min. Augustini verbis. *Si necessitas nostra illa dicenda est, quæ non est in nostra potestate; sed etiam si nolumus, efficit quod potest, sicut est necessitas mortis: manifestum est, voluntates nostras, quibus recte, vel perperam vivitur, sub tali necessitate non esse. Multa enim facimus, quæ si nollemus, non utique faceremus*. Jam vero ex Augustino sic colligunt. Voluntas nostra, qua recte, vel perperam vivitur, sub ea necessitate non est, quæ nobis etiam nolentibus, seu invitis & coactis, operatur effectum suum, ut se habet necessitas mortis; sed hujusmodi necessitas violenta est, & cogens: ergo hæc sola libertati opponitur.

Ibid.

Resp. conc. maj. nego min. ad prob. dist. Augustini sensum. Genus illud necessitatis libertati opponit Augustinus; quia cogat, vimque voluntati faciat, nego; quia determinatum est, ut aliter evenire non possit, conc. Sive volumus, sive non, mors dubio procul nobis contingit. Quod autem contingit, sive volumus, sive nolumus, non violentiam indicat, sed determinationem; non in voluntate ipsa; quippe mortem possumus vel odio habere, vel amare, vel aufugere, vel prosequi; sed in re, sive in homine, qui hoc moriendi statutum patitur.

PROPOSITIO III.

Sola, quæ dicitur simplex necessitas, libertati vere, & intrinsece repugnat.

38. Prob. Illa necessitas repugnat libertati vere, & intrinsece, qua voluntas ita circumscribitur, ut alterius erepta potestate, unius tantum optio ipsi supersit; Locata enim libertatis indole in vi electiva mediorum; electio suapte natura postulat, ut plura sibi proposita habeat, ex quibus unum possit asciscere, reliqua sponte sua rejicere: Hinc electioni, proindeque libertati repugnabit semper id omne, quo fiat, ut, uno e pluribus electo, cetera non sponte, sed necessario rejiciat; tunc siquidem ita rejicit, ut ea eligere nequaquam possit.

39. Præterea in priori volumine n. 822. & seqq. vidimus, indolem esse agentis liberi ut liberum est, se determinare ad agendum ex judicio rationis practico: Hoc autem præviā importat consultationem eligendorum, ut inde ratio judicet, hoc potius quam illud pro hic & nunc esse eligendum. *Electiōnem debet præcedere consilium*, inquit D. Thomas; *cum necessario sit inquisitio de eligendis, quæ consilium dicitur, ante judicium de eligendis.* Jam vero ubi necessitas interfit, nullus neque consultationi, neque judicio locus relinquitur: Non consultationi; hæc siquidem non de necessariis est, sed de contingentibus; quum ea tantummodo consulamus, quæ fieri aut non fieri, hoc, aut illo modo possunt: Non judicio quod *practicum* vocant: Judicium enim nequit institui nisi plura objiciantur, ut alterum præ altero eligatur, prout dignius existimatur. Ast possuntne plura objici diversimode judicanda, si voluntas ita uni addicta sit, ut sublata ad alterum potestate, illud unum debeat necessario eligere? Cum simplici ergo necessitate minime consistit libertas.

Contraria repelluntur.

40. Oppon. Necessitas, qua Deus semper vivit, & cuncta præscit; item necessitas qua, cum volumus, libero volumus arbitrio, simplex profecto est; Atqui hujusmodi necessitas libertati non repugnat: ergo. Prob. min. ex Augustino. *Si autem illa definitur esse necessitas, secundum quam dicimus necesse esse, ut ita sit aliquid, vel ita fiat, nescio cur eam timeamus; ne nobis libertatem auferat voluntatis.* Neque enim & vitam Dei, & præscientiam Dei sub necessitate ponimus, si dicamus, necesse esse Deum semper vivere, & cuncta præscire, sicuti nec potestas ejus minuitur, cum dicitur mori fallique non posse.... sic etiam cum dicimus necesse esse, ut cum volumus, libero velimus arbitrio, & verum procul dubio dicimus, & non ideo ipsum liberum arbitrium necessitati subicimus, quæ adimit libertatem. Ergo simplex necessitas, qua aliquid est, vel fit, libertati non officit.

Resp. dist. maj. Necessitas, qua Deus &c. profecto est simplex, simulque vivere Dei, & velle voluntatis, dum ipsa vult, sunt cum in Deo, tum in voluntate proprium voluntatis objectum, nego maj.; haud sunt. Conc. maj. Negabant Stoici volitiones liberas præsciri a Deo; propterea quod amplius liberæ non essent, si præscirentur; quia id necessario fiet, quod prævideretur infallibiliter a Deo futurum: Hinc, ne voluntates liberas necessitati subicerent, eas a præscientia subtrahere maluerunt. Augustinus, ut Stoicorum aberratio-

rationes corrigat, inquit, non omnem necessitatem esse libertati oppositam, ut ipsi formidabant; sed eam tantum, quæ sit opposita libertati. Illa autem libertati opposita est, quæ verum impetit libertatis objectum: & quoniam non omnis necessitas ita se habet, non omnis libertati opponitur. Quod ut Augustinus ostendat, necessitatem vitæ ac præscientiæ divinæ in exemplum adhibet. Cum enim dicimus, Deum necessario vivere, futura necessario prænoscere, nihil divinæ libertati detrahimus. Vita siquidem Dei, ejus præscientia, ceteraque attributa æterna & increata, quæ nulla sunt omnino, præterquam id quod ipse Deus est, ad divinæ liberæ voluntatis objectum non pertinent; ea namque sola, quæ possunt esse, vel non esse, ac proinde fieri vel non fieri divinæ liberæ voluntati & electioni obijciuntur. Hoc idem sentiendum de voluntate nostra, quatenus vult. Et ipsa voluntas libera est necessaria efficiens causa liberæ volitionis; quia nonnisi a voluntate potest actio illa fieri: Necessitas vero, qua nonnisi libere ab ea fit actio, non est ejus libertati inimica; sed potius quoddam, ut ita dicam, antemurale, quo in actione libere ponenda tuetur; semper enim actio erit libera, si a causa sit, quæ non potest non esse libera: Igitur illud concludendum quod Augustinus intendit; formidandam nempe non esse cum Stoicis quamcumque necessitatem; nec quoties dicimus, necesse esse, ut sit aliquid, vel ita fiat, statim consequens est, ut eo ipso vel denegetur, vel minuatur libertas; sed ea necessitas solum pertimescenda, quæ libertatis objectum concutit: quapropter *neque vitam Dei, ejusque præscientiam sub necessitate ponimus, si dicamus, necesse esse, Deum semper vivere, & cuncta præscire Et cum dicimus, necesse esse, ut cum volumus, libero velimus arbitrio; non ideo ipsum liberum arbitrium necessitati subijcimus, quæ* ADIMIT LIBERTATEM: quæ duo postrema verba sensum Augustini pandunt, difficultatemque extricant.

P R O P O S I T I O IV.

In statu naturæ lapsæ perstat in homine libertas indifferentiæ.

41. Prob. In statu naturæ lapsæ ea perstat in homine agendi facultas, quæ ex pluribus sibi propositis unum aliis præferre potest; atque ad illud amplectendum, ceteris rejectis, se determinare, exclusa reali impotentia ad oppositum; ergo in statu naturæ lapsæ perstat in homine libertas *indifferentiæ*, quam alii vocant *philosophicam, exercitii, electionis*. Antecedens propositio, quæ libertatis indifferentiæ definitionem continet, probata satis remanet n. 8. ea argumentorum copia, quæ valeat ora Novatorum obstruere, eorumque fallacias elidere.

Adversantibus occurrimus.

42. Oppon. 1. Opinio, quæ requirit ad libertatem, indifferentiam ad bonum, & malum, Pelagiana est. (n. 35.) Redarguebat enim Pelagianos Hipponensis Præsul, quod libertatem hac in indifferentia constituerent: ergo.

Resp. Pelagianos Præsul sanctissimus redarguebat non præcise quod libertatem in hac indifferentia constituerent: bene vero & quod per indifferentiam hanc generalem nimis libertatis ideam duntaxat exhiberent *inconsiderate*, ut Augustinus ait, *intorte, & subobscurè*; & quod sine gratiæ adiutorio sufficere indifferentiam arbitrii, docerent. Subtilem Dialecticum se jactabat Julianus, catholicosque Doctores conviciabat, utpote in bona Dialectica mi-

De nat. &
Gral. c. 49.

nus idoneos: Quapropter Augustinus, ut modestiorem haberet Julianum, Julianum redarguendum suscipit eadem ipsa ratione, qua ceteros injuriose Pelagianus ille redarguebat. Hinc, quum liberum arbitrium Julianus definierat facultatem expeditam boni, malive agendi; ostendit Augustinus, definitionem hanc bonis Dialecticæ regulis non constare; nimis enim generalem communemque libertatis ideam confert, quæ sane fallitur, & evanescit, semel ac quibuscumque subjectis desinet esse communis: & revera desinere, sic revincit: *Si liberum non est nisi quod duo potest velle, idest bonum, & malum; liber Deus non est, qui malum non potest velle*: Quo pacto incongruens deprehenditur Juliana Dialectica in generalis illius enunciationis falsitate, quæ minus incongrua fuisset, si genericum libertatis nomen ad libertatem hominis viatoris reduxisset. Minus congruam dixi; quoniam ut plenior, saniorque foret, secernere debuisset quod libertati essenziale est ab eo quod libertati post Adami lapsum inere accidit. *Indifferentia* enim duplex assignatur (n. 11.) alia *contradictionis*, quæ est facultas agendi vel non agendi, quæque ad essentiam libertatis pertinet; alia *contrarietatis*, quæ est facultas, hoc vel illud agendi, quæque ex accidente peccato libertati inest. Hæc Julianus non distinguens, essentialia libertatis cum accidentariis confundebat: Qua de re in ea indefinita libertatis idea jure meritoque ab Augustino absurditatis redarguitur.

Lib. 2. de
nupt. &
concup.
cap. 3.

De grat.
Chr. c. 47.

43. Id vero, in quo deformius Pelagiani peccabant, quodque Augustinum in eos vehementius concitaverat, fuit hæreticum dogma, quo prædicabant, uniuscujusque possibilitatem, ad bonum nempe & ad malum, ita inesse voluntati humanæ, ut solis naturæ viribus ad utrumque eligendum sufficeret. *Liberum itaque, sic eos alloquebatur, liberum itaque in hominibus esse arbitrium utriusque dicimus; non hinc estis Cœlestiani, & Pelagiani: liberum autem quemquam esse ad agendum bonum sine adjutorio Dei, & non erui parvulos a potestate tenebrarum, & sic transferri in regnum Dei, hoc vos dicitis; hinc estis Cœlestiani, & Pelagiani. Quid obtendis ad fallendum communis dogmatis tegmen, ut operias proprium crimen, unde vobis indictum est nomen, atque ut nefario vocabulo terreas imperitos?* En dissidii caput Augustinum inter & Pelagianos; adeo ut aperte S. Doctor protulerit, nihil de adjutorio gratiæ Dei inter ipsos controversiæ relictum iri, si consenserint, *voluntatem divinitus adjuvari*. Agnita a Pelagianis adjutorii necessitate ad bonum *indifferentem* eligendum, legitima pariter evasisset libertatis definitio, quam exhibebant; nec locus Augustino supererat, definitionem illam ut absurdam, incongruentem, intortam, subobscuramque redarguendi: Etenim si consensissent Pelagiani, voluntatem ad bonum faciendum divinitus adjuvari, satis expressissent de eo, quod ad essentiam attinet libertatis hominis viatoris, eos se loqui; nec libertas Dei, quam Augustinus arripuit ad eos corripiendos, quicquam profuisset; quum divina libertas gratiæ adjutorio nequaquam indigeat.

Lib. 1. o-
per. imp.
n. 47.

Ibid. n. 44.

44. Oppon. 2. Peccatum fuit ab Augustino definitum *voluntas retinendi, vel consequendi quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere*, quam definitionem lætanter accepit Julianus; ut inde concluderet, peccatum haud esse quod nativitate contrahimus: quippe liberum nobis non est, ab eo abstinere. Ne vero hac definitione Julianus abuteretur, Augustinus responderet, istam definitionem peccati ejus esse, *quod tantummodo peccatum est, non quod etiam pœna peccati*. De hoc quippe agendum fuit, quando mali origo quærebatur: quale commissum est a primo homine ante omne hominis malum. Jam vero argumentum hoc colligitur. Supraposita peccati definitio libertatem

indif-

indifferentiæ nobis exhibet; atqui illa definitio aptari nequit peccato hominis lapsi: ergo. Prob. min. Supraposita definitio non est de peccato, quod sit peccatum & pœna peccati: Ergo peccato hominis lapsi nequit aptari definitio peccati, quæ libertatem indifferentiæ nobis exhibet.

Resp. conc. maj., dist. min. ita & eodem modo conc. min., ita & diverso modo nego min. Liberum est homini lapsi abstinere se a peccato, quemadmodum liberum fuit primo parenfi; antequam a justitia decideret: diverso tamen modo hæc in ambobus est concipienda libertas; quæ modi diversitas, quum sit tantummodo secundum magis & minus, non variat libertatis, atque indifferentiæ speciem. De peccato hominis lapsi loquitur Augustinus comparate ad peccatum ab homine primo patratum *ante omne hominis malum*: Et peccatum sane distinguit ab eo quod simul peccatum est & pœna peccati, adserens, hoc ultimum non contrahi libere; quod satis erat, ut Juliani redargutionem enervaret; nihilominus numquam intellexit, adultorum peccata, quæ simul sunt pœna peccati ita fieri, ut ab his non sit liberum abstinere; sed id solum voluit, quod in statu lapsi, ubi ignorantia cæcat, premitque concupiscentia, non sit adeo liberum, quemadmodum Protoparenti fuit, qui nulla rixa adversus se ipsum tentatus atque turbatus, sua secum pace fruebatur. *Multa quippe sunt, inquit, a quibus eis liberum est abstinere; sed nulli tam liberum quam illi fuit, qui Deo suo, a quo erat conditus rectus, nullo prorsus vitio depravatus adstabat*; adeo ut sit sensus, nos homines lapsos non absoluta induci ad peccandum necessitate; sed non esse liberum libertate expedita ab omni mala inclinatione, quæ mentem captivet in lege peccati; unde rebellantis concupiscentiæ insultibus aggressi, non quod volumus bonum, hoc facimus; sed quod nolumus malum, hoc agimus. Malam hanc porro inclinationem non tollere libertatem in adulto homine, dum peccat, indubie Augustinus pronunciat. *Ex quo autem homo incipit uti voluntatis arbitrio ET PECCARE, ET NON PECCARE POTEST. Sed alterum horum non facit, nisi adjutus ab eo, qui dixit: SINE ME NIHIL POTESTIS FACERE: Alterum vero propria voluntate, sive a se ipso, sive ab alio deceptore seductus, vel peccato sicut servus addictus*. Hæc S. Doctor ad plenam Catholici dogmatis significationem.

Ibid. c. 47.

Ibid. n. 98.

45. Inst. Augustinus non de carentia libertatis ab omni propensione mala expeditæ; sed de absoluta necessitate loquitur: Prosequitur enim cum Juliano congredivens: *Multum erras, qui necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pœnam, quod nulla necessitate commissum est*; ergo de absoluta necessitate loquitur.

Ibid.

n. 105.

Resp. dist. Augustinus loquitur de peccato, quod tantummodo peccatum sit, nego; quod sit peccatum simul & pœna peccati, conc. Non dari peccatum originale pervicacissimus erat Juliani error; propterea quod, non consentientibus nobis, atque hinc necessario contraheretur; peccatum autem nullum, ajebat, necessario contrahi; facta namque peccandi necessitate, non amplius peccatum est. Occurrit Augustinus ostendens, Julianum multum errare, necessitatem nullam peccandi excogitantem. Et primo quidem errabat non intelligens, originale peccatum, quod necessario contrahitur, esse pœnam primi peccati, quod *nulla necessitate commissum est*; & quatenus est primi peccati pœna, non requiritur parvulorum in eo contrahendo libertas; sed sufficit, necessitate nulla fuisse a primo parente commissum; unde remanet originaliter liberum. Errabat secundo peccatum accipiens pro solo reatu, a quo anima commaculetur; quum & interdum pro mala animi habitudine, & pro pœna peccati, ut dictum est, accipiatur, quæ peccatum dicitur; quia

ad

ad peccatum inclinatur, & peccato facta est, visque mali, quod originaliter trahitur, ab Augustino nominatur. Hæc autem mala animi habitudo, visque mali originaliter contracta in nobis est, qui nascimur natura filii iræ, filii vindictæ, videntes in membris nostris aliam legem repugnantem legi mentis nostræ; ergo necessitatem nullam esse peccandi indefinite pronuncians Julianus, intorta dialectica errabat; peccatum namque manca consideratione complectabatur: Hinc Augustinus voluit, ut secerneret, quam male dialectice dixerit Pelagianus ille; quapropter *multum erras*, inquit, *qui necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse poenam, quod nulla necessitate commissum est. Si enim necessitas nulla peccandi est, (ut omittam vim mali ejus, quod originaliter trahitur; hoc enim nullum esse vos vultis,)* quid patiebatur quæso, qui secundum vestrum sensum tanta mole prave consuetudinis premebatur, ut diceret: Non quod volo facio bonum, sed quod nolo malum hoc ago. Hæc contra Julianum ad hominem dicta.

De per-
fect. just.
c. 4.

46. Dices. Quum Cœlestius interrogasset: per quid efficitur homo cum peccato per naturam necessitatem, an per arbitrii libertatem? Respondet Augustinus: per arbitrii libertatem factum, ut esset homo cum peccato; sed jam poenalis vitiositas subsecuta, ex libertate fecit necessitatem. De originali peccato quærit hic Cœlestius; & de ipso originali peccato respondet Augustinus, quum ait: per arbitrii libertatem factum, ut esset homo cum peccato: ergo de peccato actuali intelligit, resolvens, quod poenalis vitiositas subsecuta, ex libertate fecit necessitatem.

De corrup-
& grat.
c. 11.

In Psalm.
101.

Resp. ab Augustino necessitatem intelligi, quæ sit secundum habitum, non secundum actum. Sanam considerans in homine naturam docet, per arbitrii necessitatem factum, ut esset homo cum peccato: posset enim permanere, si vellet; quia non deerat adjutorium per quod posset. At poenali vitiositate subsecuta; scil. concupiscentiæ morbo, qui in Adami posteris regnat, ad peccatum proclivitas ita ipsis nostris principiis insedit, ut ab illa, præter Dominum nostrum Jesum Christum nullius hominis natura sit libera, ait Prosper. Et inde, nisi succurrat gratia, præcipientes nos abripit in omnia scelerum genera.

Prosp. de
Ingrat.
c. 27.

--- Transcurrit enim virosa per omnes
Peccati ebrietas, corrupti & cordis in alvo
Persistit: cruda fervet carbunculus esca.
Hinc animi vigor obtusus caligine terræ
Induitur, nec fert divina fulgura lucis
Lumen iners. Hinc arbitrium per devia lapsus
Claudicat, & cæcis conatibus, inque ligatis
Motus inest: non error abest. Manet ergo voluntas
Semper amans aliquid, quo se ferat, & labyrintho
Fallitur, ambages dubiarum ingressa viarum
Vana cupit, vanis tumet, & timet, omnimodaque
Mobilitate ruens in vulnera vulnere surgit.

Tanta, quæ nos detinet infirmitas naturam afficit ceu quidam corruptelæ habitus, quo irretiti, sic in malis versamur, ut a malo nos continere perarduum sit: quum poenalis vitiositatis habitu constanter stringente, sine ulla non possit difficultate quisquam gratiæ obsequi. Summa vero difficultas necessitatis nomine solet quandoque indicari; ut illud *neceffe est, ut veniant*
scan-

scandala; oportet, haereses esse: nempe quibusdam adjunctis circumstantiis, perdifficile est, ne scandala veniant, ne haereses sint. Quod si de natura, liberoque hominis arbitrio peccato vitiatis, & a gratia praecisis sermo sit; sobrie & catholice definitur, impossibile esse, bona operari, divino praedicente Spiritu: Sine me nihil potestis facere.

47. Sed esto (si Novatoribus id totum dare velimus, quod ipsi praetendunt) esto, fractum, enervatumque peccato primi parentis arbitrium liberum nihil per sese boni agere posse; sed ad malum trahi necessitate, ut in Daemonibus accidit: indifferensne per hoc definit esse voluntas in his, quae libere agit? Non bene adhuc assequi libertatis naturam ii ostenderent, qui hoc adferrent. Libertatem constituimus in *electione*. Igitur, quamvis ad malorum genus determinaretur; non uno tamen aliquo ita circumscripta foret, ut pro eo non posset alterum eligere; vel circa illud unum aut agere, aut actionem cohibere. Versaretur itaque necessitas in ipso dumtaxat actionis genere; indifferens tamen foret potestas, ad hoc vel illud malum e multis capeffendum, (n. 12.) quod pro libertatis natura sufficit.

48. Oppon. ultimo. Admissa in statu lapsa libertate indifferentiae; facultas nempe ad agendum, vel non agendum, lapsi hominis conditio a conditione Adami infantis non differret: Hanc enim indifferentiam habuit & primus homo in felicissimo suae innocentiae statu.

Resp. Libertatem hominis lapsi a primi infantis hominis libertate non differre nisi accidentaliter (n. 42.) Ille, innocentiae statu adhuc vigente, in perfecto erat aequilibrio virium, & suavissima facilitate ad bonum inclinabat: Nos vero, hoc aequilibrio per peccatum deperdito, in malis sumus, ad malum propendimus, & non nisi difficulter, luctasque sustinentes in agone a malo revertimur, & nos cohibemus. Ceterum ut poterat Adam ad ignem vel aquam manum porrigere, mandata Dei transgredi, vel servare, vitam vel mortem eligere; & nos tantundem nostra libertate possumus.

P R O P O S I T I O V.

Indifferentia arbitrii non est mere passiva, & quoddam velut inanime.

49. Prob. Ad generale Concilium Lutherus provocavit (n. 1.) quum Cajetano eum undequaque quatienti noluerit obtemperare; quod evidens sane argumentum est, Concilio plurimum fidere. Novatoribus ergo injucundum haud erit, si ad Tridentinum Generale utique Concilium eos provocemus. Itaque sessione sexta capite quinto declarat, quod voluntatem hominis *gratie libere assentiendo & cooperando disponi; ita ut, tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abjicere potest; neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo libera sua voluntate possit*. Si homo ipse non omnino nihil agat, actio, quae hic in homine agnoscitur vel est *spontanea*, vel *libera*. Spontaneam vult Calvinus; sed actio, quam in homine Concilium vult, est ea, qua homo in utrumque movere se potest, gratiam vel retinendo, vel abjiciendo: Hujusmodi autem actio est hominis, qua homo est, libera nempe, ut Concilium expresse habet.

50. Sed citatae sessionis Canones percurramus, quos Lutheranos, Calvinistarum, aliorumque hujus furfuris Novatorum impia dogmata plane franguntur. Can. 4. *Si quis dixerit, liberum arbitrium a Deo motum & excita-*
tum

tum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac pręparet, neque posse dissentire, si velit; sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere anathema sit. Can. 5. Si quis liberum hominis arbitrium post Adę peccatum, amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo; immo titulum sine re &c. anathema sit. Can. 6. Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere &c. anathema sit.

Valida satis Subtilis Magistri ratio.

51. In secundo sentent. libro dist. 25. q. unica quęrit Scotus *utrum aliquid aliud a voluntate causset effective actum volendi in voluntate?* Augustini auctoritate suffultus lib. 12. de civit. cap. 6., & 2. de lib. arb. sancit, quod nisi ea, quę sunt voluntaria nobis, posita forent in voluntate nostra, voluntas neque laudanda, neque vituperanda, neque monenda esset, quod num. 4. late probavimus. Deinde ut ostendat, voluntatem suis in actibus passive se non habere, sic arguit: *In potestate patientis non est, quod ipsum patiatur, in quantum patiens; quia patiens non patitur, nisi quia agens agit; sed prius non est in potestate posterioris: Igitur nec passio ejus: quia si agens agit, patiens necessario patitur: Ergo voluntas si est solum receptiva, & passiva respectu suę volitionis, nulla volitio est in potestate ejus; Quod nec ipsi Novatores contendunt.* Hujusmodi ratione semel declarata constabit illico, quam sit valida & efficax. Patiens igitur in quantum patiens ex hoc dicitur, quia in ratione receptivi se habet; ut lignum ob calorem ab igne receptum pati dicitur ab igne, in ipso calorem producente; hic igitur productus in ligno calor pręintelligitur ipso ligno patiente, ut patiens est. Cum ergo posterius in potestate sua non habeat quod est prius, sequitur, quod prout est patiens in potestate non habeat calorem, quem patitur; quia calor prius producit, quam lignum dicatur per productum calorem pati. Si ergo voluntas ab objecto recipiendo patiatur tamquam a causa volitionis productiva, ea volitio in objecti efficientis potestate prius est; hinc voluntas ipsa in quantum patitur, posterior volitione erit, proindeque volitionis suę non erit domina. Subtilissimum revera telum, quo transverberata Novatorum acies frangitur plane, & discinditur. Sanctę ergo arbitrium ceu inanime organum a Calvino inepte positum Tridentina Synodus anathemate damnavit. Aguntur Spiritu Dei filii; non tamen ut organa prorsus inertia aguntur: quod author libri de vocatione gent. capite tertio his verbis eleganter aperit: *Nec quia Spiritu Dei agitur, se putet liberum arbitrium non habere, quod ne tunc quidem perdidit, quando Diabolo voluntate se dedit; a quo iudicium voluntatis depravatum est, non ablatum. Quod ergo non interfectum est per vulnerantem, non tollitur per medentem.* De Lutherana & Calviniana circa humanam libertatem hæresi jam satis.

Opponentium rationibus fit satis.

52. Oppon. 1. Illud Ezechielis 36. *Auferam a vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, & faciam ut in præceptis meis ambuletis.* Jam vero quemadmodum si lapis in carnem vertendus foret, mere passive se haberet; ita mere passive se tenet arbitrium, quum ex lapideo, sive de malo carneum fit, sive bonum; illud Psalmi 50. *Cor mundum crea in me, Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis;* illud 1. ad Corinth. 12. *Qui operatur omnia*

omnia in omnibus. Hæc siquidem testimonia arbitrium connotant mere passivum, & divinæ operationis recipiendæ tantummodo capax.

Resp. Neminem esse Catholicorum qui negare audeat, arbitrium sub gratia esse aliqua ex parte passivum; ipsaque Tridentina definitio cautum hoc voluit; quippe eos tantummodo ferit anathemate, qui dicunt, MERE passive se habere. Divina ergo adducta testimonia comprobant, debere nos a gratia præveniri, ut fiat nostra ad Deum conversio: Dum autem prævenimur gratia Dei, hanc sane recipit præventa, atque excitata voluntas, quæ ut *recipiens* considerata, passive profecto se habet. Verum in pleno conversionis negotio non ita consistit; sed ultro progreditur: Etenim excitata per prævenientem gratiam indeliberatos in ea actus causantem, deliberatos elicit, alto, secreto, & ineffabili modo in eadem ipsa operante gratia Dei, ut illos actus eliciat; Hinc quemadmodum ex parte, qua voluntas gratiam recipiens ad actus indeliberatos, *passiva* consideratur; ita & ex parte altera, qua per receptam operantem gratiam actus elicit deliberatos, activam se prodit.

53. Hic quadrat explicatio & resolutio dubii cujusdam propositi in Congregationibus de *Auxiliis* anno 1599. Quid nempe sentiendum de hac propositione: *arbitrium habet se passive in ordine ad receptionem gratiæ, & libere. Passive, quatenus gratiam recipit; omnis enim recipiens ut sic habet se aliquo modo passive: libere autem, quoniam potest dissentire illi motioni, & operatur libere cum illa.* En resolutio a Prædicatoribus scripto mandata, & proposita. „ Respondetur nulla censura dignam esse præfatam propositionem, „ sed potius esse necessariam in eo sensu, quem ipsamet explicat. Pro cuius „ majori intelligentia adverto, in auxilio efficaci duo posse considerari, ut „ est quædam inspiratio præveniens nostram deliberationem, & hoc modo „ constat liberum arbitrium non se habere libere in aliquo genere causæ efficientis respectu illius inspirationis; non enim deliberat homo, neque de- „ liberare potest, quod inspiretur a Deo. Nihilominus cum hoc stat, quod „ illa inspiratio sit actio vitalis tam intellectus illuminati, quam voluntatis „ quæ inspiratur, in qua ipsa inspiratio est quasi primus motus, in quo ne- „ que meritum, neque demeritum est, quamvis intellectus & voluntas se „ habeant active physice dumtaxat. Aterum est, quod in auxilio efficaci con- „ sideratur, ipsa efficacia, quæ actualiter ordinatur ad actum credendi, vel „ ad actum contritionis. Et respectu hujus efficacæ, & efficacis virtutis li- „ berum arbitrium nostrum neque physice, neque moraliter est causa illius, „ sed ipsum auxilium habet illam, ut progreditur a Deo. Nihilominus cum „ hoc stat, quod liberum arbitrium ad effectum illius virtutis efficacis con- „ currat active, & physice, & moraliter. Active quidem physice, quia cre- „ dere, diligere, & pœnitere, actiones vitales sunt. Moraliter vero, quia „ ipse homo sic adjutus deliberat sic operari: neque huic deliberationi repu- „ gnat, quod infallibiliter deliberet, quatenus Deus vult ipsum, & facit „ suaviter operari. Unde quod dicitur in ultima parte præfatæ propositionis, „ *libere autem, quoniam potest dissentire illi motioni, & operatur libere* „ *cum illa*, intelligendum est quantum ad effectum & terminum motionis: „ nam quantum ad præmotionem inspirantis Dei secundum seipsam, non „ habemus nos libere, sed potius in genere motus nos habemus passive, „ quamvis physice dumtaxat ipsæ potentiæ se habeant active; quia sunt „ actiones vitales. At vero quantum ad effectum credendi, & diligendi „ Deum, libere utitur homo tali auxilio efficaci, tametsi infallibiliter opere- „ tur. Neque obstat, quod dicitur in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. „ & can. 4. quoniam illic habetur definitio contra asserentes liberum arbi-

trium *mere* passive se habere, velut inanime quoddam. Item quod in cap. 5. dicitur inspirationem illam recipiens, illam abjicere potest, necessario intelligendum est postquam illam recipit, tunc enim potest eam rejicere nō lens operari cum illa. Certum est enim repentinas Dei motiones, & inspirationes ante omnem nostram deliberationem in nobis a Deo fieri, juxta doctrinam Concilii Arausici Can. 20. *Multa in homine bona sunt, quæ non facit homo.* Non itaque repugnat, quod liberum arbitrium hominis in ordine ad receptionem auxilii efficacis aliquo modo se habeat passive, & simul etiam libere diversis rationibus, ut explicatum est. Neque enim divinum auxilium quantumlibet efficax de se, prout progreditur a Deo, exercebit suam efficaciam sine nobis libere consentientibus; sed iste bonus consensus, & bonus usus non prævenit efficaciam auxilii, sed potius prævenitur ab illa; neque in illum bonum usum potest reduci differentia, tamquam in primam causam, quare iste homo convertitur, & alter non convertitur: sed reducenda est ad divinam voluntatem, quæ illum ab altero discernit, donando huic quod alteri non donavit, juxta vulgatissimam doctrinam D. Augustini in Enchiridio cap. 32. & cap. 95. Quæ testimonia legant, ut pateat quantum discedant saltem a Doctrina D. Augustini, illi, qui efficaciam auxilii æqualis nullam aliam cognoscunt, quam ab innata libertate procedentem: & etiam alii, qui ponentes æqualitatem auxilii physicam, & in absoluta entitate sua, ajunt esse majus beneficium, quia opportuno tempore datur uni, & non alteri, ut ait Doctor Suarez de societate in Opusculo, quod novissime prælo mandavit Matrini præsentis anno 1599. de concursu, motione, & auxilio Dei, lib. 3. cap. 20. ubi etiam defendit Molinæ doctrinam §. 4. Nescio an hic liber Romam sit asportatus, in quo plurima docet contraria Doctrinæ Divi Augustini, ne amplius interim dicamus. Ex hac uberrima, satisque deducta lectione ediscere potest Lutheri quisque discipulus, quomodo cor lapideum auferatur, deturque carneum, & faciat, suis ut in præceptis ambulemus; quomodo fiat cordis creatio, & innovatio spiritus, omniaque in omnibus operetur Deus; simulque sit hominis arbitrium effectrix causa illorum operum, quæ a Divina gratia operari in nobis, Scripturæ commemorant. Nec quicquam faceffit lapidis comparatio ex Ezechielis verbis deducta: Necesse enim haud est, ut in omnibus conveniat: Nec aliud significari vult, quod, sicuti lapis nullo modo cooperaretur, facta ejusdem lapidis in carnem conversione; ita & arbitrium ad sui ipsius conversionem ex se est incapax, nisi donata per gratiam cooperandi facultate, quam recipere utique potest; lapis non potest. Hinc Propheta, qui ait: *Dabo vobis cor carneum*, itidem inculcat: *facite vobis cor novum.*

54. Oppon. 2. Homines esse in manu Dei tamquam organica instrumenta ad Dei nutum mobilia; quæ proinde mota sunt, nullatenus moventia. Sic Exod. 14. Moyse præcipitur elevatio virgæ, manus extensio super mare; succeditque 16. aquarum divisio, quæ tota Dei operatio est, Moyse nihil præter externum organum ministrante. Ita nobis conversio præcipitur cor tamquam inanime Deo exhibentes, ut illud innovet, atque vivificet: Hoc autem pacto operatur arbitrium, ut iners quoddam instrumentum in manu artificis.

Resp. In dextera Domini sunt quidem homines, ut ceteræ creaturæ, instrumenta a supremo Opifice mota; sed juxta eorum indolem atque naturam (v. p. n. 809.) Instrumenta rationabilia sumus: Nos ergo movet, ut in operibus, ad quæ movemur, ratione possimus uti; quemadmodum & mare rationis expers, non rationem in aquarum divisione secutus est, sed naturam, quæ

quæ Omnipotentis imperio nequit non obsequi. *Lapides rationabiles sumus*, inquit magnus Leo, & *viva materies*: sic nos auctoris nostri extruxit manus, ut cum Opifice suo etiam is, qui reparatur, operetur. Atque hic sit institutæ exercitationis de libertate exitus.

EXERCITATIO II.

De Bajana, Janseniana, & Quesnelliana hæresi.

55. **D**Amnatam Lutheri & Calvinii a Tridentinis Patribus hæresim, quæ totum gratiæ ita tribuebant duo illi Novatorum principes, ut arbitrium veluti inanine quoddam, nihilque operari docerent, nisi necessitate compulsus, hujusmodi, inquam, hæresim redivivam fecit Jansenius; nemo enim unus est ex Jansenii quoque tutoribus, qui negare audeat, sublatam a Jansenio fuisse libertatem indifferentiæ, sine qua fuisse probavimus nullum voluntatis opus liberum esse, & cum electione ad libertatem requisita peractum. Etenim vim gratiæ, adeo validam opinatus est, ut cum gratiæ vi operante liberam solummodo sineret voluntatem a *coactione*, nihil inde absurdi consecuturum existimans, si libera a *necessitate* nequaquam remaneat. Hinc non aliam præter efficacem gratiam edocuit, quæ cum *velle* tum *posse* efficeret in arbitrio. Libertas igitur *indifferentiæ*, & gratia *sufficiens* de medio sublata, duo sunt Jansenianæ hæreseos characteres; proindeque audacissimi censores ii sunt, qui, ut privatis eorum Scholæ opinionibus patrocinium emendicent, ceteris catholicorum revera orthodoxis sententiis Ecclesiæ traditione; Patrumque doctrina subnixis Jansenismi notam appingunt, propterea quod efficacem gratiam constituent in victrici delectatione, quam & Jansenius adseruit; veluti, si quidquid scriptum Jansenius reliquit, erratum, & ab Ecclesia proscriptum foret. Erravit Jansenius, Jansenii errata damnavit Ecclesia; ejusque errores Ecclesia pronunciat in damnatis quinque propositionibus, quæ & *libertatem* de medio tollunt, & gratiam *sufficientem* ab efficaci distinctam denegant; quæ duo non a victricis delectationis systemate derivant; bene vero a systemate, prout traditum est a Jansenio: nempe, delectationem, in qua efficacem gratiam constituit, adeo esse victricem, ut sit vinculum, quo voluntas in justitia, vel peccato ligata, in una vel altero tam firmiter detinetur, ut nequeat oppositum actum ponere. (v. p. n. 63.) Hanc hæresim, quam catholicus quisque execrat, modo cribrandam, refellendamque aggredimur. Sed prius

DE MICHAELE BAJO

Historia Synopsis.

I.

56. Michael Bajus Melini in territorio Atheniensi apud Belgas ortus ann. 1513. Patria. primis adolescentiæ annis Lovanium petiit, studiis ut se committeret, quæ Ortus. a philosophicis ibi aggressus est ann. 1533. Hisce perfunctis artium Magister Studia. instituitur, & inter Convictores Collegii Standonkensis primus est factus ann. 1541., inque Theologica facultate ann. 1550. renunciatus Doctor. In Ingenii in- genio, & doctrina præ ceteris commendatus, novarum opinionum fuit cul- doles. tor peramantissimus; hinc tam in disputationibus, quam in Scriptis, editis-

In appa-
tu sacr.
Tom. 2.

Lib. 15.
cap. 7. n. 9.

que libris a Possevino collectis, quosdam de *libero arbitrio*, de *humanis actibus*, de *merito* sententias docuerat, quæ variam sibi famam comparaverat: alii siquidem Bajum summi ingenii, summique in ratiocinando acuminis prædicabant, summæ temeritatis dicebant alii. E primis aderat Joannes Leonardus Hesselius in Lovaniensi Universitate pariter Doctor & Decanus, in Theologicis disciplinis ediscendis Baji comes, moderante cathedram celeberrimo Richardo Tappero, qui Pallavicinio teste, ad illa usque tempora cum in Bajo, tum in Hesselio infelicem adnotaverat ingenii & audaciæ conformitatem; quapropter eos increpans agebat, ab ipsis nil aliud præter Schisma expectare; proindeque doctoralem lauream diu utrisque distulisse. Ast quum novitas concutiat fane; verum simul semelque delectet; hi gemini præceptores magno stipati discipulorum numero novas eorum sententias tam ample diffuderant, ut Lovaniensium alumnorum pars major eas publice profitebatur, quodque est pejus, non sine aliarum opinionum contemptu.

II.

Ibid. n. 8.

57. Alii ex adverso Baji doctrinam refugientes contra hanc conclamabant. Qui in Bajum primo expostularunt, quidam fuere Franciscani Ordinis alumni antea Baji auditores, qui Patrum, antiquorumque Scholasticorum doctrinam magis quam nova recentiorum commenta diligentes, censuram Bajanæ doctrinæ in decem & octo articulos partitæ retulerunt ab Academia Parisiensi vertente ann. 1560. Asperissimum hinc bellum exarsit: Baji namque defensores, quos Parisiensis censura dolenter pupugerat, præceptorem Bajum, ut partes pro defensione assumeret, adierunt; & Baji beneficio Apologiam adversus censuram jam paraverant, a Pallavicinio inter scripta Cardinalis Seripandi una cum eadem censura observatam. Altera ex parte ad censuram tuendam, Apologiamque criminandam aptabantur libri, ferventesque instituebantur disputationes. Ast Tridentini Concilii negotii causa opportune huc accessit Pontificius Nuncius Jo: Franciscus Commendonius, qui ea, qua præditus erat, dexteritate, jussu quoque Pii IV. Pontificis, silentium utrique parti indixit, exortaque jurgia silentio compescuit.

III.

58. Hac silentii œconomia cineribus conspuitus fovebatur ignis. Interæa Flandriæ amplissima Gubernatrix Bajum & Hesselium ut delegatos Lovaniensis Scholæ Theologos misit ad Concilium Tridenti factum una cum Cornelio Jansenio Lovaniensi pariter Theologo, qui Gandavensis Episcopus *senex* nuncupatus, postea fuit; fortuita illa occasione per nominum collusionem, personarumque necessitudinem veluti prædicente unionem animorum, & doctrinæ conformitatem, quam, medio elapso sæculo, cum Bajo jam vita functo inivit novus alter Cornelius Jansenius Episcopus Yprensis. Nihilominus, quum in Tridentina Synodo quæstiones non agerentur Baji & Hesselii sententias cernentes, cunctari optimum visum est, ne, dum commune bellum ferveret, jurgia domestica excitarentur. Verum Bajus a Concilio redux typis mandavit Opuscula de *libero arbitrio*, de *charitate*, de *justificatione*, de *virtutibus impiorum*, de *Sacramentis in genere*, & de *forma Baptismi*, quibus in opusculis doctrinam antea traditam recudit, novamque dissidiorum segetem infeminavit. Septuaginta sex propositiones censura notandæ collectæ fuerunt; qua de causa, ut conscientiarum turbatio, & Scholarum scandalum, & tumultus

multus tolleretur; Pius V. P. M. causam suscepit, ponderoso subjecit examini, & ann. 1567. Bulla *Ex omnibus afflictionibus* Baji scita damnavit. Ad hæc quid Bajus? Apologiam confarcinavit, rogavitque Pontificem, ut Bullam ceu subreptitiam rescinderet: Pontifex vero matura deliberatione fuisse editam, rescripto ann. 1569. die tertiadecima Maji declaravit.

IV.

59. Non ablata tamen, inflicta quamvis foret damnatio, Bajanis sententiis sequela, nec cessantibus per damnationem hanc suscitatis tumultibus; Gregorius XIII. Pii Constitutionem confirmavit ann. 1579. quam Pontificio jussu Lovanienſi Academiae præsentavit Franciscus Toledus Magnus Societatis Jesu Theologus, tuncque ad Pontificem Concionator, deinde sub Clemente VIII. Cardinalium Collegio adſcitus. Primo hujus Operis volumine n. 269. causam jam dedimus, unde post Pii V. Bullam Baji, & sequacium tumultuarie adeo accenderetur animus. Hic præstat, dictum repetere, ne historicæ narrationi nostræ quid defit specialius. Bajanis propositionibus in Bulla exhibitis, subdit Pontifex: *quas quidem sententias quamquam non nulle aliquo pacto sustineri possent in rigore, & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento damnamus circumscribimus abolemus.* Bajum patrocinantres virgulam apponebant ante vocabulum *damnamus*; adeo ut foret sensus, *nonnullas sustineri posse in sensu ab assertoribus intento*. Ast Bajo adversantes virgulam eidem vocabulo posteram faciebant, damnationem hoc pacto referentes in ipsum proprium verborum sensum ab Assertoribus intentum. Hinc, immutata unius virgulæ sede, Bajus, ejusque discipuli quotidie digladiabantur. Quis factiones belligerantes composuit? Indubium est, Franciscum Toledum Lovanium a Gregorio missum eum fuisse, qui Bajum ad cor reduxit, Scriptumque Retractationis publicum a Bajo reportavit; sitque insigni Toledo tota quanta esse potest laus, quantusque potest esse hoc in negotio triumphus. Verum jam ab annis duodecim alii a Pio V. delecti fuerant clarissimi Viri, ut Bajum ad Apostolicæ Constitutionis obedientiam adducerent. Hic verba dabo Clar. Viri Hyacinthi Serry rem ex authentico sic narrantis: *Inventa sunt ante duos dumtaxat annos autographa Epistolarum Cardinalis Granvillæi, & Maximilliani Morillon Episcopi Tornacensis, qui totum illud damnationis in Bajum late negotium apud Apostolicam Sedem pertractarunt, Bajumque ad parendum Pontificio diplomati suis officiis adduxerunt. Ex iis porro jam confecta res est: sic enim legimus in Epistola Cardinalis Granvillæi, cum qua Breve Pontificium Lovanium transmissum est sub data 13. Novemb. 1567. -- Declarant (par la Bulle de N. S. le Pape) les dites propositions annotées, aucunes erronées, autres suspectes, autres scandaleuses; Autres qui se puissent en rigueur interpreter en quelque sens pour les excuser, donnent toutfois offense à gens pieux, qui les lisent -- Morillonius vero in Rescripto dato die 20. Junii 1569. notar, Bajum ad ejurandas propositiones adduci non potuisse, nisi Pontificium diploma legeret, propterea quod in eo distincte notatum esset, -- propositiones aliquas sustineri posse in rigore, & proprio verborum sensu: -- Non est ergo, cur nunc de Pontificii diplomatis sensu amplius litigemus, ex quo tam apertis documentis eliquata res est.*

60. Officium Granvillæo, vel Granvellano a Pontifice injunctum, quod Serryus commemorat, in ipsa Pii V. Constitutione a Gregorio XIII. & Urbano VIII. confirmata hisce literis datum legimus: *Ceterum, ut jam commo-*

Bulla in
eminenti
Provisionis
nostra.
Ex omni-
bus affli-
ctionibus.

ti his de rebus tumultus, & contracta odia facilius comprimi possint; simul-
que Animarum salutem plenius consulatur, dilecto filio nostro Antonio Tituli
S. Bartholomaei in Insula Presbytero Cardinali Granvellano nuncupato, per
Apostolica Scripta mandamus, ut ipse, quid ad perpetuam dictarum senten-
tiarum, & scripturarum abolitionem, quid ad arcenda hujusmodi proloquia,
& disputationes, quid denique ad unionem & pacem cum communi omnium,
& Ecclesiae Catholicae satisfactione componendam, facto opus sit, in primis
diligenter expendat, deinde in iis omnibus, quae pro communi salute, tran-
quillitate, & honore optimum judicaverit, salva semper Ecclesiae praedictae
unitate, etiam per alium, seu alios fide, doctrina, & religione praestantes,
oculus exequatur, faciatque quicquid decreverit, inviolate ab omnibus observa-
ri. Injunctum vero Morillonio Episcopo Tornacensi munus eruitur ex De-
creto sacrae Facultatis Lovaniensis circa Bullam Pii V. per Morillonium inti-
matam die 29. Dec. ann. 1567. ubi dicitur: *Comparuit Maximillianus Mo-
rillonius qui exposuit, se accepisse Bullas Apostolicas quibus certa
sententia damnantur respectu tamquam erroneae quamquam ec-
rum nonnullae aliquo pacto sustineri possent in rigore, & proprio verborum
sensu ab Assertoribus intento. Quae confirmata habentur a Serryo de Moril-
lonio narrata. Constat interea, in agendo Baji negotio tres electos fuisse vi-
ros fide, doctrina, religione spectatissimos: Granvellanum nempe, & Moril-
lonium a Pio V., & a Gregorio XIII. Pianam Constitutionem confirmante
Toledum, cujus officio Bajus retractationem scripto publico emisit; quam si
praepotes, his incunctanter adjungo.*

61. „ Ego Michael de Baji Cancellarius Universitatis Lovaniensis agnosco;
„ & profiteor me ex variis colloquiis, & communicationibus habitis cum
„ R. P. D. Francisco Toledo Concionatore Suae Sanctitatis, & ad hanc rem
„ specialiter misso, super diversis sententiis, & propositionibus jam olim a
„ S. D. N. Pio V. fel. record. sub data Kal. Octobr. anno 1567., & nuper a
„ Gregorio XIII. moderno Pontifice Max. sub data 4. Kal. Febr. anno 1579.
„ iterato damnatis, & prohibitis, ita motum, & eo perductum esse, ut pla-
„ ne mihi habeam persuasum earum omnium sententiarum damnationem, at-
„ que prohibitionem jure, meritoque, ac non nisi maturo judicio, & dili-
„ gentissima excussione praemissis factam, atque decretam esse. Fateor insu-
„ per plurimas ex iisdem sententiis in non nullis libellis a me olim, & an-
„ te emanatam Sedis Apostolicae super iis censuram conscriptis, & in lucem
„ editis, contineri & defendi, etiam in eo sensu, in quo reprobantur. De-
„ nique declaro me in praesentiarum ab iis omnibus recedere, & damnationi
„ a S. Sede factae acquiescere, neque post hac illas docere, asserere, aut de-
„ fendere velle. Datum Lovanii die 24. Martii anno 1580. „

Michael de Baji.

Obitus.

Hæc de Michaelle Bajo, qui anno 1586. fato cessit, in Jansenio tamen re-
viviscens, cujus historiam adolemus.

SCHOLIION.

De Theo- 62. Quod tanto, tamque fidenti gaudio narrat de Granvillæo & Morillo-
log. Di- nio praeaudatus Dominicanæ familiae Theologus, negat cum multis Lauren-
scipl. lib. tius Berti; negat, inquam, *haberi quæ dicta sunt in laudatis Epistolis*. Utri
17. c. 2, præstanda sit fides, illi videant, quibus Granvillæi, & Morillonii Epistolas
con-

consulere datum est. Interim Epistolas ipso Berti fuisse incompetas, habemus ex conjectura non levi. Is enim est, qui Epistolarum dicta negare, *effugium* vocat, responsum aliunde capeffens. At, inquit, *absque hujusmodi effugio observatum supra, in propositionibus indefinite prolatis, si verborum sensus multiplex sit, & ambiguus, obvium ac proprium esse falsum; etiamsi propositiones in aliquo sensu sint verae & probabiles. Istud ergo significare voluit Granvellanus: istud Morillonius.* Amplector Theologi hujusce Augustinienfis doctrinam, nec dubium mihi subest ullum, quin circa sensum multiplicem, & ambiguum propositionum, quæ indefinite proferuntur, aliter senserint Granvillæus, & Morillonius: Verum si quæ a Serryo habemus, consistent; assentiri nequeo, laudatis in Epistolis tantundem significasse; ut ipsa Epistolarum lectio patenter ostendit. Sensum potius significasse dixerim, quo verba Pontificii diplomatis intellexit Bajus, qua ductus intelligentia ad propositiones ejurandas se totum dedit. Quidquid interim sit de Granvillæi & Morillonii testificatione; Baji Apologistæ malæ causæ patrocinantur, si suffragiis hisce muniti tutelam Baji intendunt assumere. Adversus Bajum clamat Universitas Parisiensis, quæ propositiones reprobavit ann. 1560.; clamat Facultas Lovaniensis per censuram ann. 1701. latam; clamat Duacensis libro inscripto *Veritas & Æquitas censura* edito ann. 1649. clamant Pontificiæ Constitutiones subreptitiæ temere & audacter ab Apologistis dictæ; clamat denique Bajus ipse, qui suarum *omnium* sententiarum damnationem, atque prohibitionem jure meritoque, ac non nisi maturo judicio, & diligentissima excussione præmissis, factam atque decretam esse, sua retractatione confitetur.

V.

DE CORNELIO JANSENIO.

63. Causa de auxiliis effervescente, & decennio & eo amplius desudantē Romana Sede, ut colligantium partium momenta perpenderentur, paratoque jam in Molinam judicio; Paulus V. Pontifex Maximus misit in aliud tempus meditati judicii promulgationem, geminis Scholæ Molinainæ scilicet, & Thomisticæ districtè vetans ne ullus partem alteram nota aliqua, vel censura afficere auderet. Hac judicii dilata promulgatione, quæ die lunæ 28. Augusti anno 1607. contigit; ni Scholas inter sit pax inita, induciæ proculdubio factæ sunt; & decertantibus Scholis integrum remansit, earum sententias moderata disputatione tueri. Silentibus interim penes Apostolicam Sedem de gratia controversiis, compositisque Thomistarum in Molinam expostulationibus; alteras civit turbas Jansenius libro, cui titulum fecit *Augustinus*; propterea quod Augustini sensa circa prædestinationem & gratiam in eo evolvere, & graphice explanare præsumpserit. De hoc prius authore, cujus nomen famosum adeo factum est, dein de illius doctrina dicamus.

VI.

64. Lauri, quæ parva est in Batavia Civitas, ex Catholica stirpe ortum du-
xit Cornelius Jansenius: Humaniores literas Ultrajecti excoluit, studiisque Patria.
philosophicis Lovanii dedit operam. Ejusdem Collegii alumnus tunc tempo-
ris erat Joannes Verger sub nomine Abbatis San-Cyrano deinde agnitus; quo-
cum amicitiam iniit, & strictissimo amicitiae foedere ex hinc conjunctissimus
Bajonam cum eo petiit; qua ex regione aliquo elapso tempore redux Lova-
nio Studia.

A&a.

Episcopa-
tum obti-
nit.

nio se reddidit, ibique doctorali laurea insignitus est. Lovaniensis Universi-
tas dexteritatem, fervidum, alacreque ingenium in Jansenio probe noscens,
in Hispaniam iterato eum misit, Jesuitis ut impediret, ne philosophiam in
urbibus Universitati subjectis docerent; atque, ut erat in votis, negotium
cessit. Lovanium rediens, in Pentateucon, & in Evangelia laudabiliter ela-
boravit, dignaque Theologo scripsit. Anno 1635. librum edidit, cui titulus
erat *Mars Gallicus* fœdus improbens a Gallia cum Svecia & Principibus Ger-
maniae protestantibus initum, eoque in libro contendens, nefas esse, catholi-
cam dominationem cum hæretica fœderari: Quod opus Philippo IV. Hispa-
niarum Regi adeo placuit, ut Jansenium Ypræ Episcopatu remuneratum vo-
luit.

65. Liber *Augustinus* prodiit Lovanii ann. 1640. Annis nempe tribus supra
triginta a Decreto Pauli V., quo Pontifex judicii promulgationem in Moli-
nam distulit, & biennio a Jansenii morte, qui, pestis grassante lue, decessit
e vivis Ecclesiæ Sacramentis refectus, Ecclesiæque Judicio librum suum sub-
mittens. Jansenii librum edidit Fromundus, cui opus alterum adtexuit, pa-
rallelum nempe Jesuitarum doctrinæ cum Semipelagianorum erroribus; cujus
operis non Jansenius, sed Fromundus ipse est Author. Tres continet partes
Jansenii liber. Prima, quæ plusquam dogmatica, historica est, octo comple-
ctitur libros, Pelagianorum, Semipelagianorumque errores referentes. Secun-
da circa gratiam versatur homini collatam ante lapsum, quæ in hominis in-
fonti arbitrio relicta erat. Tertia denique in decem partita libros, gratiam
Salvatoris considerat, qua lapsus homo ad bene operandum indeclinabili ne-
cessitate adigitur. Docet denique Jansenius, Christum morte sua non omni-
bus communes gratias promeruisse. Quibus disceptationibus per Jansenium,
Apostolica Sede vetante, renovatis; Urbanus VIII. Jansenii librum proscrip-
sit ann. 1644.

V I I.

66. Urbani VIII. Constitutionem reverenter exceperunt Batavi, quos inter
Yprensis liber plurimas commoverat turbas; vix tamen ad Gallos pervenit, ut
invidi facti fuerint tumultus, & in adversas abrepti partes Theologi. Anto-
nius Arnoldus Doctor Sorbonicus celeberrimi in Regio Parlamento Juris-
Consulti filius tutelam Jansenii suscepit: quippe de Jansenii libro a San-Cy-
rano Abbate instructus fuerat. Etate adhuc adolescens Arnoldus nomen jam
sibi comparaverat libro, quem edidit de frequenti Communionis usu, quo-
que Theologos varia sentientes fecit. Apologias in Jansenii favorem ab ipso
elucubratas evulgavit annis 1644. & 1645.; & usque ad quintilem anni 1649.
in quo ad Facultatem Parisiensem Jansenii propositiones fuerunt deductæ,
plurima hinc inde scripta emanarunt. Romæ tandem delata res fuit annis 1650.
& 1651. Quinque sunt famosæ propositiones

- I. *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus, secun-
dum præsentem, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis
gratia, qua possibilia fiant.*
- II. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.*
- III. *Ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in
homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.*
- IV. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad
singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod
vel.*

vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.

V. Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, & Sanguinem fudisse.

VIII.

67. Arnaldi Alumni, & Jansenii gregales ex una parte quosdam Romam miserunt, propositionum, quas arbitrabantur orthodoxas, ut impedirent censuram: Galliarum Episcopi ex altera quosdam, ut censuram celerius reportarent. Congregatio instituta Romæ fuit, quæ viva voce partes collitigantes auscultaret: oblataque hinc inde scripta acceperunt, atque impenso studio examinarunt Consultores hac de causa electi. Jansenii defensores, vel cum ut sustinerent, vel ut ulciscerentur eorum animis obtemperarent, duo hic nefando ausu pettentavere. Primo omnem movere lapidem, ut se Thomistis adjicerent, & Thomistas ad sua pertraherent; at probe noscentes Thomistæ professores, fœdus hoc velle Jansenistas inire, ut D. Thomæ autoritate eorum falsa dogmata defenderent, quin animus ipsis foret, D. Thomæ doctrinam sectandi, postulatam unionem rejecerunt. Secundo pro malo in Consultores animo, centum obtulere propositiones e Jesuitarum libris extractas, eas censura dignas inculcantes. Ast responsum fuit non Jesuitarum, sed Jansenii causam tunc esse judicandam. Tandem Innocentius X. die postrema Maji ann. 1653. quinque supra relatas propositiones confixit. Jansenii fautores ab Innocentiana Constitutione graviter percussi, & gravi tristitia capti, magnam, æque ac enormem rerum a se gestarum relationem evulgarunt, in qua, ut damnatorum litigantium mos est, eorum Judices conviciis dire lacessabant. Hinc Dominus *du Saint amour* ephemeridem produxit, quæ veneno unaquaque in pagina scatebat; & Jacobus Basnagius Reformatorum Rotodami Minister Abbati Langlet (Abbas ipse testatur) sæpe sæpius adfirmavit, quod si Basnagius ipse adversus Ecclesiam, & Romanam Curiam voluisset satyram intexere, nil aliud facere ipse potuisset quam Abbatis Ephemeridem recudere.

IX.

68. Pontificis Innocentii Constitutio Ecclesiis omnibus data est, & speciatim Galliarum Ecclesiis, quæ constitutionem filiali reverentia deoscularunt; adeo ut compositi arbitrabantur male opinantium tumultus. Ast Jansenii discipuli, quum circa jus contendere amplius non valerent, circa factum murmurabant, novasque assumebant vires; ut Jansenii causam patrocinentur; siquidem ajebant, quinque propositiones fuisse juste damnatas: negantes tamen perfractæ, in Yprensis Episcopi libro easdem reperiri, primam ex illis si excipias, quam nihilominus in alio sensu ab eo in quo damnata fuit, Jansenius dedit. Novis hisce Jansenistarum expostulationibus conclamantibus, Alexander VII. Innocentii XI. Successor iterato examini Jansenii librum submitit, factoque inherens, Mense Octobris ann. 1656. declaravit, quinque propositiones a libro Jansenii fuisse extractas, eoque sensu damnatas, quo illas Jansenius docuit. Hæc Alexandri Constitutio fecit, ut in Galliis nova formula proponeretur, hodieque proponatur a quovis ad Ecclesiasticos gradus promotus subscribenda. Ea formula isthæc est, quam concoquere non poterant novæ illius doctrinæ amatores, qui toti erant, ut pusillis suaderent, Ecclesiam in dogmate proponendo, erroneisque propositionibus proscibendis infal-

libilitate quidem gaudere: In factis vero dogmaticis privilegio tam sacro destitui.

X.

69. Negotium tamen præ ceteris dolendum erat, quod ex Episcoporum cœtu nonnulli adversus Pontificum sanctiones iratum tenebant animum. Bellovacî, Andegavi, Electæ, Apamiæque Episcopi Jansenii propositionum damnationem male ferentes, doctrinæ in propositionibus contentæ impense favebant. Clemens IX. tunc temporis Pontifex mandavit, ut contra cervicosos Præsules ex juris forma inquireretur, atque ab eorum Sedibus deponerentur; quod juxta leges Galliæ canonicas perarduum erat tentare, & consequi. Inquisitio summi erat momenti; Judicesque in regno nuncupati, & electi rem serio agebant. Interea qui cum Episcopis amicitia conjungebantur, damnationis dedecus erga amicos indignantes, ut mediatores ad rem componendam sese obtulerunt. Res cessit ex voto. Prima Septembris die ann. 1668. Episcopi dedere Pontifici literas observantia plenas, ac redundantes, quæ ceteris Galliarum Ecclesiis morem gerentes suam Apostolicis Constitutionibus submissionem testarentur: & quum suspicaretur, horum Episcoporum acta, & subscriptiones indictæ *formula* haud esse iis protestationibus conformes, quas Pontifici scripserant; necessum fuit, ut Felix Vialart Episcopus Cabillonensis fidem Pontifici mitteret, quæ testimonium faceret, Episcopos in obedientiam reduces quinque propositiones sincero corde damnasæ, easque a Jansenii libro excerptas recognovisse. Ita Galliarum Ecclesiis fuit restituta pax: & Pontifex Clemens IX. quatuor Episcopis misit literas de sua propter eorum obedientiam gratulatione, una declarans, hoc in negotio exceptionem nullam, nullamque restrictionem se unquam fore recepturum.

XI.

DE PASCHASIO QUENELLIO.

Patria. 70. Diffidiis Apostolicam Sedem inter & Jansenii patronos compositis, magnas contentiones iterum excitavit Paschasius Quenellius Lutetiæ Parisiorum
Professio. ortus quintili Mense ann. 1633. Congregationi Presbyterorum Oratorii, quam non Philippus Neri, sed Cardinalis Berullus instituit, vertente anno 1657.
Indoles. se adscripsit, & Scripturæ Sacræ studiis se dedit. Testatur Abbas Langler,
In comp. Hist. Eccl. pag. 765. cum Quenellio Bataviæ fuisse commoratum, in eoque simplices observasse mores, probatissimam vivendi rationem, unctionis plusquam doctrinæ in dicendo, dulces, obligantesque societatis modos, dummodo in sermone quis una cum ipso sentiret: Verum, quovis sibi contradicente, asperitatem & pervicaciam. Quis reapse Quenellium tunc haud novit audacissimum, quando *libellum famosum* adpellavit decretum, quo suæ ad opera S. Leonis magni dissertationes editæ ann. 1676. proscriptæ fuerunt? Quis ex suis cum expertus non est pertinacissimum? Superiorum monita spernens, & male utens præcepta, Congregationis jugum excussit, & profugus factus est.

XII.

71. Quenellianum opus, quod jurgia innovavit præ ceteris, illud fuit hoc inscriptum titulo: *Le nouveau Testament en Francois, avec des Reflexions morales sur chaque verset*, Parisiis evulgatum ann. 1699. Paulatim considerationes suas aptavit Quenellius; eas siquidem incepit ann. 1671. hoc nomine

Abregé

Abregé de la morale Evangelique, non omnia Evangelia complectens, sed varios hinc inde excerptos textus sub brevi quadam consideratione propositos, ut Fidelibus meditandi materies relinqueretur; *quum*, inquit Serry, *quum Quenellius desultoria Methodo scripserit, suasque sententias dederit nudas, ac sparsas, disjunctas invicem, nullaque secum sermonis textura colligatas.* Theolog. Supplem. pag. 16.
 Annis sex vel septem elapsis, Quenellianæ in *testamentum novum* considerationes ad tria volumina redactæ sunt, quibus laudabilius nihil fuisset, si eorum author doctrinam ibi inseminatam intra fidei, Christianæ moralis, & prudentiæ limites tenuisset. Ex quo vidit Quenellius, librum suum ab imperitis, quorum major est copia, degustari, considerationes auxit additamento catholicis Regnantibus contumelioso; veluti si animus ipsi foret non doctrinas solum quinquaginta jam pene ab hinc annis Ecclesiam perturbantes innovandi; sed & seditiones disseminandi in populis, ut legitimæ potestati resisterent.

XIII.

72. Dominus Noaille positus jam Episcopus regere Ecclesiam Parisiensem confirmare renuit approbationem, quam operi Quenelliano dederat, usque dum aliqua corrigerentur menda, queis nonnulli animum, mentemque attentius applicavere, ut Aginnensi Episcopo Noaille ipse per literas testatur. Facta mendorum correctio est: Nihilominus sive quod insufficiens visa fuerit, sive quod eam omiserit author accuratorem indaginem, quam Parisiensis Episcopus præoptabat; elapso ineunte Sæculo gemini adversus Quenellii *considerationes* prodire libri; quorum primus: *Le Pere Quenel seditieux dans ses reflexions sur le nouveau Testament*; quorum alter: *Le Pere Quenel eretique dans ses reflexions sur le nouveau Testament* nuncupatus apparuit. Romæ igitur pro juris forma accusatum fuit Quenellii opus, atque anno 1708. Apostolico Brevi proscriptum. Gallorum tamen erat opinio, simplicem proscriptionem haud sufficere; sed explicatione opus esse, quæ peculiare Quenellianæ doctrinæ characteres affigeret. Re tandem quinquennio & amplius discussa, edidit Clemens XI. Constitutionem *Unigenitus*, qua unam supra centum propositiones in Quenellio damnavit. Ad Gallos pervenit Clementina Constitutio: Ast, quemadmodum penes Parlamenti membra, ita difficultates nonnullas passa est penes ex Episcopis aliquos Constitutioni renuantiantes, atque ad Pontificem melius informandum, vel ad futurum Concilium appellantes. Hujusmodi fuisse Petrus De la Brove Episcopus Mirapicensis, Petrus Soanen Episcopus Saniensis, Colbertus de Croissy Episcopus Montis Pessulani, Petrus de Langres Episcopus Bononiensis. Hanc quatuor Episcoporum appellationem plusquam semel observavi, susque deque evolvi; nihilque reperii præter animos Præsulum turbulentissimos, partium suarum plus nimio amantes, & suspicionibus exagitatos. Alii porro quadraginta Episcopi in Gallicano Conventu ann. 1713., & 1714. declararunt, Constitutionem pure, simpliciterque se fore accepturos, dummodo Pastoralis aliqua instructione explicaretur: ipsæque Regis literæ Versaliæ datæ quartadecima Februarii die ann. 1714., ut Constitutio publicaretur, referente Morerio, modificationibus variis, variisque restrictionibus exaratae fuerunt. Sola per instructionem Pastoralem facta explicatio nec Cardinali Noallio, nec aliquibus aliis Episcopis plane arrisit, Constitutionem acceptare se nolle contententes, donec ita se explicasset Pontifex, ut inde dignosceretur, Constitutione sua integras relinquere voluisse Scholasticorum sententias; quod Pontifices Summi Benedictus XIII. & Clemens XII. præstitere. (Voluminis I. initio)

Le grand dict. hist. v. Quenel.

XIV.

73. Quam jure meritoque proscripserit Clemens Pontifex sparsas per Quenellii librum hinc illinc plusquam centum propositiones, illum poterit tantummodo fugere, quem Baji, Jansenique damnata dogmata a Quenellio instaurata lateant. Subjectum laterculum Quenellii cum Bajo, atque Jansenio concordiam exhibet

BAJI PROPOSITIONES

QUENELLII PROPOSITIONES

Gratiam inquit primi hominis debitam.

1. <i>Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita, recte vocantur gratia.</i> 21. <i>Humane naturae sublimatio, & exaltatio in consortium Divinae naturae debita fuit integritati primae conditionis, & proinde naturalis dicenda est non supernaturalis.</i> 22. <i>Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturae fuisse exaltatum, ut fide, spe, & charitate Deum coleret.</i> 27. <i>Integritas primae conditionis non fuit indebita humane naturae exaltatio, sed naturalis conditio.</i>	34. <i>Gratia Adam non producebat nisi merita humana.</i> 35. <i>Gratia Adam est sequela creationis, & erat debita naturae sanae & integrae.</i> 37. <i>Gratia Adam, sanctificando illum in semetipso, erat illi proportionata.</i>

Ante fidem, & remissionem peccatorum quamlibet negant gratiam.

25. <i>Omnia opera infidelium sunt peccata.</i> 35. <i>Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.</i> 40. <i>In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.</i>	26. <i>Nulla datur gratia nisi per fidem.</i> 27. <i>Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum.</i> 28. <i>Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio.</i>

JANSENII PROPOSITIONES:

QUENELLII PROPOSITIONES.

Solam norunt efficacem gratiam, cui nequeat arbitrium resistere.

2. *Interiori gratiae in statu naturae lapsae nunquam resistitur.*

10. *Gratia est operatio manus omnipotentis, quam nihil impedire potest, aut retardare.*

16. *Nulla sunt illecebrae, quae non cedant illecebris gratiae.*

21. *Gratia Jesu Christi est gratia fortis, potens, superna, invincibilis.*

Absque hujusmodi gratia praecepta docent observatu impossibilia.

1. *Aliqua Dei praecepta hominibus iustis, volentibus, atque conantibus, secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.*

1. *Quid aliud remanet Animae, quae Deum, atque ipsius gratias amisit, nisi generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum?*

2. *Jesu Christi gratia, principium efficax boni cujuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum; absque illa non solum nihil fit, sed nec fieri potest.*

His adde trigesimam octavam, duasque subsequentes.

X V.

74. Propositionum farago in Quenellio damnatarum in Quenellii familiaribus bilem adeo movit, ut ad innumeras, acerbissimasque contentiones viam sibi paraverint; nec facile dictu est, quot sint scripta confarcinata, quot elucubratae contestationes, quot appositae artes, ut Clementinum decretum eluderent. Famofum habemus *conscientiae casum*, quem Jansenistae, & Quenelliani ann. 1702. proposuerunt subscribendum. Quaestionem facti in eo proponebant, de qua summe erant solliciti, veluti si Jansenii liber ceu regula fidei recolendus foret. Adolescentem igitur supponebant scrupulis agitarum, qui, ut aiebant, quinque Jansenii propositiones damnabat, ut Ecclesia ipsa Innocentii X. & Alexandri VII. Bullas acceptans damnavit absque restrictione ulla in sensu Jansenii; verum quod ad damnationem attinet in sensu Jansenii factam solam pollicebatur iudicio Ecclesiae submissionem, modestumque silentium. Satis illico patuit in casus exhibitione Jansenistarum dexteritas, qua eo collimabant, ut in Jansenii favorem Theologorum suffragia expiscata irent; nec eos eorum fictio prorsus fefellit: quadraginta siquidem Doctorum vota surripuerunt. Quum vero casus scripto traditus publice circumferretur; Cardinalis Noaille scriptum censura notavit anno 1705. ut Innocentianis,

centianis, atque Alexandrinis Constitutionibus adversum, quas Clerus Gallicanus ann. 1700. reverenter acceperat. Notabat ergo Em. Noaille, Scriptum hoc a decisis recedere, æquivocis, mentalibusque restrictionibus favere, & Ecclesiæ auctoritatem imminuere. Quo factum est, ut qui subscripserant Doctores, subscriptionem retractarent suam, uno dempto, qui puniri timens, apud Batavos se recepit.

XVI.

75. Non adeo Cardinalem Noaille indignabantur Jansenii tutores, quod virulentiorum animum non foverent adversus Franciscum Saliniacum Feneion Archiepiscopum Cameracensem. Is quippe ordinationem emisit, qua summis doctrinæ nervis Ecclesiæ auctoritatem sustinuit in decidendis factis dogmaticis cum doctrina inseparabiliter connexis. Quæstio hæc obscura potius quam nitida hactenus facta erat, æquivocatione nata ex propositione fallibilitatis, vel infallibilitatis Ecclesiæ in eo quod *facti* est: *facti* namque examen a circumstantiis penderet errori obnoxiiis: & altera ex parte discrimen inter factum *personale*, & *dogmaticum* agebant Janseniani, commentationem esse recentiorum Scholasticorum, atque vetustioribus Theologis incompertam. Cameracensis vero Archiepiscopus fallacias omnes detexit, sophismata diluit, æquivocationes sustulit omnes; invicte solidissimeque probavit, quod sicuti propositio una nil est aliud a libro contracto, & ad simplices veritates redacto; ita dogmaticus liber ab ampliata, evolutaque propositione non differt; ideoque qui in damnandis libris Ecclesiæ subtrahit infallibilitatem, eam quoque infallibilitatem Ecclesiæ denegar, qua in doctrinæ propositionibus proscribendis pollet. Nequit enim absque contradictione unum concedi, atque alteri refragari. Diatribis Saliniacum impetere non destiterunt Jansenistæ; & convitiator præ ceteris impudentissimus fuit Jacobus Fovillou, qui cetera parvipendens Theologiæ studia, solius gratiæ materiæ operam navavit. Judicium tandem accessit Apostolicæ Sedis; & superius propositum *Conscientiæ casum* damnavit Clemens XI., cujus Constitutionem Ecclesia Gallicana obsequenti animo amplexata est. Et Em. Noaille, ut universalis Ecclesiæ auctoritatem sua in Diocesi firmaret, Pontificis Constitutionem misit ad Sanctimoniales Porti Regalis, quæ præsumptuoso dogmatizandi spiritu ferebantur, postulavitque, ut in Scriptis se Clementino decreto submitterent. Refragatæ sunt Sanctimoniales scæminæ; & Rex, Romani Pontificis consensu, Abbatialis ditionis titulum suppressit, Ædificia dirupit, Sanctimoniales huc illucque variis in Cœnobiis locavit; quæ sic dispersæ formulario sine restrictione suum dedere nomen, tribus vel quatuor cervicosioribus exceptis.

XVII.

76. Turbæ hæ, quæ Constitutionis *Unigenitus* Janseniana dogmata innovantis occasione excitatæ sunt in Galliis, modo magis, modo minus semper efferbuere; suos quippe semper habuit Constitutio oppositores. Ast, auspice Deo optimo, maximo, plenam, perennemque tranquillitatem posuit Benedictus XIV. literis ad Clerum Gallicanum datis, ut illius regionis postulabant vicissitudines, quas in præsentiarum dicturus sum. Anno 1755. generali Conventu facto, egerunt Gallicani Præsules de Viatico vel ministrando, vel negando prædictæ Constitutioni opposentibus, necnon de regulis hoc in negotio servandis. Varia fuerunt, nec faciliter tunc componenda Præsulum, & depu-

deputatorum judicia. Hinc in unam coivere sententiam, consulendi nempe hac super re Pontificem, nec a per ipsum decisis recedendi. Podiensi Episcopo commissum fuit literas Pontifici mittendas consarcinare, quæ die tricesima Octobris ejusdem anni in plenario illo Conventu lectæ sunt, plenis approbatæ suffragiis, ab Em. Cardinali Rochefoucault, qui præses adstabat, firmatæ, religiosissimoque Regi traditæ, ut ad Pontificem ipse mitteret, simulque pro responso faciendo rogaret. Die igitur vicesimanona Decembris, Romam periere Cleri Gallicani vota hisce soluta sensibus: *nos satis habemur felices, hic adeo molesta tempestate, Ecclesia suæ donasse Deum tam in Religionis scientia versatum caput, quam pacis & unionis peramans. Jam te, Pater Sancte, in amoribus habent, necnon in admiratione Galliarum Populi cum propter iteratas tuæ erga ipsos benevolentie significationes, tum propter summa, quæ Ecclesie bono peregisti. Recens hoc beneficium ceteris, quæ nos hæcenus cumulasti, pretiosius, pergratum animum, & venerabundam submissionem, quam erga te Gallia per ævum sentiet, complebit &c.* Articulis hac in Epistola contentis maturo examine discussis, fufisque ad Deum precibus, responsum fecit Pontifex die sextadecima Octobris sequentis anni 1756. ; ad Regias manus delatum die ejusdem Mensis vicesimaseptima. Die quartadecima Novembris jussit Apostolicum Oraculum typis committi, typisque impressum ad singulos transmisit Episcopos districte mandans, ne vel in ministrando, vel negando opponentibus Viatico in posterum a Pontificia instructione recederent.

XVIII.

77. Si quis Benedictinæ Encyclicæ Synopsim desideret, hic summam exhibeo. Auctoritatem Constitutionis *Unigenitus* declarat, aitque, tantam esse, ut nemo fidelium possit, absque salutis æternæ discrimine a debita erga ipsam subjectione sese subducere, aut eidem ullo modo refragari. Hinc præscribit, publicis ac notoriis Refractoriis denegandam esse Eucharisticam Communionem sive eam publice, sive privatim requirant. Ut vero recte quis judicet quinam publici, notoriique sint Refractorii, duplicem assignat juxta juris regulas notorietatem, unam juris, facti alteram. Notus in casu notorietate juris ille foret, qui per sententiam a Judice competente prolatam reus inobedientiæ declaratus existeret, vel hujusce contumaciæ reum se in judicio confessus sit. Notus porro notorietate facti ille dicendus, qui ad eas se adigit circumstantias, ut se reum constituat ex ejusdem facti evidentia: Quemadmodum si eo tempore, quo sacrum Viaticum suscepturus est, propriam inobedientiam, & contumaciæ sponte profiteretur -- Alterum notorietatis genus assignat Sapientissimus Ecclesiæ Doctor; nempe si in antea vita aliquid evidenter commisisse nosceretur manifeste oppositum obsequio & obedientiæ Constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseveraret cum scandalo, nec scandalum adhuc cessaverit. Ait insuper, quod facta, quorum reatus ab interna etiam animi dispositione plurimum pendent, non conjecturis, sed gravioribus, certioribusque argumentis probari debent -- Hisce constitutis regulis circa peccatum, notorietatemque peccati in Constitutionis oppositoribus, alia proponit in dubiis casibus solvendis aptissima, ut inde se recte gerant Sacramentorum Ministri, ubi ancipites hæreant: an Viaticum postulans sit necne ex opponentium numero? Vult ergo, quod animadvertant Animarum Pastores ab infirmo laboranti vocati, an ei qui extremum Viaticum postulat Paschali tempore a Parocho Eucharistica Communio denegata fuerit. Si non: argumento id erit, hominem illum non vere notorium peccatorem reputatum fuisse;

fuisse; indeque sequetur, sacrum Viaticum eidem in exitu vite publice postulanti denegari non posse; nisi forte postquam olim ad Eucharisticam mensam admissus fuit, & ante id tempus, quo postrema Sacramenta requirit, aliquid commississe noscatur, quo publici, & notorii peccatoris notam, juxta premissa, contraxerit. Ubi autem de hac facti specie certi haud sint; aliunde vero gravia adversus agrotum eos premant indicia, ob quæ scrupulis adhuc agitentur de Viatico eidem ministrando: in his rerum circumstantiis, oportet, eos, remotis arbitris, agrotantem alloqui, eique cum omni lenitate, & mansuetudine, non tamquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quæ, & qualia sunt indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vite tenorem; rogantes eum & obsecrantes, ut resipiscat in eo saltem temporis articulo, a quo eterna ipsius salutis sors pendet, eidemque præterea demonstrantes, quod etsi Viaticum suscipiat, tutus tamen non erit ante tribunal Christi, sed potius novi & horrendi criminis se reum constituet, ex quo iudicium sibi manducat & bibit. Ceterum se ideo Eucharistiam ministraturos, ut jubenti Ecclesiæ pareant, quæ pro sua pietate, illius infamiam præcavere studet; & idcirco eum a Sacra mensa non repellit, dum ipsum, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoscit.

XIX.

78. Hæc Ecclesiasticis regulis innixa, & Conciliorum olim in Galliis habitorum decretis, Gallorumque Theologorum sententiis fulcita doctissimus Pontifex Benedictus XIV. summa, qua pollebat Ecclesiasticarum rerum notitia, ad universos Ecclesiæ Gallicanæ Præsules direxit, eorumque Præsulum animos in unam sententiam colligens, pacem quam sincera & constanti dilectione prosequabatur, præfatæ Ecclesiæ restituit, atque solidavit. Nihilominus Filii Diaboli non defuere, qui Pontificium hoc iudicium sane celeberrimum ausu diabolico criminari non erubuerunt, Universalis Magistri sensa veneranda conculcantes, ut suarum sententiarum præjudiciis locum darent. Gallico idiomate varia prodire opuscula 1°. *Lettres sur le peché imaginaire* adversus Archiepiscopi Parisiensis ordinationem conscriptæ. 2°. *L'esprit du Nouveau Bref de N. S. P. le Pape Ben. XIV. &c.* 3°. *Question importante si le Bref du Pape Ben. XIV. en reponse aux Eveques de l'assemblée autorize les refus des Sacraments &c.* Præ ceteris tamen horrorem incutit, & legentis undequaque indignationem provocat Epistola amplissimis S. R. E. Cardinalibus, & Clarissimis Theologis in Urbe Præneste congregatis post pacem Ecclesiæ Gallicanæ restitutam, & methodum propediem edituris pro studiis peragendis ab Alumnis Collegii Urbani de Propaganda Fide ad hereticos profligandos, ad Gentiles, & Atheos in sinum Ecclesiæ reducendos data. Hoc monstrum Romæ prodiit: illique parco infelicissimo sinui, qui monstrum hoc fovit, ediditque. Pontifex Benedictus, quem diabolicus Epistolæ author malignitatis suæ jaculis petere non veretur, Epistolam illico damnavit, ut falsam, temerariam, scandalosam, multimode injuriosam, contumeliosam, impudentem, captiosam, seditiosam, & schismati faventem; & de impio authore inquisitionem jussit. Tam opuscula Gallica, quam hoc postremum aggressus est Clar. Ordinis Prædicatorum Scriptor Jo: Vincentius Patuzzius Eusebii Eraniste nomen sibi donans, & egregie confutata Patuzzii beneficio novimus. Hæc quoad historica facta sufficiant. Ad digniora modo properemus.

Lettera
Enciclica
del Som-
mo Ponte-
fice Bene-
detto XIV.
diretta all'
Assemblea
es.

§. I.

De Jansenii circa gratiam systemate.

79. Jansenii circa gratiam hic declarantes, & rejicientes systema, Baji, Quenellique sensa referimus, atque rejicimus; Jansenium enim in Quenellio redivivum quisquis hactenus novit, & Jansenii librum proscripsit Urbanus VIII. eo vel maxime quod *articulos, opiniones, & sententias in dictis Constitutionibus* (Pii V., & Gregorii XIII. Bajanæ propositiones damnantium) *reprobatas, atque damnatas* contineret, & adprobaret. Hinc factum est, famosam adeo evasisse Jansenianam hæresim, ut ceu Bajanistæ, & Quenellistæ illi jure traducantur, qui damnatis in Jansenii libro erroribus adhærent. Yprensis ergo doctrinam evolvamus.

Bulla In
eminenti
ann. 1641.

80. Discrimen primo investigans inter statum naturæ insontis, & statum naturæ lapsæ rem conficere studuit ex Augustini libro de correp. & grat., ubi S. D. aliam posuit adjutorii distinctionem *sine quo, & quo* clare pronuncians, insontem hominem alio non indiguisset adjutorio præter *sine quo*, adjutorium *possibilitatis* alibi ab eodem S. D. adpellatum; quippe quod augeat, corroboret, compleatque agendi potentiam; quin ex ipso sequatur effectus, propter quem datur; sed is ab ejusdem potentie impulsu, quo seipsam, ejusque adjutoria ad effectum deducat, expectandus est. Causa autem divinæ hujus ordinationis non alia fuit, inquit Jansenius, *nisi magnitudo libertatis, & consequenter potestatis, qua primus homo in illa integritatis præstantia fruebatur erat quippe ad instar bilancie in equilibrio constitutus ut quemadmodum sine gratiæ adjutorio facillime soloque nutu labi poterat: ita eadem facilitate solo nutu cum illo gratiæ adjutorio permanere. Ipsum quippe velle justitiam, quum nihil volenti resisteret, jam erat posse.* Hæc a Jansenio sunt inculpate dicta: Vidimus enim primo volumine num. 169., hanc de gratia primi hominis esse plurimum magni nominis Augustinienſium doctrinam, cui lubenti animo adhærent Molinistæ omnes, qui Jansenianam hæresim præ ceteris insectari gloriantur.

De gratia
prim. ho-
min. c. 14.

81. Constituto per Jansenium in innocenti statu adjutorio *sine quo* eo nempe quod *sufficiens* dicitur, pergit ad statum naturæ lapsæ; & adjutorii *quo*, seu *efficacis* necessitatem bocce in statu figit: & quemadmodum ab integritatis præstantia, qua innocens natura pollebat, solius *sufficientis* adjutorii necessitatem desumpsit, ita ab infirmitate peccato contracta, qua lapsa natura premitur, necessitatem adjutorii *quo*, sive *efficacis* ipse infert; proptereaque adjutorium hujusmodi vocat *medicinale*, quod vulnera peccato inflicta medetur & sanat, ut unaquæque catholica Schola defendit. Quod si doceat, *totum fundamentum gratiæ medicinalis Christi funditus everti, dum gratiæ necessitas non ex vulnere voluntatis, sed ex naturali ejus indifferentia, & omnium causarum naturali subordinatione sub altiore suspenditur*, pro sua loquitur opinione: etenim quærere, an solo infirmitatis, vel etiam indifferentiæ, & subordinationis titulo gratia medicinali indigeat homo lapsus, non dogmatis, sed Scholæ controversia est.

De gratia
Chr. lib. 8.
cap. 2.

82. Hujusce porro gratiæ medicinalis naturam locat in cœlesti delectatione, quæ ad bonum nos moveat, sicuti nos ad malum percellit terrena delectatio. In delectatione sive cœlesti, sive terrena gradus agnoscit; adeo, posita cœlesti delectatione, quæ gradibus terrenam superet, bene operemur; male autem, si terrena cœlestem gradibus vincat. Consequenter ad hæc scri-

Lib. 4. c. 8. bit, neminem amplecti aliquid, quod eum non delectat, & voluntatem ipsam nisi aliquid occurrerit, quod delectet atque invitet animum, moveri nullo pacto posse. Quod enim, inquit, volumus aliquid, ex delectatione nascitur, & Lib. 8. c. 3. quod vehementius volumus, ex ardentiore delectatione. Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius, quod bonum sit, novimus, eoque delectamur ardentius. Si autem nulla delectatione tangit animum, etiam si hoc bonum esse noverit, nulla etiam ratione hoc ipsum volet. Non minus vero voluntatem delectatione indigere, ut malum velit, & peccet eodem loco cap. 7. tradit. Etiam in peccatis, inquit, eadem necessitas delectationis ad volendum, ac majoris delectationis ad superandam oppositam delectationem reperitur: juxta illud S. Aug. Quidquid est peccatum in dictis, in factis, in cogitationibus, non exoritur nisi ex illicita delectatione. Verum, etsi cœlestem gradualem hanc, & terrenam delectationem pro bene, vel male operandi principio adoptans, Augustino, & Theologis Catholicis Augustini doctrinam colentibus inhæreat; in hoc tamen ordinando, præstituendoque principio non una in re ab Augustino, catholicis Theologis, Ecclesiæque doctrina longe abest. Negotium hocce examinavimus primo vol. num. 63. Sed præstat hanc materiam in suo veluti centro positam, iterum iterumque librare; Errat igitur Jansenius

83. Primo, utramque hanc delectationem statuens *indeliberatam* seu non liberam, quæ proinde omnem præcedit consensum liberum voluntatis, & a deliberatione, & indifferentia liberi arbitrii penitus sejuncta manet. Pluribus hoc inculcat lib. 4. de grat. Chr. cap. 11. ubi constare ait, delectationem illam cœlestem, qua carnis desideria spiritui rebellantia coercentur, non esse aliud, nisi amorem, vel desiderium a Spiritu sancto inspiratum, quo mens hominis IMPROVISE, & INDELIBERATE, ac delectabiliter tangitur, & suaviter affigitur legi Dei. Ad terrenam vero quod spectat, inquit Jansenius ibidem delectatio ex qua peccata profiunt, non est illa proprie dicta delectatio, quæ est tertius actus Animæ, & tamquam quies desiderii, etiam gaudium appellari solet; sed est vel ipse PRIMUS concupiscentiæ motus, quo bono terreno quasi coaptatur animus, vel desiderium INDELIBERATUM, quo urgetur ad malum. Jansenium ergo si audiamus, meretur homo carnis desideria coercens, quin deliberate agat, & absque deliberato voluntatis consensu in peccata proruit.

84. Secundo errat adserens indeliberatam hanc delectationem vim tantam habere voluntatem movendi, ut ad eligendum actum eam necessario determinet, atque in actu fixam semper detineat, nisi major delectatio indeliberata insurgat, quæ ad oppositum actum adigat. Qua de re inculcat: vigente delectatione carnali, impossibile est, ut virtutis, & honestatis consideratio prevaleat Quemadmodum enim voluntas sine præeunte delectatione velle vel Lib. 7. de grat. Chr. cap. 3. consentire nequit, ita neque pravam delectationem sine aliqua majore & meliore compescere. Nec alium in gratia Christi recognoscit effectum, nisi delectando voluntatem facere, ut actu velit & faciat & ita diametraliter repugnat philosophicæ libertati, seu indifferentiæ libertatis. Totus propterea est, ut ostendat, nisi cœlestis delectatio adsit, voluntatem ipsam numquam posse præcepti justitiam, nempe quod bonum est, implere, vel velle, sed si quos actus circa præceptum exercere videatur, nonnisi in terrenarum concupiscentiarum, ac delectationum, vel proprii fastus fructum terminabuntur. Cœlestis enim illa suavitas mollit viam, ut voluntas ex carnalium rerum visco emergere possit, & se ipsam in justitiam diligendam figere. Ex quo consequenter fit, concludit Jansenius, ut si illa, nempe cœlestis delectatio, desit, voluntas velut corpens ac mortua, nihil omnino boni amplecti possit, quemadmodum

dum etiam e contrario nihil in carnalibus diligendis prosequi potest, nisi quod eam ante delectaverit.

85. Tercio errat, libertatem cum hac operandi necessitate conjungens. Vult enim, adhuc nos mereri, vel demereri in electione boni vel mali, ex quo ad libertatis essentiam minime pertinere arbitretur hæc agendi vel non agendi indifferentia; sed, ut libertas vera consistat, satis ipsi est, voluntatem esse a *coactione* immunem; qua immunitate semper & ubique gaudet: libertas siquidem, congruenter ad ejus principia, nihil aliud est quam voluntas; ideoque donec voluntas erit, libera semper erit. Ait ergo, *libertatem a qua dicitur liberum arbitrium, non aliam esse, quam libertatem a coactione*, pluraque præmittens, atque libertatem illam, de qua Theologi, risu excipiens docet, *consentaneum esse, omnem omnino voluntatem, quantumcumque ad unum determinatam, nulla tali necessitate, qua dicitur necesse est, ut velit, desinere esse liberam, quia non desinit esse voluntas, qua non esset, si nollemus. Sicut enim, omnis voluntas necessario est voluntas, ita juxta hoc principium etiam LIBERI ARBITRII. Neque enim quemquam eo absurditatis erupturum arbitratur, ut qui ad unum volendum determinatus est, non velle susciperet; cum ardentem, tenaciter, constanter velle, & ita velle aliquid, ut contrarium ejus velle non possit, sit maxime velle, & idcirco maxime in potestate, & maxime liberum.* Docet, ex libertate beatorum tam hominum, quam Angelorum invicte demonstrari, *simplicem necessitatem, sublata omni omnino indifferentia & contrarietatis, & contradictionis non officere libertatis arbitrio.* Ait consequenter, *dum Augustinus docet, liberum arbitrium Beatorum ita liberum esse, ut peccare non possit, nullo modo istud velle, quod Scholastici imaginantur, de indifferentia ad hoc, vel illud bonum; sed quod liberum arbitrium erit liberrimum in illo ipso affectu & voluntate non peccandi, hoc est, in illa stabili, perpetua, & immutabili voluntate non deficiendi ex amore Dei.*

Lib. 6. de
grat. Chr.
cap. 21.

Ibid.

Ibid. c. 8.

Ibid.

C O R O L L A R I U M.

86. Duplicem hic distinguit Jansenius necessitatem; *immutabilem* unam, quæ nullimode vinci potest; quemadmodum est illa, qua Beati Deum diligunt, qua Deus se ipsum diligit. Hanc non libertati essentiali, sed libertati viatoris repugnare docet: *Mutabilem* alteram, quæ licet, posita delectatione relative superiore, vinci nequaquam possit; absolute tamen superiore nempe delectatione semota, potest superari. Hinc necessitas inducta a cœlesti delectatione tollitur, si major accedat delectatio terrena: & vicissim illa evanescet necessitas, quam fecit terrena delectatio, majore cœlesti delectatione superveniente; proindeque *mutabilis* jure adpellatur. Hoc tamen si bene attendas, non aliud est, quam a necessitate ad necessitatem transitus.

87. Quarto errat; quia, si Jansenii principio standum sit, alia non datur gratia nisi *efficax* in delectatione cœlesti relative invincibili: consequenter gratiam quamlibet *sufficientem* amandat, vel taliter *sufficientem* agnoscit, quæ juxta grammaticalem sensum nil aliud sibi poscit, atque se sola facit, ut homo faciat. Ast non omnibus gratia hæc confertur, quum non omnes faciant, quod faciendum est; sed solis Prædestinatis, quos gratiæ illius ope in finem usque perseverantes salvare Deus ab æterno decrevit; ideoque non pro omnium omnino hominum, sed pro salute dumtaxat Prædestinatorum mortuum esse Christum, suumque Sanguinem fuisse, censet Yprensis. *Omni- bus illis, inquit Jansenius, pro quibus (Christus) Sanguinem fudit, & qua-*

Lib. 3. de
grat. Chr.
cap. 21.

tenuis pro eis fudit, etiam sufficiens auxilium donat, quo non solum possint, sed etiam reipsa velint, & faciant id, quod ab eis volendum, & faciendum esse decrevit. Nam per illa occultissime iusta, & iustissime occulta consilia sua quibusdam hominibus dare predestinavit fidem, charitatem, & in ea perseverantiam usque in finem, quos absolute predestinatos, electos, & salvandos dicimus; aliis charitatem sine perseverantia; aliis fidem sine charitate. Pro primi generis hominibus, tamquam veris ovibus suis, vero populo suo, tamquam absolute salvando, semetipsum dedit, ac tradidit; pro istorum peccatis omnino delendis, & aeterna oblivione sepeliendis propitiatio est: pro istis in aeternum vivificandis mortuus est; pro istis ab omni malo liberandis rogavit Patrem suum, non pro ceteris, qui a fide & charitate deficientes, in iniquitate moriuntur Cum enim (prosequitur ille) non possit esse inanis oblatio mortis, & propitiationis, & orationis Christi fieri quoque non potest, ut pro quo Sanguinem fuderit Christus, & mortuus fuerit, & roga-verit Patrem suum eam ob causam, ut Sanguis suus propitiatio peccatorum ejus fieret, non assequatur istius mortis, & propitiationis, & deprecationis effectum.

S C H O L I O N.

88. Quamvis Jansenio solemne sit, non alias confiteri gratias præter efficaces: Nihilominus non ita inficias, dari in statu naturæ lapsæ gratias, quas vocat *parvas* hominem utcumque ad bonum moventes, velleitatem, & complacentiam in eo excitantes. Verum parvam hanc gratiam nec esse, nec esse posse *sufficientem*, demonstrabimus, ubi de gratia vere sufficienti redibit sermo.

A N I M A D V E R S I O.

89. Si expositum Jansenii systema penitus inspicatur, ad oculum protinus erit, totam Jansenismi machinam subniti soli *efficaci* gratiæ, ut a Jansenio hæc gratia proponitur, cujus indoles, & natura, quum in cœlesti indeliberata delectatione pro graduum superioritate INVINCIBILI sitam velit, duo importat: primum, quod tollatur e medio *libertas*; alterum, quod denegetur gratia *sufficiens* ab efficaci distincta. (n. 87.) Jam vero ex hoc principio, ex quo duo hæc indubitanter fluunt, nemo est qui non noscat, itidem fluere illas quinque famosas propositiones, quas in Jansenii libro Pontifices censura notarunt. Semel enim rejecta *sufficiente* gratia, & sola *efficaci* admissa, quicumque gratia hac destituitur, quacumque destituatur necessum est; alia siquidem, Jansenii judicio, non datur. Quo igitur pacto erunt in præsentī statu divina mandata observatu possibile, si desit gratia efficax, qua observentur, nec alia detur *sufficiens*, qua observari queant? Hic jam cernis primam ex damnatis in Yprensi Augustino propositionem aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus, & conantibus, secundum præsentē, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibile fiant. Gratia porro *efficax* cor ita afficit, ut cor eidem numquam reluctans sit, & resistat: immo per eam durities cordis penitus aufertur: Igitur, si sola detur, erit certissime inferendum, interiori gratiæ numquam resisti, ut insinuat secunda propositio *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur*. Quod si gratia *efficax*, esto non cogat, ad operandum tamen simpliciter necessitet (n. 84.) Quicumque hujus gratiæ vi, & energia bene operatur, mereri

mereri nequit nisi sola libertate a *coactione*, quæ itidem ad demerendum sufficit, si male oderetur. Nonne ita tertia propositio *ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*? Eadem ex radice pullulat quarta propositio, qua hæretici enunciantur Semipelagiani *quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare*. Jansenio igitur docente, *efficaci* gratiæ resistere voluntas nequit: & fane quo potest modo resistere interiori gratiæ, si omnis gratia sit efficax, tantaque insit ei vis & energia, ut voluntatem, etsi non *coacte*; *necessario* tamen ad operandum adigat? Demum admissa semel sola gratia *efficaci*, qua sola salvatur homo, quamque morte sua Christus nobis obtinuit, dicamus oportet, non pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, hanc siquidem gratiam non omnes consequuntur, nec salvantur omnes. Qua de re sensit Pelagianismi luto hære dicentes: *Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut Sanguinem fudisse*. Malam igitur hic habes scaturiginem, ex qua erumpunt quinque famosæ Jansenii propositiones, quæ necessaria illatione adprobandæ sunt, semel admissa sola *efficaci* gratia, ut a Jansenio proposita, atque explicata est.

§. II.

De Jansenii propositionibus in Jansenii Augustino revera extantibus; atque Hipponensi Augustino toto calo adversis.

90. Censura in Jansenianas propositiones a Pontificibus lata, necessum fuit, Jansenii Patronos, aut Pontificiis constitutionibus obsequi, aut rebelantes a Pontificio judicio recedere. His detenti angustiis in tuto se recipere cogitarunt celebri invec̃ta distinctione juris, & facti; variisque irreformabilibus hinc inde judiciis pressi tandem aliquando aiebant, propositiones hæresim continere, meritoque esse censura notatas; atque hinc nullam instituendam fore quæstionem, quæ *juris* sit; verum dissidia excitarunt quæstionem *facti* cum *personalis*, tum *dogmatici* moventes, conclamantesque primo, quinque propositiones illas in Jansenii *Augustino* nequaquam extare; deinde propositionibus sensum posse subesse geminum: Calvinianum unum, quem aperte rejiciebant, alterum Ecclesiasticum Sancti Ecclesiæ Doctoris Augustini doctrinæ subnixum, quem pro aris, & focis sincere prosequi protestabantur: quum autem Romani Pontificis judicium in factis cum *personalibus*, tum *dogmaticis* falli posse contenderent, jactitabant optionem jam ipsis factam sentiendi prout libuerit, negandi scilicet vel in Jansenii libro revera extare propositiones, vel juxta sensum a Jansenio intentum fuisse damnatas. Cavillationes omnes, omnesque Jansenistarum artes in decreto Innocentii eludendo refert Reformatus Minorita Lucas VVadingus brevi relatione sua in librum, cui titulus *defense de l'Eglise Romaine*, nec non Gallicani Præsules Cardinali Chigio, qui nomine Alexandri VII. Innocentio successerat, supremam dignitatem per Epistolam gratulantes die 2. Septembris ann. 1656. Verum utique est, Consultoribus nonnullis, qui ad Jansenii causam recognoscendam electi fuerant, nempe Vincentius Candidus Sacri Apostolici Palatii Magister, Vincentius de Pretis Commissarius Sancti Officii, Augustiniensis Præpositus Generalis Visconti, & ipse Lucas VVadingus; verum est, inquam, hisce Consultoribus primo visum esse, propositiones aliquas, ut jacent, juxta Augustinianæ & Thomisticæ Scholæ sensum defendi posse:

posse : quò factum est , ut Paulus Irenæus Jansenianæ causæ ardens patronus Censorum vota repudiet pro falso dogmate . Non est autem cur sibi adeo blandiatur Irenæus . Re namque in subsequentibus Congregationibus cognita , juxta sensum Jansenii propositiones censura notarunt . Tandem Alexander VII. Innocentii X. prædecessoris vestigiis inhærens , effugium omne Jansenianis interclusit edita Constitutione die 16. Octob. ann. 1656. , ubi inquit : *Licet ea , quæ Apostolicis Constitutionibus abunde fuerunt definita , novæ decisionis seu declarationis accessione nequaquam indigeant , quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare , vel subdolis interpretationibus labefactare non verentur , ne morbus iste latius divagetur , promptum Apostolicæ auctoritatis remedium censuimus non esse differendum .* Tum post relatam de integro Innocentii Constitutionem , sic pergit : *Cum nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque propositiones , vel in libro prædicto Cornelii Jansenii non reperiri , vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse asserere magno cum Christi fidelium scandalo non reformident : Nos qui omnia quæ hac in re gesta sunt , sufficienter , & attente perspeximus ; utpote qui ejusdem Innocentii Prædecessoris jussu , dum adhuc in minoribus constituti Cardinalatus munere fungeremur , omnibus illis congressibus interfuimus , in quibus Apostolica auctoritate eadem causa discussa est ea profecto diligentia , qua major desiderari non posset , quamcumque dubitationem super præmissis in posterum auferre volentes , ut omnes Christi fideles in ejusdem fidei unitate se se contineant quinque illas propositiones ex libro præmemorati Cornelii Jansenii Episcopi Yprensis , cui titulus Augustinus , excerptas , ac in sensu ab eodem Cornelio intento damnatas fuisse declaramus , & definimus ; & uti tales , iuxta scilicet eadem singulis nota , quæ in prædicta declaratione , & definitione unicuique illarum sigillatim innuitur , iterum damnamus : utque de Cleri Gallicani fide securior fieret , ad Cavillorum radicem securim admovit juramenti forma ab omnibus , & singulis Clericis sive majoribus , sive minoribus subscribenda , quæ sic se habet :*

91. *Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innoc. X. datæ die 31. Maji ann. 1553. & Constitutioni Alexandri VII. datæ die 16. Octobris ann. 1656. Summorum Pontificum me subjicio , & quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro , cui nomen Augustinus , excerptas , & in sensu ab eodem Auctore intento , prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit , sincero animo rejicio , ac damno , & ita juro : Sic me Deus adjuvet , & hæc sancta Dei Evangelia .* Hisce tamen Pontificum statutis , ad rem cominus deveniamus : unde fit

P R O P O S I T I O I.

Extant revera in Jansenii libro dogmata per damnatas propositiones enuntiata .

92. *Sat diximus in Jansenii recensendo systemate n. 83. ubi Jansenii scita ordinate retulimus : Hic tamen peculiare eos sensus subnectimus , qui unicuique propositioni identice respondent .*

I.

Aliqua Dei praecepta hominibus justis volentibus atque conantibus secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.

93. Hanc tradit Jansenius manifeste lib. 3. de Grat. Chr. cap. 13. ubi per plura discurrens inquit: *Ex hac indubitata doctrina quaedam non parvi momenti ad hanc rem spectantia inferri, & clarescere. Primum quidem, esse quaedam homini praecepta, secundum statum & vires, in quibus constitutus est, impossibilia. Secundum, non adesse semper gratiam, qua possumus. Tertium, hanc impotentiam reperiri non solum in excecatis, & obduratis, & infidelibus sed etiam in fidelibus, & justis. Quartum, hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum quando nolunt praecepta facere, sed etiam quando volunt, & illos, qui pro impetranda gratia deprecantur, ut valeant facere quod jubentur, iam habere praecepti implendi voluntatem, sed deesse potestatem.* Haec igitur omnia, concludit, plenissime, planissimeque demonstrant, nihil esse in Sancti Augustini doctrina certius ac fundatius, quam esse PRÆCEPTA QUÆDAM, QUÆ HOMINIBUS NON TANTUM INFIDELIBUS OBCECATIS, ET OB DURATIS; SED FIDELIBUS QUOQUE, ET JUSTIS VOLENTIBUS, CONANTIBUS, SECUNDUM PRÆSENTES, QUAS HABENT VIRES, SUNT IMPOSSIBILIA, DEESSE QUOQUE GRATIAM, QUAE POSSIBILIA FIANT Hoc enim S. Petri exemplo, aliisque multis quotidie manifestum esse, contendit, qui tentantur ultra, quam possint sustinere. Jansenii genuina verba sunt haec, quæ reddidi, ut Jansenianæ causæ authores in Jansenio legant, quod in Jansenio negant.

I I.

Interiori gratiae in statu naturae lapsae numquam resistitur.

94. Libro secundo & tertio de Grat. Chr. doctrinam fuse disseminat; unde sua sponte hac propositio pullulat, & explicatur. Duo adjutorii genera pro statuum diversitate ipse distinguit, quorum unum adpellat *sine quo*, scilicet *possibilitatis* in sana natura, alterum *quo*, nempe *actionis*; nec aliud ultra adjutorium hocce agnoscit in natura peccato sauciata. Quomodo ergo interiori gratiae voluntas obsister, si aliam non habeat ab ea, quæ a nullo duro corde respuitur, qua data, in omnibus, quibus datur, infallibiliter habetur actio? Et re quidem vera in Jansenii mente fuit tam alte repositum, hoc tantum gratiae genus infirmæ voluntati donari, ut, sibi objiciens, Augustinum solummodo de gratia efficaci ea omnia tradidisse, quæ paullo supra ipse Jansenius scripserat; nihil vero impedire, quin alia nonnulla gratiae per hominis voluntatem effectum careant, Respondeat, nihil verius dici, quam quod omnia, quæ hactenus protulimus, de Gratia efficaci Augustinus dixerit, atque intellexerit. Cujus rei causa est, quod nullam agnovit aliquam actualem Christi gratiam, nec agnoscere potuit; nisi regulas omnes fundamentales, quibus innixus naturam gratiae medicinalis tradidit, & explicuit, vellet interimere. Atque hac intima suasionem ductus cap. 24. scripserat: *Quod si quis adhuc luculentius naturam gratiae Christi medicinalis, prout ab Augustino intellecta, descriptaque fuit, audire expressam, & intelligere desideret videbit talem ab eo predicatam esse, quæ simul ac pulsee*

Lib. 2.
cap. 17.

fores

fores rumpit ostia, repugnantemque domat voluntatem, tollit omnem ejus resistantiam, rapit eam secum, & ex invita volentem, ac se determinantem ineffabili suavitate, ac potestate facit. Si voluntati humanæ hanc solam gratiam subministraret Deus; cuinam gratiæ resisteret voluntas? Uno verbo nullam omnino medicinalem Christi gratiam effectû suo carere censeret, sed omnem efficere, ut voluntas velit, & operetur; ideoque congruenter ad sensum suum eodem capite scripsit: *Gratiam Dei Augustinus ita victricem statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat, hominem operante Deo per gratiam NON POSSE RESISTERE; NULLA OMNINO medicinalis Christi gratia effectû suo caret: Nulli igitur gratiæ resisteret homo; a potentia enim ad actum optima est illatio: NULLA OMNINO, repetit capite subsequenti, medicinalis Christi gratia effectû suo caret: Ergo, quum gratiæ resistere, sit eam effectû suo privare, nulli interiori gratiæ resistitur, si NULLA OMNINO suo careat effectû.*

III.

Ad merendum, vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.

95. Augiæ stabulum purgare mallet, quam ea omnia hic colligere, quæ Jansenius habet, ut ostendat, in sola volitione libertatem consistere; quia, Lib. 6. c. 5. inquit, nihil magis facimus quando volumus quam ipsam volitionem; & ideo nihil magis in potestate nostra, quam ipsa voluntas, idest, volitio constituta est. Ex quo frequentissime inculcat, libere nos velle, quia non coacti, spontanei, lubentesque volumus. Hinc sententias illas potius adibo, quas huc illucque posuit damnata hac propositione protuberantes. Duplex, Lib. 6. de grat. Chr. cap. 6. inquit, necessitas Augustino: Coactionis, & simplex seu voluntaria: illa, non hac repugnat libertati. Repugnat ergo nos esse liberos, si liberi a necessitate tantummodo simus: tantoque sensu id tenet, ut affirmet, quod, si Lib. 7. cap. 14. non est alia libertas veræ voluntatis, quam agendi & non agendi gravissima absurda vitari nequeunt, quibus non solum tota doctrina S. Augustini funditus concutitur, sed etiam sensus Christianæ pietatis ladicur, & communis offenditur: Summoque animo tanti Doctoris doctrina male utens Lib. 8. c. 5. contendit, nullum in Augustini monumentis apparere vestigium, ex quo colligi possit, gratiam cum libero arbitrio conciliasse, ex quo homo divina gratia motus possit agere, vel non agere (quod ad libertatem a necessitate pertinet), sed quia homo divina gratia motus vult reipsa quod vult: nec instar trunci a Deo agitur, sed sponte movetur, semota licet indifferentia: jamque dixerat, Augustinum pro libertatis defensione adversus Pelagianos totum stetit: nec tamen umquam vel semel, nec ex professo eum tradidisse, nec per transfennam insinuasse, salvam eatenus manere sub gratia libertatem, quatenus actum volendi sic exerat, ut eum possit suspendendo continere. Igitur, Jansenii sententia, manebit salva libertas, quamvis non insit nobis libertas Ib. c. 17. a necessitate, vi cujus actum possumus continere: itaque si etiam in hac vita Dei inspiratio tam stabiliter, ac delectabiliter, Deo operante, inhereret voluntati, ut eam non posset abjicere, felicissimum, fortissimum, liberrimumque merito diceretur, atque esset arbitrium. Ex hisce tota sic colligitur Janseniana propositio: absque libertate nec mereri, nec demereri quisquam potest: Per Jansenium non meretur per libertatem a necessitate; hanc siquidem nullibi agnoscit: ergo per libertatem a coactione, quam solam admittit: Ut enim,

enim, Jansenium si audias, duplex tantummodo est Augustino necessitas, ita tantummodo duplex opposita necessitati libertas.

I V.

Semipelagiani admittebant prevenientis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant haeretici, quod vellent, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

96. Nihil in Jansenio hac propositione expressius, sive illam ea ex parte consideres, quæ factum complectitur, sive ex altera, quæ jus continet. Circa factum, de Massiliensibus nempe, qui, ut ipse ait, admittebant prevenientis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei clare pronunciat inquit: *Massiliensium opinionibus, & Augustini doctrina quam diligentissime ponderata, certum esse, & indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses prater predicationem, atque naturam, VERAM etiam & INTERNAM, & ACTUALEM GRATIAM ad ipsam etiam fidem, quam humana libertati, & voluntatis adscribunt viribus, necessariam esse fateantur ex qua sane, ait ille, principiorum Augustini ac doctrina consonantia perspicuum esse puto, semper eum & bonae voluntatis nutum, & in bona voluntate perseverantiam adjutorio divinae gratiae tribuisse, non modo quando senex cum Pelagiana peste conflixit, sed etiam quando Presbyter, & catechumenus in eodem quo Massilienses errore versabatur. Absit enim, ut umquam tantus Doctor lapsum hominem tot tantisque infirmitatibus circumdatum, tot vulneribus mortuum, stante homine, ipsisque Angelis integerrime sanitate fruentibus, fortiolem esse deliraverit, ut quod istos sine divino adjutorio nullo modo efficere potuisse profiteatur, hoc suis solius viribus illum prestare posse judicaverit. Omnino semper ad omnem omnino bonam voluntatem, qua Deo creditur, Deus rogatur, sanitas petitur, gratiam Dei, & adjutorium fassus est, non modo Adamo & Angelis, sed maxime infirmis hominibus esse necessarium. Sed, ut supra diximus, & saepius repetendum est, aliud sanorum, aliud aegrotorum adjutorium est. Illud SINE QUO NON creditur, aut rogatur Deus; hoc est quo creditur, & rogatur Deus, quia ipsam credendi rogandique voluntatem inspirat ac donat. Non minori evidentia id a Jansenio exprimitur, in quo jus consistit; Semipelagianos nempe ex eo fuisse haeticos quod vellent, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare; ita enim de Massiliensibus loquitur: *in hoc proprie Massiliensium error situs est, quod aliquid primæ libertatis reliquum putant, quo sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo SALTEM CREDERE POSSET, SI VELLE; neutrum tamen absque interioris gratiae adjutorio, cujus usus, vel abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio, & potestate: propterea Semipelagianis veluti subitatus eos vocat gratiae medicinalis destructores, liberi arbitrii presumptores, meritaque censura severitate damnati. In illo sic debacchatur, quod gratiam admitterent, quam posset arbitrium, si voluisset, & amplecti, & abjicere. Is autem, qui nullam aliam in votis gratiam habebat, nisi vietricem, qua data, indeclinabili necessitate voluntas agit, gratiam hanc malo ferebat animo. Igitur nec quarta ex damnatis propositio in libro Jansenii desideratur.**

Lib. 8. de
har. Pel.
cap. 6.

Ibid. c. 6.

Lib. 2. de
grat. Chr.
cap. 12.

Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut Sanguinem fudisse.

Lib. 3. de
grat. Chr.
cap. 21.

Ibid.

Lib. 3. de
grat. Chr.
cap. 21.

Loc. cit.

97. Et hæc Jansenii propositio duas habet partes: una est, Christum non pro omnibus mortuum esse; altera, Semipelagiano detineri errore, quisquis censet, esse pro omnibus mortuum, & Sanguinem suum fudisse pro omnibus. Utraque pars Jansenio jure adjudicatur. In ejus namque Augustino legitur: *Omnibus illis pro quibus Sanguinem suum fudit, & quatenus pro eis fudit, etiam SUFFICIENS AUXILIUM donat, quo non solum POSSINT, sed etiam REIPSA VELINT, ET FACIANT id, quod ab eis volendum, & faciendum esse decrevit. Nam per illa occultissime justa, & justissime occulta consilia sua quibusdam hominibus dare prædestinavit fidem, charitatem, & in ea perseverantiam usque in finem, quos ABSOLUTE PRÆDESTINATOS, ELECTOS, & SALVANDOS dicimus; aliis charitatem sine perseverantia; aliis fidem sine charitate. Pro PRIMI GENERIS hominibus, tamquam veris ovibus suis, vero populo suo, tamquam ABSOLUTE SALVANDO, semetipsum dedit, ac tradidit; pro istorum peccatis omnino delendis, & æterna oblivione sepeliendis propitiatio est; pro istis in æternum vivificandis mortuus est; pro istis ab omni malo liberandis rogavit Patrem suum, NON PRO CETERIS, qui a fide & charitate deficientes, in iniquitate moriuntur Cum enim non possit esse inanis oblatio mortis, & propitiationis, & orationis Christi fieri quoque non potest, ut PRO QUO SANGUINEM FUDERIT CHRISTUS, & MORTUUS FUERIT, & ROGAVERIT PATREM SUUM eam ob causam, ut Sanguis suus propitiatio peccatorum ejus fieret, NON ASSEQUATUR istius mortis, & propitiationis, & deprecationis EFFECTUM. Infert propterea, non perire eum, qui Sanguine Christi redemptus est; non perire pro quo Christus mortuus est; non rogare pro Mundo Christum, qui ad damnationem prædestinatus est; & ideo quisquis PERIT, sive aliquando justus fuerit, sive non justus, NON ESSE PRO ILLO MORTUUM CHRISTUM: Hæc Yprensis Episcopi mentem satis pandunt; nihilominus alia plura æque indubia ipse sentit, quum sufficientem gratiam de medio tollere enixe studet. Argumentum opponit sibi pro gratia sufficiente; quia Christus est redemptor omnium juxta illud prima ad Timoth. 2. qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Nec enim redemptio omnium ullo modo videtur esse posse nisi gratiam saltem sufficientem omnibus preparaverit. Difficultatem hanc extricat Jansenius: Respondetur, & hoc argumentum, sicut omnia præcedentia, jam olim ad nauseam usque a Pelagianis, præsertimque Massiliensibus inculcatum fuit, ut mirum sit, recentiores tanto studio irrita hereticorum arma colligere, & absoluta recudere Nec enim juxta doctrinam antiquorum, pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est, aut pro omnibus omnino tam generaliter Sanguinem fudit; cum hoc potius tamquam errorem a fide catholica abhorrentem doceant esse respuendum Qua sane cum in Augustini doctrina perspicua, certaue sint, nullo modo principis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro justorum non perseverantium æterna salute mortuus esse, Sanguinem fudisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiatur. Scivit enim, quo quisque jam ab æterno prædestinatus erat; scivit, hoc decretum neque ullius pretii oblatione mutandum esse, nec seipsum velle mutare. Pro quo factum est, ut juxta sanctissimum Doctorem non magis Patrem*

pro

pro aeterna liberatione ipsorum, quam pro Diaboli deprecatus fuerit; atque hinc, sicuti non voluit (S. Augustinus) voluntatem Dei ad salutem omnium omnino hominum extendi, sed illorum duntaxat, qui ex omni genere, & lingua, ex omni hominum genere praedestinati sunt; ita nec voluit, effectus istius voluntatis, hoc est mortem, sanguinem, redemptionem, propitiationem, orationem Christi ad omnes homines dilatari: sed ad solos illos, qui praedestinati sunt, quatenus pro aeterna, & totali eorum salute offeruntur.

97. Haec omnia abunde commonstrant, Jansenium revera fuisse, qui docuit, non solummodo mortuum non esse Christum, nec Sanguinem fudisse pro omnibus omnino hominibus; sed insuper cum Semipelagianis errare illos, qui Christi mortem, ejusque Sanguinem pro omnibus fustum deprædicant. Nonne a Massiliensibus hoc inculcatum dicit, trita hereticorum arma vocans argumenta, quæ ad Christi mortem pro omnibus probandam a sufficienti gratia Theologi petunt? Nonne ut errorem a fide Catholica abhorrentem repudiat? (n. 97.) Nihilo tamen minus si nitidiores in Jansenio sensus retegere quis vellet, Jansenium denuo legat, sic scribentem: *Cum enim Mas-* Ibid.
silienses divinae benevolentiae propositum erga quosdam subvertere, ac penitus ex hominum animis tollere conarentur, tamquam Gentilium fatum, libertatis excidium, necessitatis asylum, desperationis, ignaviaeque barathrum præcepti, exhortationis, correptionis, orationis interitum, denique tamquam quo duæ partes, duæ massæ, duæ naturæ, insania plusquam manichea, inducerentur, tamquam fortissimam basim errori suo collocarunt ista Scripturae loca, quibus Deus dicitur, OMNES VELLE, SALVOS FIERT, atque ESSE REDEMPTOR OMNIUM. Nam inde fabricarunt primo adversus illud peculiare, & rigidum propositum Dei quamdam generalem, & indifferentem erga universos voluntatem; deinde ex illa generali voluntate salutis omnium, vocationem quoque generalem, sufficientemque omnibus gratiam derivarunt, quam, qui vellet, arriperet, aut abjiceret, atque operationem ejus, consentiendo, aut dissentiendo, fructuosam, aut cassam redderet pro suæ libera arbitrio voluntatis: Haec quæ ex Jansenio excerpta dedimus; Jansenianorum, si qui sint, ora profecto obstruunt, ne de confixis propositionibus Episcopo Yprensi falso affectis, injustissime conquerantur.

ANIMADVERSIO.

98. Negavit Jansenius, pro omnibus omnino hominibus mortuum esse Christum ex eo quod concoquere non potuerit generalem illam in Deo omnes homines salvandi voluntatem, nec sufficientem gratiam conferendam omnibus præparatam. En aperta Jansenii confessio: *Illæ extensio tam vaga moder-* Lib. 3. de
Grat. Chr.
cap. 21.
norum Scriptorum, non ex alio capite, quam ex ipsa generali, & indifferen-
ti voluntate Dei erga salutem omnium, & ex illa sufficientis gratiæ omni-
bis conferendæ præparatione fluxit: quorum utrumque Augustinus, Prosper,
Fulgentius, & antiqua Ecclesia velut machinam a Semipelagianis introdu-
ctam repudiavit. Verum de divina hac voluntate, quam Jansenius repudiat,
alibi sermo, quum supraposita Jansenii damnata propositio theologice repu-
diabitur.

PROPOSITIO II.

Quinque in Jansenio damnatae propositiones, Summo Ecclesiae Doctore Augustino directe adversantur.

Adversatur prima.

99. Prima propositione contendit Jansenius, aliqua Dei praecepta hominibus justis impossibilia. Ast quid Augustini sententiis sapissime repetitis magis adversum? Clarae apertaeque sunt, nullaue ambiguitate complexae. Nil clarius eo quod inquit: *Deus IMPOSSIBILIA non jubet, sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis eo ipso, quo firmissime creditur, Deum justum & bonum IMPOSSIBILIA non potuisse precipere, hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus.* Sanctarumque Scripturarum eloquiis edoctus Praesul Sanctissimus Jansenianum hoc dogma ita praefocat: *Nam qui dicunt esse posse in hac vita hominem sine peccato, non est eis continuo incauta temeritate obfistendum. Si enim esse posse negaverimus, & hominis libero arbitrio, qui hoc volendo appetit, & Dei virtuti vel misericordiae, qui hoc adjuvando efficit, derogabimus. Sed alia quaestio est, utrum esse possit: alia utrum sit: alia si non est cum possit esse, cur non sit: alia utrum qui omnino numquam ullum peccatum habuerit, non solum quisquam sit, verum etiam potuerit aliquando esse vel possit. In hac quadripartita propositione quaestionum si a me queratur, utrum homo sine peccato possit esse in hac vita, confitebor posse per Dei gratiam, & liberum ejus arbitrium: ipsum quoque liberum arbitrium ad Dei gratiam, hoc est, ad Dei dona pertinere non ambigens, nec tantum ut sit, verum etiam ut bonum sit: id est, ad facienda mandata Domini convertatur: Atque ita Dei gratia non solum ostendat quid faciendum sit, sed adjuvet etiam ut POSSIT FIERI quod ostenderit. Quid enim habemus quod non accepimus? Unde & Jeremias dicit -- Scio Domine, quia non est in homine via ejus, nec viri est ut ambulet & dirigat gressus suos. Hinc & in Psalmis cum quidam dixisset Deo -- Tu praecepisti mandata tua custodiri nimis: continuo non de se praesumpsit, sed optavit ut faceret -- Utinam, inquit, dirigantur viae meae ad custodiendas justificationes tuas, tunc non confundar, dum inspecio in omnia mandata tua. Quis autem optat quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento? A quo autem id optet, quia non a fortuna, vel a fato, vel a quolibet alio praeter Deum, in consequentibus satis ostendens -- Itinera mea, inquit, dirige secundum verbum tuum, & non domineur mihi omnis iniquitas. Ab hujus execranda dominationis servitute liberantur, quibus Dominus Jesus eum recipientibus dedit potestatem filios Dei fieri. Ab ista horrenda dominatione liberandi fuerant, quibus dicit -- Si vos Filii liberaverit, tunc vere liberi eritis. His atque hujusmodi aliis innumerabilibus testimoniis dubitare non possum, nec Deum aliquid IMPOSSIBILE homini praecepisse, nec Deo ad optulandum, & adjuvandum, quo fiat quod jubet, IMPOSSIBILE aliquid esse: ac per hoc POTEST homo si velit, esse sine peccato, adjutus a Deo.*

100. Impossibilia justis velle aliqua Dei praecepta, defectu illius gratiae, qua possibilia fiant, tantundem est ac velle, justos a Deo aliquando deferi, sibi que ipsis relinqui; ut Jansenius revera docet inquit, esse nihil celebrius in Augustino, quam deferi etiam justos ex occultis judiciis Dei. Sed nihil

Lib. de
natura &
grat. c. 43.

Lib. 3. de
grat. Chr.
cap. 19.

nihil enormius, quam blasphemiam hanc sententiam, quæ Deum facit immisericordem, Augustino appingere. *Medicus homo*, inquit S. Doctor; *cum sanaverit hominem, jam de cetero sustentandum elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio convalescat atque persistat, Deo dimittit Ipse autem Deus, cum per mediatorem Dei, & hominum hominem Jesum Christum, spiritualiter sanat agrum, vel vivificat mortuum, id est, justificat impium; & cum ad perfectam vitam, justitiamque perduxerit, non DESERIT, si NON DESERATUR, ut pie semper justeque vivatur. Sicut enim oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere; sic & homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. Sanat ergo Deus, non solum ut deleat, quod peccavimus, sed ut præstet etiam ne peccemus.*

101. Nos minime præterit, Jansenium respondere, Augustinum velle per mox recitata verba indicare, Deum justificados non deserere ab iis discedendo subtractione justitiæ, nisi prius justitiam per inobedientiam deserentes, Deum ipsimet deserant. De *habituali* ergo, seu *sanctificante*, non *actuali* gratia loquitur S. Doctor. Notat siquidem cum Augustino differentiam inter Medicum, qui corpus sanat, & Deum, qui sanat animam: Ille sanat, & abit; hic manet in anima, quia est vita ejus, sine qua impossibile est, animam justam esse, & vivam.

102. Jansenium primo latissimæ contradictionis insinuat Fortunatus a Brixia nostri Instituti Theologus in suo Jansenii *systemate methodice* exposito, ac *theologice* confutato Matritensibus typis cuso. „ Certum est enim, inquit, „ S. Augustinum toto libro *de natura & gratia*, ex quo illud ejusdem testimonium desumptum est, agere contra Pelagium, ut ex illius inscriptio- „ ne cuique sit manifestum. Certum est autem, ipsomet fatente Jansenio, „ nullam de *gratia habituali*, sed tantum de *actuali* Augustino fuisse, cum „ Pelagio, disceptationem: Ait enim: *Hoc gratiæ divinæ adjutorium, quo* „ *in singulis actibus nos adjuvandos Augustinus confitetur, & a Pelagio, si* „ *vult esse Christianus, confitendum tradit, tamquam gratiam, de qua tota* „ *erat Ecclesiæ cum isto heretico disceptatio, tam est perspicuum esse ACTUA-* „ *LE, & jugiter suppeditandum a Deo, ut mirum sit, a quoquam in du-* „ *bium potuisse revocari.* Velle igitur nequit Jansenius, ut loco laudato lo- „ quatur S. Augustinus de *gratia habituali*, quin sibi contradicat. „ Cete- rum fallitur Jansenius, dum censet non de *actuali* gratia Augustinum ibi loqui. Nonne actualis gratia est *lux illa æterna justitiæ, qua nisi homo di-* „ *vinitus adjuvetur, recte non potest vivere?* Nonne *actuale* adjutorium illud, quod Deus præstat *ne peccemus?* Hæc autem illa gratia est, hoc adjutorium illud, cujus meminit Augustinus, cujusque confessionem, Jansenio ipso docente, a Pelagio volebat.

Lib. 2.
ejusdem
cap. 16.

103. Præterea vultne Augustinus intelligere, ut scribit Yprensis, quod Deus „ *neminem deserit, ab eo discedendo, ipsa scilicet subtractione justitiæ, nisi ho-* „ *mo prius Deum per inobedientiam deserat?* Gratiam ergo actualem S. Do- „ ctor intelligit. Etenim si a justo justitiam non subtrahit; justitiam in justo conservat: ad suæ vero justitiæ conservationem, quis inficias ibit, justum actuali gratia non indigere? *Sicut oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere; sic & homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vi-* „ *vere.* Discrimen porro, quod ex Augustino notat Jansenius, inter Medicum hominem sanantem corpus, & Deum cor sanantem in Jansenium ipsum rege- ro: Ut enim Medicus, qui sanat corpus, etiam sanato corpore, jam adest

Lib. 3. de
grat. Chr.
cap. 19.

Medicus

Medicus medica virtute sua per hoc vel illud pharmacum in anagraphe præstitutum, ne sanitas corpori restituta pereat; ita Deus, quum hominem ægrum ad perfectam vitam, justitiamque perduxerit, justificato homini *actuali* præstat auxilium, ne, peccando, justitiam amittat: & quemadmodum antidoti subtractione tunc solum deserit Medicus; quum sanatus homo Medicum deserat, cibos degustando nocivos, aerem respirando malignum, vel alio quovis vivendi tenore ad vitæ conservationem inepto; ita justificatum hominem Deus deserit; quum acceptæ justitiæ pertæsus deserit Deum adjutoria negligens ad custodiendam justitiam congruissima.

Lib. de
grat. Ghr.
cap. 19.

104. Instat Jansenius, quod si Augustinus de *actuali* adjutorio a justis non subtrahendo intelligeretur; justii homines auxilium exposcere minime deberent, ne tentationibus vincerentur. *Nam ad quid queso fideles omnes tanta instantia orant Deum, ne inferantur in tentationem, hoc est, ne deserantur adjutorio ejus, si nemini justo accidit, ut Dei adjutoria deseratur? Stultum est enim orare, ne eveniat, quod numquam evenit.*

De correptione
& gratia
cap. 10.

Respondeo, justis esse orandum, non ut petant omnimode quod jam acceperint; sed ne vel acceptum habere desinant, vel ut in eis acceptum augeatur. Postquam Synodus Tridentina ex Augustino sanxit, quod Deus semel sua gratia justificados non deserit, nisi ab eis prius deseratur, Apostolicis verbis justificados admonet, ut qui se existimant stare, videant ne cadant: & cum timore & tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in ORATIONIBUS. formidare enim debent, scientes, quod in spem gloriæ, & nondum in gloria renati sunt, de pugna, quæ superest, cum carne, cum mundo, cum Diabolo. Hanc justorum in periculis positam conditionem descripsit jam Augustinus verbis ab Apostolo mutuatis inquiring: *Sancti vero in hac vita, ad quos pertinet liberationis hæc gratia, in malis sunt, ex quibus clamant ad Deum: libera nos a malo.* In malis porro versari eos affirmat: *quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem; atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt.* Quum igitur justii variis pulsantur tentationibus tam internis ex concupiscentia subolescentibus, quæ, licet in eorum cordibus regnans non sit, non est tamen extincta: quam externis a mundi illecebra suscitatis; superflua, & perfunctoria non est eorum oratio; petunt siquidem, ut pugnandi, vincendique virtute ipsis collata, in bono, quod in eis esse cœpit, permancant. *Quid est aliud, inquit Augustinus, petere quod accepimus, nisi ut id quoque nobis præstet, ne habere desinamus? Sicut Sanctus, quum Deum rogat, ut Sanctus sit, id utique rogat, ut Sanctus esse permaneat.* Hoc & non alio sensu in Dei conspectu dirigitur justorum oratio. Quod si gemitu cordis Christi gratiam implorent, tamquam si Dei gratia carerent; Christianæ humilitatis hic sensus est. Etenim *sunt justii, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit.* Sperant; sed a quovis timore non sejungitur spes; proptereaque gemunt, atque implorant de statu salutis ancipites.

Lib. de
don. perf.
cap. 2.

Eccl. c. 9.

105. Sed ultro demus, spe ita erigi, ut divina se gratia frui confidant. Accidere sane potest, quorundam præceptorum observantiam, hisce datis vel iis circumstantiis, virtutem exigere ea perfectiorem, quam obtinent: Nonne tunc precandi necessitas, ut incrementum virtutis accipiant, quo illius dati præcepti observantia fiat? *Augeri ait Pontifex Innocentius hujus nominis primus ex Augustino, augeri sibi ista poscit & perfici. Nam utique qui jam dixerat suavitatem fecisti cum servo tuo: quomodo dicit, suavitatem doce me,*

me,

me, nisi gratia magis, magisque innotescat dulcedine bonitatis &c. Et perspicacissime paullo post: cum quo ergo, inquit, facit Deus suavitatem, idest, cui propitius inspirat boni delectationem, atque ut apertius id explicem, cui donatur a Deo charitas Dei, & propter Deum charitas proximi, profecto instanter orare debet quo tantum sibi augeatur hoc donum, ut non solum pro illo contemnat delectationes ceteras, sed etiam pro illo quaslibet perferat passiones. Iusti ergo orantes, atque adiutorium petentes, si non petant omnimode quod acceperint; ne vel deperdatur, vel ut in ipsis quod acceperint, augeatur, exorant.

Tantundem cum Augustino Scotus.

106. Querit Subtilium Princeps utrum per circumcisionem conferebatur gratia, & affirmativa resolutione quæstionem dirimens, *Hic supponendum*, inquit, *tamquam certum*, quod per circumcisionem peccatum originale delebatur, quod patet per auctoritates Sanctorum. Et ad hoc est ratio congrua; quia Deus Nullo tempore reliquit genus humanum sine remedio necessario ad salutem, maxime illos, quibus ipse legem dedit, ut per ejus observantiam pertingerent ad salutem. Frustra enim fuisset data talis lex sine tali remedio. Legere mihi videor Augustinum scribentem: Quis non clamet stultum esse, præcepta dare ei, cui liberum non est, quod præcipitur facere? Præterea q. 4. de intentione tractans Baptisma suscipiendi in adulto, variisque ab eo distinctis intentionum speciebus, dico, ait; quod recipit Sacramentum, si consentit virtualiter, quia noluit Deus obligare hominem ad impossibile, vel secundum statum hujus vite nimis difficile. Nunc autem non distrabi, nimis videtur difficile homini pro statu. Et hæc sunt quæ supra ex Augustino dedimus: Deus impossibilia non jubet &c.

In 4. d. 1.
q. 6. §. hic
supponen-
dum.

De fidelit.
cont. Ma-
nich. c. 10.

§. de tertio
membro.

107. Pariter quæstionem agit primos inter Scholasticos agitari solitam, utrum scilicet peccatum esse possit pœna peccati; quum autem difficultas occurrat: quomodo peccatum sit pœna peccati; ex eo quod omnis pœna sit a Deo; pœnam hic considerat, vel quæ sit carentia boni naturæ intellectuali convenientis, cujusmodi est carentia beatificæ visionis; vel quæ sit aliquod positivum, eidem tamen naturæ disconveniens; uti foret vis summe intensiva caloris, hoc, inquam, duplici modo pœnam considerans, de pœna possremo modo accepta inquit: Talis ergo pœna est a Deo non infligente, vel efficiente, nec deficiente primo, sed deferente, idest, naturam quæ deficit relinvente in suo defectu Sic ergo pœna, quæ est peccatum non est a Deo efficiente, vel deficiente primo; sed tantum est a Deo deferente voluntatem ratione primi demeriti. Sentit ergo cum Augustino, Deum deferere naturam, quia natura prius deficit; priusque naturæ demeritum pro ratione habet, cur a Deo natura ipsa deferatur; adeout & ipse Scotus firmissime teneat, Deum neminem deferere, nisi prius deferatur.

In 2. d. 37.
q. 2. in fi-
ne §. ideo
potest ali-
ter.

Æquissimum de hac prima propositione Pontificis judicium.

108. Ad censuræ æquitatem, qua Jansenii propositiones Pontifex confixit, fecernendam, eas præstat divinæ gratiæ notiones recolere, quas ex Scriptura depromptas Partes tradiderunt, & Ecclesia tenuit. Docet ergo Ecclesia, gratiam, cujus necessitatem ad pie justequè vivendum adversus Pelagianos hæreticos definivit, consistere in inspiratione divini amoris, quo, quod cognoscimus bonum, facimus. Inspiratio dilectionis, qua cognita sancto amore faciamus;

ciamus; hæc proprie gratia est, Augustinus docuit. Huc referuntur illæ Patrum, Conciliorumque voces, quæ expriment, esse donum fidei per dilectionem operantis, desiderium a Spiritu Sancto immissum, nos faciente carnis desideria vincere, Spiritum Dei, qui ad Deum clamare nos facit Abba Pater; ejusdem gratiæ participationem a Sancto Spiritu in Christum effusam ut caput, inque justos uti illius capitis membra: Spiritum sapientiæ & intellectus, scientiæ & pietatis, consilii fortitudinis & timoris Dei, quem in tota plenitudine sua Christus accepit, & nos ipsi modo magis accipimus modo minus juxta adhesionis gradum, quem cum illo habemus; tandem amorem Dei & proximi, quo in amore tota legis observantia reponitur.

109. Jam vero ex hisce gratiæ notionibus æquissimum deprehendimus judicium, quo universalis Ecclesiæ Doctor primam hanc Jansenii propositionem dixit *temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hereticam*. Illa siquidem propositio ab Ecclesiasticis Judicibus jure tamquam *temeraria* notatur, quæ in re gravi absque notabili fundamento profertur contra communem Theologorum sententiam, aut fidelium sensum: „ Nam quis dicere audeat, inquit Diroyfius, hominem, qui liberi arbitrii usum habet, esse re vera justum absque eo quod cognoscat, & amet Deum, ejusque legem magis, quam creaturas? Absque eo quod Spiritus Sanctus ullum in eo formet spirituale desiderium, quo desideria carnis impugnet? sine illo Spiritu Christi, qui nos clamare facit Abba Pater? sine illa sapientia cœlesti, de qua loquitur S. Jacobus? sine fide, quæ per dilectionem operatur? Demum sine amore Dei, & proximi, quem Christus nobis præcepit, quique adimplere facit reliqua legis præcepta? aut quis proferre audebit, eos, qui ejusmodi amorem habent, carere gratia Dei legi implendæ necessaria, datis occasionibus. „ Communi ergo Theologorum calculo, & fidelium sensui opponitur sua propositione Jansenius, quæ proinde *temeraria* declaratur juxta Tridentini decreta jamdudum emissa: *nemo TEMERARIA illa, & a Patribus sub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta hominibus justificato ad observandum esse impossibilia.*

Sess. 6.
cap. 11.

110. IMPIAM & BLASPHEMAM notavit. Nonne impia illa propositio, quæ Christi fideles, ut Christi suave jugum frangant, & leve onus ut importabile excutiant, adducit? Nemo sane Dei mandata diligit, si sint observatu impossibilia. Eritque Deus tyrannidem exercens si præceptorum exigat observantiam impossibilem: Ex quo BLASPHEMA habenda est; quum Deum injustum faciat Legislatorem; cujusmodi dicendus profecto foret, si supra vires mandata imponens, eorum a nobis observantiam exigeret; facit iniquum; quippe quis non clamet iniquum esse, eum damnare, cui non fuit potestas, jussa complere; Liber de fide contra Manichæos, unde hæc verba excerpata sunt, falso nunc Augustino tribuitur; Maurini propterea editores eum in Appendice locarunt. Observat tamen Cl. P. Serry Jansenii ætate inter genuina Augustini opera librum hunc recensitum fuisse; unde Jansenius facili negotio poterat, propositionem suam ut iniquam dignoscere. Deum insuper facit immisericordem, ex quo justos a Deo deserri antequam ab iis deseratur Deus, immediata consecutione inferat. Hinc damnata jam fuit a Tridentino; (n. 109.) proindeque ANATHEMATE DAMNATAM dixit. Expresso tandem Dei verbo, & expressæ Ecclesiæ definitioni opponitur: quapropter HERETICAM declaravit. Expresso Dei verbo quid manifestius oppositum? *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum*. Si hoc de lege servis imposita, nonne multo magis de lege filiis data? Et revera scribit Apostolus in 1. ad Corinth. cap. 10. 13. *Fidelis autem Deus, qui non patie-*

Deuter.
cap. 30. 11.

parietur vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. Expressæ Ecclesiæ definitioni quid magis adversum? Deus impossibilia non jubet ex Augustino definivit Tridentina Synodus: Igitur prima Jansenii propositio æquissime judicata est.

Opponit ex Augustino Jansenius.

III. I. Augustini patrocínio gloriatur Jansenius, variaque proinde in subsidium sui testimonia coacervat ad prætensam in præceptorum observantia impossibilitatem probandam, ut ipsi videtur, aptissima. Ex libro de grat. & lib. arb. cap. 15. hoc arripit: *ut qui voluerit, & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata.* Cap. vero 16. *Ideo jubet aliqua, quæ non possumus ut noverimus quid ab eo petere debeamus.* Huic illud alterum respondet ex lib. de nat. & grat. cap. 43. *Deus impossibilia non jubet; sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis.* Non ergo justii possunt, petere si debeant, ut possint.

Resp. Loquitur Augustinus de impotentia, qua detinentur naturæ vires ex defectu adjutorii, conc. de impotentia, quæ naturæ viribus adhuc insit, præstito adjutorio, subd. de impotentia excludente possibilitatem cum effectu, conc. possibilitatem simplicem, nego. Hæc, aliaque bene plura, quæ Augustinus pronunciat, in nobis agendi impotentiam significans, adversus Pelagianos sunt dicta audentes, *tantum infirmitati humane tribuere potestatis, ut hoc solum ad Dei gratiam pertinere contendant, quod cum libero arbitrio, & non peccandi possibilitate creati sumus, & Dei mandata, quæ a nobis implerentur, accepimus.* Ceterum ad eadem mandata servanda, & implenda nullo divino adjutorio nos egere. *Necessariam nobis esse remissionem peccatorum Cavendis autem futuris, vincendisque peccatis, omnibusque tentationibus virtute superandis, sine ullo deinceps adjutorio gratiæ Dei naturali possibilitate humanam sufficere voluntatem.* Hoc erat Pelagianorum dogma, quod sustinere conabantur ea ratione satis ipsorum judicio valida, quod nempe impossibilia forent Dei mandata, nobis si deesset ea adimplendi possibilitas. *Magnum aliquid, scribit Augustinus, se scire putant, quando dicunt: non juberet Deus, quod sciret, non posse ab homine fieri.* Rationem hanc ironico acceptam plausu exufflat S. Doctor insinuans ubique posse nos adjutorio Dei quod solius naturæ viribus haud possumus. Illud ergo non posse, quod toties per varia Augustini testimonia discurrens, Jansenius colligit, ad naturam gratiæ Dei viduatam referendum est: *Etenim arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil valet, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono, juxta auream illam regulam, quam sanctissimus Præsul in lib. de corrept. & grat. reliquit.* A bono igitur omnipotenti adjuta voluntas potest, quod sibi derelicta non potest. Quid verius? quid Evangelicæ voci *sine me nihil potestis facere* conformius? Hinc: qui dicit inquit Ven. Beda, *Dominum non impossibile aliquid præcepisse, quia justus est, verum profecto dicit, si ad ejus respiciat auxilium, cui catholica vox supplicat: „deduc me in semitam mandatorum tuorum. „ Si vero viribus animi sui fidit, refellit eum veridica ejusdem Conditoris sententia, qua dicit: Sine me nihil potestis facere.*

Epist. 178.
al. 94.

De gratia
& lib. arb.
cap. 16.

III. Porro impotentia vel excludit possibilitatem simplicem, vel possibilitatem cum effectu, qua aptissima distinctione utitur contra Pelagium Augustinus dicens: *neque de ipsa possibilitate contendo, cum, sanata & adjuta hominis voluntate, possibilitas ipsa simul cum effectu, in Sanctis proveniat,*

De nat. &
Stat. c. 42.

dum charitas Dei, quantum plenissime natura nostra sana, atque purgata capere potest, diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Quum igitur ex Augustino, inquit Jansenius, hominem non posse, verum est de potentia, & Augustinus intelligit, cum actu conjuncta; non autem de potentia simpliciter, quæ etsi adjutorii efficacis defectu ab actu disjuncta est; ope tamen sufficientis conjungi potest: sit in exemplo potentia visiva, quæ sine lucis candore cernere objecta non potest. Si lux effulgeat; oculos tamen cetera sanos quis teneat occlusos; ille probe dicitur non posse cernere; sed potentia tantummodo cum actu videndi conjuncta; non autem ab actu separata; hanc siquidem a supereffusa luce satis obtinet. Ut hanc

Cap. 11.
v. 16.
Job c. 25. 3.

De nat. &
grat. c. 26.

aptemus comparisonem nos vocat Ecclesiastes inquit: error & tenebre peccatoribus concreta sunt. Verum super quem non fulget lumen illius? Nihilominus si, luce in tenebris lucente, clausi adhuc sint in peccatoribus mentis oculi; nec lubricum, per quod incedunt, cernere, nec gressus dirigere poterunt; non defectu possibilitatis simplicis, quæ lucis beneficio ipsis facta est, sed possibilitatis cum effectu, quam nisi oculorum aperitione consequitur nemo. Quod de peccatoribus, de justis eo vel maxime dicendum est, ut pie semper, justeque vivant; eaque lucis comparisonem usi sumus; quippe Augustino fuit acceptissima. Non deserit Deus, nisi deseratur, ut pie semper justeque vivatur. Sicut enim oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere; sic & homo etiam perfectissime justificatus, nisi aeterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere; quod planiori explicatione declarat secundo de peccatorum meritis libro, capite quinto: ad peccandum non adjuvamus a Deo: justa autem agere, vel justitiæ præceptum OMNI EX PARTE IMPLERE NON POSSUMUS, nisi adjuvemur a Deo. Sicut enim corporis oculus non adjuvatur a luce, ut ab eadem luce clausus, aversusque discedat, ut autem videat adjuvatur ab ea, neque hoc omnino, nisi illa adjuverit, potest: Ita Deus, qui lux est hominis interioris, adjuvat nostræ mentis objectum, ut non secundum nostram, sed secundum ejus justitiæ boni aliquid operemur. Quid est autem non posse omni ex parte nisi non posse cum effectu? hoc docet Augustinus significans oculum adjuvari a luce UT VIDEAT, quod omnino, nisi lux adjuverit, non potest: hoc ergo non potest relate ad id videat, de qua potentia loquatur, manifestum est. At ex hujusmodi potentiæ defectu, quæ gratiam efficacem infert, infertur perperam a Jansenio defectus simplicis potestatis, quæ a gratia sufficienti est: eo fere pacto, quo non dari potentiam videndi mala consecutione inferret, ex quo in lucis conspectu oculos quis haberet clausos. Illius ergo Janseniani non potest sensus semper est limitandus.

De corep.
& gratia
cap. 2.
De gratia
& lib. arb.
cap. 18.

113. Ad Augustini vero effata cumulativè expendenda, observandum itidem est, Justis, quibus interdum deest possibilitas cum effectu quoad unum actum, non deesse quoad alium; ideoque posse cum effectu orare, quamvis cum effectu operari nequeant; sive ut apertius dicam, gratiam habent efficacem orandi, sufficientem solummodo operandi. Tunc quid justis agendum? Augustinus docet: *Intelligent si Filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est agant quando autem non agunt ORENT, ut quod nondum habent, accipiant.* Et alio loco: *Præcepto admonitum est liberum arbitrium, ut QUERERET Dei donum: quod quidem sine suo fructu admoneretur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis, ut addi sibi QUERERET, unde quod jubebatur impleveret.* Quod non semel repetit in productis a Jansenio testimoniis. Quod si efficax orandi gratia Justis præsto minime sit, nefas est adhuc, contendere præcepta Dei ipsis impossibilia: quandoquidem sufficiente, qua

qua orare possunt, & auxilia majora petere, nemine destituantur. Augustini verba si perpendat Jansenista quisque, reperiet, S. Doctorem in eo esse ut doceat, Deum, cum aliquid imperat, eos, qui facere illud possunt, admonere, ut faciant; alios vero omnes, quibus faciendi deest potestas, admonere ut petant: Igitur, si qui admonentur ut faciant, facere profecto possunt; similiter & petere, qui admonentur, ut petant: Ceteroquin hunc sensum redderent Augustini verba: *Deus impossibilia non jubet; sed jubendo admonet, ut faciamus impossibilia*. Etenim admonet ut petamus quod non possumus: ergo si, gratiæ sufficientis ad petendum defectu, petere non possumus, jubendo admoneret ut impossibile faceremus.

114. 2.º Jansenius arguit ex Petri lapsu, qui adhuc justus justitiam deseruit a Dei gratia desertus. *Quid est*, Augustinus inquit, *quid est homo sine gratia Dei, nisi quod fuit Petrus cum negaret Christum? Ideo B. Petrum Dominus paullulum subdeseruit, ut in illo totum hominum genus posset agnoscere nihil se sine gratia prevalere*. Petrum fuisse justum, quum a Deo desertus est, evincit ejusdem Petri protestatio, Christum non negandi, etiamsi cum Christo mori oportuisset, & scandalum se numquam passurum, etsi omnes scandalizati fuissent.

Serm. 114.
de temp.

115. Resp. Quid opponi a Jansenio possit intolerabilius non video. Pluribus enim locis de casu Petri Augustinus loquitur, causam indefinenter adnectens, cur Petrus ceciderit, ut inde a justitia decessisse, vel in justitia non plene stetisse intelligatur, priusquam illum Dominus subdesereret. Non ambigua sunt Augustini verba, quibus theologice instruimur, gratiam ut plurimum ab eorum cordibus longe abesse, qui propria conscii infirmitate; suis tamen viribus nimium fidentes, eam petere negligunt, quum ad mandatum faciendum, petenda ab ipsis foret. *Putant enim se arbitrii sui viribus implere legem jubentem, & ista implicari superbia ad gratiam non convertuntur juvantem*. Sic eos litera occidit, aut aperte etiam sibi reos, non faciendo quod precipit, aut putando se facere quod spiritali, quæ ex Deo est, non faciunt charitate: ita remanent aut aperte iniqui, aut fallaciter just; in aperta iniquitate evidenter elisi, in fallaci justitia insipienter elati.... Quod planius, & brevius ita dici potest; justitiam legis Dei non impleri, cum lex jubet, & homo quasi viribus suis facit; sed cum Spiritus adjuvat, & hominis non libera, sed Dei gratia liberata voluntas facit. Congruenter ad hæc Petri casum sæpius enarrat ex ejusdem Petri præsumptione subortum; ut ex Augustini verbis ex integro restitutis liquet indubitanter: *Quid enim*, inquit, *homo sine Dei gratia possit, timor beati Petri Apostoli evidenter ostendit*. Per solum enim liberum arbitrium, non addito etiam Dei adjutorio promiserat se pro Domino moriturum. Sed quid est homo sine gratia Dei, nisi quod fuit Petrus, cum negaret Christum, & nisi quod ait Propheta; *Omnis caro fænum*? Et ideo Beatum Petrum paullulum subdeseruit, ut in illo totum humanum genus posset agnoscere, nihil se sine Dei gratia prevalere. Hæc vidit profecto Jansenius, hæc Arnoldus, qui nihilominus secunda quadam in Epistola Gallice scripta Parisiis data ann. 1655. ut objectis adversus Epistolam ejus primam responsa faceret, ita scribit: „ Cette grande „ vérité établie par l'Évangile, & attestée par les Peres, qui nous montre „ un Juste en la personne de S. Pierre, à qui la grace sans laquelle on ne „ peut rien, a manqué dans une occasion où l'on ne veut pas dire qu'il „ n'ait point péché &c. „ Quam propositionem sic indefinite prolatam Facultas Parisiensis eadem censura confixit, qua ab Ecclesia confixam legimus primam ex Jansenianis in præsentia a nobis discussam.

Lib. 3.
ad Bonif.
cap. 7.

De gratia
& lib. arb.
cap. 17.

De corrup.
& gratia
cap. 9.

In Ps. 58.

116. Altera ex parte nos minime pingeret, sermonem centesimum vigesimum quartum ut spurium rejicere; quum & in appendice rejecerint Maurini Patres. Hac autem via causam nolumus expedire tum quia Jansenii ævo ut genuinus habebatur, tum quia in plurimis locis Augustino indubie adjudicatis consimilia de Petro leguntur, quæ hic coacervatim exhibeo. *Charitatem Apostolus Petrus non habuit, quando timore Dominum ter negavit; & tamen quamvis parva, & imperfecta non deerat, quando dicebat ad Dominum: Animam meam pro te ponam; PUTABAT ENIM SE POSSE QUOD VEL-LE SENTIEBAT -- Quia David filius erat promissionis, non perditionis, expertus, Deo paullulum deserente, quid ipse esset hac & vox Apostoli Petri esse potuit; dixerat quippe in abundantia sua: Animam meam pro te ponam, sibi festinando tribuens quod ei fuerat a Domino postea largiendum; avertit ab illo faciem Dominus, & factus est conturbatus -- Ignotus sibi quisve est ante interrogationem tentationis, sicut se Petrus PRÆSUMENDO ignorabat, & negando didicit quales vires haberet: in sua ipsa titubatione intellexit falso se se PRÆSUMPSISSE. Nonne igitur Petrus superbia implicatus deseruit, antequam desereretur?*

SCHOLIION.

Cap. 13.
20.

117. Viribus suis Petrum nimis tribuisse, ceterisque se prætulisse, consentiunt cum Augustino & Chrysostomo Theologi omnes: non arridet tamen Nicolao L'Herminier in eorum sententia versari, adfirmantium, superbiæ ita cessisse Petrum, ut a justitia exciderit; quamvis aliqua præsumptione elatus quamdam leviolem culpam commiserit. Probat ille Parisiensis Doctor ex eo Joannis, *qui lotus est non indiget, nisi ut pedes lavet; vos autem mundi estis; sed non omnes: sciebat enim quis esset eum traditurus.* Petrus baptizate lotus erat; verumtamen cum in rebus humanis postea viveret, terram utique calcabat. Ipsi igitur humani affectus, sine quibus in hac mortalitate non vivitur, quasi pedes sunt, ubi ex humanis rebus afficimur. Hanc exhibet Augustinus Evangelici testimonii expositionem tract. 56. in Joann. Cum igitur Christus Dominus discipulorum incepisset lavare pedes, a terrenis quoque affectibus omnes, uno Juda excepto mundi erant. Verum si quid habeat roboris hæc ratiocinatio, L'Herminier in incerto ludit. Illa enim ablutio pedum Apostolos in gratia profecto non confirmavit; nec ab illa pedum ablutione impeccabiles facti sunt: Ut ergo leviter, ita graviter Petrus peccare poterat, & justitiam amittere. Omitto, graviter eum offendisse, & amisisse justitiam: dubio procul flevit, flevitque amare. Nihilominus, etsi tantummodo leviter offendisset; offenditur ne divinæ æquitatis secretæ ratio, & excellentia potestatis, quod majora Deus auxilia ab eo subtrahat, qui minora contemnit? facile ne assequitur humana ratio divinæ gratiæ mysteria? *Quis novit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* Ceterum, ne quid Jansenio, & gregalibus hæc evasio proficiat, sic argumentor: Quum Deus Petrum deseruerit, vel Petrus adhuc erat justus, vel non? si non, eluditur Janseniana propositio, quæ de justis solummodo loquitur. Si justus; quæro, qua gratia frueretur adhuc? sufficienti an efficaci? non efficaci; hæc siquidem illum exornante, Christum minime pernegasset: ergo sufficiente: ideoque vel poterat præsumptionem compescere; vel ad orationem confugere, cujus ope uberiolem consequi, ne tentatus deficeret. Igitur, defectu gratiæ nil fuit Petro impossibile.

118. 3. Quærit Augustinus ex duobus piis cur huic donetur perseverantia usque

usque in finem; illi autem non donetur? in qua proposita questione ait: De dono Inscrutabilia sunt judicia Dei. Ad hæc autem judicia confugere non fuisset opus, si justis & piis numquam deesset gratia, qua Dei mandata possibile fiant: prompta enim responsio est, ideo uni ex duobus piis donari perseverantiam, alteri non; quia unus bene, male alter gratia sufficiente utitur: ergo non omnibus justis hæc gratia confertur.

Resp. Sed prius observandum, Jansenii partiaris solenne esse recanere, eorum Magistrum gratiam tantummodo *sufficientem* explosisse in sensu Moliniano; eam scilicet gratiam, cujus effectus a voluntatis consensu pender, quin aliquid aliud a Deo requiri dicatur instar principii operationis: aut *sufficientem* gratiam in sensu Thomistico, eam nempe, quæ *posse* confert, quamvis efficax insuper adiutorium postulet, ut actus re ipsa habeatur, ultro agnovisse. Hæc Jansenii vindices, queis, esto dari possit, gratiam priori sensu sufficientem rejecisse, ut ex ejus lib. 3. de grat. Chr. cap. 1. apertum est; est nihilominus negandum, eam voluisse posteriori, quem diximus, Thomistico sensu: *talem enim gratiam*, inquit, *sufficientem fortasse non difficulter S. Augustinus admitteret; quamvis esse veram illam Christi gratiam, de qua questio est pernegaret.* Utrum, qui sua intendit Augustini sensa facere, eam gratiam pro sufficiente amplectatur, quam, ut ait, Augustinus ipse, esse veram Christi gratiam non negaret solum, sed pernegaret, quicumque pro Jansenio stant, facile divinabunt. Jam vero sive uno, sive altero sensu sufficientem gratiam Jansenius exploserit; ad inscrutabilia Dei judicia adhuc est recurrendum, cur ex duobus piis uni, non alteri perseverantia donetur. Reponerent enim Moliniani, quod, posita scientia conditionalium, ea media seligit Deus, atque eo modo & tempore confert, quo videt effectum infallibiliter habitura; sed ex efficaci proposito, atque intentione efficiendi certissime in nobis boni; ut Decreto Aquavivæ instructi tuentur Patres Societatis (p. vol. n. 561.). Hoc semel statuto, Dei propositum, atque intentio est, quod, etiam posita prævisione consensus, huic, non illi pio media conferantur eo modo & tempore, quo perseverantiam infallibiliter operatura prævidentur. Ita Moliniani. Tutius vero, ut reor, Thomistæ, & quotquot scientiam, quam vocant *mediam* insectantur. Dant libenter, hunc, non illum pium perseverare usque in finem; quia hic, non ille gratiæ sufficienti cooperatur, eademque bene utitur. Ast unde hanc cooperationem, bonum hunc usum capessunt? a naturæ viribus gratia simpliciter adjutis? tantundem, ut ipsis videtur, passus est Pelagius, & Semipelagiani passi sunt (p. vol. nn. 525. & seq. 608. & seq.) A Deo donari docent bonum illum cum arbitrii, tum gratiæ usum, Augustini, & Thomæ doctrina ipsis prælucente: Inquit enim Hipponensis Præsul: *Et quia omnia bona, sicut dictum est, & magna, & media, & minima ex Deo sunt, sequitur, ut ex Deo sit etiam bonus usus libera voluntatis, quæ virtus est, & in magnis numeratur bonis.* Atque his apprime consonat Angelicus Doctor scribens: *Manifestum est, quod omne Dei beneficium, quod homini confert ad salutem, est divine predestinationis effectus: divinum autem beneficium se extendit ad infusionem gratiæ, sed etiam ad gratiæ usum.* Cur porro uni, non alteri a Deo sit hic bonus usus, & beneficium hocce, *penes ipsum est & equitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.* Uno verbo, *inscrutabilia judicia Dei.*

1. Retract.
cap. 9.

Ad Rom.
lect. 3.

2. de peccat. meritis
cap. 5.

Secunda Jansenii propositio Augustino adversa.

119. Totus in sola efficaci gratia præstituenda Jansenius, secunda sua propositione

De nat. & grat. c. 67. positione statuit, quod ab infirma humana voluntate interiori gratia numquam resistitur. Oppositum vero perspicue Augustinus fancivit de gratia possibilitatis ita agens, ut ajunt, in terminis: *Quis enim peccat in eo quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem; caveri igitur potest. Agnosco, verba mea sunt: sed etiam ipse (Pelagius) dignetur agnoscere superius quae dicta sunt. De gratia quippe Dei agitur, quae nobis per Mediatorem medicina opitulatur, non de impossibilitate justitiae. POTEST ei causa, quaecumque illa sit RESISTI, POTEST PLANE. Nam in hoc adjutorium postulamus dicentes: Ne nos inferas in tentationem: quod adjutorium non posceremus, si RESISTI NULLO MODO POSSE crederemus. Nec contra Jansenianam propositionem, quae ait solummodo: numquam resistitur, duriora videantur haec, quae docent, Gratiae posse resisti, quod propositio minime negat; non, inquam, duriora videantur: nam in sensu Jansenii libertatem a necessitate negantis, numquam resisti huic alteri non posse resisti aequipollet.*

120. Verum in Augustino tam liquet, humanam voluntatem interiori gratiae revera resistere, quam resistere posse. Exponens enim Psalmum centesimum vigesimum quartum, inquit, quod Regius Psalter nos docet, non intendere in homines, qui prosperantur in hoc saeculo felicitate falsa, atque ventosa, & prorsus seductoria, ubi nihil aliud nutriunt quam superbiam; & eorum CONGELESCIT adversus Deum, & fit DURUM ADVERSUS IMBREM GRATIAE IPSIUS, NE FRUCTUM FERAT. Quis autem hic expressam non cernit humani cordis resistantiam? Libro quoque octuaginta quaestionum quaest. 68. ita scribit: *Ad illam coenam, quam Dominus dicit in Evangelio preparatam, nec omnes, qui vocati sunt, venire voluerunt, neque illi, qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur. Itaque neque illi debent sibi tribuere, qui venerunt; nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi; quoniam ut venirent, vocati erant in libera voluntate. Vocatio ergo ante meritum voluntatem operatur. Propterea & si quisquam sibi tribuit, quod venit vocatus, non sibi potest tribuere, quod vocatus est. Qui autem vocatus non venit, sicut non habuit meritum praemii, ut vocaretur, sic inchoat meritum supplicii, cum vocatus venire neglexerit. Ergo qui in libera voluntate vocatus, non venit; ideo est, quia vocationi resistit. Legito secundum de peccatorum meritis librum cap. 17., ubi quaerens, cur nolint homines facere quod justum est, responderet, gratia Dei humanas adjuvari voluntates, quae ut non adjuvantur, in ipsis itidem causa est, non in Deo: ipsorum scilicet voluntas, quae divinae gratiae motionibus reluctat. Sed plura, quae adnectere hic possem, omittens, ipsum exhibeo Augustinum, qui conversionis suae exemplo humillima confessione nobis proposito veterem illam, & carnalem voluntatem, quae cum nova, & spirituali confligebat; & ambo ingeminata discordia ejus animam dissipabant: Hic vero conflictus, haecque binas inter voluntates discordia a carnali voluntate alteri, quae spiritus erat, resistente subolescebat.*

In Scoto doctrina par.

121. Illud primo sese offert, quod de praecepto diligendi super omnia Deum tradit in 2. d. 28. q. 1. §. de hoc in quarto, ubi docet, semper esse non posse omissionem actus hujus praecepti absque lethali culpa; quandocumque igitur per amoris actum se disponit voluntas; ad gratiam sibi oblatam, vel resistet, & peccabit mortaliter; vel consentiet, & justificabitur. Justificantur de facto multi: ergo consentiunt. Multi (utinam nulli) mortaliter pec-

peccant: ergo resistunt. Quærens insuper in 2. d. 28. q. unic. utrum hominis arbitrium a gravi peccato absque gratia cavere se queat; & adversus dicendi modum Henrici ostendit, quod, si quis possit suis viribus cavere ab hoc peccato, & hoc tempore, jam cavet ab omni, & quovis tempore subsequenti; quia voluntas non potest habere simul distinctos consensu, qui requiruntur ad peccatum mortale, & ad RESISTENDUM peccato mortali: & ita dum distincte habet actum RESISTENDI huic peccato mortali, nullum aliud velle habet tunc, per quod aliud velle pro tunc peccet mortaliter. Maxime cum servando se ab uno peccato mortali, fit fortior ad RESISTENDUM aliis; ergo si nunc potest hoc peccatum cavere, de quo tentatur, multo magis illud potest alias cavere; & sic de aliis. Ex quo intelligitur, gratiæ voluntatem resistere dum peccat: ut enim gratiæ obtemperat, dum peccato resistit; ita gratiæ resistit: dum peccato obtemperat. Expressius in 4. d. 4. q. 5. §. Respondeo. Fictus &c. Ibi docet, fictum defectu internæ dispositionis ad recipiendum sacramentum Sacramenti gratiam non recipere. Iste, inquit, qui habet actualiter OBICEM CONTRA GRATIAM, puta infidelitatem, vel aliquod peccatum, quod tunc actu voluntatis committit, vel quod prius commisit, & nullo modo sibi displicet, nullo modo recipit gratiam secundum Augustinum de Pœnit. cap. 2. Obex autem contra gratiam quid est aliud quam resistantia, qua perdit homines in Sacramentis suscipiendis gratiæ se se opponunt?

Pontifex secundam hanc propositionem æquissima censura notat.

122. *Hereticam* declaravit hanc propositionem Innocentius, & uti talem damnavit. Hujus censuræ æquitatem prædicant Scripturæ sanctæ, quæ confixa propositio directe opponitur. Inquiunt enim: *vocavi & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis -- Vos semper Spiritui Sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita & vos -- Quoties volui congregare & nolui -- Ipsi fuerunt rebelles lumini.* Quæ divinæ locutiones, ut pie justeque vivamus nobis præsto esse significant; atque hinc, si quod pium justumque est non operemur, ex eo esse, quod Deo vocanti, suadenti, excitanti, illuminanti non acquiescimus, ejusque voci resistimus. Accedunt Apostolica hortamenta, ne in vacuum gratiam Dei recipiamus, scilicet ne renitens nostra voluntas susceptam gratiam effectu suo vacet; quod de interna & externa gratia, ut Jansenio videtur, Apostolus dicit: Gratia namque externa excitans nominatur a Theologis, non adjuvans, ut ab Apostolo nuncupatur per subsequentem rationem, quia *Deus in die salutis adjuvat.* Hisce, aliisque bene multis, quæ in Scripturis Sanctis aperte pronunciantur, jure optimo *hereticam* declaravit Innocentius secundam hanc Jansenii propositionem, & uti talem optimo jure damnavit.

S C H O L I O N.

123. Gratias esse interiores, quæ humana voluntas numquam resistit, nemo Catholicorum negat: Verum aliud est, in gratiarum ordine esse aliquas humanam voluntatem invenientes reluctantes, aliud, illimitate proferri, interiori gratiæ numquam resisti; qua universali loquendi formula declaratur, nullum esse gratiæ genus, cui humana voluntas resistat. Hoc vere est, non aliam agnoscere gratiam præter efficacem, cui, ut norunt Theologi omnes, numquam resistitur. Quapropter, ut inquiunt Franciscus Vanraet,

& Hya-

Vanr. T. 2.
verit. in

med. posit. & Hyacinthus Serry, nihil innoxii Jansenius protulisset, si ad interiorem
 pag. 59. efficacem gratiam propositionem suam coarctasset. Solam porro gratiam effica-
 Sermon. vol. cem agnovisse, & sua hac propositione indigitasse Jansenium, ea demonstrant
 1. præle& testimonia, quæ ab Augustino ipse colligit, ut propositionis suæ effatum pro
 pag. 436. virili sustineat. Totus siquidem in eo est, ut ostendat, non aliam propugna-
 tam fuisse ab Augustino gratiam præter illam, quæ indeclinabiliter, insupe-
 rabiliter, & invictissime operetur, quo nihil habet expressius lib. de corrept.
 & grat. cap. 12., de prædest. Sanct. cap. 8., Epist. ad Vital. cap. 6. Hinc
 eo adducitur Yprensis, ut doceat, interiori gratiæ numquam resisti; quippe
 absonum ipsi videtur, resistere quempiam gratiæ indeclinabili, insuperabili,
 & invictissimæ. Sed facile hæc omnia per Jansenium ex Augustino objecta
 diluuntur, si animadvertamus, summum divinæ gratiæ Patronum Augusti-
 num non de qualibet interiori gratia, sed de illa tantummodo iis in locis
 disserere, cujus confessionem a Pelagianis volebat, ut non solum viderentur,
 sed essent Christiani. Hæc porro non est sane gratia POSSIBILITATIS simplicis;
 sed cum effectu: gratia nempe efficax, cui catholicorum omnium consen-
 sione, numquam obsistitur. Neque de ipsa possibilitate contendo, aiebat, cum,
 sanata, & adjuta hominis voluntate, POSSIBILITAS IPSA SIMUL CUM EFFECTU in
 Sanctis proveniat, dum charitas Dei &c. Testimonia igitur Augustini a Jan-
 senio producta intentum damnatæ propositionis nullatenus probant; apertissi-
 ma enim Doctrina Augustini est, ultra efficaces gratias, quibus humana vo-
 luntas minime obsistit, alias quoque præsto esse, quæ humana renitente vo-
 luntate suo vacuantur effectu. (n. 119.)

A tertia propositione abhorret Augustinus.

124. Malum hujusce propositionis dogma est, mereri nos & demereri,
 quin opus sit, ut liberi simus a necessitate, seu indifferentes ad agendum,
 aut non agendum; sed sufficere, non esse a coactione liberos; scilicet volun-
 tarie agere, quamvis ad volendum necessitate impellamur: Qui dicendi mo-
 dus totam destruit & eliminat, quam Augustinus habet de libertate ad me-
 ritum, & demeritum requisita, doctrinam. Peccatum, inquit, est voluntas
 retinendi, vel consequendi, quod justitia vetat, & unde liberum est abstine-
 re, ait S. Doctor, etiamne hi libri obscuri mihi scrutandi erant, unde di-
 scerem, NEMINEM VITUPERATIONE, SUPPLICIOVE DIGNUM, QUI AUT ID VELIT, QUOD
 JUSTITIA VELLE NON PROHIBET, AUT ID NON FACIAT, QUOD FACERE NON POTEST?
 Nonne ista cantant & in montibus pastores, & in theatris poetae, & indocti
 in circulis, & docti in bibliothecis, & magistri in scholis, & antistites in
 sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum? Quod si nemo VITUPE-
 RATIONE, vel DAMNATIONE dignus est, aut non contra vetitum justitiæ faciens,
 aut quod non potest non faciens, omne autem peccatum vel vituperandum est,
 vel damnandum, quis dubitet, tunc esse peccatum, cum & velle injustum
 est, & liberum nolle. Libertatem indifferentiæ hic ab Augustino intelligi in-
 dubium est: De ea enim libertate loquitur, qua si careant, id est, si libero
 & ad faciendum, & ad non faciendum motu careant peccatum eorum
 tenere non possumus. Ultra quod contra Manichæos agit, qui, ut Fortunatus
 a Brixia animadvertit, ne quidem somniabant, malas animas peccare coa-
 ctas, & invitas. Præterea libertatem indifferentiæ manifestam vocat. Mani-
 festum est, inquit, voluntates nostras, quibus recte, vel perperam vivitur,
 sub tali necessitate non esse. Multa enim facimus, quæ si nollemus, non uti-
 que faceremus. Quo primitus pertinet ipsum velle; nam, si volumus, est: si
 nolu-

nolumus, non est. Jam vero recte vivendo meremur, perperam vivendo demeremur: ut ergo libertas indifferentiæ, quæ in posse facere & non facere sita est; quamque Augustinus hic exprimit ad recte, vel perperam vivendum, similiter ad merendum, vel demerendum requiritur. Insuper indifferentiæ libertatem, a qua Jansenius abhorret, credendam proponit ex sententia S. Hieronymi lib. 2. contra Jovinian. adferentis: *liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin ubi necessitas, nec corona est.* Ita Hieronymus, cui e vestigio subdit Augustinus: *Quis non agnoscat? quis non toto corde suscipiat? quis aliter conditam humanam neget esse naturam? Sed in recte faciendo, ideo nullum est vinculum necessitatis, quia libertas est charitatis.* Si nec ad virtutem; id est, meritum, nec ad vitia; id est demeritum necessitate trahimur: ergo ad meritum, vel demeritum non sufficit libertas a *coactione*, quæ cum simplici necessitate conjungitur; ideoque nec corona erit ubi est sola a *coactione* libertas, si corona non sit, ubi est necessitas. Augustinus porro hanc Hieronymi sententiam adprobans, ait, nullum esse necessitatis vinculum; quia libertas est charitatis: libertas autem a *coactione* non est charitatis; quippe aliquod necessitatis vinculum cum hujusmodi libertate adhuc connectitur. Igitur quod tertia propositione Jansenius docet, quod de libertate ad bonum, malumve faciendum requisita docet Augustinus recta oppugnat, atque impetit.

De nat. &
Grat. c. 65.

Eosdem ab Augustino sensus Scotus mutuatur.

125. Augustinus ille est, ut vidimus n. 124., qui neminem vult haberi vituperatione, vel damnatione dignum, nisi ita faciat, ut non facere quoque possit; omneque peccatum ideo esse operanti imputabile; quia liberum ipsi est abstinere. Subtilis autem Præceptor ille est, qui Augustino hisce sensibus consonat: *Meritorium connotat, sive quasi præexigit in actu duplicem habitudinem ejus, quasi ad duplex principium. Una est ad voluntatem, ut libere elicientem, vel imperantem actum. Nihil enim acceptatur ut meritorium, nisi sit libere in potestate operantis: immo illud quod est commune ad meritum & demeritum, quod potest intelligi per hoc, quod est imputabile, requirit istam habitudinem ad voluntatem, ut in potestate sua habentem actum. Nihil enim imputabile alicui nec ut premiabile, nec ut punibile, nisi sit in potestate ejus; nec per consequens ut laudabile, vel vituperabile. Laus enim quodammodo premium est, vituperium quidem pœna. Alia autem habitudo &c.* Hæc Scotum propinasse ab Augustini libro, de duobus animis quem supra citavimus, quis ambiget, si non sensus tantum cum Augustino communes, sed communia & verba habeat? Alibi quoque scribit, quod *actus meritorius requirit, quod sit plene humanus; & hoc est esse ex plena deliberatione, & actus demeritorius non minus requirit illud.* Hinc alio in loco probat, gratiam requiri ad meritum; quia meritum formaliter requirit, ut *actus libere & active eliciatur a voluntate, & ita habeat eum in potestate sua; & ita etiam gratia requiritur &c.* Libertatem autem indifferentiæ, quam a necessitate, non a *coactione* vocant, Scotum hic intelligere, manifestum est: *Ad literam enim docet, quod necessitas naturalis non stat cum libertate; quia natura & voluntas sunt principia activa habentia oppositum modum principiandi: ergo cum modo principiandi voluntatis non stat modus principiandi nature.* Igitur præcitatis locis intelligere nequit libertatem a *coactione*, quæ, Jansenii judicio, cum necessitate naturali componitur. Ne vero quis per Scoti definitiones huiusmodi illucque vagetur, quæstionem adeat sex-

Quodl.
q. 17. S. ult.
terius.

In 3. d. 39.
q. unlc.
§. videtur
ergo.
Ibid. d. 13.
§. ad ar-
gumenta
quarta
quæst.
In 1. d. 1.
q. 4. S. ad
oppositum.

tamdecimam quodlibetalium, cui hunc fecit titulum : *utrum libertas voluntatis, & necessitas naturalis possint se compati in eodem respectu eiusdem actus, & objecti*; ibique perspiciet, doctrina Augustini uti amplissime, ad dogma, quod adversus Jansenianam hanc propositionem defendimus, firmandum. Omitto cetera; illudque teneo ab ipso productum ex Enchir. capite quartodecimo. Sic oportebat, prius fieri hominem, & ut bene posset velle, & male; nec gratis vel frustra, si bene, nec impune, si male, hoc est in statu illo primo meretur vel demeretur. Ex Scoti ergo Doctrina, quæ Augustini est, patet quid de libertate sufficiente ad meritum vel demeritum sit catholice tenendum.

Tertia hæc propositio a Pontifice jure optimo confixa.

126. Et hæc propositio, quemadmodum superior, *hæretica* declarata est, & *uti talis* damnata. Nil minus revera docuit Bajus in trigesima nona *quod voluntarie fit, etiamsi necessitate fiat, libere tamen fit*: Nil minus in quadagesima prima *libertatis modus, qui est a necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis*. Lutherus porro & Calvinus nonne eandem, quam Jansenius, libertatem agnoverunt? Nullus est, monent Diroysius, & Bellarminus nec fuit qui doceret, hominem non esse *a coactione liberum*; adeout hanc fuisse mentem Petri Lombardi, Calvinus scribat: *Pronuntiat, ait, tandem Lombardus, non liberi arbitrii ideo nos esse, quod ad bonum, & malum, vel agendum vel cogitandum peraque polleamus; sed dumtaxat quod coactione soluti simus*. Hos propterea impios Dogmatistas anathemate damnavit sess. 6. can. 5. & 6. Tridentina Synodus. Jure igitur optimo anathemate notata est Jansenii tertia propositio; quippe quæ damnatum jam in Luthero, Calvino, & Bajo renovavit errorem.

Dir. dif.
fert. cap. 5.
num. 4.
Bellarmin.
lib. 3. de
grat. & lib.
arb. cap. 5.
Lib. 2. In-
stit. cap. 2.
§. 6.

SCHOLIION.

127. Ut libertatem a *coactione* sufficere ad meritum, vel demeritum; Jansenius statuatur, tria sunt testimoniofum genera, quæ præmanibus habet. *Primo* animadvertit, Augustinum, ceterosque Patres docere unanimiter, voluntatem semper esse liberam; proindeque a voluntario liberum nequaquam differre; quo fit, semper nos esse liberos; quia semper quod volumus, facimus lubentes, atque adeo, quum sola *coactio* ea sit, qua adigimur ad id faciendum quod nolumus; proptereaque non lubentes facimus: sola *coactio* ea est, quæ libertatem interimit. *Secundo* non paucas cumulat Patrum sententias, queis expresse inquirunt, libertatem sitam esse in immunitate a *coactione*. *Tertio* tandem ad exempla descendit dicens, nos felicitatem libere amare, Deum a Beatis libere diligere, Dæmones libere Deum odio habere; quamvis & homines in felicitatem, & Beatos in Dei amorem naturali necessitate ferantur, necnon a Deo averſi Dæmones sint. Hæc omnia jam soluta dedimus n. 30. Quapropter, quum repetere dicta non vacet, ad quartam in ordine propositionem tranſeamus.

Ab Augustini mente nil magis alienum dogmate in quarta Jansenii propositione enuntiato.

128. Refert hic Jansenius, Semipelagianos admisſisse *prævenientis gratiæ necessitatem ad singulos actus*, etiam ad initium fidei, adseritque in hoc fuisse hæc-

hæreticos, quod vellent, huiusmodi gratiæ potuisse humanam voluntatem resistere, vel obtemperare. Non inconsulto diximus, nil magis a mente Augustini alienum DOGMATE illo, quod propositio enuntiat: hic enim præscindimus ab eo, quod in propositione FACTI est; Hanc siquidem partem examini satis subjecimus primo volumine nn. 529. & seqq. Sistentes igitur in eo quod Semipelagiani a Jansenio ut hæretici haberentur quatenus gratiam vellent, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare; statuimus tam esse ab Augustino, cui Jansenius fudit, alienum, quam alienum est, tantum divinæ gratiæ Magistrum verbis, sensibusque Apostolorum; & Ecclesiæ docentem, hæreses docuisse. Evolvantur libri de dono persever. c. 8., de spir. & lit. c. 34., de civit. Dei lib. 12. cap. 6. Inquit ibi Præsul Sanctissimus, quod credere vel non credere est in arbitrio voluntatis humane; quod consentire vocationi Dei, vel ab ea dissentire proprie voluntatis est: quod ex duobus æqualiter animo & corpore affectis, ejusdemque corporis inspicientibus pulchritudinem, si unus ad illicite perfruendum moveatur, alter non, aliud non apparet nisi unum voluisse, alterum noluisse a castitate deficere. Credere autem & consentire vocationi quid est aliud, quam gratiæ vocanti, & inspiranti fidem obtemperare? Quid aliud non credere & dissentire, quam huic gratiæ resistere? velle pariter a castitate deficere, est gratiæ ad castimoniam moventi resistere, eidemque obtemperare, nolle ab eadem virtute deficere. Item habeo, quod, non se liberabunt qui dicturi sunt, non accepimus perseverantiam: quoniam potest dici: o homo, in eo quod acceperas, & tenueras, in eo persevera- In Enchir. cap. 95. res, si velles. Absolum sane foret, perseverare quempiam in bono si VELIT, quotiescumque expeditam non haberet, gratiæ resistendi, vel obtemperandi potestatem; Ex Augustini igitur sententia, hæretici esse non poterant Semipelagiani, propterea quod illud gratiæ genus confiterentur, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

Subtilis Præceptor.

129. Quod ad gratiam attinet, cui humana voluntas resistere, & consequenter obtemperare queat, subtilem Magistrum ab Augustino edoctum jam vidimus num. 121. Unum addam, quod Jansenianæ huiusce positionis dogma directe impetit. Augustinum audivimus dicentem: consentire vocationi Dei, vel ab ea dissentire proprie voluntatis est. Scotum audiamus modo Augustini voce sic alloquentem: omne velle convenit voluntati, & similiter omne nolle secundum se acceptum; quia ita libere habet nolle, sicut velle. Intimo autem sensui manifestum est, nos consentire volentes, nolentesque dissentire, ita non aliter obtemperare quam volentes, sive consentientes, nec aliter quam nolentes, sive dissentientes resistere: Quemadmodum ergo libere voluntas habet nolle, sicut velle; ita resistere, vel obtemperare, secus ac Janseniana propositio contendit. In 4. d. 46. q. 4. §. de primo.

Lata in hanc propositionem censura æquitas.

130. Falsam, & hæreticam dicit propositionem hanc Innocentiana Constitutio. Quo sensu falsam rectissime dixerit, fuse declaratum a nobis est de Semipelagiana hæresi scribentibus volum. prim. n. 545. & de facili hic aperiendum, cur ceu hæretica damnata sit. Nonne hæreticum prorsus tute pronuntiatur adsertum illud, quod hæresis nomine vocat expressas fidei definitiones ab Ecclesia propositas? Ecclesia est, quæ in Tridentino declarat, li-
I 2
berum

berum arbitrium a Deo motum, & excitatum posse dissentiri, si velit: Potest igitur vel gratiæ resistere, dissentiendo Deo moventi, vel gratiæ obtemperare, dissentiendo tentationi pulsanti. Expressæ igitur Ecclesiæ definitioni opponitur quarta hæc ex damnatis propositio.

S H O L I O N.

131. Momenta a Jansenio collecta, ut illud gratiæ genus ostendat, cui resistere, vel obtemperare voluntas nequeat, ad ea reducuntur, quæ in secunda propositione probare nititur, interiori gratiæ numquam resisti. Verum ut illa, sic ista pro nunc missa facimus, ad satis Jansenio faciendum parati, ubi de *sufficienti gratia* exercitationem instituemus.

Quinta Jansenii propositio ab Augustino prædamnata.

132. Semipelagianis addictos hic pronunciat quoscunque asserentes, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse; dum ex adverso qui Christi mortis beneficium sic confitentur, catholicam veritatem colunt ab Augustino ubique prædicatam. *Queritis quid emerit?* inquit, *videte quid dederit, & invenite quid emerit.* Sanguis Christi pretium est: tanti quid valet? *Quid nisi totus orbis? Quid nisi omnes gentes?* Valde ingrati sunt pretio suo, aut valde superbi sunt, qui dicunt, aut illud tam parum esse, ut solos Afros emerit; aut se tam magnos esse, pro quibus solis illud sit datum. Nec tenet Jansenii effugium dicentis, Christum pretium illud pro toto terrarum orbe, cunctisque gentibus obtulisse; quia in orbe toto, cunctisque gentibus electi ii sunt, pro quibus Sanguinis sui pretium Christus fudit; nam pro iis omnibus, ait, esse mortuum, qui originali delicto obstricti sunt; & ex Apostolo prædicanti: *Christus pro omnibus mortuus est:* Ergo omnes mortui sunt, hoc pacto ratiocinatur: Ex hoc probavit (Apostolus) omnes mortuos esse; quia pro omnibus mortuus est unus. Inculco, infercio recusanti, accipe, salubre est; nolo moriaris. Unus pro omnibus mortuus est: Ergo omnes mortui sunt. Vide quid consequens esse voluit, ut intelligantur omnes mortui; si pro omnibus mortuus est. Jansenius igitur ire nequit inficias, Christum pro omnibus omnino hominibus esse mortuum; quin Apostolo contradicat ex veritate hac mortem omnium inferenti; quæ neganda profecto foret, semel ac negare quis velit illud antecedens sacratissimum, unde ab Apostolo deducta est. Plura possem colligere ex lib. 20. de civ. Dei c. 6. lib. 6. cont. Jul. cap. 4. lib. 2. op. imp. n. 175., ex Psal. 61., extract. 4. & 36. & 55. in Joann., ex Serm. 382., sed hoc unum sane dulcissimum ex eodem S. Doctore adhuc proferam: *Attendamus ad indicium dilectionis, & promissionis Dei. Tales aras accepimus. Tenemus mortem Christi, tenemus Sanguinem Christi. Quis mortuus est? Unicus. Pro quibus mortuus est? Utinam pro bonis, utinam pro justis. Sed quid? Etenim Christus, ait Apostolus, pro impiis mortuus est. Qui donavit impiis mortem suam, quid servat justis nisi vitam suam? Erigat ergo se humana fragilitas, non desperet Quid tibi promisit o homo mortalis? Quia victurus es in æternum Quid fecit? Mortuus est pro te. Quid promisit? Ut vivas cum illo. Incredibilis est, quod mortuus est æternus, quam ut in æternum vivat mortalis. Jam quod incredibile est tenemus. Si propter hominem mortuus est Deus, non est victurus homo cum Deo? Non est victurus mortalis in æternum, propter quem mortuus est, qui vivit in æternum? Non ad solos electos, sed ad humanam fragilitatem,*

Lib. 6.
cont. Jul.
cap. 4.

Aug. in
Psal. 148.
num. 8.

gilitatem, quæ cum in electis, tum in reprobis reperitur, sermonem dirigit. Nonne reprobis Judas? Crucifixores nonne reprobi? De illo autem inquit: *Non agnovit Judas pretium, quo ipse a Domino redemptus erat*: De illis si- In Pf. 58.
militer: *ille sic voluit mori, ut Sanguine suo effusores ejusdem Sanguinis redimeret*. Quæ vel leviter quoque perpensa quintam & ultimam hanc Jansenii propositionem ab Augustino prædamnata commostrarant.

Audit Augustinum Scotus.

133. Testimonium Apostoli 1. ad Corinth. 2. *Si cognovissent, numquam Dominum gloria crucifixissent* declarans ait: *Loquitur non de Judeis, sed de* In 3. d. 20. in fine.
Demonibus, quia si cognovissent eum esse verum Deum, non instigassent homines ad ejus mortem; & hoc propter bonum secuturum ex morte, scil. REDEMPTIONEM HOMINIS, quod bonum volebant accidere.... Bene tamen voluissent ipsum mori SINE REDEMPTIONE HUMANI GENERIS, si fieri potuisset. Humanum genus comprehendit reprobos & electos: Nihilominus de reprobis ita distincte habet: *Vidit mala Judaorum, quæ fecerant, & quomodo inordinata affectione, & distorta afficiebantur ad legem suam.... Christus igitur volens eos* Ib. §. runc ad quæst.
ab errore illo revocare per opera, & sermones maluit mori, quam tacere; quia tunc erat veritas dicenda. Augustinum jam audis dictantem sic Christum voluisse mori, ut Sanguine suo ejusdem Sanguinis redimeret effusores.

Libratissima quinta hujus propositionis damnatio.

134. Notæ quæ huic ex Jansenianis postremæ propositioni affectæ sunt, ita leguntur, *falsa, temeraria, scandalosa, & intellecta eo sensu ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit, impia, blasphema, contumeliosa, divinæ pietati derogans, & hæretica.* Notam falsitatis retegimus semel ac innotescat, Semipelagianorum errorem de Christi morte, & de illius effuso Sanguine non fuisse in eo repositum quod voluntate antecedenti & mortem oppetierit, Sanguinemque fuderit pro omnibus omnino hominibus; hoc enim orthodoxum est; sed alio ex capite errabant; fabulantes nempe in Deo vagam quamdam, atque indifferentem voluntatem, qua, nullo Prædestinatorum delectu facto, universim omnes, Prædestinatos, ac Reprobos salvare vellet; adeo non a divinæ voluntatis specialiori proposito, sed a prævisio voluntatis humanæ naturali consensu determinaretur ad ea auxilia conferenda, quæ salvantur homines infallibiliter. Hinc ad octavum Gallo-
rum capitulum respondebat Prosper: *si circa universitatem generis humani salvandam, & in agnitionem veritatis vocandam, ita INDIFFERENS per omnia secula asserenda est voluntas Dei, ut usquequaque neminem hominum prætermis-
sisse monstretur; impenetrabilis judiciorum Dei altitudo pulsatur.* Si ita sit; jam falso obtrudit Jansenius, quum Semipelagianorum errorem collocat in ea antecedenti voluntate, qua Christum pro omnibus mortuum adferebant. *Temeraria* dignoscitur, quoniam, ut circa propositiones hac censura notatas docet Melchior Canus *confidenti audacia, insolentia proterva, jactatione superba contra Ecclesiasticæ modestiæ regulam catholicam veritatem Semipelagianismo infamat. Scandalosa* pronunciatur; infirmis siquidem causam ruinæ præstat: Janseniana enim assertione, ut scite animadvertit Serryus, & post ipsum Clar. P. Betti, Imbecilles non credent amplius, resurrecturos nos esse, atque in Christo vivificaturos, cum non aliter vivificabimur, nisi quia De locis Theolog. l. 12. c. 11.
suum Sanguinem dedit pro salute nostra, Quomodo sperabunt, si Christus August. Serm. 155.
Domi-

Ad Rom.
cap. 8.

Dominus parti tantum, & quidem Electorum, non toti humano generi semetipsum redemptionem dedit? Quomodo in iis consistet charitas, nos ad charitatem hortante Apostolo; quia Deus *propria filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum*? Aequè patet quam jure *impia, & blasphema* dicta sit, immo *contumeliosa, & divinae pietati derogans*: Copiosam enim inficiatur apud Christum redemptionem, ejus valorem parvipendet, pretium effusi a Christo Sanguinis coarctat, erga tam magnum beneficium cultum imminuit. *Heretica* tandem deprehenditur, comparatione famel cum iis facta, quæ a Scriptura traduntur, a Patribus prædicantur, ab Ecclesia definiuntur; quæque de voluntate in Deo omnes salvandi in posterum exhibebimus.

Momenta, quæ Jansenius ex Augustino in subsidium vocat, refelluntur.

De dono
perf. c. 12.

Ad Rom.
3. 25.

135. 1°. Augustini sententia est non omnibus elargiri Deum auxilia, quæ sufficientia in Scholis vocantur; mitto Infideles, qui Prædicantem nullum unquam audire, mitto induratos, obcæcatosque homines; & infantes noto morte ante Baptismum ereptos, de quibus Augustinus ait: *Plerumque festinantibus Parentibus, & paratis Ministris, ut Baptismus Parvulo detur, DEO TAMEN NOLENTE, non datur. Si ergo Jesum proposuit Deus propitiationem in Sanguine ipsius*; nulla ratione ad Infantium propitiationem ejus Sanguis effusus dicitur, si illos gratia principali destituit, quam Sanguine suo nobis obtinuit, quæque primarium propitiationis signum est.

Resp. Dato pro nunc, non omnibus Deum elargiri auxilia, quæ *sufficientia* vocantur, mala consecutione infert Jansenius, Christum nec pro Infantibus sine Baptismate decedentibus, nec pro Infidelibus, hominibusque obcæcatis suum effudisse Sanguinem, & mortem oppetiisse. Perpetua namque Jansenii obstinatio in eo est, ut voluntatem *antecedentem a consequente* distinguere in Deo nolit; immo distinctionem hanc a verustioribus cum Scholasticis, tum Patribus traditam ceu *Modernorum Scriptorum* commentum exsufflat (n. 97.). Diversi porro sunt utriusque voluntatis effectus: *Antecedens* enim voluntas institutionem respicit cujusdam ordinis rerum, quæ ad salutem hominis sint, homine ipso inspecto sub generalibus circumstantiis, quas inter & originale peccatum continetur; *Consequens* vero executionem respicit illius ordinis; earum nempe rerum, quæ ad salutem sunt, applicationem, homine sub quibusdam peculiaribus circumstantiis spectato. Pro Infidelibus ergo *negative* talibus, pro induratis, obcæcatisque peccatoribus, pro Infantibus vita ante Baptismum decedentibus mortuum dicimus Dei Filium voluntate *antecedente*; sua siquidem morte ea media paravit, quibus juxta generales circumstantias ita dispositas consequi salutem possint. Quod autem illa media non consequantur, neque in iis peculiaribus circumstantiis collocentur, ut mortis suæ beneficium recipiant, ad *consequentem* voluntatem spectat, cujus effectus est rerum illarum executio atque applicatio, quæ ad salutem ordinatæ sunt. Curiosiusne quam oporteat percontabitur Jansenius: Quare, quum possit Deus, quoniam omnipotens, etiam ipsorum voluntates mediorum applicatione convertere, non convertat? Sciscitandum in primis hoc idem foret Tridentinis Patribus definientibus: *etsi ille (Christus) pro omnibus mortuus est; non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt*. Sed Augustini responsum teneat: *Possent plane. Cur ergo non fecit? quia noluit. Cur noluerit penes ipsum est*. Et alio loco: *Quare autem illum, & non illum: multum est ad me, abyssus*

De Justif.
Sess. 6. c. 3.
Lib. 11. de
cap. 10.
Serm. 165.
de verb.
Apost. c. 5.

sus est, profundum Crucis est; admiratione exclamare possum; disputatione demonstrare non possum.

136. Difficultatis nodum circa auxiliorum largitionem hoc pacto extricant opinantes, non omnibus auxilia vel *sufficientia* donari. Aliis porro, quæ placet in opposita prorsus sententia versari, respondere solent, nec Infideles, nec obcæcati, nec Infantes Baptismo præmorientes *sufficientibus* auxiliis a Deo plane destitui. Testimonio utuntur optimi Ecclesiæ Magistri (cum sic vocat Gelasius Papa); Authoris nempe librorum *de vocatione gentium*, quem alii Ambrosium, alii Leonem, alii Prosperum Augustini discipulum, alii alium Prosperum Aurelianensem Episcopum vocant. (vol. prim. n. 392.) De Infantibus ait lib. 2. cap. 25., quod sub aliena voluntate viventes, eorundem auxiliorum participes sunt, quæ obtinent Parentes, quorum effectu portantur; atque hinc auxilia eo consequuntur modo, qui illorum conditioni congruentior sit. Theologicam quoque rationem petunt ex divina supernaturali providentia definita a D. Thoma *ratio ordinandorum in finem*. Hunc porro ordinem providentia ipsa gubernat exequendo, quæ in finem ordinata sunt; quæque profecto sunt media ad salutem. Quod si media hæc subtraherentur hominibus intelligantur; amplius non intelligitur ordinandorum executio; proindeque nec eorum gubernatio; media siquidem ordinata ad salutem, non aliter quam ipsorum communicatione exequuntur. Hæc cursim & perfunctorie sint dicta; cura diligentiori examinanda, quum de voluntate in Deo salvandi homines sermo redibit.

1. P. 9. 24.
art. 1.

137. 2º. Epist. 169. n. 4. alias Epist. 102., quæ est ad Evodium, scribit: *Non perit unus ex illis, pro quibus mortuus est*: Pereunt tamen multi; Ergo pro pereuntibus non est mortuus.

Resp. Hæc & similia ad voluntatem *consequentem* revocanda sunt, quæ tantæ mortis beneficium illis, & non illis speciali affectu confertur; quin vetitum sit, confiteri, pro pereuntibus quoque esse mortuum *antecedenti* ea voluntate, qua in effuso sanguine propitiationem pro eis posuit, qua per passionem causam eis constituit liberationis, qua pretium obtulit, unde chirographum eorum damnationis deleri posset; Uno verbo, qua talem instituit rerum ordinem, ut queant ad æternam salutem perducì. Et sane, si in verborum cortice sistere velimus, Augustinum sibi huc, illucque contradicentem facillime est invenire. Quisque ea loca consulat, quæ ex Augustino dedimus num. 132., ut hinc necessitatem illico deprehendat, præfata verba nostra hac communi penes Theologos interpretatione accipienda esse.

138. 3º. Joannem dicentem: *ego pro eis rogo; non pro Mundo rogo* ita exponit S. Doctor: *Mundum vult modo intelligi, qui vivunt secundum concupiscentiam Mundi; & non sunt in ea sorte gratiæ, ut ab illo erigantur ex Mundo. Non itaque pro Mundo, sed pro his, quos ei Pater dedit, rogare se dicit: per hoc enim, quod eos illi Pater jam dedit, factum est, ut non pertineant ad eum Mundum, pro quo non rogat. Jam vero pro illis est mortuus, pro quibus rogavit; non autem rogavit pro viventibus secundum concupiscentiam Mundi, quum non rogaverit pro Mundo: Ergo pro ita viventibus non est mortuus.*

Tra&. 107.

Resp., & a Jansenio primum sciscitor, utrum spiritu Dei, vel Mundi concupiscentia viverent ipsius Christi tortores, qui de effuso Sanguine rei tenebantur? Pro impiissima illa sobole oravit in Cruce pendulus clamando: *Pater dimitte illis*; quæ Augustinus considerans inquit: *videbat quosdam suos inter multos alienos: illis jam petebat veniam, a quibus adhuc accipiebat injuriam; non enim adtendebat, quod ab ipsis moriebatur; sed quia pro ipsis morieba-*

Tra&. 31.
in Joann.

tur;

tur; & alio loco: Illi sciebat, & ille orabat; illi dicebant Pilato: Crucifige; ille clamabat: Pater ignosce: & pro eis sanguinem obtulisse perspicue tradit, ubi Christum crucifixoribus suis sic alloquentem inducit: videtis vulnera, quae infixistis; agnoscitis latus quod pupugistis; quoniam & per vos, & propter vos apertum est; nec tamen intrare voluistis. Nihilominus quando Christus, prosequor cum Augustino, in cruce pendebat, videbat, & praevidebat omnes inimicos; sed multos ex illis amicos futuros praevidebat: & ideo omnibus veniam postulabat: omnibus, inquam, ea voluntate, qua pro omnibus pretium solvebat, omnibusque parabat salutis remedia: alit ea, qua ubertas tanti pretii, beneficium passionis uberrimum, & singularis proprietates redemptionis applicanda erat, non pro omnibus precabatur; sed pro iis tantum, quos ex inimicis amicos futuros esse praevidebat; pro iis nempe, qui jam erant praedestinati: quapropter dixerat Augustinus pro isto mundo haud rogasse Christum; neque enim, qui sit praedestinitus, ignorat.

Serm. 4. de
Sanctis.

Lib. 2. de
Sym. ad Ca-
techum.
c. 8.
Citat. Ser-
mon.

Tract. 102.
in Joann.

SCHOLIION.

139. Hujusce Theologiae, quae, quod Christi morientis orationem spectat, Patrum omniumque Theologorum est, oblitus Isaac Berruyerius, nullimode pro tortoribus Christum exorasse, totamque deprecationem restrinxisse pro solis electis, scribit in *Historia populi Dei* Venetae editionis, quae mihi subest: ubi Joannis testimonium ego pro eis rogo, non pro mundo rogo ita exponit novus hic Paraphrastes: *nec pro Judaico populo, nec pro Synagoga populum seducente ullam fundo precem, ... Futurus populi exitus non me latet; tua mihi aperuisti (Pater) aeterna consilia in futura eorum impaenitentia, eorumque obdurationis praevisione subnixa. Supremam tui justitiam adoro; measque preces pro iis tantum colligo quos mihi dedisti doctrinis imbuendos, mihi que elegisti ministros.* Docente igitur Augustino, quod non pro omnibus veniam postulabat; Quod dum illi dicebant *Crucifige*; ille clamabat *ignosce*; quod Sanguine suo effusores ejusdem Sanguinis redimebat; (n. 132.) docet Berruyerius, nullam pro illis fuisse precem. Praeterea video, ubi in Joannis testimonio expiscatum eat, aeterna Dei consilia circa Judaeorum reprobationem fundari in futura Judaeorum impaenitentia, inque eorum praevisa obduratione subniti. Haecne in Christi verbis ego pro eis rogo, non pro mundo rogo? In ore Christi colluctantium Scholasticorum opinationes? De permissiva reprobatione legantur Theologi Berruyerio meliores.

Tom. 3.
nov. Test.
pag. 89.

140. 4. Inst. Christus nullo modo oravit, nec orare ipsum decuit pro reprobis. Probat. Novit Christus, reprobos esse in aeternum ignem cum Diabolo praedestinos; sed pro praedestinis in aeternum ignem cum Diabolo Christum non decuit exorare. Ergo &c. Prob. min. Si de aliquibus, inquit S. Doctor, ita certa esset Ecclesia, ut qui sint illi, etiam nosset, qui licet adhuc in hac vita sint constituti, tamen praedestinati sunt, in aeternum ignem ire cum Diabolo, tam pro eis non oraret, quam nec pro ipso. Sed quia de nullo certa est, orat pro omnibus dumtaxat hominibus inimicis suis in hoc corpore constitutis, nec tamen pro omnibus exauditur. Jam vero noscens, ut pro Diabolo nullo modo deprecatur Ecclesia, ita nullo modo pro illis deprecatus est Christus, qui praedestinos cum Diabolo certo noverat.

21. de Civ.
Dei c. 24.

Resp. Ecclesiam Spiritu Dei actam, & Christi sponsam sponsi sui intentionibus fieri conformem. Hinc, ut generatim pro singulis remedia instituens, pecu-

peculiari vero affectu eadem remedia justis applicans fudit preces suas sponsus; ita peculiari affectu pro justis, ut perseverent in corde bono, pro impiis & reprobis, ut ad cor revertantur, exorat sponsa; quum impii in hac vita constituti Christo adhuc possint conjungi. *Nunc*, ait ibi S. Doctor, *propterea pro eis orat, quos in genere humano habet inimicos; quia tempus est poenitentiae fructuosa. Nam quid maxime pro eis orat, nisi ut det illis Deus, sicut dicit Apostolus, poenitentiam, & resipiscant de Diaboli laqueis, a quo captivi tenentur secundum ipsius voluntatem?* Quod si reproborum exitus Ecclesiam minime lateret, eosque jam praevideret in termino, ubi nullus poenitendi locus; speciali deprecatione non esset exoratura; quemadmodum nec Christus, qui reprobos certo damnandos novit, hoc pacto deprecatus est. Optima igitur est ea regula, quam pro Ecclesia deprecante Augustinus constituit: Agit enim contra eorum sensum, ut praefert citati capitis titulus, qui in iudicio Dei omnibus reis propter Sanctorum preces putant esse parendum. Hoc absurdum repulsat dicens, quod si illo in iudicio, ubi quisque reus jam in termino est, ut poenitere non possit amplius, reis proficerent Sanctorum preces, etiam pro Angelis orabunt, quibus paratus est ignis aeternus, ut Deus sententiam suam mitiget, & reflectat in melius, eosque ab illo igne faciat alienos.... alioquin nulla causa est, cur non etiam nunc pro Diabolo, & angelis ejus oret Ecclesia, quam Magister Deus pro inimicis suis iussit orare. Hoc igitur causa qua fit, ut nunc Ecclesia non oret pro malis angelis, quos suos esse novit inimicos, eadem ipsa causa est qua fiet, ut in illo tunc iudicio pro hominibus aeterno igne cruciandis, quamvis perfecta sit sanctitate, non oret. Hisce dictis, regulam hanc praefigit; Ecclesiam nempe tam pro praescitis non oraturam, quam nec pro Diabolo, si uti Diabolum novit in igne cruciatum, ita reprobos igne cruciandos cum Diabolo certo nosceret. Quid solidius poterat ab Augustino proferri? Nec inde sequitur, Christum pro reprobis, quos novit certo damnandos, nullo modo exorasse; sed tantum non exorasse ea singulari affectione, qua Redemptionis fructum recipientes, eorum peccata delevissent; qua profecto affectione nec exoraret Ecclesia, ut resipiscerent, si non praedestinos, nec umquam resipiscendos indubitanter praenosceret.

141. 5°. Dices: Joann. 11. *Dixit Martha ad Jesum: nunc scio, quia quicumque poposceris a Deo dabit tibi Deus;* & verum soror illa sciebat; quum Jesus ipse paullo post dixerit: *ego sciebam, quia semper me audis;* Pro reproborum autem salute non est exauditus: ergo pro illorum salute non oravit, nec mortuus est.

Resp. Semper exaudiri Christum a Patre quotiescunque Patrem orans peculiarem illam voluntatem explicet, qua velit, iis, pro quibus mortem subiit, mortis suae applicari valorem; non exaudiri, quum Patrem orans explicet generalem eam voluntatem, qua iis, pro quibus mortuus est, salutis remedia tantummodo paravit, sincereque obtulit: Ejusmodi voluntatis interpretis fuit oratio, quam ad Patrem versus pro impiis certo pereundis emisit ab Ara Crucis; proindeque non est auditus a Patre. Nec timendum, Christo quid inane fuisse pro illis tunc deprecari: quum usque ad mortis agonem tristis ad Patrem oraverit: *transseat a me Calix iste*, quin calix transfret: accepta fuit tamen aeterno Patri illa deprecatio; quum ab ea quam glorificaretur Pater, Filius tantidem mereretur, nobis precandi modum insinuans; ita nempe ut orantes nostram servemus voluntatem Deo submissam, atque conformem. Hoc, ad Patrem orans in horto, intendebat. Ita de magna prece, quam moriens & pro impiis numquam salvandis fudit. Illo supplici testimonio de-

claravit, neminem esse, qui peccatorum suorum remissionem consequi laud possit; quia hominum nemo est, cui pretium salutis non offerat, pro quo poenitendi remedia non instituat. Hinc *PRO OMNIBUS*, inquit Augustinus, *veniam postulabat*. Pro omnibus non auditur. Ita est quantum ad efficaciam remedii, quo delerent peccata, & veniam consequerentur; non quantum ad sufficientiam, unde possent peccata delere, & veniam consequi possent; quo fit, ut inane Christo haud fuerit, supplicasse. Præterquam quod, si, ut diximus, declarare tantummodo tunc voluerit generalem humani generis salvandi voluntatem; declaravit reapse; Pater novit; adprobavit Pater: atque ita effectum, ad quem oratio dirigebatur, consecutus est. Alia plura vel a Scripturis, vel a ratione petita habet Jansenius; sed alibi ad examen revocanda: Contenti enim modo sumus ea solum in medium proferre, quæ dat ipse ex Augustino, ut a prima ad quintam usque propositiones suas demonstramus Augustino plane adversas; dum ille studet comprobare omnino concordēs.

§. III.

De Romani Pontificis in factis doctrinalibus iudicio.

Auth. Pro-
legom. in
Lescium
Crond. c. 1.

Author
privileg.
R. Pontif.
§. 25.

142. Ut *Jansenii doctrinam*, verbis exordiar Cl. viri, *quamvis Vaticani fulminibus, ac totius Ecclesie consensu prostratam tueri* pergerent ipsius Jansenii Partiarum, eo tandem pervenere, ut, *juris & facti* instituta quæstione, irreformabile Supremi Ecclesie Magistri iudicium in dubium revocaverint, effutientes, tam esse errori obnoxium ubi de re *facti* agitur, quam quovis errore immune est, ubi res *juris* expeditur. Hinc in Jansenii negotio *jus a facto* distinguunt: qua distinctione illusi, Apostolicis Constitutionibus impune refragari se posse arbitrantur, ex quo adserant, Pontificem posse quidem errare in *facto*, neutiquam in *jure*, eidem connexo. *Sed imaginaria prorsus est*, inquit unus Serryo, respondens, *hæc distinctio, si in re, non autem in logico sensu factum dogmaticum consideremus, ut par est. Hujusmodi factam compellat factum mixtum cum jure, hoc est cum dogmate fidei, adeo inseparabiliter connexum, ut iudicium tangens factum nullatenus a jure præscindere valeat*. Hæc alibi indicavimus (n. 75.) nunc in propatulo ponenda, ut Jansenianorum malitia, & vafrities plenius cognita evanescat.

D E F I N I T I O I.

4. Tufcul.
quæst.

143. *Dogma* est uniuscujusque Sectæ, vel Religionis decretum, quo & sectæ Philosophorum, & religionum vires conservantur. *Quoniam*, aiebat Tullius, *id haberent Academici decretum* (*sensitis enim jam hoc me dogma dicere*) *nihil posse percipi*. In præsentiarum autem *dogmatis* nomine intelligitur *doctrina aliqua Catholica Religioni vel conformis, vel repugnans*. Hinc

C O R O L L A R I U M.

144. Verum est dogma, si doctrina Catholica Religioni congruat; exempli causa, Verbum caro factum est; duo sunt in Christo naturæ &c. Falsum est dogma, si doctrina Catholica Religioni adversetur. V. g. remanet, consecratione peracta, substantia panis in Eucharistiæ Sacramento; duo sunt in Christo personæ, aliaque Hæreticorum placita, quæ Catholica Religio damnat.

SCHO.

SCHOLIION.

145. Si qua moveatur quæstio circa dogmata, inquirendo, an hæc vel illa doctrina conformis sit vel repugnans Catholicæ Religionis fidei; quæstio illa dicitur *juris*; pro qua definienda & Janseniani ipsi fatentur, inesse Pontifici judicium prorsus irreformabile: *tum quia*, inquit Lamindus Pritanius, sive Cl. Muratorius, *in moderam. ingenior. fieri non potest, ut Ecclesia Dei* Cap. 19. *in dogmate fallatur, & Christi promissa irrita efficiat; tum quia sententiam de re proferi, quam a Deo ipso didicit sive in sacris literis, sive per antiquissimam traditionem. Ideo immutabilia sunt ex institutione Christi, & ex natura sua, quod est ad hanc partem, Ecclesiæ judicia.* Si porro minime versetur dubium circa doctrinam, utrum doctrina sit in Religionis negotio vera vel falsa; sed inquiretur solummodo, an doctrina prolata ab homine sit, vel scriptis consignata; dicitur quæstio *facti*; cujusmodi foret, si dubium institueretur, an Sergius geminas in Christo agnoverit voluntates; an in literis Honorii geminæ hæ voluntates exprimantur, &c.

DEFINITIO II.

146. Facta, ut hic accipiuntur, alia sunt *historica*, alia *personalia*, alia *dogmatica*. *Historica* sunt, quæ rei alicujus narrationem protendunt. *Personalia* dico, quæ personam solummodo attingunt, quin de *dogmate* controversia intercedat. V. g. an Eutyches duas negaverit in Christo naturas; ubi, ut cernis, non de naturis nec ne extantibus adversus Eutychem fit quæstio; sed tantummodo, an Eutyches ille fuerit, qui veritatem hanc, blasphemando, inficias iverit. *Dogmatica*, quæ, ut diximus, factum cum dogmate complectuntur, ex. c. Gratia Christi, quam Pelagius aliquando confessus est, non est gratia interna in sensu Pelagii. Quod Christi gratiam Pelagius aliquando confessus fuerit, res *facti* est; quod hujusmodi gratia in illius sensu non fuerit interna, ad *dogma* pertinet.

147. In deplorata Jansenii causa examini jam subjecimus & quæstionem *juris*, quum propositiones ostenderimus Catholicæ fidei refragantes, ideoque merito damnatas; (nn. 108. & alib.) & quæstionem *facti personalis*, ambas a Jansenio traditas manifeste legentes. (nn. 92. & seqq.) Jam vero ad alteram progrediamur, quæ *facti dogmatici* est; num scilicet eo sensu, quo traditæ a Jansenio sunt, fidei adversentur. Pontifex dixit. Judicium Pontificis in *factis dogmaticis* male habent Janseniani; toti quippe in eo sunt, ut Pontificis judicium in ejusmodi factis esse errori obnoxium contendant.

ANIMADVERSIO I.

148. Hæc *facti dogmatici* consideratio non est, ut Janseniani sussurrant, quid recens antiquioribus Theologis incompertum. Hanc sane docuit jam multo ante Jansenii proscriptionem Gallicanus Clerus libro inscripto *Relations des deliberations du Clerge de France*. Sed innumera hic exempla præteriens, quæ perpetuam comprobant in Ecclesia praxim, non hæreses modo, sed & hæreticorum personas, libros, documentaque damnandi; ostendo, tam antiquum esse penes Catholicos, *facta* cum *jure* colligata, mixtaque Lib. 1. c. 3. considerare, quam penes A catholicos antiquum, *factum* a *jure* distinguere, & 146

num Episcopos, damnatione Arianæ reluctasse; qua de causa damnari & deponi a Concilio, a Constantino autem Imperatore in exilium mitti meruerunt. Malo suo ut exules providerent, poenitentia ducti libellum obtulere Episcopis veniam deprecantes, dicentesque, condemnationi minime consensisse propterea quod ipsis persuasum foret, Arianæ mentem ab impia hæresi, quam detestabantur, esse prorsus immunem. *Tametsi, ita in Libello deprecantur, cum antea a vestra Sanctitate essemus condemnati, nostrum fuisset, ea quæ erant sancte & religiose iudicata tacite, & cum silentio iulisse: tamen.... vobis significavimus, nos fidei decisioni consensisse.... anathemati autem Arianæ a Concilio denunciato nos ob eam causam non subscripsisse, non quod fidem illam incusarem; sed quod minime crederemus, eum, qui erat accusatus, hominem ejus generis fuisse: præsertim cum ex illis, quæ privatim ad nos ab eo tum per Epistolas relata erant, tum per ejus sermonem coram habitum declarata, pro certo essemus persuasi, ipsum longe alium esse.* En quarto ab hinc sæculo exorta distinctio juris & facti, quam tanti faciunt Jansenistæ. At mala parva distinctio suo in ortu ab iisdem eam parientibus ejurata est; postquam Ecclesia binos illos Episcopos damnans, eam ejuraverat. In erroris non solum, sed & in Arianæ damnationem venturos pollicentur, & factum cum reo dogmate hinc exprobraturos. *Quod si sanctum vestrum Concilium sibi de illo persuasit; ea quæ vestro iudicio decreta sunt, non contradicendo impugnare, sed consentientibus animis confirmare decrevimus, & hoc libello consensum illum roboramus; non huc inducti, quod exilium graviter, & iniquo animo ferimus, sed quod libenter cupimus HÆRESIS VITARE SUSPICIONEM.* Nam si nos jam in vestrum conspectum venire permiseritis, comperietis nos vestris decretis omnino suffragaturos. Ita ex Socrate iuxta Binii versionem. Jam vero nulla admissa in facto dogmatico juris, & facti distinctione, Arianæ hæresim damnavit Nicæna Synodus, eosque itidem damnavit, qui distinctionem illam invehere conabantur. Ad cor reduces hanc distinctionem sunt execrati, ut hæresis vitarent suspicionem: ergo ubi distinctio hæc obtinet, error numquam satis profligabitur.

Tom. 2.
Conc. Lab.
pag. 79.

S C H O L I O N.

149. Hæc ex Authentico dedimus. Hinc castigandus videtur laudatus *Privilegiorum Romani Pontificis* author, quod de Eusebio Nicomediensi, & Theognio Nicæno sic narrat: *Eusebius Nicomediensis cum Theognio Nicæo ad depellendam, vel potius palliandam hæresim in Arianæ impio auctore, libellum primo protulit, dicens: non abnuere in condemnationem erroris venire, dummodo exciperetur ipse Arius ab hæreseos nota, cum probe sciret ex scriptis & sermonibus ejusdem, prorsus Arianæ mentem alienam esse ab impia hæresi.* Non ita sane in libello; quemadmodum superius relata vel leviter percurrentis apertum est. Non tam probrosa intentio Episcopis illis inerat, non hæc detestanda procacitas, non subdolæ preces, non falsa poenitentia. Author *Privilegiorum* is est, qui absque boni documenti præsidio hæc commentatur, & Episcopis supplicibus affricat.

Dissert. 1.
§. 25.

A N I M A D V E R S I O II.

150. Ut plenam, sinceramque controversiæ notitiam quis consequatur, dignum scitu arbitror, quod notat Aurelius La-Piette; aliud nempe esse *qualis* sit alicujus propositionis sensus; aliud *quis* sit. Primum quærendo, dubium move-

moveretur circa *qualitatem* propositionis, ut innotescat, an vera sit vel falsa: Alterum investigando, circa propositionis *quidditatem* dubium versatur, ut declaretur quid affirmet, si vera, quid neget, si falsa, quid enunciet, quid significet. Verba enim, ut ipse habet Lovaniensis Theologus, ad significandum sunt instituta. Non igitur controversia hoc loco procedit de Jansenianarum propositionum *qualitate*: quum & Janseniani ipsi, falsas esse, & hæresim continere, confiteantur. De illarum *quidditate* dissidium est; nempe de sensu, quem præferunt; utrum potuerit Pontifex absque erroris piaculo quid significant definire, & in sensu quo ab Authore Jansenio evulgatae sunt, censorio stigmate configere.

ANIMADVERSIO III.

151. Serio præterea attentoque animo considerandum quid sibi velit *sensus ab Authore intentus* quotiescumque Pontifex propositionem aliquam in ejusmodi sensu censura notat. Non hic sane intelligitur sensus, qui in mente, & corde Scriptoris lateat; multo minus quo animo, quave intentione scripserit. Interna enim hæc sunt; nec de internis absolute Ecclesia judicat: Hinc Facundus Hermianensis Episcopus strenuus præ ceteris trium capitulorum defensor Theodori causam tractans, inconcinne prorsus & audacter nimis quintæ Synodo his verbis insultat: *Verum demus & constituamus, quod probatum fuerit Synodo, illa Theodori esse capitula: unde certum haberet, qua fuerint intentione prolata?* Immerito hæc Facundus; quum de latente in corde sensu, atque intentione Scriptorum solliciti numquam fuerint Ecclesiastici Judices ad propositionis privati cujuscumque hominis definiendum sensum delecti: *Ut enim, cum Pritanio superius laudato loquar, ut enim* Ibid. *vetus habet regula -- Ecclesia non judicat de internis -- E solis autem externis, quantum fieri potest, interna judicantur. Fieri igitur potest, ut qui prava scripsit, aut pronuntiavit, recte animo senserit; nam ea qui recte sentiunt, non recte semper loquuntur, aut disputant, & cor interdum aliud credit, quum os ex simulatione aliud pronuntiat; sicuti & qui a veritate aberrant, saepe errorem suum verborum ambiguitate obtegere solent. Præterea multi ex infirmitate intellectus in errorem labuntur, non ex pertinacia voluntatis; & cum eodem errore suo conjunctam habent debitam erga Ecclesiam judicium reverentiam, prompti abjurare quidquid noverint ab Ecclesia damnatum, & amplecti quidquid illa constituat.* Sensus igitur ab Authore intentus, quem Ecclesia damnat, ille intelligitur obvius, quo ipsa Authoris propositio scateret: quidquid interim sit de sensu illo abdito, quem in corde vel fovet, vel foverat Scriptor; quamvis, si ab externis interna, quantum fieri potest, judicantur; non temere intimus Scriptoris sensus a foris scripta propositione dignoscitur; nisi velimus, ut Tournelius ait, aut ignarum esse, aut malignum, qui receptam verborum significationem vel ignoret, vel alio Scriptor ille inflectat. Hinc est, quod, proscriptis ab Alexandro VII. quinque Jansenii propositionibus *in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento*, Pontifex Clemens XI., Innocentii X., Alexandri VII., & Innocenti XII. Constitutiones confirmans, decrevit, *non ore solum, sed corde rejici, ac damnari ab omnibus Christi fidelibus debere damnatum in V. propositionibus Janseniani libri sensum* Bul. ad Sanctam R. Petri Sede ann. 1656. *quem illarum verba præ se ferunt, nec alia mente, animo, aut credulitate formulæ Jansenianæ condemnationi subscribi licite posse.* Constat igitur sensus ab Authore intentus, de quo Pontifex judicium pronuntiat. Qua propter „ Le fait, ajebat D. de Salignac Archiepiscopus Came-

Lib. 10.
cap. 4.

Ibid.

Cameracensis sua in Epistola ad Patrem Quesnellium „ le fait dont on ne
 „ dispute point, se borne à l'intention personnelle de l'Autheur, ou aux syl-
 „ labes de son texte: mais le point de droit, dont on dispute, est, l'héré-
 „ ticité du texte long de cet Autheur, qui est déclaré avec la même autho-
 „ rité, qui condamne un texte court par un Canon: On vous abandonne
 „ donc la véritable question de fait tant sur l'intention personnelle, que sur
 „ syllabes. C'est pour rejeter la question de l'intention personnelle, que le
 „ Cardinal Rospigliosi se recrie qu'on n'a jamais informé pour condamner
 „ la personne de Jansenius, ni pour decouvrir ce qui étoit caché au fond
 „ de son cœur, & dans les replis de sa conscience. „ Ita doctissimus Præ-
 „ ful ille, cujus verba latine sic reddo: *Factum, de quo non disputatur, re-*
stringitur ad intentionem personalem authoris, vel ad syllabas ipsius textus:
At vero punctum juris, de quo disceptatur, est hereticitas textus prolixius
istius authoris, quæ declarata est autoritate eadem, quæ per Canonem da-
mnatur brevis aliquis textus. Donamus ergo vobis illam, quæ vere facti est,
questionem tam de intentione personali, quam de syllabis. Ut abigatur quæ-
stio de personali intentione, proclamatur Cardinalis Rospigliosi, numquam insti-
tutum fuisse examen ad damnandam Jansenii personam, neque ad detegendum
id, quod in intimo cordis ejus penetrati, & penitioribus animi ejus recessibus
delitescibat.

HYPOTHESIS I.

152. Extra dubitationis aleam pono, supremum Ecclesiæ Magistrum non aliter in factis dogmaticis audiri, quam ex Cathedra loquentem: ex Cathedra enim tunc dicitur loquens Romanus Pontifex, quando in causa fidei, & morum pro Urbe, ut ajunt, & Orbe; nimirum pro universa Ecclesia judicium pronunciat, cui parendum, nisi ad errorem, vel hæresim declinare quis velit.

HYPOTHESIS II.

153. Ecclesiam in Generali Concilio congregatam irrefragabilis esse judicii in vero vel falso propositionum sensu definiendo, pro certo habeo; quin Jansenistam ullum timeam contradicentem. Jansenistæ siquidem ii sunt, qui a Papa ad futurum Generale Concilium in causa Jansenii appellantes, judicium hocce Concilio, & Ecclesiæ adjudicavere. (n. 72.) Immo vel Jansenius ille fuit, qui nec levissime suspicatus est de hac in Apostolica Sede ferendi judicii infallibilitate de librorum sensu, certoque decernendi, quinam catholicam, quinam falsam, hæreticamque doctrinam contineant. Etenim in anacephalæosi, quæ ad calcem libri decimi de Gratia Christi reperitur, ita scriptum reliquit: *Quidquid de rebus tam multiplicibus, & arduis non juxta meam, sed juxta S. Doctoris (Augustini scilicet) mentem pronuncia-*
 vi, & Apostolica Sedis, Ecclesiæque Romana matris meæ JUDICIO SENTENTIA-
 QUE suspendo, ut illud jam nunc teneam, si tenendum; revocem, si revocan-
 dum; damnem, & anathematizem, si damnandum, & anathematizandum esse, JUDICAVERIT. Nam quemadmodum istius Ecclesiæ, ac Sedis mysteriis infantulus initiatus, & ejus fide cum lacte matris imbutus fui, & crevi, & adolevi, & senui, nec ab ea ad latum unguem, quod sciam, animo, aut facto, aut sermone deflexi, ita porro ad extremum usque spiritum vivere, ac Deo adjuvante mori, divinoque judicio sisti, mihi constitutum est, ut juxta
 sacra-

In Epilo-
go, qui le-
gitur ad
calcem li-
bri 10. de
Grat. Chr.

Sacratissimam ejus regulam, quæ a temporibus Apostolorum per successionem continuam Romanorum Pontificum per universum Orbem predicata, & credita est, referam a Dei misericordia, aut justitia bonum, aut malum. Quod vivens senserat, & moriens protestatus est: extremis namque halitibus; nempe vix media hora, ut ferunt, ante mortem, omnia scripta typis committenda testamento legavit Cappellano suo, re prius cum Liberto Fromondo, & Henrico Caleno communicata, hanc etiam clausulam testamento adjiciens: Si Romana Sedes aliquid mutari velit, sum obediens Filius, & illius Ecclesie in qua semper vixi usque ad hunc lectum mortis obediens sum. Jansenii testamentum vide post Synopsin vitæ illius Augustino præfixæ. Igitur Præceptoris gerentes morem discipuli, jus de librorum doctrina infallibiliter judicandi Ecclesie denegare non audent. Hinc

C O R O L L A R I U M.

154. Ut hoc negotium adversus Jansenistas confici probe queat, simulque revinci Summo Pontifici sensum propositionis definienti non esse refragandum; quodque obsequioso, ut ajunt, silentio reverentur, corde etiam & animo confitendum; non eo incedere debemus argumentorum genere, quæ a pervetusta Ecclesie praxi hujus vel alterius Novatoris sensa definientis, & proscribentis a nonnullis petuntur: non enim adversus Jansenii Gregales, qui circa propositionem aliquam veram aut falsam, irrefragabile fatentur pronunciatum Ecclesie, quid hæc facessant video: immo ii sunt, qui ostendere conantur, exempla deducta ab antiqua Ecclesie praxi nihil prorsus commune habere cum facto Jansenii: quam circa rem consulendus foret Author Apologiæ Monialium Portus Regii e rigidioribus Jansenistis unus. Verum itaque Parte 4- sit, Nicænam Synodum ambiguae vocis *ἐκκλησια* sensum, & catholicam significationem consecrassæ adversus Arium, postquam Synodus Antiochena eandem vocem in Paulo Samosateno absolute, & absque sensuum distinctione jam ab anno 270. damnaverat. Damas, diu multumque disputatum olim fuisse de librorum Origenis sensu; & quintam Synodum Generalem, nempe Constantinopolitanam II. doctrinam illis in libris contentam malam recognovisse, & damnasæ; subdolas Pelagii, & Cœlestii artes in scribendo detexisse Synodum Palæstinam; implicatum & obscurum Nestorii sensum Virginem negantem *Deiparam* declaratum, proscriptumque a Synodo Ephesina; tria capitula Nestoriana hæresi scatentia anathemate notata concedimus a quinta Synodo; quamvis & hic quæstio facti dogmatici interesset Janseniano facto simillima summa per multos annos contentione agitata; suosque habuerint tria illa capitula patronos catholicum sensum in eis defendentes; aliaque bene plura, quæ uberi ac redundantem eruditione cumulat Em. de Laureana tom. 3. disp. 6. art. 6. Tournelius *de Ecclesia* pag. 361., Berti tom. 3. lib. 17. cap. 5., jam supra laudatus Archiepiscopus Cameracensis in amplissimo, quod emisit, pastoralis documento, & Episcopus Tutelensis Carolus du Plessis in *Elementis Theologiae*. Hæc omnia, inquam, amplectimur, sed, eruditionis copiam in hisce Tractatoribus commendantes, non admodum ad institutum causæ Jansenianæ apta arbitramur. Ea igitur documenta nobis erunt propiora, quæ in retegendo propositionum sensu, non in Ecclesia, quod dare Janseniani non detractant, sed in Pontifice irrefragabile judicium comprobant.

PROPOSITIO.

*In factis cum dogmate conjunctis innoxium est Pontificis judicium;
proinde in Jansenii facto innoxie Pontifex judicavit.*

De Unit.
Eccl.

Cont. Jul.
lib. 1. c. 4.

Lib. 3. de
Confid.
cap. 4.

Deut. 17. 8.

2. Paralip.
19. 10.

155. Prob. Pontifex ille supremus est Pastor, ad quem summo divino jure pertinet Christi custodire universum gregem, nec non supremus ille judex, cui competit perfectum Ecclesiæ Christi regimen: Hæc autem duo in Pontifice de *factis dogmaticis* definiente innoxium comprobare judicium, pro certo habeo. Nam, ut Pastor, cui cura est, oves sibi a Christo commissas in pascua omnino salubria inducendi, dare operam debet, ut error a veritate discernatur, utque veneni pro salutifero potu sorbendi pericula amoveantur. Qua vero ratione hoc præstabit, si in declarando quid orthodoxum, quid hæreticum, quid salubre, quidve corruptum, de doctrinis innoxie judicandi prærogativa non gaudeat? *Dum*, inquit Cyprianus, *ad veritatis originem non reditur, nec caput queritur, nec Magistri cælestis doctrina servatur Loquitur Dominus ad Petrum: ego dico tibi pasce oves meas.* Incorrupta ergo servari haud poterit ab ingruentibus erroribus Ecclesia, nisi Summus Pontifex, Pastor omnium, Doctor & Magister sit in docendo, & pascendo indeviabilis judicii; nec in eo tamquam in visibili fonte esse poterit veritatis origo, si in doctrina tradenda fallere possit & falli. Hinc Augustinus Juliano Pelagiano sic exprobrat hæreseos vitium *Puto eam tibi partem orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo martyrio coronare; ECCLESIE PRÆSIDENTEM B. INNOCENTIUM SI AUDIRE VOLUISSES, JAM TUNC PERICULOSAM JUVENTUTEM TUAM PELAGIANIS LAQUEIS EXUISSES.* Si de Pelagianis rebus fallibile Innocentii potuisset esse judicium, Augustinus Julianum profecto non exoptasset Innocentii auditorem; quum Pelagiani illius juventuti æque periculosum fuisset Pontificem illum audire: De supremi igitur Pastoris in doctrinali pabulo seligendo, & tradendo infallibilitate tutus Julianum alloquitur Augustinus, ut R. P. Eugenium III. Bernardus, qui illius Pontificis infallibili fretus judicio eidem ita scribit: *Interest proinde tuam dare operam, quam possis, ut increduli convertantur ad fidem, conversi non avertantur, aversi revertantur: porro perversi ordinentur ad rectitudinem, subversi ad veritatem revocentur.* Quod si Pontifex ut Judex supremus habeatur, cui perfectum competat totius Ecclesiæ regimen; & quod est ad hanc partem, infallibilitatis privilegio in factis dogmaticis definiendis expoliandus non est: Unus est in Ecclesia supremus Judex, ad quem in dubiis mittimur: Ergo illius sententia & fallere est, & falli nescia. Antecedens ille solus negabit, qui tunc temporis revereri nolit præceptum, quod nunc temporis quoque viget, atque obligat, ut vigeat olim, obligabatque in lege veteri. *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & judicium inter portas tuas videris verba vitari; surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad JUDICEM qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui judicabunt tibi judicii veritatem.* Hoc idem alibi præcipitur *ubicumque questio est de lege, de mandato, de caeremoniis, de justificationibus.*

156. Jansenii fautores, qui a sententia Pontificis ad futurum generale Concilium appellarunt, hoc antiquæ legis præceptum facile arripient, & lætabundi se vicisse canent. Nam in allato præcepto, fortasse inquierent, voca-

mur

mur ad locum, quem elegerit Dominus. Ubi autem hic locus, nisi illa in regione ubi invenitur sacrosancta Generalis Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata? Non ad Sacerdotem, sed ad *Sacerdotes* nobis eundum. Qui autem sunt nisi Ecclesiae Antistites in unum collecti? *Judicem* quoque adire debemus qui fuerit illo tempore. Et in hoc iudice Pontificem agnoscent sententiam una cum Episcopis dicentem: attamen non ab eo, sed ab eis est quaerenda veritas; non ille, sed illi *indicabunt iudicii veritatem*.

157. Utrumque in hac consideratione latentur, persuasum habeo, nihil proferri posse inanius, nihilque ad convellendum facilius. Et primo, quid vetat, pro loco, quem elegerit Dominus, nunc Romanam Sedem intelligere, ubi B. Petri Sedes locata est, & servatur? *Negare*, inquit Optatus Milevitanus, *negare non potest, scire te, in Urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam*. Cur in Sacerdotibus iudicii veritatem indicantibus agnoscendi haud sunt ejusdem B. Petri successores? Cur dicere quis detractabit, *iudicem* illius temporis esse vel Innocentium X., vel Alexandrum VII., vel Innocentium XII., vel Clementem XI., uno vel alio tempore veritatem in Jansenii causa indicantes? Deinde, si pluralis numerus, quo in veteri praecepto Sacerdotes exprimuntur, dat, Jansenianorum iudicio, Ecclesiam in Concilio congregatam; & verba haec Malachiae de Sacerdote in singulari: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirunt de ore ejus*; haec ejusdem Deuter. v. 12. *Qui autem superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille*, supremum dabunt Pontificem. Praeterea Pontificis infallibilitatem ab Episcoporum approbatione dependere, oppido falsum est: Aliquando enim contingit, doctissimo Melchiorre Cano scribente, *esse dissidium inter Patres in Concilio congregatos. Quod si non esset iudex in Ecclesia, qui hanc contentionem, litemque dirimeret, certe non esset Ecclesia a Deo provisum in rebus necessariis*. Sed nunc non est animus falsissimae istius opinionis convellendae; etsi summo argumentorum apparatu eam contentur munire Yprensis discipuli. Inter ipsorum manus eorum causa concidat. Residetne in Generali Concilio, ad quod appellant, infallibilitatis praerogativa? Bene est. Uni ex Conciliis Generalibus aures modo porrigant: *Definimus, sanctam Apostolicam Sedem, & R. Pontificem in universum Orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem existere, & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universam Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum ut in gestis Oecumenicorum Conciliorum, & in Sacris Canonibus continetur*. Ita Florentina Synodus. Ad rem nostram vero proximior est Tridentina significans, censurandorum librorum in Pontifice facultatem Generali Concilio minime subordinari. Librorum enim examen a Patribus ad id deputatis inceptum R. Pontifici exhiberi praecipitur, ut res inchoata a Concilio, Pontificis auctoritate concluderetur; *Sacrosancta Synodus in 2. sessione sub Sanctissimo Domino nostro Pio IV. celebrata, delectis quibusdam Patribus commisit, ut de variis censuris, ac libris vel suspectis, vel perniciosis, quid facto opus esset, considerarent; atque ad ipsam sanctam Synodum referrent. Audiens nunc huic operi ab eis extremam manum impositam esse; nec tamen ob librorum varietatem, & multitudinem possit distincte, & commode a Sancta Synodo judicari; praecepit, ut, quidquid ab illis praestitutum est, SANCTISSIMO PP. EXHIBERETUR: UT EJUS JUDICIO, ATQUE AUCTORITATE TERMINETUR, AC EVULGETUR*.

De Gratia Christi, Tom. II.

L

Hisce

Lib. 2.
cont. Parmen.

Cap. 2. 7.

De loc.
Theolog.
lib. 2. c. 7.

Seff. 25.
cap. 3.

Hisce documentis appellantes, ad Pontifici parendum nunc adigo. Et sanè Concilium quod, consentientibus ipsis, est infallibile, Pontificem definit *omnium Christianorum Doctorem*, cujus *judicio*, atque *auctoritate* terminanda est atque evulganda librorum censura a Concilio jam inchoata; aut Concilium infallibilitatis privilegium fulcitum Pontificis *judicio* negotium hoc non committeret, si *judicium* Pontificis falli posset. Quod enim providentiæ genus, si tam gravis causa, qualis est doctrinæ discretio, infallibili *judicio* subtraheretur, *judicio* fallibili committenda? Vel ergo errare potest Concilium *jus* in Pontifice agnoscens de doctrina *judicandi*, vel non? Si non; ergo nec poterit errare Pontifex, cui *jus* illud competit, alioquin falli potuisset Concilium, defectibili Pontificis *judicio* rem tantam submittens: Si errare potest; qua ratione a Pontifice ad Concilium in simili causa appellant?

158. Bina hæc porro Concilia ita de Pontifice sanxerunt; quia perpetua in Ecclesia praxi compertum iis erat, Pontifices eos fuisse, qui Theologicarum propositionum sensus semper dijudicarunt, easdemque enuntiationes secundum varios sensus acceptas, nunc adprobarunt, nunc improbarunt. Ita Hormisdas R. P. celebrem illam Scytharum Monachorum thesim: *Unus de Trinitate passus*, primo rejecit; quippe pro conditione temporum, quum hæresis Eutychiana grassaretur, ad Eutychianum sensum accedere visa est; proindeque sensum sin minus hæreticum, at certe periculosum Pontifex in ea definivit. Secutis tamen inde temporibus, cunctisque fidelibus Eutychianum sensum execrantibus, Catholicum in ea sensum, tutumque ab errore decrevit Joannes II., & Vigilius Romani Pontifices. Sensum pariter periculosum agnovit Benedictus II. in binis istis S. Juliani Toletani Archiepiscopi propositionibus: *In Deo voluntas ex voluntate procedit Christus ex tribus substantiis conflatus est*; propterea propositiones hæc tota œconomix æquitate damnavit, quas, semoto periculo, innoxias declaravit Sergius hujus nominis I. Securus tandem Vigilius, fraude Origenistarum amplius elevari haud posse Synodi Chalcedonensis auctoritatem, *tria Capitula*; scripta scilicet Theodori Mopsuesteni, Theodoretæ adversus Cyrilli anathematismos, & Epistolam Ibæ Edesseni Episcopi ad Marim Persam anathemate rejecit; quodque præstitere & Pelagius Vigiliæ successor, nec non Joannes III. textum, & doctrinam, incolumi persona (si Mopsuestenum excipias) proscribentes. Nimius forem, si quæ sunt in Ecclesiasticis monumentis id genus exempla, colligere hic vellem. Praxis igitur in ferendo de doctrinarum sensu a Pontifice *judicio*, antiquissima est: nec ullus ex prænarratis Ecclesiæ Pastoribus fuit unquam deceptus. Sensus enim, quos confixere, patiebantur reapse enunciatae tunc propositiones, sin minus a temporum conditione, quæcunque Authores easdem evulgabant. Nec Vigilius ipsum latuit sensus trium capitulorum plane Nestorianus; sed bonæ œconomix causa sententiam dicere distulit, quæ dilatio errori minime danda est, ex quo Pontifex bene prospiceret, ansam arrepturos fore Origenistas Chalcedonensis Synodæ illudendæ, quod *tria Capitula* Authores (Mopsuesteno excepto) suas in Sedes restitueret; postquam Nestorio dixerunt anathema: sed animadvertendum, quod in Chalcedonensi conventu nulla facta fuit dogmatica discussio de illorum scriptis, quæ dubio procul damnationem non aufugissent, si dogmatico examini submissa a Patribus fuissent.

159. A veteribus exemplis ad nova modo transeamus, atque Jansenii causam in intimis perscrutemur. Ideo *factum a jure* distinguunt Janseniani; quia propositionibus, inquit, a Jansenii libro excerptis sensus potest subsistere

besse geminus, alter catholicus, hæreticus alter; uter porro sit a Jansenio intentus, quæstio facti est, in quo si Pontifex erret, nihil Ecclesia patitur, nihil probri aut periculi in Ecclesiam venit; ejus enim doctrinæ firmitas in nullo concutitur, sed perseverat immota.

160. Ad quid vero blandimenta hæc? Factum *personale* cum *dogmatico* hic immiscetur. Quæstionem *facti*, de qua non admodum sollicita Ecclesia est, nec fuit unquam, illam dicimus ad quærendum institutam, an hic vel ille privatus author hujus, vel illius criminis reus sit, hanc vel illam edocendo doctrinam. Hoc ad personam attinet; quod non adeo Ecclesiam urget, ut decretis suis pronunciet; circumstantiis iis exceptis, quibus postquam, præmatura, ac diligenti præmissa indagine, sententias confixas illius esse Scriptoris dixerat; quis pervicax adhuc sit, qui Pontificis pronunciatum inficias eat? Atrox in summum Sacerdotem calumnia tunc est, ad quam repulsandam, & de Authoris persona certos quandoque nos facit decreto suo, ut peractum habemus ab Alexandro VII. adversus illos iniquitatis filios, denegare minime verentes, quinque Jansenii propositiones jam ante proscriptas in ejusdem Jansenii libro non reperiri, sed fictæ, & pro arbitrio compositas esse. (n. 68.) Hic autem non est quæstio, an Jansenius librum composuerit; sed inquiritur, an sensus improbus in illis lateat; quod dogma est cum facto ita colligatum, ut nequeat Pontifex errare in *facto*; nempe in Scriptis Jansenii dogmaticis perlegendis, quin erret in *dogmate*, quod propriis ipse oculis in iis libris cernit juxta sensum obvium, quem verba libri præ se ferunt; quidquid interim sit, qua intentione, quoque animo Jansenius illa conscripserit. Si ergo *personalis* meri *facti* quæstionem hic velint; male agunt arbitantes, satis indigitari, ex quo dubitant de sensu catholico, an hæretico a Jansenio intento.

161. Me autem minime piget Jansenianis permittere, sensus geminos subesse posse propositionibus: atque hoc ipsis dato, cum Aurelio Piette ita fermocinari fas sit. Si Jansenii liber, ejusque propositiones non uno scatent sensu, vel ex circumstantiis lector colligere potest sensum a Jansenio intentum, vel non? Si non possit; quod Jansenii nomen, quæ fama doctrinæ, quod tam ingens apud suos præconii meritum, si adeo involute scripserit, ut quid scribere intellexerit, assequi nemo queat? Si ex circumstantiis porro Jansenii sensum quis possit deprehendere, quemlibet Jansenianum, qui Præceptoris sui scripta legerit, sic percontor: Qualis est Jansenii sensus? orthodoxus una & hæreticus? Ergo tam bonus quam malus est; adeoque merito damnatus. Orthodoxus, non hæreticus? Ergo de sensu ab Authore intento judicium fert: & quamvis hujusmodi sensum ad *facti* quæstionem spectare contendat, non *juris*, sensum hunc in libris Jansenii deprehendere, sibi credi præoptat. Jam vero, si circa Jansenii sensum vult quod sibi credatur Jansenista; Eccur non credit Jansenista Pontifici, sensum hæreticum in Jansenii libris notanti? *Qui superbierit, hæc Dei spiritu dictata verba teneat, qui superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto Judicis, morietur homo ille, & auferet malum de Israel.* Eccur, inquam, non credit Jansenista Pontifici? Hæreticas credit a Pontifice enunciatas propositiones. Credat ergo hujusmodi esse in sensu quoque Jansenii: Non enim consistit infallibilitas in judicio ferendo de sensu *quis*; (n. 150.) siquidem dijudicari nequit, *Christum non esse pro omnibus omnino hominibus mortuum* falsum esse & hæreticum, quin, facta cum revelatis collatione, dijudicetur quid expriment, quid significant, quidve intendant verba hanc propositionem sonantia.

Cornelii
Jansen. Sy-
stema.
Matrici
Pag. 223.

162. Materiem hanc compleo, demonstrans, sibi metipsis Jansenianos non constare, dum in factis doctrinalibus infallibilitatem Pontifici denegant; tum quia Pontificem rogarunt, ut Jansenii doctrinam declararet eandem cum doctrina Augustini; tum quia persuasum habeant Augustini de Gratia doctrinam a Summis Pontificibus approbatam, inculcate semper in Ecclesia viguisse: quæ duo a Tractatoribus fere omnibus tanguntur: sed præ ceteris jucunde auditur Fortunatus a Brixia nitidissimo hoc sermone differens -- sed neque sibi metipsis illi constant. Certum est enim primo, eos, antequam Summus Pontifex Innocentius X. **QUINQUE** Jansenii **PROPOSITIONES** proscriberet, curasse viribus nervisque omnibus, ut suaderent Pontifici, & Cardinalibus, Jansenii doctrinam eandem esse, quæ S. Augustini, enixeque efflagitasse, ut id Pontifex declararet. Persuasum ergo tunc ipsis etiam fuit, Ecclesiam in decernendo illarum propositionum sensu falli non posse. Ecce enim id postulassent, si contra sentirent? Certum est secundo, nihil eos habere solemnius, nihilque inculcare frequentius, quam divina fide credendum, quidquid de Christi Redemptoris gratia S. Augustinus scripserat; idque ideo, inquiunt illi, quia Innocentius, Zosimus, Cælestinus, alique Summi Pontifices doctrinam S. Augustini approbarunt, commendaruntque elogiis splendidissimis. Non dubitant ergo, potuisse Ecclesiam infallibili judicio decernere, S. Augustini doctrinam de Gratia Christi esse veram, esse Catholicam, uno verbo esse talem, cui nemo sine crimine violatæ fidei reluctari posset; & quidem eo in sensu, quo ipsi explicarunt. Igitur, dum negant iidem ipsi, Ecclesiam posse infallibiliter judicare de sensu librorum Jansenii, ipsamque posse, doctrinam in illis contentam, ceu **FALSAM**, atque **HERETICAM** in sensu Jansenii condemnare, sibi metipsis turpissime adversantur. Non minus quippe ad **FACTUM** pertinet, quod doctrina contenta in libris Jansenii, & prout ab illis traditur, sit **FALSA** & **HERETICA**, quam quod **VERA** sit, & **CATHOLICA**, quæ in libris S. Augustini, & quidem sumpta eo sensu, quo tradita ab ipso est, continetur. Igitur vel concedant oportet Janseniani, Ecclesiam in dirimendis **FACTIS DOCTRINALIBUS** SIVE **CUM JURE CONJUNCTIS** errare non posse, atque hinc infallibile esse judicium, quo Summi Pontifices Innocentius X., Alexander VII., & Clemens XI. **QUINQUE** Jansenii **PROPOSITIONES**, prout sunt in illius **AUGUSTINO HERETICAS** esse, pronunciarunt: vel fateantur iidem ipsi necesse est, Ecclesiam in illis dirimendis factis errori esse obnoxiam, ac proinde Summos Pontifices Innocentium, Zosimum, & Cælestinum, ceterosque omnes, qui S. Augustini doctrinam probasse dicuntur, in illa commendanda, & approbanda errare potuisse, immo & errasse re ipsa, si nempe verum est, quod ipsi ajunt, scilicet Innocentium X., Alexandrum VII., & Clementem XI. in proscribendis quinque Jansenii propositionibus reapse errasse: -- Prosequitur, se Jesuitæ Ghezio adjungens, qui Jansenianos compellit vel ad ejurandam Augustini doctrinam, vel ad quæstioni *juris & facti* abrenunciandum.

S C H O L I O N.

163. Bene hæc habet Ghezius, strictumque est contra Jansenistas dilemma propositum. Utinam Ghezius suspicionem ingessisset nunquam, & ipsummet Augustini doctrinam parum in amoribus habuisse! Principia edidit *Philosophiæ moralis*, ubi varias Theologorum opiniones suæ Scholæ principiis imbutus & captus immoderate exagitat, eo perveniens, ut in ancipiti ponere videatur, utrum D. Augustini de *Gratia* doctrina approbata ab Ecclesia fuerit? Vide in præfato opere paginam 295. 300. & 318. At, quam detestanda Jesuitæ

suitæ cogitandi, & conscribendi licentia, tantidem commendanda docilitas. Mandavit Sacra Indicis Congregatio, ut sensa varia illo in libro contenta declararet, mutaretque. Paruit Ghezius: & ad Augustini doctrinam quod attinet, se ita reverenter explicat in una ex pagellis titulum hunc præferentibus: *dichiarazione, e Protesta del P. Nicolò Ghezzi della Compagnia di Gesù*. -- *E' sembrato a taluno che alle pag. 295. 300. 318. io metta in dubbio, se la Dottrina di S. Agostino in materia della grazia sia stata approvata dalla Chiesa. So, che nella materia della grazia è stata sempre dalla Chiesa in forma speciale, e superiore agli altri Padri lodata, commendata, e seguita la dottrina di S. Agostino, e che da' suoi scritti contro i Pelagiani, ed altri Eretici sono stati bene spesso tratti i Canoni, e Decreti de' Concilj, e de' Sommi Pontefici appartenenti a tal materia. Contuttociò mi pare, che da questo non s'inferisca, che tuttociò, che trovasi ne' medesimi libri di S. Agostino, indistintamente, e senza alcuna limitazione, o restrizione s'abbia a considerare quasi un dogma Cattolico, ed un Articolo di fede; cosicchè non sia lecito ad un Cattolico scostarsi dalla di lui opinione, e Dottrina in qualunque punto non deciso dalla Chiesa, ma tuttavia nelle Scuole disputato, e controverso. Tale, e non altro è stato, ed è il mio sentimento circa la Dottrina di S. Agostino, che sarà da me sempre venerata con quel rispetto, che merita per se stessa, e per il giudizio, che ne ha portato in tutt' i Secoli la Cattolica Chiesa.* -- Qui errat ut homo, a Ghezio resipiscere discat ut Filius.

Ad Jansenistarum argumenta responsio.

164. Arguunt. 1º. Nequit Pontifex jure nos ad credendum compellere nisi illud, quod divinitus ipse cognoscit; hunc autem doctrinæ sensum illius hominis menti revera insedisse, nequit divinitus cognoscere; quum ea tantum divinitus cognoscat, quæ sunt a verbo Dei vel scripto vel tradito, cujusmodi non est doctrinæ sensus ab aliquo Scriptore intentus. Ergo &c.

Resp. transeat major. Ad credendum enim nos potest compellere id totum, in quo proponendo nec errat, nec errare potest: credenda autem proponit plura, quæ revelata non sunt; in quibus tamen proponendis est fallere & falli nescius. Quis errori obnoxium habebit Pontificem in regulis disciplinæ proponendis? Si præciperet uni ex Infantibus concedendam esse Eucharistiam, uni ex Laicis communionem sub utraque specie esse dandam; utrumque in circumstantiis iis rite factum credere deberemus: attamen nec Eucharistia concedenda vel deneganda Infantibus, nec communio sub utraque specie Laicis danda, vel non, nequaquam sunt ex revelatis; proindeque nec a Pontifice divinitus cognita. Hoc tamen misso, ad Jansenii rem devenientes, distinguimus minorem: Nequit divinitus cognoscere, hunc doctrinæ sensum illius hominis menti revera insedisse; scilicet hoc nequit per cordis, mentisque illius hominis scrutationem, conc., per intelligentiam sensus, quo scitent illius doctrinæ verba, quemque verba præ se ferunt, nego minorem. Sensum ergo ab Authore intentum considerant Pontifices in factis doctrinalibus definiendis; quidque pro sensu ab Authore intento sumere debeamus, satis explanatum est num. 151. Una semper est Jansenistarum hallucinatio, ut factum personale cum dogmatico confundant. Verum utriusque facti genuina notione retenta, (n. 146.) hallucinatio detegitur, & evanescit. Ubi agitur de sensu propositionis vel libri prout verba sonant, factum ita juri est colligatum, ut judicium prolatum tam pro facto, quam pro jure, sive dogmate unum idemque sit; quod de facto tantummodo personali non

non contingit: siquidem notum est, aliud iudicium ferendum fore, si esset quæstio: An Jansenius librum famosas quinque propositiones continentem composuerit; & aliud, si quærat: an propositiones in sensu obvio Authoris illius libri hæreticæ sint, necne. Quid *iuris* cum primo dubio complectente & Jansenium ut Authorem libri, & propositiones eodem in libro contentas? Nihil sane. Hæc enim duo distincta sunt *facta*, quæ personam respiciunt, quorumque notitiam humano modo, naturalibusque mediis potest sibi Pontifex comparare. Hinc, si ejusmodi quæstionem Pontifex definiret, dici recte haud posset, per ea, quæ revelata sunt, definire; quamvis, ut nonnulli autumant, non errer, nec errare possit definiendo. In facto *doctrinali* contingit oppositum; quippe cum factum a doctrina inseparabile sit, propositio ex duabus veluti coalescens a Pontifice credenda proponitur ad instar unius: quapropter *gratiæ interiori nunquam resistitur in sensu Jansenii*; quamvis implicite multiplex sit, explicite, & formaliter unum est. Non quod Jansenii sensus sit objectum ex se credendum; sed quatenus objectum credendum conflatur; ea prorsus ratione, qua, si credenda proponeretur hæc propositio: *Hic puer baptizatus culpa caret originali*; tota propositionis complexio fidei objectum foret; quamvis de fide minime sit, puerum hunc esse baptizatum; ut una fert præfatæ propositionis pars; quæ tamen fidei negotium evadit ex quo cum altera, quæ est dogmatis, copuletur; indeque unum dogma fiat divinæ fidei assensu credendum. Quemadmodum igitur ad credendum cogimur dogma tamquam ex revelatis cognitum; eodem jure cogimur ad credendum factum ita cum dogmate inmixtum, ut objectum fidei nostræ propositum veluti quid unum ex facto & dogmate coalescat.

165. Inst. Plures sunt per sese ambiguae assertiones, proindeque sensu obvio carentes; quæ plures & quidem adversos sensus patiuntur. Hæc sane constituunt factum dubium, quod objectum fidei esse nequit. Probant. Assertio, quæ dubia sit, nihil habet de revelato; non subjectum, quia incertum; non prædicatum, quod subjecto incerto nequit applicari, neque proponi; fides enim de incertis non est.

Resp. Assertio, quam Pontifex damnat, quamvis ex sese ad plures sensus trahi hinc inde possit; prout tamen damnata remanet, obtinet sensum determinatum, & illum sane ab Authore intentum. Hujusmodi sensus vel ex antecedentibus, vel ex consequentibus, vel ex tota textura sermonis (ni desultoria methodo Author scripserit) retegí potest. Noscit quidem Pontifex, verbis alicujus libri, vel assertionis unumquempiam sensum ita inesse, ut alius sensus subesse potuerit ac possit: At, damnatione semel inflata, reus ille sensus determinatur, quem Author intellexit, quemque ex dictis supremus Ecclesiæ Magister non ambigue colligit. Simul ergo ac statuit, quodnam dogma sub ea assertionem claudatur, ipsumque damnat; dubitandum amplius non est, quin objectum de fide credendum, proindeque revelatum nobis proponat. Ceterum sit utcumque de assertionibus illis, quas Janseniani hic sibi fingunt dubias: dubias profecto probabunt nunquam assertiones in *Augustino Jansenii* damnatas; & cum indubia sint, quæ in antecessum ex Jansenio ipso dedimus ad germanum Jansenii sensum extricandum; pro certo habebunt, damnabilia dogmata Jansenium docuisse, nec potuisse falli Pontificem ea damnantem.

166. Arguunt 2º. Ideo Pontifex in factis dogmaticis definiendis est fallere, & falli nescius; quia factum est cum dogmate inseparabiliter connexum: Hoc autem falsum esse experimur; quum Fidelis quisque factum sejungere queat a dogmate absque erroris piaculo inquit: *quod Jansenius dixerit, & sense-*

senferit, credo historica; quod dogma sit hæreticum, credo Deo revelanti: Ergo duo sunt sejungibilia; & quidem absque erroris piaculo: Deus enim haud vetat, ne assertio, quam Schola hypotheticam vocat, in duas resolvatur, quas Arabica lingua appellare categoricas consuevit.

Resp. Conc. maj. nego min. cujus distingo probationem: factum sejungere potest a dogmate philosophice conc., theologice nego. Cuilibet sane datur optio, quascumque assertiones meditandi, earumque sensus distinguendi, ut juxta philosophicum cogitandi modum assensum illum assertionibus accommodet, quem earum conditio postulat, probabilem nempe, si opinabiles sint, vel assensum fidei sive humanæ, sive divinæ, si sint credibiles. Hoc philosophice fieri posse permittitur. Non ita vero, si res theologice contemplatur. Assertioni tunc inhærendum ut ab Ecclesia proponitur; & quum non proponatur nisi ad instar unius divina fide credendi, nefas est, assertionem parti-ri, & cum partita assertionem assensum ita dispescere, ut pars una historica fide veluti quid humanum, divina fide veluti quid revelatum pars altera credatur. Statuat ergo Pontifex: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ juxta Jansenium numquam resisti, est hæreticum.* Nequit solummodo ut hæreticum credi hoc dogma, vel sensus hic solummodo ut hæreticus: hac namque ratione non creditur quemadmodum ab Ecclesia proponitur. Quapropter Pastoribus in hac vel illa Synodo congregatis non fuit satis, sectariorum fautores damnasse dogmata, quin & Sectariis ipsis, quorum dogmata tunc temporis ventilabantur, anathema dicerent; Fautorumque fides suspecta perpetuo remanebat, si assensum dividentes, falsum utique credidissent dogma; a dogmate tamen alienum Sectarii sensum, quem Patres hæreticum pronunciaissent. Exempla Eusebii Nicomediensis, & Theogni Nicæi tota sunt ad rem nostram (n. 148.) queis alterum Theodoretum adjungo, ut veritas plenius agnoscatur. In Chalcedonensi Concilio actione VIII. tergiversationibus studebat ille, unaque cum Patribus Nestorium damnare refugiebat. Multoties interpellatus est: & tandem minitati sunt Patres, se pro Hæretico ipsum habituros, nisi in hæreticum Nestorium anathema aperte pronuntiaret. Tunc ille periculum in mora expavescens, paruit, & orthodoxe sentire ex hac professione creditus est. Nonne injusta coarctatione Theodoretum oppressissent, si assensus duplex, duplexque fides historica una de Nestorii sensu, divina altera de malo dogmate licuisset? Ast utcumque dividi philosophice possit assertio; hanc theologice Ecclesia proponebat ut unam assensu indiviso credendam; propterea assensum dividi minime passa est. Quod si non vetet Deus, ne ex una propositione binæ efformentur; jubet nihilominus, ut credatur quod de subjecto aliquo revelatum est, etiam naturaliter noto sine divisione assensus; subjectum scilicet credendo uno modo, modo altero quod de subjecto prædicatur. Ita, dicente Deo: *delebo aquis diluvii omnem carnem*, non edidit Noe assensus duos, hunc circa omnem carnem, quam videbat, hunc circa deletionem, quæ revelabatur; Sed duo illa uno assensu amplexatus est, quamvis ex illis alterum esset naturaliter notum: Cur vero? quia ad instar unius illa duo enunciabantur. Similiter in re nostra dicendum; quin plura, quæ Scripturæ habent exempla, hic adnectamus.

167. Arguunt 3°. Authoris sensus tunc solummodo ceu hæreticus est notandus, quum Author deprehendatur in errore pertinax: Quod si Ecclesiæ judicio sensus suos submittat, pertinacia nulla in eo est; ideoque, illius sensibus damnatis, subsequens damnatio non erit objectum fidei. Jansenii casus notus est, notaque docilitas, qua decretis R. Ecclesiæ se ipse submitit. (num. 153.).

Resp.

Resp. Et hic confundi factum *personale* cum *dogmatico*, sensum ab Authore intentum cum intentione Authoris; quæ si bene distinguerentur, neminem e Jansenistis haberemus sic argutantem. Quod Author scriptum reliquerit, se tenere quidquid a Pontifice præscriptum fuerit, improbatum improbare, damnatum damnare, anathematizatum anathematizare, ut de Jansenio legimus, probat, parcendum esse personæ, nulla inquisitione facta, an Jansenius vel alter sit illarum propositionum Author; quod *personale* est a *dogmate* separatum, quodque, ni Scriptoris pertinacia intersit, Ecclesia non admodum curat. Ad factum *personale* iridem spectat, Authorem, in scribendo, hunc vel illum sensum intendisse; quapropter nullibi definitum habemus vel Petrum de Osma, vel Michaellem Bajum, vel Cornelium Jansenium ita sensisse vel aliter; hoc enim affectum cordis, mentisque respicit cogitationes, quarum solus Deus scrutator est. Inquiritur insuper sensus ab Authore intentus prout innotescere potest ex verbis sensa Authoris præferentibus, e quibus factum resultat *dogmaticum*, quod, Pontificio accedente oraculo, habendum infallibiliter ut hæreticum, si hujusmodi enunciatur; etiamsi, cum viveret Scriptor, declarasset, se damnanda damnare; ratio est, quia, si pervicaciæ defectu incolumis servatur Scriptoris nomen, verborum sensus non est eadem ratione incolumis; propterea quod pervicacia erroris non scripta, sed Scriptorem afficiat: hinc immunitas ex defectu pervicaciæ donanda, non scriptis, sed Scriptori concedenda est. Nolumus de Jansenii conscientia judicium ferre. Optimis eum moribus institutum tradunt, virum studiis apprimè intentum, prudentiæ, gravitatis, & consilii hominem. Esto. Quid tamen de suis circa gratiam lucubrationibus senserit, candide aperuit ipse plusquam semel privatis ad Amicum San-Cyranum Epistolis. *Non audeo*, inquit Epist. 16., *dicere quid sentio de prædestinatione & gratia, ne forte antequam omnia parata, & matura sint, mihi quod aliis, accidat, Romæ damnetur, sicut damnatus fuit Bajus*. Epistola 63. declarat, daturum se operam, ne, se vivente, liber suus in lucem prodeat, quo vitæ suæ tranquillitas possit turbari; propterea *tantum circa istud negotium incommodi ac periculi exponere mihi non potes, quantum ego vel ab initio subodoratus sum*. Epistola 131. fatetur, se adduci non posse, ut credat, opus suum a iudicibus approbandum unquam fore. Quæ non eam profecto animi docilitatem ostendunt extremis tabulis contestatam. Credendum tamen, testamento suo hæc omnia retractasse; ideoque ejus nomini parcendum; quamvis, illa si attendamus, quid revera intime senserit, non obscure colligatur.

Scripta
ann. 1621.

Ann. 1626.

Ann. 1635.

168. Arguunt 4°. Innocentius III. cap. *A nobis* de sentent. excommunic. scribit: *Judicium Dei veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur: judicium autem Ecclesiæ nonnumquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpe contingit, & falli. Propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus; & qui liber est apud Deum, Ecclesiastica sit sententia innodatus. Si fallere contingat & falli judicium Ecclesiæ, potiori vel pari jure fallere potest & falli judicium Pontificis.*

Resp. Innocentium loqui hoc textu suo de factis personalibus, vel historicis, in quibus dignoscendis asphaliam, sive, ut Schola loquitur, indeficientiam negant Pontifici Bellarminus, Petavius, Turrecremata, Laurea, Pallavicinus, Aguirrius; quamvis & circa hujusmodi facta saltem aliqua, etiam naturali evidentia duce, falli nequeat. Quid? errare ne potest supremus Juxta dicens, quinque propositiones esse in *Augustino* Jansenii, quum post sedulam libri lectionem, crebrumque examen ibi adesse affirmet? Errare fortasse poterit in facto mere historico, an Jansenius Yprensis revera sit libri Author;

thor: Hoc autem ex libri titulo prudentissime supponitur; & quum hoc definire, parum intersit, ab hisce definitionibus Ecclesia se abstinet. Utcumque tamen res se habeat, non loquitur Pontifex de facto *dogmatico*, pro quo statuendo necessaria est inconcussa Petri fides, quam idem Pontifex in Petri successoribus agnoscit, & fatetur indeficientem. *Pro Petro*, inquit, *Dominus se orasse fatetur; ex hoc innuens manifeste, quod successores ipsius a Fide Catholica nullo umquam tempore deviarent, sed revocarent magis alios, & confirmarent etiam hesitantes; per hoc sic confirmandi alios potestatem indulgens, ut aliis necessitatem imponeret obsequendi.* Et alibi: *rogavit Christus pro fide Petri, & impetravit, quoniam exauditus est pro sua reverentia: & ideo fides Apostolica Sedis in nulla umquam turbatione defecit; sed integra semper & illibata permansit, ut privilegium Petri persisteret inconcussum.* Hæc est illa fides, qua Pontifex hæreticum sensum detegit huic vel illi propositioni hærentem. Innocentii autem suffragio defectibilem pronuntiante Ecclesiam usuros non arbitror ex Jansenianis illos, qui a Pontifice, ipsorum iudicio, fallibili, ad infallibilem Ecclesiam appellarunt.

Epist. 209.
ad Patriar.
Constanti-
nop.

Serm. 2. de
Consecrat.
Pontif.

169. Arguunt 5°. Quum Pelagii literæ, & Cœlestii libellus de Gratia Dei coram Zosimo, & Romana Synodo lectus fuisset, *libellus ille catholicus dictus est*, ita ut Zosimus pro fama utriusque Hæretici sollicitus, non sine aliqua indignatione ipsos purgarit apud Africanos Patres inquiens: *Est ne ullus locus, in quo Dei gratia, vel adiutorium pratermissum sit?* Uterque tamen errabat, nomine gratiæ non peculiare Dei donum Animæ infusum, sed legem, doctrinam, exempla Christi, aliaque externa adminicula intelligens. Hoc factum fuisse *dogmaticum*, nemo ambiget: Ergo & in huiusmodi factis erravit Pontifex, & errare potest.

Aug. 2.
ad Bonif.
cap. 3.
Epist. 4.

Resp., & primo juxta institutam a nobis quæstionem, nego suppositum: Inquirimus, utrum fallere, & falli queat Pontifex in factis dogmaticis dirimendis, atque finiendis: Zosimus vero, cui Pelagius, & Cœlestius libellum obtulere, nihil decrevit, definivit nihil. Præcipuum controversiæ caput tunc erat, an sine ullo vitio peccati originalis nascatur homo, quod Hæretici illi contendebant. Coram Zosimo steterunt libellum porrigentes, in quo non impium dogma jam ab Africanis Patribus damnatum aperte docebant, sed subdola docilitate a Zosimo petebant instrui, ut quavis dubitatione seposita inculpate sentirent, parati corrigenda corrigere: *Zosimum egisse prius lenius cum Cœlestio; quia se, si quid displiceret, paratum esse dixerat corrigi, & Innocentii literis consensurum esse promiserat.* Malum sane latebat in corde virus, sed esse ne poterat perspectum Zosimo? Non ille hic sensus est, quo verba scateant, cujusque potest Pontifex esse Judex; sed ille intimus, qui loquentis intentione foveatur, cujus scrutator Pontifex nec est, nec esse potest. Eos igitur libenter audivit; & quum cerneret instrui cupidos; ut Africanis Patribus male affectos habuit; actaque Africana in Pelagium & Cœlestium ipsi non admodum placuerunt, præoptanti, ut dubiosa eorum ingenia corrigerentur; quippe correctæ plurimis profuissent. Istam porro vafritiem Zosimo detulerunt repetitis literis Africani Patres: Hinc, re probe perspecta, quid Zosimus? Africana acta confirmavit, Pelagium, Cœlestiumque damnavit & ipse, nec ultra iudicii severitatem protrahere ipsi visum est. Audiamus Augustinum, quo melius nemo negotium egit. *Ubi præcepit (Zosimus) credi oportere sine ullo vitio peccati originalis hominem nasci? Nusquam prorsus hoc dixit, nusquam omnino conscripsit. Sed cum hoc Cœlestius in suo libello posuisset, inter illa duntaxat de quibus se adhuc dubitare, & instrui velle confessus est, in homine acerrimi ingenii, qui profecto si corrigeretur plurimis*

Lib. 6.
cont. Jul.
cap. 12.

profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est. Et propterea libellus ejus catholicus dictus est, quia & hoc catholica mentis est; si qua forte aliter sapit, quam veritas exigit, non ea certissime definire, sed detecta ac demonstrata respicere. Non enim hæreticis, sed catholicis Apostolus loquebatur, ubi ait: Quotquot ergo perfecti hoc sapiamus, & si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis revelabit. Hoc in illo factum esse putabatur quando se literis beate memorie Papæ Innocentii, quibus de hac re dubitatio tota sublata est, consentire respondit. Et hoc ut plenius, & manifestius in illo fieret, expectabatur venturis ex Africa literis, in qua Provincia ejus aliquando calliditas evidentius innotuerat. Quæ Romam literæ posteaquam venerunt, id continentes, non sufficere hominibus tardioribus, & sollicitioribus, quod se generaliter Innocentii Episcopi literis consentire fatebantur; sed aperte eum debere anathematizare, quæ in suo libello prava posuerat, ne si id quod fecisset, multi parum intelligenter, magis in libello ejus illa fidei venena a Sede Apostolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat, eum libellum esse catholicum, quam emendata, propter illud quod se Papæ Innocentii literis consentire ipse responderat. Tunc ergo cum ejus presentia posceretur, ut certis ac dilucidis responsionibus, vel astutia hominis vel correctio dilucesceret, & nulli ambigua remaneret, se subtraxit & negavit examini. Nec differendum jam fuerat, sicut factum est, quod aliis prodesset si nimirum perversorum pertinaciæ dementiæque non posset. Sed si quod absit, ita tunc fuisset de Cælestio vel Pelagio in Romana Ecclesia judicatum, ut illa eorum dogmata, quæ in ipsis & cum ipsis Papæ Innocentius damnaverant, approbanda, & tenenda pronunciarentur, ex hoc potius esset prævaricationis nota Romanis Clericis inurenda. Nunc vero cum primitus Beatissimi Papæ Innocentii literæ Episcoporum literis respondentes Afrorum, pariter hunc errorem, quem conantur isti persuadere, damnaverunt; Successor quoque ejus Sanctus Papæ Zosimus hoc tenendum esse, quod isti de parvulis sentiunt, numquam dixerit, numquam scripserit: Insuper etiam Cælestium se purgare molientem ad consentiendum supra dictis Sedis Apostolicæ literis crebra interlocutione constrinxerit: profecto quicquid interea lenius actum est cum Cælestio, servata dumtaxat antiquissima, & robustissima fidei firmitate, correctionis fuit clementissima suasio, non approbatio exitiosissima pravitatis. Et quod ab eodem Sacerdote postea Cælestius & Pelagius repetita auctoritate damnati sunt, paululum intermissa, jam necessario proferenda ratio severitatis fuit, non prævaricatio prius cognita, vel nova cognitio veritatis. Quæ cum ita sint, nullum in Zosimo judicium habemus, ut inde in facto dogmatico deceptum fuisse dicamus.

170. Arguunt 6°. Lectis in sexta Synodo Honorii ad Sergium monothelitam Epistolis, Synodus Honorii memoriam absolute damnavit. Joannes vero hujus nominis IV., explicato obscurarum Epistolarum sensu, Honorium erroris absolvit, ejusque Apologiam ad Constantinum Imperatorem Heraclii filium destinatam adornavit. Et tunc, ut est evidentissimum, facti dogmatici quæstio erat; inquirebatur enim, utrum hæresi Monothelitarum aspersæ forent Honorii Epistolæ, ut nunc inquiritur, an Calvinii & Lutheri dogmata in Jansenii Scriptis contineantur. Jam vero, si post Synodi sextæ condemnationem Joannes Honorium absolvit, vel Synodus, vel Joannes Pontifex hoc in facto erravere.

Resp. Posset negotium hoc facile expediri, eorum sententiam adorantes, qui Honorii factum negant; nec aliter in actis Synodalibus legi autuant Honorii nomen, quatenus Græcorum fraude insertum loco Theodori ab iisdem

dem expuncti. Acta igitur Synodi sextæ OEcumenicæ dicunt interpolata. Effugium hoc numquam adprobavimus. Acta Synodi ad eorum manus pervenerunt, qui actibus illis animo summe virulento invidebant? Tantum Monothelitis fuit commodi, ut perlegere, tractare, retinere, interpolare acta possent? non unum vel alterum ex illis, sed omnia? illa quoque exemplaria quatuor, quæ Scisibus Patriarchalibus consignata fuere? Etsi interpolatrices manus immittere Græci fortasse potuerint in Actorum exemplar Constantinopolim delatum; tantidem potuisse dicemus in exemplar Alexandria, Antiochiæ, Jerosolymis, & Romæ servatum? Tam socordes habendi sunt Synodi Patres, alique, ut in hostium suorum conspectu indolentes adeo fuerint, nec, ut oportebat, acta custodierint? Immo & corrupta septimæ & octavæ Synodi acta, corruptæ & literæ Leonis II.; necnon Hadriani II., ubi Honorii nomen aliorum Monothelitarum nominibus immixtum conspicitur? Hac violenta nimis credulitate non indigemus, ut Honorii factum ad rem nostram prorsus incongruum traducamus. Iis fidem nostram adjungimus, qui Honorium inquit a Synodo damnatum; quin Synodus erraverit, quin ita erraverit Honorius, ut hujusce Pontificis errantia Jansenianæ causæ favere tantillum possit. Privatas dedit Sergius Honorio literas, mendacii plenas ac redundantes, quibus Pontificem admonerat, voces unius, vel geminæ voluntatis in Christo scandalo fidelium esse; Sophronium distantem sus deque omnia commovere ob ineptam vocum novitatem; satis esse, ut dux in Christo impermixtæ naturæ tenerentur, qua salva & retenta fide, Ecclesiæ paci satis provisum, si inutilia unius vel geminæ voluntatis, & operationis vocabula silentio premerentur; gratumque hoc futurum fore Imperatori ad œconomiam hanc satis proclivi. Mendacia fraude adornavit, scribens, reperiri nonnullos, qui contrarias in Christo dicerent voluntates, quas ab Honorio intellectas de voluntate carnis, & spiritus, ut ob contractum naturæ vitium in nobis contingit, repudiavit catholicissime; *Cum scripsisset*, inquit Joannes Abbas, qui Honorio in scribendis Epistolis amanuensis fuerat, *cum scripsisset Sergius, esse aliquos qui dicerent, in Christo duas esse contrarias voluntates; rescripsimus, Christum non habuisse duas contrarias voluntates, carnis, inquam, & spiritus; sed unam tantum, quæ naturaliter humanitatis ejus character est. Id ita esse, evidenter ex hoc monstratur, quod membrorum, & carnis facta est mentio, quæ divinitati ejus non possunt attribui.* Hac rerum posita conditione, Sergio indulgit Honorius, cum illo familiariter usus est, falsaque in Sergio dogmata, non docendo, sed negligendo confovit, non improbens silentium illud circa unam vel geminas in Christo voluntates; quod unius vel geminæ nova vocabula fidelibus, ut Sergius scripserat, scandalum ferre sibi persuasum esset. Imprudens hæc œconomia Synodo haudquaquam placuit, & Honorio anathema dixit non tamquam hæretico, sed nimia ejus conniventia, & discordia, non doctrina, Sergio hæretico plus æquo faventi. *Ecclesiam*, inquit Leo II. *Apostolicæ traditionis doctrina illustrare neglexit, fidemque immaculatam maculari permisit; non, ut captiosa Græci textus versione recitant adversarii, fidem immaculatam subvertere conatus est.* Non igitur sexta Synodus erravit, Honorium damnans; quippe illius imprudens œconomia damnabilis foret. Ast simul tenendum, nec Honorium ita errasse, ut inde Jansenii causæ præsidium accedat aliquod: Honorii ad Sergium responsa, non Pontificis ex cathedra Ecclesiam universam docentis, sed privati hominis ad privatum hominem fuere, privato sensu loquentis, nihilque definientis. *Auferentes ergo*, ita illa Epistola ad Sergium relata in sexta Synodo, *auferentes ergo, sicut diximus, scandalum novella adinventio-*

Epist. ad
Constant.
Imp.

AA. 14.

nis, non nos oportet unam vel duas operationes DEFINIENTES predicare. Itaque, nobis de Pontifice ex Cathedra universam Ecclesiam docente fallere, & falli nescio agentibus, absolum est opponere privatam Pontificis personam privato sensu, privato homini scribentem. Silentium porro a Sergio insinuatam, revera improbandum, non improbavit; quippe, ut Sergius venditabat, scandalosa unius vel geminae voluntatis vocabula, ipsumque Imperatorem ad vocabulorum suppressionem inclinatum crederet. Se nimis credulum præbuit, & credendo deceptus est. Verum in quonam facto error versatur? in facto *historico*, quod in Pontificem circa facta *dogmatica*, ut contendimus, errori minime obnoxium male intorquetur. Sive igitur privata hominis persona, quam gerebat Honorius, sive factum, in quo deceptus est, consideretur; non inde inferendum, quod in præsentī causa Janseniani contendunt.

171. Arguunt 7. Nota sunt tria famosa capitula, hoc est, scripta Theodori Mopsuesteni, scripta Theodoretī Cyri Episcopi contra S. Cyrillum, & Epistolam Ibæ Edesseni ad Marim Persam. Hæc primo defendit Vigilīus Romanus Pontifex eo maxime titulo, quod, etsi lecta in Synodo Chalcedonensi, a Patribus tamen non fuisse improbata. Postmodum ea damnavit; *salva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonensi*. Tandem, quinta generali celebrata Synodo, damnavit tamquam erroribus plena. Ergo quum primo capitula probaret, errore detinebatur; alioquin non reprobasset imposterum. Quod aliud porro factum facto Jansenii similis hoc quod in trium capitulorum causa Vigilīo contigit?

In judicio
an. 548.

Resp. ut Pontificem Vigilium in facto *dogmatico* errantem deprehendamus, factum ex *tribus capitulis* desumptum a Jansenianis succinentibus occentari me minime præterit: sed inanis prorsus gloriatio est: tria enim capitula primo condemnare retractans Vigilīus, non rei judicandæ judicium negavit, malam doctrinam absolvendo ut insontem; sed judicium distulit ad malam doctrinam opportunius damnandam; temporum ratione sic exposcente. Ut Asphaliam Vigilii in hoc facto dogmatico vindicem, paucis colligam quod Tractatores Critici late examinant. Synodus Chalcedonensis, in quo sederant Theodoretus, & Ibæ, ad Eutychetis hæresim proscribendam coacta fuit, Nestoriana jam profligata in Synodo Ephesina. Theodoretus, & Ibæ non errorem, sed personam Nestorii quandoque tutati sunt, arbitantes, Nestorii sensum cum non esse, quem Patres execrabantur: quum autem audirent, Patres in ipsos anathema dicturos, nisi & Nestorium cum impio dogmate anathematizassent: illico paruerunt in Nestorium cum reliquis sententiam anathematis proferentes. Hoc a Patribus obtento, lecta in Synodo fuisse Theodoretī, & Ibæ scripta. Ast, quum ex damnatione ab ipsis in Nestorium lata, forent de ipsorum fide securi, nullam de hujusmodi Scriptis dogmaticam discussionem habuerunt, Scriptorumque authores in proprias restituere Sedes; quin Scripta nec damnarent, nec absolverent. Exorta postmodum controversia circa doctrinam in hisce Scriptis contentam, alii eorum pro damnatione instabant, evulgantes, numquam extinctum iri Nestorianam hæresim, nisi proscriberentur Scripta eadem hæresi scatentia. Damnationi resistebant alii, innocuam propugnantes doctrinam eorum, quorum fides jam perspecta erat in Concilii Ephesini, & Chalcedonensis sessionibus, ubi cum Eutychianam, tum Nestorianam hæresim unanimi Patrum voce condemnaverunt. Rem magis implicatam faciebant illi, qui dubiis hinc inde acti nunc damnanda, nunc injudicata relinquenda esse arbitrabantur. A damnatione abhorrebant, propterea quod malo animo ab Acephalis optatam, atque intentatam agnoscerent, ut damnatis Theodoretī & Ibæ scriptis, specie quidem

dem Nestorii errores in Ephesino conventu profligatos ejurarent; sed Chalcedonensis auctoritatem interea elevarent Eutychis dogmata instaurantes: non enim, quod Acephalis videbatur, damnari poterant scripta, quæ Synodus Chalcedonensis damnabilia non censuit; quin tantæ Synodi, quam ceu ex quatuor Evangeliiis unum totus orbis venerabatur, & in qua Theodorus, & Ibas federant, auctoritati detraheretur; ex quo fimbrias profecto dilataissent Eutychiani, quos hæc Synodus confoderat. Hac confidentia ducti capitulorum proscriptionem noluisse. Hinc temperamento studentes, censebant, non esse de scriptis illis omittendum Ecclesiasticum judicium; sed in commodiorem tempestatem mittendum, ut, periculo quovis semoto, omnia ex debito complerentur.

172. Ad hæc quid Vigilius? Jacturam vel Ephesini, vel Chalcedonensis Concilii prævidebat. Quapropter ne diro Schismate scinderetur Ecclesia bene habuit, mediatum judicium in aliud tempus differre, nec quicquam innovare; quod & Occidentales Episcopi plures in votis habebant. Reapse, quum Constantinopolim peteret a Justiniano Imperatore vocatus, & factam audierit trium capitulorum damnationem, invido Theodoro Cesareæ Capadocum Episcopo, & Origenistarum fautore operante, ad Mennam Constantinopoli Præsulem literas dedit, præcepit in capitula judicium reprobans; nec quicquam sententiæ suæ ferre voluit, donec a 70. Episcopis discussa causa non fuerit; quorum acceptis pro capitulorum damnatione suffragiis, *judicatum* scripsit & ipse capitula damnans, adjecta clausula, *salva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonensis*. Non primum lucem adspexit Vigilius *judicatum*; quod obmurmurabant plurimi eum accusantes de violata in Synodum Chalcedonensem reverentia, eamque clausulam tamquam protestationem contra factum traducentes.

173. De publicatione *Judicati* doluit Vigilius; quippe pacem eo decreto Ecclesiæ obventuram sperans, dissidia acerbiora cerneret suscitasse. Ut igitur tumultibus, & scandalis foret satis provisum; ipse & Imperator convenire de Synodo Constantinopoli cogenda, ad quam quinque vel sex Episcopi ex Africa, Ilirico, Galliis, ceterisque Latinorum Provinciis vocarentur; quum nulla ratione, agebat Pontifex, se solo rem velle peragere, quæ dubiam efficit Synodi Chalcedonensis auctoritatem, fratribusque scandalum generat. Placuit Imperatori quod Vigilius proposuerat, decrevitque, non amplius attendenda fore quæ in Capitulorum causa acta ex illo tunc fuerant, nihilque ante Synodi decisionem innovandum. In Africam igitur, Iliricum, & Dalmatiam Imperator misit, ut ad Synodum venirent Episcopi; qui se vocari ab Imperatore audientes ad *capitula* proscribenda, accedere recusarunt. Tunc renitentes videns Episcopos, quorum præcipue præsentiam Vigilius optabat, & queis absentibus jam declaraverat, nihil de tribus *capitulis* decissum iri; novum adversus *capitula* edictum emisit, & magna in Ecclesia affigi jussit. Audivit hæc Pontifex Vigilius, convocatisque in domo Placidie Græcis & Latinis, qui aderant, Episcopis, minatus est, se quoscumque Imperiali decreto consentientes communione privaturos: Imperator enim opignoratam fidem de nulla re usque ad Synodi decisionem innovanda, frangebat. Post varia rerum discrimina sane lugenda, quæ Vigilius passus fuerat, quorumque hic foret prolixa nimis enarratio, Imperator edictum revocavit, & Generali Synodo, ut par erat, decisionem iterum remisit. Pontifex tamen probe perspicuus, Occidentales Episcopos violentam Imperatoris manum perimescentes, nunquam esse venturos, negabat, cum Episcopis ex Italia, & Ilirico numero paucis ibi adstantibus finire hanc causam posse, quin ex parte Occi-

Occidentalium quicquam contradictionis pateretur : Quapropter Pontifex & Imperator convenere , in Synodo convocanda , ubi Græci , Latiniq; Episcopi assisterent numero pares : At acquiescere noluerunt Orientales Græci , dicentes , Constantinopolim e provinciis remotissimis adventasse pro OEcumenico tenendo Concilio , cujus auctoritatem parvi fecissent gentes , si tam stricto Prælatorum numero celebraretur : Plurimos insuper ex Orientalibus doctrina præstantissimos ab exiguo illo numero fore excludendos , quod non ferendum ipsis videbatur ; quum Synodi solis Orientalibus alias compactæ fuerint numerosissimæ , uti fuit Chalcedonensis ex 630. Patribus coacta ; addebantque , notam esse pro *trium Capitulorum* defensione Occidentalium obstinationem ; Hinc jure dubitandum , quod , instituta inter Episcopos numero pares disputatione , nihil conclusum fuisset non sine gravi gentium universalium scandalo .

174. Hisce momentis victus Imperator , conventionis cum Vigilio factæ de Generali Synodo convocanda obliviscens , Conventum colligit 150. Episcoporum ex Oriente , perpaucis demptis ex Occidente . Rati Patres illi , nullius roboris futura esse , quæ sanxissent , non obtenta Pontificis approbatione , Pontificem rogarunt , ut interesset ; qui attento parvo Occidentalium numero , interesse renuit : Nihilominus tria capitula repetitis sessionibus fuerunt dogmatice discussa , & solemniter anathemate confossa . Adversus hæc quatenus Apostolico Pontificio destituta , *Constitutum* edidit Vigilius , quod non solemniter evulgavit , sed ad Imperatorem transmisit ; cujusque ingenti laudum præconio meminit Garnerius dissert. de V. Synodo cap. 1. §. 7. Certior tandem factus Pontifex Vigilius , Eutychianam hæresim neutiquam instaurari ; immo Nestorianæ extremum fatale vulnus infligi , nihilque molitum esse in hac Synodo adversus Theodoretum & Ibas personas , quamvis damnata fuerint eorum scripta ; veneratam agnovit ab hujus Synodi Patribus alterius Chalcedonensis auctoritatem , quæ prædictorum Præsulum personas pariter non indecore suscepit , in propriam Sedem unumquemque restituens : Hinc Synodicam trium Capitulorum damnationem confirmavit , unam cum Orientalibus sententiam dixit , & quatuor primis generalibus Synodum hanc adnumerans , quintam fecit , quæ est Constantinopolitana II.

175. Hæc est causa *trium Capitulorum* , cujus , quantum præsens institutum patitur , collegi circumstantias , ut inde pateat , nihil commune habere cum Jansenii causa , de qua agimus . Sive *Judicato* in primis , sive *Constituto* nihil ex *Cathedra* definivit ; sed privatam sui opinionem tantummodo exposuit Vigilius , ut ab Imperatore pluries rogatus fuerat . Insuper non de doctrina fidei , sed de personis Theodori , Theodoretum , & Ibas præcipue agebatur ; utrum nempe una cum doctrinis damnandi forent , quamvis in Ecclesiæ pace jam obierint ; quod constat ex Gregorio ad Istriæ Episcopos scribente de quibusdam solummodo personis fuisse ventilatum ; Ex Epistola Pelagii I. ad Childebertum Francorum Regem , dicentis : *extra fidem* de tribus Capitulis disputatum esse in Oriente ; Ex Epistola Pelagii II. ad Episcopos Istriæ , in qua lato calamo Vigilius vindicat , aperteque dicit *nihil aliud quam de personis* controversiam introduisse . Anathema vero illis dicere , qui , quamvis a veritatis semita quandoque aberraverint , in pace Ecclesiæ tamen extremum diem clausurunt , non fidei , sed disciplinæ negotium est . Ubi autem res disciplinæ interfuit , duobus se gerere modis Pontifices consuevere , vel juxta Canonum rigorem , vel prout oportuit rigorem Canonum temperando . Tunc Canonum præstituta emolliciebant , quum unitatis bonum , & pacis recuperandæ studium & amor hanc postulabat , quam Græci *œconomiam* , Latini

Epist. 10.
ad Grego-
rium Savi-
num .

Latini *dispensationem* adpellabant. Hac gemina operandi regula usus est Vigilus in *trium Capitulorum* causa pacis & fidei studiosissimus. Condemnationis invicto resistit animo, donec perspectum non habuit, posse *tria Capitula* proscribi, salva fide, & Chalcedonensis Synodi autoritate; & probe cognovit, Nestorianos *Capitulorum* doctrina revera abuti, ad dissidia fovenda ubi primo exarserant. Immo & Vigilii constantiam commendabant Schismatici ipsi, intus conscii quid ex damnatione prætenderent, & futurum fore sperarent; imminutam scilicet Synodi Chalcedonensis auctoritatem. Ea porro tempestate perventa, qua compertum illi fuit, tantæ Synodi auctoritatem ex *Capitulorum* damnatione minime temerari, nec periclitari Patrum Chalcedonensium fidem; immo ad eorum doctrinæ majestatem amplius explicandam, ac promovendam, damnationem illam proficere; sententiæ ab Orientalibus in *tria Capitula* latæ calculum posuit, acta Orientalium confirmando, damnandaque scripta anathemate damnando.

176. Qua porro de causa, posse scripta illa absque piaculo damnari tam fero cognovit Universalis Ecclesiæ Magister? Non dogmatis & erroris, sed Græcæ linguæ, qua illa scripta circumferebantur, imperitia fuit. Hinc nec Vigilus, nec ceteri Latini Occidentales Græca lingua minus callentes damnationi illico acquiescere voluerunt; sed cunctatione utendum censuerunt, ut erroris detegendi daretur tempus, certiusque consilium sumerent. Resistentiam Vigilii, aliorumque Occidentalium sane objectarunt Pelagio II. Istriæ Episcopi. Quid vero Episcopis illis Pelagius? Latissimam iis dedit Epistolam, quam videsis tom. 6. Conc. Labb. pag. mihi 259., nitidamque Apologiam pro dilato in *tria Capitula* Vigilii iudicio adornavit. Hæc sunt, quæ num. VII. Pelagius habet: *Rursum per Epistolam vestram dicitur, a Sede Apostolica vos doctos, atque ab scrinio Sanctæ Ecclesiæ, cui Deo auctore præsumus, confirmatos, ne huic rei, quæ sub pia memoria Justiniano Principe gesta est, consentire debeatis: atque hanc opitulationem excusationi vestræ adjungitis dicentes, quod in causæ principio & Sedes Apostolica per Vigilium Papam, & omnes Latinarum provinciarum principes damnationi trium capitulorum fortiter restiterunt. In quibus verbis attendimus, quod res quæ provocare vos ad consensum debuit, a consensu vos ipsa divellit. Latini quippe homines & Gracitatis ignari, dum linguam nesciunt, errorem tarde cognoverunt: & tanto eis celerius credi debuit, quanto eorum constantia, quousque verum cognoscerent, a certamine non quievit; quorum consensum recte fraternitas vestra despiceret, si ausu præcipiti, priusquam verum cognoscerent, consensissent: at postquam diu ab eis laboratum est, & longo tempore ad injurias usque certatum, hinc vestra fraternitas penset, quia tot labores repente non relinquerent, nisi quæ vera sint agnovissent. Quid enim divini consilii fuisse credimus, fratres, quod diu Saulum Omnipotens Deus repugnatorem suæ fidei esse permisit, & sic eum suæ fidei prædicatorem fecit, nisi ut cunctis, quibus per illum fuerat prædicaturus, ostenderet, quia valde verum est Evangelium, quod & tanta duritia inclinata prædicaret: ut dum ea auditores ejus quæ ab illo contra fideles gesta recolerent, repente eum ad fidem versum non sine evidenti ratione sentirent? Unde ipse quoque dum prædicationem suam debere facile ab infidelibus recipi, Domino diceret, ait: Domine ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcere, & cædens per Synagogas eos qui credebant in te. Et cum Galatas, relicta Evangelii regula, in Judaismi conspiceret errorem declinasse, suam eis priorem contra Evangelii duritiam retulit, & ab intentione perfidia eorum mentes retorsit, dicens: „ Audistis conversationem meam aliquando in Judaismo, quoniam supra „ modum*

„ modum persequabar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam; & proficiebam
 „ in Iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius
 „ æmulator existens paternarum mearum traditionum. Cum autem placuit
 „ ei, qui me segregavit de utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam,
 „ ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus;
 „ continuo non acquievi carni, & sanguini. „ *Ecce, fratres charissimi,
 Paulus egregius Doctor, quia diu veritati restitit, inde ad confirmanda cor-
 da audientium in ejusdem predicatione veritatis adiutorium sumpsit: ostendens
 profecto, quia fidem, cui tanto prius labore restiterat, postmodum sine magna
 rationis certitudine non tenebat.*

177. Debet ergo perpendere vestra dilectio, quia prædecessorum nostrorum in
 hac causa consensus tanto post inanis non fuit, quanto prius duris contradi-
 ctionum laboribus insudavit. Sed his insuper factum Petri, qui & Paulum
 superat, vestra fraternitas ad memoriam reducat. Diu quippe restitit, ne ad
 fidem gentes Sancta Ecclesia sine circumcisione reciperet, diu se a conversa-
 rum gentium communione subtraxit, Paulo attestante, qui ait: „ Cum ve-
 „ nisset Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius
 „ enim quam venirent quidam ab Jacobo, cum gentibus edebat: cum au-
 „ tem venissent, subtrahebat se, timens eos qui ex circumcisione erant. Et
 „ paullo post; Et cum vidissem quod non recte ambularet ad veritatem Evan-
 „ gelii, dixi Petro coram omnibus: Si tu cum Judæus sis, gentiliter & non
 „ judaice vivis, quomodo gentes cogis judaizare? „ *Qui tamen ab eodem
 Paulo postmodum ratione suscepta, dum quosdam conspiceret qui gentiles ad
 Ecclesiam venientes pondere servandæ circumcisionis onerarent, dicit: „ Cur
 „ tentatis Deum, imponentes jugum cervicibus discipulorum, quod neque
 „ patres nostri, neque nos portare potuimus? „ Numquid fratres lectissimi,
 Petro Apostolorum principi sibi dissimilia docenti debuit ad hac verba respon-
 deri? Hæc quæ dicis, audire non possumus, quia aliud ante prædicasti? Si
 igitur in trium Capitulorum negotio, aliud cum veritas quæreretur, aliud
 autem inventa veritate, dictum est: cur mutatio sententiæ huic Sedi in cri-
 mine obicitur, quæ a cuncta Ecclesia humiliter in ejus auctore veneratur?
 Non enim mutatio sententiæ, sed inconstantia sensus in culpa est. Quando
 ergo ad cognitionem recti, intentio incommutabilis permaneat; quid obstat, si
 ignorantiam suam deferens, verba permutet? De ipso quoque auctore omnium
 Deo Scriptura attestante cognoscimus, quia dum consilium non mutat, sæpe
 sententiam mutat; neque enim inopinatus ei proventus accesserat, cum de eo
 quem ipse ungi præceperat, dicebat: „ Pœnitet me Saulem unxisse regem in
 „ Israel. „ Hoc quippe se facturum etiam tunc præscivit, cum eum quasi
 approbando pratulit: nec ad pœnitentiam quasi inopinatus dolor accessit; sed
 tamen pœnitere se insinuat, quia non mutato consilio, ea quæ dudum dixerat
 de illo verba permutat.*

178. Nec moveat, Vigilium quamvis loqui Græcanice nescium modo ju-
 dicatum adversus tria Capitula, modo Constitutum pro Capitulorum defen-
 sione pronunciasse: nam pro temporum ratione, quid juxta proprium sensum
 sentiret ipse poterat, nihil ex Cathedra definiens, huic vel alteri adperire so-
 la exteriorum relatione instructus. Ubi vero de judicio canonice ferendo age-
 batur, noluit uni vel alteri relatori adeo faciliter acquiescere; sed rem peni-
 tius animadvertere, impartiarior consulere, & Græca exemplaria sinceriori-
 bus disquisitionibus submittere; quod sane non nisi cunctando, ut prudentiæ
 servaretur locus, peragi, & expediri poterat.

179. Hæc, quæ in trium Capitulorum causa protulimus, evincunt, & de
 facto

facto *personali* actum tunc temporis esse, & Vigilium sive in *judicato*, sive in posteriori *Constituto* nihil ex *Cathedra* pronunciaſſe, ſuumque in *Capitula* negatum haud fuiſſe iudicium, ſed caute, prudenterque dilatum. Vana eſt igitur hac in re Janſeniſtarum gloriatio; totoque cœlo *Capitulorum* cauſſam diſtare nunc deprehendent a cauſſa Janſenii, quæ de iudicio eſt, de facto dogmatico ex *Cathedra* mature dicto.

S C H O L I O N.

180. In V. Synodo, de qua hucusque, nihil adverſus perſonas Theodoretæ & Ibæ pronunciatum eſt (n. 174.) ſolus Theodorus Mopſueſtiæ Episcopuſ iſ fuit, quem cum Scriptis ſuis anathemate percufferunt Patres; tum quia in Mopſueſtina Synodo repertum eſt, Theodori nomen e ſacris illius Eccleſiæ dypticis jam pridem expunctum; tum quia, ut Pelagiſ II. habet, *Theodorum mortuum Sancta Synodus prima Ephreſina damnavit. Nam cum ab ejus diſcipulis dictatum ab illo ſymbolum eadem Synodo fuiſſet prolatum, illico illic a Sanctis Patribus cum auctore damnatum eſt. Et quidem ipſi Sancti Patres in eadem Synodo residentes ad Dominum jam recepti ſunt, poſtquam Theodorum damnare: & ſi damnari mortuum non debuiſſe dicimus, procul dubio mortuos accuſamus, & incipimus committere, quod nitimur perhibere.* Theodori ergo eadem non fuit cauſſa cum Theodoretæ & Ibæ quoad perſonam; ſed tantummodo quoad doctrinam.

C O R O L L A R I U M.

181. Si in factis dogmaticis irrefragabile ſit Pontificis iudicium, quod hætenus evincere ſtuduimus; ſua veluti ſponte fluit, graviffimo theologico errore eos detineri, qui mala opinione ducti, Pontificem in ejuſcemodi factis errori eſſe obnoxium, ſilentium erga Pontificia diplomata præ reverentia adhibent, unde *obſequioſi ſilentii* deſenſores dicti ſunt; intus tamen contrarie ſentiunt, atque intima averſione exhibito *formulario* ſubſcribunt. Simulationem hanc, atque hypochriſim deteſtatus eſt Clemens XI.; nec a nefando perjurii ſcelere excuſantur ii ſimulatores: immo non evanidam de ipſis hæreſeos ſuſpicionem ingererent; etiamſi non fidei, ſed diſciplinæ tantum, uti vult Cl. Muratorius, res foret, Pontifici in factis dogmaticis loquenti neutiquam parere. *Argutiis talibus, inquit, Eccleſiæ mandata eludere nefas eſt; & qui iſ utitur, fidei quidem leges ſe habere perſpectas prodit, diſciplina autem prorsus ignorat. Nimirum diſciplina præcipit, ut hiſ etiam judiciis rite peractis animum pie, fideliterque ſubmittamus. Cordi nobis futura eſt præ omnibus catholica doctrina: ergo abominandi, qui illam corrumpunt voce, ſcriptis; ergo damnanda ſcripta & ſenſa, quibus ex Eccleſiæ ſententia continetur male ſana doctrina. Cujusnam vero eſt, niſi Episcoporum, & præcipue Romani Pontificis, juridice decernere, qui ſint iſi auctores nobis execrandi, quive libri, verba, & phraſes veneno infecta? Recta igitur ratio docet, hoſ præ aliis auctores, librosque eſſe a nobis damnandos, quos Eccleſia per juridicam, & ſolemne ſententiam damnavit, & damnandos mandavit. Itaque huic damnationi quiſque fidelis corde & ore ſubjicere ſe debet, & inanem, ne erret in obſequendo, timorem deponere. Ferendi ergo non ſunt ii Janſenii Episcopuſ olim Tyrenſis aſſectæ, qui poſt celebre ac repetitum ab Apoſtolica Sede, & ab Eccleſia univerſa receptum Janſeniane cauſſa iudicium cedere nolunt, & obſequi, & quorum nonnulli ſub ſpecie tuendi Janſenii, & vindicandi a*

De moder.
ingen. l. r.
c. 20. §. 1. at
inquiunt.

nota hæreseos impaeta, non quidem ejus persona, ut constat hujus controversiæ peritis, sed ipsius doctrinæ errores damnatos defendere, & tradere non dubitarunt, Summis Pontificibus, Episcopis, omnique Ecclesiastica ac seculari authoritate contemptis. Sibi igitur irascantur, si disciplina severitatem in se experiuntur, qui disciplina legibus adeo temere adversantur? Fieri non potest, ut gravem hæretici cordis suspicionem non ingerant, dum tanto molimine deploratam Jansenii causam tuentur. Nam quod est ad novissimum Clementis XI. Pontificis Maximi decretum, nihil æquius efformari potuit, quam quum statuitur, non ore solum, sed & corde rejici ac damnari ab omnibus Christi fidelibus debere damnatum in V. Propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum verba præ se ferunt, nec alia mente, animo, aut credulitate formulæ Jansenianæ condemnationis subscribi licite posse. Jure, uti diximus, exigere a fidelibus Ecclesia potest, ut libros, hominesve a se damnatos damnent. Quis autem mentis compos, & veræ Theologiæ gnarus, sibi persuadeat, licere aliquid ore damnare, illudque ipsum interea corde amplecti? Ista linguæ & animi dissensio ullisne potest ratiunculis dealbari, atque excusari? Quod si de hæresi suspecti ii habendi sunt, qui Ecclesiæ solummodo disciplinæ refragantur; hæreseos criminis absque injuria insimulandi, qui corde & ore se minime subjiciunt Ecclesiasticis decisionibus divinæ fidei assensu, ut contendimus, amplectendis.

E X E R C I T A T I O III.

De gratia sufficienti.

182. **D**UO sunt, quod alias diximus, Jansenianæ hæreseos capita, in quorum uno *libertas* e medio tollitur; in altero autem sola adstruitur gratia *efficax*, & denegatur *sufficiens*. Quod libertatem spectat; hujus voluminis exordio ea dedimus, quæ catholicum libertatis dogma tuentur efficacissime, & Jansenismum libertati fatalem prosterunt. Caput alterum de gratia *sufficienti* in præsentiarum vindicanda aggredimur; atque hinc theologice eas confutabimus Jansenii propositiones, quas Augustino adversas, & jure meritoque ab Ecclesia confixas tradidimus. In gratia *sufficiente* adstruenda concordant Theologi omnes Catholici. Verum in hujusce gratiæ natura explicanda, & distributione admittenda non una eorum sententia est. Scholasticorum igitur opiniones primo ventilabimus, orthodoxum dogma deinde propugnaturi.

S. I.

De gratiæ sufficientis natura juxta Theologorum placita.

183. Gratia adpellari potest *sufficiens* vel considerata nominis æthimologia, vel significatione inspecta, quæ vocabulo *sufficiens* affigitur. Juxta nominis æthimologiam est a verbo *sufficio*, sensumque reddit grammaticalem; inspecta vero nominis significatione ipsi afficta, sensum obtinet realem, & Theologicum.

D E F I N I T I O I.

184. Gratia *sufficiens* juxta sensum grammaticalem adjutorium illud supernaturale significat, quod ad effectum ponendum alterius adjutorii ope nequaquam indi-

indiget. Reali vero, ac theologico accepta sensu illud adjutorii genus connotat ab *efficaci* distinctum, quod bene agendi ita potestatem confert, ut, si bona actio haud sequatur, agentis, non gratiæ defectus sit. Ita expresse docet D. Thomas, qui in c. 3. Epist. ad Ephes. ad hæc verba, *cujus factus sum ego minister, secundum donum gratiæ Dei, quæ data est mihi secundum operationem virtutis ejus*, duplex illud gratiæ adjutorium ita distinguit: *Hujusmodi autem auxilium duplex fuit, unum quidem ipsa facultas exequendi, aliud ipsa operatio actualis; facultatem autem dat Deus infundendo virtutem, & gratiam, per quas efficitur homo potens, & aptus ad operandum; sed ipsam operationem confert in quantum operatur in nobis interius movendo &c.*

S C H O L I O N.

185. Grammaticali nominis significatione retenta, auxilium hoc proprie dicitur *sufficiens*; quandoquidem in se satis est, ut voluntas, si expedita foret, posset eo mediante operari, si vellet: Per accidens tamen non est satis: supposito namque infirmitatis statu, voluntas ignorantia, & difficultatis irretita impedimento majorem virtutem exigit, ut expediatur, & exeat in actum. Ideoque malo, hujusmodi auxilium *inefficax*, quam *sufficiens* cum viris doctissimis adpellare.

A N I M A D V E R S I O.

186. Exhibita *sufficientis* auxilii theologica notione, præstat cum doctissimo Mossouljeo animadvertere, quam necessario hoc auxilii genus in ordine supernaturali advocetur. Quemadmodum enim nullum in ordine naturali reperitur agens, in quo agendi facultas ab actu non distinguatur, ipsumque actum non antecedit; nullum similiter in ordine supernaturali, in quo gemina auxilia distinguenda non sint; quorum alterum agendi potentiam, alterum actionem ipsam constituat. -- Constat, ait Clariss. author, in naturæ ordine duo distinguenda esse, quæ in re qualibet agente reperire est, potentiam scilicet agendi, ipsamque actionem, seu posse, & agere: est enim natura quælibet instructa suis facultatibus, ignis calore, lapis gravitate, arbor facultate attrahendi succum, quo augetur, rationalis anima intellectu, & voluntate &c. Quæ facultates sunt ipsæ potentia, & actionum principia. Atque ita videre est in omni prorsus natura, etiam angelica, etiam divina, Deoque ipso Authore naturæ: quia ex ipsa rei natura ita constitutum est, ut actionem antecedit potentia agendi, & potentiam agendi actio consequatur. Ergo etiam in supernaturali ordine hæc duo auxiliorum genera naturæ superaddita distinguenda sunt; quorum alterum potentia agendi correspondeat, alterum vero actioni: & primum quidem ex consensu Theologorum, & usu jam recepto auxilium sufficiens nuncupatur; postremum vero auxilium efficax. -- D. Thomam insuper habet sic nitidissime loquentem: *Unaquaque autem forma indita rebus creatis a Deo, habet efficaciam respectu alicujus actus determinati, in quem potest secundum suam proprietatem: ultra autem non potest, nisi per aliquam formam superadditam: sicut aqua non potest calefacere, nisi calefacta ab igne. Sic igitur intellectus humanus habet aliquam formam, scilicet ipsum intelligibile lumen, quod est de se sufficiens ad quedam intelligibilia cognoscenda; ad ea scilicet, in quorum notitiam per sensibilia possumus devenire: altiora vero intelligibilia intellectus humanus cognoscere non potest, nisi fortiori lumine perficiatur, sicut lumine fidei, vel prophetie, quod dici-*

Tom. 2.
dissert. 3.
q. 1. art. 1.

tur lumen gratia in quantum est natura superadditum. Sic igitur dicendum est, quod ad cognitionem cuiusque veri homo indiget auxilio divino, ut intellectus a Deo moveatur ad suum actum; non autem indiget ad cognoscendam veritatem in omnibus nova illustratione superaddita naturali illustrationi, sed in quibusdam quæ excedunt naturalem cognitionem. Quibus recitatis subdit: -- Ea igitur lex rebus omnibus constituta pro omni statu, proque omni ordine, ut potentia actionem antecedit. Quare cum in natura nulla sit facultas, virtusque congenita ad ea præstanda, quæ sunt supra naturam, & ad ordinem gratiæ pertinent; necesse est, novam a Deo facultatem, & agendi virtutem homini conferri in ordine gratiæ, ut ejusdem ordinis actus, qui naturam omnem superant, fidei, spei, charitatis, & ejusmodi, possit efficere. Duplex igitur auxiliorum genus in ordine supernaturali distingui necesse est; alterum, quod tribuat posse agere, & est sufficiens auxilium: alterum vero, quod ipsam actionem efficiat, & est auxilium efficax. --

D E F I N I T I O II.

187. Auxilium quod *sufficiens* dicitur, aliud est *proxime*, aliud *remote* *sufficiens*. De utroque sic ait Franciscus Suarez: PROXIME appello, quando homo per auxilium in se receptum potest immediate aliquam operationem efficere, sine interventu alterius prioris operationis, quæ impetret majus auxilium. REMOTE appello, quando homo nondum recipit in se totum auxilium necessarium ad certum opus, habet tamen a Deo illud paratum, si ad illud se disponat, vel illud impetret. Distinctioni huic altera responderi potest in proximam, & remotam, cui superius iidem relati conceptus conveniunt.

Lib. 4. de
auxil. suf-
fic. & ef-
fic. cap. 2.
n. 3.

S C H O L I O N.

188. Si hac distinctione auxilii dupliciter *sufficientis* uti velimus ad sensum grammaticalem in voce *sufficit* a theologico distinguendum, nec non ad Scripturarum, Patrum, Conciliorumque locutiones explicandas semel ac eandem vocem ab iis usurpatam legimus; bene est, & distinctionem amplector. Reapse enim in sola grammaticali significatione ut plurimum steterunt, vocabulo *sufficit* utentes ad illud auxilii genus exprimendum, ultra quod altero potentia non eger, ut operetur. Ita dictum est: *Sufficit tibi gratia mea*. Ita plus quam semel Augustinus ait, nobis esse orandum, ut tantam habeamus voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata; ut tantum velimus, quantum *sufficit*, ut volendo faciamus; quo sensu grammaticali retento, non aliud auxilium ab *efficaci* indigitarunt. Verum, si auxilium idem *sufficiens* veluti totum aliquod in duo membra ita partiti quis intendat, ut quod *proxime sufficiens* adpellatur, rationem auxilii revera *sufficientis* adhuc retineat, quamvis includat, ut Suarez docet, *omnia auxilia necessaria simpliciter, quæ per modum principii concurrunt ad supernaturalem actum*; ab hac distinctione recedo. Auxilium enim, quod potentiam ita complet, ut omnia includat principia, quæ ad supernaturalem actum concurrunt, revera est illud *efficax*, quod a *sufficienti* Theologi omnes fecernunt; ideoque *sufficientis* rationem nullo modo involvit. Ita sane præstantiores e quavis Schola Theologi constantissime docuerunt. Ita ex Augustinensibus Eminentissimus Henricus Norisius in *calumniâ sublata* cap. 1., & in notis ad pag. 4. & 5. *Prodromi Velitæ*, Aurelius La Piette de *Gratia* q. 2., Basilius Poncius 1. p. Relect. de Grat. cap. 17. n. 10., Laurentius Berti lib. 17. de theol. discipl. cap. 3.

cap. 3. Ita e Thomistis Thomas de Lemos in *Panoplia* tract. 4. cap. 13., Antonius Massouljeus dissert. 3. q. 3. art. 2., Didacus Alvarez lib. 8. de *Auxiliis* disp. 18. pag. 148., & disp. 19. pag. 155., Joannes Gonzalez in controversiis de *Auxiliis* contr. 5. art. 6., Franciscus Cumel tom. 3. variarum disput. d. 4. sect. 1. Ita e Scotistis Cardinalis Laurentius de Laurea opusc. 3. cap. 4. n. 83. Franciscus Macedo cum in *Scrinio* pag. 88. & 89. tum in *Cortina* pag. 203. nec non tom. 2. collat. pag. 373. col. 1., Hiquæus in *Commentar.* ad 4. Scoti d. 1. q. 6. nn. 34. & 35., Theodorus Smisingus de Deo uno tract. 3. d. 6. q. 10. n. 654. Ita e Medistarum Schola Eminent. Robertus Bellarminus lib. 5. de grat. & lib. arb. cap. 27. §. *ut igitur intelligamus*, & Franciscus Suarez, cujus testimonio lubet rem hanc conficere. *De ratione auxilii sufficientis, si proxime, & actu sufficiens sit, est, ut includat omnia auxilia necessaria simpliciter, quæ per modum principii concurrunt ad supernaturalem actum; quia hoc auxilium est sufficiens per modum potentie; potentia autem ut sit sufficiens, oportet, ut habeat omnem virtutem necessariam ad agendum; & hoc ipsum præfert nomen sufficientis; nam si aliquod necessarium principium deest, sine illo non potest aliud operari: ergo aliud non erat sufficiens.* Inter auxilia porro, quæ per modum principii ad supernaturalem actum necessario concurrunt, est profecto auxilium efficax; ideoque auxilium quod proxime, & actu sufficiens sit, si Suarezio stemus, erit efficax. Exponens insuper quid de sufficienti auxilio adultis omnibus collato senserit Augustinus, quærit, an primus homo receperit auxilium proxime sufficiens ad perseverandum, si vellet, aitque: sensum Augustini esse, Adamum recepisse auxilium proxime sufficiens ad perseverandum, si vellet, & ita sufficiens, ut pro sua libertate & velle & perseverare cum effectu potuisset, quod est verissimum, siue illud adiutorium gratiam habitualement includeret, siue non, quod nunc non refert. De hoc ergo eodem auxilio ita proxime sufficiente negat Augustinus dari hominibus lapsis, qui cum effectu non perseverant, idque in pœnam primi peccati; quare ratione illius carent iustitia originali, & integritate nature, & inde fit ut auxilium sufficiens, quod modo recipiunt, non sit tale ac tantum, quale & quantum fuit in Adam propter fomitem & alia impedimenta bene operandi, ut explicavi. Non dicit tamen Augustinus huiusmodi homines in presenti statu nullum auxilium sufficiens recipere ad perseverandum, nam recipiunt saltem remote sufficiens, quod suo modo est vere sufficiens; in eis tamen propter conditionem huius status tale est, ut non sit proxime, sed remote sufficiens, & ut numquam consequatur effectum. Igitur proxime sufficiens illud erit quod effectum consequitur; Nonne porro illud auxilium, quod effectum consequitur, efficax est? Auxilii igitur dupliciter sufficientis proximi nempe, & remoti alia, quam paullo post dabimus, statuenda est notio.

Lib. 3. de
auxiliis
c. 6. n. 4.

Lib. 4.
c. 18. n. 19.

ANIMADVERSIO.

189. Sive Scripturam consulas, siue Patres, siue Concilia, siue Pontifices, quorum extant contra Pelagianos, & Semipelagianos scita utique gravissima, definitam nullibi invenies istarum vocum sufficientis, & efficacis significationem. Immo nec voces ipsæ occurrunt Patrum opera perlegenti. Quandoquidem uno gratiæ, siue charitatis vocabulo Patres contenti semper fuere, quum naturam peccato sauciata ad opus salutare imparem, proindeque superioris auxilii indigam declaraverint. Licet, inquit Eminentiss. de Laurea, licet ex tempore Augustini, immo ab initio Ecclesiæ, etiam in veteri Testamento agnita fuerit gratia ista inefficax, quæ effectum principalem secum annexum non habet

Opusc. 3.
§. unico
n. 401.

*habet (undecumque hoc proveniat) non potui tamen invenire quisnam ex Majoribus, & antiquis, nomen hoc sufficientis, & qua ratione ei imposuerit. Majores porro a sufficientis, & ab efficaci quoque vocabulo se fortassis abstinere, ex quo indubiam utriusque vocabuli significationem consequi nec potuerint, quum, novi Testamenti Scripturas legentes, in hæc vocabula incurrerent. Utrique ad Hebr. 4. legitur *vivus enim est sermo Dei, & efficax*. Ast si *efficax* dicitur auxilium illud, quod effectum intentum operatur; non colligitur hanc Apostoli verbis significationem subesse; quia sermo Dei effectum, quem intendit, quandoque non obtinet; ut Deus ipse per Jeremiam testatur dicens: *ego autem locutus sum ad vos, & non audistis me*. Et alibi in Proverb. *Vocavi & renuistis*. Similiter eidem Apostolo dictum a Deo legimus: *Sufficit tibi gratia mea; virtus enim in infirmitate perficitur*. Verum neque hoc loco vocabulum *sufficit* gratiæ aptatum, eam *sufficientem* gratiam significat, quæ dat tantum posse. Gratia namque Paulo collata, ejusmodi fuit, qua & carnis stimulum superabat, & in infirmitate revera proficiebat. Igitur, si vocabulum *efficax* pro *sufficienti*, & *sufficiens* pro *efficaci* in Scripturis legimus; quænam utrique vocabulo, prout unum ab alio distinguitur, significatio insit ex Scripturis, omnino præterit. Hinc male habeo quosdam disertatores Theologos, qui de Gratia vel *sufficienti*, vel *efficaci* sermocinantes domesticas eorum Scholæ opinioniones ceu catholicæ fidei professionem obtrudunt, atque cum Imperitorum deceptione venditant.*

S C H O L I O N.

190. Quamvis auxilium *sufficiens* ab *efficaci* distinctum consideremus; non ideo cogitandum est, ab *efficaci* ita distingui, ut & ipsum proprio destituatur effectu. Effectus enim duplex in sufficienti auxilio adtendendus est; Unus, quem efficit, & secum natura sua defert; quique vocatur proximus, & immediatus: alter vero, ad quem ordinatur, & quem minime consequitur, quemque remotum dicunt, & mediatum. Hinc illustrationes mentis, & piæ voluntatis motiones, in nobis quandoque excitatæ, ut credamus, convertamur, Deique præcepta impleamus, illuminant reapse, atque movent: Hoc tamen secuto effectu, quem secum natura sua deferunt, *sufficientia* non *efficacia* auxilia adhuc sunt; ex quo cum effectu principali, ad quem ordinantur, non sint conjuncta; quum revera nec semper credat Infidelis, nec semper convertatur peccator: absolum tamen est, si absolute dicatur: *Omnis gratia est efficax*; licet in aliquo sensu dici queat absque præjudicio alterius gratiæ, quæ a positione principalioris effectus, quem ipsa intendit, a Theologis *efficax* nuncupatur, & a *sufficiente* distinguitur.

A N I M A D V E R S I O.

191. Illud hic quoque observandum, animoque obvolvendum, quod alias edocuimus, gratiam nempe, quæ *sufficiens* tantum dicitur in uno rerum ordine, *efficacem* esse in altero. Hinc gratia illa, quæ ad orandum ex causâ est *efficax*, ad gravem tentationem vincendam *sufficiens* tantummodo est: ut ab Augustino manifeste instruimur. Deus, ait S. Doctor, *impossibilia non jubet; sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*. Aliqua ergo sunt, quæ possumus, alia quæ non possumus; quum vero ea quæ possumus, & facere jubeamur, ad hæc gratia *efficax*, sive *proxime sufficientis* profecto adest; quæ ejusmodi non est respectively ad.

vē ad ea, quæ non possumus: Similiter jubemur petere: gratia ergo ad petendum *efficax* præstatur, quæ tantummodo *sufficiens* erit ad ea, quæ *proxime* haud possumus ex. caus. vincere, quando gravis urget tentatio: Clarius sententiam suam Augustinus exposuit, inquit: *Oret, ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata.* Et subsequenti capite: *ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus.* Quo declaratur, orandum nobis esse, ut, non voluntatem, sed illius voluntatis gradum obtineamus, quo implentur præcepta, & quo facimus. Igitur gratia *efficax* vel *proxime sufficiens* ad orandum, *sufficiens*, ideoque *remote sufficiens* solummodo est ad hunc vel illum voluntatis gradum, quo ad faciendum indigemus. Unde docet Suarez, præmissa distinctione auxilii dupliciter sufficientis, unde ad habendum *remote auxilium sufficiens ad unum actum v. g. contritionis, necesse est, ut habeat auxilium proxime sufficiens ad alium actum v. g. orationis, vel alterius dispositionis ad majus auxilium.* Atque ita *auxilium remotum respectu unius actus revocatur ad proximum respectu alterius.* Hæc eadem habet Alvarez lib. 8. de auxil. disp. 71. n. 13. Hisce præstitutis, ad Scholasticorum principia deveniamus.

De gratia
& lib. arb.
cap. 15.

Ibid.

Opinio Molina.

192. Ne in Molinae placito circa sufficientem gratiam exponendo, quipiam me prævaricari paveat, Molinam ipsum ita loquentem produco: *Antequam quantum assertum subjiciamus, sciendum est, nos non negare communem illam distinctionem auxilii sufficientis, in efficax, & inefficax: ita tamen ut efficax libertatem arbitrii, ac proinde meritum & laudem ab eo non tollat; sed in potestate ipsius sit, nihil tali auxilio impediante, non converti, atque adeo cassum inefficaxque illud reddere: & ita ut sufficiens inefficax auxilium, vere in se ipso sufficiens sit, per arbitriumque ipsum stet, quod illo non convertatur; atque adeo quod efficax non sit.... Quo sit, ut divisio sufficientis auxilii in efficacem, & inefficacem, nostra sententia, ab effectu, qui simul ab arbitrii libertate pendet, sumatur; illudque auxilium sufficiens, sive majus, sive minus in se sit, efficax dicatur, cum quo arbitrium pro sua libertate convertitur, cum tamen, nihil eo auxilio impediante, potuerit non converti: illud vero inefficax dicatur, cum quo arbitrium pro eadem sua libertate non convertitur, cum tamen potuerit converti; alioquin tamen auxilium sufficiens non esset ad conversionem.* Seseque explicans, ut percipiamus quid sibi velit inquit, *ab effectu sumendum esse quod auxilium efficax sit vel inefficax: quando audis, subdit, consensum nostrum efficacia reddere auxilia gratiæ, non ita id intelligas quasi arbitrium nostrum vim aliquam, aut efficaciam tribuat auxiliis ipsis, ut q. 14. art. 13. disp. 40. explicatum est. Arbitrium & influxus noster nullam vim conferunt gratiæ auxiliis; sed potius auxilia, vim & propensionem arbitrio tribuunt ad consensum eliciendum, arbitriumque ipsum ad id invitando, alliciendo atque adjuvando.*

In Concordia
edit. Antuerp. q. 14
artic. 13.
disp. 40.

193. Nec, si Molinae sensus plene, fideliterque retegantur, ita docet, ab arbitrii consensu efficax fieri auxilium *sufficiens*, ut a voluntate amoveat ulteriorem Dei influxum, quo adjuta voluntas consensum præstet: immo, ait, quod, si voluntas priores illas motiones, quæ allicitur, invitatur, suadet, minime contemneret, Deus *novo influxu, novaque actione per gratiam tamquam per instrumentum in actum cum libero arbitrio efficienter concurreret, & influeret, ut reapse concurrat, quum voluntas illis piis motionibus se adjungit,*

git, & obsequitur. Paulo infra subdit: *non duas, sed unam esse numero actionem supernaturalem, tam re, quam ratione formali, quæ spectata præcise ut ab arbitrio nostro tamquam a minus præcipua parte integræ ipsius causæ, emanat, dicitur consensus & influxus liberi arbitrii nostri in illam; quatenus vero emanat a Deo per auxilium gratiæ prævenientis, tamquam a præcipua parte integræ causæ, a qua habet ut supernaturalis sit, dicitur influxus, & actio Dei per gratiam coadjuvantem.* Hæc est gratia Molinistice *sufficiens* molinianibus ipsis picta coloribus.

194. Adversus hanc Molinæ opinionem sat diximus in primo volumine, ubi de gratia actum donante sermonem habentes late disseruimus, probantes, ipsum voluntatis consensum esse effectum gratiæ, & a gratia donari nobis; quo fit, repugnare prorsus gratiam, quæ *sufficiens* sit, ab arbitrio pendula, quæque fiat *efficax* absque uberius gratiæ accessione. Nec a Molina inconueniens medetur, ex quo ultra primas pias animi affectiones, quæ, ut ipsi visum est, allicitur, invitatur, suadetur animus, Dei influxum itidem agnoscat, quo Deus ipse in actum concurrat. Nam & ipse Pelagius, & Massilienses *simplex* adiutorium confessi sunt; quod in hæresi Pelagiana, & Semipelagiana examinanda late dedimus, & ex Epistolis Prosperi & Hilarii probavimus. Immo *simplex* adiutorium a Massiliensibus, ceterisque Semipelagianæ factionis Sectatoribus admissum, præueniens erat, & non simultaneum tantum, ut Molina docet. Quapropter Lectorem ad jam elucubrata in primo volumine mandantes, paucis modo contenti erimus.

195. Sit ergo influxus ille, de quo Molina. Unde est, inquiri, quod *non influxu in actum cum libero arbitrio efficienter Deus concurrat*? Respondet Molina, ex eo esse, quod voluntas primas illas indeliberatas motiones non respuit, sed se facilem præbet. Jam vero actio illa, qua voluntas se facilem præbet, vel naturalis est, vel supernaturalis? supernaturalis profecto est. *Non duas*, inquit ipse, *sed unam esse numero actionem supernaturalem.* Ultra quod, *ut sit nutus voluntatis, ut sit industria studii, ut sint opera charitate ferventia, ille tribuit, ille largitur*, non semel ex Augustino diximus. Ergo ex se erit potis voluntas ad supernaturaliter operandum: Illa enim voluntatis actio, qua piis motionibus allicientibus, invitantibus, suadentibus se facilem præbet, ab influxu divino haudquaquam dimanat; siquidem juxta Molinam, influxus adest, quia voluntas motiones illas non respuit. Præterea sine influxu non operabatur creatura innocens: & ipsi dederat Conditor adiutorium quod defereret, cum vellet, & in quo permanere posset, si vellet: Accedente igitur innocentis creaturæ consensu, adiutorium illud Moliniana phrasi *sufficiens*, fiebat *efficax*. Quid ergo Molina præstitit, nisi creaturam in statu lapsu ejusdem conditionis cum creatura in statu integro constituere? ita sane, si utraque pari indigeat adiutorio. At Augustinus commenta hæc omnino dissipat in libro de *correctione & gratia*, ubi adiutoria pro statuum

Tom. 4. diversitate diversissima exponuntur. Videbis Thomam de Lemos auxilium præ-
tract. 2.
p. 2. c. 6. fato sensu *sufficiens* in Panoplia naviter impugnantem.
& 7.

S C H O L I O N.

196. Auxilium Molinistice *sufficiens*, grammaticali sensu vere *sufficiens* est; hujusmodi quippe est, quo solo adjuta voluntas alio uberiori, ut operetur, non indiget. Hinc nulla per Molinam datur *sufficiens* gratia, quæ non sit *efficax*. A Molina recedunt, vel recedere videntur Jesuitarum pars maxima; probatque Moraines communem esse Jesuitarum sententiam, Gratiam

Disp. 17.
Sect. 5.

tiam *sufficientem* esse, quæ dat posse completum, & proximum in actu primo, ita ut sit in potestate voluntatis, nec nisi ex decreto prædestinantis Dei, & congruitate conditionate prævisa differat ab efficaci. Voce, non re discrepat a Molinæ placitis hæc opinio. Gratiam *sufficientem* & hic habemus a voluntate pendulam: & hic scientiæ mediæ comparatur locus. Quid amplius ut hæc scita Molinismum oleant?

Thomistarum opinio.

197. Gratiam *sufficientem* ut ab *efficaci* distinctam eam esse dicunt Thomistæ, quæ dat *posse* bene agere, potentiam ita complens, expeditamque reddens, ut in genere potentiæ nihil omnino ipsi desit, quamvis vividiori indigeat adiutorio, ut actui applicetur. Ne pigeat unum e Thomistis doctissimum Gravesonium Thomistarum sententiam sincerissime exponentem: *Gratia sufficiens in sensu Thomistico ea est, quæ non tantum producit in voluntate hominis actus imperfectos & debiles, ad quos ordinatur ex voluntate Dei consequenti, sed quæ insuper ex voluntate Dei antecedenti ordinatur ad bonam & perfectam operationem, datque insuper eidem hominis voluntati non solum absolute, sed etiam relative seu comparate ad omnes difficultates, seu concupiscentiæ gradus, qui in ea esse possunt, veram, completam, proximam & expeditam potentiam perrumpendi omnes obistentes difficultates, & singulos oppositos cupiditatis gradus superandi, ita ut ex parte potentiæ nihil plane desit; quamvis tamen hæc Gratia sufficiens, in sensu Thomistico intellecta, numquam se sola prodeat in actum perfectum, sed, præter eam, necessaria omnino sit alia Gratia, seu per se, & ab intrinseco efficax, quæ potentiam proximam, & expeditam bene agendi, quam per gratiam sufficientem, in sensu Thomistico intellectam, habet hominis voluntas, applicet, & determinet ad actum perfectum, suæque intrinseca virtute, & cœlesti delectatione absolute, non vero relative, victrici, omnes superet difficultates, & effrenis concupiscentiæ impetum domet. Hæc est vera & genuina Gratia sufficientis in sensu Thomistico intellectæ notio.*

Epist. 3.
Class. 2.

198. Gravesonio Massouljeum adjungo, qui *sufficiens* auxilium in perfectius & imperfectius distinguit: *Imperfectius & solum ex parte potentiæ, & in suo dumtaxat ordine, præter quod aliud equidem ex parte potentiæ non requiratur: sed tamen alterum requiri possit, aut debeat, quod eam potentiam aut compleat, aut applicet: quæ applicatio si desit, ejusmodi auxilium, aut ea agendi facultas, quantumvis in suo ordine sufficiens, otiosa sit, nihilque efficiat. Sed alterum est multo perfectius, atque in omni prorsus ordine, & nedum ex parte potentiæ, sed etiam ex parte actus sufficiens: quod nimirum omnia, quæ quocumque modo ad actum efficiendum concurrunt, complectatur: & illud ejusmodi est, ut præterea nihil aliud requiratur. Utrumque auxilii genus suadere studet exemplis ostendendo, nullam esse in natura causam, quæ agendi facultatem in suo ordine sufficientem non habeat; requisitis tamen pluribus ad suæ facultatis complementum indigeat: quænam enim in toto rerum ambitu causa est, quæ potentia, quæ agendi facultas, cui vis agendi in suo ordine sufficiens non suppetat, quæque sufficiens ad suos effectus edendos dici non possit, aut debeat? Quis neget igni ad comburendum lignum vel stupam; plantæ ad germinandum, & emittendum florem; oculo ad eliciendam visionem; intellectui demum, ac voluntati ad suos actus efficiendos sufficiens principium inesse? Et tamen quot præterea requiruntur in potentia visiva, ut hoc unicum exemplum usurpem, ad visionem eliciendam? Necessesse*

Tom. 21
art. 2. §.
Distingue-
dum est.

cesse enim est, oculum sanum esse, integrumque, & tunicas sex, humores tres, nervos opticos duos, quibus constat, musculos septem, quibus quilibet oculus in omnem partem moveatur, in recta dispositione constitui: ac praterea necesse est, specie, & imagine ab objecto emissa informari, & objectum neque propius, neque longius abesse, mediumque aerem, ipsumque objectum luce perfundi: quæ omnia ita ad eam visionem eliciendam concurrunt (quamvis agendi ratio maxime diversa sit:) ut si vel unicum desit, nulla visio eliciatur. De ceteris idem omnino sentiendum est.

S C H O L I O N.

199. Distinctionem hanc *sufficientis* auxilii in *perfectius*, & *imperfectius*, cujus hic Massouljeus meminit, alteri comparo; immo pro uno eodemque habeo cum ea, quam superius exposui de auxilio *sufficienti* in *proximum*, & *remotum*. (n. 188.) Numquam dabo auxilii dumtaxat *sufficientis* notionem retinere quod Massouljeus *perfectius* vocat. Nam si *sufficiens* adhuc sit; *efficax* in Thomistarum Schola quale erit? Profecto *sufficiens* illud *perfectius* auxilium plusquam in ordine potentiae potentiam ipsam complet: auxilium siquidem *efficax* complectitur, si omnia, quæ quocumque modo ad actum efficiendum concurrunt, complectatur. Exempla producta ab intentu prorsus aliena sunt. Et sane igni sua inest calefaciendi, & comburendi potentia; apta autem materies cum debita approximatione, quæ adsit, non complet solummodo ignis potentiam in ordine potentiae; sed potentiam ipsam determinat, & ad calefaciendum, comburendumque applicat. Intellectus, & voluntas facultates in homine sunt, una intelligendi, volendi altera, quarum neutra actus operatur suos, quin & ex parte intellectus sit objectum proportionatum, & ex parte voluntatis aliqua delectatio relative victrix; Porro bina hæc cum intellectus, tum voluntatis potentiam jam in ordine suo completam adinveniunt, non faciunt; atque unam ad actum intelligendi, ad actum amoris alteram applicant. Perfecta organica dispositio in oculo potentiam in ordine potentiae visivæ completam constituit, ipsique ita completæ adjungitur lux, qua visio elicitur; quæ omnia *efficaci* adjutorio respondent, *quod ipso Massouljeo docente, potentiam applicat ad actum, seu potentiam cum actu conjungit.*

200. Quid circa *sufficientem* gratiam Thomistæ sentiant proposuimus. Ex opinione autem, quæ subsequitur, quamque nostram facimus, palam fiet nos inter & Thomistas discrimen.

Augustinienſium, quibus conjuncti ſumus, opinio.

201. Gratiam constituunt Augustinianæ doctrinæ Professores in inspiratione sanctæ dilectionis. Sancta hæc delectatio gradus habet suos, quibus si det *velle*, & tantum *velle*, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem vincat, unde cognita sancto amore faciamus, gratia illa adpellatur *efficax*: Si vero in sancta delectatione gradus sint adeo remissi, ut voluntatem excitando, & roborando in voluntate suscitet affectiones tantummodo invalidas, atque imperfectas, quæ *velleitates* sint; dans quidem *posse*, non *velle*, illud saltem plenum quod a sola victrici delectatione est, gratia tunc dicitur *sufficiens*. Augustinus semetipsum accusans hoc gratiæ genus fatetur se habuisse in bona quadam voluntate, quæ inesse cœperat, quæque tamen sat valida non erat ad priorem alteram emolliendam vetustate roboratam. Illam enim ut emol-

ut emolliret, necessum erat, ut uberiori sanctæ delectationis accessione adau-
geretur, robustiorque fieret. *Per hanc, gratiam nempe uberiores, fit ut ipsa bona voluntas, quæ jam esse cœpit, augeatur, & tam magna fiat, ut possit implere divina mandata, quæ voluerit, quum valde, perfecteque voluerit.* Dum ergo incipit homo bene velle, bonæ illius voluntatis cœptus a gratia *sufficiens* est theologicè intellecta, quatenus a Gratia efficaci distinguitur: ideoque gratia *sufficiens* illud auxilium dicitur, præter quod ad operis positionem aliud necessarium est: Hinc S. Doctor hunc bonæ voluntatis cœptum conceptionibus comparat, quibus homo fit potens ad vitam; nasci tamen oportet, ut vivat. *Incipit, ita ille, autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere sed in quibusdam tanta est charitas fidei, quanta non sufficit ad obtinendum regnum Cœlorum, sicut in Cathecumenis, sicut in Cornelio antequam Sacramentorum participatione incorporaretur Ecclesiæ* Fiunt ergo inchoationes quædam fidei conceptionibus similes; non tamen solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam. Sed in Augustino nil manifestius apertissima illa adjutorii distinctione, quam tradit libro de corrept. & grat. *Ipsa adjutoria distinguenda sunt; aliud est adjutorium sine quo aliquid non fit: & aliud est adjutorium quo aliquid fit. Nam sine alimentis non possumus vivere; nec tamen cum affuerint alimenta, ei fit, ut vivat, qui mori voluerit. Ergo adjutorium alimentorum est sine quo non fit, ut vivamus. Adjutorium sufficiens hic procul dubio significat. At quemadmodum alimenta hominem sufficienter adjuvant, ut vivat; nihilominus præter alimenta requiritur saltem quod vivere velit, alimentisque utatur; similiter sufficiens gratia hominem sufficienter adjuvat dans posse ut bene vivat; attamen ut bene vivendo, se in bonis exercent, quidquam aliud requirit.*

De gratia
& lib. arb.
cap. 15.Lib. 1.
ad Simpl.
q. 2.

Cap. 12.

COROLLARIUM I.

202. Gratia *sufficiens* in natura lapsa est adjutorium illud *sine quo* pro statu naturæ innocentis ab Augustino constitutum.

COROLLARIUM II.

203. Quum gratia *sufficiens* gradus habeat suos; (n. 201.) agendi potestas per hanc gratiam collata gradibus illis ita respondet, ut modo plura, modo pauciora ad præstandum effectum requirat. Hinc quo magis illis gradibus, vel minus ad effectum accedit, eo magis vel minus in ordine potentiæ perficitur, eo magis vel minus *sufficiens* esse intelligitur; quod pulcherrime dixit Richardus a S. Victore lib. 1. de cruditione interioris hominis: *Quantum habes gratiæ, tantum habes potentiæ, & quantum gratia accepta crescit, tantum & potentia tua proficit: & quantum gratia minuitur, tantum potentiæ tuæ detrahatur.*

SCHOLIUM I.

204. Cognita semel gratiæ sufficientis gradualitate, quam ex Augustino pluries agnovimus, distingui legitime potest adjutorium *sufficiens* in proximum, & remotum, quin quod proximum dicitur, efficacis adjutorii notionem involvat, ut in Medistaram expositione contingere visum est. (n. 188.) *Remotum* voco illud quod dat posse ad minores quosdam actus: quo parvæ

illæ & invalidæ fiunt, quas supra diximus voluntates, non autem illæ magnæ & robustæ, ad quas illæ priores hoc auxilio exhibitæ, gradus & viæ sunt. *Proximum* vero quod potentiam gradibus suis ita afficit, ut potentiam ipsam in ordine potentiæ compleat, atque ad operandum magnas & robustas voluntates expeditam reddat; non adhuc tamen operantem, quia, etsi eos gradus omnes obtineat, qui requiruntur, ne potentiæ aliquid defit, ut ad operandum prompta & expedita sit; gradus ulterior desideratur, ut reapse operans exeat in actum. Nam quo puncto ulterior ejusmodi gradus ceteris anterioribus accesserit, fiet illico *efficax* adjutorium, quod a nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur. Ut utrumque auxilii genus exemplo declaratur. Ægrotus fractis a morbo viribus jacet: cibo paullatim reficiuntur vires, & potens ad viam pedetentim tentandam constituitur: Augentur vires; & potentia motrix ad gressum fit magis valens: somni, alimentorum, & medicamentorum beneficio ita roboratur, ut quo ad posse, pedestre iter arripere completa, expedita, & prompta sit; nihilque præter Medici adprobationem requiritur, ut revera surgat, & ambulet. Hæc cum proportionem applicata juvant quam maxime, ut adjutorii præfati modo dupliciter *sufficientis* notionem æquissimam consequamur. Ignorantiæ & concupiscentiæ morbo laborat homo; qua in infirmitate unicuique dicit Salvator noster: *Sine me nihil potestis facere*. Sanctam delectationem inspirat, qua innotescat quod per ignorantiam latebat, & suave fiat quod per concupiscentiam non delectabat. Paullatim manu mitissima & misericordiosissima pertractans, & componens cor nostrum, illud tangit, pungit, excitat, ut orare possimus: hisce ad orandum consecutis viribus, si spiritualium rerum notitia & delectatio augeatur, augentur & vires, quæ oramus ad difficultates, quas in cupiditatibus patimur, superandas. Vinculo licet exiguo adhuc detinemur: ast in occulto instat, ne vetus ignorantia iterum caliget, & concupiscentia vetus invalescat. Sic ægrotabam, de se fatetur Augustinus, & excruciebar accusans memetipsum solito acerbius nimis, ac volvens & versans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum, quo jam exiguo tenebar, sed tenebar tamen: & instabas tu in occultis meis, Domine, severa misericordia, flagella ingeminans timoris, & pudoris, ne rursus cessarem, & non abrumperetur idipsum exiguum & tenue quod remanserat, & revalesceret iterum, & me robustius alligaret. Jam vero, ut in ægroto prima alimentorum susceptio adjutorium *remote sufficientis* est ad iter pedestre sumendum; & dulcior quies, alimenta vividiora, & frequentior medicamentorum usus *proxime sufficientis* adjutorium ægroto præstat, ut incedere pedibus expedite queat; ita priores illæ sanctæ affectiones, quæ paullatim cor tangunt, pungunt, excitant, adjutorium dant *remote sufficientis*, ut possit terrenæ cupiditatis vincula excutere; eæque intensiores, quæ prioribus succedunt, plene valentem efficiunt, paratum & expeditum, adjutorium *proxime sufficientis* exhibent ad totum abrumpendum concupiscentiæ vinculum, quo tenebatur; & abrumperetur reapse totum, quum ita subveniatur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur; & ideo quamvis infirma non deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur.

205. Adjutorium *proxime & remote sufficientis* sic constitutum, manifestum est, distinguere ab *efficaci*; quum sive *proximum* consideretur, sive *remotum*, germanam semper involvat, ac retineat *sufficientis* adjutorii notionem; secus ac contingat, ut nobis videtur, in eorum sententia, qui *proximum* vocant, quod omnia auxilia simpliciter necessaria includit, quæ per modum principii concurrunt ad supernaturalem actum: (n. 187.) ex quo jam diximus, in *suffi-*

sufficienti adjutorio includendum fore & *efficax* tamquam principium ad actum supernaturalem concurrens.

S C H O L I O N II.

206. Amplius igitur non est ambigendum, quo sensu usurparint *sufficientis* vocabulum Patres, & antiqui Scriptores. Vel enim juxta grammaticalem significationem eo vocabulo usi sunt, auxilium intelligentes omnia principia includens necessaria ad positionem actus, quibus & *efficax* accensetur (quamvis strictiori grammaticali sensu etiam retento, vere, ut paullo infra videbimus, *sufficiens* sit, quin *efficax* secum deferat); vel theologice intellexerunt auxilium *proxime sufficiens* modo jam explicato. Pariter, quum in Augustino præsertim legimus, nos illud *posse*, illud *non posse*, vel de potentia loquitur S. Doctor cum actu conjuncta, vel si de potentia ab actu separata, hanc considerat vel *remotam*, vel *proximam* pro ut sive ab antecedentibus, sive a consequentibus, sive a tota sermonis textura colligi potest.

S C H O L I O N III.

207. Thomistarum sententiam de gratiæ *sufficientis* natura exscripsimus, (n. 197.) quæ si cum nostra comparetur, id facile dignoscitur, in quo una cum altera conveniat, & ab alia discrepet. Concorditer asserimus, gratiam *sufficientem* eam esse, quæ dat *posse* bene agere, quæque potentiam quandoque complet, & perficit in ordine potentiæ, ut ad ponendum actum expedita, promptaque sit; quæ tamen, ut ponat actum, alio indiget. Dissentimur autem, ubi hujus gratiæ naturam explicamus; quum velint ipsi, gratiam hanc specie differre ab illa altera, quæ *efficax* est, quamque non *relative*, sed *absolute* victricem defendunt; ideoque, nolentes, gratiam gradus habere suos, negant, unam eandemque gratiam, quæ *sufficiens* sit in uno, *efficacem* fieri posse in altero; sed alterius speciei, & naturæ gratiam requiri, ut potentia per *sufficientem* gratiam completa & expedita ad actum ponendum, ad actum revera applicetur. E contra nos contendimus, gratiam unam ab altera non discriminari nisi penes graduum intensiorem: propterea gratiam *sufficientem* dicimus fieri posse *efficacem*, si prior delectatio cœlestis, quæ intuitus agens potentiam disponit, præparat, movet, promptam atque expeditam ad actum facit, ita adaugeatur, ut potentiam sic paratam, ac promptam cum actu jungat. Quæ omnia fuso calamo pertractavimus volum. prim. n. 91.

C O R O L L A R I U M.

208. Dato jam, *sufficientem* gratiam parvas & infirmas voluntates in nobis producere, & potentiam ad magnas quoque atque robustas promptam expeditamque reddere, optime colligitur ratio, cur ejuscemodi gratia vero nomine adpelletur *sufficiens*, etiam si grammaticali significatione hoc vocabulum usurpetur; siquidem ad utrumque illud præstandum revera sufficit, nec alio adjutorio opus habet. Quod vero ad infirmas sit satis; ad robustas tamen voluntates ad actum applicandas alia sint necessaria, probat solummodo, *sufficientem* esse in uno genere, quamvis alia requirat in alio genere; eo pacto quo ædificator ad construendum ædificium sufficiens est in genere efficientis causæ, quamvis in genere causæ materialis pluribus indigeat. Similiter in genere principii *posse* dantis vel *remotum*, vel *proximum* hæc gratia omnino sufficit;

sufficit; quamvis ut illud *posse* reducat ad actum, aliud adiutorium necessum sit.

Edit. Ve.
net. p. 552.

Epist. ad
Sixtum.

209. Ultra prælibatas Theologorum sententias circa gratiæ *sufficientis* naturam, aliam propugnabit Alphonsus Le Moine, quam postremis hisce temporibus suscitavit Tournely, cujus iudicio *admittenda est gratia sufficiens, quæ ita immediate sufficiat, seu ad facilia quedam implenda, seu ad impetrandum per orationem uberius Dei auxilium, quo difficiliora impleantur, ut aliquando suum de facto producat effectum*. Hoc systema Molinismum plane redolet; iisdemque rationibus exsufflandum, quæ gratiam *Molinistice* sufficientem superius impugnavimus. Interim mirandum cum P. Billuartio & Thomistis recentissimo, Tournelium inter opera faciliora connumerare Christianam orationem; quam tamen SS. Patres ut salutis opus difficile & præstantissimum agnoscunt, quamque Augustinus non aliter obtinendam contendit, quam ab *efficaci* gratiæ dono: Ad ea namque verba *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem: Abba Pater* animadvertit: *non hic ait: in quo clamamus; sed ipsum Spiritum Sanctum clamantem dicere maluit, quo efficitur, ut clamemus; & ita scribens, Ecclesiam sic deprecantem audivit S. Doctor: Fac ea, quæ tibi sunt placita postulare*. Legito secundum de peccat. merit. librum cap. 19. Fulgentium lib. 2. de verit. Prædest. cap. 4. Prosperum cap. 3. & 20. cont. Collatorem.

§. II.

De gratia sufficienti in sensu Jansenii.

Lib. 2. de
Grat. Chr.
cap. 17.

Lib. 3.
cap. 13.

Lib. 4.
cap. 10.

210. Gratiam admittunt *sufficientem* Catholici; parvam Jansenius admittit; quam Augustini quidem verbis exponit, sed ab Augustini sensu longe recedit. Parva enim illa gratia, quamvis, inquit ipse, *nullo modo sufficiat, ut homo Dei mandatum operetur, ut Deum super omnia diligat, ut speret, ut oret, ut credat; ad hoc tamen facit aliquid vel istarum, vel alterius cujusdam non voluntates, sed velleitates, vel complacentias excitet, quas nisi divinitus infundantur, obtinere humana potestate non potest*. Quod Dei porro mandatum implere quandoque non possit homo, non est, ait, quod *actus implendi debeat esse supernaturalis, vel meritorius, vel aliquid simile; sed ex eo quod vires voluntatis infirmæ sunt propter concupiscentiam a volendo bono retrahentem, cujus renisu fit, ut vires voluntatis distrahantur, atque ita homo non plane velit, non integre velit, non tota voluntate velit*. Addit vero, *talem voluntatem non esse idoneam, ut superet alteram vetustate roboratam; quia per illam nondum potest homo tantum velle, quantum sufficit, ut volendo faciat. Poterit autem, cum habuerit magnam & robustam, quum nempe delectatio cœlestis terrenam superaverit*. Clarius mentem suam Jansenius aperit hisce inquires verbis: *Cur Augustinus omnem omnino gratiam pure sufficientem auferat? ratio perspicua est; quia cum ei nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, vel, alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur*. Sin autem ista superaverit, jam sine dubio bene voluntas operabitur. Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est. Sed utrumlibet fiat, non erit *sufficiens* gratia; sed vel *efficax*, vel ita *inefficax*, ex qua operatio ne quidem possit sequi, nisi ejus efficacia per aliam suppleatur. Gratia ergo *sufficiens*, quam Jansenius adstruit, non est nisi gratia *efficax*; atque illa, quam vocat *parvam*, nullo modo

modo *sufficiens* est; quum ex ipsa impossibile sit, ut sequatur operatio; ideoque homini hac sola *parva* gratia suffulto Dei mandata semper erunt observatu impossibilia.

COROLLARIUM.

211. Rejicit Jansenius gratiam non Molinistico tantum, sed & Thomistico sensu *sufficientem*, ut liquidissima veritate patet, si quæ ex Jansenio mox protulimus, cum iis conferamus, quæ de gratia Molinistice & Thomistice *sufficienti* paullo ante dedimus. Quid in Jansenio manifestius? *Post lapsum Adæ*, inquit, *nullum datur adjutorium vere sufficiens, quin simul efficax sit*. Quapropter vocat *sufficientem* gratiam, seu *sufficiens adjutorium*, prater quod nihil aliud ex parte Dei per modum principii necessarium est, ut homo velit, & operetur, vehementerque gratiæ Thomistice *sufficienti* succensens, hisce verbis eam insultat: *Non tantum inutilis est, sed & perniciosa*. Et vero quid homini misero perniciosius, quam illa gratia abundare, qua nemo unquam, fatentibus etiam Scholasticis, nisi majorem damnationem affecutus est? Et subsequenti capite: *Gratia sufficienti nihil monstruosius esse, quod nunquam ab initio lapsus humani usque ad judicii diem, ullum in humana voluntate effectum habuit, aut habitura est*. Jam vero ad orthodoxam veritatem ponendam, confirmandamque deveniamus.

Lib. 3.
cap. 4.

Ibid. c. 2.

Cap. 3.

PROPOSITIO I.

Admittenda est gratia vere sufficiens ab efficaci distincta.

212. Prob. uberrimis Scripturarum testimoniis, quæ plus quam semel repêrunt, adjuvari nos, ut possimus, quod absque adjutorio non possumus. *Man-* Deut. c. 30.
datum hoc, ait Moyses populum alloquens in persona Domini, *quod ego præ-* v. 11.
cipio hodie, non supra te est, nempe non supra vires tuas, divina utique gratia adjutas. Testatur Apostolus ad Corinthios scribens, a Deo non permitti, ut supra vires tentemur. *Fidelis Deus, qui non patietur, vos tentari supra id quod potestis*. Porro nedum permetteret, ut supra vires tentaremur; sed tentaret ipse supra id quod possemus, nobis præcipiens, quin adjutorium illud conferret, sine quo ea quæ præcipit, possemus adimplere. Notissimi itidem sunt ex Proverbiis cap. 1. *sensus illi vocavi & renuistis. Extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis*: Ex Isaia cap. 50. *Vocavi & non erat qui audiret*. Ex Jeremia cap. 7. *Locutus sum ad vos mane consurgens, & loquens, & non audistis; & vocavi vos, & non respondistis*. Notissima tandem ex Matthæo cap. 11. increpatio Corozaitis, & Bethsaitis facta ex quo poenitentiam non egerint, quam absdubio egissent Tirii, & Sidonii. Verum injuste Dominus conquereretur, illius nos voci renuere, ipsum extendentem manum non aspicere, omnia illius despiciere consilia, eum vocantem non audire, eo loquente non consurgere, nec respondere; si intima ejus vox, locutio, intimaque suasio non efficerent, ut audire, consurgere, respondere possemus; necnon incongrua prorsus foret exprobratio Corozaitis facta, & Bethsaitis, quod poenitentiam non egerint, si poenitendi potestas iis defecisset.

Epist. 1.
c. 10. v. 3.

213. Exurgunt inaniter Janseniani reponentes, ex iis Scripturæ dicendi modis, qui gratiam connotant tantummodo externam, male probari sufficientem gratiam,

August.
Epist. 107.
Prosp. ad
5. Capit.
Gallorum.

De gratia
& lib. arb.
cap. 18.

gratiam, quæ interna est. Duplicem enim cum Augustino & Prospero vocationem distinguunt; *internam* nempe, quæ per gratiam interiorem, & *externam*, quæ per legem fiat atque doctrinam, quamque, ajunt ipsi, insinuant producta, & alia de facili producenda testimonia Scripturæ. Inaniter, inquam, ita clamitant. Esto enim binæ vocationes haberi queant, una, quæ per legem atque doctrinam foris sonet, altera, quæ per gratiam intus agat; Pelagianum tamen est, adserere, peccatorem externa duntaxat voce ad pœnitentiam adduci, justumque posse pietatis opera sectari. *Lex*, Augustinus docet, *data est, ut gratia quæreretur, gratia data est, ut lex impleretur*. Et Prosper citato superius loco: *Si vocatio in Evangelii tantum predicatione intelligatur, non veraciter dicitur, quod aliis atque aliis, aliter atque aliter predicetur; Si autem ad effectum plantationis, & rigationis aspiciatur, aliud actum est cum eis, quorum exteriores aures corporali voce pulsata sunt: aliud in eis, quorum interiorem sensum Deus aperuit*. Quum igitur Deus vocet, loquatur, suadeat, suamque manum extendat, ut ad cor redeant perversi, voce sua, suisque consiliis ita sensum hominis agit, & manu sua porrecta cor hominis sic tangit, ut legi queat assensum accommodare. Quomodo autem nisi per *internam* gratiam hominis sensum hoc pacto agit, & cor hominis tangit? Dubium porro quodcumque removet illa S. Stephani increpatio, quæ Act. cap. 23. legitur: *Vos semper Spiritui sancto resistitis*. Quid est opus Spiritus sancti, nisi proprie intus movere? Solo extrinsecus habito ministerio, nisi Spiritus sanctus intus moveat, in audiente nihil operatur; ideoque nec ei resistitur. Ubi ad aures voce loquentis admota, nulla adsit interna actio; qui non audit, loquentis personam contemnit, non Spiritui sancto proprie resistit. Eccur enim Spiritui sancto resistere dicetur, si Spiritus sanctus illum nihil moveat? Itaque, si a Stephano increpentur quod resistent; internis sane motibus resistent necesse est; proindeque non de *externa*, sed de *interna* gratia Scriptura loquitur.

Lib. 4. ad
vers. hæc
ref. c. 71.

214. Patres quoque habemus in eo gratiæ genere constituendo, qua potest homo juste vivere, cui homo resistit, & culpabiliter spernit. Justinus Martyr in Dialogo cum Tryphone scribit: *Itaque si omnes, qui misericordiam a Deo consequi volunt, superioris vite pœniteat, id præstare possunt*. Pœnitendi autem potestas gratia sufficiens est. Pari sensu loquitur Irenæus: *Hi qui non operantur bonum, judicium justum recipient Dei; quoniam non sunt operati bonum, cum possent operari illud*. Consonat Clemens Alexandrinus lib. 2. Stromatum circa medium: *Divinum verbum clamavit omnes simul vocans, eos quidem vel maxime cognoscens, qui non erant parituri; & tamen quoniam est in nostra potestate parere, & non parere, ut nulli possint causari pretextum ignorantie, justam fecit vocationem*. Pulcherrime D. Ambrosius ad versiculum illum Psalm. 118. prope es tu Domine hæc habet: *Nunquid si quis ostia domus sue clauserit, solis est culpa, quod non illuminat domum ejus? Ergo, si quis peccatorum suorum repagulis obserandam mentem propriam judicaverit, ut Verbi splendorem a se stultus avertat, ac sibi inferat insipientie cecitatem, causari poterit, quod sol justitie noluerit intrare, aut infirmitatem luminis celestis arguere. Pulsat januam tuam Dei verbum; si quis mihi aperuerit, intrabo: Si quis ergo non aperuerit, nunquid non ingredienti, & non magis non aperienti est culpa?* Consimilia legito penes Basilium in cap. 5. Isaie, penes Cyrillum Alexandrinum lib. 1. in Joann. cap. 11. necnon Chrysostomum hom. 7. in Joann.

215. Quæ possem, & quidem amplissima ex Augustino congerere, hic missa facio; quum iis contentus sim, quæ dedi n. 99., & 119. primam & secundam

cundam ex Jansenii propositionibus demonstrans Augustino adversas, simulque Scoti mentem Augustino plane conformem.

216. Prostant Concilia cum priora, tum posteriora. Prostat *Arausicanum II.* ann. 529. can. 529. præstituens: *Hoc secundum Fidem catholicam credimus, quod, accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem Animæ pertinent, possint, & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere.* Prostat *Valentinianum III.* ann. 855. sub Leone IV. in Gallia celebratum can. 2. decernens, *non ideo malos perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt.* Gratia ergo, qua boni esse possunt, malis confertur. Prostat *Senonense* ann. 1528. sub Clemente VII. decreto 15. ita sanciens: *Nec tale est trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit. Quoties enim Dominus voluit congregare filios Jerusalem, sicut Gallina congregat pullos suos sub ala, & noluit? Frustra certe Stephanus Judeus dura cervicis, & incircumcisi cordis argueret, qui semper Spiritui sancto resisterent.* Prostat *Coloniense* ann. 1536. sub Paulo III. parte 7. cap. 32. ita alloquens: *Quamquam nemo convertatur ad Dominum, nisi tractus per Patrem; attamen nemo hic excusationem prætexat, quod non trabatur: quod ille semper stet ante ostium pulsans; nimirum per internum, & externum verbum commonens, ut convertamur a via nostra pessima.*

217. Nec, si Arausicanum excipias, horum Conciliorum autoritatem elevare possunt Janseniani, ex quo non Generalia, sed Provincialia sint. Concilia namque etsi Provincialia, ut Melchior Canus nos docet, nisi sint peculiariter reprobata, communi Ecclesiæ scientia, vel etiam implicito consensu commendantur, si ad Ecclesiæ communem notitiam pervenerint; Non enim fit aliquo pacto verisimile, ut Concilii Provincialis toto Orbe divulgati hæresim Ecclesia diu dissimulaverit. Verum, si Generalis Concilii calculum optent, habent ex Tridentino præclarissimam Augustini sententiam, *Deus impossibilia non jubet; sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis,* quam n. 191. enucleavimus.

De loc.
Theol. I 5.
cap. 4.

Jansenistarum argumenta.

218. Non immoror in iis, quæ cum e Scriptura, tum ab Augustino proferunt Janseniani: Evidens enim est, & Scripturam, & S. Doctorem intelligere modo huc, modo illuc gratiam efficacem; aut sufficienti nequaquam exclusa, ut ipsi contendunt gratiæ sufficientis olores. Hinc, quum opposcentes audiamus verba Ezechielis *spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis, & operemini,* ceteraque similia; gratiam libenter agnoscimus, quam dicimus efficacem; quin sufficientis obliviscamur per testimonia in probationibus adducta satis expresse. Quod Augustinum spectat; viam Jansenianis jam occludimus num. 123. Itaque fit

219. Argum. I. Adjutorium infanti creaturæ concessum, Augustino docere, fuit tantummodo *sufficiens*; hujusmodi nempe *sine quo* operari bene non posset; ut autem posset, in ejus erat relictum arbitrio. Alterum vero, quod homini lapsa nunc datur, ita est *efficax*, ut & *sufficiens* sit; nimirum *quo* non solum bene operatur homo, sed illud quoque *sine quo* operari bene haud potest. Quapropter, Augustinus ait, *hoc adjutorium & quo fit est, & sine quo non fit.* Quibusdam autem in peccati poenam nunc deest auxilium *quo*, siue *efficax*: Ergo & auxilium *sine quo* siue *sufficiens*. Hinc quibus auxilium efficax desit, erunt præcepta observatu impossibilia.

De corrup.
& gratia
cap. 12.

De perf.
Just. c. 6.

Lib. 3.
cont. Gen-
tes c. 160.

Resp. 1°. Si quid hæc Jansenistarum hallucinatio probet, nil aliud sane quam aliquibus scelestissimis hominibus in peccati pœnam, aliquando dene-
gari auxilium quoque *sufficiens*, & inscrutabili Dei judicio in desideriis eo-
rum cordis derelinqui; quod Scripturis, Patribus, rationi satis conforme su-
stinent Theologi præclarissimi; quorum sententiam si tueri quis velit, respon-
sum ad manus habet: nempe adhuc imputabile eis esse peccatum, quum præ-
terita voluntate meruerint, auxilio quoque *sufficienti* privari, & penitus de-
relinqui. Augustinum habent objectioni huic sic occurrentem: *Peccatum est, cum vel non est charitas quæ esse debet; vel minor est quam debet: sive hoc voluntate vitari possit, sive non possit; quia si potest, præsens voluntas hoc facit. Si autem non potest, præterita voluntas hoc fecit. Et tamen vitari potest, non quando voluntas superba laudatur, sed quando humilis adjuvatur.* Et Angelicum Præceptorem habent ita dictantem: *Quamquam autem illi, qui in peccato sunt, vitari non possint per propriam potestatem, quin impedi-
mentum gratiæ præstent, vel ponant, nisi auxilio gratiæ præveniantur; nihilo-
minus tamen hoc eis imputatur; quia hic defectus ex culpa precedenti in eis relinquitur.* Ita sane de obduratis, obcæcatisque hominibus duo hæc præcla-
riora Theologiæ lumina. Ast quo tendent hoc argumentorum genere Janse-
niani? Non gratiæ *sufficientis* existentiam, sed ejusdem gratiæ collationem hac via sermocinantes impugnant. *Sufficientem* gratiam aliquibus quandoque negari, sustinent, ut vidimus, e Theologis plurimi; qui tamen ejus existen-
tiam, ceu dogma catholicum confitentur. Hanc igitur, ut confitenda est, Janseniani confiteantur oportet, eo ipso quod velint, probentque, subtrahi nonnullis *sufficientem* gratiam, quum subtrahitur efficax: quo enim pacto potest subtrahi quod non extat; siquidem nec subtraheretur *efficax*, si *effica-
cis* existentia minime daretur.

Ibid. c. 11.

220. Resp. 2°. Jansenistarum hallucinatio est, contendere, utriusque adju-
torii discrimen pro statuum discrimine illud esse; quod unum mere *sufficiens*
foret, alterum *sufficiens* simul & *efficax*, nulla distinctione agnita inter *suf-
ficiens* & *efficax* in hoc infirmitatis statu. Sanum hominem considerat Augu-
stinus; considerat & infirmum; pro sano adjutorium *sufficiens* constituit; pro
infirmo autem ultra *sufficiens* sine quo sanari non potest, ponit *efficax*, quo
revera sanetur. *Hæc autem* (gratia infirmi hominis, & peccati servitute de-
tenti) *hæc autem tanto major est, ut parum sit homini, per illam reparare
perditam libertatem; parum sit denique non posse sine illa vel apprehendere
bonum, vel permanere in bono, si velit, nisi etiam efficiatur, ut velit.* Quum
ergo Augustinus ait, quod hoc adjutorium & quo fit est, & sine quo non fit,
adjutorium sanitatis designat in suas veluti partes distinguens; *sufficiens* ni-
mirum & *efficax*, non quod hæc duo inter se distincta unum idemque sint:
*Est quippe, inquit, in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo & per-
severanter tenendo, non solum posse quod volumus, verum etiam velle quod
possumus: quod non fuit in homine primo: Unum enim horum in illo fuit,
alterum non fuit.* Adjutoria igitur ita pro statuum discrimine distinguenda
sunt, ut unum solummodo fuerit in sano, in infirmo autem bina sint, quæ-
que a particula horum thò posse quod volumus, & velle quod possumus appel-
lante, distincte norantur.

221. Argum. 2. Gratia *sufficiens* communis asseritur, ex quo justus Deus
aut obligare impotentem, aut impossibilia præcipere nequit: Hoc autem fal-
so obtruditur: Si hac enim causa foret admittenda gratia, quæ dicitur *suffi-
ciens*, Homo eadem destitutus, legemque violans excusare se juste posset:
Hoc non, quandoquidem, si justa sit hominis excusatio, gratia non est am-
plius

plius gratia, quum debita redderetur. *Quæ si iusta est excusatio*, Augustinus Epist. 105. nunc 194. ratiocinatur, non jam gratuita gratia, sed propter hujus excusationis iustitiam liberantur. Si autem gratia est, qua liberantur, profecto hæc excusatio iusta non est.

Resp. Dato etiam, nec tamen concessio, gratiam *sufficientem* ex adducta ratione omnibus communem esse, distinguo: gratia debita redderetur debito iustissimæ Providentiæ, qua Deus utpote iustus nequit impotentem ad agendum suo jussu compellere, conc., debita redderetur præcedentibus meritis, quæ creaturæ rationali gratia *sufficiens* rependatur ut merces, nego. Quamvis iusta foret excusatio, si, urgente mandato, gratia sufficienti quis penitus destituatur; Hinc tamen minime sequitur, gratiam *sufficientem* ita esse debitam, ut gratia proinde nequaquam sit. Illud namque debitum gratiæ solummodo opponitur, quod propriis præcedentibus meritis retribuitur; veraque gratia erit semper, nulla si intersint merita, quorum intuitu reddi debeat.

Gratuitum donum esse fateamur, ajebat Augustinus ad gratiam vere designandam, si gratiam veram, idest sine meritis cogitamus. Nulla porro merita cogitamus ex quo gratia dicatur debita lege iustissimæ providentiæ, qua Deus velle nequit creaturam rationalem sui imaginem, sui que capacem ad finem nobilissimum ordinatam eo medio destitui, sine quo finem illum nequit attingere; ideoque gratia *sufficiens* gratia vera semper erit: Quapropter Augustinus debitum, quod Providentiæ sit, a debito, quod meritorum sit retributio, enucleate distinguens, hoc tantum, non illud gratiæ declarat oppositum. *Rationalis autem natura*, docet, quia imago Dei meretur hanc gratiam. En Providentiæ debitum: non tamen ut ejus bona voluntas possit præcedere præter gratiam, ne vel ipsam prior det, ut retribuatur illi, ac sic gratia jam non sit gratia, dum non datur gratuita, sed redditur debita. En debitum quod Pelagiani contendebant, quodque Augustinus impugnat; quum hoc solo debito fiat, ut gratia non detur gratuita, nec inde gratia amplius sit.

222. Quod Augustinus gratiam non gratuitam dicat, si excusatio iusta locum habeat, bene est; non enim de gratia, quæ dat posse; de illa vero quæ dat agere ibi loquitur. Gratia autem hujusmodi, qua a perditionis massa certissime liberantur quicumque liberantur, singulare est Dei beneficium, qui cui vult miseretur, & quem vult indurat; quoque deficiente beneficio, eo que extante, quod posse dat, iniqua foret excusatio; quum non æque excusetur qui non agat, agere quum possit; quia pœna peccati est si actionis singulare beneficium alicui desit; proindeque imputatur ei peccatum, propterea quod hujusmodi beneficii carentiam, peccando, meruerit; atque eadem hac ratione evincitur, nec iustam fore excusationem, si quoque desit auxilium quo possit; & hoc enim desinere potest in peccati pœnam, adeoque ab hoc auxilio desertus non excusatur iuste, quum hujus auxiliū carentiam peccato meruerit.

Dedi (num. 221.) gratiam sufficientem esse omnibus communem; iustamque in illo fore excusationem, qui gratia hac destitutus divina præcepta non faciat; hoc, inquam, totum permisi, ut undeque evanida deprehendatur Jansenistarum objectatio. Verum, quum de *sufficientis* gratiæ distributione erit sermo, utrumque accuratius examinabimus.

223. Argum. 3. Gratia *sufficiens* dat tantum posse agere: Ergo non gratia, sed natura est. Prob. conseq. ex Augustino dicente: *Posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, nature est hominum; Habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem, gratiæ est fidelium*. Ergo gratia quæ *sufficiens* dicitur, non gratia, sed natura ab Augustino judicatur.

Lib. 3. de lib. arbit. c. 18. n. 9.

Lib. 4. cont. Jul. cap. 3.

De Correp. & gratia cap. 18.

De Præd SS. cap. 5

Resp. conc. antec. nego conseq. & Augustini sensum distinguo: *posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, natura est hominum* in sensu Pelagianorum conc. in sensu Augustini nego. Notissima est Pelagii distinctio inter *posse, velle, & esse*, lib. 1. de Grat. Chr. cap. 4., Augustino referente, posita, qua Pelagius inquit: *Primum illud, idest posse ad Deum proprie pertinet, qui illud creaturae suae contulit: duo vero reliqua, hoc est velle & esse ad hominem referenda sunt, quia de arbitrii fonte descendunt*. In *posse* igitur intendebat Pelagius nudam arbitrii potestatem, quam ad Deum pertinere ita asseribat, ut gratiam esse contenderet. Quid Augustinus, hoc semel retento Pelagii sensu? Negat, *posse habere fidem* esse gratiam illam, quam per Apostolum unus, non alter accipit, quaque discernitur unus ab altero. Arguit enim ex Apostolo praedicante *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Nihil autem huic sensui tam contrarium est, quam de suis meritis se quemquam gloriar, tamquam ipse sibi ea fecerit, non gratia Dei; sed gratia quae bonos discernit a malis, non quae communis est bonis & malis*. Hinc contendit, *posse illud*, quod cum Pelagio Pelagiani occentabant; nudam nempe arbitrii potestatem, esse non posse huiusmodi gratiam; quippe arbitrii facultas omnibus tam bonis quam malis communis est. Quapropter *posse habere fidem natura est hominum*; quatenus juxta Pelagianos hoc *posse* nil aliud est ab illa natura, in qua nobis data est *possibilitas habendi fidem*, quaque non discernit ab homine hominem: ex adverso autem aiebat, *habere fidem, gratia esse fidelium*; quia ipsa fides discernit ab infideli fidelem; secus ac loquebatur Pelagius pronuncians *velle & esse* de arbitrii fonte, quod omnibus datum est, descendere. En ergo illud *posse*, quod ab Augustino natura judicatur. *Posse* vero, quod gratia *sufficiens* confert, supernaturale est arbitrii facultati adjunctum; neque est eodem modo commune, quo communis est omnibus facultas arbitrii. Hæc cuilibet, omni tempore, & loco adest; illa vel tunc solum, quum lex urget, & obligat; vel quum homo obduratam nimis resistantiam non ponat, vel quum altiori Dei iudicio a perditionis massa quis non secernitur.

De gratia
Chr. c. 10.

Argum. 4. Gratiam, quæ nec velle dat, nec agere, Augustinus & Ecclesia in Pelagio damnarunt: huiusmodi autem est gratia *sufficiens*: Ergo &c. Major ex controversia constat, quæ Pelagium inter & Augustinum efferbuit: Unde Augustinus aiebat: *Nos eam gratiam volumus, iste aliquando fateatur, qua creditur, & speratur, qua amatur, & omne quod bonum est persuadetur.... hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus*. Quo posito arguitur sic. Ut Pelagius vellet esse Christianus, eam debebat gratiam confiteri, qua creditur, speratur, amatur &c. Atqui gratia *sufficiens* non dat credere, sperare, amare; sed tantum hæc omnia posse: Ergo gratiæ huius *sufficientis* confessione Pelagius nequivisset esse Christianus.

224. Resp. nego maj. Ad argumentum inde confectum dist. maj. seclusa alia quacumque interiore & occulta Dei inspiratione, nego maj., alia interiore Dei inspiratione minime seclusa, conc. maj. Ad eum statum hæresi sua Pelagius devenit, ut aliam Christi excitantem, & illuminantem gratiam non agnoverit præter legem, atque doctrinam, adiutorium *possibilitatis* constituens in natura per legis, doctrinæque ministerium exterius excitata. *Quid manifestius*, Pelagii sensum sic aperit Augustinus, *nihil aliud eum dicere gratiam, qua Deus nobis operatur velle, quod bonum est, quam legem atque doctrinam*? Quamcumque igitur interiorem gratiam Pelagius negabat; ideoque cum *efficacem*, tum *sufficientem*. Quapropter totus erat Sanctissimus gratiæ Magister, ut Pelagium compelleret ad interioris gratiæ confessionem iis dicendi

cendi modis, quibus gratia *efficax* evincitur; quia, si Pelagius semel confessus fuisset internam, occultamque Dei inspirationem, quæ *velle* dat, atque agere; de facili & alteram agnovisset, quæ tantum dat *posse*: Ut enim natura supernaturaliter agere, ita ad supernaturaliter posse impar est.

225. Argum. 5. Nulla datur interior gratia, quæ suum non habeat effectum; sed gratia, quæ suum obtinet effectum, non *sufficiens*, sed *efficax* est: Ergo nulla datur gratia *sufficiens*. Maj. prob. Interior enim quælibet gratia est sancta cogitatio, & pia dilectio: est autem imperceptibile, hominem cum pia cogitatione non cogitare, cum dilectione pia non delectari, suavitatisque effectum haud experiri; Ergo quævis gratia interior effectum suum consequitur; ideoque est *efficax*.

Resp. dist. maj. Nulla datur interior gratia, quæ suum non habeat effectum vel primum, quem secum natura sua defert, vel secundarium, ad quem præcipue ordinatur, conc., semper hunc secundarium, nego maj. & dist. min. Gratia, quæ suum obtinet effectum secundarium, ad quem præcipue ordinatur, non est *sufficiens*, sed *efficax*, conc., quæ primum obtinet absque secundario, nego min. (n. 190.) Ex hac distinctione patet ad reliquam argumenti formam responsio. Interna motio consideranda est ut causa vel formalis, vel efficiens. Ut causa formalis ab effectu formali suo nequaquam distinguitur; quippe hujusmodi effectus non est nisi eadem causa subjecto communicata: fieri hinc nequit, pias inesse nobis cogitationes, sanctasque delectationes; & nos pie non cogitare, nec delectari: Hi enim sunt primarii effectus, quos causa formalis secum natura sua defert. Quod si motio interior contempletur ut causa efficiens; hæc sane ab effectu distinguitur, quia effectum non defert natura sua, sed ad illum tantummodo ordinatur; & consequenter potest ab ipso separata consistere. Jam vero sancta illa indeliberata cogitatio, & delectatio ob id divinitus immittitur, ut deliberatum, piumque opus efficiat; Quod cum non efficiat semper, hoc effectu aliquando viduatur; ideoque non est *efficax*, sed *sufficiens*.

PROPOSITIO II.

Cuique bene operaturo necessaria est gratia sufficiens.

226. Prob. necessaria est per Jansenium gratia *efficax*: Ergo & *sufficiens*. Prob. conseq. nequit, citra miraculum, obtineri *efficax*, quin *sufficiens* antecedat, ut justificationis postulat ordo, & divinæ Providentiæ, Sapientiæque leges rebus omnibus constitutæ constantissime postulant. Antequam ad Deum quis convertatur, & justificetur, a Deo vocatur, atque ad justificationem ea vocatione disponitur; quum vocatio finem non adhuc ex defectu vocati pertingens suum, non sit justificatio, sed ad justificationem via. Ita docet Sacra Tridentini doctrina Sess. 6. cap. 6. & 7., quæ definit, timore aliquo penarum, quas se meruisse norunt peccatores concuti, spe divinæ misericordiæ, quæ prostrato manum porrigit, paullisper erigi, inchoatoque aliquo amore sensim accendi, donec, diminuta hisce imperfectis actibus cupiditate, inchoacta charitas roboretur, & perfecta fiat. Hæc porro, quæ necessario præcedere debent dispositiones, non nisi a *sufficiente* gratia parantur, quæ imperfectos actus veluti concipit per *efficacem* pariendos. Aiebat hinc Augustinus: *Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere . . .* Lib. 1. ad Simpl. c. 2. *Sed in quibusdam tanta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obtinendum regnum Cælorum, sicut in Catechumenis, sicut in Cornelio, antequam Sacra-*

mento-

mentorū participatione incorporaretur Ecclesiæ Fiunt ergo inchoationes quædam fidei conceptionibus similes: non tamen solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam. Gratia igitur sufficienti, quæ concipiat, est opus, ut justificatio ad æternam vitam perducens enascatur.

227. Necessitatem hanc, quam ex ordine justificationis intulimus, confirmant divinæ Providentiæ, & Sapientiæ leges rebus omnibus constitutæ. Leges hujusmodi postulant, quod nulla in subiecto forma inducatur, quin dispositiones præcedant viam parantes ad formam, eamque paullatim resistantiam tollentes, quæ inducendæ formæ opponitur, donec, impedimento quovis semoto, forma accedat, subiectumque occupet. Ita humiditas in ligno viridi obstat, quominus ligno superveniat forma ignis, numquam superventura, nisi caloris ope humiditas expellatur, & ad accensionem aptatum hac prævia dispositione lignum ab igne comprehendatur. Hoc utor exemplo Angelicum Doctorem audiens, quod *justificatio passive accepta importat motum ad justitiam, sicut calefactio motum ad calorem*. Unde vero hic motus, quo ad justitiam progredimur? A sufficientibus sane auxiliis, quæ motum fidei, timoris, spei in corde excitant, veluti dispositiones varias parantes cor ad perfectum charitatis actum, vel ad justificationis formam recipiendam, ut hac altera forma alter fiat homo; ex peccatore nimirum justus, ex terreno cœlestis: Non enim semper contingit, hominem perfecte ad bonum moveri statim, perfectamque charitatem subito accipere; sed quandoque: immo ut plurimum contingit, ait D. Thomas, quod *Deus movet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum, & talis preparatio præcedit gratiam*. Hæc autem motio ad bonum actus imperfectos excitans est gratia *sufficiens*; (n. 201.) quæ, quum ad perfectos actus dispositio sit, necessario est admittenda: forma namque, citra miraculum, ut dixi, numquam inducitur, nisi dispositiones præcesserint.

1.2. q. 112.
art. 2.

SCHOLIUM.

228. Quum non semel dixerimus, *sufficientem* gratiam eam esse quæ dat posse operari; atque hic statutum modo fuerit, hanc gratiam cuique bene operaturo esse necessariam; non inde tamen inferendum est, hominem fore absolute, & physice imparem ad observantiam legis, ex quo gratia *sufficiens* careat. Præstantissimorum enim Theologorum sententia est, *sufficientem* gratiam necessariam neutiquam esse, ut illa explicetur physica & absoluta libertas, qua observandæ legis, gaudet unusquisque homo: qua de causa necessitatem hanc probavimus ex iis dispositionibus, quæ præire necessario debent, antequam forma inducatur; quæque, cum piæ sint excitationes, quibus cor hominis paullatim concutitur, non aliunde quam a gratia *sufficiente* auspiciandæ sunt.

PROPOSITIO II.

Non necessaria solum, sed utilis est gratia sufficiens: fuit hinc Jansenius inquiens, quod non tantum inutilis est, sed & perniciosa. n. 211.

229. Prob. Quum Deus & natura nihil frustra moliantur, utilem confiteamur oportet sufficientem gratiam; quippe in quovis statu sive ante legem, sive sub lege per Moysen data, sive sub mediatore Christo, qui novam legem præbuit, gratiam, urgente lege, se largiturum promisit. Fuit (Populus Dei) *primitus ante legem; secundo sub lege, deinde sub gratia quæ nec antea defuit,*

Aug. in
Psalm. 143.

defuit, quibus eam oportuit impertiri Neque enim antiquorum quicumque iustorum, prater Christi fidem salutem potuit invenire. Gratiā sufficientem Augustinum ibi commemorare, certum est; eos siquidem increpat, qui Catholicos reprehendunt, quasi dicerent *Spiritum sanctum adiutorem virtutis in veteri Testamento non fuisse*; qua de re de hominibus etiam ante Moysen concludit: *Tempore igitur veteris Testamenti Spiritum sanctum in eis, qui etiam tunc secundum Isaac promissionis Filii erant, non solum adiutorem, quod isti suo dogmati sufficere existimant; verum etiam largitorem dicimus fuisse virtutis, quod isti negant libero eam potius arbitrio tribuentes*. Quovis ergo in statu legis constitutus homo *sufficiens* adiutorium obtinuit: Ergo ut lex homini semper data, non est inutilis; nec inutilis erit gratia *sufficiens* homini collata. Quanta in lege utilitas bonum, quod agendum est, ostendente? Nil minus igitur in gratia agendi, dum urget lex, agendi virtutem communicante.

Lib. 3. ad
Bonif. c. 4.

230. Præterea, ut habet Alvarez, auxiliū *sufficientis* collatione suam ostendit Deus bonitatem; quod etiam peccantibus hæc auxilia, quæ iuste, & pie vivere queant, misericorditer impertitur; eos timore concutit, spe erigit, & si non erigit prostratos, excitat tamen, ut caput saltem possint attollere. Hisdem auxiliis aliquem effectum absoluta ejus voluntatis intentione semper consequitur. Eorundem auxiliorum collatione excusatione indignos reddit illos duræ cervicis homines, auxiliis hisce bene uti nolentes, quum potuerint; additque Thomista strenuissimus, quod respectu peccatoris concedi in bono sensu potest, frustranea esse auxilia prævenientia sine efficacibus, quatenus per hæc sola, culpa sua pias non efficit operationes, quas efficere poterat, si voluisset. Quæ omnia argumento sunt, *sufficienti* gratiæ scandalose succensere Jansenium, quum illam traducit inutilem non solum, sed & perniciosam.

Inrespons.
lib. 3. c. 5.
n. 14.

Cetera refelluntur Jansenistarum argumenta.

231. Argum. 1. Gratia solam agendi potentiam conferens ad actum numquam reducendam, ut pium opus efficiat, penitus infructuosa est; Gratia *sufficiens* est hujusmodi: Ergo &c. Hinc Augustinus inquit: *Tunc enim utile est velle cum possumus; & tunc utile est posse, cum volumus; nam quid prodest, si quod non possumus volumus; aut si quod possumus, nolumus?*

De gratia
& lib. arb.
cap. 15.

Resp. dist. maj. Penitus infructuosa est gratia, quæ solam agendi potentiam confert ad actum absolute & simpliciter numquam reducendam, conc. maj. ad actum numquam reducendam per accidens, nego maj. *Sufficiens* gratia hujusmodi est per accidens, conc. absolute & simpliciter, nego. Duplicem in gratia *sufficienti* effectum assignavimus, (n. 190.) quorum unus primarius dicitur, quemque natura sua secum defert, quorum alter secundarius nuncupatur, ad quem præcipue ordinatur: Hunc si non efficiat, per accidens tantummodo est; nimirum propter resistantiam, quam a terrena cupiditate factam invenit; dubio procul effecturam, si in resistantem adeo non incurreret cupiditatem. Non ergo frustranea est agendi potestas illa, quæ, impedimento semoto, ad actum reducetur; eo vel maxime, quum impedimentum a gratia recipiente omnimode sit. Apposite D. Thomas docens: *Licet aliquis per modum liberi arbitrii divinam gratiam nec promereri, neque acquirere possit, potest tamen se ipsum impedire, ne eam recipiat; dicitur enim de quibusdam Job 21. Ipsi fuerunt rebelles lumini, & cum hoc sit in potestate liberi arbitrii impedire divinæ gratiæ receptionem, vel non impedire, non immerito in culpam imputatur ei, qui impedimentum præstat gratiæ receptioni, receptionem intel-*

Lib. 3.
cont. Gent.
cap. 159.

ligens

ligens gratiæ *efficacis*, qua potestas per *sufficientem* collata ad actum reducitur.

232. Augustinus facile intelligitur, si *utilitatem* distinguamus, ut ipse *possibilitatem* distinguit. Unam nempe quæ sit cum effectu, simplicem alteram; (n. 112.) ita utilitas alia simplex est solius virtutis & potestatis; alia cum effectu, seu actionis. *Posse* est utile cum effectu, cum volumus: Quid certius? At non inde inferendum, frustraneam esse gratiam sufficientem, quæ *posse* dat ab effectu sejunctum: quandoquidem nemo cogitabit umquam, inutiliter habere vel pedes, vel oculos, quum nec pedibus ad ambulandum, neque oculis ad videndum utatur.

233. Instab. Resistentia, qua fit, ne agendi potentia ad actum reducat; etsi ponatur ab arbitrio; attamen nonnisi per gratiam efficacem tollitur; sed nemo in potestate habet efficacem gratiam, quæ a divino beneplacito unice auspicanda est: Ergo nemo in potestate habet resistantiam vincere, potestatemque collatam a sufficienti gratia ad actum reducere; consequenter non est culpandus, si non resistat, & vincat.

Resp. 1. Neque novæ neque nova opponunt hæc oppositores Janseniani, & quotquot traditam gratiæ *sufficientis* notionem (n. 201.) minime approbant, cujusmodi sunt Congruistæ fere omnes, qui gratiam ab *intrinseco* efficacem male habent. Mirandum enim cum Strenuissimo Thomista Lemosio, argumento hoc impleri libros, atque disputationes, nihilque magis acclamari; quum luce clarius sit, damnatum esse hominum ab Ecclesia damnatorum argumentum, & a Sanctis Patribus satis contritum. Hoc opposuere Augustino Antiqui divinæ gratiæ inimici: & S. D. capite tertio & secundo de corrept. & grat. opponentium verba refert. *Quomodo*, ajebant, *meo vitio habetur, quod non accepi ab illo, a quo nisi detur, non est omnino aliud, unde tale, ac tantum munus habebatur?* Hoc opposuit Augustino Cœlestius in Diospolitana Synodo damnatus; & quarto decimo libro *de gestis Pelag.* in terminis habetur. Hoc videant citatis locis ab Augustino confractum, atque contritum. Interim nullum habeo argumentum hoc ut a Congruistis propositum, quos inter Suarez lib. 3. *de auxiliis* cap. 8. in *opusculis* arguit, in nostra potestate haud esse illud *efficax* auxilium impedimenta tollens gratiæ *sufficienti*; ideoque per nos minime stare quod illud non recipiamus, nec per illud convertamur. Hæc siquidem argumentandi ratio Congruistis familiarissima æque petit Congruistarum Systema. Et sane, Gratia, quam dicunt congruam, ad conversionem necessaria, in nostra nequaquam est potestate. Ergo eadem omnino illatio consequitur.

Lib. 2. de
grat. Chr.
cap. 27.

234. Resp. 2. conc. maj. & dist. min. Nemo in potestate habet efficacem gratiam, nec in potestate habet resistantiam ponere, ne efficax gratia succedat, nego; secus conc. min. At hoc argumentum pura illusio est: ita enim in Jansenianos regeritur. Nemo habet in potestate gratiam parvam, quæ per Jansenium *velleritates*, vel *complacentias* excitat, quas nisi divinitus *infundantur*, *obtinere humana potestate nemo potest*. Ergo hujusmodi parva Jansenii gratia ex hoc quoque capite explodenda est; Argumentum igitur, quo Janseniani tantopere gloriantur, probat solummodo, neminem habere in potestate sua gratiam *sufficientem*, sicuti in potestate non habet *efficacem*, potestate, inquam, utriusque auxilii effectiva, vel ad alterutrum propriis viribus obtinendum dispositiva; quod negabit nemo. Non incongrue tamen dici aliquo sensu potest, habere in potestate sua; quatenus, si impedimenta ipse non poneret, resistendo; Deus, qui *sufficiens* auxilium dando incepit, *efficax* subministrando perficeret. De cetero fallitur argumentum; fit enim transitus ab actu ad poten-

potentiam negative; quod profecto non tenet; quum stare optime possit, neminem in effectiva sui potestate habere auxilium *efficax* dans *velle*; habere tamen *posse* sibi a *sufficienti* collatum; ut patet exemplo. Oculorum aperitio necessaria est, ut oculi etiam lumine perfusi videant; Ast, si quis nequeat propria virtute oculos aperire, sed ope Medici indigeat, quam sua in potestate non habet; bene nihilominus dicitur, cernere illum posse, affulgente lumine; quamvis, oculis adhuc clausis, non cernat. Similiter in casu evenit. In potestate nemo habet gratiam, quæ dat *velle*; ideoque non vult; eam tamen sibi divinitus collatam habet, quæ dat *posse*, ideoque resistantiam ni vincat, deficiente una, vincere potest, adjuvante altera. Ut illam vero, quæ deficit, consequatur, *oret*, hortatur Augustinus, *ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata*. Hæc est Orationis gratia, qua destitui neminem, probat Augustinus ex divinis mandatis, atque admonitionibus. *Ideo, inquit, jubet aliqua, qua non possumus* (plene & cum effectu), *ut noverimus quid ab illo petere debeamus*: Et rursus: *Quod quidem sine suo fructu prorsus admoneretur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis, ut addi sibi quæreretur, unde quod jubebatur, impleret*. Ut ergo admonentur omnes, omnesque jubentur, ita aliquam Orationis gratiam omnes obtinent. Sed

De gratia
& lib. arb.
cap. 15.
Ibid. c. 16.
& 18.

235. Dices: Ut quis *oret*, adjutorio indiget *efficaci*, quod in potestate non habet. Sed incassum sic replicatur. Quid enim refert, sua in potestate non habere adjutorium *efficax* orationis, si eodem, divina liberalitate elargiente, numquam caret, ut mox vidimus ab Augustino? Quod si contingat, stupefcentis adeo cordis hominem quandoque haberi, ut a Deo penitus desertus, & ipsa orandi gratia destitutus sit; resolvitur, gratiæ hujus defectum ab illo obdurato homine esse tamquam a prima causa, collationem vero a Deo misericorditer donante: Hinc Augustinus: *Qui ergo liberatur, gratiam diligat, qui non liberatur, debitum agnoscat*.

De dono
pers. c. 8.

236. Argum. 2. Sine auxilio *efficaci*, non potest quisquam bene uti auxilio *sufficienti*: Ergo sine *efficaci* frustraneum est *sufficiens*. Prob. conseq. Deus nativas vires Creaturis frustra dedisset, ni suum præberet concursum, sine quo naturæ viribus uti Creaturæ nequeunt: Ergo a pari.

Resp. nego maj. Auxilium *efficax* datur ad *velle*; alterum *sufficiens* ad *posse*. Qui caret primo, non bene utitur secundo; Ast, secundo hoc adstante, bene uti potest, quin primum illud necessarium sit; quia hoc, quod est *posse* bene uti, si velit, a solo *sufficienti* auxilio tribuitur. Paritas inducta nulla est: subtracto enim Dei concursu, nec ipsæ conservarentur naturæ vires, & quavis operatione prorsus carerent. E contra vero, gratia *efficaci* subtracta, non perit supernaturalis illa facultas, quam *sufficiens* confert; nec omni prorsus operatione caret gratia hæc. (n. 190.) Non dari frustra *sufficiens*, etsi non addatur auxilium *efficax*, habes ex n. 232.

237. Argum. 3. Gratia *sufficiens*, quæ tantum dat *posse*, vere non sufficit: Illud namque sufficere dicitur, ultra quod aliud non exigitur; atqui præter *sufficientem* gratiam, *efficax* insuper necessaria contenditur: Ergo *sufficiens* non est, quod pro *sufficienti* venditatur.

Resp. negando assumptum; cujus probationem dist. maj. sufficere illud dicitur, ultra quod aliud non exigitur, grammaticaliter loquendo, conc., philosophice, vel theologice, nego maj. Alio sensu Grammatici, alio Philosophi, & Theologi sumunt vocabulum *sufficiens*, (nn. 183. 184.) quod si causis applicetur, sensum grammaticalem non retinet. Intellectus intelligibili objecti specie imbutus, *sufficiens* & proxima causa est ad objectum illud intelligendum; quamvis alio principio indigeat cum applicante, ut actu intelligat.

Voluntas itidem cum virtutum habitibus est sufficiens ad hujus vel alterius virtutis exercitium; quam tamen ut assequatur, alio principio ad exercitium eam applicante opus habet. Pari modo sufficiens & proxima ad videndum dicitur in homine potentia visiva lumine perfusa; licet, ut videat, remedium requiratur, quod oculos aliqua infirmitate clausos adperiat. Quid porro, si per naturales causas discurrere velimus? Plurimæ extant ad effectum ponendum sufficientissimæ, quæque effectui carent ratione impedimenti exterius positi; quin impedimentum illud tollens actum, tollat a causa sufficientiam ad actum. Ratio totius est; quia causa, ut sit sufficiens, non exigit ut applicetur ad actum, ad quem sufficiens dicitur; immo applicatio ipsa causam jam sufficientem & proximam supponit: Effectus enim numquam obveniet, non habita causæ sufficientis applicatione. Jam vero gratia *sufficiens*, effectum ut consequatur suum, est applicanda per efficacem: quæ sola impedimenta tollit, quæ sit, ne applicetur ad actum: Ergo idem illud, quod requiritur, ut ponatur actus, præexistens auxilium supponit vere *sufficiens* in ratione potentia proxima ad operandum. Uno verbo: ad virtutem, possibilitatemque voluntati conferendam, nil ultra requiritur, præter auxilium *sufficiens*: Et illud alterum, quod *efficax* vocamus, necessum est, non ut voluntati addatur agendi virtus; sed ut ponatur actus.

238. Dices: Non juberi nos, ut operari possimus; sed ut operemur: Ergo per auxilium *sufficiens* debet homo non tantum posse operari; sed hujusmodi esse debet, ut, si velit, operetur.

Responsio infra patebit, sensum explicando, quem præferre debet apposita conditio, *si velit*. Nunc vero dicam, auxilium esse *sufficiens* ad operandum, si homo voluerit; adeo ut eo auxilio homo non operetur; quia non vult.

239. Argum. 4. Ut auxilium sufficiens sit, requiritur, ut tribuat potentiam proximam, & expeditam, qua voluntas operari possit, si velit; potentiam hanc auxilium sufficiens non tribuit; ergo &c. Patet major ex ea, quam tradidimus, gratiæ sufficientis explicatione respectu ad potentiam *remotam*, & *proximam*. (n. 204.) Minor ergo probatur quoad potentiam *proximam*. Potentia *proxima* ea dicitur, a qua est transitus immediatus ad actum; atqui potentia auxilio sufficienti adjuta ad actum non transit, nisi mediante *efficaci*; ergo a *sufficienti* non habetur potentia *proxima*. Sed neque *expedita* prostat; propterea quod major terrena delectatio, & cupiditas impedit, ne gratia *efficax* accedat, qua operetur: ergo auxilium hoc sufficiens non confert potentiam proximam, & expeditam; ideoque non est *sufficiens*.

Resp. conc. maj. nego min., cujus probationis dist. maj. Potentia proxima ea dicitur, a qua est transitus immediatus ad actum, quatenus potentiam inter & actum nihil mediat subjecto virtutem tribuens, qua talem actum possit operari, conc., quatenus nihil mediet ultimum tribuens complementum, quo actus primus ad secundum reducatur, nego min. Potentia igitur ad operandum constituitur *proxima* eo ipso, quod inter potentiam & actum nil requiratur medians, ut potentia in linea potentia completa sit, nilque desideretur amplius, ut voluntas *possit*. Adjutorium autem *efficax* voluntati non confert ipsum posse operari, si velit; id enim tribuit adjutorium *sufficiens*: sed confert ultimum complementum, quo *posse* ad actum reducatur. Hinc, etiam si careat voluntas gratia ad actum *efficaci*; per *sufficientem* tamen potentiam habet *proximam*, & *expeditam*, qua possit actum elicere, si velit. Constat. Remoto siquidem quovis supernaturali auxilio, voluntas ejusmodi potentiam non habet; quia, ut vere possit bene agere, mediet necesse est au-

xilium

xilium aliquod supernaturale, quo addantur vires, ut possit, sicque in potentia *proxima & expedita* constituatur. *Expedita*, inquam; major enim terrena delectatio obstat quidem, ne voluntas in bonum actum exeat; non impedit autem, quominus exire non possit; quum illa major opposita delectatio ipsa sit, quæ *sufficienti* gratiæ potentiam *proximam* donanti resistit, ne effectum illum, ad quem præcipue ordinatur, obtineat; si vero gratiæ *sufficienti*, ideoque potentia *proxima & expedita* resistit, potentia hæc profecto adest: non enim nisi existenti rei resistitur.

240. Argum. 5. Ignoratur plane quonam in sensu *sufficiens* sit gratia, quæ ex Ecclesiæ fide ut *sufficiens* admittenda propugnatur. Sensu ne Moliniano? Hæc sola de fide erit. Sensu ne Congruistico? Et hæc de fide; similiter de fide, quæ sensu Thomistico *sufficiens* dicitur. Ita Paulus Irenæus; sed paucis

Resp. Aliud est, gratiæ *sufficientis* existentiam constituere, aliud est, de illius natura, & modo ejus naturam explicante disputare. Primum de fide est, & de fide probatum remanet. (n. 212.) Alterum in Scholasticorum opinione versatur; quod pro modulo, retento fidei dogmate, jam explicavimus. (num. 201.)

241. Perniciosam insuper probare audent Janseniani *sufficientem* gratiam; quia per ipsam bonum numquam operantur homines, eique resistendo fiunt sceleratiores; quum, si hæc illis deesset, utique sua culpa non caderent, infontesque forent, ut de primo homine & Angelis Augustinus ait. Quousque Jansenistas pertrahit eorum frenesis?

Resp. Solius gratiæ *sufficientis* opè numquam revera operari homines; quum hujus gratiæ munus non sit donare velle & operari. Homines gratiæ huic resistentes fiunt utique sceleratiores; & illis si inculpate deesset, sua sane culpa non caderent. Quid tamen? Gratia *sufficiens* in causa est, si cadant? *Lex*, inquit Apostolus, *iram operatur*. *Ubi non est lex, nec prævaricatio*. Si lex igitur deesset, nec ira, nec prævaricatio esset: ergone in causa est lex, si prævaricaretur homo, sibi que iram thesaurizet? Non lex est perniciofa, sed mala eorum voluntas, qui sub lege sunt, & lege male utuntur, quum bene uti possent, si vellent. Quum porro lege bene uti nequit sine gratia; non gratia pernicies est; sed voluntas prava male utens gratia. Legis utilitatem ex conjunctione cum gratia retineamus, & cum Augustino ita ratiocinemur: *Mandato si obediatur, utique vita est. Sed inventum est esse in mortem, dum fit contra mandatum, ut non solum peccatum fiat, quod etiam ante mandatum fiebat, sed hoc abundantius, & perniciosius, ut jam a sciente, et prævaricante peccetur. Peccatum enim, inquit (Apostolus) occasione accepta per mandatum, fefellit me, & per illud occidit. Peccatum non legitime utentes lege, ex prohibitione aucto desiderio, dulcius factum est, & ideo fefellit &c. Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et iustum, et bonum. Jubenda enim jubet, & prohibenda prohibet. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. In male utente quippe vitium est, non in mandato ipso, quod bonum est: quoniam bona est lex, si quis ea legitime utatur. Male autem utitur lege, qui non se subdit Deo pia humilitate, ut per gratiam lex possit impleri. Itaque ad nihil aliud accipit legem, qui non ea legitime utitur, nisi ut peccatum ejus, quod latebat ante prohibitionem, apparere incipiat per prævaricationem. Quod de lege cum Augustino hætenus dictum est, optime habet l'Herminier de concionibus, exhortationibus, correctionibus, aliisque externis gratiis Jansenianorum sententia non contemnendis, quibus, si resistent homines, gravius peccant: nec tamen nisi absurdissime diceretur, externas illas gratias nos ad peccandum propellere.*

Non enim lex, ceteræque gratiæ exteriores occasionem dant, sed socordes homines peccandi occasionem ex iis accipiunt.

242. Monstrum est, ait Jansenius, illud adjutorii genus, quod ab initio usque ad Mundi terminum numquam suum habuit effectum, nec est habiturum. At Jansenius hic memoria excidit. Ab initio Mundi quænam fuit, Jansenii judicio, gratia primo homini, & Angelis collata? *Sufficiens* sane, atque versatilis, qua bene uti poterat homo, si voluisset. Ut ergo per *accidens* fuit, & præter ipsius gratiæ exigentiam, quod peccaverit; nimirum quia voluit a gratia recedere, eique resistere; ita in præsentī statu contingit. *Sufficienti* gratia operari bene possumus, si velimus, eoque fine a Deo ea gratia confertur, ut effectum suum consequatur, quem non consequitur; quia nos eidem resistentes nolumus. Hoc totum discrimen est, ut infra trademus: Quod in primo homine penes ipsius arbitrium erat *velle*; nunc a gratia efficaci est donante *velle*. Verum quod aliquibus gratia nunc desit *velle* donans; resistantia ipsa interiori *sufficienti* auxilio facta in causa est. Ceterum si a Monstro aufugere Jansenius velit; aufugiat ab ejus *parva* gratia, quæ ex se ad bonum perfectum tendit, quod nusquam in iisdem circumstantiis obtinuit, nec obtinebit.

243. Dices: Non deest gratia efficax, quia resistimus; sed resistimus ex defectu gratiæ, quæ sola resistantiam vincit, & superat; Gratiæ igitur *efficacis* defectus in causa est, quod quis resistat. Sed

Contra. Satis jam supra diximus, (num. 219.) iterumque docemus cum D. Thoma, & Augustino, primam causam, cur gratia illa, qua cordis durities primitus aufertur, desit, esse in nobis illi gratiæ effrænes concupiscentiæ gradus opponentibus. Gratiæ quidem est, gradus illos vincere; & vinceret, si præstaretur; sed cur nequaquam præstetur, vel ab ipsa resistantia cordis est, quæ victricem hanc gratiam demeretur; unde *qui non liberatur, debitum agnoscat*; vel *penes ipsum est, & aequitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis*.

Aug. lib. 2.
de peccat.
mer. c. 5.

SCHOLIION.

244. Non semel enunciamus, hominem bene uti posse auxilio sufficienti, apposita conditione, *si velit*. Tantindem enim habemus ex Augustino, ubi de adjutorio innocenti creaturæ collato sermonem habet. At quoniam huic propositioni erroneus potest subesse sensus, explicemus oportet, quinam falsus, quinam orthodoxus sit; ut impune proferri ea possit.

De corrup.
& gratia
cap. 11.

Si sensum obtineat, quod conditio illa *si velit* purificari ita queat, ut hujusmodi conditionis positio penes humani arbitrii vires nudas, atque natives sit; Unde intelligatur, voluntatem cum solo *sufficienti* adjutorio bene quandoque uti illo vel internæ excitationi obtemperando, vel ei non resistendo; sensum Pelagianum scatet. Tunc enim et si *possibilitatem* a gratia; *velle* tamen haberemus a natura; pro quo impugnando adversus Pelagianos, Augustinus tantopere laboravit. Sensum alterum præferre potest; nempe ut conditio *si velit* negative potius, quam affirmative explicetur; unde intelligamus tantummodo, hominem *sufficienti* adjutorio non uti bene; quia non vult. Tandem sensum hunc sortitur illa conditio: nimirum, non quod a voluntate subolefcens ponatur in esse solius adjutorii *sufficientis* ope; sed quod bonam solummodo illationem denotet; quamvis absque uberiori adjutorio numquam conditio illa eventura sit; qua tamen per hypothesim data, illatio indubia deducitur. De facto hæc propositio: *Si homo volat, alas habet*, impossibilis

possibilis est cum in antecedente, tum in consequente: illatio tamen æqua est. Ita in propositione: *bene uti potest homo gratia sufficienti, si velit*, verissimum est undequaque, si spectetur illatio; quamvis fiet numquam, ut ea sola gratia reapse velit. Priori sensu rejecto duobus postremis tute propositio enunciatur; quandoquidem in primo ex hisce postremis sensu, non excluditur auxilium *efficax*, cujus auxilii sufficientis bonus usus effectus est: in altero stat conditio nihil in esse ponens.

245. Patet hinc, quid sibi velint Theologi, quum inquirunt, *bene utentibus auxilio sufficienti dari a Deo auxilium efficax*. Priori modo intellecta propositio sensum damnatum præfert; eo enim sensu fieret, dari auxilium *efficax* ex merito hominis *sufficienti* bene ex se utentis: Quapropter vel dicendum, bene utentibus *sufficienti* auxilio conferri *efficax*, ex quo non detur *efficax*; quia *sufficienti* resistunt, nec bene utuntur; vel, propositionis sensu mere conditionali retento, quæ nihil ponit in esse, dicendum, quod, esto impossibile sit, quempiam ex se bene uti auxilio *sufficienti*; nihilominus, hoc impossibili admissio, illatio optima est.

EXERCITATIO IV.

De divina voluntate, qua singuli, auxilii sufficientis ope, in salutis via constituentur.

§. I.

246. **A**uxiliis *sufficientibus*, quæ fidei documentis probavimus, quæque singulis potentiam conferunt proximam & expeditam, qua consequi salutem possint; hisce, inquam, ut potentes ad salutem fiant homines, iisdem sunt adjuvandi, divina liberalitate hæc hominibus elargiente. De eorundem igitur auxiliorum distributione agendum hic foret: quia vero & auxilia, & eorum distributio a beneficentissima Dei erga nos voluntate, qua omnium salutem vult, derivant; de hac voluntate agendum prius, ut inde, quæ de *sufficientium* auxiliorum distributione sumus dicturi, sincerius intelligantur.

DEFINITIO I.

247. Dei voluntas, quam toties Scripturæ sanctæ deprædicant, quamque quotidiana nos oratione imploramus est *in aliquod objectum consequens perceptionem perfectissimam propensio*. Perfectissima, inquam; quippe Deus ens perfectissimum est; ideoque non imperfecto modo, ut creaturæ spiritu & ratione præditæ, sed perfectissimo in objecta propendit.

SCHOLIUM.

248. Notio entis perfectissimi simplicitatem involvit; & quidquid in Deo est, non multiplex, sed unum est. Divinæ tamen simplicitati nihil detrahatur, si, quod in Deo est *in se* unum, veluti multiplex consideretur, & dividatur, non *in se*, sed prout ad varios terminos refertur. Hoc præstant Theologi omnes de divina scientia tractantes; quæ, cum una sit, comparative tamen ad diversa objecta quasi multiplex ab iis spectatur, ac proinde in *scientiam visionis*, & *simplicis intelligentiæ* dividitur. Pari modo de divina volun-

voluntate loquuntur eam ut multiplicem contemplantes juxta volitorum, quibuscum comparatur, diversitatem. Hinc aliam esse, inquiunt, voluntatem *signi*, aliam *beneplaciti*, atque hanc ita partiuntur in duas, ut unam *antecedentem*, alteram *consequentem* dicant.

DEFINITIO II.

249. Voluntas *signi* est exterior illa manifestatio, qua Deus indicat, aliquid velle. Voluntas *beneplaciti* est interior volitio, qua vult aliquid tamquam sibi gratum, & complacens.

SCHOLION I.

250. Quinque adnotari solent signa, quæ suam nobis voluntatem Deus pandit: nimirum *Præceptum*, *prohibitio*, *consilium*: quo enim evidentiori signo aliena voluntas innotescit aliquid volens, vel nolens vel cupiens, quam si illud aliquid præcipiat, vel prohibeat, vel persuasionem faciendum insinuet? *Permissio*; quum illico intelligamus, quempiam velle rem, si impedimenta rem ipsam prohibentia non removeat. *Operatio* denique pro signo internam volitionem declarante habetur, vel directe si quis per se operetur, vel indirecte, si operationem nequaquam impediat.

SCHOLION II.

251. Quamvis hæc signa, ex quo vera sint, nec falsa ullatenus esse queant, aliquam in Deo voluntatem semper supponant; ipsa tamen nec voluntas sunt, nisi improprie; voluntas siquidem est actio interna immanens; signa vero externa pertransiens voluntatis declaratio; nec semper eam involvunt voluntatem, quam signa forinsecus declarant. Si præceptum audiamus, quo Abrahamo mandavit Deus Filii imolationem; ratione signi statim conjicitur, Filii mortem a Deo fuisse volitam; noluit tamen; sed in Patre fidem & obedientiam experiri, in Filio figuram sacrificii in ara Crucis consumandi in Redemptoris persona præmittere. Et ipsa igitur voluntas *signi* semper impletur, non ea ex parte, quam externa illa signa protendunt; ex illa vero, pro qua adimplenda, Deus latenti consilio suo illa signa manifestavit.

DEFINITIO III.

252. Voluntas, quæ dicitur *beneplaciti*, alia *antecedens* est, alia *consequens*. Utramque sic definit magni nominis Scotista Poncius: *Antecedens* est, qua objectum præcise placet, quin voluntas ad effectum concurrat collatione mediorum effectum producentium. Voluntate hac vult Deus possible, quæ ut actu habeantur, nulla media applicat. Eadem voluntate vult Judex reum absolvere, quin media illa exequatur, quæ reum a morte liberent. *Consequens* est, qua quidpiam ita vult, ut, ea posita, illud infallibiliter ponatur. Hinc est, voluntatem *antecedentem* ab Anselmo vocari voluntatem *misericiordiæ & de rerum possibilitate*; alteram vero, quam dicimus *consequentem*, adpellari voluntatem *justitiæ, & de effectibus rerum*.

Cursu
Theolog.
disput. 6.
q. 3. n. 16.

In cap. 6.
Matth.

SCHOLIION.

253. Non nova est hæc divinæ voluntatis in *antecedentem*, & *consequentem* partitio, quam Theologi in usu habent, quoties de divinis prædefinitionibus disputant. Hanc tradit Damascenus, inquiens: *Hoc itidem nosse oportet, Deum primaria, & antecedente voluntate velle omnes salvos esse, & regni sui compotes fieri; non enim nos, ut puniret condidit; sed quia bonus est, ad hoc ut bonitatis suæ participes essemus. Peccantes porro puniri vult, quia justus est; itaque prima voluntas antecedens dicitur, & beneplacitum, cujus ipse est causa; secunda autem voluntas consequens*. Aliisque nominibus binæ hæ voluntates a veteribus designantur. Primam dicit Prosper *invitantem*, secundam *vindicantem*. Hisce enim verbis responsionibus ad object. Vincent. finem imponit: *Qui voluntatem Dei spreverunt invitantem, voluntatem Dei sentient vindicantem*. Augustinus antecedentem nominat *bonitatis & creatoris*; *potestatis vero & omnipotentie consequentem*, ut infra videbimus. Tandem Angelicus Doctor antecedentem ait, esse voluntatem *secundum quid*, non *simpliciter*, *velleitatem* potius dicendam quam voluntatem; voluntatem non *absolutam*, sed *conditionatam*; quod tamen imperfectionem præferret tantummodo ex parte voliti, cui non omnes circumstantiæ adsunt, ut a Deo sit volitum absolute. Quin vero *conditionatam* D. Thomas adpellet, non intelligitur, velle Deum homines salvos fieri, si ipsi velint volitione, quam a libero eorum voluntatis consensu expectet, ut cum Molinistis sentit Tournelius: sed *conditionatam* vocat hoc sensu, ut omnes velit fieri salvos, si altiores fines non obstant: ex. gr. bonum generale Universi, Ordo Providentiæ, splendor misericordiæ, & justitiæ decor. Si enim, ut Augustinus ait, *omnis homo liberaretur, utique lateret quid peccato per justitiam debeatur*.

Lib. 2. de
fid. c. 29.I. p. q. 19.
art. 6.Disput. 45.
q. 1. art. 1.
ad 1.Epist. ad
Sixt. 105.

SCHOLIION.

254. Voluntatis *antecedentis* vocabulum, tertio decimo ineunte sæculo, in Scholis invecitum est, ut notat celeberrimus *examinis Theologici* Scriptor; Cap. 9. §. 6. monetque, alacres, amplosque fecisse progressus; notione tamen oppido absumili ab ea, quam Damascenus exposuit. Diligentiori cura vocabulum literaliter explicavere docentes, donasse Deum cunctis hominibus bonum quodpiam antecedens, & salutis præambulum; ex quo dici posse inferunt, voluntate *antecedente* cunctorum velle salutem. Inferius Scholasticorum sensa adperiemus.

Antecedentis & consequentis voluntatis explicatio in Medistarum sensu.

255. Hominibus salutem impertiri sustinent scientiæ mediæ cultores dependenter a voluntatis humanæ consensu, quæ adjutorio gratiæ consensura prævidetur: quapropter voluntatem *antecedentem* eam esse dicunt, quæ ita a solo Deo est, ut nullam ex operibus nostris occasionem capiet, aut præsupponat; *consequentem* vero, quæ a cooperatione nostra quodammodo auspiciatur. Quod ut clarius explicet Vasquez, tertium voluntatis membrum distinguit hoc pacto: *His addendum posse tertium aliud membrum voluntatis Dei erga nos distinguere, scilicet comitantis: itant antecedens sit ea, qua Deus, nulla prævisa*

In 1. p.
disput. 83.
c. 3. n. 19.

prævisa determinatione voluntatis nostræ, ex se solo vult aliquid circa nos; & ad hanc pertineat voluntas simplex glorificandi quatenus est ex parte sua, & voluntas efficax vocandi, & præveniendi gratia vocationis: comitans vero sit, qua decernit efficaciter, nobiscum concurrere ad consensum, quem gratia vocanti præbemus: consequens vero, qua jam decernit efficaciter ex prævisione nostrorum operum, aut supplicium, aut etiam præmium. Dixi comitantem illam, & hanc consequentem esse efficacem: Nam si de simplici voluntate sit sermo, antecedenti voluntate, & ex se solo Deus desiderat nobis beatitudinem, & ut nos cooperemur gratiæ suæ; ac proinde si per nos non staret, concurreret nobiscum: Et hæc voluntas hoc modo nullam ex nobis occasionem capit: Quare Damascenus non solum connumerat inter ea, quæ Deus vult antecedenti voluntate illa, quæ non sunt in nostra potestate; sed etiam ea, quæ sunt in nostra potestate, ut opera nostra. Illa vero voluntas, qua efficaciter decernit, nos glorificare, aut nobiscum concurrere, ex nobis occasionem capit. Ita Vasquez cum toto Medistarum agmine.

256. Facile hinc deprehenditur quomodo explicent Medistæ Apostoli testimonium vult Deus omnes homines salvos fieri. Ex parte Dei, inquiunt, est efficacissima salvandi omnes voluntas, cujus virtutē omnibus hominibus donat Deus, vel offert, vel ad iis donandum præsto est necessaria media, salutem ut consequantur, si ipsi velint; quia voluntas hæc est conditionata, ejusque complementum a bono mediorum usu dependet, quem facit homo; media quippe hæc penes humani arbitrii dispositionem relinquit; vel ad minus ea confert dependenter ab ordine naturali rerum, quas finit cursus suos agere, quin interrumpantur; quemadmodum infantibus contingit Baptismati præmorientibus, quosque ita mori permittit, ne ordo naturæ perturbetur. En igitur paucis integrum systema Medistarum circa voluntatem salvandi omnes, quam antecedentem adpellant. Voluntas hæc est ex parte Dei efficax, sed suspensa causa conditionis, quæ a creatura dependet. Gratia sufficiens, inquit P. Dechamps, in ipso lapsu naturæ statu omnibus adultis, etiam sceleratis, adeoque etiam reprobis hominibus conceditur: Deus enim vult omnes homines salvos fieri EFFICACI voluntate CONDITIONATA: Fidenterque asserit strenuissimus P. Lemos disp. 22. de Auxiliis coram Clemente VIII., hoc esse systema Jesuitis omnibus commune. Hoc ipsum intendit Molina cum constituit illud suum fundamentale principium, quod videlicet vult Deus omnes homines salvos fieri, si tamen ipsi voluerint; ita ut Deus det auxilia sufficientia, & adjuvantia ut possimus; velle autem & operari sit ex nobis, qui pro innata nostra libertate, quando volumus, illa causa reddimus; quando volumus, utimur bene illis auxiliis. Hoc ipsum dicunt omnes Patres Societatis in omnibus suis libris, quos ego viderim; & vidi aliquos.

257. Verum ex iis, quæ primo volumine calamo non brevi tradidimus, excogitationes hæc probare haud possumus. Opera nostra, docente Vasquio, per scientiam mediam prævisa occasio ea sunt qua decernit Deus efficaciter nobiscum concurrere voluntate, quam dicunt consequentem. At opera nostra bona Dei dona esse monstravimus nitidissime Scripturarum, Patrum, Conciliorum, Theologorumque apparatu: Non ergo ab operibus nostris prævisis occasionem captat Deus; sed ex mero suæ voluntatis beneplacito, quo bona opera nobis donat. Recole, quæ citato loco disseruimus.

Thomistarum explicatio.

258. Advertunt primo ex D. Thoma, unumquodque secundum quod est bonum, esse a Deo volitum, neque sub hac ratione odio haberi posse. Insu-

Theses in
Sorbona
propagna-
ta 10. Jul.
1646.

p.v.n. 581.
& seqq.

p. q. 19.
art. 6.

per

p̄r animadvertunt, aliquod absolute, & secundum se consideratum posse bonum esse; in individuo tamen juxta circumstantias omnes sibi adnexas non esse bonum, sed mali rationem inducere ex quo privat alio majori bono. Etenim minus bonum privationem caussans majoris boni quamdam induit rationem mali. Ex. gr. Conservare merces secundum se est bonum; bonum tamen haud est, eas conservare cum vitæ discrimine. Hisce positis, inquiunt, voluntatem *antecedentem* eam esse, quæ in objectum fertur spectatum absolute, & secundum se, quavis particulari circumstantia præcisa: *Consequentem* vero, quæ objectum cum omnibus circumstantiis respicit. Rationem præbet D. Thomas: consideratio enim objecti secundum se antecedit considerationem ejusdem objecti cum circumstantiis adnexis; ideoque prima voluntas *antecedens*, secunda *consequens* adpellatur. Hæc Thomistæ ex Angelico eorum Magistro sic dictante: *Respondeo dicendo secundum Damascenum, quod voluntas est duplex, scilicet antecedens, & consequens. Deinde: Potest in unoquoque homine considerari natura ejus, & alie circumstantie ipsius. Tunc: Si ergo in homine tantum natura ipsius consideretur, equaliter bonum est omnem hominem salvari, quia omnes conveniunt in natura humana, & cum omne bonum sit volitum a Deo, hoc etiam Deus vult: & hoc vocatur voluntas antecedens, quia omnes homines salvos fieri vult secundum Damascenum. Id autem probat ex effectu ordinandi hominem in salutem per media & præcepta. Rursum: Consideratis omnibus circumstantiis personæ, sic non invenitur de omnibus bonum esse quod salventur: bonum est enim, volentem qui se præparat & consentit salvari per largitatem gratiæ divinæ: nolentem vero, & resistentem non est bonum salvari, quia injustum est. Et quia hoc modo se habet aliquid ad hoc quod sit volitum a Deo, sicut se habet ad hoc quod sit bonum: & ideo istum hominem sub istis conditionibus consideratum non vult Deus salvari; sed tantum istum, qui est volens, & consentiens: & hoc dicitur voluntas consequens, eo quod præsupponit præscientiam operum, non tamquam causam voluntatis, sed quasi rationem voliti.*

Ib. art. 24
in corpore

259. Ab hac Thomistarum explicatione non recedo, si tamquam voluntatis *antecedentis* objectum consideret naturam ab iis circumstantiis solummodo præcisam, quæ illius ordinis complementum, atque executionem connotent, quem ad hominem in via salutis collocandum, Deus instituit. At si naturam contempletur, ut natura est, secundum se ab omnibus circumstantiis abstractam; naturam sic non agnosco, nisi ut ens quoddam rationis, quod pro objecto divinæ voluntati proponi nequit.

Nostra explicatio.

260. Quemadmodum aliud est, homines in via salutis ponere, aliud ad salutis terminum transferre; ita aliud est, velle Deum, homines salvos fieri, aliud homines reapse salvare; adeoque voluntas salvandi a voluntate salvante in Deo bene distinguitur. Deus infinita sua bonitate amans, & volens quidquid bonum est, quamdiu bonum remanet, vult sane humanæ naturæ salutem; quippe hanc salvare est bonum ab ipso amandum, atque volendum, nulla accedente peculiari circumstantia, ob quam desinat esse bonum. Hac portio salvandi voluntate ponit homines in via salutis, certumque instituit rerum ordinem, quæ hominibus sint quasi viaticum; quo ali possint in via, atque enutrirī, ut viribus bene valentes queant ad terminum pervenire. Qui rerum ordo complectitur non solas illustrationes mentis, pias voluntatis affectiones, quæ inter *sufficientia* auxilia principem locum

Quodl. 1.
art. 7.

De lib.
arb. c. 19.

In Pf. 102.

tenent, sed & alia pleraque ad auxilium sufficiens *reducibilia*; cujusmodi sunt prædicationes, exhortamenta, consilia, bonorum exempla, terrores, flagella, beneficia; immo mundi rotius armonia ad laudem, amoremque Creatoris nos circumquaque invitans; intima quoque Dei cognitio, intimæque consolationes tot sunt adminicula, quæ, Sancto operante Spiritu, hominis viatoris saluti inserviunt. *Ex divina enim providentia*, inquit Angelicus, *procurantur homini occasiones salutis, puta prædicationes, exempla bona, & interdum agnitudo, & flagella*: Quæ ab Augustino hausit dicente: *Multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocat, docet credentem, consolatur sperantem, diligentem adhortatur, conantem adjuvat, exaudit deprecantem*; iisdemque sensibus eadem alibi repetit: *Vocat Deus undique ad correctionem, vocat undique ad penitentiam; vocat beneficiis creatura; vocat impertiendo tempus vivendi; vocat per Lectorem; vocat per Traditorem; vocat per intimam cognitionem; vocat per flagellum correptionis; vocat per misericordiam consolationis*. Hac illa rerum est dispositio a Deo instituta voluntate eos salvandi, eosque ponendi in salutis via; proptereaque dispositionem hanc rerum iis præposuit tamquam viaticum, cuius usum in viatoris reliquit arbitrio: Unde si bene utatur viator, viæ terminum feliciter attingit. Voluntas ergo, qua res hæc disposuit Deus, atque in salutem hominum ordinavit, ut bonam intuens omnium salutem, circumstantia quavis præcisa, ex qua humanæ naturæ salus fieri posset non bona, est voluntas *antecedens*, voluntas scilicet ponendi homines in via salutis; voluntas salvandi: Ut vero salventur de facto homines, necessum est, ut præfatus rerum ordo exequatur, atque applicetur, eo pacto, quo ad terminum non pervenit viator, sed in via fame perit, quoties viaticum habeat tantummodo præparatum, nec ipso enutriatur. Altera ergo voluntas executionem, atque applicationem instituti ordinis respiciens, est voluntas *consequens*; nimirum voluntas, quæ viatorem ad terminum feliciter transfert, voluntas salvans: Atque hinc nitida explicatione habes utriusque voluntatis *antecedentis & consequentis* definitionem, quam n. 252. exhibuimus.

261. Hanc nostram voluntatis *antecedentis & consequentis* explicationem non cerebro nostro inventam, sed e veteribus Scholæ Magistris ex parte haustam exhibemus. Alexander Alensis, relatis explicationibus, quas tradunt Scholastici ipso vetustiores, inquires, velle Deum omnium salutem voluntate *signi*, non *beneplaciti*, querit, utrum dici possit, hoc Deum velle voluntate *beneplaciti*; respondetque, dici optime posse; intellecta tamen voluntate *antecedente*, quam Damascenus innuit; quæque *antecedens* voluntas in possibilitate fundetur ad salutem perveniendi. *Deus secundum Damascenum, voluntate antecedenti vult omnes salvari, voluntate vero consequenti non. Et ad questionem qua queritur utrum voluntate beneplaciti velit omnes salvari, per hoc est responsio. Nam voluntas beneplaciti potest dici respectu POSSIBILITATIS rationalis creature ad salutem; quæ quidem possibilitas est in ipsa a Deo.*

262. Doctor Seraphicus Bonaventura exactius voluntatem hanc *beneplaciti* antecedentem explicat tam ex parte naturæ & legis, quam gratiæ & Christi mortis. *Prout Deus dicitur velle omnium salutem, quantum in se est & anteceder, connotatur in omnibus ORDINATIO ad salutem, tum ex parte NATURÆ data, tum ex parte gratiæ oblata. Dedit enim Deus NATURAM, secundum quam possent eum cognoscere, & cognitum querere, & quæsitum invenire, & invento inherere, ac per hoc salutem obtinere. GRATIAM similiter obtulit, dum Filium misit & obtulit, cuius pretium omnium salutis sufficit.*

LEGES

LEGES etiam & mandata tribuit salutis, & ostendit. Ipse etiam presto est omnibus inquirentibus, & prope est omnibus invocantibus eum. Velle ergo hominem antecedenter salvare, est ORDINATUM ad salutem facere, & volenti pervenire non deesse. Unde velle antecedenter salvare non connotat salutem, sed ORDINABILITATEM ad salutem. Velle autem CONSEQUENTER, sive absolute salvare, est velle dare salutem ei, quem præsцит ad salutem perventurum per suum auxilium & gratiam, & connotat salutis effectum.

263. Durandus eisdem prosequitur sensus: *Voluntas antecedens*, inquit, est de eventu rerum solum in universali & in potentia, sicut Deus dicitur velle homines omnes salvos fieri, quatenus dedit omnibus NATURAM ORDINABLEM in beatitudinem, & omnibus, quantum in ipso est, præbet auxilia communia, quibus possunt ad beatitudinem dirigi, eamque mereri Distinctio voluntatis divinæ per antecedentem & consequentem non est ex parte ipsius voluntatis, sed potius ex parte volitorum. Dicitur enim aliquid volitum voluntate consequente, quando est volitum in se, ita quod super illud fertur voluntas divina; sed dicitur volitum voluntate antecedente, quando non est volitum in se, ita quod NON SUPER IPSUM FERATUR VOLUNTAS, SED SUPER SUUM ANTECEDENS, ad quod natum est consequi; licet non ex necessitate. Sicut quia Deus vult simpliciter homini dare talem naturam, scilicet rationalem, ad quam sequuntur, vel natæ sunt consequi tales operationes, per quas potest acquirere beatitudinem; ideo Deus volendo antecedens simpliciter, dicitur in ipso ANTECEDENTE velle cetera quæ nata sunt consequi ad illud antecedens, secundum CONVENIENTIAM, non ex necessitate.

264. Accedit Hervæus docens: Ex hoc ipso quod Deus contulit homini ea quibus ORDINATUR ad beatitudinem, dando intellectum & voluntatem, præcepta & consilia, dicitur velle salutem omnibus voluntate antecedente, quia vult eis beatitudinem quodammodo in suo antecedente, dum vult eis conferre illa, quibus possunt assequi beatitudinem.

265. Missis tandem Theologis bene pluribus, concludo cum D. Thoma, qui comment. in Magistrum Sent. Scholasticorum sæculi XIII. agmen sequitur: Et hoc, ait, vocatur voluntas antecedens, qua omnes homines vult salvos fieri, secundum Damascenum; & ejus voluntatis effectus est ipse ordo NATURÆ in finem salutis, & promoventia in finem omnibus communiter proposita, TAM NATURALIA, QUAM GRATUITA, sicut potentia naturales, & præcepta legis, & hujusmodi.

S C H O L I O N.

266. Hisce igitur Scholasticorum documentis instruimur, neminem esse hominum, qui in divinis beneficiis partem non habeat. Alii gratiam receperunt, auxiliorumque supernaturalium inexcogitabilem multitudinem; alii ad minus leges, præcepta, consilia; omnes intellectu pollent, quo cognoscere, voluntateque, qua diligere Deum possunt. Naturæ lex omnium cordibus est insculpta; & quamvis peccato obscurata, non tamen plane detrita est; sensibilesque pulsus immittit in nationibus quoque magis dissitis, & quodammodo derelictis. Natura humana ad sempiternam beatitudinem condita communis omnibus est; nec, quod supervenit peccatum, supremi conditoris ordinationem infringit: quamvis enim humana natura propter peccatum damnari meruerit; adhuc tamen est beatitudinis capax, sive, ut inquiunt Veteres, *ordinabilis ad salutem*. Hisce omnibus addendum est, Sanguinis Christi pretium pro omnibus sufficiens, omnibus commune, omnibusque applicabile.

bile. Beneficia hæc sane maxima veluti præcedunt, & ad salutem dicunt *quamdam ordinabilitatem*. Nemo est, qui in hisce bonis partem non habeat, ideoque non sit *ordinabilis* ad salutem. Hæc fundamenta sunt, quæ veteres Scholastici docuere, Deum, ex quo omnibus sine exceptione bona aliqua contulerit, saltem naturalia saluti antecedentia, velle voluntate *antecedente* salvare omnes.

267. Explicatio, quam Veterum prementes vestigia dedimus de voluntate *antecedente*, qua vult Deus omnes homines salvos fieri, si attento animo perpendatur, integre tuetur quidquid dogmatis est ab Augustino adversus divinæ gratiæ inimicos strenue propugnatum; nec contra gratuitatem, necessitatem, efficacitatemque gratiæ, nec omnipotentem Dei voluntatem quidquam molitur. Quamvis enim inter beneficia saluti antecedentia connumeremus naturalia bona communia omnibus; scilicet creationem, naturam humanam, intellectum, voluntatem, legem, præcepta, monita, consilia, ceterasque exteriores gratias (n. 260.) in earum genere sufficientes, dicamusque istarum rerum constitutione ordinari homines ad salutem, & in ordine eorum prædestinationis de facto ingredi, si rebus sic institutis bene usi fuerint; totum hoc tamen profertur absque divinæ gratiæ præjudicio; quia verum utique est, enumerata, aliaque enumeranda beneficia ordinem dicere plus, minusve remotum ad eam felicitatem, propter quam conditus est homo, & prodesse plurimum, ut homo æternam felicitatem attingat, dummodo iisdem bene utatur, ut sæpissime dicitur: Ast semper retinendum quod Augustinus tam frequenter inculcat; bonum nempe arbitrii usum ab ipsa gratia donari nobis: *preparatur voluntas a Domino*. Deus solus ille est, qui per efficacem Christi gratiam, quam cui vult, quando vult, quomodo vult donat, facit, ut bene velimus, & agamus collatis, oblatisque beneficiis bene utentes. *Quod nemo nisi per Christum libero bene utatur arbitrio*, inquit quartum capitulum ex iis, quæ Epistolæ Cœlestini adnexa sunt. Hoc sufficit, ut in tuto sit Ecclesiæ doctrina circa gratuitatem, necessitatem, efficacitatemque divinæ gratiæ.

268. Æque salvatur in hocce nostro voluntatis *antecedentis* systemate divinæ voluntatis omnipotentia, & efficacia: etenim statuimus, nolle Deum omnium salutem voluntate absoluta & simplici; sed in omnibus hominibus aliquod tantummodo velle, quod salutem præcedat, quodque ad salutem tendens homines collocet in potentia magis, ut dixi, minusve remota ad finem assequendum, propter quem fuere conditi: Hujusmodi porro divina voluntas non cadit super finem hunc, sed super ea, quæ finem præcedunt. *Non super ipsum fertur voluntas, sed super suum antecedens* cum Durando dicebamus. Quapropter relate ad hæc antecedentia semper efficaciter completur; (n. 225.) Quisquis enim in præfatis donis suam obtinet partem, eamque, quam Deus vult; ideoque eo potitur rerum ordine, in quo Deus constitutum voluit, ut possit ad salutis terminum pervenire.

SCHOLIUM.

269. E veteribus Scholæ Magistris diximus, voluntatis antecedentis explicationem *ex parte* nos hausisse. (n. 261.) Non enim omittendum est, quod voluntatem beneplaciti *antecedentem* contemplantur Scholastici ex sola mediocrum institutione; diversis quidem vocibus, sed in re, non aliam explicant voluntatem, quam *signi*; ea propter ut voluntatem *antecedentem*, quæ *beneplaciti*

placiti sit constituamus; non ita veterum explicationem amplectimur, ut traditam a D. Thoma penitus deferamus. (n. 258.)

ANIMADVERSI O.

270. Sicuti gratia *sufficiens* etiam prout ab *efficaci* distinguitur, effectum sibi proprium obtinet, quamvis principaliori, quem intendit, & ad quem ordinatur, destituta sit; (n. 190.) ita voluntas *antecedens* prout alia a *consequente* contemplatur, effectum proprium & immediatum consequitur ab altero, quem voluntas *consequens* importat, distinctum. Effectus porro voluntatis *antecedentis* is est, quem paullo ante explicavimus, hominem nempe ad finem supernaturalem ordinare, in via salutis constituere, mediis quoque propositis, quibus ad viæ terminum possit pervenire; *Consequentis* vero eorumdem mediorum applicatio, unde ad ipsum terminum perducatur. Hisce itaque utriusque voluntatis effectibus distincte consideratis, patet, cur e Scholasticis nonnulli, quorum agmen enumerat P. Macedo citato loco, voluntatem *antecedentem* metaphoricam, impropriam, immo velleitatem dixerint. Primo enim voluntatem hanc nullatenus considerare; quum reapse nihil in Deo sit, quod in se ipso distinguatur; sed tota distinguendi ratio sumitur a diversitate objectorum, in quæ voluntas tendit: (n. 248.) Quapropter alia voluntas a *Consequente* non videbatur ipsis admittenda, quæ vera & propria voluntas foret; ideoque metaphoricam, impropriam, & velleitatem potius quam voluntatem adpellarunt eam quam dicimus *Antecedentem*. Ultraquamquod hisce nominibus eam præsignarunt, effectum unius comparantes cum effectu alterius. Et sane quid prodest homini, sua antecedenti voluntate Deum tot illa parare adjutoria salutis, si homo ipse obsequi renuens, & a salutis via, in qua locatus est, stulte, atque insipienter deflectens, eorumdem applicationem indignetur, & pereat? Quemadmodum ergo gratia *sufficiens* non incongrue appellatur *inefficax* comparate ad *efficacem*, cujus effectus præstantior est; ita voluntas *antecedens*, respectu habito ad effectum *consequentis*, metaphoricam & impropriam voluntatem esse scripserunt.

SCHOLI O N I.

271. Non parî sensu voluntatem hanc generalem, atque *antecedentem* omnes salvandi negarunt Jansenius, Quesnellius, Joannes Frickius, Joannes VVolf. Jægeri, Fridericus Jenichen Quesnellii causam suscipientes. Cum Jansenio aliam præter *efficacem* non consentientur in natura lapsa gratiam, qua, quum omnibus minime conferatur, non omnes profecto salvantur: negantes proinde, nolle Deum omnes salvos fieri, ex quo gratiam, qua sola salvetur homo, non omnibus conferre velit; negant, Christum pro omnibus esse mortuum; sed pro solis prædestinatis, quæis auxilia efficacia dare prædefinivit, in eisquæ suæ voluntatis propositum adimplere. Hinc considerationem illam divinæ voluntatis ut *antecedentis* contemnit Jansenius ceu extensionem vagam modernorum Scriptorum ab Augustino, Prospero, Fulgentio, & antiqua Ecclesia repudiatam velut machinam a Semipelagianis introductam. (n. 97.) Igitur cum Jansenistis congregantes, universalem pro omnibus & singulis redemptionem statuimus, impensumque pro omnibus Christi Sanguinis pretium: nunc vero ad majorem Catholici dogmatis confirmationem, & declarationem sit

SCHOLION II.

272. Quæ fuerit circa voluntatem in Deo *antecedentem* omnes salvandi Augustini mens, decertant inter se non pauci Scriptores, qui proinde inquirunt, an voluntatem hanc S. Doctor agnoverit, agnitamque admiserit. Negant Gregorius in 1. d. 46. q. 1. art. 1. Estius verba Apostoli perpendens *qui vult &c.* & in 1. d. 46. Maldonatus in cap. 1. Joann. n. 9. 12. 13. Gabriel Vasquez 1. p. disp. 83. cap. 1., & in Scoti palestra Vulpes disp. 33. art. 10. n. 5., ceterisque fervidius summi nominis Theologus P. Franciscus Macedo tom. 1. collat. collatio 12. differ. 2. eo ducti, quod Augustinus Apostoli testimonium *vult omnes salvos fieri* explicans, non ad omnes omnino homines illud ampliat, sed ad quosdam tantummodo, ut videbimus, coarctat. Utrum postea limitationes, quas Apostoli verbis Augustinus affigit, ex sint, ut hinc asserere debeamus, S. Doctorem hanc generalem omnes homines salvandi voluntatem nec agnovisse, nec agnitam admisisse, erit infra examinandum.

PROPOSITIO I.

Admittenda in Deo est voluntas antecedens omnes salvandi omnino homines.

273. Prob. ex Christi morte pro omnibus omnino hominibus impensa, volente Deo, *qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. Eapropter inquit idem Apostolus, quod *unus est mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem pro omnibus*. Jam vero qua voluntate, nisi salvandi omnes, pro omnibus tradidit Filium suum? Qua voluntate dedit Christus redemptionem pro omnibus, nisi omnes vellet a damnationis vinculo liberare? Cur grandia hæc amoris beneficia dixit *pro omnibus*, si solis fuissent exhibita prædestinatis, ut Jansenius docet? Quod ab Apostoli mente tantum recedit, ut nihil magis: Ita enim pro omnium salute ait, mortuum esse Christum, ut hinc inferat, omnes originali peccato venire obnoxios: *Si unus*; sic argumentatur Apostolus, *si unus pro omnibus mortuus est: Ergo omnes mortui sunt; & pro omnibus mortuus est Christus*. Vel igitur soli Prædestinati culpam originalem contrahunt, vel non solos Prædestinatos vult sua morte salvari. Hinc obsecratur *primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus Hoc enim acceptum est coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire*: orandum ergo nobis est etiam pro Reprobis; Inaniter vero orationem pro Reprobis quoque faciendam inculcaret Apostolus, si Salvator noster, cui orare pro Reprobis acceptum est, & Reprobos salvandi voluntatem non haberet. Hujus Apostolicæ exhortationis occasione accepta solvit Prosper secundam objectionem Vincent. qua dicitur: *quod Deus nolit omnes salvare, etiamsi omnes salvari velint*, inquiens: *Qui fieri potest, ut Deus, qui etiam illos salvat, de quibus dici non potest, quod salvari velint, nolit aliquos salvare, etiam si salvari velint, nisi aliqua causa existant, de quibus, quamvis sint nobis incognoscibiles, ille tamen bene judicat, de quo dici non potest aliter eum quicquam facere debuisse, quam fecerit? Remota ergo hac discretionem, quam divina scientia intra secretum justitiæ suæ continet, sincerissime*

AdRom. 8.

2. ad Cor.
cap. 5.1. ad Ti-
moth. c. 2.

rissime credendum atque profitendum est, Deum velle, ut omnes homines salvi fiant. Siquidem Apostolus, cujus ista sententia est, sollicitissime precipit, quod in omnibus Ecclesiis piissime custodiatur, ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur: ex quibus quod multi pereunt, pereuntium est meritum: quod multi salvantur, salvantis est donum. Ut enim reus damnetur, inculpabilis Dei justitia est; ut autem reus justificetur, ineffabilis Dei gratia est. Super articulum vero VIII. calumniantium Gallorum sententiam hanc colligit: Item: qui dicit, quod non omnes homines vult Deus salvos esse, sed certum numerum predestinatorum, durius loquitur, quam loquendum est de altitudine inscrutabilis gratiae Dei: qui & omnes vult salvos fieri, atque in agnitionem venire veritatis: & voluntatis suae propositum in eis implet, quos praescitos predestinavit, predestinatos vocavit, vocatos justificavit, justificados glorificavit: nihil amittens de plenitudine gentium, & de omni semine Israel, cui preparatum est in Christo regnum aeternum ante constitutionem mundi. Ex toto enim mundo totus mundus eligitur, & ex omnibus hominibus, omnes homines adoptantur. Nec potest ullo modo per infidelitatem, atque inobedientiam multorum, Dei promissio vacillare, dicentis ad Abraham: in semine tuo benedicentur omnes gentes. Quod autem promisit Deus, potens est & facere: ut & qui salvantur, ideo salvi sint, quia illos voluit Deus salvos fieri; & qui pereunt, ideo pereant, quia perire meruerunt.

274. Prob. ex Patribus, quos inter eligo Cyprianum. Nam, inquit, cum scriptum sit: Deus mortem non fecit, nec latatur in perditione vivorum; utique qui neminem vult perire, cupit peccatores poenitentiam agere. Basilium, qui ad verba illa quoniam ira in indignatione ejus scribit: poena secundum justum Dei judicium; vita vero in voluntate ejus. Quid ergo dicit? Quod hoc vult Deus, hoc est, ut omnes ejus vita participes sint. Ambrosium: venerat Dominus Jesus omnes salvos facere peccatores, etiam circa impios ostendere suam debuit voluntatem.... Denique nec Judaeos omnes credituros sciebat; & tamen ait, non veni nisi ad oves perditas domus Israel. Chrysostomus: quantum in Deo est, omnes salvos esse voluit. Idipsum docent Paulinus Nolanus Epistola 2., Isidorus Pelusiota Epist. 277., Cyrillus Alexandr. lib. 2. ad Imperatrices. Missos facio Theologos ex unaquaque Schola Magistros, Ochamum in 1. d. 46. q. 1., Carthusianum in 1. d. 40. q. 3., Alensem 1. p. q. 36. membr. 2. Aegidium in 2. d. 37. q. 2. art. 2., Capreolum in 1. d. 45. q. unic., Suarezium de Praedest. lib. 4. cap. 1., Alarconum disp. 6. cap. 3., Bellarminum lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 3., & Mastrium disp. 5. q. 1. art. 2.

Epist. 51.
ad Antonian.
In Ps. 29.

Lib. de Parad. c. 8.

Hom. 2. in Epist. ad Hebr.

Diluuntur objecta.

275. Obje. 1. Omnium omnino hominum salutem Deum velle, minus caute colligitur ex Apostolo praedicante: vult Deus omnes homines salvos fieri. Vocabulum enim omnes pro aliquibus, sive pro multis in Scripturis, ut plurimum, usurpatur. Christus dixerat: cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum, omnes tamen non traxit. Similiter: sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Christo omnes vivificabuntur: nec tamen vivificantur omnes. Item: Sicut per unius delictum omnes homines in condemnationem; sic & per unius justitiam omnes homines in justificationem vitae. Ad haec Augustinus: ob hoc etiam dictum est: omnes, & omnes; neque enim qui generantur per Adam, iidem ipsi omnes per Christum regenerantur; sed hoc re-
Ele dictum est: quia sicut nullus carnaliter generatur, nisi per Adam; sic
spiri-

Lib. 1. de pecc. mer. cap. 15.

Spiritualiter nullus nisi per Christum. Subditque: *eosdem autem omnes postea multos dicit.* Igitur ex universali loquendi formula, quam habet Apostolus, minus caute colligitur, velle Deum omnium omnino hominum salutem.

Resp. Etsi vocabulum *omnes* a Scripturis, immo & ab Apostolo quandoque in restricto sumatur sensu; male tamen infertur, non accipi ut plurimum in sensu distributivo, quem vocabulum sonat. Et ne longe aberremus, Adversarios in sermone capio. Tò *omnes* in textu 1. ad Cor. 15., quo dicitur: *Sicut in Adam OMNES moriuntur*; Illud alterum ad Rom. 5. *Sicut per unius delictum OMNES in condemnationem*, restrictumne sensum præfert? Sensus igitur sive restrictus, sive distributivus colligendus est ex circumstantiis locorum, in quibus vox illa, prout sonat, universalis profertur, nec non a traditione Patrum, quæ legitimos Scripturæ sensus ad nos immaculate derivat. Jam vero ex Adultis plurimos videmus justo Dei judicio in infidelitate derelictos, plurimosque sine baptismo infantes e vita decedere: Hinc adducimur, cum Augustino sentire, non omnes justificari, non regenerari omnes; sed omnes nihilominus justificari, atque regenerari per Christum ex quo nullus nisi per Christum justificatur, atque regeneratur spiritualiter; quemadmodum nullus nisi per Adam carnaliter generatur, & condemnatione dignus nascitur. Iis porro, qui nec justificantur, nec regenerantur, in poenam accidit peccati sive originalis, sive actualis, ut Augustinus & D. Thomas sæpissime repetunt; & quamvis percant, nequaquam inferendum, nolle Deum eorum salutem: obstaculum enim, quod eorum saluti opponitur, in ipsis, & ab ipsis totum est, nullatenus a Deo. Quis nolle judicem affirmet salutem Civis; quamvis hic flagitiose vivens vitam fundat in patibulo? Judex eum salvum sane vult; scelerosæ siquidem vitæ, qua supplicium meretur, ipse Civis, non judex in causa est. Verum in Apostolico oraculo ipsa textura verborum Apostoli mentem indubie pro cunctorum hominum universalitate declarat. *Obsecro igitur, inquit, primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones PRO OMNIBUS HOMINIBUS; PRO REGIBUS, ET OMNIBUS qui in sublimitate sunt Hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui OMNES HOMINES vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum Christus Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum PRO OMNIBUS.* Vult ergo Deus eos salvos facere, pro quibus vult obsecrationes fieri, & orationes: Vult autem, has fieri pro omnibus, & singulis hominibus, quos inter aderant Principes, atque Imperatores tunc temporis scelestissimos, e quorum numero erat Nero, quo tyrannice imperante, Paulus ipse martyrium subiit.

Epist. ad Paul. 9. 5. *Pro omnibus hominibus, habet hic Augustinus, pro Regibus, & iis, qui in sublimitate sunt; ne quisquam, sicut se habet humana cogitationis infirmitas, existimaret, non esse ista facienda pro iis, a quibus persecutionem patiebatur Ecclesia.* Accedit constans, atque conformis Patrum traditio, qui verba Apostoli de singulis omnino hominibus semper intellexerunt; circumstantias illas si excipias, quibus, attento controversiarum, quas præ manibus habebant, objecto, compulsi fuerunt, ad restrictum sensum confugere, ut hæreticorum commenta inde sugillarent. Ita sane præstitit quandoque Augustinus, ejusque Discipuli; ut loco suo ostendamus.

276. Objic. 2. Nequeunt in divina voluntate duo admitti ad invicem contrarii actus circa unum idemque objectum; admitterentur autem, instituta semel voluntate *antecedente*, & *consequente*; Reprobos enim nequit Deus velle salvos, simulque damnatos; atqui reapse ita vellet, admissa in Deo *antecedente voluntate salvandi omnes*; ergo &c.

Resp.

Resp. conc. maj. ; nego min. cujus probationis dist. maj. Nequit Deus salvos velle Reprobos , simulque damnatos juxta eandem objecti considerationem , conc. juxta diversam , nego maj. Explicatio , quam circa *antecedentem & consequentem* Dei voluntatem tradidimus , omnem tollit contrarietatem , ut e vestigio patet . Vult Deus & Reprobos salvos fieri ; quia & Reprobos constituit in via salutis , eisque media paravit , quæ possint ad terminum pervenire : vult postea Reprobos damnare prout exigit suæ æquitatis secretæ ratio , qua novit Reproborum salutem non expedire , & excellentia potestatis , qua salvari nolentes juste damnat . *Omnium ergo hominum* , inquit Prosper , *cura est Deo , & nemo est , quem non aut Evangelica prædicatione , aut legis testificatio , aut ipsa etiam natura conveniat . Sed infidelitatem hominum , ipsis adscribamus hominibus .* Voluntas itaque *antecedens* , qua Reproborum salutem vult Deus , Reprobos respicit prout subsunt illi rerum ordini , quem Deus ipse instituit , ut ipsi quoque in via locarentur salutis ; *consequens* vero , qua damnare Reprobos vult , circa eosdem versatur , prout ab illius ordinis institutione deflectunt , & mala propria voluntate nesciunt ubi cotruant . Illæ ergo voluntates non adversantur invicem , quum , ut patet , idem objectum sub diversa contemplatione considerent , sibi que proponant . Sit in exemplo Princeps , qui voluntate *antecedente* vult , hominem in Republica quiete vivere ; proindeque leges condit verantes , ne deferantur arma ; tribunalia erigit , instituitque Judices , quibus unicuique fas sit , jus suum dicere : At voluntate *consequente* vult hominem homicidam suspendi , postulante justitia , & Reipublicæ bono , neminem debere vivere , qui Principis leges contemnens , vivit in periculum multitudinis . Geminas hæc in Principe voluntates quis dicet invicem contrarias ? *Similiter* , inquit Angelicus Doctor , *similiter Deus antecederet vult , omnem hominem salvari ; sed consequenter vult , quosdam damnari juxta exigentiam suæ justitiæ .* Luculentius tamen illud est quod statutum in terminis legitur in Enchiridio Coloniensi tit. de Sacram. Pœnit. cap. 5. *Deus tam est benignus ac misericors , ut non tantum voluerit hominem lapsum , atque adeo quantumlibet criminisum resurgere ac resipiscere : nam apud Ezechielem , res autem exemplo fiet dilucidior , Legislator legem ferens omnes cives suos vult esse bonos & pacificos , nec vult ut crimina ab eis patrentur pœnis luenda , idque voluntate antecedente . Interim tamen filii sui alioquin charissimi lætæ legis transgressoris mortem vult , quem vellet non peccasse , ut nihil plectendum in eo posset invenire , idque voluntate consequente , qua mortem filii vult propter aliquid jam factum .* Idem Hortulanus plantat arborem , non ea mente ut excidat , & in ignem mittatur ; tamen dum post longam expectationem eam nullum fructum producentem videt , e terra excidit , & in ignem mittit . Non secus misericors Deus vult omnes homines salvos fieri , quod ad se attrinet , voluntate antecedente . Quod vero Reprobos damnat , fit voluntate consequente , quod justum sit eos , quibus præbita est omnis occasio consequendæ salutis , nec apprehendere voluerunt , damnare .

277. Ceterum ignoro , cur adeo fidenter contrarietatem hanc nobis opponant Jansenistæ ; quum , si quæ sit hac in re contrarietas actuum in divina voluntate , ipsi sint , qui contrarietatem hanc nos edoceant . Docet Jansenius quod habuit Deus generalem voluntatem benevolentia erga omnes Angelos , ex qua , quantum in se est , omnium beatitudinem æternam voluit , omnibusque propterea beatitudinis consequendæ media sufficientissima largitus est : Quum autem non omnes beatitudinem sint consecuti , dicamus oportet , voluntate consequente damnare quosdam voluisse . Fateantur igitur Jansenistæ ,

De Gratia Christi, Tom. II.

S

vel

Ad cap. 8.
Gallor.

1. p. q. 19.
art. 6.

Lib. 10. de
grat. Chr.
cap. 11.

vel in statu naturæ lapsæ tantummodo, non vero in statu naturæ infantis repugnare illam actuum contrarietatem in divina voluntate; quod ridiculum, & insanum est; vel nullam in neutro statu dicere contrarietatem geminas illas, quas in Deo, respectu volitorum, descripsimus voluntates.

278. Objic. 3. Voluntas hæc antecedens vel est absoluta, vel conditionata: Non primum; quia semper impleretur, omnesque proinde salvarentur. Neque secundum: conditionata namque voluntas imperfectionem arguit: Ergo nulla est.

Resp. & absolutam & conditionatam adpellari optime posse. Absolutam dico, quatenus, nulla apposita conditione, homines locat in via salutis, illumque rerum ordinem instituit, quo accedere ad Ecclesiam possint, sacramenta petere, & gratiam consequi. *Omniū hominū cura est Deo, & nemo est, quem non aut Evangelica prædicatio, aut legis testificatio, aut ipsa etiam natura conveniat*, mox ajebam cum Prospero. Nulla apposita conditione, proprio Filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum, qui absolute Sanguinem fudit, & pro omnibus mortuus est, in Sanguine, & morte remedia instituens, quæ sanari unusquisque possit, & exhibitis misericordiæ beneficiis cumulari. Hæc omnia voluntate *antecedente* absolute Deus præstitit. Hinc velle Deum omnes homines salvos fieri, ait Apostolus absolute. Quæ cum ita sint, patet, quomodo hujusmodi voluntas hoc sensu absoluta adimpleta sit: Hæc enim voluntate Deus ita voluit, quæque voluit fecit. (n. 277.) Quoad effectum ergo sibi proprium semper adimpletur, adimplenda tantummodo quoad effectum uberiores voluntate *consequente* ponendum. Egregie P. Macedo inquit, „dico, voluntatem divinam circa „institutionem mediorum efficacem fuisse, & effectum habuisse: sed non „fuisse efficacem circa applicationem eorum omnibus & singulis hominibus: „nam quibus non sunt applicata, non fuit erga eos voluntas applicandi. „Ac proinde fuit negatio voluntatis: quibus autem sunt applicata, iis Deus „efficaciter voluit applicari cum effectū gratiæ temporalis, quem Deus etiam „voluit efficaciter: non tamen voluit salutem eorum, quibus sunt applicata, „sed voluit sistere in illa gratia, quam dedit eis, & illos amavit, dum „erant in gratia, alio tamen amore, quam amore salutis. Itaque illa voluntas erat positiva & efficax circa gratiam temporalem, nulla erat tamen „circa gloriam sempiternam. „Quod si non absoluta, sed conditionata sit; nulla ex parte Dei imperfectio sequitur. Monuimus siquidem ex D. Thoma, (n. 253.) voluntatem Dei conditionatam non esse ex parte sui imperfectam; sed ex parte solius objecti voliti, cui peculiares illæ circumstantiæ defunt, ob quas illud foret absolute volitum; quippe *exiguntur ad rectum ordinem ad salutem*.

279. Præterea imperfectio foret illa conditio, si emergetet ex aliquo impedimento extrinseco absolutam divinæ voluntatis virtutem vincente: Hinc non proferimus cum Molinistis, velle Deum *omnes salvos fieri, si velint*: quasi velit Deus, quia homines volunt; ut nolentibus hominibus, virtus & efficacia divinæ voluntatis devicta maneat, totaque divina virtus ab hominum pendeat voluntate; sed asserimus, conditionem esse ex propria Dei ordinatione, quandoque modo secreta, modo aperta suæ æquitatis ratione volentis, quod hæc voluntas effectū suo destituatur.

280. Inst. D. Chrysostomus hom. 1. in Epist. ad Ephes. voluntatem *antecedentem* vocat *desiderium*: In Deo autem desiderium ponere summa imperfectio est: perinde est enim ac Deum facere indigum, omniumque bonorum plenitudinem in eo non agnoscere.

Resp.

Resp. A Chrysoſtomo *deſiderii* vocem hic ſumi, non prout eſt animi affectio inhiantis habere quod non habeat: ſed prout connotat flagrantiffimam erga ſalutem omnium charitatem. In charitate perpetua dilexit nos miſerans, ſibiſque in noſtra ſalute complacet: Unde hiſce vocibus ſe Chryſoſtomus exprimit: *Deus valde cupit, valde deſiderat noſtram ſalutem*; quæ ſane profert conformiter ad Apoſtoli ſenſum; alibi namque ait: *Imitare Deum tuum: ſi enim ille vult omnes homines ſalvos fieri, merito pro omnibus oportet orare. Si omnes ille vult ſalvos fieri, velis & tu: ſi & tu vis, ora pro iis*. Ergo de voluntate *antecedente* nulla penes Chryſoſtomum eſt dubitatio.

In 1. ad
Tim. c. 2.

281. Objic. 4. Juxta D. Thomæ doctrinam voluntas *antecedens* naturam humanam conſiderat a circumſtantiis abſtractam: (n. 258.) ergo & abſtractam a culpa originali: ideoque ſuppoſita in ſtatu lapſo, originali culpa, in Deo amplius non eſt *antecedens* voluntas ſalvandi omnes.

Resp. diſt. antec. Juxta D. Thomæ doctrinam voluntas *antecedens* naturam humanam conſiderat a circumſtantiis omnibus abſtractam, nego; a circumſtantiis, quæ habendæ ſunt in actuali inſtituti ordinis executione, conc. antec. Ultra ordinem a Deo impoſitum, in quo tam juſti, quam impii homines in via ſalutis ſunt poſiti, attendenda eſt hujus ordinis executio, qua ad ſalutis terminum omnes perveniant. Voluntas porro *antecedens*, non a circumſtantiis omnibus; ſed ab iis ſolummodo abſtrahit, quæ præfati ordinis complementum & executionem reſpiciunt: Hoc poſito, voluntas *antecedens* poteſt, immo naturam conſiderare debet a circumſtantiis abſtractam, quin ab originali, nec ab actuali peccato abſtrahat; cum impoſitio ordinis, quo in ſalutis via conſtituitur homo, ipſique ad ſalutem regressus datur, peccatum ſupponat, quo jacturam ſalutis paſſus eſt, a via ſalutis declinans.

282. Objic. 5. Si judex noſceret, hominem futurum fore homicidam, voluntate *antecedente* numquam ſalutem ejus vellet. Pater, ex quo hac voluntate Civium velit ſalutem propterea quod ignoret, quinam ex ipſis vitam inter flagitia acturi ſint: Ergo quum Deus ſceleſtos omnes prævideat, horum damnationem *conſequenter* ita vult, ut eorum ſalutem nullatenus antecedenter velit.

Resp. Adducto Judicis exemplo vel nihil conficitur, vel *antecedens* voluntas mirifice comprobatur. Si Judex omnium Civium ſalutem volens, & cujuſpiam intuens futuram ſceleroſam converſationem, patibulo puniendam, res ita nequeat diſponere, ut media parentur, quæ mortis ſupplicium flagitioſus ille homo evadere poſſit; tunc vel nulla in Judice eſt voluntas *antecedens* hominem illum ſalvandi, ut ex *antecedentis* voluntatis tradita notione liquet, (n. 260.) vel ea voluntas nulli bono inferuit, & plane otioſa eſt; ideoque hoc ex capite nihil conficitur. Si porro Judex Civem illum in meditato ſcelere præviſum peramanter moneret, corrigeret, pœnaſque minitans, ſtuderet, quantum in ipſo eſt, a crimine perpetrando cum avertere; tunc optime concluderetur in Judice *antecedens* Civis illius ſalvandi voluntas: Quapropter eandem ſtatuiſmus in Deo voluntatem, ex quo peccantes, quos certiffime novit, non deſerat; ſed media præſtat, quibus ad cor poſſint reverti, æterna auſugere ſupplicia, & ad ſalutis terminum perveniant, poſtquam nimia ſua charitate in via ſalutis eos locavit. *Omnium hominum cura eſt Deo; & nemo eſt, quem non aut evangelica prædicatio, aut legis teſtificatione conveniat*. Hac vero Evangelii prædicatione, ac legis teſtificatione monitis, atque minis quos prævidit peccaturos, modo hortatur, modo terret: Uno Auguſtini verbo, *vocat undique ad correptionem*; (n. 260.) ad inſtar optimi Rectoris & Judicis, qui Civis alicujus meditatum intuens crimen

pœna mortis plectendum, ita erga Civem illum se gerit, ut & a crimine cavere se, & supplicium possit ille Civis aufugere. Ex hac vero parte voluntas *antecedens*, de qua sermo, mirifice, ut aiebam, confirmatur.

283. Objic. 6. Tertium e capitulis quatuor Carisiacis adversus Goteschalcum editis, hujusmodi erat: *Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, licet non omnes salventur. Quod autem quidam salvantur, salvantis est donum; quod autem quidam pereunt, pereuntium est meritum*: Hoc autem capitulum cum ceteris fuit a Concilio Valentino III. damnatum can. 4. Porro, inquiunt Valentini Patres, *capitula quatuor, quæ a Concilio Fratrum nostrorum (Carisiaci) minus perspecte suscepta sunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati a pio auditu fidelium penitus explodimus; & ut talia & similia caveantur, per omnia auctoritate Spiritus Sancti interdiciamus*. Ergo & noxium, & veritati contrarium est docere, velle Deum omnes homines, nemine excepto, salvos fieri. Accedit Ecclesia Lugdunensis, cujus Antistes Remigius binos emisit libros, quorum prior de *tribus Epistolis*, posterior de *tenenda veritate Scripturæ* inscribitur. Hisce operibus Antistes Remigius cum eruditioribus Ecclesiæ suæ viris fusius exponit quod Valentini Patres pressius definire.

Resp. Capitula Carisiaca vel contemnenda esse veluti decreta conventiculi cujusdam, Hincmaro Authore, adversus Goteschalcum coacti, vel errore facti errasse Valentinus Patres, autumantes, Carisiacorum capitulorum auctores asseruisse, Deum eadem voluntate Reproborum salutem velle ac Electorum. Similiter in binis illis memoratis operibus de *tribus Epistolis*, & de *tenenda veritate Scripturæ* vel hac de re nil protulisse Ecclesiam Lugdunensem, vel ad sensum Valentinorum Patrum fuisse locutam. Quidquid circa hæc opinetur, catholicum de voluntate salvandi omnes dogma nil patitur.

284. Goteschalchi Monachi Benedictini caussa percelebris est. Circa noni sæculi medium Romam adventavit; & nonnulla prædicasse criminanda, aliquibus visus est; præ ceteris nempe, Deum omnes salvos fieri nolle, nec pro omnibus Sanguinem fudisse, & oppetiisse mortem. Episcopus Vercellensis Nothingus Goteschalchi doctrinam improbavit, improbarunt Rabanus Archiepiscopus Moguntinus, & Hincmarus Remensis Metropolitæ, quo auctore, & Carolo Calvo annuente, atque favente, apud Carisiacum villam regiam super Isaram in pago Sueffionensi, habitus est conventus ann. 853., ubi contra Goteschalcum fuere edita capitula quatuor, e quibus tertium in objectione dedimus. Annis duobus elapsis, scil. 855. ex Provinciis Lugdunensi, Viennensi, atque Arelatensi convenere in Urbe Valentina Præsules, ut Valentini Episcopi criminibus diffamati causam agnoscerent, & expedirent; qua discussa, tres supra viginti canones ediderunt, quorum sex primi circa Goteschalchi opiniones versantur; & quarto canone fertur de capitulis Carisiacis iudicium, quod in objectione retulimus. Hæc sunt facti, quæ si cupis effusiori calamo peracta legere, adibis viros eruditione clarissimos Pagium ad ann. 846., Natalem ab Alex. differt. 5. sect. 9., Hericium lib. 49. hist. Eccl., Vossium lib. 7. hist. Pelag. part. 4., aliosque.

285. Jam vero non una est circa Goteschalcum eruditorum opinio. Contendunt aliqui, Goteschalcum imprudenter quidem fecisse, vera dogmata, sed non sine fidelium scandalo prædicantem; nil tamen docuisse contra sensum Augustini, & Ecclesiæ: Quod enim spectat ad voluntatem, quam in Deo negare videbatur salvandi omnes, adseruit, inquiunt, de voluntate tantummodo efficaci, ut sonant ipsa Goteschalchi verba apud Hincmarum in Epist. ad Pontificem Nicolaum. Ulterius animadvertunt, pares habuisse Augustinum

gustinum obrectatores: Aiebant enim calumniantes Galli, sequi ex Augustini documentis quod non omnes homines velit Deus salvos fieri, sed certum numerum predestinatorum; itemque quod Deus nolit omnes salvare, etiamsi omnes salvari velint, opponebat Vincentius Lirinensis. Quodnam ergo iudicium ferunt de Synodo Carisiaca Goteschalcum damnante? Illam norunt, authore Hincmaro, coactam; In hac eadem causa Hincmarum accusatoris & testis, & Judicis partes assumentem conspiciunt, & in Goteschalcum diris agentem, eumque impellentem ad concremandam Apologiam, quam in sui defensionem Synodo offerendam paraverat: atque se precipitem gerere assuetus ita erat, quotiescumque de iudicio in Conciliis a se coactis ferendo agebatur, ut Concilia illa dixerit Nicolaus Pontifex *Conventicula de sanguinibus*. Contemnenda igitur ipsis videtur Synodus hæc, quatenus illa, quæ in Goteschalcho errorem damnare intellexerit, quem Goteschalcus numquam professus est.

Cap. 8.
Gall. ob-
ject. Vinc.
c. 2. apud
Prosp.

Epist. 46.

286. Verum utcumque res se habeat circa Goteschalchi personam; in Carisiaco Conventu prolata, firmataque fuit eadem nostra propositio; quam tamen Synodus Valentina damnavit. Ast sentiunt ex eruditissimis multi Valentinianos Patres errasse errore facti iudicantes, capitula Carisiaca parem in Deo voluntatem tam circa Reprobos, quam circa Electos constituere voluisse. Contendunt alii, illam in capitula Carisiaca censuram non esse ex mente Patrum Valentinorum; sed ab Ebbone Gratianopolitano Antistite insertam. Alterius Ebbonis a Sede Remensi ejecti, cuique suffectus fuerat Hincmarus, hic Nepos erat. Male habens & ejectum fuisse Avunculum, ejusque loco Hincmarum successisse; capitula Carisiaca, quorum author Hincmarus extabat, censura notavit, actisque Valentinis adnexuit. Hac ultione animum, quem propter Avunculi depositionem, & Hincmari assumptionem sentiebat amarum, studuit demulcere. Nec conjectura levis profecto est, si adtendamus, ipsos Valentinios Patres hanc ipsorum censuram expunxisse in Synodis Lingonensi & Tullensi ann. 859., canonibusque sic emendatis subscripsisse Patres Carisiacos. Igitur neque ex hoc capite considerata est Valentina censura in tertium sane orthodoxum Carisiacum capitulum.

287. Quod Ecclesiam Lugdunensem spectat, non Carisiacam sanctionem de divina omnes salvandi voluntate criminata est; sed explicavit, quoduplici sensu queat Apostoli propositio intelligi. Ita enim habet lib. de tribus Epistolis cap. 28. *Etsi illa verba Apostoli simpliciter intelligantur, quibus de Deo dicit: qui vult omnes homines salvos fieri: duobus modis hoc Deum agere certissimum est: dum alios ita vult salvos, ut eos ipse omnino faciat salvos, sicut omnes Electos: Alios vero ita velit salvos fieri, ut eos omnino non salvet; sed in aeternum perire permittat.... ita etsi pro omnibus etiam in sua impietate perituris Christus mortuus est, sic eis exhibuit bonitatem passionis sue, ut tamen huiusmodi impios in sua impietate permansuros iusto iudicio suo condemnaverat.* Geminam voluntatem, antecedentem sc. & consequentem, quas nostro concipiendi modo in Deo esse asserimus, quarum una aliquorum salutem efficaciter vult, quarum altera vere, & sincere, sed non efficaciter salutem vult aliorum, hisce verbis, Ecclesia Lugdunensis satis innuit.

288. Porro non desunt, qui libros de tribus capitulis, & de tenenda veritate Ecclesie Lugdunensi attributos inter apocrypha amandant, eo ducti quod absque authoris nomine prodierint, ut testatur Hincmarus lib. 1. de prædest. cap. 31., nec editi sunt nisi ann. 1566., septem nempe circiter post sæcula, nullo habito fundamento, quo sub nomine Ecclesie Lugdunensis lucem

cem adspexerint. Insuper statim ac editi fuere ad eos sugillandos infurrexit Hincmarus; quin ullum haberet in tota Lugdunensi Ecclesia contradicentem: Quod sane indicium est, ut Ecclesiæ Lugdunensis proprios, neque tunc temporis fuisse agnitos. Igitur ut a responsionis exordio dicebam, vel de capitulis Carisiacis nil protulit Lugdunensis Ecclesia; vel ad sensum Patrum Valentinorum, si quam ipsi capitulis illis censuram affixerint, locuta est.

P R O P O S I T I O II.

Antecedentem in Deo salvandi omnes voluntatem Augustinus agnovit, agnitamque admisit.

289. Prob. & prostat primo caput 100. Enchiridii ad Laurentium, Augustino ibi sic alloquente: *Hæc sunt magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus; & tam sapienter exquisita, ut cum Angelica & humana creatura peccasset, id est, non quod ille, sed quod voluit, ipsa fecisset, etiam per eandem creaturæ voluntatem, qua factum est, quod creator noluit, impleret ipse, quod voluit: bene utens & malis, tamquam summe bonus, ad eorum damnationem, quos iuste prædestinavit ad pœnam, & ad eorum salutem, quos benigne prædestinavit ad gratiam. Quantum enim ad ipsos attinet, quod Deus noluit, fecerunt; quantum vero ad omnipotentiam Dei, nullo modo id efficere valuerunt. Hoc quippe ipso, quod contra voluntatem Dei fecerunt, de ipsis facta est voluntas ejus. Propterea namque magna opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus, ut miro & ineffabili modo non fiat præter ejus voluntatem, quod etiam contra ejus sit voluntatem; quia non fieret, si non sineret: nec utique nolens finit, sed volens. Nec sineret bono fieri male, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene. Geminam voluntatem hic habes; antecedentem, qua Deus tamquam summe bonus bene utitur & malis; qua quantum ad Deum attinet, vult quod homines nolunt; nolunt servare legem, legisque observantia de propria salute esse sollicitos; voluntatem contra quam faciunt legis prævaricatores. Antecedens, inquam, hæc voluntas est: Consequens enim ad omnipotentiam Dei spectat, contra quam nullo modo efficere valuerunt homines, quaque ut omnipotens etiam de malo facere potest bene.*

290. Libro de catechizandis rudibus itidem legimus capite 26. *A quo inzeritum, inquit, hoc est pœnis sempiternis, Deus misericors volens homines liberare, si sibi ipsi non sint inimici, & non resistent misericordie Creatoris sui, misit Unigenitum filium suum, hoc est verbum suum æquale sibi, per quod condidit omnia. Et manens quidem in divinitate sua, & non recedens a Patre, nec in aliquo mutatus, assumendo tamen hominem, & in carne mortali hominibus apparendo venit ad homines, ut quemadmodum per unum hominem qui primus factus est, idest Adam, mors intravit in genus humanum, quia consensit mulieri sue seductæ a Diabolo, ut præceptum Dei transgrederentur: sic per unum hominem, qui etiam Deus est Dei filius, Jesum Christum, deletis omnibus peccatis præteritis, credentes in eum omnes in æternam vitam ingrederentur.*

291. Alterum producit testimonium lib. de Spir. & lit. ad Marcelli. cap. 33, ubi quæstionem hanc proponit: *Si voluntate querimus, de hac queritur unde sit? Si natura, cur non omnibus, cum sit idem Deus omnium creator? Si dono Dei, etiam hoc, quare non omnibus, cum omnes homines velit salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire? Quæstioni propositæ ita*
S. Do-

S. Doctor occurrit; *vult Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene vel male utentes iustissime judicentur. Quod cum fit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cum ejus Evangelio non credunt.* Ex quo non obscure habetur voluntas *antecedens* in Deo salvandi omnes; quippe de illa voluntate loquitur, quæ suo principali effectui destituitur ex malo humani arbitrii usu, quod divina salvandi omnes voluntas non iis adimit, quos salvos fieri vult. Hujusmodi voluntas est dubio procul *antecedens*, quandoquidem quæ absoluta sit & *consequens*, effectui suo numquam videtur.

292. Pluribus conatur P. Macedo, hoc secundum Augustini testimonium minus aptum ostendere, ut *antecedens* in Deo voluntas evinci ex eo possit. *Primo*, inquit, Augustinum Apostoli uti verbis in sensu Adversariorum, ut quæstioni propositæ respondeat *cur non sit omnium fides, cum Deus velit omnes salvos fieri.* Utrumque vel in privato, vel in generali sensu verba hæc intelligantur; quod Augustinus hic non examinat, absque dubio fides pro Dei dono semper habenda est; nec, generali sensu quoque retento, sequitur, omnium esse fidem; quod adversarii contendebant, quodque Augustinus pro principali quæstionis cardine considerabat -- Hisce tamen minime acquiesco. Pro certo habeo, ab Augustino principaliter inquiri, utrum fides sit donum Dei non omnibus collatum. Ast hoc ipsum argumento est, non de voluntate *antecedente* in sensu ab adversariis intento, sed alio profus intelligere verba Apostoli, ut inde inferat, fidem Dei esse donum. Quo enim sensu agnovere Semipelagiani *antecedentem* salvandi omnes voluntatem? Hanc admittebant ita indifferentem, ut ab arbitrio nativa vi consentiente præviso pendulam facerent; ideoque, licet aliquod gratiæ genus confiterentur ad fidei initium, ab eo tamen gratiæ genere abhorrebant, quæ fidem, ipsumque fidei consensum donaret. Fieri ergo nullo modo poterat, ut ex voluntate *antecedente* sic constituta posset Augustinus inferre, fidem esse donum Dei. Sensum itaque S. Doctoris adperiamus. Ex quo juxta Apostolicam sententiam omnes homines salvos fieri velit Deus probabant Semipelagiani, omnium esse fidem, neque veluti donum huic, non alteri collatum habendam. Quid Augustinus? Apostoli sententiam arripit, probatque, velle utique Deum omnium salutem voluntate, quam *bonitatis* adpellat, quaque media instituit, & omnibus ad salutem proposuit; *non sic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo bene vel male utentes iustissime judicentur.* Mediis igitur institutis, atque propositis, ait, possunt homines libero eorum arbitrio resistere, cujus resistentiæ causa non donetur fides. Hac catholice deducta ratiocinatione probat egregie, fidem donari a Deo, nec omnium esse, ut omnium est natura; quamvis omnium hominum salutem Deus velit: quo patet, non potuisse Augustinum voluntatem *antecedentem* hic admittere nisi retento sensu a nobis explicato: solo enim hoc sensu, non altero, quem Semipelagiani tuebantur, quoque retento, sequebatur, fidem esse omnium, non autem donum Dei.

293. *Secundo* subdit Macedo, Pauli verba ab Adversariis objecta sumi pro Adultis: Non igitur in sensu universali, qui etiam de parvulis intelligeretur -- Assentior, pro adultis sumpsisse adversarios Apostoli verba, adultosque fuisse ab Augustino intellectos, quum eadem verba ad responsum faciendum ab adversariis obloquentibus reassumpsit. Numquid vero respexit adultos cum exclusione parvulorum? Absit; quod ex ipso sic differente plenissima claritate deducimus: *Sed consequens est, citatum caput trigesimum tertium de Spir.*

de Spir. & lit. ita exorditur, sed consequens est paululum querere, utrum voluntas illa, qua credimus, etiam ipsa Dei donum sit, an ex illo naturaliter insito libero adhibeatur arbitrio. Si enim dixerimus eam non esse donum Dei, metuendum est, ne existimemus invenisse nos aliquid quod Apostolo increpanti, & dicenti; Quid enim habes quod non accepisti: Si autem & accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? respondere possimus; Ecce habemus voluntatem credendi, quam non accepimus: ecce ubi gloriamur, quod non acceperimus. Jam vero certissimum est, & in parvulis fidem potiori ratione esse donum Dei; alioquin adulti Apostolo respondere possent, eique contradicere dicentes; „ Ecce adhuc parvuli habuimus voluntatem credendi, quam „ non accepimus: Ecce ubi gloriamur quod non acceperimus. „ Igitur, quum Augustinus ex verbis *vult omnes salvos fieri* occasionem haurit ostendendi, fidem esse in omnibus donum Dei, ad omnes, ne parvulis quidem seclusis, voluntatem salvandi per ea verba expressam, legitime extendit.

294. Tercio prosequitur idem Macedo. Eo loci agebat Augustinus tantum de Fidelibus, non de Barbaris, qui nihil audierunt de fide -- Ex dictis responsio patet. De Fidelibus agebat, quia Fideles, & non Barbaros in discursum traxerunt adversarii; de Barbaris acturus procul dubio, si de Barbaris sermonem instituissent. Nonne & pro Barbaris mortuus est Christus, Sanguinem fudit, Sacramentum regenerationis instituit, & Apostolos ad Evangelii prædicationem elegit, illud ut omni creaturæ enuntiarent? Nonne dicunt hæc omnia voluntatem *antecedentem* salvandi etiam Barbaros? Quid ad rem nostram, e Barbarorum gente plures esse, qui *nihil audierunt de fide*? Probat hoc, parata omnibus salutis media voluntate *consequente* non applicari, quod Theologos præstantissimos minime piget concedere; non autem evincit, pro omnibus voluntate *antecedente* non fuisse instituta.

295. Quarto concludit. Dubiæ locutiones ex certis ex eodem Scriptore desumptis dilucidandæ sunt: Cum autem ubi Augustinus de loco Pauli: *vult omnes &c.* alias ex instituto differit, locum illum semper coarctet ad sensum privatum, & de voluntate *consequente*, hic sensus est amplectendus ubi eundem locum obiter tantummodo percurrit, ut in citato cap. de Spir. & lit. -- Alibi S. Doctor Apostolicam sententiam versat & quidem ex instituto; at non ut explicet totam, quam habere potest, significationem; sed ut evanidum ostendat, quod inferre conabantur adversarii propositum. Vim gratiæ unum præ alio eligentem alibi & sæpius Augustinus probat: Eligere autem unum præ alio validiori gratia uni potius quam alteri collata *consequenteris* voluntatis effectus est operantis in nobis velle, quod nostrum, non gratiæ Pelagiani volebant. Ut igitur electionem fieri probet secundum propositum, utitur alibi Apostoli testimonio *vult omnes &c.* illud coarctans ad voluntatem *consequentem*, quæ secundum propositum ab eodem Apostolo nominatur.

S C H O L I O N.

296. Augustini testimonio, quod e libro de Spir. & lit. supra dedimus gloriantur Medistæ, voluntatem in Deo salvandi omnes hinc suo modo, & congruenter ad eorum principia inferentes: Ex quo enim Augustinum intelligent dicentem, velle Deum omnes homines salvos fieri, *non sic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene vel male utentes, iustissime judicentur*, sustinent, esse quidem in Deo voluntatem salvandi omnes; sic tamen ut penes arbitrium sit salutis veluti decisio, ab eoque repetendum discrimen

ferimē inter credentem, & non credentem. Hoc ipsis satis est pro solutione difficultatis ab Augustino propositae; nimirum an fides sit donum Dei nec ne?

297. Quam aliena sint hæc a S. Doctoris mente statim deprehenditur ex mira illa facilitate, qua dubium solvunt, quod Augustinus non nisi difficulter expedit, & tanta quidem veluti timiditate, ut in sua solutione quiescere minime videatur. Dubium magni esse momenti, indicat initio capitis. *Videamus*, inquit, *utrum huic satisfaciatur quaestioni*; suamque solutionem modeste proponere, quin se tutum teneat, hanc plane sufficere, demonstrat in fine capitis ita concludens: *Hæc disputatio si quaestioni illi solvenda sufficit, sufficiat*. Unde igitur tam obvium, facillimumque Medistis, quod Augustino perarduum est? Augustini ergo solutionem evolvamur; & quam ab Augustini mente Medistæ exorbitent, quisque conjiciet.

298. In eo reponitur Augustini solutio, ut affirmet, liberum arbitrium a Deo donatum homini esse facultatem in medio consistens *media vis*, quæ elevari ad fidem, vel ad infidelitatem detrudi possit; & ratio, cur qui credit, credendi voluntatem non habet, quin a Deo accipiat, est, quia una ex parte oportet, ut eum Deus vocet, & ex altera non consentit nisi libero arbitrio, quod in sui creatione ipsi pariter donatum est. Ita respondet aliquo pacto quaestioni: Cur credendi voluntas non sit omnibus communis; arbitrium autem, quo quis credit, commune omnibus sit? Quia nempe huiusmodi arbitrio credere potest & non credere; quin activa hæc credendi facultas ipsi umquam adimatur. Similiter alteri occurrit dubio, an fides sit donum Dei, inquires, dona Dei esse, & vocationem ad fidem, & arbitrium vocationi consentiens; quæ duo ad fidem concurrunt.

299. Explicandum modo remanet, cur donum fidei omnibus commune haud sit; quum velit Deus omnes salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire? S. Doctor respondet, utique velle Deum salutem omnium; ast arbitrii facultate semper incolumi, qua bene vel male uti possunt. Hoc tamen inviolabiliter retento, quod nemo hominum, qui suo male utens arbitrio pereat, Dei vincat voluntatem: Eo enim tempore, quo vult Deus omnes salvos fieri, vult itidem suæ voluntati resistentes puniri; & quum Dei vindictam aufugere resistentes non valeant, *ita voluntas Dei semper invicta est*. Hæc responsio optima sane est; quippe nil continet, quod non sit optime verum: Non admodum tamen sufficientem Augustinus iudicat; utcuque sufficiens Medistis videatur. Quamvis enim & Augustinus doceat quod *consentire vel dissentire propriae voluntatis est*; addit tamen (quod male audiunt Medistæ) ipsummet consensum, bonamque voluntatem, qua homo credit, operari a Deo. *Profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia ejus prævenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriae voluntatis est*.

300. Ast inquiri adhuc potest: si operetur Deus in homine voluntatem bonam; cur Deus, qui vult omnes salvos fieri, bonam hanc voluntatem non omnibus elargitur? In Medistarum ore prompta responsio est: scilicet elargiri Deum omnibus gratiam indifferentem, quæ ab arbitrio cooperante, vel non cooperante prævisio successum obtinet, vel vacua remanet: quapropter & bonam voluntatem omnibus elargitur Deus, gratiam illam elargiens, qua quisque bene utens, bene potest velle. Non ita felix, faustumque fuit Augustini ingenium. Responsum, etsi quaestioni solvendæ minus sufficiens ipsi visum, intra revelatæ veritatis cancellos tamen detentum exhibuit, dubitans & ipse, an sufficeret: ea propter ad inscrutabilia Dei judicia confugit, in iisque causam

De Spir. & lit. c. 34. sam reliquit, cur volens Deus salutem omnium, non omnibus bonam, qua omnes salventur, voluntatem largiatur. *Hæc disputatio si questioni illi respondeat sufficit, sufficiat Jam, si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet: cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur: illi autem non ita, duo sola occurrunt interim, quæ respondere mihi placeat: O altitudo divitiarum! Et numquid iniquitas apud Deum? Cui responsio ista displicet, querat doctiores; sed caveat, ne inveniat presumptiores. Ita explicandum arbitror Augustini testimonium. Hæc citima S. Doctoris solutio eam plane dissipat utilitatem, quam inde capeffere Medistæ possent: Perspicuum namque est, Augustinum nequaquam excogitasse, quæstionis hujus profunditatem posse attingi, nodumque solvi ex velle & nolle liberi arbitrii, quod indifferens gratia præveniat; sed ad Dei absolutam voluntatem deveniendum, cujus sunt investigabiles viæ, & inscrutabilia consilia.*

Scoti cum Augustino concordia.

In r. d. 46. q. un. §. ad primum. 301. Geminas distinxisse Scotum in Deo voluntates, quarum una, ipso docente, sit *antecedens*, altera *consequens*; is solus ignorat, qui Scotum numquam ne quidem in limine salutavit; Dico, ait super Apostoli verba *vult omnes &c.* dico, quod, licet illud dictum Apostoli posset exponi de distributione accommodata pro omnibus qui salvi fient, tamen multo melius posset exponi de voluntate antecedente sic, idest *vult omnes homines salvare, & salvos fieri, quantum, scilicet est ex parte, & sui, & voluntate sua antecedente, pro quanto dedit eis dona naturalia & leges rectas, & adjutoria communia sufficientia ad salutem, sicut de Rege statuente bonas leges, & præfigente ministros ad custodiamistarum legum, posset dici, quod vult omnes subditos suos pacifice vivere & quiete, & tamen si videret aliquem tribulari injuste, non statim oporteret quod Rex intromitteret se ad faciendum illum quiete vivere, nisi devolveretur causa ad ipsum per querimoniam de facto, ergo vult quidem iste, quemlibet pacifice vivere, & quiete antecederet, non tamen vult quemcumque immediate ita vivere. Ita dico in proposito, quod, etsi Deus non habeat voluntatem beneplaciti ad istum salvandum, tamen vult isti illa adjutoria communia antecedentia ad salutem omnium, quibus etiam iste potest sufficienter bene vivere, & salvari, propter quæ dici potest, quod quantum est ex parte sui vult omnes salvos fieri. Voluntatem antecedentem non habes hic solummodo expressam, sed & explicatam: dona enim naturalia, leges rectæ, adjutoria communia sufficientia ad salutem spectant ad illum rerum ordinem, quem imposuit Deus, & in quo omnes homines constituti, in via salutis locati vivunt. Hujuscemodi porro rerum ordo voluntatis antecedentis objectum est. (n. 260.)*

Ibid. §. Respondet. Alteram, quam dicimus consequentem hoc pacto exprimit: *Voluntas Dei quantum ad omnia semper debet impleri, quia sicut omnipotens potest omne possibile, ita quando voluntas divina determinat se ad ponendum aliquid in esse ultima determinatione illud erit, velle autem illud voluntate beneplaciti est ultima determinatio, quæ potest poni ex parte voluntatis ipsius omnipotentis volentis ponere effectum in esse, ergo respectu cujuscumque effectus, si Deus est sic volens, illud erit. Ut Augustinus, ita subtilis Magister voluntatem hanc vocat omnipotentia, & potestatis, (n. 253.) quam Augustinus pluries significat, quum de voluntate Dei, quæ impletur, sermonem habet.*

S C H O L I O N.

302. Adjutoria communia & sufficientia, quæ hic Scotus commemorat, cum gratia Molinistice *sufficienti* confundenda haud sunt: Adjutorii enim communis, & sufficientis nomine vel donati vel oblatis intelligunt illius ævi Theologi divina cujuscvis ordinis beneficia, etiam naturalia; leges intelligunt, instructiones, consilia, omniaque in suo genere sufficientia auxilia: Homini siquidem, ut salvus fiat, opus non est alia intellectiva, & volitiva facultas, nec alia naturæ lex ab ea, quam habet. Et omnia hæc hominem ad salutis terminum reapse perducunt, si bene uti iis velit: At bona voluntas, qua donis naturæ bene utitur homo, a Deo est bonam hanc voluntatem donante; non vel nativis viribus, vel gratiæ indifferentis adminiculo, cujus effectus a libera pendeat arbitrii potestate. Hinc nihil in subtili Magistro, quod cum Augustino plane non congruat.

Explicatur modus ille dicendi: Deus, quantum est ex parte sui omnes vult salvos fieri.

303. Apostoli dictum exponit subtilis D. de voluntate *antecedente*; scilicet: *vult Deus omnes salvare & salvos fieri, quantum est ex parte sui*: Eodem dicendi modo utitur D. Thomas, aliique Scholastici: *Deus quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare. Gratia nulli deest, sed omnibus, quantum in se est, se communicat*. Immo nec Augustinus ab eadem loquendi formula abhorret: *Ergo, quantum in Medico est, sanare venit egrotum*. Ni hæc phrasis explicetur, malum sensum præferre potest ex abusu, qui potest irreperere; irreperetque sane, si intelligeretur, velle Deum omnes salvare, quantum in se est; quia ex parte sui dat omnibus gratiam, cujus bonus usus totus foret a libera hominis facultate. Hinc velle dicitur salutem omnium, *quantum in se est, & ex parte sui*; quia salutem ut aliquid in se ipsa bonum efficaciter vellet, ni homines obstacula ponerent, quorum non ille, sed ipsi causa sunt. *A quo interitu, hoc est pœnis sempiternis, Deus misericors volens homines liberare, si sibi ipsi non sint inimici, & non resistent misericordie Creatoris sui, misit Unigenitum Filium suum*. Deus infinita sui bonitate bona naturalia, & supernaturalia disposuit, instituit, ex iisque plurima cunctis quoque elargitur, ut cuncti ad salutem ordinentur. Peccatum, quod saluti hominum obstat, non a Deo, sed ab hominibus est: Hinc, bonitatem solummodo contemplantes, qua Deus cum instituit rerum ordinem, quo ad salutem pervenire quisque possit, nulla consideratione facta circa obstaculum, quod instituti ordinis complementum impedit; vere dicimus Deum salutem omnium velle, *quantum in se est*; obstaculum enim nullatenus a Deo, sed totum in homine, & ex homine est: dixit capropter Angelicus D. *Hoc ad divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodo ex ejus parte non impediatur*.

304. Sed ob oculos ponitur difficultas. Si omnium salutem Deus velit, cur obstacula non removet: nihil enim voluntati ejus resistit? Ab hac difficultate consueto facili modo se expediunt Medistæ docentes, hominum esse, obstacula remove adjutorio gratiæ, cujus successus a libera voluntatis determinatione penderet; proindeque libera voluntas hominis est, quæ divinæ voluntati resistit. Utinam ut faciliter, ita feliciter hæc dicta forent. Doctrina Augustini & Thomæ, quæ est Ecclesiæ, prædicat, a Deo donari eandem il-

Lib. 3. C.
Gent. cap.
159.
In cap. 12.
Epist. ad
Heb.

Aug. de
Catechiz.
rud. c. 26.

Quæst. 14.
art. 11. ad
1.

Iam conditionem, quam ab homine exigit, quemadmodum is solus est, qui donat quod jubet; jubet autem quamcumque conditionem saluti necessariam. Si gratia, ita sibi opponit Angelicus, si gratia datur ex hoc quod aliquis non ponit obstaculum, ergo habere gratiam dependet ex solo libero arbitrio... Respondeo dicendum quod hoc ipsum quod aliquis non ponit obstaculum, ex gratia procedit. Unde si aliquis ponat, & tamen moveatur cor ejus ad removendum illud, hoc est ex dono gratiae Dei vocantis per misericordiam suam... Hoc autem donum gratiae non est gratum faciens: Quod ergo a quibusdam removetur istud obstaculum, hoc est ex misericordia Dei, quod autem non removetur, hoc est ex justitia ejus.

1. 2. q. 79.
art. 1.

Ib. q. 106.
art. 3. ad
1.

Ib. q. 21.
art. 5. ad
1.

305. Si ita sit; cur volens Deus salutem omnium, omnibus gratiam non donat, qua ad salutem obstacula sustolluntur? Respondet Augustinus: Cur illum Deus adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo: penes ipsum est & aequitatis tam secreta ratio & excellentia potestatis. Indubium est, quod si hujusmodi gratiam cunctis conferret Deus, peccaret nemo. Contingit, inquit D. Thomas, quod Deus non praebeat aliquibus auxilium ad evitandum peccatum; quod si praeberet, non peccarent. Haec autem gratia ipsi debita nequaquam est; quippe eam demeruit culpa saltem primi parentis. Humanum genus propter peccatum primi hominis meruit privari auxilio gratiae. Quum igitur alicui donetur, effectus misericordiae est; quemadmodum justitiae, quum alicui denegetur: Et ideo quibusdam non datur, hoc est ex justitia; quibuscumque autem datur, hoc est ex gratia: Hancque justitiam exercet in poenam quoque actualis praecedentis peccati, vel ad minus, ut dixi, ad originale puniendum: Quod quidem auxilium quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur; quibus autem non datur, ex justitia non datur in poenam praecedentis, & saltem originalis peccati, ut Augustinus dicit in libro de correptione & gratia.

Ex hisce Ecclesiasticae & Apostolicae doctrinae principiis conjicitur, quo sano sensu dici queat, Deum salutem omnium velle, quantum est ex parte sui, ut cum Augustino, & Thoma scribit subtilis Doctor; quia nimirum ordo ille rerum ab infinita sui bonitate constitutus, ut homo in via salutis locatus sit, absoluto, & simplici divinae voluntatis actu exequeretur, completurque, si ex parte hominis nullum obesset impedimentum, quod totum non Deus, sed homo posuit, quodque non tenetur Deus remove; removendum tamen infallibiliter, quin ejus voluntati resistat homo, quotiescumque voluerit. Interim misericordiae est, si removeat; justitiae, si relinquat. De suo bonus, de nostro justus. Quae omnia consistunt cum voluntate antecedente superius explicata.

Opposita convelluntur.

De correp.
& gratia
cap. 14.
Enchirid.
cap. 96.

306. Oppon. 1°. Augustini verba Deus, cui volenti salvum facere nullum hominis resistit arbitrium -- Neque enim ob aliud veraciter vocatur Omnipotens, nisi quoniam quidquid vult potest, nec voluntate cujuspiam creaturae voluntatis Omnipotentis impeditur effectus: aliaque eisdem sensus praesferentia; iis autem, quae a Deo voluntate antecedente dicuntur volita, humanum arbitrium resistit; & a creata voluntate divinae hujus voluntatis impeditur effectus: Ergo non admittenda in Deo haec voluntas.

Resp. Haec, aliaque hujusmodi testimonia etiam literaliter intellecta positionem nostram plenius ulnis sustinere & confirmare. Deus vult omnes homines salvos fieri: Hoc volens, hominem in via salutis constituit, Sacramenta, adju-

adjutoria multis, variisque modis sufficientia proponit, & exhibet. Quis hominum Deo sic ordinanti, mediaque ad salutem ita paranti valet resistere? Eodem proportionaliter sensu Deum quotidie invoco *Omnipotentem* in Symbolo, & *Omnipotentem* agnosco in iis producendis, quæ a voluntate antecedente sunt. Fiunt ergo quæ vult, & eo modo, quo vult, fiunt: Vult autem omnes homines ponere in via salutis, & eatenus salvos facere: omnesque hoc pacto possunt salvari, quia vult; quæ si non posset, sane non diceretur omnipotens. Verum satis jam clare distinximus in Deo voluntatem *antecedentem*, a *consequente*, voluntatem salvandi a voluntate salvante: quemadmodum importat & respicit prima institutionem cujusdam ordinis rerum, quas exhibet Deus, ut homo in via salutis locetur; ita importat & respicit secunda complementum, atque executionem ejusdem ordinis, unde ad salutis terminum homo trasferatur. In præfatis aliisque paribus sexcentis testibus de secunda, non de prima loquitur Augustinus,

307. Oppon. 2º. Voluntas *antecedens* salvandi omnes pugnat cum Augustini de Prædestinatione sententia. Patet: prædestinationem ponit, præviso originali peccato, per electionem a Massa damnationis, aliis per misericordiam electis, aliis per justitiam derelictis: ergo locum non habuit, illam ponendi voluntatem circa derelictos certo damnandos.

Resp. Bene consistere Augustini de Prædestinatione sententiam positam per electionem a damnationis massa, aliis misericorditer electis, aliis juste reprobatis; quamvis hanc ipse admiserit voluntatem, qua & Reprobos certo damnandorum salutem velit. Ambas voluntates, *Antecedentem* nempe & *consequentem*, se invicem neutiquam pugnantes jam vidimus. (n. 276.) Quid obstat enim, voluntate *consequente*, quam paulo supra salvantem vocavi, aliquos juxta propositum salvare, institutumque rerum ordinem ad salutem conducentium in aliquibus adimplere, & exequi; quid, inquam, obstat, si pro aliis ordo ille tantummodo instituitur & juxta propositum executioni minime demandetur? Unum misericordiae, alterum justitiæ opus est; quia non ille, ut ab exordio diximus, (n. 303.) sed Reprobi in causa sunt, quod, respectu ipsorum, præfati ordinis implendi, & exequendi propositum laud habeat. Locum ergo habere potuit Augustinus ponendi in Deo voluntatem, qua Deus institutione mediorum cunctos locat homines in via salutis, simulque constituendi, quibusdam media hæc misericorditer applicari, quibusdam juste non applicari; sed exhiberi tantummodo, & merito proinde damnari. Audiamus Prosperum Magistri sensa exponentem, & a calumniantium Gallorum obtreptionibus vindicantem. Objecerant Augustino, in sua de Prædestinatione sententia sequi quod non omnes homines velit Deus salvos fieri, sed certum numerum Prædestinatorum. Objectioni huic respondet, quod si circa universitatem generis humani salvandam, & in agnitionem veritatis vocandam, ita indifferens per omnia sæcula asserenda est voluntas Dei, ut usquequaque neminem hominum prætermisisse monstratur; impenetrabilis judiciorum Dei altitudo pulsatur. Remoto ergo obscurarum turbine questionum, ad revelatione nos gratia latitudinem conferamus, dicamusque cum Apostolo. Quoniam Deus vult omnes homines salvos fieri: & in agnitionem veritatis venire. Et iterum dicamus cum Apostolo, „Qui est Salvator omnium, maxime Fidei, delictum, . . . Et audiamus Dominum dicentem Apostolis suis: „Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Omnium ergo hominum cura est Deo: & nemo est, quem non aut Evangelica prædicatio, aut legis testificatio, aut ipsa etiam natura conveniat. Sed in-

fidelitatem hominum ipsis adscribamus hominibus: fidem autem hominum donum Dei esse fateamur, sine cuius gratia nemo currit ad gratiam. Ita doctrinam Magistri tuetur Prosper. Ex qua sacratissima defensione patet, cum voluntate antecedente salvandi omnes prorsus consistere sententiam, quam de Prædestinatione Augustinus docuit.

308. Oppon. 3°. Habet Augustinus quod in Psalmo canitur: *Deus autem noster in Cælo & in terra, omnia quaecumque voluit, fecit; quod utique non est verum, si aliqua voluit, & non fecit. Non facit omnium salutem: Ergo omnium salutem non vult.*

Resp. De absoluta & efficaci divina voluntate loqui S. Doctorem, certo certius est. Totam Sermonis seriem, unde objectata verba excerpta sunt, reddo. Remanentibus itaque Angelis & hominibus reprobis in æterna pœna, tunc Sancti scient plenius, quid boni eis contulerit gratia. Tunc rebus ipsis evidentibus apparebit, quod in Psalmo scriptum est, misericordiam & iudicium cantabo tibi, Domine. Quia nisi per indebitam misericordiam nemo liberatur, & nisi per debitum iudicium nemo damnatur. Tunc non latebit, quod nunc latet, cum de duobus parvulis unus esset assumendus per Dei misericordiam, alius per iudicium relinquendus; in quo is, qui assumeretur, agnosceret, quid sibi per iudicium deberetur, nisi misericordia subveniret: cur ille potius quam iste fuerit assumptus, cum causa una esset ambobus: Cur apud quosdam non factæ sunt virtutes, quæ si factæ fuissent, egissent illi homines pœnitentiam; & factæ sint apud eos, qui non fuerant credituri. Apertissime namque Dominus dicit; *Va tibi, Corozaim, & va tibi, Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent. Nec utique Deus injuste noluit salvos fieri, cum possent salvi esse, si vellent. Tunc in clarissima luce sapientiæ videbitur, quod nunc piorum fides habet, antequam manifesta cognitione videatur, quam certa, & immutabilis, & efficacissima sit voluntas Dei, quam multa possit & non velit, nihil autem velit, quod non possit; quamque sit verum, quod in Psalmo canitur; Deus autem noster in Cælo & in terra omnia, quaecumque voluit, fecit. Quod utique non est verum, si aliqua voluit, & non fecit. Et, quod est indignius, ideo non fecit, quoniam, ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impedivit. Non ergo sit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo. Non ergo voluntatem intelligit, qua Deus cunctis media ad salutem parat, sed qua revera media applicat, suumque adimplet propositum.*

309. Oppon. 4°. Eam salutis omnium in Deo voluntatem non agnovit Augustinus, quam a Semipelagianis adsertam ipse impugnavit; impugnavit autem voluntatem hanc generalem, quam ipsi contradicenti Semipelagiani opponebant ex Apostoli sententia *Deus vult omnes &c.* Testimoniis utor Prosperi & Hilarii, qui Semipelagianorum querimonias Augustino fidelissime retulere. *Propositum*, ait Prosper, *vocantis gratia in hoc omnino definiunt, quod Deus constituerit nullum in regnum suum, nisi per Sacramentum regenerationis assumere, & ad hoc salutis donum omnes homines universaliter, sive per naturalem, sive per scriptam legem, sive per Evangelicam prædicationem vocari; ut & qui voluerint, fiant filii Dei, & inexcusabiles sint, qui fideles esse noluerint: quia iustitia Dei in eo sit, ut qui non crediderint pereant; bonitas in eo appareat, si neminem repellat a vita, sed indifferenter universos, velit salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire.* Iterumque n. 5. ejusdem Epist. *Nec vacillare illud, quod Deus omnes homines velit, salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; quandoquidem inexcusabiles.*

les sint; qui & ad unius veri Dei cultum potuerint instrui intelligentia naturali, & Evangelium ideo non audierint, quia nec fuerint recepturi. Hilarius eisdem plane refert Semipelagianorum sensus in Epistola sua ad eundem Augustinum scribens: *Inde est quod & illud pariter non recipiunt, ut eligendorum, rejiciendorumque esse definitum numerum velint, atque illius sententiae expositionem non eam, qua a te est deprompta suscipiunt, idest, ut non nisi omnes homines salvos fieri velit, & non eos tantum, qui ad Sanctorum numerum pertinebunt, sed omnes omnino, ut nullus videatur exceptus.* Illa ergo antecedens & generalis salvandi omnes voluntas Semipelagianum adsertum est; meritoque Jansenius dixit, in Semipelagianorum officina fuisse fabbricatam.

Resp. Hæc non adeo nos premunt, ut Patri Macedo videtur. Non Semipelagiani tantum, sed & Pelagiani voluntatem illam totis lacertis propugnabant. Ast in sensu plane diverso ab illo, quem Augustinus profitebatur. Hinc agebat Prosper: *Ubi est illud quod nobis quasi contrarium a NON INTELLIGENTIBUS semper opponitur, quod Deus omnes homines velit salvos fieri?* Fulgentius Epist. ad Ruf. c. 13. pariter malam Hæreticorum interpretationem hisce verbis carpit: *Illud vero Apostolicum testimonium, ubi dicitur de Deo, qui vult omnes salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire NON SICUT OPORTET INTELLIGUNT.* Quanam autem erat illorum intelligentia? Hanc Dei voluntatem, subdit, *sicut in vasis misericordia, sic & in vasis ira accipiendam existimant.* Hujusmodi itaque voluntatem in Deo agnoscebant, sed generalem adeo atque erga omnes indifferentem, ut, nulla discretionem facta, æqualiter salvos Deus vellet Reprobos, ac Electos: Hinc omnem prædestinationem secundum propositum indignabantur sustinentes, Deum eadem voluntate, qua salvum voluit Jacob, voluisse & Esau; quod quam sit erroneum, ignorat nemo. Captum Semipelagianorum adperit S. Prosper eadem in Epistola ad Aug. n. 3. *Hæc ipsorum definitio ac professio est propositum vocationis Dei quo vel ante Mundi initium vel in ipsa conditione generis humani, eligendorum & rejiciendorum dicitur facta discretio; ut secundum quod placuit Creatori, alii vasa honoris, alii vasa contumelie sint creati, & lapsis curam resurgendi adimere, & Sanctis occasionem teporis auferre.* Num. 4. *Bonitas in eo appareat, si neminem repellat a vita, sed indifferenter universos velit salvos fieri & in agnitionem veritatis venire.*

310. Præterquamquod, ut alibi monuimus, Pelagianorum, Semipelagianorumque doctrina aliis scatebat erroribus, quos quisque facile deprehendet, interpretationibus attendens, quibus Pauli sententiam exponebant. Pelagius commentariis in Pauli Epistolas, inter opera D. Hieronymi extantibus verba *Deus vult omnes homines salvos fieri* ita explicat: *Si tamen ipsi vocanti Deo consentire voluerint.* Sensa Pelagii sequitur Julianus e Pelagianis ardentissimus, eaque fideliter colligimus ab Augustino Pelagianum illum sic increpante: *Sed ponis Apostolicum testimonium, & ab eo dicis pulsantibus aperiri qui omnes homines vult salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; ut videlicet intelligamus, docentibus vobis, ideo non omnes salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire, quia ipsi nolunt petere cum Deus velit dare, nolunt querere cum Deus velit ostendere, nolunt pulsare cum Deus velit aperire.* Voluntatem vero, qua salvari volumus, pulsare, petere, querere, intrare, solis naturæ viribus dandam esse arbitrabantur; Semipelagianis interim ab hoc errore non declinantibus, ex quo gratiam quandam agnoscerent: Hanc quippe humanæ voluntati, Prospero referente, subdebant. *Quidam vero horum in tantum a Pelagianis semitis non declinant, ut quum ad confitendam*
eam

eam Christi gratiam, quæ omnia præveniat merita humana, cogantur, ne, si meritis redditur, frustra gratia nominetur: ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, in qua cum nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalem gratia Creatoris instituat, ut per discretionem boni & mali, & ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus possit suam dirigere voluntatem: atque ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenire per naturalem scilicet facultatem, petendo, querendo, pulsando: ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo introeat, quia bono natura bene usus, ad istam salvantem gratiam, initialis gratie ope meruerit pervenire Jam hic proferunt testimonia, quibus divinarum Scripturarum cohortatio ad obediendum incitat hominum voluntates, qui ex libero arbitrio aut faciant quæ jubentur, aut negligant: & consequens putans, ut quia prævaricator ideo dicitur non obedisse, quia noluit; fidelis quoque non dubitetur ob hoc devotus fuisse, quia voluit; & quantum quisque ad malum, tantum habeat facultatis ad bonum; parique momento animum se vel ad vitia vel ad virtutes movere, quem bona appetentem gratia Dei foveat, mala sectantem damnatio justa suscipiat. Et subsequenti numero quinto ejusdem Epistolæ ita de hominibus illis scriptum reliquit: *Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem, non præviam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea secundum suam phantasiam, non negant esse præventas.*

311. Circa voluntatem Dei omnes salvandi in eo pariter errabant Semipelagiani, quod vellent sub hac voluntate comprehensos & Infantes sine Baptismate decedentes; causamque eorum damnationis referebant ad demerita ab ipsis ponenda, si diutius vixissent. *Hæc enim, iterum Prosper, ipsorum definitio ac professio est. Omnem quidem hominem Adam peccante peccasse; & neminem per opera sua, sed per Dei gratiam regeneratione salvari. Universis tamen hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento Sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut quicumque ad fidem & ad baptismum accedere voluerint, salvi esse possint. Qui autem credituri sunt; quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit juvanda, mansuri sunt, præcise ante Mundi constitutionem Deum, & eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse præviderit. Ideoque omnem hominem ad credendum, & ad operandum divinis institutionibus admoneri, ut de apprehendenda vita æterna nemo desperet, cum voluntarie devotioni remuneratio sit parata: Non igitur quamcumque voluntatem antecedentem Augustinus repudiavit; sed hanc tantummodo, quam exposuimus veluti machinam a Semipelagianis introductam.*

A P P E N D I X.

Augustini expositiones variæ circa Apostolicam sententiam 1. ad Timoth. 2. Deus vult omnes homines salvos fieri.

312. Theologi voluntatem antecedentem proprie negantes in Deo, plurimum fidunt Augustino, propterea quod supradatæ Apostoli sententiæ varias affigat expositiones; quas inter nulla est, quæ voluntatem hanc connotet. Tres in Augustini operibus leguntur; & singulas hic exhibeo. Prima est, velle Deum omnes salvare homines qui salvantur. Ita sane Epistola 107. ad Vitalem prope finem *Sicut illud quod dictum est, omnes in Christo vivificabuntur: cum tam multi æterna morte puniantur, ideo dictum est, quia omnes,*
qui

qui vitam aeternam percipiunt, non percipiunt nisi in Christo: ita quod dictum est, omnes homines vult Deus salvos fieri, cum tam multos nolit salvos fieri, ideo dictum est, quia omnes qui salvi sunt, nisi ipso volente non sunt. Et addit: Et si quo alio modo illa verba Apostolica intelligi possunt, ut tamen huic apertissima veritati, in qua videmus tam multos volentibus hominibus, sed Deo nolente salvos non fieri, contraria esse non possint. Secunda, velle Deum de omni hominum genere salvare aliquos; hinc dicitur vox omnis posita pro generibus singulorum, non pro singulis generum. Sensem hunc una cum altero mox relato exponit libro Enchir. cap. 103. Aut certe sic dictum est; qui omnes homines vult salvos fieri; non quod nullus hominum esset, quem salvum fieri nollet, qui virtutes miraculorum facere noluit apud eos, quos dicit acturos fuisse poenitentiam, si fecisset; sed ut omnes homines omne genus humanum intelligamus per quascunque differentias distributum, reges, privatos, nobiles, ignobiles, sublimes, humiles, doctos, indoctos, integri corporis, debiles, ingeniosos, tardicordes, fatuos, divites, pauperes, mediocres, mares, feminas, infantes, pueros, adolescentes, juvenes, seniores, senes: in linguis omnibus, in artibus omnibus, in professionibus omnibus, in voluntatum & conscientiarum varietate innumerabili constitutos, & si quid aliud differentiarum est in hominibus. Quid est enim eorum, unde non Deus per unigenitum suum Dominum nostrum per omnes gentes salvos fieri homines velit, & ideo faciat, quia omnipotens velle inaniter non potest, quodcumque voluerit? Præceperat enim Apostolus, ut oraretur pro singulis hominibus, & specialiter addiderat, pro regibus & iis, qui in sublimitate sunt, qui putari poterant fastu & superbia seculari a fidei Christiana humilitate abhorrere. Proinde dicens; Hoc enim bonum est coram Salvatore nostro Deo, ut etiam, id est, pro talibus oretur: statim ut desperationem tolleretur, addidit; Qui omnes homines vult salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire. Hoc quippe Deus bonum judicavit, ut orationibus humilium dignaretur salutem præstare sublimium. Quod utique jam videmus impletum. Isto locutionis modo & Dominus est usus in Evangelio, ubi ait Phariseis: Decimatis mentam & rutam, & omne olus. Neque enim Pharisæi & quacunque aliena, & omnium per omnes terras alienigenarum omnia olera decimabant. Sicut ergo hic omne olus, omne olerum genus; ita & illic omnes homines, omne hominum genus intelligere possumus: & quocumque alio modo intelligi potest, dum tamen credere non cogamur aliquid omnipotentem Deum voluisse fieri, factumque non esse: qui sine ullis ambiguitatibus si in Cælo & in terra, sicut & veritas cantat, omnia, quacunque voluit, fecit, profecto facere noluit, quodcumque non fecit. Tertia denique est, Deum velle; quia velle nos facit: Hinc lib. de correptione & gratia cap. 15. ait: Potest etiam sic intelligi, quod omnes homines Deus vult salvos fieri, quoniam nos facit velle, sicut misit Spiritum Filii sui clamantem, Abba pater, id est, nos clamare facientem. De ipso quippe Spiritu, alio loco dicit, accepimus Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater. Nos ergo clamamus, sed ille clamare dictus est, qui efficit ut clamemus. Si ergo clamantem Spiritum recte dixit scriptura, a quo efficitur ut clamemus: recte etiam & volentem Deum, a quo efficitur ut velimus. Hæ sunt quæ de Apostolica sententia Augustinus habet, quin de voluntate antecedente ne verbum quidem eluceat.

S C H O L I O N I

313. Non est cur operosius investigemus unde sit, quod Augustinus modo unam, modo alteram ex allatis expositionibus adhibuerit, verba Apostoli coarctans ad sensum privatum, quo voluntas *antecedens* exclusa manet. Cum Pelagianis & Semipelagianis congregiebatur, voluntatem in Deo salvandi omnes ita Deo tribuentibus, ut nulla ex parte Dei foret prædilectio; sed omnes indiscriminatim, & pari affectu vellet salvos; loco nullo electioni *secundum* propositum remanente. Hinc factum est, a voluntatis *antecedentis* expositione, dum cum hæreticis illis certabat, se abstinuisse; quia hac tunc proposita expositione, periculosum erat, catholicos ab Hæreticis incusari; quod eandem voluntatem admitterent indifferentem, quæ ipsorum Catholicorum confessione cum electione gratuita conciliari vix potest. Præterea de *absoluta* voluntate erat Pelagianos inter & Augustinum concertatio; qua sane voluntate doceri nequit, Deum omnes omnino velle salvos, ut inimici gratiæ Dei commentabantur; quin divinæ omnipotentia derogetur. Nam si dicamus, hac *absoluta* simplici que voluntate cunctos velle indiscriminatim salvos, sequitur, Dei omnipotentiam ita non extendi, ut ejus extenditur voluntas; certum siquidem est, cunctos non salvari. Hinc ostendebat Augustinus, voluntatem hanc absolutam, quam Pelagiani in Apostoli verbis legabant, non posse ad omnes indifferenter extendi; sed ad aliquos tantum uno vel altero ex modis, quos ipse exponit.

S C H O L I O N II.

314. Augustini sensus Apostoli testimonium præfatis modis explicantes secuti sunt Hilarius in Epist. ad Aug., Prosper in Epist. ad Rufinum cap. 8., Africani Præsules in Sardinia exules in eorum Epist. Synodica, Fulgentius lib. de incarn. & grat. cap. 31. atque alii ex Patribus, Classicisque Scriptoribus. Istorum autem autoritas non tollit, quod de voluntate *antecedente* proposuimus. Adversus Semipelagianos rem habebant. Voluntas illa *indifferens* a Semipelagianis propugnata (n. 309.) impugnanda ipsis erat; impugnabantque reapse sensibus, & doctrina Augustini, qua formati erant. Unde huc reducebatur totum Augustini & discipulorum ejus propositum, ut contra inimicos gratiæ ita dicerent: vel non datur in Deo absoluta voluntas, qua omnes indifferenter homines salvare velit; vel, si detur, hac profecto voluntate non omnes vult salvos; quum non salventur omnes de facto: qua de re si hujusmodi voluntatem expressam Semipelagiani contendant in Apostoli verbis, non generalem, sed restrictum sensum habeant oportet verba Apostoli.

S C H O L I O N III.

315. Uno vel altero e datis modis (num. 312.) Apostoli verba explicasse S. Antistitem, prout concertationes, quas præ manibus habebat, postulabant; quin illum excluderet, quo in sensu voluntatis vel *antecedentis*, vel *consequentis* explicari possint, in eodem de correptione & grat. lib. cap. 14. sic ipse declarat. *Et quod scriptum est, quod vult omnes homines salvos fieri, nec tamen omnes salvi fiunt, multis quidem modis intelligi potest, ex quibus in aliis opusculis nostris aliquos commemoravimus.* Commemoratos jam legimus aliquos

aliquos n. 312. Illum vero modum, quo salvos fieri vult omnes & singulos, nemine prorsus excepto, ostendimus n. 289.

Medista Augustinum verba Apostoli explicantem sugillantes.

316. Augustini doctrinæ, quæ de gratia sit, non admodum fuisse amant Medistarum gentem, ille tantum ignorat, qui in Medistarum lectione plane hospes sit: attamen minus graviter ferenda res foret, si ab Augustini scitis recederent; quin scita, quæ eorum opinionibus minime favent, variis notis sugillarent. Ast dolendum, quod & ex Augustini castris aufugiant, & de Augustini sensibus intemperanter obmurmurent aufugientes. Per plura excurre non vacat; quum præsto sint urbanissimæ phrasæ, quæ Molinæ, Petavii, Lessii, Hamelii, & Vasquesii Augustinianas Apostolici oraculi *Deus vult omnes homines salvos fieri* interpretationes exornant. Molinæ hæc verba sunt: *Expositiones alia*, (initio disputationis allatæ ex Augustino) ad locum Pauli, præter Damasconi, & communem Patrum expositionem, omnes vel ipso primo aspectu, peregrinæ & extortæ apparent. Petavius in hanc abrumpt censuram: *Tres, quatuorque ex Augustino commemorati sunt a nobis modi exponendi verba illa, cum illius opinionem exponeremus: qui mihi quidem ad eludendum magis, quam recti, & solidi videri solent.* Lessii, & Hamelii mentem habemus in articulis ab Academiis Lovaniensi, & Duacensi notatis: sic enim articulo 6. *Hunc locum Deus vult omnes homines salvos fieri, id est, vult omnes salvos fieri, qui salvi fiunt, non videtur exponere Augustinus secundum intentionem Apostoli; & sex, ampliusque argumentis dicta interpretatio oppugnatur.* Vasquesii tandem prostat in Augustinum reverentia, quam veluti ex antea dictis corollarium explicat: *Ex dictis colligere licet, non solum frustra Augustinum, locis supra citatis noluisse concedere hanc voluntatem Dei circa omnium salutem; sed etiam locum illum Pauli nullo ex illis tribus modis recte exposuisse.* Hæc de Augustinianis Apostolici oraculi interpretationibus, ut reor, scripsissent numquam, si propositum, cujus occasione verba Apostoli sic interpretatus est Augustinus, adivissent, remoto, quo affecti sunt, partium studio.

In Vasquesio id præcipue adnotandum, ab antecedenti salvandi omnes homines voluntate ipsum cum Becano & Alarcone excludere Infantes in matrum uteris sine Baptismo decedentes. *Censeo, inquit, Deum non habuisse voluntatem salvandi eos Parvulos.* Quam ergo affigit explicationem Apostolico Oraculo *vult Deus omnes homines salvos fieri*? Alteram divinæ hujus sententiæ partem & in agnitionem veritatis venire nectens cum prima, Apostoli verba explicat de solis Adultis, quippe prædicationis capaces, queunt ad veritatem accedere. Ita Vasquesius disp. 96. cap. 3. Refellendus tamen, Apostolum si intelligat de voluntate antecedente loquentem. *Numquid, dicam cum Augustino, parvuli homines non sunt, ut non pertineant ad illud, quod dictum est: vult omnes homines salvos fieri?* Moriuntur in uteris matrum. Habeo: ast numquid homines non sunt? Si moriuntur, rationali anima donantur & corpore, ut quilibet alter homo. Prædicationis sunt incapaces. Novi: sed numquid homines non sunt? Pari detinentur incapacitate parvuli rationis usui, sive percepto, sive non Baptismo, præmortui; & istos igitur ab antecedenti voluntate debet excludere. Pater hinc, qua ex parte decipiatur Vasquesii intelligentia; quum secundam Apostolicæ sententiæ partem de agnitione veritatis per prædicationem comparanda intelligit. Non ita sane. Veritatis agnitio, de qua ibi Apostolus, non illa est, quæ concionantis voce auri-

r. p. q. 19.
artic. 6.
disp. 1.

Tom. 1.
dogmat.
lib. 10. c. 3.
n. 2.

In 1. p.
disp. 83.
cap. 2. n. 4.

Disput. 95.
c. 6. n. 31.
& disp. 96.
cap. 2. n. 8.

Lib. 4.
contr. Jul.
cap. 8.

bus nostris insonat, cujusque ope Deum, qui veritas est, per speculum hic agnoscimus & in enigmate; sed illa, qua in Regno Dei Deum facie ad faciem intuebimur; ea propter Paulus secunda sui testimonii parte priorem explicat. Nec fecus profecto Paulum intellexit Augustinus, cujus verba ob oculos pono. *Si Deus vult omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; sed ideo non veniunt, quia ipsi nolunt;* (ut Julianus occentabat) *cur tot millia parvulorum, qui non percepto baptismo moriuntur, non veniunt in regnum Dei, ubi certa est agnitio veritatis? Numquid aut homines non sunt, ut pertineant ad id, quod dictum est: vult omnes homines salvos fieri? aut &c.* De veritatis igitur agnitione in Dei regno assequenda Apostolus loquitur.

P R O P O S I T I O III.

Voluntas antecedens salvandi omnes est in Deo vera, & sincera, non methaphorica voluntas.

317. Prob. 1°. Id totum vere & proprie de Deo est prædicandum, quod de Deo Scripturæ prædicant, quin prædicatum indecens Deo sit; immo ipsi apprimè conveniat. Prædicant autem Scripturæ, velle Deum salutem omnium; quod ejus bonitatem quam maxime decet: Ergo vere & proprie hoc ipsum de Deo prædicatur. 2°. vere, proprie, ac sincere id velle Deus dicitur, quod in se bonum est, quamdiu bonum remanet; atqui omnium hominum salus, mediorumque ad eam obtinendam institutio est bona: utramque ergo dicitur vere, proprie, ac sincere velle: velle autem salutem omnium institutione mediorum, quibus in via salutis quisque constituitur, & possit ad salutis terminum devenire, perinde est ac salutem velle voluntate *antecedente*. (n. 260.) Igitur antecedens salvandi omnes voluntas in Deo non methaphorica; sed vera, propria, ac sincera est. 3°. Hæc Dei voluntas non est solummodo circa media, verum etiam circa finem, quem mediis jam institutis consequi unusquisque possit, quamvis plurimi consecuturi non sint; ergo necessum est, ut aliqua in Deo supponatur intentio illius finis; ut enim aliquid Deus det propter finem, non sufficit illud velle objectum, quod hominem ducere potest in finem; sed oportet, ut talem finem intendat, ad quem objectum illud referatur: Jam vero intentio est vera, propria, & sincera voluntas; Ergo &c.

Oppositis occurritur.

318. Oppon. 1°. Qui rem potens facere, & non facit, non censetur rem illam vera, sinceraque voluntate velle: Potens est Deus omnes salvare homines; nec omnes tamen salvat: Ergo veram non habet sinceramque omnes salvandi voluntatem. Quis diceret, voluntate vera velle mercatorem suas salvare merces, si ad eas salvandas potens, minime salvaret?

Resp. dist. maj. Qui rem potens facere, & non facit iis extantibus circumstantiis, quarum intuitu rem illam facere, bonum est, non censetur, rem velle vera, sinceraque voluntate, conc. maj. Circumstantiis adjunctis, ob quas rem facere, bonum amplius haud est, nego maj. & dist. min. Potens est Deus omnes salvare homines, nec omnes tamen salvat, circumstantiis iis sese offerentibus, ob quas non est bonum, eos salvos facere, conc., secus nego min. Hominum salus bona in se est; & quamdiu remanet bona, semper a Deo est volita vera, ac propria voluntate, qua decet, ut in bonum se ferat;

se ferat; proindeque, ut universalis provisor cunctis media parat, atque offert, quæ consequi salutem possint. Verum, si circumstantiæ accedant, propter quas nequaquam sit bonum, instituta, ac parata media applicare, quibus hic vel ille salvaretur, hunc profecto non salvat; vera tamen sinceraque voluntate ejus salutem vult quatenus in se, & circumstantiis præcis, bonam. Quod ut suadeam, exemplo utor Mercatoris. Merces cimba transfert, quas sincere vult in portu tuto locare. Turbatur mare, feraque tempestas naufragium minatur, cimbaque submersionem, ni merces in mari projiciat. Circumstantia naufragii imminentis extante, non est profecto bonum, velle merces salvare; mercium enim salus tunc impedit majus bonum; Mercatoris nempe incolumitatem, quæ a gravata mercibus nimis cimba periclitaretur: nihilo tamen minus, etsi merces projiciat; eas velle sincera voluntate servare dicitur; quia voluntatis actus in mercium conservationem tendit, quæ bona in se est; quas si revera non servet, a peculiari circumstantia oritur a mercatoris voluntate prorsus aliena, quæ non bonam, sed perniciosam efficit mercium conservationem. Hæc proposito nostro congruunt, Deique voluntatem, de qua sermo, nitidissime explicant. Hominum salutem respicit ut bonam, eamque quatenus bonam semper sincere vult: Quod si omnium salutem non faciat, a peccato est, quod adversus Dei voluntatem ponunt homines salutem impediens. Hac adjuncta circumstantia peccati, non amplius bonum est, hominum salutem *consequenter* velle: tunc enim obstat majori bono. Et sane quot bona dubio procul excellentiora impedirentur, si salvaretur, nec damnaretur impius? Ubi divinæ providentiæ splendor, quæ gradus in Creaturis diversos postulat, quæque creaturas ipsas juxta earum naturam defectibiles regit & movet? Ubi manifestatio justitiæ, qua peccantes plectit? Ubi ostensio misericordiæ, qua Electos conservat? Ubi sapientiæ & scientiæ divinæ altitudo, quæ hunc, adjuvando, salvat; illum, deserendo, damnat? Ubi tandem alia bene multa nobis ignota quidem; sed divinæ menti perspicitissima? Hæc profecto, quæ impedirentur bona, si & Reprobi salvarentur, in causa sunt, cur bona amplius non sit Reproborum salus, ideoque nec a Deo *consequenter* volita. Non inde fit tamen, Reprobos nolle *antecedenter* salvare: eorum namque salus, quæ sub relatis circumstantiis desinit esse bona, bona in seipsa est; eam considerando ab iis circumstantiis præcisam, ut Mercatoris inducta comparatione diximus.

319. Nec urget, Mercatorem merces salvare sincere nolle, si non salvaret, quum posset. Non, inquam, urget ad probandum, quod omnium salutem Deus sincere nolit, & non salvet omnes, quum possit. Quandoquidem Mercator privata persona est, quæ unum, peculiaremque finem intendit; lucrum scilicet ex mercibus: Hinc, nulla accedente causa merces negligendi, easque negligens, nec efficaciter servans, nullo modo earum velle conservationem propriissime dicitur. Ast non privati agentis instar; verum ut causa universalis operatur Deus, & per consequens media prope infinita habet salvandi homines, ea pro cunctis vel instituendo, & parando, vel pro aliquibus applicando; quæ, si non applicet, quum possit revera, recte quidem dicitur, nolle omnium salutem efficaciter, iis attentis finibus, atque consiliis, quæ in secreta virtutis suæ ratione, potestatisque excellentia latent; vult tamen vere, proprie, atque sincere; quum salutarium mediorum institutione omnibus salutis viam adperiat, omnesque in via salutis misericordiosissime collocet. Et revera, ut scite animadvertit Clar. l'Herminier, fatentur adversarii, voluisse Deum sincera voluntate omnium salutem antecedenter ad originale peccatum; nec tamen, homines ita rexit, quemadmodum regere poterat,

rat, ut eorum nemo peccaret, salvarenturque omnes: Ergo & peccati circumstantia accedente, quamvis salvare omnes efficaciter possit; non inde inferitur, omnes salvare sincere nolle, ex quo non salvet omnes.

320. Inst. ea non est vera voluntas, quæ in multis hominibus nil ponit in ordine ad salutem; voluntas *antecedens* omnes salvandi huiusmodi est, inquit Macedo; quod patet in parvulis in Matrum utero ubique morientibus, & in media barbarie sine baptismo decedentibus; patet in Adultis, e quibus multi, asserit Augustinus, dono fidei destituuntur; & in barbaris degentes nationibus *sufficienti* carent auxilio, ut Theologi plurimi cum Augustino affirmant.

Resp. dist. maj. Non est vera omnes salvandi homines voluntas, quæ in multis nihil ponit ad salutem in ordine institutionis, conc. in ordine executionis, nego maj. *Antecedens* voluntas in infinita Dei bonitate fundamentum habens res illas respicit, quarum in institutione quilibet homo potest salutem consequi. Pro Parvulis omnibus institutum baptisma est; pro omnibus adultis prædicatum Evangelium, instituta Sacramenta, innumera non solum parata, sed & collata beneficia, quæ, ut diximus n. 260. licet inter auxilia gratiæ principem locum haud teneant, ad ea tamen referri possunt. Quod porro Parvuli in matrum uteris baptismati præmorianur, immo Adulti ipsi barbaras inter gentes decedant sine baptismo, & scelerosi homines auxiliis propriis sufficientibus quandoque destituuntur; hæc, si vera undequaque sint, non rerum institutionem ad salvandos homines ordinatam; sed earundem rerum applicationem, atque executionem respiciunt; proindeque non *antecedentis*, sed *consequentis* voluntatis objectum. Parvulorum exemplo, qui baptismo præripiuntur, utitur Augustinus, non ut inopinata eorum morte veram, sinceramque voluntatem eos baptismate salvandi excludat; sed ut Pelagianos conterens probet, non esse in Deo admittendam voluntatem eam efficacem omnes absque delectu salvandi; quod ipsi commentabantur. Nulla reapse tam efficax ratio, quam hæc ab Infantibus petita. Si enim ex Infantibus aliqui moriuntur, non accepto baptismo, quo solum salvari tunc possunt; hoc solummodo manifestum est, pari voluntate, qua salvantur electi, nolle Deum, infantes illos salvare. Sed de Infantibus, aliisque improbis hominibus alibi redibit sermo.

§. II.

Ea, quæ circa divinam omnium salvandorum voluntatem sunt dogmatis, discreta ab iis, quæ controversiæ sunt.

I.

321. Qui in Apostolicum oraculum *vult Deus omnes homines salvos fieri* oculos semel conjiciat, orthodoxam sibi facile videtur deprehendere veritatem, cui si refragetur, fidei piaculum sit: nihilominus, si in voce illa *vult* intelligatur ea simplex in Deo voluntas, a qua veluti ab universali causa sunt res omnes, quæ fiunt, & executioni mandantur; & vox altera *omnes* sumatur in tota generalitate sua sine ulla exceptione; evidens est, Apostoli oraculum sic intellectum non solum non esse fidei veritatem, sed manifestam fidei veritatem oppugnare, qua, Deum omnipotentem omnia quæcumque voluit, sive in Cælo, sive in terra fecisse, instruimur, & confitemur. Et revera non omnes sine ulla exceptione salvos facit; ideoque, intellecta penes Apostolum voluntate absoluta & simplici, quæ rerum universalis causa est, plura volun-

voluntate illa omnipotenti vellet, quæ non faceret; & per consequens divina magis voluntas, quam omnipotentia extenderetur. Hinc de Apostolica propositione absque ulla limitatione intellecta Augustinus dixit: *Periclitatur ipsum nostra confessionis initium, quo nos in Deum Patrem omnipotentem credere profiteamur*: Quapropter vel explicemus oportet vocabulum *vult*, vel ad restrictum sensum redigamus illud alterum *omnes*; stricto autem sensu retento in vocabulo *omnes* ut literalis sibi que proprius relinquatur vocabulo *vult*, quod Augustinus, Prosper, Fulgentius, Remigius, alique præstiterunt; sensus ex Apostoli testimonio resultans, fidei catholicæ sensus est; consequenter de fide erit, velle Deum simpliciter eos omnes salvos fieri, quos secundum propositum elegit salvandos. Sensum restrictum hic habes in vocabulo *omnes*, proprium & literalem in altero *vult*; & veritatem plane orthodoxam pronuncias. Ex hisce est

Enchir.
cap. 95.

COROLLARIUM I.

322. Retenta propria & literali significatione vocabuli *omnes*, & in sua propria & simplici relicto vocabulo altero *vult*: Uno verbo, sumpto Apostoli testimonio prout sonat in litera; nec inter dogmata fidei nostræ est, velle Deum salvos facere Fideles omnes ratione jamjam insinuata (n. 321.) *Impossibile namque est*, docet S. Thomas, *quod divina voluntas suum effectum non consequatur*; adeoque impossibile foret, Fideles omnes nequaquam salvari, si absque ulla exceptione verba Apostoli *omnes* & *vult* essent accipienda.

x. p. q. 19.
art. 6.

COROLLARIUM II.

323. Extra fidei dogma similiter est, velle Deum absoluta & simplici voluntate prout significat verbum *vult* in Apostolico oraculo, si nulla restrictione limitetur, velle, inquam, Deum fieri salvos fideles omnes justificatos; quum ex justificatis plurimi in justitia minime perseverantes, pereant certissime.

SCHOLION.

324. Doctissimus Præsul Meldensis Benignus Bossuetius in sua defensione Reflexionum moralium, §. 16., postquam principii loco posuit, quod *on ne doit pas exiger plus que ce qui a été revelé de Dieu selon le degré de la révélation*; nempe -- nobis haud esse perquirendum ultra quod juxta revelationis gradus revelatum de Deo est -- ita concludit: *Ainsi il faut reconnoître la volonté de sauver tous les hommes justifiés, comme il est expressément défini par l'Eglise Catholique en divers Conciles, notamment dans celui de Trente, & encore très expressément par la Constitution d'Innocent X. du dernier Mai 1653.*; idest: Agnoscenda itidem est voluntas salvandi omnes homines justificatos, quemadmodum expresse ab Ecclesia Catholica definitur in diversis Synodis, peculiariter in Tridentina, & expressissime in Constitutione Innocentii X. die postrema Maji 1653. -- Summi momenti habeo auctoritatem Meldensis Episcopi. Ast quum non nisi cursim & perfunctorie rem hanc tangat, intimius rimandi locus ipsi non fuit; proindeque, quin bene adverteret, duo hic simul connectit plane diversa, quorum unum expresse definitum est, alterum non. Ne vero fidei principia cum Scholasticis opinionibus immisceamus, caute, & distincte alloqui sic debemus.

325. Quod

325. Quod justificados homines spectat, inquiri potest 1°. an, ultra gēnēralia beneficia omnibus hominibus communia, alia acceperint peculiariora, quæ proximam habeant immediatamque ad salutem relationem. 2°. An eosdem velit Deus simpliciter salvos fieri, quamvis e prædestinatorum numero haud sint. Primum resolvitur ut formaliter revelatum, & in Synodo Tridentina expresse definitum. *In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui vere consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem; qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes, & novum, qui secundum Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu Cæli remoretur.* Hæc est faustissima Fidelium justicatorum conditio, cujus ut uno verbo excellentia adnotetur, sufficit, si dicamus, eos esse *divinæ consortes naturæ*. Fidei ergo Sacramentum est, homines justificados peculiariora accepisse adjutoria, quæ ad salutem immediate referuntur, quæque ad salutem jus ipsis faciunt. Non ita resolvi potest secundum; quia, licet justis omnes jus actualiter habeant ad salutem, certumque sit, eam esse consecuturos, si in justitia perseverent, dicendum tamen non est, Deum eos omnes simpliciter velle salvos: quandoquidem, quum eorum tantummodo salutem simpliciter velit, quos ipse facit perseverantes; non justis omnibus perseverantia donetur: Non omnes igitur salvare vult voluntate simplici & positiva, quæ, nulla adjecta explicatione, in Apostolico *vult* satis exprimitur.

326. Et sane, si formali & positiva voluntate justos omnes vellet Deus salvare, non alia voluntate hoc vellet, nisi vel absoluta, vel conditionata. Non absoluta, ut omnes agnoscunt, atque fatentur; neque conditionata: etenim, ut plus semel dixi, non expectat Deus ab homine ne quidem justificationem conditionem, ut ipse justus salvetur, necessariam. Deus eandem conditionem cui vult, quando, & quomodo vult, donat: nec justificatis omnibus donat. Relate igitur ad justicatorum salutem, quum voluntas proprie, & simpliciter dicta locum non habeat; ad voluntatem *signi*, vel *beneplaciti*, quam vocant *antecedentem* est recurrendum. Hujusce voluntatis ope clarescit discrimen quod intercipitur inter binas suprapositas quæstiones, quas facili negotio plures confundunt, sibi persuadentes, sat esse, si probetur, Deum hominibus cunctis sive fidelibus, sive justificatis salutis media conferre, ut simplicem, propriamque in Deo eos salvandi voluntatem inde concludant. Nihilominus, etsi leviter mentem applicemus, discrimen illico deprehenditur: si prima enim consideretur, evidens est, velle Deum simplici, absolutaque voluntate justis gratiam conferre, quæ illos justificet, idque totum destruere, quod illorum posset salutem impedire: Hoc tamen non obstante, evidens est eundem, eadem voluntate nolle, justos omnes salvos fieri. Duo igitur sunt hæc prorsus distinguenda; quum in utrisque verbum *vult* significationem parem non habeat, sed in una *consequens*, in altera *antecedens* voluntas contemplanda est.

II.

327. Quid porro, si, vocabulo *omnes* in sua generalitate relicto, explicetur alterum *vult*, ut plurimis placet, de voluntate *antecedente*? Resne fidei est, voluntatem hanc esse in Deo formaliter? Dico, quod, si fundamentum spectemus, quo Theologi ratiocinantur, dubio procul spectat ad fidem: Inquiunt enim, Deum omnium omnino hominum velle salutem voluntate qua-

dam

dam *antecedente*, ex quo antecederet ad eorum salutem infinita sui bonitate, cui hæc voluntas innititur, plurima supernaturalia, & naturalia dona parat, offert, & nonnulla etiam confert, quibus in via salutis quilibet homo locatus, potest salutem assequi, si donis illis bene utatur, gratia ei collata hunc ei bonum usum donante. Hactenus fidei veritatem loquuntur: de fide namque est, Deum bonorum omnium, proindeque boni pariter arbitrii usus, authorem esse; quum omne datum optimum sit descendens a Patre luminum, qui omnia operatur in nobis. Verum, quia ut hoc explicent Theologi, novis vocabulis, abstractionibus, metaphysicisque præcisionibus dedere locum, factum est, fidei quidem rem esse fundamenta, quæ rationantur: ipsas tamen eorum ratiocinationes, non fidei dogmatibus, sed scholasticis opinionibus esse accensendas. Quapropter hæc propositio -- Deus voluntate antecedente vult omnes sine exceptione homines salvos fieri -- quamvis fidei principiis subnixæ sit, adferri nequit, ad fidem formaliter pertinere: immo si voluntatem intelligant in Deo effective & formaliter existentem, non solum de fide haud est, sed neque rationi consona, ut videbimus: Doctrina enim dubie, limitata, & cum opinionum divisione proposita pro fidei dogmate habita numquam fuit, Vincentio Lirinensi docente, veritatem, quæ sit fidei, *edoceri uno consensu, aperte, frequenter, perseveranter*: Hæc vero antecedens voluntas in Particularium opinione fuit; ipsique Ecclesiæ Doctores ut peculiarem ipsorum opinionem hanc tradiderunt, quin ullum Ecclesiæ iudicium protulerit.

III

328. Voluntatem *antecedentem* salvandi omnes locant in Deo effective, ut Schola loquitur, & formaliter Alvarez, Gonet, Dionysius Raimondus, idest D. Abbas de la Lane in *vindiciis S. Thomæ circa gratiam sufficientem*, aliique: Bannes vero, Zumel, Estius, Sylvius, Navarettus, Basilus de Leon probabilius esse opinantur, non effective & formaliter, sed virtualiter, & eminenter reperiri. Scholasticorum igitur disputationibus hoc plane relinquitur discutiendum; quod ut rite pro nostro disputandi modo assequi possit, expendamus necesse est varias Scholasticorum ideas, quibus hanc voluntatem explicarunt. Triplici modo hujus voluntatis sensum sibi proposuerunt. Vetustioribus docere solemne fuit, Deum velle, omnes homines salvos fieri voluntate *signi*, non *beneplaciti*. Aliis placuit in Deo agnoscere voluntatem *beneplaciti antecedentem*, de qua superius non modice diximus. (n. 261.) Tandem cum D. Thoma sustinent plurimi, Deum juxta nostrum concipiendi modum, a circumstantiis nempe abstrahendo, *antecedente* voluntate omnium velle salutem.

329. Si voluntas sit tantummodo *signi*, non *beneplaciti*; cave, ne illam formaliter in Deo constituas; sed metaphorice, & improprie tantum eo pacto, quo in Scripturis Deus dicitur tactus dolore intrinsecus, seque pœnituisse quod hominem fecisset. Ideo, ait Angelicus Doctor, in Deo distinguitur voluntas proprie, & metaphorice dicta. Voluntatem enim proprie dictam vocatur voluntas *beneplaciti*: voluntas autem metaphorice dicta est voluntas *signi*, eo quod ipsum signum voluntatis voluntas dicitur. Signum profecto a signata re distinguitur; & voluntas ferri quidem potest simplici ac propria volitione in signum; quin res signata proprie, sed metaphorice tantum prædicetur de Deo; quod passim in Scripturis detegimus, humanas Deo affectiones, iram, odium, doloremque attribuentes, quæ dubio procul non nisi impropria & metaphorica prædicatione de Deo enunciantur; quamvis ista-

1. p. q. 19.
art. 11.

rum affectionum signa propria ac simplici voluntate volita Deo fuerint ; ut de aquis diluvii hominem a facie terræ delentibus, certissimum est.

330. Tantidem sentiendum videtur de voluntate *beneplaciti antecedente*, pro qua explicanda sæculi XIII. Theologi fundamentum *precise* auspicantur a donis cum generalibus tum peculiaribus, sive naturalibus, sive supernaturalibus, quæ hominibus Deus parat, & confert veluti antecedentia ad eorum salutem media. Hujusmodi voluntas, quam *beneplaciti* dicunt, perinde est, si bene introspiciatur, ac voluntas *signi* diversis terminis proposita : Ut enim in voluntate *signi* a re significata signum distinguitur ; ita in hujusmodi voluntate *beneplaciti* secernenda sunt media a fine ; scil. beneficia salutis a salute : ideoque, quemadmodum Dei voluntas proprie & formaliter fertur in signa, improprie & metaphorice in res significatas ; Similiter proprie & formaliter in media, improprie & metaphorice in omnium salutem, quæ finis est : media enim omnibus instituta, & parata revera sunt ; non omnibus tamen collata æterna salus.

331. Diversimode ratiocinandum est, quum voluntas *antecedens* non præcisa beneficiorum institutione & collatione explicetur ; sed hujusmodi voluntatis nomine intelligatur, ut ipsi intelligimus, voluntatis divinæ actus, qui juxta nostrum concipiendi modum, circumstantias omnes individuas præcedit, ob quas non amplius bonum est horum, illorumve salutem velle ; quoque proinde voluntatis actu omnium salutem Deus amans ut bonum sane volendum, hanc vult, certumque instituit rerum ordinem, quarum bono usu possint omnes homines salutem consequi. Hac data explicatione, voluntas non in figurato, sed proprio & naturali sensu intelligitur : Menti siquidem nostræ sola subest divina bonitas, circumstantiis illis minime consideratis, quæ justitiæ ultionem merentes hominum partem maximam a salute excludunt. Hinc eo rationis instanti concipimus, & juxta naturalem voluntatis notionem dicimus, Deum velle omnes homines salvos fieri ; sive potius, quod veller, si nemo ex hominibus circumstantiis illis implicaretur, quæ ex ipsis plurimos ducunt ad interitum ; quia concipimus reapse, quod obstaculo quovis semoto, & a solis hominibus posito, Dei summa bonitas, charitas, & misericordia formaliter in Deo existentes, actu voluntatis formali ac positivo in omnium omnino hominum salutem tenderet : tunc enim bona esset, & juxta institutum ordinem omnium hominum salus. Hæc adnotavit per quam theologice D. Thomas, qui, voluntate *signi* ab ipso jam explicata *secundum figurativam, sive tropicam, vel symbolicam locutionem*, subdit, non ita esse intelligendam voluntatem, quæ sit *beneplaciti*, quæque in *antecedentem* partitur, & *consequentem*. Invenitur enim in Deo *PROPRIE* ratio voluntatis, & sic voluntas de Deo *PROPRIE* dicitur ; & hæc est voluntas *beneplaciti*, quæ per *antecedentem* & *consequentem* distinguitur.

Quæst. 23.
Art. 3.

A N I M A D V E R S I O I.

332. Serio, attentoque animo legenda est phrasis illa, qua de hujusmodi antecedente voluntate se se exprimit D. Thomas : Inquit enim : *Voluntas de Deo proprie dicitur* ; Ex quo satis intelligimus, proprie quidem, prout proprium metaphorico & figurato opponitur, de Deo dici ; sed realiter & positive in Deo minime reperiri. Hoc præ ceteris notat D. Thomas docens, distinctionem hanc voluntatis in *antecedentem* & *consequentem* nullatenus esse ex parte Dei accipiendam ; ideoque realiter & positive nequaquam in Deo esse ; quum in Deo nihil sit prius, nihil posterius ; sed unico intuitu omnia simul

simul conspiciat, unoque simplicissimo actu omnia velit. *Quæ quidem distinctio non accipitur ex parte ipsius voluntatis divinæ, in qua nihil est prius, vel posterius, sed ex parte volitorum, ut ab exercitationis exordio monuimus. (n. 248.)* Hoc igitur pacto Dei voluntatem distinguere, nostræ mentis est opus; & quidquid de voluntate antecedente differitur, est metaphysica ratio contemplandi juxta diversos respectus, diversasque abstractiones illud, quod voluntatis divinæ verum, propriumque objectum est.

ANIMADVERSI O II.

333. Quamvis *antecedentis & consequentis* voluntatis partitio sit a nostro concipiendi modo; non inde excogitanda est veluti quid chimericum; quia, licet voluntatem hanc antecedentem formaliter & positive in Deo extantem non agnoscamus; formale tamen & positivum fundamentum in Deo habemus, cui ad illam probe concipiendam solidissime innitimur. Hoc porro fundamentum est ipsa suprema & infinita Dei bonitas, qua, ut diximus, salutem omnium volens, quamdiu salvare omnes bonum sit, media parat, offert, & aliquando donat, quibus ad salutis terminum pervenire omnes possint. Hinc, ni formaliter & positive; virtualiter & eminenter in Deo constituunt voluntatem hanc communiter Theologi. *Communior*, inquit Nova-
In 1. D.
Tho. con-
trov. 8.
quæst. 19.
ad art. 6.

§. III.

An Christus pro omnibus mortuus sit.

334. Constituta in Deo omnes salvandi voluntate, locus inquirendi hic est opportunus de Christi morte pro omnibus impensa; hæc enim duo inter se arctissimo nexu colliguntur. Rem breviter expediemus; quum & postremam Jansenii propositionem examinantes, & de voluntate omnes salvandi mox differentes, præsens dogma ex parte non modica jam resolvimus.

ANIMADVERSI O I.

335. Quemadmodum in Deo omnium hominum salutem volente duplicem jam diximus nostro concipiendi modo voluntatem; ita duplicem nunc dicimus in Christo pro omnibus moriente affectum: atque ut una voluntas est *antecedens*, qua salutis remedia instituit; altera *consequens*, qua eadem remedia confert; ita affectus unus est generalis, quo moriens causam sufficientem instituit, unde a peccati servitute liberare se possent quotquot sunt in mundo homines; alter specialis est, quo effusi Sanguinis meritum non omnibus, sed aliquibus tantum communicatur. Lucidissima est D. Prosperi responsio ad primam objectionem ex Vincentianis, ubi sic alloquitur: *Contra vulnus originalis peccati, quo in Adam omnium hominum corrupta, & mortificata natura est Verum & potens, ac singulare remedium est mors Filii Dei Domini nostri Jesu Christi Quod ergo ad magnitudinem, & potentiam pretii, & quod ad unam pertinet causam generis humani, Sanguis Christi redemptio est totius mundi. Sed qui hoc sæculum sine Fide Christi, & sine regenerationis Sacramento pertranseunt, redemptionis alieni sunt. Cum itaque &c.* Sufficientissimum ergo pro omnibus a Christo paratum est

morte sua remedium, ex quo cum omnes non æqualem partem sumant, non omnibus æqualiter prodest. Congruenter ad hæc scribit D. Thomas, quod

3. p. q. 49. *Christus morte sua nos a peccatis liberavit causaliter, idest, instituens causam*
 art. ad 3. *nostræ liberationis, ex qua possent quæcumque peccata quomodocumque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura. Sicut si Medicus faciat medicinam, ex qua possint quicumque morbi sanari etiam in futurum. Et infra sequitur:*

1b. art. 3. *Passio Christi sortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem,*
 ad 1. *& charitatem, & per fidei Sacramenta. Et ideo damnati in Inferno, qui prædicto modo passioni Christi non conjunguntur, effectum ejus percipere non possunt.* Hisce instructi documentis Tridentini Patres definierunt, quod etsi ille (Christus) pro omnibus mortuus est; non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt; sed ii dumtaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur. Hoc totum sane non aliunde repetendum est, quam ab inæqualitate affectus, qua pro omnibus mortem subiit. Hinc dixit, se non pro mundo rogare; sed pro iis, quos Pater sibi dedit: Hinc Apostolus eum vocat Salvatorem omnium, sed maxime fidelium.

Joann. 17.
 1. ad Ti-
 moth.

S C H O L I O N.

336. His semel constitutis, recedendum est a Medistarum opinione, qui Christi mortem tradunt pari affectu pro omnibus impensam, ut singulis eadem gratia sive sufficiens, sive congrua conferatur, bono ejusdem gratiæ usu præviso per arbitrium pari gratia in omnibus adjuvandum. Præter ea, quæ diximus de gratia actum salutarem donante differentes p. v. n. 574. & seq. liquido patet, hunc disputandi modum cum mox dictis ex Prospero, D. Thoma, & Tridentino difficulter consistere; & si quærat cur Christus pro omnibus mortuus, mortis suæ meritum non omnibus communicet, gravissimæ hujusce quæstionis facillimam esse juxta Medistarum documenta responsionem: Par enim gratia confertur omnibus; qua si ille prævideatur bene usus, altera conversionis congrua donatur; ille vero, qui non bene usus prævidetur, gratia hac congrua caret, atque damnatur. Hoc pacto mira facilitate expediunt se se a quæstione gravissima, quæ Theologorum fideliumque omnium semper pulsavit animos. Facillimum hunc quæstionis extricandæ modum Augustinus perspectum sane non habuit. Nec a morte

lib. 2. de
 dono per-
 sev. c. 12.

perpetua, inquit, quæ justissime est retributa peccato, liberat quemquam peccatorum, atque magnorum nisi ille, qui propter remittenda originalia, & propria nostra peccata MORTUUS EST sine ullo suo originali, proprio peccato. SED QUARE ILLOS POTIUS, QUAM ILLOS? Iterum atque iterum dicimus, nec nos piget: O homo tu quis es qui respondeas Deo? Inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus. Et hoc adjiciamus: Altiora te ne quæseris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Hac responsione convincimur, probatam Augustino esse non posse Medistarum resolutionem.

A N I M A D V E R S I O II.

337. Quamvis dispari affectu pro singulis hominibus mortuum esse Christum dixerimus; hæc tamen affectus disparitas non in eo consistit, ut quibusdam videtur, quod unus humanus sit & inefficax pro Reprobis; divinus alter & efficax pro Electis. Duplex hic enim affectus duplici correspondet voluntati; antecedenti nempe & consequenti, quas de Deo circa omnium salutem religiosissime prædicari posse statuimus: Quapropter, ut antecedens volun-

voluntas suo non viduatur immediato, proprioque effectui; (n. 277.) ita nec affectus generalis, quo suam Christus pro totius mundi salute vitam fudit, sterilis & inefficax dici potest. Sterilis quidem & inefficax est quantum ad applicationem mediorum, quæ omnibus morte sua paravit, atque instituit: Hinc Theologi Lovanienses, & Duacenses Medistarum hanc assertionem rejecerunt *Eatenus est Christus omnium Redemptor, quatenus per ipsum donantur omnibus sufficientia media*; rejecerunt, inquam, sic respondentes ex Prospero & D. Thoma, *sufficientia, quam postulat generalis redemptio, in pretio Sanguinis Christi est, non autem in auxilio omnibus collato, ut prætendit objectio. Nam alioquin etiam parvulis, quibus per baptismum succurri non potuit, tale auxilium tribuendum erit: aut certe dicere oportebit, non pro illis Christum se dedisse in redemptionem, & ita non pro omnibus. Ceterum plenus fuit atque efficax; quia, dicam cum Antonino Rolliers, sufficientissimum redimendis omnibus pretium sanctissimi sui Sanguinis fundens, illud æterno Patri obtulit in hostiam placabilem, qua reconciliaret Patri eos, qui ob peccatum Protoparentis nati erant filii iræ, filii vindictæ, paternæ interim dispositioni relinquens, ut quos vellet e massa damnationis eriperet. Media paravit universalissima pro omnibus, V. G. in nova lege septem sacrosancta Sacramenta, quorum efficaciam Sanguinis sui pretio coemit, quæ si singulis applicarentur debite, & nisi peccata præpedirent, applicarentur certissime, e damnationis, & mortis perpetuæ ærumnis eximerent suscipientes omnes. Gratiis suis meritis præparavit plerisque, maxime adultis, quibus sæpe quamdiu vivunt in hac vita præveniuntur: his gratiis nisi resisterent, sufficientissima media reciperent, ut illi qui liberandis omnibus venit, sociarentur. Hæc sunt quæ moriens pro omnibus operatus est, quæque efficaci affectu mortuum pro omnibus esse indubie probant.*

Cens. Lov.
ad Paris.
ann. 1641.

P R O P O S I T I O.

Christus pro omnibus omnino hominibus mortuus est.

338. Probationis loco ea stant omnia, quæ de voluntate omnes salvandi in antecessum retulimus; & illud præ ceteris ex Apostolo 1. ad Timoth. 2. *Unus enim Deus, ut & mediator Dei & hominum Christus Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Testimonium hoc libenter arripio; quippe & Jansenius fatetur, ipsam redimendi voluntatem hic aperte significari: Recte enim advertit, quod *Christus se redemptionem dedisse, vel propitiationem esse pro omnibus referatur, plus aliquid dici, quam nude præteritum obtulisse, quod eis applicari nolit; illud enim indicat intentionem morientis pretium pro illis oblatum esse.* Ergo ex voluntate redimendi homines Christus semetipsum pro omnibus redemptionem obtulit. Luculentissimum est illud alterum ad Rom. 14. inquit, de nullo nobis esse judicandum; quum ad nos minime pertineat judicare de alieno servo; & Domino suo quisque stat aut cadit: at omnes Christi Domini sumus; quia in hoc Christus mortuus est, & resurrexit, ut vivorum, & mortuorum dominetur. De fide autem est, Christum omnibus omnino dominari; quia Sanguine suo omnes omnino emittit; Unde Augustinus in Psal. 95. ad ea verba, *Judicabis orbem terrarum in equitate. Non partem, inquit, quia non partem emittit; totum judicare debet, quia pro toto pretium dedit.* Ergo pro omnibus omnino hominibus mortuus est.

Lib. 3. de
Grat. Chr.
cap. 21.

339. Pauca ex Augustino sane jucundissima adjungo. Sermone 71. feria sexta

sexta post primam in Quadragesima Dominicam de Immolatione Isaac refert, D. Hieronymum ab antiquis & senioribus Judæis, se certissime cognovisse, quod ibi immolatus sit Isaac, ubi postea crucifixus Christus est. Ac deinde inquit: *Hoc antiquorum revelatione refertur, quod Adam primus homo in ipso loco ubi crux fixa est, fuerit aliquando sepultus: & ideo Calvaria locum dictum esse, quia caput humani generis ibi dicitur esse sepultum. Et vere fratres non incongrue creditur, quia ibi erectus sit Medicus ubi jacebat agrotus; & dignum ubi occiderat humana superbia, ibi se inclinaret divina misericordia, & Sanguis ille pretiosus etiam corporaliter pulverem antiqui peccatoris dum dignatur stillando contingere, redemisse credatur. Igitur in Adamo universum humanum genus referente universum humanum genus sacro illo cruore aspersum est, nullusque est hominum, super quem non stillaverit, inæqualiter quidem, sed omnibus fructuose. Item sermone 67. feria 2. post Dominicam quoque primam Quadragesimæ Christum in extremo judicio reos sic increpantem inducit: Ut tu eripereris morti, animam in tormentis emisisti: En clavorum vestigia, quibus affixus pependi: En perfoffum vulneribus latus; suscepi dolores tuos, ut tibi gloriam darem; suscepi mortem tuam, ut in æternum viveres; conditus jacui in sepulcro, ut tu regnares in Cælo: Cur quod pro te pertuli perdidisti? Cur, ingratus, redemptionis tue munera renuisti?*

340. Quid ad hæc Janseniana hæresis, quæ nullum aliud in divinis auxiliis munus agnoscens, præter illud, quo actum efficiunt, negat, ad divina auxilia damnandis obtinenda Christum esse mortuum? Si quid, ita in citato Jansenii libro, & capite, si quid pro illis rogavit Patrem, pro temporalibus quibusdam justitiæ effectibus rogavit, & pro iisdem obtinendis obtulit pretium, fuditque Sanguinem suum. Quam a vero pietatis sensu hæc abhorreant, quam a genuina Sancti Augustini mente aliena sint, ex dictis facillime demonstratur. Præterea illud animadvertant velim Jansenianæ hæreseos patroni, quid, & pro quibus Christus in cruce pendulus precatus fuerit. Pro tortoribus sane rogavit: Quid rogavit? ut illis Pater ignosceret. Non igitur pro naturalibus quibusdam justitiæ effectibus rogavit, nec pro iis obtinendis pretium obtulit, fuditque Sanguinem; non enim hæc, quæ infima & transeuntia sunt; sed reconciliationem cum Patre, quæ spirituales justitiam involvit, importat condonatio.

Reliqua dissolvuntur Jansenistarum argumenta.

341. Arguunt 1. ea opposites Scripturæ testimonia, quæ non pro omnibus, sed pro multis peractam esse redemptionem enunciant; ut illud Matthæi cap. 26. v. 28. *Hic est enim Sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Similia apud Marcum cap. 10. v. 45. apud Apostolum ad Heb. 9. v. 28. Ergo non pro omnibus mortuus est.

Resp. vel Scripturas, ut in litera sonant, esse intelligendas de speciali affectu, quo Sanguinis Christi pretium, & meritum applicatum est; vel pro multis intelligendi sunt omnes. De primo sat diximus n. 335. Secundum facile suadetur; Omnes enim ait Augustinus, pro multis poni innumera Scripturarum exempla testantur. Ipse sane Apostolus (quem absit, ut dicamus, sibi contradicere) nunc dicit per unius delictum omnes homines in condemnationem, nunc per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi: Quos dixit omnes paulo post multos nominat; quæ duo vocabula promiscue usurpantur; quum universalitati ingentem numerum complectenti applicanda sint.

sint. Totis hoc ingeniis ostendit Augustinus, quo utitur adversus Harduinum, & Berruyerium Sveffionensis Antistes. Animadvertit S. Doctor plus aliquando significari a voce *multi* quam ab altera *omnes*; recteque prima utimur, non secunda, ut universalitatem unam ab iis secernamus, brevem numerum complectentibus. Possunt quidem ubi dicuntur *multi* non *omnes* intelligi; sed tamen ubi dicuntur *omnes*, vereque sunt *omnes*, recte dicuntur & *multi*, ne ipsi *omnes* pauci intelligantur: Sicut illi Sancti, quos ignis ardens urere non est veritus, *omnes* inter innoxias flammās laudabant Deum; & tamen ipsi *omnes* erant pauci, quia erant tres Qui vero sunt *omnes*, ideo nonnumquam dicuntur & *multi*, ut discernantur ab eis, quicumque ita sunt *omnes*, ut sint tamen pauci. Capilli quippe hominis *omnes*, etiam *multi* sunt; digiti vero etiam *omnes*, pauci sunt; ideoque quum Scripturæ voce utentes *multis*, pro quibus passio & mors Christi peracta est, de universalitate loquantur, quæ innumerabilem continet hominum multitudinem, vocabulo *multi* quam vocabulo *omnes*, multitudinem hanc aptius exprimunt; & quia hac in eadem re *multi* sunt etiam *omnes*, eandem hanc rem modo voce *multi*, modo altera *omnes* significant; ut in Apostolo apertum est. Itaque summo & sacro ratiocinandi robore Augustinum adversus Julianum audiamus sic differentem: Cum vero multos quod dixit postea, non vis intelligere *omnes*, quod prius dixerat, ideo existimans dictum fuisse, multos, ne *omnes* intelligerentur; poteris hoc dicere & de semine Abrahe, cui promissa sunt *omnes* gentes, non *omnes* gentes ei fuisse promissas, quia dictum est alio loco: Patrem multarum gentium posui te. Est autem sanus intellectus, ideo sic locutam Scripturam, quia possunt esse aliqua omnia, quæ non sunt multa. Sicut omnia dicimus Evangelia, & tamen brevi numero, id est quaternario continentur. Et rursus possunt aliqua esse multa, non tamen omnia. Sicut multos dicimus credere in Christum, nec tamen *omnes* credunt. Non enim omnium est fides, ait Apostolus. Quod autem dictum est: In semine tuo benedicentur *omnes* gentes: & Patrem multarum gentium posui te: easdem *omnes*, multas, & easdem multas, *omnes* esse monstratum est. Ita etiam cum dictum est: Per unum in *omnes* transisse peccatum; & postea per unius inobedientiam peccatores constitutos multos: ipsi sunt *multi*, qui & *omnes*. Similiter cum dictum est: Per unius justificationem in *omnes* homines, ad justificationem vite. Et rursus dictum est, Per unius obedientiam iusti constituentur *multi*, non aliquibus exceptis, sed eosdem multos, *omnes* oportet intelligi: non quia *omnes* homines iustificantur in Christo, sed quia *omnes* qui iustificantur, non aliter possunt iustificari quam in Christo. Sicut possumus dicere in aliquam domum per unam januam intrare *omnes*, non quia *omnes* homines intrant in eandem domum, sed quia nemo intrat nisi per illam. *Omnes* ergo ad mortem per Adam, *omnes* ad vitam per Christum. Quia sicut in Adam *omnes* moriuntur, ita & in Christo *omnes* vivificabuntur: id est, ex prima origine generis humani nemo ad mortem nisi per Adam, & nemo per Adam nisi ad mortem: Et nemo ad vitam nisi per Christum, & nemo per Christum nisi ad vitam. Vos autem dum non *omnes*, sed multos, sive per Adam condemnatos esse, sive per Christum liberatos vultis intelligi, horrenda perversitate Christianæ religioni estis infesti. Hæc Jansenianis apprime quadrant, ut multos intelligant *omnes*; quum in Scripturis Christi Sanguinem pro multis effusum quandoque legant.

342. Inst. Ait Apostolus ad Rom. 5. v. 19. quod sicut per unius inobedientiam peccatores constituti sunt *multi*; ita per unius obedientiam iusti constituentur *multi*: Ergo id *multi* non valet *omnes*. Prob. *omnes* de facto non consti-

Tom. 3.
edit. Brix.
pag. 105.
& seq.

Lib. 2.
op. imper.
cap. 145.

Lib. 6.
cap. 24.

constituuntur iusti; ut de parvulis sine baptismo, & Infidelibus in infidelitate morientibus constat; ergo non intelliguntur omnes.

Resp. conc. antec. distinguo consequens: tō *multi* non valet *omnes*, iis omnibus minime intellectis, quibus applicatione meritorum Christi mors Christi profuerit, conc.; iis omnibus intellectis, nego consequentiam. Animadvertit laudatus, meritoque laudandus Sveffionensis Antistes, Apostolum concinne prorsus voce *multi* se se exprimere, ex quo tam in uno quam in altero comparationis membro unum opponere velit multitudini, ut & extensionem, magnitudinemque vulneris, quem Adami culpa inflixit, & remedii, quod gratia Jesu Christi præstitit, significaret: Hæc autem oppositio mirum in modum resilit, unum hinc inde multitudini opponendo: Unde hæc non alia sit Apostoli intelligentia; nimirum quod sicut solus Adam carnalis generationis est caput; ita regenerationis spiritualis caput est solus Christus. Omnes ab Adam carnaliter progeniti peccatum, & peccati contrahunt mala: omnes a Christo regenerati iustitiam accipiunt. Nemo nisi per peccatum in damnatione nascitur; nemo nisi per Christi gratiam iustitiæ renascitur. Hoc igitur decimo nono ad Romanos versiculo iterum, iterumque eandem inculcat veritatem (summi enim momenti est) quam versiculo præcedenti hisce vocibus enuntiaverat: *Sicut per unius delictum omnes homines in condemnationem; ita & per unius iustitiam omnes homines in justificationem*: ut vero in tō *omnes* multitudinem, quam vox ista ex se se minime præsefert, exprimeret; sequitur: *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita & per unius obedientiam iusti constituentur multi*. Hoc igitur *multi* idem est quod *omnes*, prout *omnes* innumerabilem significat hominum multitudinem. Ad hunc por-

Lib. 2. ro dicendi modum, quo utitur Apostolus, Augustinus ait: *Adeo ex utraque*
op. imper. *parte dicti sunt omnes; quia nemo ad damnationem generationis, nisi per*
cap. 135. *istum: nemo ad vitam regenerationis, nisi per illum*; Itaque sive Apostolici testimonii literam teneas, sive explicantem Augustinum audias; de applicatione fructuum, quos passio, & Christi mors protulit, intelligenda sunt hæc: Nemo enim constituitur iustus, nemo regenerationis vitam ingreditur, nisi fructus passionis, & mortis Christi ipsi communicetur.

Lib. 1. 343. Arg. 2. Ex Augustino. *Sicut enim omnis, qui Christi Sanguine re-*
de adult. *demptus est, homo est; non tamen omnis, qui homo est, etiam Sanguine*
conjug. *Christi redemptus est*. Alibi: *Quomodo ergo istis dixit: non estis ex ovibus*
cap. 15. *meis? quia videbat eos ad sempiternum interitum prædestinatos, non ad vi-*
Tract. 48. *tam æternam sui Sanguinis pretio comparatos*. Adjungunt Prosperum Augusti-
in Joann. *ni doctrina institutum: Cum enim rectissime dicatur Salvator pro totius*
Resp. 9. ad *mundi redemptione crucifixus, propter veram humane nature susceptionem, &*
cap. Gall. *propter communem in primo homine omnium perditionem: potest tamen dici pro*
his tantum crucifixus, pro quibus mors ipsius profuit. Non absimili sensu lo-
quitur in resp. ad 1. object. Vincent., quam supra dedimus: Cum itaque
propter unam omnium naturam, & unam omnium causam a Domino nostro
in veritate susceptam recte omnes dicantur redempti, & tamen non omnes a
captivitate sint eruti; Redemptionis proprietas haud dubie penes illos est, de
quibus Princeps hujus mundi missus est foras, & jam non vasa Diaboli, sed
membra sunt Christi: Igitur non omnes omnino homines per Christum re-
dempti sunt.

Resp. Non omnis, qui homo est, redemptus est, inspecta applicatione remedii ex universali redemptione redundantis, non remedii sufficientia, quæ in effuso Redemptoris Sanguine fuit, quamque omnibus omnino Redemptor obtulit,

obtulit; tantummodo culpandus ille, qui redimi nolens remedii sufficientiæ resistit. Pulcherrimum sane exemplum dat Augustinus. Viginti sint apud Barbaros captivitate detenti. Si Mercator quisquam ditissimus, atque pientissimus aureorum summam enumeret, singulisque tot offerat nummos, quot ad vincula unicuique solvenda sufficiunt; & ex viginti captivis decem non reluctentur, decem alteri oblatam redemptionem contemnant; an non vere diceretur, quod Mercator redemerit omnes; esto non nisi decem habeat redemptos? culpandi ii sunt; redimi siquidem noluerunt. *Ecce Christus passus est, ecce Mercator ostendit mercedem, ecce pretium quod dedit, Sanguis ejus fusus est. In sacco ferebat pretium nostrum: percussus est lancea, fusus est saccus, & manavit pretium orbis terrarum. Quid mihi dicis, o heretice? Non est pretium orbis terrarum? Quanta oblatis pretii magnitudo? Quænam in orbe terrarum gentes, quæ oblatæ non sit? Talentum Mercatoris, si vis, datum est pro te; si nolueris esse, non est datum pro te; & per consequens ex parte Redemptoris, omnis qui homo est, etiam Sanguine Christi redemptus est.* Enarrat. 2. in Ps. 21.

344. Nec urget alterum; verba namque non ad vitam æternam sui Sanguinis pretio comparatos dicunt solummodo, Christum Judæos illos vidisse ad æternam vitam minime perventuros, seu sui Sanguinis pretium ipsis consequi non esse applicatum, vel applicandum, ut ad vitam æternam consequendam comparati sint; non quia de illorum numero quos redemerat, vel erat redempturus, non essent; Sed quia ex iis esse videbat, qui redemptionis beneficio frui volebant. *Oves credendo sunt, oves Pastorem sequendo sunt, oves redemptionem non contemnendo sunt, oves exeundo, & pascua inveniendo sunt, oves vita æterna perfruendo sunt: Quomodo ergo istis dixit: Non estis ex ovibus meis? Quia videbat eos ad sempiternum interitum predestinatos, non ad vitam æternam sui Sanguinis pretio comparatos: Pretii enim magnitudinem suis demeritis, quæ Christus videbat, in via contempserant non credendo, non Pastorem sequendo, nec exeundo, & pascua inveniendo.*

345. Mens Prosperi ambigua sane non est; etsi in geminis ex eo adductis testibus sola verba legamus. Quid? nonne ait, rectissime dici Salvatorem pro totius mundi redemptione crucifixum? aperta hæc sunt: postremaque verba specialem affectum exprimunt erga illos, quibus redemptio specialiter applicata est; ut inde auxilia illa consequerentur, quibus, cum obsequentes ipsi fuerint, ad salutem redemptione partam devenerunt. *Qui dicit, ait in fine capituli, quod non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus, non ad Sacramenti virtutem, sed ad Infidelium respicit partem: Cum Sanguis Domini nostri Jesu Christi pretium totius Mundi sit; a quo pretio extranei sunt, qui aut delectati cupiditate, redimi noluerunt, aut post redemptionem ad eandem sunt servitutem reversi.*

346. Quod responsionem pertinet ad primam objectionem ex Vincentianis, apertissime distinguit S. Prosper magnitudinem, ac potentiam pretii, unamque generis humani causam ab ejusdem pretii applicatione, quæ hujus vel illius redempti hominis peculiarem causam respicit: Satque sensa distinximus; unde veritas Catholica firmaretur. (n. 335.) Si Fulgentium opponant, si Africanos Patres in Sardinia exules, responsionem plenissimam ex dictis habes, iis retentis, quæ n. 335. præmisimus.

347. Arg. 3. Ecclesiam Lugdunensem in libro de tenenda veritate Scripturæ cap. 14. *Cesset hæc nova, & inaudita definitio, immo nova & inaudita præsumptio, ut nullus hominum, etiam impiorum, & apud Inferos irrevocabiliter damnatorum fuerit, pro quo Christus passus non sit; cum pro solis*

illis defunctis, ut jam dictum est, passionem sustinuerit, qui eum dum in corpore viverent, fideliter venturum, & mundum sua passione redempturum crediderunt. Hoc itaque est Catholicum, hoc fidei Ecclesie ab initio commendatum, hoc divina & paterna auctoritate firmatum. Nil clarius, nil cumulatius, ut propositum Jansenianum evincatur.

Cap. 15. Resp. Quodnam sit nonnullorum de citato libro Ecclesie Lugdunensi accensito iudicium, jam vidimus n. 288. Insuper si catholicum, si fidei Ecclesie ab initio commendatum, si divina & paterna auctoritate firmatum esset, Christum pro impiis quoque Sanguinem non fudisse, nec subisse mortem; a fide Ecclesie commendata, atque a divina paternaque auctoritate discederet Augustinus, Prosper, omnesque Patres, qui dogma de morte Christi pro omnibus omnino hominibus impensa constantissime docuerunt; discederet Apostolus, cujus luculenta testimonia protulimus; discederet & Ecclesia quintam Jansenianæ hæreseos propositionem damnans. Hæc gravissima sunt, ut dicamus, etiam agnita auctoritate libri, qui Ecclesie Lugdunensi tribuitur, favere neutiquam posse, quæ in superius citato libro leguntur. Hoc ut distincte, ordinateque evincamus, adeundus est liber alter de tribus Epistolis eidem Ecclesie itidem adjudicatus, ubi eandem doctrinam inculcatam habemus. Quatuor ibi distinguuntur ordines hominum quorum *primus est electorum, & Prædestinatorum ad vitam aternam; de quibus perire nullus potest, & qui omnino omnes salvantur*. Hic est ille solus hominum ordo, pro quibus ait quinta Janseniana propositio, Christum esse mortuum: Ast quam longe recedat a paterna auctoritate, ostendit ipsa Lugdunensis Ecclesia, quæ præter ordinem illum ponit secundum, *eorum nempe fidelium, qui accipiunt indulgentiam peccatorum baptizati in morte Christi, & abluti a peccatis suis in Sanguine ejus*. Tertius eorum, qui nondum credunt, *vocandi tamen sunt per misericordiam Dei; & hoc sine dubio in Ecclesia consecuturi*; unde media saluti propinquiora accipientes salvari facilius possint. De hominibus porro triplici hoc modo & ordine enumeratis ita sanxit. *Pro illis itaque tribus ordinibus ad Christi gratiam, & societatem fidelium pertinentibus, Dominum Jesum Christum & venisse, ut eos salvaret, & crucifixum esse, ut eos redimeret, eosque in sua morte baptizaret, & in Sanguine suo a peccatis ablueret, & fideliter credendum tenemus; & hoc non solum ex divinis Scripturis, sed etiam ex Sanctorum Patrum fide, & doctrina evidenter agnoscimus*. Hæc ne agnoscit Janseniana hæresis in quinta confixa propositione, quæ Christi Sanguinem pro solo primo hominum ordine effusum considerat? Quartus porro ex tribus recensitis ordo illorum est, qui sua in impietate mortui cruciantur damnati, quique non Christo Redemptori, sed Christo Judici proinde subsunt. Ut sensum objecti testimonii adtingamus, in hoc postremo ordine sistendum est.

348. Gorescalco imputabatur, quod docuisset, Christum non esse pro omnibus mortuum: Eapropter in quarto e capitulis Carisiacis sancitum fuerit, quod *Christus Jesus Dominus noster, sicut nullus homo est, fuit, vel erit, cujus natura in illo assumpta non fuerit; ita nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit, licet non omnes passionis sue mysterio redimantur*. Valentini Patres errore facti existimantes, Carisiaca illa sanctione eorum errorem confirmare, contendit, mortem Christi pro in Inferno quoque detrusis impensam fuisse; ut eos inde erueret, quum a mortuis resurgens descendit ad Inferos; vel instaurari Pelagianum dogma tradens, Jesum Christum pari voluntate, parique tam pro reprobis, quam pro electis affectu fudisse vitam, capitula Carisiaca a pio auditu fidelium penitus explosit. Ecclesia

clesia Lugdunensis, ut fertur, Valentinorum Patrum intelligentiam prosequens, quartum e capitulis Carisiacis & ipsa male habuit: *Unde cesset*, agebat, *hec nova & inaudita definitio, immo nova & inaudita præsumptio*: Novum quippe, & inauditum est, velle pro jam damnatis liberandis Salvatoris mortem. Liberationis numquam beneficium iis, qui in via, non qui jam in termino sunt, impertitur: & catholicissime statuit, *pro solis illis defunctis passionem sustinuisse, qui cum dum in corpore viverent, fideliter venturum, & mundum sua passione redempturum crediderunt*: loquitur enim de adultis, qui ante Christi mortem obiere, & pro quibus specialiter *agnus occisus est ab origine mundi*. Hæc valeat reposuisse ad sensus Ecclesiæ Lugdunensis referandos. Si expeditiorem responsionem quis amet, adsuere eam commode potest ex iis, quæ in tertio Carisiaco capitulo ventilando adnotavimus. (n. 284.)

349. Arg. ultimo. Christus vel dicitur pro omnibus omnino hominibus mortuus, quoad sufficientiam pretii, vel quoad ejusdem pretii applicationem. Non hoc secundum profecto; alioquin omnibus omnino pretium illud applicaretur: illud vero primum & Jansenius fatetur inquit: *pretium illud infinitum esse sufficiens ad redemptionem omnium omnino infidelium*. Ergo vel nil contra Jansenium; vel Christus non est pro omnibus mortuus.

Lib. 6. de
Grat. Chr.
cap. 21.

Resp. conc. maj. dist. min. Et Jansenius Christum fatetur mortuum quoad sufficientiam pretii, in se ipsa absolute inspecta pretii magnitudine, conc. inspecta ejusdem pretii exhibitione, & offerentis intentione, nego min. Sanguinis Christi pretium negare ut ad redemptionem sufficiens, horrendum nimis erat; proindeque pretii sufficientiam & ipse fassus est. Verum absolute & in se ipso tantum sufficiens agnovit; ast noluit, hoc sensu recte dici posse, Christum pro omnibus esse mortuum; alioquin, subdit ipse, *etiam pro Dæmonibus se dedisse redemptionem dici posset, quibus redimendis sine dubio pretium Sanguinis ejus est sufficiens*. Ultra sufficientiam pretii absolute, & in se inspectam vera & sincera redemptio importat ejusdem pretii oblationem eo fine directam, ut homo oblatum pretium non contemnens redimatur; quemadmodum in superius dicto Mercatoris exemplo clarum est. (n. 343.) Illud hoc est, quod Jansenius ægre ferebat nequaquam volens, Christum ea intentione vitam dedisse, ut, exceptis Prædestinatis, ceteris hominibus media ad æternam salutem consequendam obtineret, præpararet, atque proponeret. Jansenium loquentem audivimus, n. 338. nunc ex integro verba reddenda sunt: *Christum esse passum, crucifixum, mortuum, se redemptionem dedisse, vel propitiationem esse pro omnibus, plus aliquid dicit, quam nude pretium sufficiens obtulisse, quod iis applicari nolit. Illud enim indicat intentionem morientis, pretium quo iis oblatum esse, ut ejus oblatione placatus Pater, eos ipsa de servitute liberaret, non sub ista conditione si velint, qui nisi Deo donante velle non possunt; sed ut velint, & credant, potenter in eorum voluntatibus operando*. Quum autem non omnes velint, & credant; hinc concludit, Christum propitiationem pro omnibus haud esse. Quid vero Theologi orthodoxi? Ultra pretii sufficientiam in ipsa pretii oblatione plura sane præstitit præclarissima Redemptor noster; (n. 337.) quæ hominibus quidem viatoribus, non damnatis, non dæmonibus liberandis prosunt. Homines namque viatores ad Christum Redemptorem; Damnati & Dæmones ad Christum judicem pertinent. Hæc ea sunt dogmata, quæ solo Scripturarum, & Ecclesiasticæ traditionis præsidio, ut sustinere debemus, ita sustinenda curavi.

EXERCITATIO V.

De sufficientium auxiliorum distributione.

S. I.

350. **E**X Dei voluntate salvandi omnes, & a Christi passione & morte dependere auxilia, quæ singulis distribuuntur hominibus, certissimum est; quapropter præcedenti exercitatione, quæ de divina omnes salvandi voluntate, & de Christi morte instituta fuit, hæc legitime succedit, quæ circa divinorum auxiliorum distributionem versatur. Auxilia hic tantummodo *sufficientia* in controversiam advocantur; efficacia enim omnibus non conferri, apud omnes in confesso est. Geminæ inter se se adversantes sententiæ summo adversantium fervore circumferuntur. Affirmat una auxiliorum universalitatem; hanc altera negat. Quos utraque patronos habeat, videamus.

I.

351. Hæreticos dabo primum, qui pro auxiliorum universalitate toti steterunt. Ignorat nemo, Pelagium, Pelagianosque non omne gratiæ genus repudiassent: immo hanc vel illam (quæcumque fuerit) ita recognovissent, ut nemini denegandam fore arbitrabantur; propterea quod, nulla electorum discretionem facta, contenderent, Deum voluntate parili omnes omnino velle salvos. Pelagii sententiam apertam habemus Comment. in 1. Tim. cap. 2. Hinc Augustinus adversus Pelagianos duodecim adserta posuerat, e quibus quartum est, *scimus non omnibus hominibus gratiam dari; & quibus datur, non solum secundum merita operum non dari; sed nec secundum merita voluntatis eorum, quibus datur, quod maxime apparet in parvulis*. Quintum: *Scimus eis quibus datur, misericordia Dei gratuita dari*. Sextum: *Scimus eis quibus non datur, iusto iudicio Dei non dari*. Duo hic adnotanda tamquam Pelagianis adversa; gratiam sc. non omnibus dari; & quibus datur, non dari secundum merita; quod erat capitalis Pelagianorum error. Vanum porro esset regerere, ab Augustino gratiam hic efficacem intelligi. Do libentissime: sed hanc intelligi tantummodo, tute inficior. De gratia namque loquitur, quæ misericordia gratuita datur quibus datur; jam vero non sola *efficax*, sed & *sufficiens* hoc pacto datur. Semipelagiani a Pelagianorum semitis in hoc minime declinabant, gratiam omnibus communem accerrime defendentes; ut ex relatione Prosperi ad Augustinum habemus. *Hæc enim ipsorum definitio, & professio est, universis hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento Sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut quicumque ad fidem, & ad baptismum accedere voluerint, salvi esse possint*. Nono Ecclesiæ sæculo communem promiscue gratiam invexerunt Carisiacorum capitulorum Authores Gotescalcum dampnantes, ut superius diximus. Rabanus, Hincmarus, Pardulus, alique non bono in Gotescalcum animo ejus de Prædestinatione doctrinam fugillantes, ii fuere, qui Valentinis Patribus occasionem præbuerunt, dampnandi capitula in eundem Gotescalcum sancita; quippe quæ generalem gratiam ample nimis buccinarunt. Semipelagianismum hac in parte fecere redivivum Arminiani, & Remonstrantes: Siquidem Arminius ita pro singulis generum vult intelligi Apostolum docentem *Deus vult omnes homines salvos fieri*, ut Augustini improbet expositionem de generibus singulis.

In resp.
ad 32. art.
2. p. art. 8.

singulorum; ideoque neminem gratia expertem esse contendit. Remonstrantes item sententiam rejiciunt absolutæ reprobationis ex quo tollat universalem erga genus humanum philanthropiam, & bonitatis effectum volentis omnes homines salvos fieri; hinc statuentes, nemini adjumenta deesse, quibus salus æterna haberi possit.

In Synod.
art. 1.

I I.

352. Ut de Luthero, Calvino, ceterisque eorum sectæ alumnis dicam; consulenda Lutheri enarratio est in Psal. 50., ubi sic alloquitur: *Psalmum illum de miseratione Dei transferendum in generalem doctrinam, quæ pertineat simpliciter ad omnes homines, nullo excepto*. Explicatius se prodit Calvinus inquit in suo de Prædest. tractatu: *Constat, omnes promiscue ad fidem, & pœnitentiam vocari*; & comment. in Joann. 11. 16. *ut quicumque credit in eum, &c. universalem*, ait, *notam apposuit, ut promiscue omnes ad vitæ participationem invitet, tum ut præcidat excusationem incredulis...* se toti mundo propitium ostendit, cum sine exceptione omnes ad Christi fidem vocat. A præceptorum suorum vestigiis non resiliunt Zvinglius comment. de vera & falsa Relig. cap. de Evangelio, Bullingerus actor. 10. & 14. Pellicanus comment. in Ezech. cap. 18. 23. Bucerus in cap. 1. Epist. ad Rom. Lavaterus in Ezech. cap. 18. 23., & Andreas Hyperius in methodo Theolog. de volunt. Dei, quærens quomodo verum sit Pauli testimonium *Deus vult omnes homines salvos fieri*.

S C H O L I O N.

353. Lutherum aliter sensit sustinent Richardus, Moraines, Annatus, Thomas Augustinus, & alii, qui Jansenianæ hæresis se gloriantur profligatores, variis Lutheri adsertionibus in medium productis. Hanc eandem de Luthero opinionem ferebat olim P. Macedo, quam in Societate Jesu, cui nomen dederat a primis annis, adhuc vivens ebiberat. Ast, ipsomet fatente, e sententia excidit, quum Londini commorans Legationis causa, Svecos sectæ Lutheranæ homines invenerit Lutheri dogmatum peritissimos, ab iisdem didicit, Lutherum quidem universalem gratiam ab initio impugnasse; verum hanc retractasse opinionem, auxilia gratiæ omnibus communia postea defensantem; nec aliter sentire Lutheranorum dogmatum professores. Hoc ab iis non temere dictum agnovit Macedo; quum tantidem legerit in Arminiano opere *declaratio sententiæ* inscripto. Arminii verba refert tom. I. collat. pag. 559. colum. 1.

I I I.

354. Non ausim dicere, relatos hætenus Hæterodoxos auxilia divina omnibus communia edocentes in orthodoxa fide peccasse: Scholasticorum enim Catholicorum ingens agmen intueor, qui hanc gratiæ universalitatem tuerunt, & disertissime docent. Medistarum Schola pene universa gratiam sive Moliniano, sive Suareziano sensu *sufficientem* propugnans, hanc facit omnibus communem; ut videre est apud Molinam in concord. disp. 40. q. 14. art. 13. Suarezium lib. 4. de prædest. cap. 4., & tom. 2. de grat. cap. 11. Vasquezium disp. 97. in 1. part. cap. 3. Lessium de prædest. sect. 6. assert. 1., Valentiam 1. 2. d. 8. q. 3. p. 4., Petrum Arrubal disp. 9., & Eminent. Bellarminum:

minum: Quamvis hic postremus lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 5. de excæcatis hanc firmet propositionem *auxilium Dei sufficiens, & necessarium ad resurgendum a peccato, etsi nulli desit pro loco, & tempore, non tamen adest omnibus momentis.* Adde e Schola Thomistarum Magistrum Avilam de auxil. cap. 8., Didacum Alvarez lib. 11. disp. 112., Vincentium Ludovicum Cardinalem Gotti de Reprob. q. 1. dub. 3., Cajetanum Benitez de Gratia infideles & obcæcatos adjuvante disp. 1. & 2., & Salmaticensis Collegii Patres tom. 5. tract. 111. q. 14. dub. 3. In sententiam hanc advocat Macedo Dominicum Soto lib. 1. de nat. & grat. cap. 18. sed eo loci ubi quærit *quidnam possit homo per liberum arbitrium quamdiu est in peccato*, ne unum quidem verbum Sotus habet de gratiæ adjutorio omnibus conferendo. Inter Scotistas & aliquos habemus hujusce opinionis amatores. Scotum primo enumerant in 1. dist. 46. q. un. ad 1. arg. Verum quo successu, videbimus; Mastrium disp. 5. de Prædest. q. 1. art. 3. n. 76. Fasolium disp. 161. dub. 1. Vulpem in 1. d. 41. art. 6., Andream Vega lib. 13. in Conc. Trid. cap. 13., Smisinghum tract. 3. dub. 6. q. 4. n. 169., & Frassenium tract. 2. disp. 2. art. 3. sect. 5. §. 2.

I V.

355. Iis recensitis Scriptoribus, qui *sufficientem* gratiam omnibus communem faciunt, illorum aciem instruere modo juvat, qui gratiam hanc circumscribunt. Declarata in primis hæc est Augustini, Fulgentii, Prosperi, & Remigii sententia. Hanc excoluerunt Prudentius Episcopus Tricassensis in opusc. Paris. Synodo oblato; Lupus Servatus Epist. ad Carolum Regem, Ratramnus Corbejensis lib. 1. de prædest. Florus adversus Scotum erigenam cap. 18. Ruardus Tapperus in art. 7. pag. 254. affirmans sententiam esse Patrum doctrinæ magis conformem; & Thomistis communem facit, paucis exceptis, Alvarez. Revera in gratiæ circumscriptione toti sunt Ledesma q. un. de Auxil. art. 16. Medina lib. 3. de recta in Deum fide cap. 1., Gonetus de Reprob. disp. 5. art. 5. Godoy tract. 8. de Prædest. disp. 73. §. 4. Joannes Gonzalez de Auxil. contro. 5. art. 8., Thomas de Lemos in Panop. lib. 4. p. 2. tract. 3. Non prætereo Beccanum in Summa Scholast. cap. 10. q. 6. n. 6. Hesselium comment. in Paulum, Alarconem de Prædest. d. 2. cap. 8., Villegam contro. 16. disp. 2. cap. 3. Accedunt Academia Lovaniensis, & Duacensis in censura ad assert. 7., & in Sustif. cap. 12.; omnes denique suffragantur Augustinianæ Scholæ Magistri.

Otiosum nemini videatur, hic me Scriptorum tesseram apposuisse, qui pro utraque opinionis parte militant. Ingenti enim studio, nec labore modico hoc præstitit & doctissimus inter nostrates P. Macedo, ut dignosceremus, quanti hæc controversia momenti sit, quæ summos hinc inde Patronos habet.

S C H O L I O N.

356. Postremæ sententiæ authores gratiam Christi circumscribentes, etsi in circumscriptione gratiæ conveniant; differunt nihilominus vel circa hominum status, quibus gratia minime confertur; vel circa gratiæ genus, quod uni, vel alteri denegatur. Aliqui a gratiæ collatione excipiunt solos parvulos in Matrum uteris præfocatos, vel quomodocumque sine baptismo decedentes; Alii aliquos quoque ex Adultis, cujusmodi sunt negative infideles, excæcatos, obduratosque fideles. Alii gratiam distinguunt *sufficientem* ad operandum, a *sufficienti* ad orandum, sentientes, decisse quidem nonnullis primam;

nam; nemini secundam. Distinguunt alii gratiam ad fidem necessariam, quam singulis profecto non dari sustinent, a gratia ad opus bonum morale ponendum; & hanc, inquit, omnibus subministrari. Eorum tamen una sententia est, gratiam non esse omnibus communem; omnium quippe, ut in notissimo est Augustini effatu, communis est natura, non gratia.

ANIMADVERSIO.

357. Præter internas sufficientes gratias externa quoque adminicula esse videmus, (n. 260.) quæ, licet gratiæ sufficientes proprie haud sint, ad eas tamen quodammodo pertinent. Ejusmodi autem esse adseruimus Sacramenta, prædicatio Evangelii, exempla Christi, terrores, flagella, consolationes, aliaque media singulis dubio procul a Deo parata, & exhibita. De hisce sufficientibus auxiliis non est in præsentiarum sermo; nemo enim unus est, quem prætereant, hæc externa media singulis uno vel altero modo non offerri solum, sed & conferri vel omnia, vel ex iis partem aliquam. Dubium ergo versatur circa gratias internas, quæ interna Spiritus Sancti subministratione illuminantis, atque moventis conferuntur hominibus, ut adimplere legis præcepta queant, quæque *sufficientes* dicuntur. Hæ porro considerari possunt vel ut oblatae, vel ut collatae; singulis quidem oblatae, non tamen collatae dicunt Theologi, a gratiarum collatione excipientes parvulos sine regenerationis lavacro decedentes, quosdam Infideles, & ex peccatoribus eos, qui indita peccandi consuetudine obcæcati, & in sceleribus indurati vivunt. De variis hisce hominum statibus Theologorum placita exponam, distinctis propositionibus id pro certo statuens, quod mihi certum visum est, in dubio relinquens, cujus mihi hætenus fuit incomperta veritas.

PROPOSITIO I.

Media ad salutem sufficientia singulis Deus obtulit, & quantum ex se est, nemini prorsus denegat.

358. Probatum jam satis habemus adsertionem hanc ex iis, quæ de divina omnes salvandi voluntate, & de Christi morte pro iis omnibus impensa in anterioribus disseruimus: alia nihilominus ne pigeat cumulare, quæ Scripturæ sanctæ ubique subministrant; & primo illud Psalm. *Non est qui se abscondat a calore ejus*; ubi Augustinus nullum, inquit, mortalium permisit excusare se de umbra mortis; ipsam enim penetravit verbi calor. Similiter illud alterum *universe via Domini misericordia, & veritas*; iis quoque adjunctis locis, quibus monemur, a Deo misericordiam primo exhiberi, qua contempta, minatur judicium. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamat, in foribus portarum urbis profert verba sua dicens: Usquequo parvuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiam? convertimini ad correptionem meam. En proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis verba mea. Quia vocavi & renuistis; extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: Ego quoque in interitu vestro ridebo.* Spiritum suum proferens, suaque ostendens verba misericorditer omnibus agit in eo, quod ad salutem attinet; omnibus igitur hæc offert auxilia, & quantum ex se est, nulli mortalium denegat. Non inde tamen inferendum, quod omnibus ea donet, ut infert Bellarminus, qui vel exhibere, & dare pro uno eodemque sumit, vel minus

Lib. 2. de gratia & lib. arb. cap. 5. minus recte scribit: *Non potest autem recte dici, agi cum aliquo misericorditer quod attinet ad salutem, nisi detur ei sufficiens auxilium ad salutem*; nam, ut dixi, sola adjutoriorum propositione, atque ostensione misericordiam erga nos suam exercet; quam commendare intellexit Senonense Concilium statuens: *Gratia semper est in promptu, nec momentum quidem praterit, in quo non stet ad ostium, & pulset, ut inde confiteamur, a nobis esse, quod non intret. Etenim quantum in Medico est sanare venit agrotum.*

Cap. 15. Aug. tract. in Joann. cap. 12.

P R O P O S I T I O II.

Absque fidei periculo tute negatur, auxilia sufficientia ad salutem omnibus oblata omnibus itidem subministrari.

359. Prob. ea regula quam ex Vincentio Lirinensi dedimus; (n. 327.) illud nempe quod de fide tuetur uno consensu, aperte, frequenter, perseveranter tenendum esse: Ast qualis & quanta sit Catholicos inter Theologos apertissima dissensio circa auxiliorum sufficientium partitionem, calamo certe non stricto supra exscripsimus. Revera impotentem ad præceptorum observantiam docuit fieri hominem Jansenius ex defectu gratiæ, qua possibilis observantia fiat; addiditque hanc impotentiam reperiri non solum in excæcatis, & obduratis, & infidelibus; sed etiam in fidelibus, & justis, qui & fidem Christi, & charitatem justitiæ susceperunt: Ecclesia nihilominus primam confixit Jansenii propositionem ut hæreticam ea ex parte, qua justos completitur, nulla mentione facta de obduratis, excæcatis, & infidelibus, quos hercle a propositione non segregasset, si gratia sufficiens omnibus indiscriminatim collata fidei sacramentum esset. Nec a Scriptura igitur, nec traditione perspecta satis habetur hæc universalis auxiliorum collatio; quum si Dei pietatem, bonitatemque late commendent Scripturæ, non semper de interioribus, sed exterioribus gratiis sæpe sæpius loquuntur; illaque bonitas ubique terrarum diffusa bene intelligitur ex ipsa gratiarum oblatione, quin eas actu conferri intelligamus. Neque traditio rem fidei hoc in negotio conficit. Patres siquidem, illi maxime, qui gratiæ mysteria penitus noverant, negativæ opinioni favere potius videntur. De Augustino certe plura dicemus. Fulgentium modo audiamus scribentem: *non omnibus istam gratiam dari; & quibus datur, non omnibus æqualiter dari, quisquis pie querit, eloquiorum attestatione cognoscit.* Nec alterum prætereo discipulum Augustini D. Prosperum, qui Semipelagianos docentes, a gratia cunctos vocati, oblatamque lucem nemini subtrahi, sic nervoso, & eleganti metro refellit carm. de Ingr. cap. 11. & 12.

Lib. 3. de verit. Prædest. c. 20.

• • • • • Dic unde probes, quod Gratia Christi
Nullum omnino hominem de cunctis, qui generantur,
Prætereat, cui non regnum, vitamque beatam
Impertire velit? Nec enim vel tempore nostro
Omnibus in terris jam certum est insinuatum
Christi Evangelium: Ne dicam exordia doni
Non potuisse simul toto decurrere mundo.

Ne vero reponerent, mandatam fuisse Apostolis per universum Mundum Evangelii prædicationem; eos sic prævenit, eorumque sic ora obstruit.

Ille

*Illam quidem ad cunctos ferri sunt iussa ; sed uno
Tempore non agitur , quod tempore dicitur uno ;
Dumque suis aditus Domino pandente ministris ,
Crescunt primitiæ ; fuerint omnino necesse est
Quædam terrarum partes , ubi Gratia nondum
Corda hominum tenebris absolverat impietatis ,
Et dira innumeri demersi nocte peribant .
Cum multa accepto fulgerent lumine mentes .*

Et Semipelagianis hic opponentibus , non destitisse Dei bonitatem velle omnes vocare homines ; sed non simul apta fuerunt corda , quibus salutis dona possent conferri , respondet , in geminas eos incidere Pelagii hæreses , 1. naturam hominis illæsam remansisse , quippe quæ gratiam appetere , seque ad eam præparare possit . 2. gratiam secundum merita dari .

*Quod si firmetur , nequicquam plectimur illos ,
Qui nullum innatum vitium nascentibus ajunt ,
Incolumique omnes cum libertate creari :
Gratia , quos Christi meritorum examine iusto
Eligat , & dignos vita vocet , accipiatque .
Namque utrumque simul sapitis , qui dicitis , omnes
Omnibus oblatum potuisse apprehendere munus ;
Naturæ quoniam non sit detracta facultas .*

360. Augustini ejusque Discipulorum doctrinam hanc de gratiæ sufficientis largitione ultro novit Gabriel Vasquez , qui præ ceteris largum se prodit hujusmodi gratiæ distributorem : Cum enim plura Augustini , Fulgentii , ac Prosperi adversus liberalem illam auxiliorum distributionem testimonia congerat , hoc uno se responso exsolvit . „ Fateor sane suscepta mihi esse testimo-
„ nia Prosperi & Fulgentii , quod diligentissimi , & exactissimi Augustini di-
„ scipuli sint , & oppositam videantur sequi sententiam , ut ex testimoniis
„ superiori capite in prima classe relatis liquet . Locis ergo nunc a nobis al-
„ legatis , forsan gratiam exteriorum SIGNORUM , & beneficiorum medicinas
„ etiam exteriores peccati concesserunt ; in aliis vero auxilium interioris in-
„ spirationis , de quo nunc est controversia , negarunt . Verum enim vero ,
„ cum de Dei misericordia multa , magnaque jure præsumere debeamus ,
„ tamque egregia , & præclara Scriptura prædicet , atque ex sola Dei volun-
„ tate pendeat , tale auxilium alicui denegare ; nisi nobis de hac voluntate
„ manifeste constet , id nullo modo affirmare debemus . Ea vero voluntas
„ non aliunde , quam Scriptura , aut revelatione , seu traditione potest inno-
„ tescere . Cum ergo nullo ex his modis Dei propositum nobis notum sit ,
„ temere affirmabimus , illud auxilium aliquibus denegari ; atque ab Augusti-
„ no , & aliis , qui illud docuerunt , petere possumus : Undenam hujus vo-
„ luntatis Dei certiores fuerint effecti ? „ Satis Vasquezio facturi erimus .
Præstolabimur interim , ut nobis ipse indigitet , undenam divinæ voluntatis
auxilia omnibus indiscriminatum , semperque largientis certior sit factus ?
*Miror admodum , inquiet iterum Bernardus , si novus iste novarum inventor
assertionum , & assertor inventionum , invenire potuerit in hoc rationem , quæ
sanctum Patrem latuerit Augustinum ?*

In v. Ps.
d. 97. c. 2.

Epist. 77.
ad Hugo.

PROPOSITIO III.

Omnibus universim hominibus potest Deus sufficiens quodcumque supernaturale auxilium subtrahere; quin vel injustus sit, vel iniquus.

361. Probatur ut fidei dogma, quod nemo ibit inficias nisi quisquam exeat Pelagianus, qui peccatum originale negare audeat. Lethali enim & communi hac noxa factum est, ut ex cunctis universim hominibus una fieret damnationis massa juste damnanda; Qua de re Sap. 12. dicitur: *Quis stabit contra judicium tuum, aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti?* Congruenter ad hæc divina oracula Paulus deprædicat ergo *cujus vult miseretur, & quem vult indurat*.... O homo tu quis es qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit: quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa ire, apta in interitum; ut ostenderet divitias glorie sue in vasa misericordiae, quæ præparavit in gloriam. Nonne igitur posset omnes indurare, omnesque in vas contumeliæ facere, quum omnes ex una damnationis massa prodeant? Orthodoxam hanc veritatem propugnavit constantissime Augustinus contra Pelagianos, tenens illud verissimum, quod prima gratia semper datur inimicis; proindeque modis omnibus est indebita. Hinc Apostolicis institutus doctrinis hæc vere notanda profert: *Non itaque simus ingrati, quod tam multos liberat misericors Deus de tam debita perditione; ut si inde neminem liberaret, non esset injustus.*

PROPOSITIO IV.

Hominis sufficienti auxilio quamvis destituti non est desperanda salus.

362. Prob. Nemo est divino utcumque destitutus salutis auxilio, qui ejusdem recipiendi capax minime sit: nemo est igitur, qui salvari non possit; ideoque necessum haud est, quod auxilium a Deo actu recipiat, sed est satis, quod recipere, eique a Deo conferri illud possit; eo plane sensu, quo homo dicitur posse manducare panem, etiam cum panem non habet; eumque videre posse, qui tenebricoso carcere detinetur, quamvis sine luce visurus sit nunquam, ex quo & ille panem consequi, & hic queat in lucem prodire. Itaque firma D. Thomæ, & Thomistarum doctrina posse aliquid dupliciter intelligitur; nimirum vel considerata agentis facultate; ut in homine non bene valente, quem tamen dicimus, posse pedestre iter arripere; vel eo attento, quod agentis facultati ex alterius parte supervenit; ut in eodem non bene valente homine, qui potest baculi adjumento ambulare. Priori modo est posse remotum; significatur quippe facultas capax adjutorii, quo proxime possit: posteriori autem modo proximum posse est: illo siquidem adjutorio fulcitur, quo ablato, non nisi remote poterat. Pariformiter qui sufficiens gaudet auxilio dicitur salvari posse per potentiam modo magis, modo minus proximam juxta illius auxilii gradualitatem; qui autem eo auxilio destituitur, salvari posse dicitur per potentiam remotam, quatenus auxilium illud recipere a Deo potest. Hoc postremo sensu unice, ni fallar, prostat catholica

tholica veritas, qua instruimur, quemlibet, dum in hac vita est, posse salvari; sin minus eorum, qui infidelitate negativa laborant, foret desperanda salus; omnium enim una sententia est, hujusmodi infideles auxiliis ad credendum sufficientibus destitui. Salvari tamen posse consentiunt omnes: Qua ergo ratione? quia praesto eis sit adjutorium fidei? Praesens hujus adjutorii inspiratio negative infidelibus negatur. Restat igitur, ut eos salvari posse dicamus, ex quo fidei gratiam a Deo obtinere semper queant.

363. Hæc ab iis quoque confitenda sunt, qui sufficientium auxiliorum liberalissimos se ostendunt largitores: Etsi enim, omnibus hæc auxilia concedant; non tamen omni temporis momento, sed pro loco & tempore donari dicunt: ita sane Theologi præstantissimi, quos videmus apud Bellarminum citato lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 6. Jam vero salvari ne possunt homines in quovis instanti? Est ne utcumque breve & pervolans temporis momentum, in quo alicujus in hac adhuc vita degentis sit desperanda salus? Minime gentium, ut fides docet: Ergo & ipsi sufficientis auxilii distributores dare debent, de cujuscumque salute semper esse sperandum, quamvis auxilio sufficienti destituatur. Et quare sperandum nisi hoc ipso quod salvari possit? Et quo sensu posse salvari enuntiant? Actuali gratiæ sufficientis inspiratione? Non; hæc siquidem non pro quolibet instanti omnibus elargitur: Ergo pro eo saltem instanti non aliter est possibilis salus, nisi ex quo eo pariter in instanti potest sufficiens auxilium consequi,

P R O P O S I T I O V.

Peccanti homini, quamvis sufficientibus auxiliis destituto, iuste imputatur ad culpam.

364. Prob. Ut culpa iuste imputetur, sola sufficit ad patranda culpam vera, physica, atque expedita libertas, quæ ut, gratia sufficienti inspirata, non confertur, ita nec, eadem sublata, aufertur: Ab uno enim principio est libertas, ab altero plane diverso gratia est: Indefinenter hinc Augustinus agebat: *Liberum arbitrium ad malum sufficit. -- Peccato Adæ arbitrium liberum de hominum natura periisse non dicimus; sed ad peccandum valere in hominibus subditis diabolo. -- Operatur Deus in homine voluntatem bonam male autem voluntatis sue unusquisque auctor est.* Unde adversus hæresim Jansenianam sancivit Ecclesia, quod ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ requiritur libertas a necessitate, quæ sane & in iis habetur incolumis, qui sufficienti gratia sunt destituti.

465. Uberrimis Augustini testimoniis confirmantur hæc. Pelagianos audiebat S. D. sese excusantes *Quid facimus, qui non accipimus?* iterumque: *Gratiam non accipimus; ut quid itaque corripiamur?* Objectantibus divinæ gratiæ inimicis occurrit Infideles considerans non Regeneratos, deinde Regeneratos, qui a Gratia exciderunt, & Adam, qui in accepta justitia minime perstitit. Adam qui actu non accepit perseverantiam, adjutorium tamen accepit, quo perseverare posset, si veller; ideoque culpandus, si non perseveravit. Jam Regenerati gratiam acceperunt, eamque suo in malum mutarunt arbitrio; unde de malo usu sunt corripiendi. Infideles porro, quibus non sit gratia collata, justa itidem increpatione arguendos ait; quia illorum ad obediendum impotentia a peccato originali est, quo divinæ indignationi justissime subsunt. Si ad peccati imputationem necessaria foret præsens, & actualis gratiæ inspiratio, expeditius, efficaciusque fuisset respondere, corripiendos esse Regeneratos,

De correptione
& gratia
cap. 11.
lib. 2. cont.
duas Epist.
Pelag. c. 5.
lib. 5. op.
imp. c. 5.

Lib. de
correptione
& gratia
c. 6.

& non Regeneratos; quia utrisque præsto est gratia sufficiens. Eandem objectionem exponit Epist. ad Sixtum alias 105., nunc 194. n. 22. *Sed excusabunt se homines, qui nolunt recte, & fideliter vivere, dicentes: quid nos fecimus, qui male vivimus; quandoquidem gratiam unde bene viveremus, non accepimus..... Quid de nobis sit querela, quod Deum offendamus male vivendo, cum illius voluntati nemo possit resistere, qui nos obduravit misericordiam non præstando?* Absit, ut obmurmurantium querimoniam hanc compe-scat, dicendo, quod gratias actuales, quoties præceptum urget, accipiunt: Immo, si ergo, inquit, illos non pudet hac excusatione, non nobis, sed Apostolo contradicere; cur nos pigeat eis quod dixit Apostolus, hoc idem, atque identidem dicere: o homo in quis es qui respondeas Deo? Hanc eandem difficultatem eliquat q. 50. super Deuteron. de Judæorum obduratione ita differens. *Simul ostendit Moyses, & sine adjutorio Dei homines intelligere, & obedire non posse oculis cordis, & auribus cordis: & tamen si adjutorium Dei desit, non ideo excusabile esse hominis vitium; quoniam judicia Dei, quamvis occulta, tamen justa sunt.* Sed ex Augustino ampliora dabimus, quam de obcæcatis, induratisque hominibus erit sermo.

366. Doctrina pari refellebat Prosper Semipelagianos pari oppositione Augustini doctrinam sugillantes Carm. de Ing. cap. 32.

*Non autem recte, nec vere dicitur, illos
Qui sunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit degentes mortis in umbra,
Peccati non esse reos, quia recta gerendi
Non data sit virtus.*

Eosque ideo non recte dicere canit; quia hoc argumento originale peccatum ipsi negant.

Natura compede victos

Procubuisse negant, nec ab uno germine credunt

Omnigenam prolem cum pœna & crimine nasci.

Quod, qui non renuit, videt hujus pondera culpa

Jam valida pariter miseri incumbere mole,

Ut si nulla etiam cumulent mala, sit tamen unum hoc

Sufficiens scelus ad mortem nascendo luendam.

Lib. 3.
cap. 48.

367. Gratiae necessitatem, ut justa sit peccati inculatio, aufugiendam esse monet eruditissimus historiæ de auxili. Scriptor, æquissimam nobis suspensionem inferens, hujusce gratiæ necessitatem invecam esse, ut peccati philosophici error nova larva obductus instauraretur. Sic ille affatur, „Cum enim gratiam „sufficientem actuale in mentis illustratione, voluntatisque excitatione possitam idcirco maxime universis hominibus indiscriminatum præsto esse doceant, quod alias admitta delicta vitio nobis minime verterentur; id certe „principii loco ponunt, cum peccati culpa minime teneri, Deumque reipsa „nequaquam offendere, qui, nulla sibi gratia affulgente, & adspirante, de „Deo actu, ejusve lege non cogitaret. „Quis philosophici peccati jam proscriptum errorem hic non cernit oblique recusum? Igitur ex causa saltem imputationis ad culpam, adserenda haud est communis omnibus gratiæ necessitas, ne hanc, quam de peccato philosophico diximus, periculationem subeamus.

Edit. Matr.
num. 137.

368. Dices cum Fortunato a Brixia in suo Jansenii systemate, Deum posse nobis

nobis dare gratiam, nosque *posse* gratiam recipere, qua implere divina Mandata valeamus, non sufficere, ut vere dici queat, Deum non jubere impossibilia; alioquin nec impossibilia juberet, si, quin illis sanitatem restitueret, præciperet cæco, ut videret, surdo, ut audiret, tibiisque fracto, ut recte graderetur. Istis enim Deus donare sanitatem potest, ipsique possunt sanitatem recipere. Sed

Contra est, & primum sciscitor, an surdus, cæcus, tibiisque fractus, antequam sanentur, naturalem habeant facultatem, qua possint actus visionis, auditionis, & progressionis exercere? Facultas sane visiva in cæco, auditiva in surdo, atque progressiva in tibiis fracto illis infirmitatibus deperdita est: & quemadmodum Deus ita donare sanitatem potest, ut sanitatem donans, & ipsas facultates donet eo ipso quod eosdem sanat: pariter sanitatem sic possunt illi recipere, ut sanitatem recipientes, & deperditas infirmitate facultates recipiant. Propterea, si antequam sanarentur, præciperet actus non aliunde quam a propriis facultatibus pullulandos, impossibilia præciperet; quippe impossibile est agere, ubi agendi nulla facultas est. Absimili prorsus modo excogitamus, ubi de actibus a libera voluntate derivantibus est sermo. *Quis* Lib. I. ad Bonif. c. 2. *nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere?* Cum infirmitate igitur per peccatum contracta consistit in homine vera, physica, & antecedens operandi facultas: Quapropter gratia ad sanitatem ordinata facultatem hanc non facit, sed eidem sanandæ supervenit. Quo igitur pacto quis finget, Deum impossibilia præciperi, si antequam actualiter gratiam inspiret, præcepta urgeant? Priusquam vulnera nostra sanat, sanare ea potest, nosque possumus sanitatis gratiam recipere: Ast quemadmodum non ita *posse* dicitur gratiam donare, ut gratiam donans, donet & liberam operandi facultatem; ita quum *posse* recipere gratiam nos dicimur, gratiam recipientes, facultatem liberam haudquaquam recipimus: immo si recipere eam possumus, recipiendi facultatem jam habemus. Absit igitur ut juberi impossibilia pertimescamus, ubi antecedentem operandi facultatem urgens præceptum adinvenit.

§. II.

De gratia Orationis.

369. Pelagianorum sollemnis doctrina jam fuit, bona opera nostra esse in uniuscujusque arbitrii potestate, nec indigere nos gratia, ut petamus, quod præ manibus habemus. Semipelagianorum itidem dogma solemne erat, orare nos posse quoties vclimus: *Neque enim*, referente Hilario in sua ad Augustinum Epistola, *alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita, & supplicii voluntate unumquemque agrotum velle sanari.... propter quod vel sanatur quis a sua, vel, si noluerit, cum sua egritudine puniatur: nec negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum Medicum querat.* In præsentiarum tamen gratiæ Orationis necessitate supposita, de ipsius tantummodo distributione est sermo, quem apposite instituimus, ut diligentiori cura ea deinceps agamus, quæ de variorum statuum hominibus sumus dicturi.

ANIMADVERSI O.

370. Ut gratia actionis alia *efficax* est, alia *sufficiens*; atque hæc alia *remote*, alia *proxime* sufficiens; ita orationis gratia modo est *efficax*, modo *sufficiens*;

ficiens; quæ similiter modo *remote*, modo *proxime* sufficiens appellatur. Hinc quidquid de gratia sive efficaci, sive sufficienti actionis docent Augustinieneses, hoc idem sentiunt de gratia sive efficaci, sive sufficienti orationis; nimirum non omnibus impertiri; id semper retinentes pro omnibus paratam esse, ut justificetur antecedens, quæ est in Deo voluntas, salvandi omnes. Et *efficacem*, & *sufficientem* orationis gratiam frequenter subtrahi non solum *Judeis*, sed & *Christianis*, non solum *Carnalibus*, sed & *Spiritualibus*, aperte docuit Jansenius lib. 3. de grat. Chr. cap. 5. Verum exorbitantes videntur mihi Jansenii sensus, quos proinde studebimus emollire.

D E F I N I T I O I.

371. Orationis gratia *efficax* ea est, qua reapse orantes orandi potentiam habemus cum actu conjunctam. Hujusmodi gratiam dixit Augustinus lib. de correp. & grat. cap. 11. scribens quod *Sancti in tali certamine laborantes, dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per gratiam Dei possunt*. Gratia orationis *sufficiens* ea dicitur, qua non adhuc orantes orare possumus.

D E F I N I T I O II.

372. Gratia orationis *remote* sufficiens ea est qua remissius, sufficiens *proxime*, qua intensius ad nostras sanandas infirmitates possumus remedia petere.

S C H O L I O N.

373. Remissius *posse* salutis remedia expostulare nobis confertur collustrationibus nonnullis cito evolantibus quoslibet etiam indeliberatos actus prævenientibus, ut nos esse miseros aliquatenus dignoscamus; & insuper voluntatem nostram leviter tangentibus, ut superna hac virtute ad miseriam nostram dispellendam possimus Medicum quærere, & velle sanari. *Possumus* autem valde remisse; collustrationes quippe cito evolant, voluntatemque leviter tangunt. Alterum vero *posse intensius* donatur nobis collustrationibus aliis diuturnioribus, ut nostra, quæ non adeo latebat, infirmitas, innotescat magis; atque fortius voluntatem nostram tangentibus nonnullis affectibus, qui potentiam expeditam ad orandum, non adhuc tamen orantem faciunt.

A N I M A D V E R S I O I.

374. Gratiæ ad orandum cum *proxime*, tum *remote* sufficientis explicata notione, illud, mea quidem sententia, considerandum venit, quod alibi adnotavimus; gratiam nempe, quæ orandi inspirans affectum proximam dat facultatem petendi adjutorium actionis, ad agendum remotam esse. Ut enim plus ad orandum quam ad *posse* orare; ita plus ad agendum, quam ad orandum dubio procul requiritur. Docent propterea ex unaquaque Schola Theologi, gratiam, quæ, ut quis oret, *efficax* est, non nisi *sufficientem* esse, ut quis operetur. Verum si eas adtendamus tenues mentis collustrationes cito evolantes, quæ leviter cor tangentes, aliquatenus tantum nostras detegunt infirmitates, quæque, ut diximus, gratiam constituunt ad orandum *remote* sufficientem; hæc profecto non sunt nisi ad agendum remotissimæ: Adhuc enim desideratur & gratia *proxime* sufficiens, & *efficax* ad orandum, ceteraque adjutoria desiderantur cum sufficientia, tum efficacia, ut ponatur actio.

ANI-

ANIMADVERSI O II.

375. Esse ab efficaci gratia quod oremus, viresque postulemus voluntati nostræ, certo certius est. Ad Galatas enim cap. 4. scribit Apostolus: *Misere Deus Spiritum filii sui in corda vestra clamantem, Abba Pater*; quod pulcre explicat Augustinus inquit: *Non hic ait: in quo clamamus; sed ipsum Spiritum sanctum clamantem dicere maluit, quo efficitur, ut clamemus*. Pariter dum eundem Apostolum audit Rom. 8. quod ipse Spiritus interpellat pro nobis, ait ibidem: *interpellat, quia interpellare nos facit, nobisque interpellandi, & gemendi inspirat affectum*. Quemadmodum igitur qui recte non operatur, gratia ad operandum efficaci destituitur; ita qui non orat, efficacem ad operandum gratiam minime consequitur. Hinc non video quo jure Fortunatus a Brixia Jansenium notet; quia lib. 3. de Grat. Chr. cap. 13. scripsit, istam gratiam orandi, seu postulandi vires voluntati Deum, cui voluerit, & quantum voluerit, largiri, neque exiguam esse quorundam hallucinationem, qua putant, semper adesse homini gratiam, ut petat, ac tam ardentem petat, ut infallibiliter impetret id, quod petit. Gratiam Orationis efficacem hic Jansenius commemorat; hæc autem si Fortunati judicio non consistent vera, quo pacto vera consistent ea omnia, quæ de gratia efficaci actionis producant Theologi? Ut enim recte non operamur semper, infallibiliter operaturi, si efficax operationis gratia nobis semper adesset; ita semper non postulamus, postulaturi infallibiliter, si gratiam efficacem orationis nobis semper Deus elargiretur.

Epist. ad
Sext.

Ib. p. 134.

P R O P O S I T I O.

Nemo adulatorum est, qui gratia orationis saltem remote sufficienti destituatur.

376. Nemo mortalium est sive fidelis, sive positive infidelis, cui lex, vel quæ naturæ rationali est indita, vel quæ prædicationis ope auribus intonat, non præcipiat; nemo cui morbum, quo fatigatur, non ostendat. Verum sine suo fructu prorsus admonerentur, nisi prius acciperent ALIQUID DILECTIONIS, ut addi sibi quærent, unde quod jubebatur implerent. Collustrationes porro cito evolantes, cor leviter tangentes, humanamque voluntatem infirmam aliquatenus demonstrantes dilectionis illud aliquid sunt unicuique additum, ut possit, etsi remisse, petere tamen, unde impleat quod jubetur. Et sane si de positive infideli sermo sit; naturæ lex interior, & exterior prædicationis, Augustino scribente, adducit ad fidem, fides impetrat spiritum largitorem, alibi inquit: *Ipsa est enim fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat*. Lex autem adducere infidelem ad fidem nequit, nisi aliquid dilectionis præcedat, quod mentem & cor afficiat ad sanitatem quærendam aliquo pacto movens: quæ dilectionis affectio, si leviter tangat, citoque evanescat, remisse tantum in se expetitur posse petere; & dicimus, gratia orationis remote sufficiente donari: si fortius pulset affectio, diuturniorque sit, intensius posse illud sentire; & orationis gratiam proxime sufficientem dicimus obtinere. Alterutrum profecto agnovit Ecclesia in propositione ab Alexandro VIII. confixa ann. 1690. *Pagani, Judæi, Heretici, aliquæ hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum; adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficiente*. Indefinite hæc proferuntur; atque

August. de
gratia &
lib. arb.
cap. 18.Epist. ad
Anast.
alias 44.
nunc 145.
De grat.
& lib. arb.
cap. 16.

atque hinc merito proscripta dicimus: gratiam enim orationis saltē *remota* sufficientem quam plurimis generis illius hominibus indubitanter conferri sentimus.

377. Ast quamvis ex lege omnibus proposita & prædicata fidelibus, & quibudam aliis ex infidelibus satis apte probetur, aliquid dilectionis cuilibet præstari, ut remota ipsis facultas quædam donata sit quærendi unde implere possint, quod ipsis jubetur: non omnes tamen sive Infideles, sive Fideles illum obtinent dilectionis gradum, quo, cognita per legem propria infirmitate, medicum quærere, & remedia postulare *proxime* queant. *Consultissime*, ait Augustinus Cœlestio respondens interroganti, *cur præciperetur quod fieri omnino non posset?* respondens, inquam, ait: *Consultissime homini præcipi, ut rectis passibus ambulet, ut cum se non posse perspexerit, medicinam REQUIRAT, quæ interioris hominis ad sanandam peccati claudicationem, gratia Dei est per Jesum Christum Dominum nostrum:* Verum qui superbia implicati, a propria infirmitate mentem, cogitationesque avertunt, illi dilectionis gradui impedimenta obijciunt, quo exorare *proxime* possent, orarentque de facto, & quod lex imperat, impetrarent: *Nihil aliud nutriunt quam superbiam:* proinde de monet, quod *ad hoc lex ipsa præcipit, ut cum his implendis homo defecerit, non se EXTOLLAT SUPERBIA TUMIDUS; sed ad gratiam confugiat fatigatus, ac sic eum lex terrendo, ad Christum diligendo pedagogi perducatur officio.* Hactenus ea per partitas propositiones statuimus, quæ generaliora sunt, ut ex hisce particularia in posterum tractanda lucem acciperent, Jam vero ad hos, illosve hominum status expendendos accedamus.

§. III.

De parvulis Baptismati præmorientibus.

378. Infantes Baptismati præmorientes vel ii sunt qui nondum ex utero nati in matrum uteris vita funguntur, vel qui ex utero jam nati sine baptismo decedunt. Par est omnium conditio; nisi quod primis major quam secundis est conferendi baptismatis difficultas.

P R O P O S I T I O.

Parvulis in maternis uteris, vel alio quovis in statu ante rationis usum sine Baptismate decedentibus non conferuntur sufficientia auxilia ad salutem.

379. Prob. ratione Theologos inter satis communi. Ea auxilia conferenda sunt parvulis in positione nostra enunciatis, quorum capaces sint: solius autem baptismatis capaces inveniuntur. Rationis namque defectu interiores gratias, quæ salutariter operari queant, haudquaquam recipiunt; eoque magis, si peracerbo funere in maternis uteris præripiantur. Absit, quod vel inculpentur parentes, vel secundariæ causæ, quarum series a Deo tamquam generali provisorio non impedienda eos exposcit eventus, unde enascitur parvulorum inexcogitata mors. Augustinus oppositum clarissime tradit, aitque, baptisma parvulis non dari; quia non vult, quod detur, quacumque impensa parentum cura. Plerumque festinantibus parentibus, & paratis Ministris, ut baptismus parvulo detur; DEO TAMEN NOLENTE, non datur, qui cum parvulum in hac vita non tenuit, ut daretur. Quid etiam quod aliquando parvulis infidelium filiis

*filiis potuit, ne irent in perditionem, & filiis Fidelium non potuit baptisma-
te subveniri? Hæc, quæ S. D. scribit lib. 6. cont. Julian. cap. 14. repetit
Epist. 107. ad Vitalem. Et sane quid habet summus Gratiæ Vindex, quod
experientia non probet?*

380. Sinit revera Deus, nec impedire tenetur caussarum secundarum mo-
tus. Verum hæc generalis providentia in caussis ab originali peccato non tol-
lit rationem causæ, per quam peccatum in hunc Mundum intravit, & per
peccatum mors. Ab uno igitur originali peccato est parvulorum mors, ipfis-
que baptismatis privatio. *Hi ergo, qui non pertinent ad istum (prædestinato-
rum numerum) pro meritis justissime judicantur: Aut enim jacent sub pec-
cato, quod originaliter de generatione traxerunt; & cum illo hereditario de-
bitò hinc exeunt quod non est regeneratione dimissum judicio Dei justis-
simo, & occulto. Parvuli, qui ad prædestinatorum non pertinent numerum
justissime judicantur morte sine præcedenti baptisate; sed per Augustinum
sic justissime judicantur propter peccatum generatione contractum: ipsum er-
go originale peccatum in causa est, cur cum illo hereditario debito hinc
exeant; ideoque sine baptisate.*

De corrup.
& gratia
cap. 13.

381. Me minime præterit, valere apud nonnullos authorem libri de *voca-
tione Gentium*, qui tria de parvulis docet; pertinere scil. ad eam gratiæ par-
tem, quæ universis est impensa nationibus: sola parentum oscitantia quando-
que sine baptisate emori: & pro omnibus sive adultis sive parvulis adesse gra-
tiam generalem & specialem eos salvandi. *Cum querimus, inquit lib. 2. c. 23.
quomodo omnes homines salvos fieri velit, qui non omnibus illud tempus im-
pertit, in quo per voluntariam fidem percipienda gratia sint capaces? Non ir-
religiose arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum die-
rum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper universis est im-
pensa nationibus; qua utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per
eosdem juvarentur; omnium namque exordia parvulorum, totaque illa princi-
pia necdum rationalis infantia sub arbitrio jacent voluntatis alienæ, nec ullo
modo eis nisi per alios consuli potest: & consequens est illos ad eorum perti-
nere consortium, quorum vel recto vel pravo aguntur affectu; sicut enim ex
aliena confessione credunt, ita ex aliena infidelitate aut dissimulatione non
credunt Sicut autem circa majores præter illam generalem gratiam par-
cius, atque occultius omnium hominum corda pulsantem, excellentiore opere,
largiore munere, potentiore virtute vocatio specialis exeritur, ita etiam circa
innumeros parvulos eadem manifestatur electio. Hæc me ut minime fugiunt,
ita minime movent. Primo enim nulla hic mentio fit de baptisate, nulla
de parvulis baptisati præmorientibus. De iis quidem loquitur, qui aliquan-
diu vivunt; quosque propterea vocat *paucorum dierum homines*; atque ait,
pertinere ad eam gratiæ partem universis semper impensam nationibus, lo-
quendo de notitia veritatis, quam horum parvulorum parentes, quum ab ob-
sequiis & testimoniis elementorum capeßere potuerint, notitiam hanc negli-
gunt, proindeque extra veræ religionis sinum viventes, & filios suos longe
a religionis gremio enutrient. Verissime, piissimeque differit Author ille re-
vera colendus. Quid autem hæc ad rem nostram de parvulis sine regenera-
tionis lavacro hinc exeuntibus pertractantem? Ast concedamus, hosce parvu-
los intelligere. Non aliam iis gratiam constat tribuisse præter illam, quæ in
eorum parentibus omnino externa iis est; quoniam non ipsis parvulis; sed ad
bonum, piumque parentum usum asseruit: nec veluti jam exploratam, atque
sancitam rem tenet; sed *arbitratur, non irreligiose credi, neque inconvenien-
ter intelligi*: Fateamur autem & nos, hujusmodi assertores neque irreligiose,*

neque inconvenienter eorum adsertum defendere. Hoc unum optamus, ut arbitrentur, religiose, convenienterque nos ipsos cum Prospero Augustini superius relatos sensus canere

Carm. de
Ingrat.

*Nec meritis istud poteris aptare parentum,
Ceu pia profuerit redimendis cura bonorum,
Abstuleritque aliis aliena ignavia vitam;
Cum videas multos sanctis genitoribus ortos
Nullo salvari studio potuisse suorum.*

De gratia
Venet. E-
dit. p. 642.

382. Video similiter nonnullos angi inde expavescentes, non salvari in Deo voluntatem salvandi omnes. Quid? Suspiria ab imis extrahit Tournelius: *Vix, inquit, solida ratione defendi poterit, quæ tamen defendi omnino debet tamquam verissima, ac constantissima doctrina, Deum velle omnes homines salvos fieri.* Eoque magis expavescunt animadvertentes, parvulos illos salvari, impossibile prorsus esse: Morientes siquidem in uteris matrum nec sunt, nec fieri Christiani possunt; & per consequens nec salvantur, nec salvari possunt; sed de ipsorum salute plane desperandum; quod absit a Christiano Theologo. Parcant tamen, si dicam, timore hosce Theologos trepidare, ubi non est timor. Attendant quæso ad *antecedentem* voluntatem salvandi; atque in præsentia causa conjiciant, non baptismatis collationem, sed ejusmodi tantummodo institutionem voluntatis *antecedentis* objectum esse. Et sane si mortuus est Christus pro Adultis; esto ex his aliqui peccatores sint; multo benevolentius parvulorum salutem vult; quamvis ex his aliqui non abluti decessuri sint, & damnandi: Alioquin benevolentior foret Deus hominibus sceleratissimis, quam infantibus parvulis. Desperandum, fatcor, de parvulorum salute, si materna in alvo absque baptismo e vita migrent. Nonne aperta hæc esse debet cujuslibet Christiani confessio? Verbum Dei est: *Nisi quis renatus fuerit ex Aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum Cælorum.* Non est tamen desperanda salus antequam emoriantur: ablui quum possint in utero, vel ex utero prodire, & consueto more ablui extra uterum: Quod si neutrum contingat, quis contingere non posse affirmabit? Salvari igitur possunt, occulto, & justo Dei judicio *consequenter* nolentis reservata causa, cur nec in utero, nec extra uterum abluantur, atque pereant. Concludo. Si moriatur puer, baptismo jam suscepto, salvatur infallibiliter: longe nihilominus a regno Dei esse poterat; mori quum potuerit sine baptismo: Ergo si baptismati præmortuus sit, in Dei regnum non introit infallibiliter; introire tamen poterat; quia poterat baptizari.

§. IV.

De Infidelibus.

383. Obvia penes Theologos est distinctio de Infidelibus, quorum aliqui sunt *negative* tales, ad quos Evangelii prædicatio numquam pervenit, circa fidem proinde ignorantia invincibili laborantes; quorum alii tales *positive* sunt, quibus enunciatum fuit Evangelium; sed Evangelium contemnentes, fidem ignorant culpabiliter. De primis præcipue quæritur: Ceteri enim, ut habet Nicolaus L'Herminier, quamvis interiori ad credendum sufficienti gratia destituti maneat post Evangelii prædicationem; supponi nihilominus recte potest, gratiam hanc in ipsa Evangelii prædicatione iis minime defuisse. De

Inf-

Infidelibus negativis igitur decertant præcipue Theologi. Nos vero de ambobus Infidelium statibus, plenioris claritatis gratia, dicturi sumus.

P R O P O S I T I O I.

Infidelibus negative talibus actu non confertur sufficiens interior ad credendum gratia.

384. Prob. Cujuslibet interioris gratiæ effectus est hominem ita afficere, ut ea mediante vel justificetur, vel justificari queat: Hæc autem justificatio, vel ad justificationem dispositio ut in Infideli habeatur, gratia fidei primo requiritur; non quod nulla prorsus gratia, nullaque illius imperfecta inchoatio præcedere illam possit; ut Quesnellius commentus est; sed quia, Tridentino Propos. 16. & 27. sanciente sess. 6. cap. 8. fides humanæ salutis initium, fundamentum, omnisque justificationis est radix, sine qua, ut fert notissima ad Hebr. 11. Apostoli sententia, impossibile est placere Deo. Ast eidem Apostolo imperceptibile visum est, actualem illis donari fidem, qui nihil de Christo audierunt: non quod in cujuslibet Infidelis corde nequeat, Deo volente, infundi; sed eam acquirere nemo potest sine prædicatione, ex quo fides prædicationem comitari soleat: aiebat hinc Apostolus: *quomodo invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur?* Porro nemo ambiget, negative Infidelibus ita contingere. (n. 384.) Id revera contigisse novimus in Tyriis, Sidoniisque, qui poenitentiam egissent, si facta in ipsis fuissent miracula patrata in Corozaitis, & Bethsaitis; novimus contigisse Asiæ Matth. 11. Aq. c. 16. & Bithyniæ populis, quibus permissum non fuit Apostolis, loqui verbum Dei, aliisque etiam nationibus post Apostolorum prædicationem: *Juvenis enim vel Senex*, ait Augustinus, *in ea regione defunctus est, ubi non potuit Christi nomen audire.* De nat. & grat. c. 90.

385. Suffragatur non modice illa ipsa adversantium ratio, qua inquirunt, facienti quod in se est, Deum non denegare gratiam. Infideli igitur, qui naturæ præceptis stet, eaque excolens bene vivat, non deerit supernaturale lumen, & motio supernaturalis ad fidem. Hæc autem ratio alterum evertit fundamentum, quo Adversantium opinio potissime nititur; nemini scilicet denegari auxilium sufficiens, urgente lege, & præcepto. Quot enim sunt Infideles, qui vita bestiarum instar vivunt, atque a naturæ legibus monstruose aberrant? Istis itaque non facientibus quantum in eis est, sufficiens auxilium fidei non aderit; quamvis lex & præcepta urgeant: ergo Infideles omnes, vel naturæ legem observant; vel non omnibus, urgente lege, sufficiens gratia præstatur: ideoque falsum est hoc quod est præcipuum in adversariis fundamentum.

386. Ad positionem nostram firmandam plura dat pluribus in locis Augustinus: Unum hic tamen proponam ex lib. *de correptione & gratia*. cap. 7., quo respondet objectantibus, eos correctioni non subjacere, qui dicere possunt: *Nihil accepimus*. Ut vero Augustini responsum adversantes sententiæ nostræ magis premat, supponamus quemquam negative Infidelem, qui juxta naturalis legis præscriptum semper vixerit, & non percepta fide, decesserit e vita. Hic corripiendusne est ad contumeliam? Non, inquebant Augustini oppositores; dicere namque potest: *nihil accepi; non accepi fidem*. Corripiendum esse, respondit S. D., quia *prima pravitas*, hoc est originale peccatum quo vivit, & quocum decedit, eum fecit inobedientem; argumentum hinc fie-

Lib. de
Præd. c. 9.

mius assumens probandi, corripiendos fore illos, qui aliquid acceperunt, unde perseverare possent. *Si enim, sicut veritas loquitur, nemo liberatur a damnatione, quæ facta est per Adam, nisi per fidem Jesu Christi; & tamen ab hac damnatione non se liberabunt qui poterunt dicere, non se audivisse Evangelium Christi, cum fides ex auditu sit. Quanto minus non se liberabunt &c.* Hic jam habes, fidem esse gratiam illam primam, qua impetrentur cetera; insuper Infideles, de quibus sermo, ne inchoatam quidem habere fidem, ut adversarii prætendunt. Dat enim Augustinus oppositoribus suis, hos Infideles nihil accipere: ut autem respondeat, non ad aliquam fidei inchoationem, quam acceperint, recurrit; sed ad primam pravitatem, qua ad contumeliam merito corripiuntur, ea non collata ipsis gratia, qua corripere ad emendationem possint. Verum ad inchoatam fidem confugere, Augustino manifeste refragari est. *Fides igitur, inquit, & inchoata & perfecta donum Dei est, & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris litteris repugnare. Cur autem non omnibus detur fides, movere non debet, qui credit ex uno omnes isse in condemnationem sine dubitatione justissimam; ita ut nulla Dei esset justa reprehensio, etiamsi nullus inde liberaretur.*

387. Res nostra non plene conficeretur, missam si faceremus doctrinam Prosperi, Fulgentii, aliorumque optime de Augustini doctrina merentium. Quid Prosper in quarta ad capitula Gallorum responsione? *Non omnes, inquit, vocari ad gratiam eos, quibus omnibus Evangelium prædicatur, non recte dicitur, etiamsi sint qui Evangelio non obediant, nisi ad eos respicitur, quibus nondum Sacramentum Crucis Christi, & redemptio Sanguinis ejus innotuit. Quia etiamsi constaret, quod jam in universis nationibus & omnibus finibus terra totus Mundus Evangelium recepisset, non esset tamen dubium a tempore resurrectionis Domini usque ad presentem ætatem fuisse homines, qui ab hac vita sine Evangelii cognitione transierint, de quibus dici possit quod vocati non sint, quia nec spem vocationis audierint. Quod si quisquam hanc vocationis plenariam generalitatem ita semper asserit celebratam, ut ab Ascensione Domini in Cælum, ne unus quidem annus effluerit, intra quem non ad omnes prædicatio missa pervenerit, videat quomodo tunc Asianos vocatos probet, quando Apostoli, sicut scriptum est, vetiti sunt a Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia, aut Bithinia, ad quos iidem Apostoli tentabant ire, & non permisit eos Spiritus Jesu... Postremo respiciantur etiam inter Christianos populos tot millia parvulorum qui ab hac vita sine baptismo transierunt & aliquo modo probentur vocati, quibus nec plantator prædicare, nec rigator potuit subvenire. Quid Fulgentius? Semipelagianis dari omnibus gratiam contendentibus ex voluntate, quæ in Deo est, omnes salvandi, respondet exemplo Tyrionum, & Sidoniorum, quo oppositæ sententiæ adoratores utuntur familiarissime: Alioquin dicant si possunt ii, qui hoc divina justitiæ & bonitati contrarium affirmant cur is qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, tam multas virtutes fecit in Corozain & Bethsaida, & nullam harum in Tyro & Sidone facere voluit, ubi si facta fuissent, sicut ipse testatur, forsitan in cinere & cilicio pœnitentiam egissent. Coronidis loco Africanos Præsules habeo in Sardinia exules, qui in Epist. Synodica perspectissime ita scribunt: De gratia Dei non digne sentit quisquis eam putat omnibus hominibus dari, cum non solum non omnium sit fides, sed adhuc nonnulla gentes inveniantur ad quas fidei prædicatio non pervenit; beatus autem Apostolus dicit, quomodo invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante?*

388. Nec officit D. Thomam q. 14. de verit. art. 11. docere; certissime credendum esse, quod si quis in Sylvis enutritus ductum rationis sequeretur, Deus vel per internam revelationem revelaret ad credendum necessaria, vel fidei prædicatorem ad eum dirigeret; & alibi plus semel tradere; gratiam nulli deesse; sed omnibus quantum in se est communicat; sicut nec Sol deest oculis cecis. Non, inquam, officit; de puero enim in Sylvis enutrito loquitur & subtilis Doctor, aitque quod sicut si puer ex Judæis genitus, & numquam regeneratus baptisate nos inter enutritur, nostrasque vivendi institutiones susciperet, habitu acquisito ex auditu crederet, iisque adhæreret animo, quibus nos adhæremus; ita puer baptizatus, si postea deserta in solitudine vel in Infidelium comitatu enutritur, & sine omni prorsus de credendis doctrina viveret, actum rectum credendi numquam eliceret. De puero igitur baptizato gratia sanctificante jam adornato D. Thomam probe intelligunt, qui juxta naturæ instituta vivens, a Deo certe non desereretur; proindeque pie credendum, Deum congruentiori modo ejus esse salutis provisurum. Alteri testimonio, ceterisque huic conformibus ex num. 303. responsum habeto.

In cap. 12.
ad Hebr.

In 3. d. 23.
quæst. un.
S. Præterea

Quodl.
quæst. 14.
S. de Com-
parando.

P R O P O S I T I O II.

Nec omnibus Infidelibus positive talibus datur actu gratia fidei sufficiens.

389. Prob. Infideles infidelitate adhuc detenti; quamvis Evangelii prædicatio ad eos quandoque pervenerit; ut gratiam nihilominus consequi dicantur ad credendum sufficientem, aliqua fidei vocatione sunt aliquo modo ad fidem vocandi: Inter eos autem adesse, qui nullo modo ad fidem vocantur, non temere asseritur; aptissima immo congruentia instruimur ab Augustino sic ratiocinante: *dando quibusdam quod non merentur, profecto gratuitam, & per hoc veram suam gratiam esse voluit. Non omnibus dando, quod omnes merentur, ostendit.* Jam vero hypotheseos loco habeamus, cunctos, qui vivunt, homines esse in Ecclesiæ sinu regeneratos, & vocari, esseque Fideles. Omnibus indiscriminatim gratiam dando, non ostenderet quod omnes merentur; damnationem scil. a culpa originali contractam: ergo multo minus ostenderet, cunctis eam dando Infidelibus adhuc filiis iræ, filiisque vindictæ.

De dono
perf. c. 12.

390. Dicesne, ostendi quod omnes merentur, non omnibus dando gratiam ad credendum efficacem; proindeque negandam haud esse omnibus sufficientem? Ast inutiliter hoc reponitur; ut Augustinus ipse dicat eodem de dono persev. lib. cap. 9. inquiens: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur; ille autem AUT NON VOCETUR, AUT NON ITA VOCETUR, ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt judicia Dei.* Qui non ita vocatur, ut vocantem sequatur, destituitur gratia efficaci: Ergo sufficienti destituitur qui non vocatur. Ad quod confirmandum peto, an gratia sufficiens, qua hujusmodi Infideles donari dicuntur, remota sit an proxima? Ast de remota, quæ in primo fidei initio consistit, inquit Augustinus: *Fides inchoata donum Dei est: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris literis repugnare.* Si hoc de remota Augustinus; dubiumne est, quod aliter sentiat de proxima? Si omnibus non detur quod minus; eccur dabitur, quod majus est?

De Præd.
ss. c. 9.

391. Penitus ramen a Deo deseri istiusmodi Infideles, non acquiesco; & do libenter, aliquibus cogitationibus bonis, sanctisque inspirationibus quandoque excitari, quibus petere saltem possunt sufficientem, qua carent, credendi,

di, pieque vivendi facultatem: sed manifestissimis sacris literis repugnarem, si fidei inchoationes cunctis Infidelibus communes facerem.

392. Successu irrita varia congerunt oppositores. Scripturæ testimonia, ut omnibus indiscriminatim sive Fidelibus, sive Infidelibus communem probent gratiam sufficientem; Sacra enim eloquia totum humanum genus pro omnium universalitate vocant, totumque pro parte maxima usurpant. Ita quum dicimus, omnem hominem in hunc Mundum venientem illuminari; Infantes profecto absque baptismo decedentes, eosque, quos negative Infideles appellamus, illuminari non intelligimus. Item Scripturam audientes, in omnem terram exiisse sonum Apostolorum; credere debemus, Apostolos ipsos a Spiritu sancto aliquando prohibitos, ne loquerentur verbum Dei in Asia, nec in Bithyniam irent, ibi tentantes progredi. Fulgentium ne pigeat audire lib. de Incarnat. & grat. cap. 31. „Quocirca illos omnes Deus vult salvos fieri, „sic intelligere debemus, ut nec aliquem putemus salvum fieri posse nisi voluntate Dei, nec existimemus voluntatem Omnipotentis Dei, aut in aliquo non impleri, aut aliquatenus impediri..... Verumtamen in his omnibus hominibus, quos Deus vult salvos facere, non totum omnino genus significatur hominum, sed omnium universalitas salvandorum... Est autem familiare divinis eloquiis, ut omnes nonnumquam dicant, nec tamen omne humanum genus in ipsis omnibus semper intelligi debere commoneant, sicut est aliud quod dicit Dominus per Prophetam Joel (in novissimis diebus effundam de Spiritu meo super omnem carnem). Quod in consensum viginti hominibus in quos Spiritus sanctus linguis igneis venit, factum B. Petrus ostendit: Si ergo hic omnem carnem omnes omnino putaverimus homines intelligi, incipiet (quod absit) mendax aestimari sermo divinus.... B. Paulus alio quoque loco ait conclusisse Deum (omnia in credulitate, ut omnium misereatur) & tamen Deus non ita omnium omnino miseretur, quos in credulitate conclusit, ut omnibus Infidelibus gratiam fidei misericorditer donet, cum tamen eandem gratiam fidei non Infidelibus Deus misericors donet, sed illis procul dubio de quibus ad Moysen dicit: Miserebor cui misereor, & misericordiam præstabo cuius miserebor.

393. „..... Iterum dicit Propheta: Omnes gentes quascumque fecisti, „venient & adorabunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum. „Dominus quoque suis Fidelibus dicit, eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Numquid ergo contrariis sibi repugnat Scriptura divina? „Absit. Sed & illos omnes, & istos omnes veraciter dicit, idest, & omnes fideles, qui nomen Domini in omnibus gentibus glorificant, & omnes incredulos, qui per easdem omnes gentes, in odio nominis Christi fideliumque ejus mortis fera impietate perdurant. Tale quiddam est etiam in Epistola quam Collossensibus beatus Apostolus scribit, ubi dicit, quia in Christo condita sunt universa, in cœlis & in terra, visibilia & invisibilia, sive Throni sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates, omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant; quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, per eum reconciliari omnia in ipsum pacificans per Sanguinem Crucis ejus, sive quæ in terris sunt, sive quæ in cœlis sunt. Numquidnam omnia quæ in cœlis & in terris sunt per eum pacificare credemus? Absit. Qui enim sic sentire voluerit, bicipitem laqueum geminæ impietatis incurreret, ut aut Diabolum & Angelos ejus per Christum creatos esse neget, aut eos reconciliandos per Sanguinem Crucis ejus affirmet.,

394. Vocationis porro vocabulum, quo de hominibus indistincte loquentes utuntur Scripturæ & Patres, non de vocatione sumitur, quæ interna, supernaturalis gratia sit; sed vel de vocatione externa (n. 357.), vel de rationis indito unicuique lumine, quo bona ex officio præstare Infideles possunt, & juxta naturæ instituta viventes supernæ gratiæ obstacula minuere: Non quod hoc ipso sit absolute dicendum, gratiam eis adesse; hæc enim numquam perdit rationem doni, quod cui vult, quando vult, & quomodo vult divina bonitas, atque potestas impertitur; sed quia minora incurreret impedimenta sancti Spiritus operatio, cui Infideles plurimi ipsius naturæ jura contemnentes obfistunt.

395. Nec huc usque dicta infringit adsertum ab Alexandro VIII. ann. 1690. damnatum *Pagani, Judei, Heretici, aliique hujus generis nullum omnino recipiunt a Jesu Christo influxum; adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem sine omni gratia sufficiente.* Quid adversus positionem, sententiamque nostram, quæ ait, non omnibus Infidelibus positive talibus sufficiens fidei adjutorium conferri, adsertum illud molitur, quod Infideles omnes, status cujuscumque sint, comprehendit, omnibusque indistincte negat quemcumque Christi influxum, quodcumque sufficiens adjutorium? Infideles positive tales verbum Dei audierunt: Ex iis plurimi in regionibus degunt Catholicis, Civiumque Catholicorum comitatu fruuntur; bonorum exempla præ oculis habent, veræ religionis instituta contemplantur: Uno verbo incitamenta habent undique conversionis. Nonne, hæc omnia recipientes, tot a Jesu Christo recipiunt influxus? Quod si, dum externa hæc conspiciunt, nec credunt nec credere possunt ex iis aliqui, defectu gratiæ *efficacis & sufficientis* ad fidem; gratiam saltem remote *sufficientem* iis damus, qua orare possunt, fideique gratiam expostulare; ideoque non nuda, & inermis sine omni gratia *sufficiente* in iis voluntas est.

P R O P O S I T I O III.

Obcecatis, obduratisque insigniter hominibus etsi fidelibus semper actu non datur gratia actionis sufficiens.

396. Prob. Quidam sunt scelestissimi homines, qui evanescentes in cordibus suis, nil aliud quam eorum cordis desideria prava sectantur. De perditis hisce hominibus quid annunciant Scripturæ? excacatos in oculis, induratosque ita esse in corde, ut nec videre nec intelligere possint. Propterea, de Judæis inquit Joannes cap. 12., *non poterant credere; quia iterum dixerat Isaias: excacavit oculos eorum, ut non videant oculis, & intelligant corde, & convertantur, & sanem eos.* Non igitur solius *efficacis* adjutorii; sed & *sufficientis* subtractio est: Hinc Augustinus hæc non infrequentes Scripturæ phrasas explicans, ait: *Deus obdurat non impertiendo malitiam, sed non impertiendo gratiam -- Ut ob hoc dicatur obdurare peccantes quosdam; quia non eorum miseretur, non quia impellit, ut peccent -- Sic excacat, sic obdurat Deus deferendo, & non adjuvando, quod occulto judicio facere potest, iniquo non potest -- Ecce deserit peccatorem, ecce non vocat, ecce non aperit sensum, ecce non infundit gratiam -- Quasi non debeant Deo agere gratias, quia præcepta voluit quæ desertus omni lumine veritatis hæc velle non potest. Verum nullibi divina desertio pressius exprimitur quam Isaiæ cap. 5. verbis illis: & nunc ostendam vobis quid ego faciam vinea mea. Auferam sepem ejus, & erit in direptionem, diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem, & ponam*

Epist. 194.

Lib. 1. ad

Simpl. q. 2.

Tract. 53.

in Joann.

In Ps. 147.

De perf.

just. c. 19.

Lib. 3. de
lib. arbit.
cap. 15.

nam eam desertam, non potabitur, & non fodietur, & ascendent vepres & spina, & nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Porro hujusce desertionis justitiam dignoscimus, ea semel inspecta cura, quam pro hac vinea colenda divinus cultor impendit. *Quid debui facere vinea mea, & non feci?* Merito igitur ab inimicis diripienda relinquitur: *Illam est enim peccati poena justissima, ut amittat unusquisque quo bene uti noluit, cum posset sine ulla difficultate, si vellet.* Immo clarius: *ut qui recte facere, cum posset, noluit, amittat posse cum velit.*

397. Pacato sane animo audire nos deberent munificentissimi illi Divinae gratiae distributores, qui *sufficientem* gratiam omnibus omnino communem faciunt; siquidem, etsi non actionis, orationis tamen adjutorium & ipsi omnibus concedamus. Revera non desunt qui hominibus in scelera detestanda obstinatione ruentibus omne quodcumque auxilium subtrahunt, valida satis ratione ita fermocinantes: juxta ordinarium operandi modum Deus benevolentior non est scelestissimis, impiisque hominibus legi propria voluntate repugnantibus, quam infontibus Parvulis aliena voluntate peccantibus: ex Parvulis tamen quot sunt, quibus auxilium *sufficiens* quodcumque subtrahitur? (n. 379.) Equiori igitur jure scelestissimis hominibus subtrahetur. (n. 396.) Quapropter, si rationabiliter defendi possit, omni quocumque auxilio impios destitui; quod magni nominis Theologi praestant; scil. Abulensis in cap. 4. Exodi q. 12., Hadrianus q. 3. de poen., Cajetanus in cap. 12. Joann., Guilielmus Estius in cap. 8. ad Heb., Joannes a S. Thoma disput. 10. art. 3. num. 36., Franciscus Sylvius in art. 4. q. 109. in 1. 2. D. Thomae, Thomas de Lemos in Panop. lib. 4. q. 2. tract. 3., aliis bene pluribus praetermissis: si, inquam, juxta horum Theologorum placita sane gravissima defenditur, auxilium omne sufficiens illis denegari, quos tradidit Deus in reprobum sensum; defendi eo magis poterit subtractio auxilii quod actionis, eo concessio, quod orationis *sufficiens* sit.

Scoti sensus circa universalitatem auxilii sufficientis aperiuntur.

398. Stetisse Scotum pro auxilii *sufficientis* universalitate; contendunt e Scotistis Faber, Vulpes, Mastrius, quibus adhæret Ruiz disput. 40. sect. 3. num. 1., conatu tamen irritato hanc eos velle in Scoto sententiam, ostendit Franciscus Macedo collat. 2. differen. 3. §. 11. Subtilis Magistri mentem haurit ex 1. sent. dist. 41. q. un. §. *contra istud* n. 12., ubi Scotus instantia praedestinationis dividens, exemplo Petri & Judæ utitur, atque ait: *Dici potest, quod in isto primo instanti, nihil vult Judæ, sed tantum est ibi negatio volitionis glorie, & similiter quasi in secundo instanti naturæ, quando vult Petro gratiam, adhuc nullus actus positivus voluntatis divinae est circa Judam, sed tantum negativus. In tertio instanti, quando vult permittere Petrum esse de Massa perditionis, sive dignum perditione, & hoc sive propter peccatum originale, sive actuale: tunc vult permittere Judam simili modo esse filium perditionis, & hic est primus actus positivus, uniformis quidem circa Petrum & Judam: sed ex isto actu est istud verum, Judas erit finaliter peccator, positus illis negationibus, scilicet, quod non vult sibi dare gratiam, nec gloriam. In quarto instanti, offertur Judas, ut peccator finaliter voluntati divinae, & tunc ipse vult juste punire, & reprobare Judam. Cave, ne gratiam solummodo efficacem hic intelligas Judæ haud collatam: enimvero de actu divinae voluntatis positivo, cujusmodi est auxilii *sufficientis* collatio, hic agitur, qui circa Judam nullus fuit pro eo instanti, sub quo*
in da-

in damnatissima suæ cupiditatis, & malignitatis voragine detrusus prævidebatur proditor ille nequissimus: quandoquidem non eundem inficias, *sufficienti* adjutorio destitutum semper fuisse, quum ad fidem, atque Apostolatum esset electus; sed pro tunc solum temporis, quando detestabili avaritiæ inaudito sacrilegio se tradens, tradidit illum Deus in reprobum sensum, & reliquit in desideriis cordis sui. Quod de Juda, cur non de Scelerosis illis hominibus vel ad fidem non vocatis, vel super numerum dierum facinora multiplicantibus? Illud insuper in subtili Magistro hic est adnotandum, gratiæ subtractionem ab eo repeti cum Augustino in locis pluribus, præcipue vero lib. de corrept. & grat. ab originali, vel actuali peccato; ut præallata verba plene & indubie demonstrant. A Scoto igitur sensu Augustini sectante instruimur, cur desit gratia Infantibus baptismati præmorientibus, Infidelibus negative, & quibusdam positive talibus; cur aliis insigniter obduratis, quos injuriam facere incessanter volentes derelinquit Deus, & cura superna nudat, atque destituit, ut ad verba Isaïæ cap. 5. loquitur Cyrillus.

Objectantibus responderetur.

399. Objectant 10. Quod in hac re præcipuum ipsis videtur; neminem scil. ex iis peccaturum, quibus sufficientia auxilia subtrahuntur: omni siquidem deficiente adjutorio, peccatum caveri nequit; nemo autem peccat, ait Augustinus, in eo quod vitare non potest. Hinc impossibilia forent Dei præcepta, ea non præstita gratia, qua possibilia fiant; secus ac ab Ecclesia sancitum est in prima Jansenii propositione proscribenda.

Resp., cum Thoma de Lemos Thomista strenuissimo jam monuimus (n. 233.) tritam, contritamque esse difficultatem hanc, quæ ad os semper habent gratiæ vel Molinistice, vel congruistice *sufficientis* Vindices. Contritam & nos dedimus n. 364.: eapropter laud foret ulteriori responso immorandum: aliqua nihilominus addam apprime, ni fallar, congrua, ut plenius difficultas illa evacuetur, quæ non modice terruit non contemptibilis ingenii viros. Primo igitur dicam, actuale *actionis* gratiam: minime, ut peccatum evitari possit, esse necessariam; sed esse satis, quod peccator sit gratiæ illius recipiendæ capax, & præsto sit Deus ad eam conferendam, nisi peccator homo impedimenta libere objiciat. Insuper, si gratiæ *sufficientis* defectu nequeat legi obtemperare; libere tamen reluctans est; quia, cum remote saltem possit adjutorium petere, ut adjutorium ad legem adimplendam sibi adjungatur; (n. 376.) a sensuum illecebris abstractus & illectus evanescit in cogitationibus suis, easque contemnit collustrationes, quæ, etsi tenues, suam aliquatenus infirmitatem ostenderent, (n. 373.) ut quæreretur demonstrata infirmitas Salvatorem, a quo sanata voluntas possit, quod infirma non potest. Quæ porro documenta non sunt vere eximia in Augustino & Thoma ad justam peccati imputationem in hujusmodi hominibus quocumque *actionis* auxilio destitutis? Suntne negative Infideles? Eorum est invincibilis ignorantia, nemine Theologorum refragante; solaque naturalium præceptorum transgressio iis est imputabilis. Sunt positive tales? inexcusabiles sunt, si Deum, quem agnoscunt, uti Deum non glorificant; in vanitatibus suis ambulare potius volentes. Sunt Fideles, quos eorum obcecavit malitia, quorumque factum est cor impœnitens, ipsis tam scelerose viventibus, ut sibi thesaurizent iram in die iræ? Quamvis, ex quo divina gratia careant, absolute impotentes dicerentur ad mandata legis servanda; transgressio tamen ad culpam imputatur; quippe peccatum in causa jure adpellari solet: adjutorio enim defi-

In exposit.
quorund.
propos. ex
Epist. ad
Rom. pro-
pos. 62.

De perf.
just. c. 6.

Quaest. 50.
in Deuter.

ciente ad actionem necessario, repetendus est defectus ab antiqua superbia inflatione, quam nutriunt, Spiritui sancto resistentes, & lumini continuo rebellantes. Gratiae igitur subtractio in iis iuste poenalis est. Non ergo hoc illi, aiebat hinc de obdurato Pharaone Augustinus, imputatur, quod tunc non obtemperaret; quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat; sed quia dignum se praeiuit, cui cor obduraretur. Sicut enim in his, quos elegit Deus, non opera, sed fides inchoat meritum, ut per munus Dei bene operentur: sic in his, quos damnat, infidelitas, & impietas inchoat poenae meritum, ut per eam poenam etiam male operentur. Alibi: peccatum est, quum vel non est charitas, quae esse debet, vel minor est quam debet; sive hoc voluntate vitari possit, sive non possit: quia, si potest, praesens voluntas facit; si autem non potest, praeterita voluntas hoc fecit; & tamen vitari potest, non quando voluntas superba laudatur; sed quando humilis adjuvatur. Clarius iterum: Si adiutorium Dei desit, non ideo inexcusabile est hominis vitium; quoniam iudicia Dei, quamvis occulta, tamen iusta sunt. Quis omnibus consonat Angelicus Thomas 1. 2. q. 71. art. 5. Item 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3., & q. 150. art. 2. & 4. At singula complector ex lib. 3. cont. gentes cap. 160. hisce verbis: Quamvis autem illi, qui in peccato sunt, vitare non possint per propriam potestatem, quin impedimentum gratiae praesent, ut ostensum est, nisi auxilio gratiae praeveniantur; nihilominus hoc ei imputatur ad culpam, quia hic defectus ex culpa precedente in eis relinquitur. Sicut Ebrius ab homicidio non excusatur quod per ebrietatem committit, quam sua culpa incurrit: quae verba tanto sunt ponderosiora, quanto ad propositum prolata: Eo namque loci non de alia, quam sufficienti gratia disputat; de illo scil. adiutorio sine quo nullus potest habere ea, quae sunt necessaria ad ultimum finem. Libere igitur peccant, qui sufficienti destituuntur auxilio; & quamvis necessitate peccarent, imputabile ipsis peccatum est, suntque iure meritoque corripiendi.

400. Object. 2°. Augustinum, qui serm. 2. in Psal. 58. ait: *In omnibus implet quod dictum est: misericordia ejus praeveniet me*; qui pluribus in locis docet, a Deo homines multifariam, multisque modis vocari; qui in Psal. 6. pronunciat: *dedit eos in reprobum sensum: nam ea est cacitas mentis: in eam quisquis datus est, ab interiori Dei luce secluditur; sed nondum penitus, dum in hac vita est.*

Resp. Si uno tantum modo; inspirando scil. sanctam dilectionem, qua cognita sancto amore faceremus, Dei misericordia nos praeveniret; adversus positionem nostram prolata ex Augustino verba concluderent. Verum legentes Deum sua nos misericordia praevenientem, non intelligere illico debemus, nos semper praevenire ea mentis illustratione, atque motione cordis, ut cognita vel faciamus, vel facere possimus. Omnes praevenit lumine rationis, vividius in uno, quam in altero affulgente: omnes praevenit tot aliis naturae donis, quorum est ipse largitor; praevenit omnes institutione mediorum, quae ad salutis terminum pervenire omnes possint; & si velis, praevenit omnes collustrationibus illis cito evolutantibus, omniumque voluntatem, leviter quidem, sed tamen tangentibus, quae propriam possit quisque infirmitatem aliquatenus dignoscere; ipsaque cognita, medicum quaerere, & velle sanari: Uno verbo gratia orationis saltem remote sufficienti praevenit. En quomodo in omnibus impleat quod dictum est: *misericordia ejus praeveniet me.* Hinc

401. Aperta jam est responsio ceteris Augustini testimoniis, Dei vocationem exprimentibus. Non semper vocat inspirata divinitus dilectione: *Vocat beneficiis Creatura, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat*

August. in
Psal. 102.

vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis. Ast non quælibet vocatio ea est interior quæ vel agere, vel posse agere nobis donet: Quapropter apposite docuit: *cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur; ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt iudicia Dei.* Quod & Prosper docuit eos reprehendens gratiam animum pervadentem negantes, & solam fatentes verbi ministram foras clamantem:

*Nec quod solo potest, cura officioque Ministri
Exequitur, famulisque vicem committit agendi:
Qui quamvis multa admoveant mandata vocantis,
Pulsant, non intrant animas.*

Carm. de
Ingr. c. 20.

402. Postrema verba vel nihil, vel ad propositionis intentum probant: Quid optant hic Adversarii? gratiam ad agendum sufficientem? Hæc non in sola interiori luce, quam solummodo Augustinus commemorat, consistit. Rationis lumen & legem immutabilis veritatis omni creaturæ rationali impressam? Hoc videtur Augustinus innuere; sed lumen illud, illaque lex non est gratia *sufficiens*, de qua sermonem ab initio instituimus. (n. 357.) Quod si obcæcatos quosdam homines nolint ab interiori luce, quæ interior gratia sit, penitus seclusos, dum in hac vita sunt; nos audiant, qui hosce homines a gratia saltem remote *sufficienti* ad orandum non excludimus.

403. Iis similia, quæ ex Augustino vidimus, leguntur in Decretis Synodi Senonensis, & Coloniensis, & in lib. 2. de vocat. Gent. cap. 5., iisdemque recensitis supra responsionibus solvenda sunt.

404. Object. 3°. Theologica ratione. Nemo est hominum, qui extra curam, supernaturalemque Dei providentiam vivat: nemo igitur est, cui auxilia ad salutem sufficientia denegentur. Prob. conf. Providentia ab Angelico definitur ratio ordinans aliquid in finem ultimum; atqui non satis intelligitur ratio homines ordinans in finem salutis, quibus nulla salutis auxilia conferuntur: ergo nemo est, cui hæc non suppeditentur auxilia. r. p. q. 22.
art. 4.

Resp. esset argumento proposito factum satis, respondendo, neminem extra curam, & supernaturalem Dei providentiam vivere, & rationem probe intelligi aliquid ordinantem in finem salutis hoc ipso, quod nemini gratia subtrahatur, qua petere aliquo modo possit auxilia salutis. Verum necesse haud est, ut ad hæc probe intelligenda, a gratia orationis unicuique impertita lumen capeamus. Cura enim, quam de uniuscujusque salute habet Deus, & ratio unumquemque ordinandi in finem ultimum certo dignoscitur ex mediorum institutione, quibus salutis terminum potest quisque pertingere. Media hæc abunde instituta a Deo fuisse, omnibusque parasse, pluries vidimus: nec ut hominum in salutem ordinandorum salvetur ratio, oportet, ut instituta media cuilibet semper applicata habeamus; eo sane pacto, quo ægroti cura est Medico hanc vel illam medicinam paranti & præstituenti; quamvis ægroti non semper applicanti, qui vetitis alimentis vescatur, & Medici præstituta contemnat. Recedit utique tandem ab ægroti Medico; sed quum ægrotus ille sit, qui primum recedit a Medico; Medicum semper dicimus de salute ægroti sollicitum; quia ægroti indocilitas nec remedia a Medico parata, nec sinceram, quæ in Medico est sanandi ægroti voluntatem destruit. Hac comparatione rationem illam intelligimus, qua Deus omnes homines ordinat in salutem. Omnes curat Infirmos, pro quorum præcipue salute venit: *Curavimus Babylonem.* Quod si Babylon iterata divini Medici cura non sanetur, utique derelinquitur; sed non destruitur interim mediorum illa in-

Ad 8. Ca-
pit. Gallor.

stitutio multiplex, quæ sinceræ omnium salvandorum sollicitudinis argumētum est. Et sane, utcumque obdurentur peccatores, & ab iis sic obduratis recedat Deus; sufficientiam pretii adhuc habent in Christi Sanguine effuso; perstat adhuc Sacramentorum institutio, & Evangelii prædicatio; ubique in conspectum veniunt præcepta, consilia, & exempla bonorum. Hæc omnia nonne omnibus proposita, & ad omnium salutem ordinata? *Omnium ergo, cum Prospero concludam, omnium ergo hominum cura est Deo: & nemo est, quem non aut Evangelica prædicatio, aut legis testificatio, aut ipsa etiam natura conveniat; sed infidelitatem hominum ipsis adscribamus hominibus: fidem autem hominum donum Dei esse fateamur, sine cujus gratia nemo currit ad gratiam:* quæ postrema verba gratiæ necessitatem significantia ad subsequentem Exercitationem nos vocant.

EXERCITATIO VI.

De necessitate gratiæ in homine lapso.

405. **D**E necessitate divinæ gratiæ actum a nobis est cum in priori volumine de hæc. Pelag. & Semipelag. differentes, tum in citima hujusce posterioris Exercitatione Janseniana scita oppugnantes. Pelagius enim is erat, qui arbitrio plus nimio tribuens, veram interiorē Christi gratiam sustulit, docuitque, gratiam propter merita dari; quod tamen, invitum quamvis & subdole, in Palæstino Conventu & ipse, ne damnaretur, damnavit. Jansenius *efficacem* gratiam ardenti adeo conatu propugnavit, ut nullam agnoverit gratiam *sufficientem*. Hæc vidimus, hæc refutavimus, Sanctorum Conciliorum statuta, Patrum documenta, perpetuamque Ecclesiæ doctrinam, & traditionem, quantum nostra patiebatur infirmitas, defensantes. Modo ad Scholasticos gressum facimus, animumque intendimus ad trutinam nonnullarum opinionum, quæ circa gratiæ necessitatem in Scholis circumferuntur.

Exercitationis objectum.

Lib. 4. ad
Bonif. c. 5.

406. De gratia disputantes sanioris Theologiæ cultores; eam præ oculis semper habent, *qua agitur, non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus*, docente sic Augustino de Grat. Chr. capite duodecimo; quod idem complectitur gratiam definiens inspirationem *sanctæ dilectionis, qua cognita sancto amore faciamus*; hujusmodi gratiæ definitione instruimur, gratiæ necessitatem ad cognitionem veri, atque ad prosecutionem boni esse revocandam. Quærendum ergo, ad quodnam verum agnoscendum, ad quodnam prosequendum bonum, gratia requiratur: Catholica enim confessione orthodoxi omnes prædicant, verum bonumque supernaturalis ordinis attingi & prosequi absque gratia non posse.

SCHOLIUM.

407. Nonnulla ex dubiis quæ circa necessitatem gratiæ in certo rerum sive agnoscendarum, sive agendarum ordine a Theologis moventur, ortum habent a diverso opinandi modo in elevandis arbitrii viribus, pro ut lapsi hominis arbitrio insunt. Qui sustinent, vigere adhuc potestatem naturalis arbitrii; propterea

propterea quod primi parentis culpa, ut sentiunt, solum in *gratuitis* nobis nocuit, ad quædam agnoscenda & agenda directionem gratiæ minime necessariam contendunt: e contra vero ii opinantur, qui ob originale facinus denudatum non solum in *gratuitis*, sed & in *naturalibus* vulneratum fuisse docent arbitrium. Ut ergo non intorta procedat exercitatio hæc, quæque dicenda sunt, fundamento laud careant, sermonem primo instituam

§. I.

De natura viribus in homine lapso.

408. Summos & doctrina & copia habet utrinque oppugnatores & propugnatores discutiendus impræsentiarum præfixus titulus; quos antequam recensamus, controversiæ statum libeat adperire.

I.

Ludovicus Molina totius ex una parte agminis Ductor absque verborum furo rem sic declarat: *Vires naturales tales secundum se manserunt, quales illas effemus habituri, si in puris naturalibus ad finem tantum naturalem a principio conditi fuissetus. Peccatum namque primi parentis solum in gratuitis nobis nocuit.* Molinae sensa fufius proponit Suarez pro libito communem effutens sententiam, *naturales vires hominis vel liberi arbitrii quoad gradum, seu perfectionem, quam in statu pura natura haberent, non fuisse diminutas in natura lapsa ex vi solius peccati originalis; sed solum quoad robur, & integritatem, quam a iustitia originali accipiebant: Quam sententiam, si Suarezio stemus, tutantur communiter antiquiores Theologi, in quantum dicunt, corruptionem, seu lesionem factam per peccatum originis in humana natura tam quoad supernaturalia, quam quoad naturalia, non esse factam per ablationem alicujus perfectionis naturalis, nec per inductionem alicujus vitiofe qualitatis; sed per ablationem donorum, quæ tam ad elevandam dictam naturam ad supernaturalia, quam ad roborandam, & componendam illam in naturalibus divinitus illi erant superaddita. Ex hoc enim principio satis clare infertur, vires, quas homo haberet in pura natura, non fuisse per peccatum diminutas.* Ita plane cum Molina & Suarezio Gabriel Vasquez, Salazar, Azorius, Valentia, Ripalda, Beccanus, Pennottus, aliique, quibus & Serry volumine 1. pag. 394., & Suarezius loco jamjam adducto accensent Bellarminum; sed quam minus caute, infra patefaciam.

InConcor.
disput. 3.
quæst. 14.
art. 13.

De divina
Grat. pro-
leg. 4. c. 8.
num. 5.

Vasq. in
T. 2. disp.
138. c. 2.
Sal. in de-
fens. Imm.
Concept.
cap. 1.
Ripal. l. 5.
dist. 114.
Sect. 2.
Bec. Opus.
bonor. op.
sec. Cal-
vin. n. 3.
Pennor. in
pugn. l. 9.
§. 7. n. 5.

S C H O L I O N I.

409. Franciscus Suarez hic e vestigio castigandus; quippe fidenti nimis animo scribit: *Hæc sine dubio est sententia D. Thomæ, & communis antiquorum Theologorum.* Sine dubio? an dubia sint verba, dubiique Angelici Præceptoris sensus, post pauca dabo. Audiatur interim eximius Pater, an dubium irrepere possit ullum, Theologiam, quam *Scholasticam* vocant, nam, ut ita loquar, in opposita potius sententia natam esse; tantum abest, ut inde *antiquorum Theologorum* adpelletur *communis* sententia Suarezio-Moliniana. Sententiarum Magister Petrus Lombardus, a quo Scholastici antiquiores ebiberunt, hæc habet: *Per illud namque peccatum naturalia bona corrupta sunt in homine, & gratuita detracta: hic est enim ille, qui a latro-*
nibus

In 2. Sent.
dist. 28.
cap. 8.

nibus vulneratus est, & spoliatus. Vulneratus quidem in naturalibus bonis, quibus non est privatus; alioquin non posset fieri separatio. Spoliatus vero gratuitis, quæ per gratiam naturalibus addita fuerant. Hæc sunt data optima, & dona perfecta, quorum alia sunt corrupta per peccatum, idest naturalia; ut ingenium, memoria, intellectus: alia subtrahita, idest gratuita; quamquam & naturalia ex gratia sint; ad generalem quippe Dei gratiam pertinent. Si dubia sint hæc; ostendat Suarez, quænam pro certis habenda sint.

S C H O L I O N II.

410. Expōita de viribus naturæ post lapsum opinatio ceu possibilem, ut visum est, revocat statum, quem vocant *naturæ puræ*: immo huiusce status hypothēsi tamquam fundamento subnixa regitur. Verum præter quam quod hoc fundamentum undequaque jam conculcimus vol. I. n. 231., nil ex hac hypothēsi convenienter confici potest: quum enim, ut cum Bellarmino adnotat P. Macedo, exacte nequeat esse perspectum, cuiusmodi status ille foret; etiāsi ut non repugnantem demus; necesse est, ad statuendum quid retinuerit, quid perdidit, prorsus divinare. Et sane Bellarminus quamvis lib. de gratia primi hominis cap. 5. constituisse, hominem lapsum ab homine in puris naturalibus condito non magis differre, quam a nudo differat spoliatus, neque, originali detecta labe, deteriorem esse humanam naturam, quam in puris naturalibus conditam: Re tamen exactius perpensa, ita concludit caput quintum decimum libri sexti de amissione gratiæ, & statu peccati: *Tametsi calamitates humani generis ferme omnes potuerint esse naturales, quod accidisset, si Deus hominem sine originali iustitia in puris naturalibus condere voluisset, ex quo sequitur, ut remota revelatione jam habita, & fide in animis nostris accensa divinitus, non mediocriter ratio naturalis fidem ipsam corroborat. Omnino enim verisimile est, non fuisse Deum optimum, & nostri generis amantissimum conditurum hominem tam miserum, quam nunc est, nisi peccati nostri magnitudo tale supplicium meruisset; quare plerique veterum Ethnicorum humane vitæ miseras ita deflent, ut de natura tamquam noverca querantur, vel per has arumnas puniri peccata animarum in alia vita commissæ suspicentur; de quibus recte pronunciavit Augustinus lib. 4. in Jul. cap. 12., eos rem vidisse, causam ignorasse.* Bonitate igitur Conditoris inspecta, minus vero simile autumat, hominem miseris, quæ premittitur, esse onerandum, ni peccati pœna hoc postulasset: Non ergo naturæ proprietates sunt, sed pœna peccati, a quo vulnerata natura & cæcatur ignorantia, ne verum prompte attingat, & languescit infirmitate, ne bonum nonnisi difficulter prosequatur.

II.

411. Cum dicimus, peccatum homini nocuisse in *gratuitis*, cernis illico, peccato hominem amisisse gratiam sanctificantem, & charitatem, ceterasque annexas supernaturalis ordinis virtutes: cum vero proferimus, homini nocuisse peccatum in *naturalibus*, statim assequeris, mansisse hominem a Deo supernaturali, ac naturali fine aversum: indeque humanæ naturæ inflicto vulnus fuisse in donis, quæ sunt naturæ partes, vel a naturæ principiis profluunt: quapropter vulnera in corpore; Unde fame, siti, lassitudine, morbis, doloribusque ingemiscimus; vulnera in animo, ejusque facultatibus; unde

unde ratio & voluntas miserrime patiuntur; quod D. Thomas nitido sermone exponit: sunt quatuor potentie anime, quæ possunt esse subiecta virtutum: scilicet Ratio, in qua est Prudentia: voluntas, in qua est Justitia: Irascibilis, in qua est Fortitudo: Concupiscibilis, in qua est Temperantia: In quantum ergo Ratio destituitur suo ordine ad verum, est vulnus Ignorantia: In quantum vero voluntas destituitur ordine ad bonum, est vulnus malitia: In quantum vero Irascibilis destituitur suo ordine ad arduum, est vulnus Infirmitatis: In quantum vero Concupiscentia destituitur ordine ad delectabile moderatum ratione, est vulnus Concupiscentia. Sic igitur ista quatuor sunt vulnera inflicta toti humane nature ex peccato primi parentis. Quare immerito ad sua pertrahant D. Thomam, qui peccatum nocuisse arbitrantur homini tantummodo in gratuitis, hæcque vulnera non peccati pœnas, sed nature proprietates esse, quales in natura pura fuissent, clarius est quam quod maxime. Igitur cum Augustino, cui se donat Subtilis Magister, Gregorius Ariminensis, Didacus Alvarez, Pennottus, Zumel, Stapletonus, alique antiquiores bene multi doctrina clarissimi, sit

r. 2. q. 85.
art. 3. in
corp.

Greg. in 2.
d. 30. q. 1.
art. 22.

Alv. lib.
de aux. l. 6.

q. 45. & 47.

Pen. in
propugn.

l. 9. c. 7.
num. 1.

Zum. q.
109. art. 2.

Stapl. T. 2.
de pec. o-
rig. cap. 7.

P R O P O S I T I O.

Humana natura Protoparentis culpa nedum gratuitis spoliata; verum etiam in naturalibus donis vulnerata fuit.

412. Prob. 1. illa, quæ Lucæ capite decimo proponitur Parabola de homine descendente a Jericho in Jerusalem, & incidente in latrones eum despoliantes; & plagis impositis abierunt, semivivo relicto. Parabolam hanc arripit Augustinus non uno loco; & in hocce homine ipse Adam, inquit, intelligitur in genere humano Latrones Diabolus & angeli ejus. Quid porro ab hisce latronibus passus est hic homo? Verum est, magnas arbitrii liberi vires homo, cum conderetur, accepit: sed peccando amisit. Infirmus factus est, a latronibus semivivus in via relictus est. Et libro de natura & gratia contra Pelagianos capite quadragesimo tertio eadem sententia reperit: Quis enim eum nescit sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad juste vivendum potestate libera constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus sancius, confossusque vulneribus, non ita potest ad justitie culmen ascendere, sicut potuit inde descendere, amissis per peccatum magnis arbitrii viribus, quas, cum conderetur, accepit; ergo in naturalibus est inflictum vulnus, & sane a peccato; ut proinde peccati effectus sit illarum virium amissio, quas utique adeo infirmas non habuisset in pura natura a quovis immuni peccato. Hanc Augustini intelligentiam adoptarunt Ambrosius, Beda, omnesque Interpretes, nec aliam affigere quis potest, quin Parabolæ vim inferat maximam. Præ ceteris delectat S. Fulgentius Augustini sectator fidissimus: Peccans itaque ille (Adam), qui sine peccandi necessitate creatus est, in eo, quod anime sanitatem delinquendo perdidit, etiam illam cogitandi, quæ ad Deum pertinent, amisit protinus facultatem. Oblitus est enim manducare panem suum, & expoliatus vestimento fidei, carnaliumque concupiscentiarum vulneribus sanciat, sic jacuit oppressus ditione peccati, ut nullatenus aliquod bonæ voluntatis initium habere potuisset.

Lib. 2.
q. cv. q. 19.

Serm. 2.
de verb.
Dom. c. 6.

Amb. l. 7.
in Luc.

Beda. c. 10.
Luc.

De Incarn.
& gratia
cap. 13.

413. Non immoror, id in propatulo ponere, quod Theologi adversantes circa hominem hunc in Evangelicis Parabolis descriptum excogitarunt. De vocibus illis, inquit, metaphoricis esse loquendum, sicuti loquuntur Theologi

logi de istis *nudus*, vel *nudatus*: Eandem enim carentiam justitiæ haberet homo in natura pura, quam habet nunc homo lapsus; quia vero illo in statu justitiam numquam habuisset, diceretur *nudus*; *nudatus* vero in statu hoc; quum fuerit aliquando vestitus. Eademque ipsis ratio est de vocibus, *semivivo relicto*, quæ significant prius habuisse hominem plenioram vitam, quam, deperdita originali justitia, ita perdidit, ut *semivivus* nunc relictus dicatur. Constat in corporis mortalitate, quæ major profecto non est in lapsa, quam in pura natura: nunc tamen habet rationem vulneris, ratione cujus potest homo dici *semivivus*; quum, Gregorio teste, vita sub corruptionis onere mors est potius dicenda quam vita: in pura autem natura nec vulnus foret, nec per inflictas plagas *semivivus* relictus esse diceretur homo; sed *semivivus* tantummodo creatus, vel quid simile. Ita Suarez citato loco n. 20.

414. Hujusmodi interpretamenta in hoc uno collimant, quod, etsi homo dicatur spoliatus, sauciatus, *semivivus*; ejus tamen naturalia dona deterioris conditionis haud sunt quam in pura natura forent: quod quam sit rationi, Sanctorumque Pontificum, & Conciliorum menti extraneum, ordinatim demonstro. Et primum succurrit ratio: Si enim naturalia hominis dona sauciata intrinsece non sint a peccato, sed ejusdem conditionis persistent ac in natura pura perstarent; quomodo distingueretur filius Adam ab eo, qui in natura pura nasceretur? Nonne Adæ filius naturales facultates secum affert, quales pura natura postulat? Si originale peccatum in causa est, cur natura lapsa gratia sanctificante privetur; & eadem gratia privatur conditio naturæ puræ. Quid refert, in uno statu homines fore nudos, in altero esse nudatos? si denudatio majora non afferat incommoda denudato, quam ex sua nudatione patiatur nudus, par profecto est utriusque conditio; & quod inquirunt de nudo & denudato homine est illudere verbis, non re rem agere. Similiter dicendum de vocibus *semivivo relicto*, & *semivivo creato*. Sive relinquatur, sive creetur *semivivus*, in nullo e præfatis statibus, ut Molinianis placet, illa *semivita* naturalia offendit: Ergo filius Adæ a filio naturæ puræ verbis quidem, non conditione distingueretur.

415. Pontifices porro, & Concilia, quæ paullo post dabo, incongrua prorsus probant commenta hæc. Atque in primis animadvertendum reor, quod dum inquirimus, utrum hominis naturalia dona fuerint læsa peccato, non quæstionem de levi quadam hypothese; sed de *facto* instituimus, & quidem non infimi ponderis; quippe quæ auxilii divini necessitatem elever, quamque Pontifices & Concilia veluti inconsideratam relinquere non debebant. Si autem natura peccato invulnerata remanserit, cur expresse non definiunt? vel si invulneratam remansisse intellexerint, cur eam verbis describere, quæ non nisi vulnera describunt? Cur ad rem evolvendam, amenissimis ii non sunt usi vocabulis *nudi*, & *denudati*, *semivivi relicti*, & *semivivi creati*? Ast negotium hoc serio egerunt adversus Semipelagianos, quorum erat opinio, aliquid primævæ integritatis in lapso homine remansisse, unde ad bonum conari per se posset. *Gratuitis* pene denudatum dabant; non ita in *naturalibus*; ideoque si phrasibus illis, quæ sauciatam naturam exponunt Pontifices & Concilia solam intellexissent mutationem, quæ, *gratuitis* amissis, humanæ naturæ contigit transeunti a statu innocentie ad lapsum; id contra Semipelagianos sanxissent, quod ipsi minime contendebant; plena immo consensione fatebantur: Ergo naturam definientes languidam atque extenuatam, in *naturalibus* læsam affirmarunt, ut robur illud, quod Semipelagiani remansisse opinabantur, tollerent a natura.

416. Sed nemo melius commenta Moliniana eliminat Tridentino decernente

nente sessione quinta in decreto de peccat. orig. propter istud peccatum incurrisse nos in *Diaboli potestatem*, totumque hominem secundum corpus & animam in *deterius* esse mutatum. Quam bene P. Macedo Augustiniano-Scotista celeberrimus voces illas in *potestatem Diaboli*, & in *deterius* æqua animadversione perpendens? Incurritne homo per peccatum originis in *Diaboli potestatem*? Ergo nequit eo devenire, ut quicquam participet de statu *naturæ puræ*, ubi non in *Diaboli potestatem*, sed liber & sui juris foret. Porro si in *deterius* mutatus sit, non tenet Suareziana interpretatio, quam supra dedimus n. 413. nempe *prius habuisse hominem plenioris & sanioris vitam, quam per culpam perdidit*, sive, ut Molina explicat, originali peccato vitiatum non tantas habere vires, quantas habebat in statu innocentiae constitutus: non, inquam tenet: Vox enim *deterius*, quæ est comparativa, comparisonem trahere nequit ad statum originalis iustitiæ, in quem vox illa non cadit, quum nihil mali in eo esset; bene vero ad statum *naturæ puræ*, cui defuisset bonum gratiæ; ideoque locum obtinet comparatio deterioris status naturæ lapsæ: Comparativa enim positivum aliquod præsupponunt: atque in casu nostro quidpiam mali esset in statu innocentiae constituendum, ut inde enuntiari recte posset, hominem lapsum in *deterius* esse mutatum. Bene ne dicimus: *deterius* sum in peccato, quam in gratia? absit: sed *deterius* sum in maiore malo, quam in minore. Quum igitur definiant Concilia, hominem peccati causa fuisse in *deterius* mutatum, non de transitu ab insonti statu ad lapsum interpretanda sunt, ne insontem statum malo aliquo labefactemus; sed institui debet comparatio inter statum *naturæ puræ*, in quo gratia non fuisset, & statum naturæ lapsæ, in quo peccatum est; atque hoc pacto optime dicitur, quod deterior factus sit homo. Hac autem instituta comparatione, non poterit nisi in *naturalibus* detrimenta pati; gratuita enim naturæ innocenti tantum, non puræ conveniunt.

417. Cave, ne suspiceris, statum *naturæ puræ* vel realem, vel saltem possibilem a Concilio hic innui, secus ac præstitutum a nobis fuit volum. primo. Duo enim Concilia decernunt; hominis nempe mutationem ab uno ad alium statum, & ipsis mutationis modum voce *deterius* expressum. Mutatio vere est in reali transitu a statu innocenti ad lapsum: Mutationis autem modus refertur ad alium quemcumque statum ab innocenti & lapso diversum ex hypothese non repugnantem. Igitur Conciliorum sensus est, humanam naturam, ex quo ab uno ad alium statum transierit, nunc, quum sit peccatrix, secundum se deterius haberi, quam foret in statu, in quo peccatrix non esset, quamvis huiusmodi status neutiquam repugnaret.

418. II. Apertissimæ sunt Sanctorum Pontificum locutiones, quæ sauciata a peccato natura describitur: Literis enim ad universos Galliarum Episcopos datis scripsit Coelestinus, in *prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse*. Ut autem naturalis possibilitatis nomine intelligerentur vires naturæ, quæ per inflictum vulnus deperditæ sunt, eadem in Epistola capite nono de divino auxilio, quo amissæ vires reparantur, verba faciens subdit: *quo utique auxilio, & munere Dei non auferatur liberum arbitrium; sed liberatur, ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de imprudente fiat providum*: atque illud est quod inquit Augustinus, quum mæstissimam metamorphosin in natura a peccato factam sæpius commemorat: *subintravit ignorantia rerum agendarum, & concupiscentia noxiarum, quibus comites subinferuntur error, & dolor...* Enchir. cap. 13.
Omne malum hominis error & infirmitas: aut nescis quid agas, & errando laberis; aut scis quid agi debeas, & infirmitate superaris. Nonne hic cernis

arbitrium illud tenebrosum errore & infirmitate languidum, quod, opitulante Deo, fit lucidum, fit sanum, ut Cœlestinus dixerat? Cœlestino consonat Gelasius Papa in *Epistola ad Episcopos per Picenum constitutos* scribens, ipsam humanam substantiam depravatam esse, quod subdit, indicata jam gratuitorum donorum spoliatione, ut inde in *naturalibus* inflicturn a peccato vulnus intelligatur.

419. III. Concilia itidem manifestissima suffragantur. Et primo quidem prostat Arausicanum secundum capite primo ita definiens: *Si quis per offensam pravaricationis Adæ non totum, id est, secundum corpus & animam in deterius dicat hominem commutatum Pelagii errore deceptus adversatur Scripturæ.* Et capite vigesimo quinto pressius catholicum hunc sensum confirmat, ut proprium Scripturarum, Patrumque antiquorum. *Secundum superscriptas sanctarum Scripturarum sententias, vel antiquorum Patrum definitiones, Deo propitiante, & predicare debemus & credere; quod per peccatum primi hominis inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum, sicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum est, possit, nisi gratia eum misericordie divina prævenierit.* Accedit Valentinum III. can. 6., ubi de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato; sed per gratiam Domini Jesu fidelibus ejus redintegrato, & sanato, inculcat, tenendum esse plena fide, quod Pontifices Sanctissimi tradiderunt. *Moguntinum* similiter, infirmitatibus humanæ naturæ capite tertio & quarto descriptis, sic quinto capite omnia in unum redigit. *Hoc primorum hominum peccatum, propagatione in omnes homines transire, ac secum pœnam suam trahere, ut sint natura omnes homines iræ Dei, mortis, & damnationis rei, & in peccatum proni: qui per libertatem arbitrii sui, quæ exigua & infirma in eis residet, nondum adjuti gratia Dei, ea quæ sunt spiritus, & ad salutem conferunt, non agnoscere, nedum appetere queant.*

420. Sanctissimis hisce institutionibus rem totam conficere videtur Tridentinum Concilium; quum sess. quinta de peccat. orig. statuat: *Si quis non confitetur, primum hominem, cum mandatum Domini in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, totumque Adam per illam pravaricationis offensam secundum corpus & animam in deterius commutatum fuisse; anathema sit.* Et clarius sess. sexta capite primo naturalium donorum exprimit attenuationem inquiens: *Tametsi in eis liberum arbitrium minime extinctum esset, viribus licet attenuatum, & inclinatum.* Hanc Tridentini sanctionem jam vides Arausicani verbis confectam, ut doctrinam hanc in Ecclesia fuisse perpetuam, deprehendatur.

421. Dices, (ita cum Molina Suarezius allatas auctoritates interpretantur) vulneratum dici hominem, debilioremque factum in corpore & animo; non quod homo naturale donum peccato amiserit; sed quod fuerit ablata justitia originalis, quæ naturalem defectum, subveniendo, impediēbat. Ita Suarezius ibid. n. 15. & 19.

Contra est. Vulneratum in *naturalibus* dici hominem propterea quod peccatum originale dumtaxat justitiam amoverit, qua inordinati naturæ motus coercebantur, perinde est peccatum directe ac primario originalem justitiam sustulisse; ergo læsionem intulit naturalium donorum indirecte saltem & secundario; eo fere pacto, quo ægritudo sanitatem primario depellit, infertque secundario debilitatem, ex qua male ordinati in corpore motus per se sequuntur. Verum parca nimis oratione dixi. Justitia originali semota, læsionem

fionem *directe* & *per se* intulit originalis culpa; *indirecte* vero subsecutos lesionis effectus; illo plane modo, quo ægritudo, depulsa sanitate, *directe* & *per se* naturam debilitat; inordinatos autem corporis motus ex debilitate provenientes *indirecte* caussat. Hinc de lapsi hominis conditione ita locutos fuisse vidimus Pontifices & Concilia, ut non totam hominis lapsi jacturam ponerent in nuditate justitiæ originalis; sed ultra in noxis plurimis, quibus naturam humanam *per se*, & *intrinsece* peccatum afficit, unde quo ad naturalia dona vulneratam, sauciatam, vexatam, perditam Augustinus adpellet; & affirmet Leo Magnus, *naturalem generis nostri dignitatem esse formam divine benignitatis amissam per peccatum*; & fateatur Gregorius, *hominem ab ingenite potestatis facultate cecidisse*, & scribit Isidorus, *hominem qui bonus naturaliter fuerat conditus, culpæ merito contra naturam malum effectum*. Cavendum ergo ab eorum Theologorum interpretationibus, quarum ne vestigium quidem ullum exhibent Sancti Patres.

De nat. &
grat. c. 53.

422. IV. Ratio porro invictissima occurrit, qua probat laudatus, nec satis umquam laudandus P. Macedo, exiguum malum, exiguamque temporalem pœnam nobis esse originali peccato inflictam, si naturalibus illæsis, gratuita solummodo surriperentur: Ea enim quæ sunt indebita, supra naturam sunt; extranea naturæ, naturæ neutiquam conveniunt; nil ergo mitum, naturam, quæ aliunde accepit, ex quibus ornari naturaliter non debuit, amisisse; nec magnum pœnæ genus est eo privari, quod ad naturam non spectat. E contra terret multum, & magnam punitionem sapit, iis puniri in donis, quæ naturæ sunt propria, & sine quibus creari rationalis natura nec debuit, nec potuit. Pœna siquidem est adversa naturæ, eique damnum affert, infertque malum: ubi autem natura suis fruitur naturalibus bonis, malum pœnæ esse nequit.

Sententia Scoti dictis consona.

423. Henrici Gandavenfis opinio est, originalem justitiam, præter infusa dona, includere rectitudinem quandam naturalem; cæteroquin peccatum homini surripuisset tantummodo supernaturale donum, hominemque in *naturalibus* minime vulnerasset; quod opponitur Luc. 10. *Plagis impositis &c.* ubi ait Glossa *peccatum vulnerat in naturalibus*. Vulnerationem Scotus admittit; quamvis in Henricum expostulet, quod ex vulneratione naturale aliquid velit in justitia originali contendere. Immo rationem hanc Henrici exsufflans, non vulnerata solummodo per peccatum naturalia concedit; sed vulnerationis modum explicat, ut inde opinionem Henrici ostendat minus firmam. Inquit ergo in vulneratione nullam amitti partem, sed partium sufficere discontinuationem, qua fit, ut corpus suis in operationibus impediatur; similiter vulnerata per peccatum natura, natura non deperditur, sed Creatori suo non amplius unita, bonum sui usum amittit. *Ad primum respondet, quod qui vulneratur, nullam partem sui amittit, licet continuitas solvatur, & per hoc reddatur minus habilis ad operationes suas, immo privetur bono usu sui. Natura enim integra manens, secundum Dionysium de divin. nom., vulneratur, quando fit inhabilis ad usum rectum; quod fit per crebram carentiam rectitudinis actualis.* Præ ceteris tamen illud teneo, quod exhibet quolib. 14. §. *dico igitur*. In adæquato intellectus objecto ibi assignando pro statu isto, tenet cum D. Thoma, *statum istum non esse naturalem, nec istam impotentiam intelligendi, respectu multorum intelligibilium, esse naturalem, sed pœnalem*; probatque Augustini verbis ex libro quintode-

In 1. d. 37.
q. 1. §. ad
primum
respondet.

cimo de Trinit. cap. vigesimo septimo: *certa oculis tuis interioribus lux illa monstravit*, illa scil. æterna, de qua ibi locutus est: & subdit: *Quæ igitur causa est cur acie fixa lucem ipsam videre non possit? nisi utique infirmitas? Et quis eam tibi fecit, nisi iniquitas?* Et de hoc supra ibidem. *O tu anima mea, ubi te sensis esse? ubi jaces?* Sequitur: *agnosce recte te esse in hoc stabulo, quo Samaritanus ille produxit illum, quem reperit multis a latronibus influctis vulneribus semivivum relictum.* Hactenus Subtilis Doctor: ex quo colligere pronum est, & ipsum in statu lapso vulneratam agnoscere cum Augustino intelligendi potentiam; proindeque minime naturalem, sed pœnalem esse ignorantiam, qua potentia hæc modo obcæcatur.

Satisfit objectionibus.

424. Objic. 1. Intrinsicæ diminutio naturæ vel facultatis duobus tantummodo modis fit; vel per subtractionem alicujus realis & physicæ perfectionis talis naturæ; vel per additionem alicujus qualitatis inconvenientis. Neutrum horum reperitur in homine lapso, facta comparatione ad hominem in puris naturalibus: Ergo homo lapsus nullo modo habet diminutas vires ad bene operandum, magis quam essent in homine puro. Minorem probat latissima oratione Suarez ostendens, perfectionem nullam sublatam esse a natura, neque additam vitiosam ullam qualitatem, quæ nec fingi potest qualis sit.

Ibid. n. 8.
9. 10. 11.

Resp. Afferentes nos naturam remansisse in *naturalibus* vulneratam, non dicimus quicquam de naturali potentia, sed plurimum de recto ejusdem exercitio amisisse; quod per additionem pœnæ asserimus factum absque ulla physicæ facultatis jactura: Nonne adjectis gratiæ donis, est mutata in melius, quin aliquid de physica sui constitutione detractum sit? Ergo & hisce donis deperditis, sola additione pœnæ est in deterius mutata, quin deperditas dicamus ejusdem naturales potentias. Malorum igitur pondere obruta imminutas, laceffitas, difficilesque sentit in se ipsa vires. Aversa a Deo, ad malum prona facta est, ad bonum nonnisi commutabile propensa. Ignorantia cæcatur, nonnisi a luminosissima charitate illustranda, ut cognoscat; infirmitate detinetur nonnisi a flagrantissima charitate sananda, ut agat. Tot porro mala ipsi post lapsum adjecta usum quidem naturalis potentiæ impediunt, non potentiam intrinsece diminuunt; quemadmodum qui acuto polens visu habeat caligine suffusos oculos, objecta non cernit; eccur? ex defectu potentiæ? non; sed ex impedimenti positione. Pariter, ut quis viribus valens infirmus evadat, necessum ne est, ut ipsi brachia amputentur? non: sat erit, si pondere aliquo opprimatur, quod validæ facultatis usum impediat. Dico pœnas naturæ adjectas, absque ulla suæ facultatis physicæ jactura: quandoquidem asserere haud metuo, passam esse facultatem, quam moralem dicunt; additamque propterea qualitatem incommodam, quæ non physica, sed moralis sit; propensionem scilicet ad malum, atque appetitus sensitivi deordinationem. Porro inconveniens hocce additamentum subtractionem secum affert propensionis ad bonum & subordinationis appetitus; utrumque enim peccando amisit. In sensu igitur morali subtracta est vera perfectio, atque addicta naturæ inconvenientis qualitas.

425. Instat Suarez 1. Originale peccatum non esse quid positivum, sed meram privationem: Ergo additio talis culpæ, non additio alicujus rei, sed potius ablatio est. 2. Peccatum originis in sola a Deo aversione consistit: ergo *per se*, atque, ut ajunt, *formaliter* non auget bene operandi difficultatem.

tatem intra ordinem naturæ, quia nec minuit inclinationem ad bonum honestum; quum potentias ipsas in se non minuat; nec auget inclinationem ad contrarium; quia hæc non augetur, nisi per conversionem positivam ad bonum aliquod interius. Sed

426. Contra est. Originale peccatum non est quid pure privativum, sed ita privativum, ut cum positivo connexum sit; quapropter non opinionis, sed fidei res est in Conciliis Arausicano II. Valentino III. & Moguntino sancita (n. 419.) originalis peccati nomine non nudam originalis justitiæ privationem intelligi, sed privationem cum reatu animæ infixæ connexam; ideoque talis culpæ additio, non mera ablatio est, sed ablatio simul & additio. Id porro quod per originis culpam additur, illud est, sub quo naturæ vires attenuantur, infirmantur, lugendaque vulnera patiuntur; comparatione, qua uti solent adversantes Theologi, ut hanc nostram opinionem aggrediantur, responsionem hanc, & opinionem nostram una confirmo. Par est proportio positivum inter & privativum, ac inter physicum & morale; hinc dicere consuecunt, ab originali peccato, quod quidpiam morale est, nihil posse tolli a natura, quæ est quid physicum. Verum inquirunt si de iis sit sermo, quæ pure physica sunt, ut substantia naturæ, potentiæ, ejusque sensus; hæc sane a morali corrumpi nequeunt: sed male ratiocinantur de iis, quæ ita sunt physica, ut cum moralibus connectantur, quæ præcise non sunt de constitutione naturæ, sed ex ea jam constituta oriuntur, atque ad operationem magis, quam ad naturam pertinent, ut sunt ejus vires: Quapropter adversus Pelagianos naturæ vires petulanter jactitantes aiebat eximius divinæ gratiæ defensor Augustinus: *Quid tantum de naturæ possibilitate presumitur? De nat. & vulnerata, sanciat, vexata, perdita est.* Naturæ igitur vigor, atque robur, grat. c. 53. quod per naturæ possibilitatem Augustinus intelligit, vulneratum, sauciatur, perditumque est; hoc autem robur, hic vigor ita est quid physicum, ut cum morali connexum sit; ad operationem quippe spectat, nec aliter ad naturam, nisi quod ex ipsa derivat. Quemadmodum ergo a morali læditur physicum cum morali connexum; ita læditur a privativo connexum cum positivo; cujusmodi est, ut vidimus, originale delictum.

427. Porro ad legentium mentem revoco argumentum, quo Pelagius a primi parentis culpa vitiatam esse naturam inficias ibit. Natura, aiebat ille, substantia est: & si ita est, quomodo potuit humanam debilitare vel mutare naturam, quod substantia caret? Vanissimam hanc argutationem ita retundit Augustinus: *Nonne attenditur, ut alia omittam, etiam non manducare, non esse substantiam? A substantia quippe receditur, quoniam cibus substantia est. Sed abstinere a cibo non est substantia; & tamen substantia corporis, si omnino abstinetur a cibo, ita languescit, ut valitudinis inequalitate corrumpitur, ita exhauritur viribus, ita lassitudine debilitatur, & frangitur, ut si aliquo modo perduret in vita, vix possit ad eum cibum revocari, unde abstinendo vitiata est. Sic non est substantia peccatum, sed substantia est Deus, summaque substantia, & solus verus rationalis creatura cibus, a quo per inobedientiam recedendo, & per infirmitatem non valendo capere quod debuit, & gaudere, audis quemadmodum dicat: Percussus sum sicut fœnum, & aruit cor meum; quoniam oblitus sum comedere panem meum.* Nil apertius, validiusque, ut nostra firmetur assertio, argumentum ita colligendo: abstinencia a cibo substantiæ privatio est; corporis tamen substantiam exhaurit viribus, lassitudine debilitat, atque frangit: Ergo etsi peccatum privatio sit, quid positivum relinquere in natura potest. Profecto ideo contingit privatum; quia attenuatio virium, & lassitudo cum abstinencia a cibo connectitur;

De nat. &
grat. c. 53.

De nat. &
grat. c. 19.

Ibid. c. 20.

tur; atque ex ipsa oritur: ergo & alterum; Privatio namque originalis justitiæ & vulnerata, fauciata, vexata, perditæque naturæ possibilitas in lapso homine connectuntur, unumque ex altero profilit.

428. Dices. In angelis prævaricatoribus integra mansisse naturalia, communis est Theologorum sententia: ergo privatio originalis justitiæ cum naturalium vulneratione non connectitur.

Resp. disting. antec. In malis angelis integra remanserunt naturalia, scil. principia naturæ, proprietatesque ex hisce principiis causatæ, conc. naturalis ordo, rectaque juxta eundem ordinem operatio, nego antec. *Bonum nature*, inquit D. Thomas, *potest tripliciter dici. Primo ipsa principia nature, ex quibus ipsa natura constituitur; & proprietates ex his causatæ, sicut potentiæ animæ, & alia hujusmodi. Secundo quia homo habet a natura inclinationem ad virtutem, ipsa inclinatio ad virtutem est quoddam bonum nature. Tertio modo potest dici bonum nature donum originalis justitiæ, quod fuit in primo homine* (animadvertite quo sensu a D. Thoma naturæ bonum dicatur) *collatum toti humane nature. Primum igitur (bonum nature) nec tollitur nec diminuitur per peccatum. Tertium vero totaliter est ablatum per peccatum primi parentis; sed medium scil. ipsa inclinatio naturalis ad virtutem, diminuitur per peccatum.* Hac triplici circa naturæ bonum præmissa consideratione, explicat Dionysium 4. de divin. Nom. dicentem *bona naturalia in Dæmonibus manent integra post peccatum*; Dionysium nempe loqui de bono primo naturæ, quod est esse, vivere, & intelligere, ut patet ejus verba intuenti. En ergo quo sensu doceant saniores Theologi, integra mansisse in malis angelis naturalia.

429. Nil minus loculentissima sunt, quæ habet Aquinas 1. 2. q. 109. art. 7. *Bonum nature (peccato) corrumpitur, in quantum natura hominis deordinatur, voluntate hominis Deo non subiecta. Hoc enim ordine sublato, consequens est, ut tota natura hominis peccantis inordinata remaneat. Similiter lib. 4. contra Gentes cap. 72. Tertium detrimentum, inquit, quod homo ex peccato sustinet, est quedam debilitatio naturalis boni, secundum quod homo peccando redditur pronior ad peccandum, & tardior ad bona agendum; Quod homini contigit, & malis angelis contigisse securi affirmamus: Nefas enim est negare, in deterius esse mutatos secundum naturæ dignitatem, naturalem eorum puritatem, agendique rectitudinem, adjectis pœnis, ceterisque miseriis summis ex peccato advenientibus.*

430. Insurgit Suarez D. Thomam loqui de subiectione corporis ad animam, & inferioris appetitus ad superiorem, probatque non fuisse naturalem, quia alias permansisset post peccatum; quod intelligi potest de quocumque bono, in quo dicitur natura humana diminuta per peccatum; nimirum inferendo, non esse naturæ debitum; nam si fuisset, permansisset. Insuper Dionysius absolute dixit, naturalia in Dæmonibus mansisse integra: Ergo intellexit tam de ipsa natura, quam de omnibus, quæ a natura fluunt, seu naturali vinculo sunt illi connexa. Sed

Contra. Cerebrosa est hæc Suarezii intelligentia: citato namque articulo quærit Angelicus Doctor: *Utrum peccatum diminuat bonum nature*; & juxta suprapositam triplicem boni naturalis divisionem, non secus, resolvit. Porro tertio ejusdem quæstionis articulo de vulneribus naturæ inflictis per peccatum agit; ibique sane docet, quod per justitiam originalem ratio perfecte continebat inferiores animæ vires, & ipsa ratio a Deo perficiebatur, ei actualiter subiecta; *Hæc autem, prosequitur, originalis justitia subtracta est per peccatum primi parentis. Et ideo omnes vires animæ remanent quodammodo*

modo destituta proprio ordine, quo NATURALITER ordinantur ad virtutem; & ipsa destitutio dicitur VULNERATIO NATURÆ. Ad virtutem ergo inclinat homo naturaliter; quam inclinationem cum peccando perdiderit, ideo in natura dicitur vulneratus. Nec vere, nec sane infertur, quod post peccatum remansisset, si fuisset naturæ debita: Siquidem inclinatio hæc non est debita, nec tamquam principium, ex quo natura ipsa constituatur, nec tamquam proprietas causata a natura; quemadmodum sunt potentiæ animæ, de quibus jam dixerat Angelicus.

431. Minus serio animadvertit Suarez, Dionysium absolute locutum fuisse. Quid inde? Castigarene intendit D. Thomam, propterea quod absolutam Dionysii locutionem ad bonum naturæ priori modo acceptum coarctaverit? Malene habet, quod *bonum naturæ* a D. Thoma dicatur tripliciter? Ita sit. Verum D. Thomæ potius quam Suarezio fidem quisque suam, ut reor, oppignerabit.

432. Objic. 2. & ultimo. Omnis bene operandi difficultas ex originali peccato suboritur, provenit vel ex ignorantia intellectus, vel ex concupiscentia fomitis, vel ex corporis mortalitate: Hæc autem tria majora haud sunt in lapsa, quam in pura natura. Ignorantia enim ex peccato consistit in sola negatione, & privatione, quatenus nascitur homo sine fide, & sine ullo habitu infuso præter nudam potentiam intelligendi: Hæc autem ignorantia inesset homini in puris naturalibus creato. Hoc idem facile de concupiscentia probatur: facultas siquidem appetitus sive irascibilis, sive concupiscibilis in se immutata non est, nec intensior, aut remissior facta. Mors tandem non est major in lapsa natura, quam esset in pura; quia in utroque statu est eadem humani corporis compositio.

Resp. Id revocando quod scripsi n. 410.; Hic enim natura lapsa puræ comparatur. At, quum nobis compertum minime sit, qualis ille puræ naturæ status futurus esset; cujusmodi foret, divinandum est; ideoque ut aerea, atque fictitia habebitur semper ratio illi statui subnixa. Nihilominus adversantium vestigia sequor, & ex hypothese illius status difficultati propositæ occorro. Concessa igitur majori, nego minorem cum adnexa probatione. Ignorantia, quæ ex peccato est, non in sola fidei privatione consistit, habitusque infusi, ita quod nuda habeatur solummodo intelligendi facultas; sed præter privationem hanc, & nudatam quovis lumine intelligendi facultatem, vitium experimur ejusdem facultatis usum, unde approbamus falsa pro veris, ut erremus inviti, & nostra impeditur voluntas, ne moveatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abstinendum: Quapropter ignorantia & difficultas, adversus Pelagianos Augustinus agebat, *quam patitur homo ab exordio nativitatis suæ, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati.* Eandem ergo, quam modo patitur, ignorantiam, non pateretur homo in natura pura; quia prout ratio destituitur suo ordine ad verum, vulnus est ex primi parentis peccato toti humanæ naturæ inflictum. (n. 411.).

433. Quod subditur de concupiscentia non improbo, spectata facultate appetitus sive irascibilis, sive concupiscibilis in se, non autem inspecto inordinato usu, cui facultas ex peccato subjicitur, per impetum animi ad turpia, & immoderata trahentem. *Motibus igitur suis anima, quos habet secundum spiritum, adversatur aliis motibus suis, quos habet secundum carnem: & rursus motibus suis, quos habet secundum carnem, adversatur aliis motibus suis, quos habet secundum spiritum: & ideo dicitur: caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem:* ita Augustinus. Infelix hoc est appetitus sensitivi exercitium, quo natura lapsa vexatur, quoque
pura

Ibid. n. 14.

De dono
perf. c. 11.
3. de lib.
arb. c. 18.Lib. 6. ad-
vers. Jul.
c. 14. n. 41.

pura natura sane careret. Hinc repetere libet cum D. Thoma, appetitum sensitivum, in quantum destituitur ordine ad delectabile moderatum ratione, esse vulnus concupiscentiæ; quod in natura peccato factum est.

434. Ad illud tandem de morte; do libentissime esse ex principiis naturæ ductam, neque maiorem esse in uno quam in altero statu; ut mors animæ a corpore divisionem, ipsiusque corporis dissolutionem importat; non autem ut has sive illas adnexas habet affectiones doloris & pœnæ, quæ a peccato tantummodo sunt. In ambobus igitur statibus mors eadem reapse foret; modus idem mortis non foret. Tot profecto infortunia, quæ in natura lapsa nos premunt, in natura pura minime irrepsissent: Qua de re, quum vita felicior esset, esset & mors tranquillior, quæ plus quam cruciatus, rationem transitus habuisset sine magno sensu doloris.

435. Hæc de naturæ viribus in homine lapso discussa præmissi; & Molinæ morem gerens, diversa tamen intentione, concludo: *Huc usque de viribus arbitrii nostri ad naturalia, & supernaturalia opera, veluti in basim ac fundamentum ceterorum, quæ dicenda sunt toto hoc opere, tota, ipse dicam, hac exercitatione,*

In conc.
disput. 22.
p. 99. edit.
Antwerp.

§. II.

De necessitate gratiæ ad cognitionem veri.

436. Inter vulnera, quæ per peccatum originis humana natura patitur; connumeratur ignorantia, qua, ratio destituta suo ordine ad verum (n. 411.) approbat, ut paullo ante diximus, falsa pro veris, & errat invita: Hinc luminis adjutorio habet opus, ut, depulsis tenebris, ei innotescat quod latebat, & *ibi discat ubi ignorabat*, ait Prosper. Dubium movemus, utrum ad quodlibet verum agnoscendum, divini luminis adjutorio opus sit; cognitionis nomine intelligentes, ut scite advertit Bellarminus, non simplicem apprehensionem, sed iudicium quoque imperium voluntatis præcedens, quale inter consulendum de aliqua re exerceri solet.

Cont. Col.
lat. c. 3.

Lib. 5. de
grat. & lib.
arb. c. 1.

DEFINITIO I.

437. *Verum aliud naturale est, illud, nempe, quod in hocce statu facultati intellectivæ proportionatur, nec ejusdem excedit percipiendi vim, cujusmodi sunt veritates vel ex sensibilibus, vel ex principiis per se notis deductæ; aliud supernaturale, quod captum nostrum pro statu isto superat; ut est quodlibet fidei nostræ mysterium.*

DEFINITIO II.

438. *Verum naturale modo speculativum, modo practicum adpellatur. Speculativum dicitur illud, quod menti nostræ tantummodo cognoscendum proponitur, quin actioni ponendæ inserviat. Practicum ex adverso, quum ita exhibetur cognoscendum, ut ad ponendum id quod cognoscitur ordinetur.*

SCHOLION I.

439. *Verum naturale sive speculativum sit, sive practicum vel est in ordine physico, qui veritates respicit a naturali serie, combinatione, successione, varia-*

variatione; ac vi causarum ordinem naturæ constituentium nobis propositas; humanisque disciplinis traditas & comparatas; ut ea sunt, quæ in physicis, mathematicis, ac mechanicis discimus; vel est in ordine *moralis* veritates complectens, quæ ad officia virtutum, hominumque mores probe instituendos spectant.

S C H O L I O N II.

440. Hæ porro veritates in ordine *moralis* contentæ spectari adhuc possunt, vel ut verum aliquod *universale*, quando nimirum mens in solo veri illius intuitu conquiescit, abstrahendo a circumstantiis requisitis, quæ illud connotant, prout ad honeste hic & nunc operandum inservit; vel spectari potest, ut verum aliquod *particulare*; quum scilicet mens ultra intuitum, quo in illud verum defigitur, circumstantias quoque secernit, requisitas ad actionem pro hic & nunc ponendam, ad quam illa veritas ordinatur. Sic veluti universale verum *speculativo-practicum* quisque contemplatur pronunciatum illud morale *quod tibi vis fieri, alteri feceris*, ac proinde agnoscit, esse pauperibus subveniendum; ipse enim tantumdem vellet, paupertate si premeretur. Ast in sola hujusce veri cognitione sistit, quin elever, cuinam pauperi, & quando succurrendum sit: Quod si deprehendat, stipem huic vel illi pauperi, hoc vel illo tempore esse erogandam; verum *particulare* tunc assequitur.

A N I M A D V E R S I O.

441. Morale opus ad honestas actiones ordinatum contemplantur Theologi, modo ut consistens in ipso operis officio ex. caus. in operiendo nudo, in periclitante liberando, in agri vulneribus fovendis, similibusque præstandis officiis, quæ *bona* dicuntur, & sunt profecto; modo ut opus illud, bonaque officia per opus illud præstita referantur in Deum finem ultimum; qua posita relatione, non solum bona, sed etiam *bene facta* vocantur. Cognitio operis moralis hac secunda consideratione accepti, est cognitio veri, quod naturæ ordinem transilit; ideoque nonnisi divini adjutorii ope comparanda; de hujusmodi autem vero præsens institutum non quærit; proindeque moralem veritatem practicam non considerat cum relatione ad finem ultimum: sed illam respicit sistentem in officio virtutis, ad quam veritas illa ordinatur; nullatenus interim memorata quæstione, qua discutitur, an opus, quod *bonum* ex officio est, sit etiam *bene factum*, & bonum undequaque nullo vitio permixtum.

D E F I N I T I O III.

442. Verum naturale quodcumque sit, & cujusvis ordinis assequi potest dupliciter; potentia nimirum *physica*, vel *moralis*. Prima est, quæ debitam habet cum objecto proportionem, præcisè impedimenti illud attingendi. Altera vero, quæ ultra debitam hanc proportionem, nullo obstaculo irretitur, quod objecti cognitionem impedire valeat.

S C H O L I O N.

443. Utraque porro veritas tum *physica* cum *moralis*, cum *speculativa*, tum *practica*, quæ potest duplici potentia attingi, potest itidem dupliciter
De Gratia Christi, Tom. II. Dd sumi;

sumi; *collective* pro quacunque veritate, vel *distributive* pro aliqua dumtaxat, vel pluribus seorsim acceptis. Esto exemplum a Frassenio propositum. Habeat quis unum obulum: hunc potest cuilibet pauperi *distributive* impertiri; quum ex pauperibus nemo sit, cui, si velit, obulum illum erogare nequeat. Nequit autem omnibus tribuere *collective*: siquidem fieri haud potest, ut omnes eundem obulum accipiant. Similiter inquirimus, an hocce in statu possimus veritates omnes ita *distributive* cognoscere, ut ex eis nulla sit, quæ naturaliter innotescere nequeat; an vero omnes etiam *collective* de tegere lumine ratiocinii, ac studii ope comparato: comparato, inquam: indubia enim res est, Rationalium menti lumen inesse a natura insitum: & clarius hinc apparere quid sequendum sit, quidve fugiendum in præstantiori intellectu, ubi congenitum lumen præstantius effulget.

Varia, quæ in hac re circumfertur, opinandi ratio.

444. Prima opinio eorum est, qui nullam veritatem docent nos certo cognoscere absque speciali illustratione; ita Henricus in Sum. art. 1. q. 2. & quodlib. 3. q. 14. Gregorius Arim. in 2. sent. disp. 26. q. 1. art. 1. concl. 2. Capreolus in 2. sent. disp. 28. q. unica, art. 3. in resp. ad argum. contra primam conclus., & Gaspar Casalio lib. 3. de quadripart. justit. cap. 32., quorum Scholasticorum sensa interpretatur Vasquez disp. 188. cap. 2. n. 3. contendens, non de naturali qualibet veritate, sed de illa tantum, quæ affectum ad operandum moveat, fuisse locutos. Et quo ad Vasquezium spectat, gratiam hic vult necessariam, quæ non sit gratia per Christum, sed gratia Dei, ut late differit n. 7. & 8.

445. Secunda opinio, docet, posse hominem lapsum cum solo generali concursu veritatem omnem speculativam assequi cum *distributive* tum *collective* sumptam; quod dubio procul sensit Cajetanus 1. 2. q. 109. art. 1., quippe qui asseruit, hominem non incurrisse, peccando, ignorantiae vulnus quoad speculativam naturalium virtutum notitiam. Durando, & Medinae adscribitur hæc opinio: repugnat tamen Franciscus Suarez lib. 1. de necessit. grat. cap. 1. n. 10.

Tertia opinio asserit, posse hominem lapsum sola generalis concursus ope deprehendere veritates omnes naturales sive speculativas, sive practicas *distributive*, non tamen *collective* acceptas: ita Thomistæ communiter.

S C H O L I O N.

446. Concursus generalis nomine venit auxilium nobis collatum ad actus perficiendos naturæ debitos. Hinc auxilium illud adpellatur debitum juxta providentiam generalem, qua Deus unicuique impertitur, quæ uniuscujusque naturæ conveniunt. Jam vero sit

P R O P O S I T I O I.

Homo lapsus ut aliquod naturale verum sive speculativum, sive practicum assequatur, speciali adjutorio non indiget.

447. Prob. 1. notissima Apostoli denuntiatione, qua certiores nos facit, quam & quomodo habuerint Gentiles Philosophi de Deo notitiam. *Quod*
 Ad Rom. 1. v. 19, *notum est Dei, manifestum est in illis: Deus enim illis manifestavit: Invisibilia*

visibilia enim ipsius a creatura Mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus & divinitas, ita ut sint inexcusabiles; quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt. Hisce non ambigue pronuntiat Gentiles ex creaturis tamquam ex Dei effectibus ratiocinantes aliquam Dei notitiam comparasse: Unde Augustinus affirmat, *per visibilia creaturæ pervenisse ad intelligentiam invisibilis Creatoris*, eosque *cognitores Creatoris per creaturam* adpellat, ut inexcusabiles idcirco fuerint, quod Deum naturali contemplatione assecuti, non sicut Deum glorificaverunt. Porro, si ad Creatoris notitiam, quæ ceteris sublimior est, naturali possumus contemplatione pervenire, eo magis ad veritates illas, quæ humanis disciplinis, earumque exercitio menti subministrantur.

De Spir. &
lit. c. 12.

448. Plausibilem insuper rationem exhibet D. Thomas, quam amplectuntur Thomistæ omnes. Unaquæque virtus, inquiunt, rebus creatis indita vim habet effectricem a Deo ad aliquem determinatum effectum proprietati suæ consentaneum: Virtus enim activa vel hujusmodi non est, vel effectiva sui actus est. Ita habet ignis vi suæ formæ efficaciam ad comburendum, Sol ad illuminandum, visus ad videndum &c. Atqui intellectus hominis lapsi vim habet cognoscitivam; ipsum scilicet intellectuale lumen: Ergo de se sufficit ad quædam naturalia percipienda, solum addito generali concursu, quo creaturam quamlibet movet Deus secundum suæ providentiæ ordinem, ut in D. Thoma explicate legimus: *Actio intellectus, & cujuscumque entis creati dependet a Deo quantum ad duo. Uno modo in quantum ab eo habet perfectionem, sive formam, per quam agit; alio modo in quantum ab ipso movetur ad agendum: quæ quidem ratio est secundum suæ providentiæ ordinem.*

1. p. q. 103.
art. 1.

In 2. q. 109.
art. 1.

449. Et sane, si hujusmodi motio sufficiens haud foret, quis humanum intellectum quacumque alia forma, & facultate naturali non diceret imperfectiorem? Aliæ siquidem facultates, ex. caus. visiva, atque vegetativa solius generalis motionis ope actus suos, effectusque proferunt: Ergo, si tantumdem haud posset intellectualis hominis facultas; hæc, quamvis ceteris facultatibus præstantior, tamen vilesceret, quum id non posset quod potest inferior.

450. Dices, hæc probare plusquam posita propositio postulat; nimirum posse hominem non aliquod tantum, sed quodcumque naturale verum assequi: qui enim potis est ad majus, ad minus quodcumque valet. Nulla ergo naturalis veritas posset lapsum hominem præterire, eo ipso quod ad Dei notitiam ceteris sublimiorem perveniat.

Resp. Quodcumque naturale verum potest homo lapsus attingere potentia physica, non autem morali. Positionem nostram coarctamus ad aliquod tantum; non quod hominis intellectiva facultas debitam non habeat proportionem cum omni naturali vero, adeoque sit aliquod verum humano captui improporcionatum; sed quia plura prostant quandoque impedimenta, quibus irretitur, ne omne verum naturale attingat, ut infra videbimus; quod sane defectum infert potentiæ morali, non physica; (n. 442.) eo pacto quo visiva facultas hominis cum luce proportionatur; quamvis repagulum, quo impeditur lucis conspectus, remove nequeat.

451. Dices iterum: In producto Pauli testimonio habemus, Deum ea Gentilibus revelasse, quæ naturaliter agnoverunt: Ast divina revelatio non fit nisi infusione luminis gratis dati: Ergo sine hoc lumine nullam potest intellectus veritatem assequi. Hinc Ambrosius supra 1. ad Corinth. 12. ait, *quod omne verum a quocumque dicatur, a Spiritu Sancto est.*

Resp. conc. maj., distinguo minorem: divina revelatio, quæ sit rerum su-

pernaturalis ordinis, conc., quæ sit pura naturalium manifestatio per creaturas facta, nego minorem. Notas fecit Gentilibus naturæ veritates, quia & naturæ lumen ipsis indidit, cujus luce easdem possent veritates assequi; & creaturas visibiles condidit, e quibus possent Creatoris majestatem colligere. Nil porro officit Ambrosii dictum; omne siquidem verum a quocumque dicatur, a Spiritu Sancto est; quia & intellectum conservat, & in intellectu per concursum suum operatur, eumque ad intelligendum movet. Hujusmodi autem dependentia intellectus non exposcit aliquod lumen gratuitum naturali lumini superadditum: sed sufficit generalis influxus, ut ex sese patet.

452. Ex Augustino item probatur propositio, qui, ut ostendat, gratis eligi homines ad gratiam, ait, se nil aliud intueri quod possit ex parte hominis electionem hanc præcedere, *nisi vel majus ingenium, vel minora peccata, vel utrumque: addamus etiam, si placet, HONESTAS, UTILESQUE DOCTRINAS.* Quisquis ergo fuerit & acer ingenio, & liberalibus artibus expolitus, eligendusne videtur ad gratiam? NON; sed, cum hoc statuerem, subdit, *ita me ridebit ille, qui infirma mundi eligit, ut confundat fortia, & stulta mundi, ut confundat sapientes; ut cum intuens, & pudore correctus, ego irrideam multos, & præ quibusdam peccatoribus castiores, & præ quibusdam piscatoribus Oratores.* Nonne advertimus, multos fideles nostros ambulantes in viam Dei, ex nulla parte ingenio comparari, non dicam quorundam hæreticorum, sed etiam mimorum? Augustini ergo sensu, non solum bonum ingenium, sed honestæ, atque utiles disciplinæ comparantur ante gratiam salutarem; quippe indoctis, illiteratisque hominibus collatam gratiam intuemur; non autem Oratoribus, atque Philosophis ingenio præpollentibus.

r. ad Sim-
plic. q. 2.
versus fin.

Augustino concordat Subtilis Magister.

453. Jam probaverat Henricus, mentem Augustini fuisse, quod de sensibilibus nulla foret certitudo. Ast incunctanter Henricum sic carpit Præceptor noster: *Quod autem ista conclusio non sit secundum mentem Augustini, probabo. Augustinus 2. Soliloquiorum --* Spectamina disciplinarum (idest scientiarum principia) quisquis verissima esse, nulla dubitatione, concedit. *Ex hac auctoritate arguitur sic: Quod convenit omnibus alicujus speciei, sequitur naturam specificam: igitur cum quisque habeat certitudinem infallibilem de principiis primis, & ulterius, cuilibet est naturaliter evidens forma syllogismi perfecti, sicut patet ex definitione syllogismi perfecti: scientia autem conclusionis non dependet nisi ex evidentia principiorum, & ex evidentia syllogistica illationis: Igitur cuilibet naturaliter scita potest esse quæcumque conclusio demonstrabilis ex præmissis per se notis.*

454. Secundo apparet, quod Augustinus etiam concedit certitudinem eorum quæ cognoscuntur per experientiam sensuum. Unde dicit 5. de Trinit. cap. 12. -- Absit a nobis, ut ea, quæ didicimus per sensus corporis, vera esse dubitemus; per eos quippe didicimus Coelum, terram, & ea, quæ in eis nota sunt nobis, quantum ille, qui nos & ipsa condidit, innotescere nobis voluit. Si igitur non dubitamus de veritate eorum, & non fallimur, ut patet. Ergo certi sumus de cognitis per viam sensus: nam certitudo habetur, quando excluditur dubitatio, & deceptio. Ita Subtilis Doctor in 1. d. 3. q. 4. §. *Istæ igitur rationes; & prosequitur, efficaci ratione probans, certitudinem nos assequi quoad principia, & conclusiones ex eis illatas, etiamsi sensus omnes deciperentur. Sed numquid, ait, in ipsa notitia principiorum, & con-*

& conclusionum non errabit intellectus, si sensus decipiantur omnes circa terminos?

455. Respondeo, quod quantum ad istam notitiam, intellectus non habet sensus pro causa, sed tantum pro occasione: quia intellectus non potest habere notitiam simplicium, nisi acceptam a sensibus; illa tamen accepta potest simplicia virtute sua componere, & si ex ratione talium simplicium sit complexio evidenter vera, intellectus virtute propria & terminorum, assentiet illi complexioni, non virtute sensus, a quo accipit terminos exterius. Exemplum, si ratio totius & ratio majoritatis accipiantur a sensu, & intellectus componat istam: OMNE TOTUM EST MAJUS SUA PARTE, intellectus virtute sui & istorum terminorum assentiet indubitanter isti complexioni, & non tantum quia vidit terminos conjunctos in re, sicut assentit isti, Socrates est Albus, quia vidit terminos in re uniri. Immo dico, quod si omnes sensus essent falsi, a quibus accipiuntur tales termini, vel quod plus est ad deceptionem, aliqui sensus essent falsi, & aliqui sensus veri: intellectus circa talia principia non deciperetur, quia semper haberet apud se terminos, qui essent causa veritatis, nupote si alicui ceco nato essent impressæ miraculose in somniis species albedinis & nigredinis: & illa remanerent post in vigilia, intellectus abstrahens ab eis componeret istam, ALBUM NON EST NIGRUM, & circa istam non deciperetur intellectus, licet termini accipiantur a sensu errante, quia ratio formalis terminorum, ad quam deventum est, est necessaria causa veritatis hujus negative. Vult ergo, quod sensibilibus cognitione sensibus parta, intellectus numquam erraret; sensus enim non est intellectui ut causa; sed tantummodo ut occasio; cum alicujus necessariae complexions cognitio nec in esse nec in fieri a sensu dependeat, sed a sola intellectus virtute, quæ, nullo sensu cooperante, terminorum compositionem efformat, perfecteque cognoscit. Ita sane. A sensibus albedinem proferentibus haurit intellectus occasionem efformandi intelligibilem albi coloris speciem: species porro intelligibiles albedinis & coloris una cum intellectu cognitionem terminorum causant, quibus cognitis, intellectus vi sua eorum formans perfecteque cernens compositionem, illico sibi elucescit notitia hæc: *Albedo est color*: Hinc, si circa complexum aliquod sensus erraret; semel habita terminorum notitia, nequaquam erraret intellectus; quandoquidem impossibile est, quin, cognitis ab intellectu terminis, *rubei*, & *viridis*, agnoscat, rubeum non esse viride; quamvis visiva hominis facultas apprehenderet rubeum esse viride. Notitia igitur terminorum, qui humano intellectui naturaliter patent, causa veritatis est. Pergit Subtilis Doctor aliis testimoniis Augustini loculentissimis ex 4. de Trinit. cap. 15. & 16., nec non ex lib. 9. cap. 6. ostendens, veritates quasdam naturales posse absque speciali illustratione percipi, ut probare ex Augustino studuimus.

Doct. Sub-
til. Tom. 5.
p. 1. pag.
481.

PROPOSITIO II.

Nec gratia indiget homo lapsus ad naturales aliquas veritates morales percipiendas, esto singulares in solo operis officio consistentes.

456. Prob. eodem rationis momento, quo insinuata est superior propositio n. 447.; Moralis namque veritas singularis æque ac universalis in solo operis officio consistens, objectum est intellectui proportionatum: ideoque, solo generali concursu præstito, attingi ab intellectu poterit. Nulla profecto super-

supernaturali gratia opus est, ut veritatem quis assequatur hujuscē generalis principii *quod tibi non vis alteri ne feceris*: Ergo absque gratia detegit intellectus, hic & nunc alteri non esse faciendum hoc vel illud; quia naturali lumine comperit, hic & nunc sibi nolle hoc vel illud. Consequentia patet; hoc enim particulare dictamen ex illo altero universali necessario sequitur; nec difficultas vel impedimentum cogitari potest, quod semper, & ubique occurrat, eamque singularem practicam veritatem efficiat humano captui absque gratia imperviam.

457. Singularem, inquam, practicam veritatem; hæc enim est veritas, quæ proponitur a Propheta interrogante: *multi dicunt: quis ostendit nobis bona?* & respondente: *signatum est super nos lumen vultus tui Domine*. Lumen in corde ab ipsa natura impressum intelligit hic S. Cyrillus lib. 1. in Joann. cap. 9., nec aliter quam de agendis in particulari sumenda esse Prophetæ verba, constat ex eo, quod ostensio boni verbis iis prolata, actio est; actiones autem singularem sunt; quandoquidem universalis cognitio, quæ menti solummodo obversatur, quin affectum ad actionem inclinet, parum profit, & cognoscentem inexcusabilem reddat, ut de Gentilibus monet Apostolus, qui, *cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt*. Quapropter *nemo*, inquiebat Chrysostomus, *nemo pratextet, quod ignorans veritatem negligat, vel quod non habeat aliquem vitæ ducem, & demonstratorem: sufficientem enim magistrum habemus conscientiam, & fieri non potest, ut quis illo adjumento privetur: Nam simul cum formatione hominis plantata est scientia faciendorum & non faciendorum*. Chrysostomo concinunt S. Prosper cont. Collat. cap. 22., Hieronym. in Epist. ad Algasiam quæst. 8., Ambros. lib. 1. de Abrah. cap. 2. de Rege Ægypti loquens, qui, ipsa docente natura, Abrahæ uxorem attingere non est ausus. Et D. Bonav. in 2. dist. 28. q. 3. art. 2. Suam hinc fecerunt sententiam hanc celebriores Scholastici, quos recenset Franciscus Suarez lib. 1. de necessit. grat. cap. 2. n. 5.

458. Plura ex Augustino possem ad institutum præsens decerpere: verum, ceteris omissis, illud exhibeo quod lib. 1. de Trinitate cap. 13. S. Doctor insigniter habet: *Quicquid prudenter, fortiter, temperanter & juste agimus, non ad sapientiam; sed ad eam pertinet scientiam sive disciplinam, qua in evitandis malis, bonisque appetendis actio nostra versatur, & quicquid propter exempla vel cavenda, vel imitanda, & propter quarumcumque rerum, quæ nostris accomodate sunt usibus, necessaria documenta, historica cognitione colligimus*. Disciplina, qua homo instruitur prudens, fortis, temperans, atque justus, quaque in evitandis malis, bonisque appetendis actio nostra versatur, practica fane est, & veritates in singulari demonstrat; quum de actione, quæ est tantummodo singularis, non loquatur hic Augustinus. Has autem veritates historica cognitione colligimus, non divina illustratione assequimur,

Scoti doctrina conformis.

459. Hoc idem sentire Scotum, tradunt citatis locis Suarez, Bellarminus, & Fortunatus Venerius tom. 2. q. 3. art. 3. n. 34. & probe colligitur ex supra visis n. 453., Scoto ibi docente, conclusionis scientiam ex evidentia principiorum & syllogistica illationis dependere; atque hinc infert, naturaliter scitam esse posse quamcumque conclusionem ex præmissis per se notis demonstrabilem. Porro ex præmissis una saltem potest esse universalis speculativa veritas naturaliter nota, ex qua propositio particularis in ea contenta naturaliter

turali lumine deprehendatur. Jam vero, si ex una universali speculabili dignoscitur particularis; ita ex aliqua universali practica naturali lumine inferitur cognitio particularis practica ex eadem universali dimanans. Leges Subtilem Magistrum ibid. §. *ex isto apparet*, & seq.

Opposita refelluntur.

460. Oppon. 1. vel e Scripturis vel e Conciliis plura, quæ definitur, donum Dei esse quicquid hominis est, ideoque in nullo nobis esse gloriandum, quum nihil habeamus quod non acceperimus.

Resp. inconsulto hæc opponi; dona enim supernaturalia ad salutem spectantia intelligunt Scripturæ & Concilia: & ubi naturalia intelligere quis velit, in nullo sane gloriandum est; quippe & naturam, & naturæ vires a Deo acceptas referimus, sine cujus generali concursu vel manum movere nequaquam valemus. Sed hæc missa facio; quum penes quoscumque Theologicos tractatores videri facili negotio possint.

461. Oppon. 2. Adagium commune est, nihil esse in intellectu, quin prius fuerit in sensu: Ergo nulla veritas nobis potest certo innotescere. Pr. consequ. objecta sensibilia, quæ sensum movent, perpetuo mutantur: Ergo eorum in sensus actio non sufficit ad cognitionem certo habendam in intellectu.

Resp. permitto antec., nego consequ., ad probationem dist. antec. Objecta sensibilia perpetuo mutantur quantum ad prædicata extrinseca, conc., quantum ad naturam, atque intrinseca prædicata, nego antec. Ex sensibilibus mutabilitate objectorum male sequitur, species eorundem objectorum repræsentativas fore mutabiles: non enim mutabilitas, sed ipsa objecti natura secundum se, & prædicata sua intrinseca immutabilis, est generica formalis ratio specierum objecta repræsentantium: ideoque non sub ratione mutabilitatis, sed absolute repræsentant naturam, quæ, ut natura, mutabilitatem præcedit. Ultraquamquod etiam a repræsentativo in se mutabili, potest repræsentari aliquid sub ratione immutabilis. Nonne species intelligibiles Angelis infusæ Deum ipsis repræsentabant sub ratione deitatis; quamvis ratio hæc immutabilis sit, & species, ut creatæ, mutabiles essent? Hinc alia dependet æque concludens paritas? Finitum nempe repræsentare aliquid posse sub ratione infiniti; ut species intelligibilis infusa Angelis, quæ finita est; Dei tamen sub ratione infiniti repræsentativa. Similiter in intellectu creato visio beatifica est finita; objectum tamen beatificum repræsentat ut infinitum: stat ergo propositum: Siquidem par est ratio de finito ad infinitum, quam de mutabili ad immutabile.

462. Oppon. 3. Anima ex se mutabilis est, errorisque passiva: ergo ab errore liberari nequit per aliquid ipsa mutabilius; cujusmodi sunt species intelligibiles.

Resp. dist. antec. Anima mutabilis ex se est mutabilitate, quæ sit ab affirmatione ad negationem, vel a negatione ad affirmationem, conc., a contrario in contrarium, nego antec. Anima, sive, ut verius loquar, ejus actio mutari potest a non intellectione ad intellectionem, ab ignorantia ad scientiam; non autem a rectitudine ad deceptionem, nisi circa complexa illa, quæ terminorum evidentia carent: Ast circa complexa ex terminis evidentia nequit a rectitudine ad deceptionem permeare; quia ipsi termini apprehensi causa necessaria sunt conformitatis compositionis ad ipsos terminos; ut inquit citato loco Subtilis Doctor.

463. Dices: Intellectus per originale peccatum ignorantiae vulnerē affectus est: Ergo impar ex se ipso est ad aliquod verum assequendum.

Resp. Vulneratus ab originali peccato, non extinctus omnino fuit intellectus: Quapropter, ut vulneratus, nequit profecto, quavis difficultate, & formidine erroris deposita, veritates omnes sive naturales, sive morales attingere: ut vero non omnino extinctus, veritates aliquas naturales, cum errandi quidem formidine, & non sine modico labore, ac studio assequitur. Hinc Plato, hinc Licurgus, hinc Cicero plurima naturali legi conformia docuerunt: hinc Seneca utilissimas instituit regulas ad mores honeste dirigendos, ut *moralis* propterea cognomento dictus sit: at intellectiva eorum facultas quantum laboris, & studii hæc in officia non impendit? quot errata eorum in Scriptis non irrepererunt? Erravit Plato licitam adprobans venalem mulierum turpitudinem: Erravit Aristoteles, adferens licitam abortus procurationem, ut liberorum copia imminuatur: Erravit Seneca docens, insignia esse fortitudinis, violentas sibi inferre manus. Hæc excogitata habemus a vulnerato hominum intellectu: ab eodem tamen non prorsus extincto alia plura bene instituta, & veritati conformia.

464. Inst. Ex providentia generali electionis infertur, homines posse salvari; quod tamen actu salventur, specialis gratiæ donum est: Ergo, licet juxta præsentem providentiam possit intellectus ex se naturale verum cognoscere; quod tamen actu cognoscat, a gratia est.

Resp. faciliterque detegitur inter utrumque discrimen. Ideo primum; quia cum posse, tum actu salvari ultra naturam est; proindeque neutrum haberi sine gratia potest. *Sufficientia enim nostra ex Deo est; & secundum suam misericordiam salvos nos fecit*, inquit Apostolus: Quapropter, cum in supernaturali ordine duplex providentia habeatur, generalis una, particularis altera; juxta primam conferuntur auxilia sufficientia, quæ sunt ad *posse*, efficacia, quæ sunt ad *velle* conferuntur juxta secundam. In naturali autem ordine fat est providentia generalis naturæ debita sive ad *posse* sive ad *velle* absque alio peculiari dono: potentia siquidem, & actus in hoc ordine non transfiliunt vires naturæ, cui insunt. Ceterum, si quid roboris haberet adducta paritas, probaret gratiæ peculiaris necessitatem in quacumque alia naturali facultate, & causa. Et sane juxta præsentem providentiam visiva facultas potest objecta intueri, potest ignis stuppam comburere; hætenus tamen nemo dixit, ultra generalem concursum juxta præsentem providentiam causis secundis præstitum, indigere visivam facultatem peculiari auxilio, ut objecta actu intueatur, eodemque auxilio indigere ignem, ut stuppam comburat.

465. Oppon. 4. Intellectus, quamvis circa naturale verum dispositus sit; a vero tamen deficere potest, neque ex se petit excitari, atque ad hujus potius quam illius veritatis cognitionem determinate moveri; quum ad utramque indifferens sit: Quod ergo ad notitiā veri hujus in particulari moveatur, particularis gratiæ donum est.

Resp. conc. antec., negant consequentiam Salmaticensis Collegii Doctores, qui ex indifferentia intellectus ad hujus vel alterius veri determinationem colligunt, non quod concursus ad rectam veritatis notitiā necessarius intellectui sit indebitus; sed tantummodo non deberi debito infallibili, proindeque hujusmodi conditionis esse, ut intellectui & negari possit, citra ejus injuriam, ejus attenta defectibilitate ad falsum, & conferri absque peculiari gratia, attenta naturali ejus inclinatione ad verum: divinus enim concursus ad actiones naturæ proportionatas agentibus debetur convenienter ad eo-

ad eorum indolem, atque naturam; necessario nempe & infallibiliter in agentibus necessariis: libere infallibiliter liberis & contingentibus. Debetur, inquam; ideoque rationem gratiæ non habet, quum, D. Thoma docente, *ratio debiti nihil aliud importat, quam ordinem exigentia alicujus ad id, ad quod ordinatur*: Intellectiva autem facultas exigit, moveri ad naturale verum; ad hoc quippe ipsa ordinatur. Quod si a vero deflectat; Deo permitte, ut in errorem labatur; hoc operatur Deus conformiter ad defectibilem intellectus naturam. Hinc vel per generalem motionem illum dirigit, ut veritatem attingat: & tunc generalis motio intellectui debetur; quandoquidem ad id per eam movetur, ad quod ordinatur: vel permittit, a veritate deficere; & tunc debita itidem est dispositio; quum defectus ultra intellectus naturam minime sit. Ad hæc quid officit indifferentia intellectus circa hoc vel illud particulare verum? Misso semel, ut debito, generali concursu ad speciem actus; specialis gratia censenda haud est, quod concursus idem actui applicetur in individuo; alioquin specialis gratia foret, potentiam visivam hoc objectum vel illud cernere, hac vel illa actione ignem comburere.

r. p. q. 21.
art. 1. ad 3.

466. Inst. Intellectu ad veritatem excitato, plura ne hanc assequatur possent impedimenta occurrere: quod ergo, impedimentis semotis, causæ naturales ita disponantur, ut prædicta veritas sine errore occurrat, specialis gratia est, & providentia naturæ indebita.

Resp. Impedimentorum remotio ad veritatem assequendam, indebita nequaquam est; sed conveniens intellectuali naturæ, ut ad verum ordinatæ. Et sane plura occurrere possunt in causis naturalibus impedimenta ad prolem habendam perfecte organizatam; speciali tamen gratiæ, ultra generalem Dei concursum, & providentiam, non erit concedendum, quod enascatur proles, oculos, nares, manus, pedes, ceteraque habens membra bene composita. Ergo, etsi impedimentis irretiri intellectus possit, ne veri notitiam attingat; non specialis gratia sed communis titulo creationis debita profecto erit; quod impedimenta tollantur, & ad veritatem perveniat. Par est utriusque ratio: quemadmodum enim in primo casu ipsa impedimentorum remotio pertinet ad communem illam providentiam, qua naturæ conditor naturam ipsam conservat, & in numero, pondere, & mensura disponit; ita in altero ad providentiam illam spectat, qua dirigit humanam mentem juxta naturam ejus & indolem ad verum, quod ejus objectum est, naturaliter ordinatam.

467. Oppon. 5. ex Augustino, qui asserens, animam intueri posse veritatem ea sui parte, qua excellit; idest ipsa mente, atque ratione, quasi quadam face vel oculo suo interiore atque intelligibili, inquit: *Et ea quidem rationalis anima non omnis, & qualibet; sed quæ sancta & pura fuerit*, hæc asseritur illi visioni esse idonea; sed sanctitas hæc, atque puritas consequi absque gratia haud potest; ergo gratia opus est ad veritatis notitiam comparandam.

Lib. 8.
cap. 9. 46.

Resp. dist. antec. Ea anima est ad veritatem idonea, quæ sancta & pura sit a vitiis atque peccatis, nego antec., quæ sit depurata a sensibilibus, & phantasmatibus veritatem obnubilantibus, conc. antec. Sola puritas, quæ sit immunitas a vitiis, atque peccatis, a gratia est. Hujusmodi vero animæ puritatem non exposcit Augustinus, ut quis veritatem intueatur: quum de Gentilibus Philosophis scribat: *Nonnulli eorum potuerunt aciem mentis ultra omnem creaturam transmittere, & lucem incommutabilis veritatis quantumque ex parte attingere, quod Christianos multos, ex fide interim sola viuentes, nondum potuisse derident*. Vult ergo, & injustos cernere in regulis

Lib. 4.
de Trinit.
cap. 15.

æternis, quid in his sentiendum sit. Eam ergo intelligit puritatem in intellectu elevatione sitam ad contemplandas veritates, ut in re relucet a phantasmatibus sejuncta; quod hercle paucorum est: Pauci enim intellectiones depuratas habent, in quibus veritas sincere luceat: Plurimi autem objecta percipiunt, prout phantasmata a sensibilibus accepta res proponunt confusas, & accidentibus permixtas. Qui porro veritatem sincere assequitur, ab eo qui confuse veritatem deprehendit, non distinguitur per supernam aliquam illustrationem ipsi, non alteri actualiter superadditam, sed per meliorem intellectus aciem, qua valet a sensibilibus abstrahere, veritatemque perspicacius intueri: Melior autem intellectus acies donum naturale est.

468. Dices: repetita Augustini sententia est, nullius veritatis notitiam habere nos posse sine speciali æternæ lucis illustratione. *Aliis*, inquit lib. 9. de Trinit. cap. 6., *omnino regulis supra mentem nostram incommutabiliter manentibus, vel approbare apud nosmetipsos, vel improbare convincemur; cum aliquid recte approbamus vel improbamus.* Item lib. 14. cap. 15. de Injusto loquens, qui recte multa laudat, & vituperat in hominum moribus, ait: *Quibus ea tandem regulis judicant: & circa finem: Ubi ergo scriptæ sunt, nisi in libro illo lucis illius, quæ veritas dicitur?* Tandem lib. 12. Conf. cap. 25. *Si ambo videmus verum; nec tu in me, nec ego in te; sed ambo in ea, quæ supra mentem est, incommutabili veritate;* aliaque hujusmodi profert citato de Trinit. libro, nec non lib. 11. cap. 2. & 3.

Lib. 83. 469. Ante responsionem adperiendum est quid per *incommutabiles regulas* intelligat S. Doctor. *Incommutabilis regula* vocabulo ideas intelligit in in-
 99. 9. 46. creata luce existentes. *Sunt namque idee principales formæ quædam, vel rationes rerum stabiles, atque incommutabiles, quæ ipsæ formatae non sunt, ac per hoc æternæ, ac semper eodem modo se se habentes, quæ in divina intelligentia continentur.... quarum participatione fit, ut sit quidquid est, quoquo modo est.* Veritates igitur necessarias agnoscimus in regulis æternis; hoc est in ideis nostris, quas a divina luce participamus; etenim ideæ, quas de necessariis veritatibus habemus, idearum divinarum participationes sunt. Hisce expositis

Resp. disting. antec. Et Augustinus loquitur de veritatibus ex vi terminorum necessariis, conc., de contingentibus, nego antec. Non uno modo dicitur in Subtilium Schola, veritates agnosci in *regulis æternis*, ut penes eorum Magistrum consulere quisque potest loco superius citato §. *ad questionem igitur.* Quatuor proponuntur modi, e quibus tamen, ne pluribus rem involvam, tantummodo seligo tertium. Veritates ergo agnosci dicuntur in *regulis æternis*, quia earum virtute objectum proximum movet intellectum nostrum ad ipsas veritates percipiendas. Rem clarius propono. Termini veritates exprimentes sunt objecta proxima intellectum nostrum ad notitiam veritatis moventia; movere autem nequeunt, quin habeant *esse simpliciter*; actio enim non competit habenti tantum *esse secundum quid*: Ast quum hoc esse tantum secundum quid gaudeant præfati termini, *esseque simpliciter* careant; aliquo necessum est possidente *esse simpliciter*, cujus virtute objecta illa intellectum nostrum ad veritatem movent: Hoc autem sunt regulæ æternæ, sive ideæ immutabiles in intellectu divino existentes, nobisque participatæ. In hisce igitur ideis, ita nobis participatis veritates intuemur, quas in regulis æternis intueri Augustinus docet; quatenus æternæ regulæ illæ sunt, quæ objectis proximis, sive terminis sic cognitis dant esse secundum quid; & quarum virtute ipsi termini intellectum nostrum ad veritatis cognitionem movent. Porro ut veritates hoc pacto videantur, non est opus speciali illustratione;

stratione; quia Augustinus nec asserit iis in regulis videri, nisi vera, quæ ex vi terminorum necessaria sunt: Ad hujusmodi autem assequenda coagit Deus influenza tantummodo generali; quia termini apprehensi, & compositi, ut inquit Subtilis Doctor, nati sunt naturaliter causare evidentiam conformitatis, quæ in terminorum compositionem elucet.

Objecta adversus secundam propositionem precipue collecta.

470. Objic. 1. ex cognitione practica alicujus veri moralis acquiritur prudentia; Prudens autem esse nemo potest absque gratia, Sapientia docente: *meum est consilium, mea est prudentia.*

Resp. nego maj. ex cognitione enim practica alicujus veri moralis acquiri sane potest unus vel alter naturalis prudentiæ actus; non autem prudentia, unde homo dicatur prudens: Hæc enim enascitur ex affectu valde moderato constanti, & quasi permanenti, quo de omnibus agibilibus virtuose judicari possit. Unus vel alter prudentiæ actus consequi absque gratia potest; virtuose de omnibus judicari absque gratia non potest; quia virtuosum de omnibus judicium voluntatem supponit per omnia rectam, atque compositam; judicamus enim juxta varios voluntatis affectus: Ast gratia per Christum ea est, qua voluntas recte per omnia afficitur, ut de omnibus judicare recte possimus: Hinc patet, quomodo dictum sit: *meum est consilium, mea est prudentia.*

471. Objic. 2. Nihil habet homo in ordine ad bene, honesteque agendum, quod Deo acceptum referre non debeat; atqui, si propria facultate posset rerum agendarum notitiam assequi, quicquam habere ad bene moraliter agendum, quod sibi, non Deo referret: quippe ad quodcumque opus illius necessario præcedit cognitio: Ergo &c.

Resp. conc. maj., nego minorem. Quamvis propria facultate ad veri moralis notitiam deveniat, non sibi, sed Deo facultatem hanc debet; omne siquidem donum desursum est descendens a Patre luminum; eo vel maxime quod absque generali Dei motione nequit hujusce facultatis exercitium haberi. (n. 464.)

472. Dices: Si ita sit, facili negotio expedire se potuissent Semipelagiani ab Augustini ratiocinationibus, quæ ipsos premebat eo Apostoli testimonio: *quid habes quod non accepisti?* Prompte enim reposuissent, aliquid boni operis esse quidem a naturæ viribus; sed Deo esse nihilominus referendum, a quo illas acceperunt vires.

Resp. Male ita reposuissent illi divinæ gratiæ hostes, ut ex Augustini intentione manifestum est. Gratiā contendebat S. Antistes necessariā ad fidem, & quodcumque aliud Christianæ pietatis opus, pro quo exercendo, ut oportet, nativa hominis facultas impar omnino est; quamvis & ipsam habeat homo a Deo acceptam: Ast non ad supernaturalia, bene vero ad naturalia proponenda hanc facultatem accepit: Hinc propria facultate potest quicquid ultra naturam non est; non autem quod naturam excedit; nec tamen in illo primo gloriandum; quum ex ipsa veri naturalis notitia per naturalem illustrationem, & divinum lumen singulis affulgens consequatur.

473. Objic. 3. Absque speciali gratia nequit homo lapsus difficiliora quædam perpetrare moralia opera: cujusmodi sunt tentationem compescere, Dei custodire legem, & alia: Ergo nec veritates morales agnoscere absque gratia. Consequentia probatur. Ut voluntati inflictum est in alitæ vulnus; ita

intellectus vulnere percussus est ignorantia; atqui vulnerata voluntas infirma facta est, atque impotens ad opera quædam moralia: Ergo intellectus similiter vulneratus impotens ad morales cognitiones evasit.

Resp. misso antec., nego conseq., ad cujus probationem dist. maj. Ita eodemque modo, nego; ita & diverso modo, conc. majorem. Non tanta sane est in intellectu, quanta in voluntate vulneratio. Sui vulneris causa, facta est voluntas averfa a Deo non solum ut fine supernaturali; verum etiam ut fine naturali: Hinc amore Dei super omnia deperdito, viribus destituta manet, quibus recte se gerere in iis valeat, quæ sunt eximia saltem opera bona. Amor namque se habet ut principium in operabilibus; & cum ab amore lex dependeat; nequit sine illo voluntas tentationes compescens, legem custodire. Intellectus vero, etsi per ignorantiam obnubiletur, ne supernas veritates deprehendat; non ita tamen obæcatur, quin naturales practicas attingat principiorum naturalium lumine, quod etiam post lapsum in eo remansit integrum. Accedit appetitus sensitivus cum voluntate in morali operis exercitio perpetuo luctans, eamque contra dictamen rationis ad sensibilia pertrahens: quod ex parte intellectus non est pertimescendum; quandoquidem a nulla potentia graviter impeditur, quominus in veritates quoque practicas naturali, quo fulget, lumine collimet. Rem expedit D. Thomas docens, quod *magis natura corrupta est quantum ad appetitum boni, quam quantum ad cognitionem veri.*

4. cont.
Gent. c. 52.
art. 2. ad 3.

474. Objic. ultimo; Cognitiones morales practicae sunt media ad beatitudinem; sed media hæc obtineri absque gratia non possunt. Prob. media ad beatitudinem æque ac ipsa beatitudo sunt homini lapso indebita: Ergo quemadmodum beatitudo, ita ad eandem media sine gratia haberi nequeunt.

Resp. dist. maj. sunt media remota, conc., proxima, nego majorem. Hæ veritates: *quod tibi non vis, alteri ne feceris, Deus est colendus, Parentes sunt honorandi*, media dicuntur ad beatitudinem remota, quatenus viam quodammodo parant ad veritates eas practicas, quæ affectum movent, ad opus morale ponendum undequaque bonum. (n. 441.) Hæc porro media naturali facultati debita sunt saltem aliqua; quum, quamvis sit infirma facultas, ut ad omne verum evehere se non possit; extinctum nihilominus in ea haud est illud naturale lumen, quod super unumquemque signavit Conditor Deus. Verbo dicam. Media sunt; naturali tamen ordine contenta: Quod autem intra naturæ ordinem coarctatur, non est medium ad finem, qui ordinem naturæ transfiliat, nisi remotum.

P R O P O S I T I O III.

Homine lapsus absque gratia speciali nequit, potentia saltem morali, agnoscere sive collective sive divisive veritates omnes naturales tam in ordine physico, quam morali, tam speculativas, quam generales, & singulares practicas.

475. Prob. prima pars de cognitione naturalis cujuscunque veritatis collective. Intellectui imperfecto, & læso concedendum minime est, quod intellectui sano & perfectissimo tantummodo convenit; atqui naturales veritates quascunque *collective* cognoscere intellectui sano, & perfectissimo tantummodo convenit: ergo non est concedendum humano intellectui propter peccatum fauciato, atque imperfecto. Major patet: vilesceret enim intellectus perfe-

perfectissimi nobilitas, si actus excellentissimus sibi tantum proprius, alteri potentiae imperfecte communis fieret.

476. Prob. secunda pars de cognitione veritatum *divisive* eodem ferme rationis momento, quo Adversarii paullo supra probabant gratiae necessitatem ad alicujus veri moralis cognitionem. Infirmitas in Adversantium ore argumentum; firmissimum tamen, nostra ut probetur assertio. Malitiae vulnere factum est, ut voluntas nequeat quodcumque opus bonum morale peragere absque gratia: Ergo a simili vulnus ignorantiae fecit, ne intellectus quodcumque morale verum agnoscat. Neque hic obstat, naturam humanam magis quoad appetitum boni, quam ad cognitionem veri esse corruptam; Hic, inquam, non obstat: Quandoquidem minor intellectus vulneratio duo hic evincit, quae paullo ante non inquirebamus: Unum est, posse intellectum aliquas sine gratia deprehendere veritates, non autem omnes, ut impraesentiarum est sermo; alterum, posita intellectus potentia *physica* ad veritates omnes, non *moralis*, de qua modo agimus; potentia hac destituitur multo magis ad omnium earum veritatum acquisitionem, quae mere naturales sunt, atque in ordine physico continentur. Quot enim habentur arduae admodum, atque difficiles, quarum notitiam certam nemo adhuc consecutus est? Reciproci maris fluctus, animae actio in corpus, corporis in animam, mirabilesque inter utrumque commercii leges, mixtorum productio, & sexcenta alia humani intellectus aciem adhuc proterunt impedimentis plurimis irretitam; unde potentia, quam *moralement* dicunt, destituta manet. Et sane quis in infinita veritatum multitudine acquirenda, se minus aptum non intuetur, quum longa adeo sit ars, vitaeque brevis, corporis, sensuumque, a quibus cognitio pendet, infirmitas tanta? Nonne corpus, sensusque studiorum prolixitate debilitantur? Officia porro civilis vitae & familiares curae mentem a studio veritatis avocant: quibus omnibus si addatur deordinata passionum aberratio; jam & obvolvitur rationem caligo, torpescit veritatis amor, evanescit contemplationis delectatio: Hisce impedimentis irretita mens fieri nequit ut id assequatur, quod diurnum & acre studium, voluntatem constanter bonam, ardentem veritatis amorem, appetitum quietem, integram sensuum dispositionem, animumque curis vacuum expostulat.

S C H O L I O N.

477. Pro necessitate gratiae ad veritates percipiendas *collective* sumptas stant omnes ferme Theologi. Diversa circumfertur opinio circa easdem *divisive* acceptas: Nec pauci sunt, qui cum Salmanticensibus tom. 5. de grat. tract. 14. q. 109. dub. 1. §. 2. sustinent, posse absque gratia naturale verum *divisive* ab intellectu attingi; sed momenta, quae hoc suadere intentant, evincunt sane in intellectu potentiam *physicam*, non autem *moralement*, quam nostra intendit propositio.

P R O P O S I T I O IV.

Attingere veritates practicas, quae ad opus undequeque bonum voluntatem moveant, gratia donum est.

478. Prob. Veritates practicae ad opus undequeque bonum voluntatem moventes sunt & ipsae undequeque bonae; sed lapsi hominis intellectus nequit hujusmodi veritates sine speciali adiutorio assequi: Ergo. Major, ut reor, indubia

dubia est semel consideranti, hasce veritates esse voluntati motiva, ut opus undequaque bonum operetur: talia vero motiva numquam erunt, nisi undequaque bona & ipsa sint. Prob. min. Nequit intellectus huiusmodi veritates assequi, quin intellectui subsit earundem veritarum cogitatio itidem undequaque bona; sed cogitatio undequaque bona, illa nimirum, quæ ad finem ultimum dirigitur, nullaque ex circumstantia vitiatur, (n. 441.) donum gratiæ est, Apostolo prædicante: *non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis tamquam ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est*; Definiente ex Augustino Arausicana Synodo can. 9. *divini muneris est cum recte cogitamus*; Ecclesia 8. post Pentecosten Dominica deprecante: *Largire nobis, quæsumus Domine, semper Spiritum cogitandi quæ recta sunt*. Ergo cogitatio bona undequaque donum gratiæ est. Quapropter poterit sane quispiam lumine naturali agnoscere, Deum esse colendum, subveniendum pauperi, parentes esse honorandos; si huiusmodi veritates contempletur solummodo ex officio bonas; officium enim quod præstant, natura ipsa ut bonum deprehendit: verum non absque divini luminis adiutorio agnoscere eas poterit, ut bonas ex omni parte; prout nempe dicunt relationem ad finem ultimum, quo fit, ad esse supernaturale eas evehi.

Lib. 1. de
Præd. SS.
cap. 2.

479. Confirm. Si quæ circa præfatas veritates versatur cogitatio, naturalis foret; sequeretur, nostri juris esse initium aliquod meriti; quum illa cogitatio apta esset mereri aliquid, & ad gratiæ beneficia dispositionem aliquam secum adducere; Hoc autem nescio quod Semipelagianum olere videtur: ad quod præcavendum ab Hipponensi Antistite miro modo instruimur. Arripit Apostoli verba *non quia sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis tamquam ex nobis*, aitque: *Attendant hic, & verba ista perpendant qui putant ex nobis esse fidei coeptum, & ex Deo esse fidei supplementum. Quis enim non videat prius esse cogitare, quam credere? Nullus quippe credit aliquid, nisi prius cogitaverit esse credendum.... Quod ergo pertinet ad religionem, atque pietatem, de qua loquebatur Apostolus, non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis; sed sufficientia nostra ex Deo est*. Si ex nobis igitur haud est recta cogitatio, nec ex nobis erit religiosæ veritatis cognitio, quam cogitatio vel antecedit, vel comitatur.

Scotus Augustino concors.

480. Refellit Subtilis Doctor Philosophorum sententiam negantium doctrinam omnem revelatam, propterea quod nequeat homo lapsus naturaliter agnoscere finem suum distincte: Hinc ita ratiocinatur: *Omni agenti per cognitionem necessaria est distincta cognitio sui finis; quia omne agens propter finem, agit ex appetitu finis.... Ergo sicut agenti naturali est necessarius appetitus finis, propter quem debet agere; ita agenti per cognitionem necessarius est appetitus sui finis, qui sequitur cognitionem; sed homo non potest scire ex naturalibus finem suum distincte: Ergo necessaria est sibi de hoc tradi aliqua cognitio supernaturalis*. Jam vero, quum cognitio undequaque bona circa veritatem occupetur cognitam cum relatione ad finem ultimum; ad huiusmodi finem referri nequit cognita illa veritas, quin & finis ultimus cognoscatur: est autem apertissimum Scoti adsertum, ut in ejus litera patet, non posse hominem finem suum distincte scire ex naturalibus; sed cognitionem supernaturalem oportere.

481. Distinguit insuper cognitionem status naturæ institutæ a cognitione naturæ lapsæ; & objectanti, hominem in natura instituta potuisse naturam suam.

suam cognoscere, respondet: *requireretur dici qualis fuerit cognitio hominis institui; saltem respectu viatoris pro statu isto est dicta cognitio supernaturalis; quia facultatem ejus naturalem excedens: naturalem dico secundum statum naturae lapsae.* Ib. §. respondet;

Quod autem Hipponensis Episcopi doctrinam, sic docendo, sectetur, patet in medio, quo rationes adversus Philosophos prolatae pulcre confirmantur. Tres, inquit, rationes primae, quibus innititur ista solutio, confirmantur per auctoritates. Primo per auctoritatem August. de Civit. Dei lib. 18. cap. 41. Philosophi, inquit, nescientes ad quem finem referenda ista essent, inter falsa, quae locuti sunt, verum videre potuerunt. Secunda ratio confirmatur per August. 2. de Civit. cap. 2. Quid prodest nosse, quo eundum sit, si ignoratur via, qua eundum sit? In hoc enim errabant Philosophi; quia etsi aliqua de virtutibus vera tradiderunt; tamen falsa miscuerunt secundum auctoritatem precedentem August. Tertia ratio confirmatur per Aug. 11. de Civit. c. 3. Quae remota sunt a sensibus nostris, quoniam testimonio nostro scire non possumus, de his alios testes requirimus. Et hoc confirmat totam solutionem principalem; quia enim complexiones illae, de quibus argumentum est, nobis ex se sunt neutrae, nullus potest suo testimonio credere de ipsis, sed oportet, testimonium supernaturale requirere alicujus superioris tota specie humana. Revelationem sive doctrinam superne traditam hic intelligit: aut de divino auxilio tantumdem sentire dicendum est, quotiescumque de veritate omni ex parte bona sermo habetur. Nonne alios testes requirimus de his, quae testimonio nostro scire non possumus? Ergo quae nostro lumine non attingimus, nonnisi alieno divinitus immisso penetramus. Speciosiora videsis in 2. d. 3. q. 9. §. quid autem talis species, in 3. d. 14. q. 3. in fine, in 4. d. 14. q. 3. §. Hic dicitur: Unde stupore capitur P. Macedo, quod P. Vulpes hanc fuisse Scoti doctrinam, neget tom. 1. 3. p. d. 20. art. 1.; adnotatque Macedo, Vulpem sefellisse cognitionem speculativam veritatum naturalium, quam posse naturae viribus comparari, Scotus aperte, constanterque docuit; idemque prorsus cum eo docuere Gregorius Arim., Capreolus, Gasper Casalius, Vasquez, & Alvarez. Ib. §. tres rationes.

S C H O L I O N.

Practicas cogitationes honestas, & ad bonos actus sufficientes haberi posse absque speciali gratia, tradit Suarez lib. 1. de grat. cap. 2. n. 5., Sotus, Vega, Driedo, Bellarminus, aliique a Suarezio producti. Verum si honestas cogitationes intelligant sufficientes ad actus, qui tantummodo boni sint ex officio, manum damus; & nullus inter nos controversiae locus: si porro de cogitationibus ad actus undequaque bonos sufficientibus sermonem habeant, falluntur; ut satis superque probatum est. Greg. in v. d. 28. q. 1. art. 2. conclus. 2. Capreol. d. 28. art. 3. ad argum. cont. 2. concl. Casal. l. 1. de quadri. just. c. 31. Vasq. 1. 2. disp. 190. Alv. lib. 6. de auxil. disp. 50.

§. III.

De necessitate gratiae ad prosecutionem boni, & primo de actibus deliberatis in Deum referendis.

482. De actuum nostrorum debita in Deum relatione agere solent Theologi, ubi humanorum officiorum praecepta tradunt ad ea opera secernenda, in quorum exercitatione vitae honestas, vel turpitudine reponitur, quaeque consueto sermone humani actus vocantur: Hic tamen petra tractandam aggredior; nemo

nemo siquidem est, qui actus suos in Deum refert teneatur, & gratiæ adjutorio non indigeat, piam hujusce relationis voluntatem donante.

D E F I N I T I O I.

483. Bonitas actus duplex est; *moralis* nempe & *naturalis* una, *meritoria* & *supernaturalis* altera. Prima constituitur per actum rectæ rationi consonum, circumstantia nulla vitiatum. Procedit altera ex influxu charitatis actum in finem supernaturalem referentis.

S C H O L I O N.

484. Ad bonitatem actus dixi necessum esse, ut nulla circumstantia vitetur; semel enim quod actus aliqua circumstantia vitiatus sit, jam non bonus, sed simpliciter malus habebitur; quia, ut norant omnes, malum ex quocumque defectu.

A N I M A D V E R S I O.

Serm. 4. sup. Cant. 485. In quovis opere bono morali cum Augustino distinguimus officium seu objectum, & materiam operis a fine, propter quem opus illud peragitur. *Res & causa*, inquit Bernardus, *idest quid intendas, & propter quid*. Si honoris actus spectentur, quos ex indito erga Parentes affectu Filiifamilias exercent, vel subsidia, quæ viri misericordes ex innata commiseratione proximo egenti impendunt, vel opitulationes, quas Reipublicæ periclitanti præstant Cives naturali patriæ amore commoti; Hæc, inquam, si spectentur, bona *ex officio* sive ex subjecto, ex materia sunt. Quis enim desipit adeo, ut proferat, id malum esse, quod hisce operibus fit? Si vero officia hæc exercentur, ut Deus in parentibus honoretur; ut Christo detur quod uni ex Jesu Christi minimis datur; ut publicis legibus obtemperando, legislatori summo, qui legum præscribendarum auctoritatem fecit hominibus, Cives in Reipublicæ defensione obtemperent; tunc bona dicuntur ratione finis.

D E F I N I T I O II.

486. Honestæ quælibet moralis deliberata actio duplicem finem obtinet: Unus proximus est atque immediatus, quem *operis* finem adpellant; ille nimirum, ad quem actio ipsa ex sese tendit; ut pauperis solatium in stipe ei elargienda: Alter mediatum, atque ultimus, quem *operantis* finem dicere consuescunt; ille scilicet, quem operans sibi proponit, bonum vel perversum.

S C H O L I O N.

487. Officium & finem, ut diximus, in omni morali & honesta operatione distinguamus oportet. Hæc autem duo a morali honestate *operis* non sunt separanda: ut enim recta & bona ex integro sit, hujusmodi debet esse cum ex officio, tum ex fine debito. Hinc opera illa, quorum bonitas deficiente circumstantia finis debiti, in solo officio consistit, Augustinus præclare vocat bona, sed non bene facta: bona quippe non sunt undequaque. Uberri-

Lib. 4. cont. Julia. c. 3. n. 21.

mam & plene divinam accipe S. Antistitis Theologiam, qua Julianum alloquebatur. *Noveris itaque non officiis, sed finibus discernendas esse virtutes.*

OFFI-

OFFICIUM est quod faciendum est: finis vero propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur: quæ tu non attendens, FINES AB OFFICIIS SEPARASTI, & virtutes veras officia sine finibus appellandas esse dixisti. Ex quo te tanta absurditas sequitur, ut veram cogaris appellare iustitiam, etiam cujus dominam repereris avaritiam. Siquidem manus abstinere ab alieno, si officium cogites, potest videri esse iustitiæ: sed cum queritur, quare fiat, & responderetur, ne plus pecunie litibus pereat: quomodo jam hoc factum vere poterit esse iustitiæ, cum serviat avaritiæ? Quales virtutes Epicurus induxit voluptatis Ancillas, quæ omnino quicquid facerent, propter illam vel adipiscendam, vel tenendam. Absit autem, ut virtutes vere cuiquam serviant, nisi illi vel propter illum, cui dicimus: Deus virtutum converte nos. Proinde virtutes, quæ carnalibus delectationibus, vel quibusque commodis, & emolumentis temporalibus serviunt, vere prorsus esse non possunt; quæ autem nulli rei servire volunt, nec ipsæ vere sunt. Vere quippe virtutes Deo serviunt in hominibus, a quo donantur hominibus, Deo serviunt in Angelis, a quo donantur & Angelis. Quidquid autem boni sit ab homine, & non propter hoc sit, propter quod fieri debere vera sapientia precipit, ET SI OFFICIO videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est. Possunt ergo aliqua BONA fieri NON BENE facientibus a quibus fiunt. Bonum est enim, ut subveniatur homini periclitanti, præsertim innocenti: sed ille, qui hoc facit, si amando gloriam hominum magis quam Dei facit, NON BENE BONUM FACIT; quia non bonus facit, quod non bona voluntate facit. Absit enim ut sit, vel dicatur voluntas bona, quæ in aliis, vel in se ipsa, non in Domino gloriatur: Nec esse fructum ejus a quo sit bonum, nisi bona factum fuerit voluntate: sed Dei opus bonum, a quo etiam per malos sit bonum; ac per hoc nec ejus fructus iste dicendus est, quando arbor mala bonos fructus facere non possit: arbor enim mala bonos fructus non facit; sed potius bonum opus est illius, qui etiam per malos bene facit. Quapropter dici non potest, quantum te ista fallat opinio, qua dixisti, omnes virtutes affectus esse, per quos aut fructuose, aut steriliter boni sumus. Fieri enim non potest, ut steriliter boni simus; sed boni non sumus quicquid steriliter sumus. Arbor enim bona bonos fructus facit. Absit autem, ut Deus bonus, a quo securis paratur arboribus non facientibus fructum bonum, excidat, & in ignem mittat arbores bonas. Nullo modo igitur homines sunt steriliter boni; sed qui boni non sunt, possunt esse alii minus, alii magis mali. Hactenus per Augustinum dicta tria specialiter continent:

I.

488. Virtutes non officiis, sed finibus a vitiis distinguuntur; & cujusvis virtutis finis ultimus, quo virtus vera virtus est, non est nisi Deus, cui debet virtus illa servire: quapropter si duo homini periclitanti æqualiter subveniant, hoc solo commiserationis officio unus ab altero non distinguitur; par enim officium est in ambobus: distinguuntur tamen, si gloriam hominum in subveniendo unus amet, Dei gloriam alter; atque hac finis diversitate ita distinguuntur, ut subsidium periclitanti præstitum in uno sit virtus, in altero vitium sit.

II.

489. Quotiescumque moralis actio pro fine ultimo Deum non habeat actione illa glorificandum; alium habeat necesse est: omne siquidem agens agit
De Gratia Christi, Tom. II. F f propter

In Enchir.
cap. 121.

propter finem; atque hic vult Antistes sanctissimus, quod, posita inoralia actione, quæ sit destituta rectitudine finis; nec plene nec sane loquimur dicentes tantummodo, eam actionem esse sterilem; nemo enim est steriliter bonus; sed operans tunc erit modo minus, modo magis malus juxta conditionem finis, quem in operando sibi proponit. Certum namque Augustino est, quod præcepta & consilia tunc recte fiunt, cum referuntur ad Deum, & proximum propter Deum; fin autem aliter, nondum fiunt, quemadmodum fieri oportet, quamvis fieri videantur. Quod non fit, ut oportet, ex defectu debiti finis, vitium est, ejusque indolis vitium, cujus est finis, ad quem quod fit ordinatur: Hinc si finis non sit ille ultimus, ut esse deberet, nempe Deus; sit tamen honestus, & naturali rationi conformis; quod ex fine illo fit, dicitur bonum, sed non bene factum: si vero finis non solum non sit Deus, sed carnalis aliqua turpis cupiditas; quod fit adhuc erit in substantia, & ex officio bonum; sed perverse factum.

III.

490. Vitium, quod irrepit, dum ponitur opus officio bonum, destitutum tamen rectitudine finis non infidet in ipso opere veluti a defectu finis recti, vel positione perversi intrinsece corrupto, & commaculato; non enim peccatum est eleemosyna, quam Gentilis ex sola naturali commiseratione pauperi elargitur; nec honor, quem Filiifamilias ex innato erga parentes affectu parentibus præstant, peccatum est. Officia hæc, quo ad eorum substantiam, bona sunt; sed vitium inest totum penes operantem, qui debitæ relationis omissione peccans, non facit, quemadmodum fieri oportet; ideoque officia bona non sunt undequaque; quia etsi bona ex parte operis, non ita ex parte operantis: Utriusque enim rectitudo (verbis utar Lovaniensium Theologorum, quæ anno 1677. secundam explicarunt e tribus propositionibus, quas Apostolicæ Sedi examinandas submiserunt, quasque plene catholicas sancta Sedes recognovit) utriusque enim rectitudo est necessaria ad plenitudinem bonitatis, sive ut operans nullum incurrat peccatum, nequidem veniale. Operans ergo ille est qui peccat: & Augustinus hoc satis expressit inquiens: nullo modo homines sunt steriliter boni; sed qui boni non sunt, possunt esse alii minus, alii magis mali.

SCHOLION I.

491. Optime percipitur quomodo bonum sit aliquod opus, quamvis alia mala sint; operans autem dicatur malus, qui semel vel pluries bene operetur; aliquando tamen male, ex quo intelligatur, opus quodcumque in operante recipi: &, quum mali determinatio quocumque ex defectu sumatur, in aliquo male operans, malus absolute dicitur. E contra de ipso opere. Unum opus in altero haud recipitur: hinc consistit, opus aliquod esse bonum, quamvis cetera mala sint.

SCHOLION II.

492. Quum adeo conceptis verbis, & perspicua claritate officium operis ab operante Augustinus distinguat, non possumus non subirascei Tournelio, quippe qui vanam, argutam, & fraudulentam vocat distinctionem hanc a nonnullis recentioribus, ut fucum faciant, adoptatam; eoque magis subirasceimur, quod

quod Tournelius ipse hanc distinctionem ex Augustino paullo ante serio cognoverat. *Observandum* 4., inquit ille, *in omni opere bono morali, duo ap-* Page 355.
prime distinguenda esse; Officium scil. & finem; auctoritatemque Augustini profert lib. 4. cont. Julian. cap. 3. n. 21. Qui officium agnoscit distinguendum a fine, nonne officium operis itidem distinguendum agnoscit ab operante, in sola cujus intentione finis primo insidet? Cur ergo vana erit & fraudulenta distinctio, quæ de Augustini mente serio accipitur? Tournelium de divina gratia differentem, & docentem caute legito. Ceterum nil congruentius, Sanctorumque Augustini, & Thomæ sanctionibus præfata distinctione conformius. Præfinit D. Thomas timorem servilem quoad sui substantiam bonum, 212. q. 19. quamvis malam dicat servilitatem, quippe charitati adversam. Jam vero servilitas illa, quæ mala est, vel est timoris, vel timentis; adeoque vel timorem inficit, vel timentem? Non timorem, qui semper est utilis, semperque bonus: ergo timentem: ergo bonum esse potest officium, tamen in illius officii exercitio operans malus sit; idque ex mente Angelici, qui ibidem ad 1. Augustino respondens dicenti: *qui timore aliquid facit, etsi bonum sit quod facit, non tamen bene facit*, inquit: *verbum illud Augustini intelligendum est -- Qui facit aliquid timore servili, in quantum servilis est: ut scilicet non amet justitiam, sed solam timeat poenam.*

DEFINITIO III.

493. Quum finis sit in intentione primus, ab intentione quoque dirigitur, quæ triplex est, *actualis* nempe, *virtualis*, & *habitualis*. Prima dicitur, quæ sit ex distincta rei cognitione, actu expresso, & cuilibet actioni nostræ conjuncto. Secunda constituitur per actum in subsequentes actiones influentem, virtute actus expliciti præcedentis, qui adhuc permanere dicitur; quia actu contrario non revocatur. Tertia tandem in propensione agentis ad aliquid faciendum consistit; quamvis ea de re agens nihil cogitet, nihilque circa ipsam operetur.

SCHOLION I.

494. Ex hisce tribus intentionibus *virtualis* solummodo ea est, quam Sacrae Theologiæ proceres necessariam dicunt, ut moralis actio referatur in Deum. De *actuali* enim, atque *habituali* ita docet Angelicus præceptor: *Ad* Tom. 8. in
quest. de
char. art.
11.
secundum dicendum, quod omnia actu referre in Deum non est possibile in hac vita, sicut non est possibile, quod semper de Deo cogitetur; hoc enim pertinet ad perfectionem patriæ: sed quod omnia virtute referantur ad Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis, ad quam omnes tenentur. Hæc de actuali intentione. Circa habitualement sic alloquitur: Ad tertium dicendum, quod aliud est habitualiter referre in Deum, & aliud virtualiter. Habitua-
liter enim refert in Deum & qui nihil agit, nec aliquid actualiter intendit, ut dormiens: sed virtualiter aliquid referre in Deum est agentis propter finem ordinantis in Deum: unde habitualiter referre in Deum non cadit sub præcepto: sed virtualiter referre omnia in Deum cadit sub præcepto charitatis, cum hoc nihil aliud sit, quam habere Deum ultimum finem.

S C H O L I O N II.

495. De relatione operum in Deum scribit frequenter D. Thomas, frequenterque ait, sufficere, si *habitualiter* in Deum opera referantur: ita ille 1. 2. quæst. 81. art. 1. ad 2. in 1. dist. art. 3. quæst. 7. de malo art. 1. & in Epist. ad Coll. cap. 3. lect. 3. Intentionis tamen *habitualis* nomine *virtualem* hisce locis intelligit; quum non incongrue adpellati sic possit, eo quod *virtualis* instar & ipsa permanens est, perseverat, influitque in actum virtute primi actus elicit. Nonne similiter asserit, habitualement Ministri intentionem sufficere in Sacramentis conficiendis? Communi tamen Theologorum calculo huiusmodi intentio ut a virtuali distincta, haud sufficit; adeoque per *habitualement* dubio procul *actualement* quandoque sumere dicendum est: & quandonam una uti pro altera conjiciemus? Quando *habitualement* nominat, quin *virtuali* eam opponat, & a *virtuali* distinguat, ut superius vidimus. (n. 494.) Mentione igitur de *habituali* simpliciter facta *virtualis* illico accipienda venit. Habitus enim operativi sunt, ipsisque manentibus, actus sibiipsis respondentes prodeunt: *nulla siquidem virtus*, eodem Thoma docente, *habet tantam inclinationem ad suum actum sicut charitas*: Quapropter qui huiusmodi habitu diligit, suasque in Deum actiones ita refert, bene diligit, & *virtualiter*, ut par est, actus suos in Deum refert.

2. 2. q. 23.
art. 2.

S C H O L I O N III.

496. Moderandus hic videtur mihi Bellarminus docens lib. 5. de grat. & lib. arb. cap. 9., quamlibet actionem moralem in bonum finem proximum relatam per se in Deum dirigi, ut in ultimum finem; etiamsi Author operis id non cogitet, vel intendat: Bonus siquidem finis, mali finis circumstantia non accedente, movet in virtute finis ultimi. Hæc, inquam, moderanda arbitror. Si enim intendat hic Bellarminus, quod, obtento bono fine proximo, & alio quocumque pravo semoto, necessum haud sit agens actu cogitare de Deo, sed satis esse, ut virtuali intentione, quemadmodum temperantius loquitur Tournelius, ad Deum actionem referat; nobiscum convenit, & morem D. Thomæ gerit. (n. 494.) Verum, si solius proximi boni finis virtute velit actionem in Deum per se dirigi, quin agens vel actuali vel virtuali intentione illam dirigat: ni fallar ego, ipse fallitur. Etenim ex bonitate finis proximi, nullo habito perverso fine, arguitur quidem, actionem esse a Deo tamquam a principio, omniumque bonorum fonte; non autem ad Deum per se referri, tamquam in finem ultimum, hæc enim relatio non exurgit nisi ab operantis intentione vel actuali vel virtuali, ut ex sese patet, & Augustinus plus semel inculcat hisce, similibusque verbis: *Virtutes, quas sibi habere videtur (animus) nisi ad Deum retulerit, etiam ipsa vitia sunt potius quam virtutes*. Sed de hac re Angelicus Doctor mirifice. Dixerat fieri non posse, ut omnia actu referantur ad Deum; attamen teneri nos, referre virtualiter; & e vestigio prosequitur: *ad cuius evidentiam considerandum est, quod sicut in causis efficientibus virtus primæ causæ manet in omnibus causis sequentibus, ita etiam intentio principalis finis virtute manet in omnibus finibus secundariis: unde quicumque actu intendit aliquem finem secundarium, virtute intendit finem principalem; sicut Medicus dum colligit herbas actu, intendit conficere potionem, nihil fortassis de sanitate cogitans, virtualiter tamen intendit sanitatem, propter quam potionem dat. Sic igitur cum*

Lib. 19. de
Civ. c. 25.

Ibid.

cum aliquis se ipsum ordinat in Deum sicut in finem in omnibus, quæ propter seipsum facit, manet virtute intentio ultimi finis, qui Deus est: unde in omnibus mereri potest, si charitatem habeat. Hoc igitur modo Apostolus præcipit, quod omnia in Dei gloriam referantur. Ex lucidissima hac S. Thomæ lectione ediscere quisque potest, an actio in bonum finem proximum ducta referatur per sese in Deum; etiamsi actionis Author id non cogitet, vel intendat. Nos instruit D. Thomas, quod non; evidentiqueprehenditur ex applicatione Medici herbas investigantis. Medicus enim primo seipsum ordinat in sanitatem sicut in finem: & quamvis herbas investigans, de porione conficienda, nihil de sanitate cogitet, virtualiter tamen sanitatem intendit, propterea quod ipsius in sanitatem ordinatio influat in actum porionis ad sanitatem procurandam confectæ: simili modo de actuum nostrorum relatione in Deum. Si omnia per ipsum facienda Deo quis consecret, nec per actum oppositum intentionem hanc revocet, virtute manet intentio, influitque in subsequentes actus, etsi actualiter de ultimo fine non cogitet. Oportet igitur saltem virtualis intentio finis; nec moralis actio in bonum finem proximum relata in ultimum finem dirigitur per sese; sed ab operante dirigenda est.

ANIMADVERSIO I.

497. Moralia opera bona, ut undequaque, & secundum omnem rationem bona sint, in Deum tamquam in finem ultimum referenda esse diximus; quod sane medium expostulat, sine quo debita hæc relatio nequit, quemadmodum oportet, obtineri. Medium porro non est aliud a charitate vel *actuali* vel *virtuali*, qua Deum diligentes, omnia contendimus in Dei gloriam facere. Clara enim est Apostoli protestatio, qua se nihil esse prædicat, si charitatem non habeat; distincteque Augustinus loquitur, quod *sine Deo nulla est virtus, nec proprietatem obtinet virtutis, nisi spiritu sui vegetetur Authoris*; & mirabili Theologica ratione probat; qua, inquit, quod sicuti caro illa non est, qua vivimus, sed spiritus carne superior; ita non spiritu bene vivimus, sed quopiam alio quod spiritu ipso superius est. *Sicut enim non est a carne, sed super carnem, quod carnem facit vivere: Sic non est ab homine, sed super hominem, quod hominem facit beate vivere.*

De temp.
serm. 33.

De Civit.
Dei lib. 19.
cap. 25.

ANIMADVERSIO II.

498. Ne quis decipiatur in assignando medio, quo actio deliberata in finem debitum referre tenemur, ea charitatis duplex significatio præ manibus habenda est, de qua Augustinus sæpissime. Alia enim est charitas stricte sumpta, consistens in amore Dei benevolo, quo Deus diligitur *propter se*, vel in ipso charitatis habitu, vel in actu ab eodem habitu profluente; alia, quæ ampliori significatione accipitur, quamque Augustinus vocat amorem boni, boni cupiditatem, bonam voluntatem, pium animi motum, inchoatam boni dulcedinem actus omnes salutare præcedentem, quæque solet inchoata charitas adpellari: *Charitatem etiam voco*, inquit lib. 3. de doctr. Christ. cap. 10. *motum animi ad fruendum Deo propter ipsum, & se atque proximo propter Deum.* Et 21. cap. de grat. Chr. *Nihil est aliud bona voluntas, quam charitas, quam Scriptura nobis clamat esse ex Deo.* De hac secunda charitatis significatione satis egimus primo volumine n. 77. Jam vero quaeritur, num actiones deliberatas teneatur homo in Deum referre per charitatem non prior,

sed

sed posteriori significatione acceptam; adeo etiam homo peccator charitatis habitu destitutus, queat satis præcepto facere.

S C H O L I O N.

499. Circa hujusce quæstionis statum male nos instruit Tournelius, dum fidenter nimis scribit, piam quidem ac veram esse sententiam de actionibus moralibus in Deum referendis; at illas referri debere ex motivo veræ charitatis, errorem esse *Atque in hoc uno, quod notandum, vertitur cardo quæstionis de necessitate referendi omnes actiones in Deum: De motivo enim hujus relationis unice agitur, non de necessitate, DE QUA FACILE CONSENTIENT INTER SE ORTHODOXI.* Quam absurde dicta! Fatetur, moralia opera bona esse de præcepto in Deum referenda: erroremque sapiet, ea in Deum referri ex veræ charitatis motivo? *Adde, Augustini verba ad Tournelium verto, Adde Evangelium, Adde & Apostolum; non enim aliunde vox ista est: finis præcepti est charitas, Deus charitas est.* Magno postea nimis animo id erroris insinuat Tournelius, quod Augustiniensis schola universa docet, Theologi Lovanienses Clarissimi, Eminentissimi, Doctissimique Præsules Noris, Seripandus, & Bona sustinent, Galliarum Episcopi commendant non solum, qui *Apologiam Casuistarum* ab Apostolica Sede damnatam censorio stigmate transfixerunt; sed & ii centum, qui in celeberrima constitutione *Unigenitus* explicanda, anno 1714. navarunt operam. Me porro plane fugit quo divinandi spiritu proferat, de necessitate omnia referendi in Deum, facile consensuros inter se Orthodoxos. Consentientne præfati mox Theologi Patri Jacobo Lafontain, qui in opere inscripto *Constitutio Unigenitus Theologice propugnata* sententiam de referendis in Deum actibus deliberatis *difficilem* appellat & *duram*? Bellarmino, qui libro superius citato cap. 10. inquit, Apostoli verba *sive manducatis &c.* sonare piam admonitionem, non præceptum? Suarezio, qui Bellarmini sensa adoptans ait capite 6. n. 19., necessariam haud esse relationem operantis? Cornelio a Lapide, qui Apostolicam sententiam tradit consilii esse, non præcepti, nec teneri nos omnia actu, immo nec virtute in Dei gloriam facere? Et, aliis prætermisissis, quomodo consentient, & quando nuperis Scriptoribus Domino Saleon Archiepiscopo Viennensi, & Joanne Josepho Languet Archiepiscopo Senonensi, qui in duos Augustinienses Theologos Fulgentium Bellelli, & Laurentium Berti dire exoptularunt, propterea quod actiones deliberatas doceant esse in Deum referendas? Quæstionis igitur statum non plene videtur Tournelius attingere.

P R O P O S I T I O I.

Præcepto adigitur homo lapsus actiones suas deliberatas in Deum referre.

500. Probatum apertissimo, notissimoque Apostoli testimonio 1. ad Corinth. cap. 10. *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Utitur hic Apostolus verbo imperativo *facite*, quod, ubi materia patitur, & circumstantiæ non obstant, in sensu proprio, naturali, & obvio non suasionem, sed præceptum significat. Ultraquamquod, quum Apostolus non imperare, sed suadere velit, vel a verbo imperativo abstinere, vel ea addit, quibus non ambigue significat; non imperare se, sed consulere. OEconomiam hanc habemus capite septimo, ubi cœlibatum consulens, postquam dixerat: *Noli querere uxorem*, subnectit: *Præceptum Domini non habeo;*

habeo; consilium autem do . . . non peccat, si nubat. Ita ille post verbum *noli*, quod, prout sonat, imperativum est; sed nihil addit, quo imperativum *facite* in superiori textu emolliat; quin immo cum præcedentia, tum subsequencia præcepti significationem firman. Quid enim in præcedenti textu vetat, ne cum infirmorum Fratrum scandalo idolotya comedant. Quid in immediate subsequenti? jubet, ne Judæis & Gentibus, & Christianis Fratribus offensionis sint. Quæ igitur præcedunt, quæque subsequuntur imperativa probant verba intermedia *sive ergo manducatis &c.* ubi copula illativa *ergo* adnotanda est, significans, documentum hoc ex præcedenti textu inferri, quo esum idolothyti prohibet coram infirmo, ne infirmus scandalum patiatur. Agebat enim libertatem ei quidem inesse id comedendi, quod ex macello venit: nihilominus cum scandalum cavere debeat, gloriamque Dei quærere, & intendere, ab esu sibi abstinendum censet; alioquin scandalum infirmo esset, nec Deum, cuius gloriam debet etiam comedendo quærere, glorificaret. Hinc infert: *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.*

501. Ratio quoque Theologica suffragatur: Deus enim perfectissimus est cum in ratione principii, tum in ratione finis: Perfectissimus autem in ratione principii non foret, nisi cuncta ab ipso tamquam a principio procederent: Ergo nec perfectissimus in ratione finis, nisi in ipsum velut in finem cuncta referenda essent.

PROPOSITIO II.

A Patrum expositione longe recedit, qui Apostolum ut suadentem, non imperantem intelligit.

502. Prob. verba, quibus Ecclesiæ Patres Apostoli eo loci exponunt, ob oculos ponendo. Se primo offert D. Ambrosius in Malachiam hæc habens. *Qui est Christianus semper DEBET Patri suo ac Domino suo laudes dicere, & in ejus gloriam omnia procurare, sicut ait Apostolus, dicens: sive manducatis, sive bibitis, omnia in gloriam Dei facite.* Similiter lib. 2. in Luc. n. 84.

503. Basilius Magnus in Regulis fusius disputatis interrog. V. ait: *Christianus, si actiones suas omnes sive majores sive minores ad Dei voluntatem direxerit, is sine controversia, & egregie opus illud perficit, & simul assiduam illius in animo sibi memoriam conservat, a quo id jussus est facere, vereque illud dicere poterit: Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear; item Pauli præcepto illi satisfacet: sive manducatis &c.*

504. Perspicue D. Bernardus Serm. 2. de diversis mentem Apostoli conceptis hisce verbis significat: *Quidquid facimus, JUBEMUR facere in gloriam Dei.*

505. Sed audire præstat D. Thomam, qui non uno loco de Apostolico documento sermonem habens, illud ut præceptum veneratur, nobiscum qua tale observandum religiosissime proponit, & inculcat. Missa facio, quæ produxi nn. 494. & 495. Et alia sane luculentissima considerata ex maurio. Quærit, an Oratio debeat esse diuturna, quæstionem solvens ait: *Dicendum, quod de Oratione dupliciter loqui possumus: uno modo secundum seipsam, alio modo secundum causam suam. Causa autem Orationis est desiderium charitatis, ex quo procedere debet Oratio, quod quidem in nobis debet esse continuum vel actus vel virtute: manet enim virtus hujus desiderii in omnibus,*

que

In 1. 2.
q. 83. art. 4.

qua ex charitate facimus. Omnia autem DEBEMUS in gloriam Dei facere, ut dicitur 1. ad Corinth. 10. & secundum hoc Oratio debet esse continua.

506. Aequè perspicue loquitur opusculo 18., quod est de perfectione vitæ spiritualis cap. 5. de charitatis præcepto late differens. Alio vero modo ex toto corde, mente, anima, & fortitudine Deum diligimus, si nihil nobis desit ad divinam dilectionem, quod actu vel habitu in Deum non referamus; & hujus divina dilectionis perfectio datur homini in præcepto. Primo quidem, ut homo omnia in Deum referat, sicut in finem, sicut Apostolus dicit 1. Corinth. 10. sive manducatis, sive bibitis, vel aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite: quod quidem impletur cum aliquis vitam suam ad Dei servitium ordinat, & per consequens omnia, quæ per seipsum agit, virtualiter ordinantur in Deum, nisi sint talia, quæ a Deo abducant, sicut sunt peccata: & sic homo diligit Deum ex toto corde. Secundo, ut intellectum suum homo Deo subjiciat ea credens, quæ divinitus traduntur, secundum illud Apostoli 2. Corinth. In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi; & sic Deus diligitur ex tota mente. Tertio, ut quaecumque homo amat, in Deo amet, & universaliter omnem suam affectionem ad Dei dilectionem referat; unde dicebat Apostolus 2. Corinth. 5. sive mente excedimus Deo, sive sobrii sumus vobis. Charitas enim Christi urget nos: & sic Deus ex tota Anima diligitur. Quarto, ut omnia exteriora nostra verba, & opera ex divina charitate firmentur, secundum illud Apostoli, omnia enim vestra in charitate fiant: & sic Deus ex tota fortitudine diligitur. Hic est ergo tertius perfecta dilectionis divinae modus, ad quem omnes ex necessitate præcepti obligantur. Quæ cum ita sint, negari haud potest, Theologos, qui in sententia versantur de referendis in Deum operibus, Angelici præceptoris mentem assequi, merito gloriari.

S C H O L I O N.

507. Sunt, qui Apostoli verba interpretantur in sensu negativo; quasi dictum esset: Nihil contra Deum facite; quod sane præceptum est; non autem in sensu affirmativo, adeo ut omnia in Deum referre ex præcepto quisque teneatur. Verum hanc evasionem præcludit D. Thomas 2. Sent. dist. 40. art. 5. ad 7. inquires: Ad septimum dicendum quod hoc quod dicitur: omnia in gloriam Dei facite, potest intelligi dupliciter: vel affirmative, vel negative. Si negative, sic est sensus, nil contra Deum faciatis, & hoc modo præceptum est; & sic præceptum hoc præteritur vel per peccatum mortale quod contra Deum fit, vel per peccatum veniale, quod præter præceptum, vel præter Deum fit. Si autem intelligatur affirmative; hoc potest esse dupliciter, aut ita quod actualis relatio in Deum sit conjuncta actioni nostre cuilibet, non quidem in actu, sed in virtute, secundum quod virtus primæ ordinationis manet in omnibus actionibus sequentibus, sicut & virtus finis ultimi manet in omnibus finibus ad ipsum ordinatis, & sic adhuc præceptum est, & contingit omissionem ejus esse venialem, aut mortalem, sicut dictum est. Vel ita, quod ordinatio actualis in Deum sit actu conjuncta cuilibet actioni nostre; & sic est consilium. Et sane, si Apostolico documento non alius quam negativus subesset sensus; quid vetat, quominus omnia ad affirmativa Dei, Ecclesiæque præcepta in sensu pariter negativo exponamus? Hinc Domino imperante, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, dici similiter posset, hisce verbis tantummodo vetari, ne odio inimicos prosequamur; non autem

ut eos

ut eos fraternè diligamus; quod quam sit Evangelico præcepto alienum, ignorat nemo.

PROPOSITIO III.

Præceptum de actionibus in Deum referendis perpetua Augustini sententia est.

508. Probatum jam supra habemus n. 487. ubi S. Doctorem audivimus docentem, *non officiis, sed finibus discernendas esse virtutes*; quod eo magis ob oculos ponam, controversiam summam colligens Augustinum inter & Pelagianos. Cum Pelagianis ergo decertabat strenuus Gratiae Defensor, de Infidelium virtutibus, non inquirens, utrum ad salutem valerent, sed an veræ virtutes, vel potius vitia virtutibus similia forent; Pelagiani siquidem, firmas adeo volebant arbitrii vires, ut, nullo gratiae adjumento præstito, possent homines vitare peccata, virtutesque acquirere. Quid Augustinus? Infirmas probat post Adæ lapsum arbitrii vires, easque quidem ad peccandum valere; ad bonum autem valere nihil, nisi adjuventur *ab omnipotenti bono*; & quamvis non prorsus extinctæ absque fide, & gratia supernaturali aliqua exerçant *officia* virtutum, ut de Gentilibus sæpe legimus; ea nihilominus vel non fiunt propter Deum, & sunt finis rectitudine destituta; vel fiunt ob voluptatem, & corporis oblectamentum, & sine pravo vitiantur; vel propter solam virtutis honestatem, & inflantur vento ambitionis; ideoque ut veræ virtutes sint, nimirum nec deflectentes a recto fine, neque a pravo fine corruptæ; non sufficit virium tenuitas, ni præsto sit *inspiratio sanctæ dilectionis, qua cognita sancto amore faciamus*. Veras ergo virtutes non admittit Augustinus, ubi fides, & divinæ Gratiae auxilium desit: & quæ paullo supra diximus de vulneribus Adæ prævaricatione humanæ naturæ inflictis, Augustini sententiam invictissime probant, ac muniunt.

De corrup.
& gratia
cap. 11.

509. Contendebant insuper Pelagiani, a nobis esse initium salutis; quod ut adstruerent, aiebant, homines fide, & gratia carentes honestas quandoque actiones ponere, quibus ad uberiores gratias conferendas Deus moveatur. Insurgit divinæ gratiæ propugnator, hostesque suos retundit prompte negans, ipsam pudicitiam conjugalem, nisi ad Deum referatur, virtutis laudem obtinere; licet quoad substantiam bona sit, atque Dei donis accensenda. *Donum Dei esse ipsam pudicitiam conjugalem, beatissimus Paulus ostendit, ubi de hac re loquens ait: volo autem omnes homines esse sicut meipsum, sed unusquisque proprium donum habet a Deo Quid ergo dicimus, quando & in quibusdam impiis invenitur pudicitia conjugalis? utrum eo peccare dicendi sunt, quod dono Dei male utantur, non id referentes ad cultum ejus a quo acceperunt? An forte nec dona Dei putanda sunt ista, quando hæc infideles agunt, secundum Apostoli sententiam dicentis, omne quod non est ex fide, peccatum est? Quis audeat dicere donum Dei esse peccatum? Anima enim & corpus, & quacumque bona Anima & corporis naturaliter insita, etiam in peccatoribus dona Dei sunt, quoniam Deus, non ipsi ista fecerunt. De his autem quæ faciunt dictum est, omne quod non est ex fide, peccatum est. Cum igitur faciunt hæc homines sine fide, quæ videntur ad conjugalem pudicitiam pertinere, sive hominibus placere quærentes, vel sibi vel aliis, sive in his rebus quas vitiose concupiscunt, humanas molestias devitantes, sive Damonibus servientes, non peccata coercentur, sed aliis peccatis alia peccata vincuntur:*

Absit ergo pudicum veraciter dici, qui non propter Deum verum, fidem connubii servat uxori.

510. Iterumque cum Juliano pudicitiam conjugalem absque gratia comparari posse adferenti concreditur, procacemque hunc Pelagianum ita proster- nit: *Interponis alia de libro meo, ubi cum dixissem donum Dei pudicitiam esse conjugalem, & hoc Apostolo teste docuissem, occurrentem deinde quæstio- nem tacitus nolui præterire quid dicendum sit, cum videntur etiam nonnulli impii pudice cum conjugibus vivere. Soletis enim negantes Dei dona esse vir- tutes, quibus recte vivitur, & eas naturæ voluntatique humane, non gratiæ Dei tribuentes, hoc uti argumento, quod eas nonnumquam habeant infideles: ita conantes evacuare quod dicimus, neminem recte vivere, nisi ex fide per Jesum Christum Dominum nostrum, unum Dei & hominum mediatorem, ubi vos ejus adversarios apertissime profiteamini. Denique longe non eamus, si for- te fallor, ad ista responde. Ego dixi, pudicum non veraciter dici, qui non propter Deum verum, fidem connubii servat uxori. Unde autem id ostende- rem: paullo post adhibui, quod mihi visum est grande documentum. Cum enim virtus sit, inquam, pudicitia, cui vitium contrarium est impudicitia, omnesque virtutes etiam, quæ per corpus operantur, in animo habitent; quo- modo vera ratione pudicum corpus asseritur, quando a vero Deo ipse ani- mus fornicatur? Deinde ne quisquam vestrum negaret animum infidelium for- nicari, adhibui testimonium de Scriptura sancta, ubi legitur, Ecce enim qui longe se faciunt a te, peribunt; perdidisti omnem qui fornicatur abs te. Sed tu qui mea, sicut dicis, quæ mihi videntur acuta persequeris, hoc totum tam- quam mihi obtusum visum fuerit præteristi. Vide ergo quid horum negandum arbitraris. Virtutem esse pudicitiam conjugalem, promptissime confiteris: omnes virtutes etiam quæ per corpus operantur, in animo habitare non negas. Porro infidelis animum fornicari a Deo ille potest negare, qui se palam sanctarum Scripturarum adversarium profitetur. Ex quibus omnibus hæc summa confici- tur, ut aut in animo fornicante pudicitia vera esse possit (quod cernis quam sit absurdum:) aut in animo infidelis pudicitia esse non possit, (quamvis hoc cum assererem, te finxeris surdum.) Non igitur, ut calumniaris, studio vi- ruperandi substantiam, dona collaudo. Non enim divinorum donorum capax esset, nisi bona esset humana substantia, cui vitia quoque ipsa bonitatis perhi- bent testimonium naturalis.*

511. Pergit errorem retegere Pelagianorum, qui ceu virtutes veras excole- bant in antiquis Romanis vitia virtutibus ex officio simillima. *Sed absit, aiebat, ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus. Absit autem, ut sit justus vere, nisi vivat ex fide: justus enim ex fide vivit. Quis porro eorum, qui se Christianos haberi volunt, nisi soli Pelagiani, aut in ipsis etiam forte tu solus, justum dixerit infidelem, justum dixerit impium, justum dixerit Diabolo mancipatum? Sit ille licet Fabricius, sit licet Fabius, sit licet Scipio, sit licet Regulus, quorum me nominibus, tamquam in antiqua Ro- mana Curia loqueremur, putasti esse terrendum. Verum tu in hac caus- sa, & si ad scholam Pythagoræ provocas vel Platonis, ubi eruditissimi atque doctissimi viri multo excellentiore ceteris philosophia nobilitati veras virtutes non esse dicebant, nisi quæ menti quodam modo imprimuntur a forma illius æternæ immutabilisque substantia, quod est Deus; etiam illic adversus te quantum donat, qui nos vocavit, pietatis libertate clamabo: nec istis est ve- ra justitia, quæ justus ex fide vivit. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi: finis legis Christus ad justitiam omni credenti Porro, si veram justitiam non habent impii, profecto nec alias virtutes comites ejus*
& so-

& socias : quia cum non ad suum referuntur auctorem dona Dei , hoc ipso mali his utentes efficiuntur iniusti : si quas habent , veras non habent , ac per hoc nec continentia sive pudicitia vera virtus est impiorum . Pluraque subnectens circa virtutes prudentiæ , fortitudinis , temperantiæ , atque iustitiæ , quæ in avaris etiam hominibus reperiuntur ; quippe pro acquirenda pecunia sæva , atque aspera multa fortiter tolerant , cum varias cupiditates , quibus sumptuose vivitur , temperanter , sobrieque castigant , cum abstinent ab alieno , & de suo sæpe amissa contemnunt , quod videtur ad iustitiam pertinere , ne iurgiis , & iudiciis plura consumant ; hæc , inquam , subnectens , prosequitur : Cum enim agitur aliquid prudenter , fortiter , temperanter , & iuste , omnibus quatuor virtutibus agitur , quæ secundum tuam disputationem (Julianum alloquitur) veræ virtutes sunt ; si ad cognoscendum , utrum veræ sint , hoc tantummodo intuendum quod agitur ; nec causa quærenda est , cur agatur . Concludit denique caput illud tertium docens , quod sine amore Creatoris , nullis quisquam bene utitur Creaturis .

512. Congruenter ad hoc principium , quod e Scripturis sanctis Augustinus hausit , in Enchiridion hæc literis consignavit . Omnia igitur præcepta divina referuntur ad charitatem , de qua dicit Apostolus : Finis autem præcepti est charitas de corde puro , & conscientia bona , & fide non ficta . Omnis itaque præcepti finis est charitas , idest , ad charitatem refertur omne præceptum . Quod vero ita sit vel timore pænæ , vel aliqua intentione carnali , ut non referatur ad illam charitatem , quam diffundit Spiritus sanctus in cordibus nostris , nondum fit , quemadmodum fieri oportet , quamvis fieri videatur . Charitas quippe ista Dei est & proximi ; & utique in his duobus præceptis tota lex pendet & Propheta . Adde Evangelium , adde & Apostolum : non enim aliunde vox ista est ; finis præcepti est charitas : & , Deus charitas est . Quæcumque ergo mandat Deus , ex quibus unum est ; non mœchaberis ; & quæcumque non jubentur , sed spiritali consilio monentur , ex quibus unum est ; bonum est homini , mulierem non tangere : tunc recte fiunt , cum referuntur ad diligendum Deum , & proximum propter Deum .

513. Ab Augustino rem fui exorditus ; rem cum Augustino absolvam . Antithesim instituit S. D. inter duo illa Christi Domini testimonia : attendite , ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus . Luceat lux vestra coram hominibus : & ne quis anceps remaneat dicens : quid observabo ? quid faciam ? quid relinquam ? regulam hanc præscribit . Finem attende ; in finem canta ; quo fine facias vide . Si ideo facis , ut tu glorificeris , hoc prohibui ; si autem ideo , ut Deus glorificetur , hoc iussi . Lege insuper sanctissimum gratiæ Magistrum præfat. ad Psal. 31. de spirit. & lit. cap. 14. lib. cont. mendac. c. 7. & 8. In Psal. 83. ad verba Turtur invenit sibi nidum ubi ponat pullos suos ; necnon lib. 1. conf. cap. 12. Cap. 121. In Ps. 65.

Ipsissima in Scoto Augustini mens.

514. Quærit in 2. d. 40. q. unica , utrum omnis actus sit ex fine bonus ; & viso primum de naturali bonitate , ad moralem bonitatem actus progreditur , ibique docet , primam bonitatis rationem in actu esse ex convenientia causæ , a qua actus dicitur moralis , quia libere elicitus . Ubi notandum ; hic non intelligere prioritatem perfectionis , sed originis ; ratio siquidem recta prius origine dictat , actum esse a causa libere eliciendum . Verum quia elici actum a causa libera , cum bono tum malo actui commune est , aliam bonitatis rationem assignat , quæ est ex objecto , quod , si sit conveniens , tunc

est actus bonus ex genere; quia est indifferens ad bonitates ultiores, quæ sumuntur ex circumstantiis specialibus.... Prima circumstantia est ipsius finis: nec ista sufficit sine aliis circumstantiis, puta quod debito modo fiat. Actum a voluntate circa objectum conveniens elicitedum ad ultiores bonitates adpellat indifferentem, quia huiusmodi actus natus est ulterius perfici circumstantia finis, quæ in morali actu est prima bonitatis ratio prioritate perfectionis, quæque nihilominus ad omnimodam bonitatem ponendam impar est, si circumstantia finis debito modo deficiat. Scoti verba expendamus, inque ipsius doctrina Augustini reperiemus sensus. *Prima*, inquit, *circumstantia est ipsius finis*, qui, de morali bonitate loquendo, nequit honestate aliqua privati. Porro, si actus a sola finis honestate dirigatur, quin charitas ea sit, quæ actum eliciat, est actus tantummodo *ex officio* bonus, eique debiti modi defectus inesse potest; Revera, si vir misericors subsidia indigentibus impendat sola erga illum commiseratione permotus, circa modum interdum deficiet, stipem porrigendo vel non prompte, vel tristi, indignatoque vultu; ut accidit, quum indigentis importunitate sollicitetur. Quod si finis sit charitas erga Deum; tunc non habetur sola circumstantia finis; sed finis debiti, proinde nec in modo deficiet, ipsumque actum decorabit omnimoda bonitas. Hinc prompta manu, hilarique vultu pauperi importune petenti eleemosynam vir misericors elargietur; quia *charitas pariens est, charitas benigna est*, inquit Apostolus. Ut ergo Augustinianæ doctrinæ se plane accomodet Subtilium princeps, ita docet: *Loquendo etiam de bonitate meriti, quæ addit super bonitatem moralem, illa est* PRINCIPALITER EX FINE: *quia supposita completa bonitate morali superadditur bonitas meritoria ex* RELATIONE DEBITA *istius actus ad finem, quæ relatio* DEBITA *fit in quantum elicitedum a* CHARITATE: En igitur expresse adnotata relatio debita per charitatem facta; atque eo ipso meritoria ex fine; quia tunc bonitas completa est; nimirum, ut Augustinus ait, actus bonus & bene factus, undequaque & ex omni parte bonus. Ubi vero sola habeatur pro fine honestas actus, bona est relatio, sed non debita, neque charitatis defectu ex fine meritoria.

515. Momentum alterum, quod Scotum facit Augustino concordem, desumitur item in 2. d. 7. q. unica, ubi de Angelis malis quæstionem excitat. Inquiunt nonnulli, posse Dæmones verum aliquod concipere tam in genere speculativo, puta Deum esse trinum; quam in genere practico, puta Deum esse diligendum. Ad hæc inquit: *Argumentum probat verum; scilicet, quod* S. potest
ergo dici
&c. *habent aliquem actum bonum diminuta bonitate morali; quia non malum malitia contraria, licet careat aliqua circumstantia debita: non enim credunt propter illum finem* (dictum enim fuerat, actum credendi esse in eis malum) *propter quem credendum est: ET CIRCUMSTANTIA FINIS EST NECESSARIA AD BONITATEM MORALEM; debitum finem intellige; quum hic de fine agatur, propter quem credendum est. Verba sunt hæc Augustini mente, corde, & ore prolata, ut novimus n. 487. non officiis, sed finibus discernendas esse virtutes quicquid fit ab homine, nec propter hoc fit propter quod fieri debere vera sapientia præcipit; & si officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est.*

Argumenta contraria solvuntur.

516. Arguunt 1º. Si Apostoli verba vim haberent præcepti, præceptum foret affirmativum; ideoque non obligans ad semper: ergo rationalis creatura quandoque non tenebitur suas in Deum actiones referre.

Resp.

Resp. Creaturam rationalem ad opera in Deum referenda præcepto adigi quotiescumque deliberate operatur. Cum igitur ad actiones deliberatas coarctetur huiusce affirmativi præcepti executio, illico cessat obligandi vis, nobis indeliberate agentibus. Et revera cujuscumque affirmativi præcepti hæc est conditio, ut in quibusdam tantummodo circumstantiis adstringat, quæ si pereant, & in præcepto perit ratio obligandi. Ita præcipitur erga Patrem honor, & cultus; non semper tamen Pater est honorandus, ut contingeret, si Patris iussa divinæ legi adversarentur; eodem fere modo discurrendum de actionibus in Deum referendis. Ad relationem hanc vi præcepti adigimur in circumstantia deliberate operandi, qua cessante, cessat & obligatio. Porro quod præcepta affirmativa ad semper non obligent, intelligendum est, huiusmodi præceptorum vi nos minime teneri, ad eos semper eliciendos actus, quos præcepta affirmativa præscribunt; atque adeo, ut impleatur præceptum in Deum omnia referendi, necessaria non est indefinens huius relationis continuatio quovis in opere quod patrat; sed sufficit, si relatio actu vel virtute habeatur. Ceterum, etsi prout sonat, affirmativum sit hoc præceptum, in negativum tamen resolvitur; jubemur enim virtuales relationem nullo contrario actu interrompere; numquam in Creatura ultimate inhaerere, eaque frui. Hæc sane ad semper obligant.

517. Dices cum D. Thoma: *Cum ista sint duo præcepta affirmativa* (nempe honorate parentes, Deumque ex toto corde diligere) *non obligantia ad semper, possunt pro diversis temporibus obligare, & ita potest contingere, quod aliquis implens præceptum de honoratione parentum, non tunc transgrediatur præceptum de omissione modi charitatis.* Poterit ergo quis non ex charitate parentes honorare, quin præceptum infringat.

Resp. dist. consequens. Poterit quis parentes honorare non ex charitate habituali, nec ex amore Dei super omnia dilecti, conc., non ex charitate vel actuali vel virtuali inchoata & imperfecta, nego consequentiam. Insinuat ergo D. Thomas, posse nos parentes honorare non ex charitate habituali, vel ex amore Dei super omnia dilecti, quin violatæ legis culpemur; ad actus siquidem ex habituali charitate, vel ex amore Dei super omnia, eodem D. Thoma docente, minime jubemur. (n. 494.) Hanc ejus mentem assequimur, semel advertentes loqui non de charitate, sed de charitatis modo; *de omissione*, inquit, *modi charitatis*: & inquirens, an divinæ dilectionis habendus sit modus aliquis, respondet: *Dicendum, quod sicut Augustinus ibidem subjungit, modus diligendi Deum est, ut ex toto corde diligatur.* Verum proximius sensa D. Thomæ attinguntur eadem quæstione superius objecta art. 10., antequam enim dixisset, parentes posse honorari, non infracto charitatis præcepto, jam exposuerat de quo charitatis modo sermonem haberet; de illo nempe, qui non præcipitur. *Alio modo potest considerari actus charitatis, secundum quod est modus actuum aliarum virtutum, hoc est secundum quod actus aliarum virtutum ordinantur ad charitatem, quæ est finis præcepti, ut dicitur 1. Timoth. Dicitur enim supra, quod intentio finis, est quidam modus formalis actus ordinati in finem: & hoc modo verum est, quod secundi dixerunt, quod modus charitatis non cadit sub præcepto.* De illo igitur charitatis modo hic tractat, quem & nos minime necessarium autumamus: dictum namque est, satis esse charitatem inchoatam, quæ sit pia in Deum affectio, qua deliberatos actus ei referimus. (n. 498.)

518. Argum. 2°. De bono conjugali cap. 6. ait Augustinus: *Conjugalis concubitus generandi gratia non habet culpam.* Culpa autem non vacaret, si ad Deum referendus foret, hæcque relatio omitteretur. Item serm. 159. de verbis

verbis Apostoli cap. 2. inquit : *delectat gustum cibus non prohibitus ; delectant gustum etiam epula sacrilegorum sacrificiorum : illud licite : istud illicitum : Videtis ergo carissimi etiam in istis corporis sensibus licitas, & illicitas delectationes* : Atqui licitas absolute non dixisset delectationes, quæ ex cibo non prohibito capiuntur, si eas in Deum referre necessum esset. Ergo &c.

Resp. disting. ant. Conjugalis concubitus generandi gratia non habet culpam, inspecto ejus officio, & fine proximo atque immediato, conc., inspecto fine ultimo, ad quem debet referri, nec refertur, nego antecedens. Duplex moralium operum finis est, proximus & immediatus unus, ultimus alter. (n. 486.) Primus sistit in ipso operis officio, ipsumque opus respicit; secundus ex parte operantis se tenet; quatenus hujusmodi est, prout operans sibi ultimate proponit; Deus nempe, vel Creatura. Conjugalem ergo concubitus generandi gratia declarat Augustinus sine culpa, concubitus considerando *ex officio*; propterea quod in fine proximo, & immediato, qui est generatio, elucet honestas operis, atque bonitas: Verum si fine ultimo careat, quatenus operans ille sit, qui actum illum in Deum referre omittat, deficiente rectitudine finis, non omnino inculpabilis est; proindeque bonus erit *ex officio*, & ex parte operis, ex defectu finis recti, & ex parte operantis non bonus. Dicam Augustini verbo actum bonum, non bene factum. (n. 487.)

519. Idem pronunciandum de cibis, quos adpellat licitos; quin tamen neget esse posse illicitos, si intemperantia comitentur, nec in cibis fervetur modus propter Creatorem, cui est inserviendum, vitam ciborum usu vivendo; ideoque jubet Apostolus : *sive manducatis sive bibitis &c.* Quis Augustini sensa potest exponere ipso Augustino melius? Tractatu 2. in 1. Joannis Epistolam explicat hæc verba: *nolite diligere Mundum*; & rem nostram sic agit: *Quando dicitur: nolite ista diligere, non hoc dicitur, non ut manducetis, aut non bibatis.... non hoc dicitur: sed sit modus propter Creatorem, ut non vos illigent ista dilectione, ne ad fruendum hoc ametis, quod ad utendum habere debetis.* Licite ergo gustum delectat cibus non prohibitus; quum res sit in se ipsa, & quoad substantiam operis de facto licita: at si delectationem ipsam primitus intendat Animus; jam quod ex parte operis erat licitum, ex defectu operantis finem sibi debitum non proponentis illicitum fit: atque opportune hic quæro, cur proscripserit Alexander VIII. non peccare eum, qui usque ad satietatem comedit, & bibit ob solam voluptatem, *quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*? Congruenter ad Augustini principia *frui est amore alicui rei inherere propter seipsam*: Appetitui autem naturalibus suis actibus propter seipsos inherere illicitum est: Ergo in ciborum usu ad ulteriorem, nobilioremque finem operanti est progrediendum, quo frui, & cui inherere inculpate queat. Quinam porro hujusmodi finis? *Solo Deo*, inquit Augustinus, *fruendum est.*

Lib. v. de
doct. Chr.
cap. 4.

Ibid. c. 3.

520. Argu. 3°. D. Gregorius lib. 5. in lib. 1. Reg. cap. 12. scribit : *Deo in veritate servimus, quando ejus precepta pro sola aeterna retributione perscimus*; ergo necessum non est, ut Dei gloriam ultimate in omnibus intendamus.

Resp. disting. antec. Per solam æternam retributionem excludit Gregorius terrenam mercedem, conc.; Dei gloriam in bono unoquoque opere primitus respiciendam, nego antec. Proxime sequitur Gregorius : *Nam qui de bono opere temporalem mercedem expetit; Deo in veritate non servit, quem falso proposito in sua operatione non diligit.* Veram ergo vult esse erga Deum servitutem, si temporali retributione neglecta, mercedem æternam spectemus; quemad-

quemadmodum enim servitus, quæ solius temporalis retributionis gratia sit; absque dilectione impenditur, nostrumque commodum investigat; ita illa, quæ æternæ mercedis spe exhibetur, dilectione dirigitur, Deique spectat honorem: Unde subdit Gregorius: *Qui autem Deo servire cupiunt, totum cor in divinis obsequiis* (non in retributionibus) *ponere jubentur*. Etiam Prophetæ dixerat, cor suum inclinasse ad justificationes Dei in æternum faciendas propter retributionem, æternam sane, ad quam comparandam cor inclinasse dicit ad justificationes, quas non nisi diligendo facere poterat, ut Augustinus perbelle animadvertit: *Si non diligendo ista facimus, nulla est justificatio. Si autem diligendo, æterna est ipsa dilectio, eique æterna parata est retributio. Propter quam retributionem dicit, se inclinasse cor suum ad faciendas justificationes Dei, ut in æternum diligens, in æternum mereatur habere quod diligit.*

Conc. 23.
in Ps. 118.
in fine.

521. Argu. 4°. Ad peccandum sufficit, ut actio rectæ rationis dictamini adversetur, quin Dei cognitio necessaria sit: Ergo sufficit ad non peccandum, ut actio dictamini recto consentiat, quin cognitio Dei, & in Deum actionis relatio requiratur.

Resp. Argumentum in adversarios regerendo. Sufficit ad non peccandum, ut actio dictamini vero consentiat; sed unum rectæ rationis dictamen est, omnia in Dei honorem esse referenda, ut Apostolus præcipit: ergo ad non peccandum hæc relatio requiritur. Dei notitiam ignorat nemo inculpabiliter; quapropter Romanos increpat Apostolus, qui Deum per ea, quæ facta sunt agnoscentes, ut Deum non glorificaverunt. Porro nonne dictat ratio, quod, si a Deo cuncta accipimus, ut bono nostro serviant, cuncta ei reddamus, ut gloria, honorque ei obveniat? Laborat in agone Militiæ Dux, ut, victoria parva, glorificetur Princeps: Laboret & Christianus, cujus vita militia est super terram, ut terrenis devictis cupiditatibus, nihil inserviendi vanitati gratia, sed Dei honorandi totum operetur.

522. Dices. Recta ratio Deus est: ergo qui propter rectam rationem operatur, propter Deum operatur.

Resp. omisso antecedente, nego consequentiam. Negat Atheus Deum; plura tamen rationi rectæ consona; & *ex officio* laudabilia operatur: ergo juxta rectam rationem operans, non semper propter Deum operatur. Qui vero Fideles a rationis dictamine in operando minime deflectunt, quin Deum cogitent, intimo eorum sensui obsequuntur, non propter Deum *formaliter* agere censentur; quippe nulla erga Deum charitate moventur vel actuali, vel virtuali, ut suppono. Neglexi antecedens; ut enim scite adnotat Aurelius Lapierre, actiones referendæ sunt in Deum, qui actionum nostrarum finis esse debet: ratio autem non finis, sed regula actionum est: atque hic inquirimus, non utrum omnia agenda sint propter regulam, sed propter finem.

523. Argu. 5°. *Omnia infidelium opera esse peccata, & Philosophorum virtutes esse vitia* docuit Bajus, damnavit Gregorius XIII.: ast, si omnia in Deum referenda essent, in omnibus & per omnia peccarent Infideles, & Gentiles Philosophi, qui Deum ignorantes, nec Deum possent operum relatione glorificare.

Resp. conc. maj. disting. min. Peccarent Infideles, & Gentiles Philosophi in damnato sensu, quem Bajus intellexit, nego; in sensu a Theologis orthodoxis intento, conc. minorem. Verba Apostoli ad Rom. 14. *Omne, quod non est ex fide peccatum est* exposuit Bajus existimans, a vitiosa cupiditate oriri, ab eaque corrumpi quicquid a fide perfecta, & a gratia sanctificante non derivat: Hinc illas tum in Bajo cum in Quesnellio propositiones legimus, quas

De Spir. &
lit. c. 28.

num. 540. exponemus. Hac data semel Apostolicis verbis expositione; consequens est, illius conditionis homines, qui fide perfecta, & sanctificante gratia destituti sunt, peccare semper: quandoquidem non exornata eorum opera a laudabili charitate, sordescant necesse est per vitiosam cupiditatem, a qua juxta Baji, & Quesnellii sensum deturpantur. Quid vero ex Orthodoxis Theologis quamplurimi nomine & doctrina clarissimi? Docent, ultra fidem supernaturalem & perfectam dari inchoatam; pium nempe affectum credendi divinitus inspiratum, & ultra charitatem habituales, seu gratiam sanctificantem, actuale dari distinctam ab habituali, & sanctificante, quæ sola gratia non est, ut Bajus & Quesnellius commentabantur. Quapropter Infideles, & peccatores, etsi gratia sanctificante non exornentur; recta tamen possunt voluntate operari per actuale gratiam, quæ pium credendi affectum in Infidelibus, & operandi in Peccatoribus excitet. Immo inchoata fide, & gratia actuali seclusa, estne in Infidelibus, & peccatoribus imago Dei plane detrita? Non, inquit Augustinus: *quia non usque adeo in Anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea veluti lineamenta remanserint, unde merito dici possit etiam in ipsa impietate vite sue facere aliqua legis, vel sapere.* Hæc porro lineamenta, unde aliqua legis facere vel sapere possint, sunt ingenitum rationis lumen, quo honestatis, veritatisque idea ipsis affulget, cujusque luminis ope plura queunt honestati, veritati conformia operari, quæ si ad cupiditatem referantur, mala erunt, non defectu operis, cujus officium erit semper laudabile; sed defectu operantis finem inordinatum sibi proponentis. Ceterum vel Infideles ii sunt, qui Deum invincibiliter ignorent, vel non? Si primum, eos, si qui sint, excusat a peccato eorum invincibilis ignorantia, dum in Deum, quem inculpabiliter nesciunt, honesta, quæ perperrant, opera non referunt: sin alterum, officia virtutum, quas præstant, decus laudis semper protendent; quamvis defectu debitæ relationis in Deum, cujus cognitionem negligunt, vitiata remaneant. Verum de operibus Infidelium alibi fusior sermo.

524. Argu. 6°. Damnat in Quesnellio Clemens XI. hanc ordine quinquagesimam tertiam propositionem. *Sola charitas Christiano modo facit per relationem ad Deum, & Jesum Christum;* falsum igitur est, sola charitate nos facere Christiano modo.

Resp. Sententiam de referendis in Deum operibus hac damnatione nequaquam lædi, evidentissime patet, quod ipse Quesnellius Pauli verbis *sive manducatis, sive bibitis*, quibus sententia nostra potissimum nritur, subjungit: *Huic immobili fundamento incumbit obligatio referendi omnia in Deum;* quæ verba Pontifex damnanda non censuit; ea vero damnasset certissime, & damnando securim ad radicem admovisset, si animus ipsi fuisset, sententiam damnandi, quæ operum relationem indicit. Sententiam hanc veluti consecrarunt centum Galliarum Præsules in *explicationibus* celeberrimæ Constitutionis *Unigenitus* adversus Quesnellii propositiones editæ. *Obligatio*, inquiunt art. 4., *obligatio omnes actiones suas in Deum referendi in primo comprehensa præcepto, partem constituit illius cultus, quem supremo enti debemus, illiusque gloria, quæ nobis rependenda ipsi est. Doctrina, quæ obligationem hanc tradit, potioribus nititur fundamentis in Scriptura & traditione, quam ut ferre possit, eam temerario ausu a quibusdam auctoribus impugnari.* Ita centum & ultra Galliarum Præsules, qui anno 1720. præfatæ Constitutionis explicationem summis curis elaborarunt. Quid ergo in ea propositione damnavit Pontifex? Jam paullo ante significavimus. Charitatis nomine solam *habitualement* Quesnellius a Bajo edoctus appellabat, qua in animis deficiente, opinabatur, vicio-

vitiosam regnare cupiditatem, per quam substantia cujuscunque operis *ex officio* boni corrumpetur, atque marcesceret. Hinc manifesto sequitur, quod, si sola *charitas Christiano modo facit actiones Christianas*, fides in peccatore charitate destituta actiones Christianas non facit; nec peccator in Deum credens vere Christianus erit: Dum ergo peccator homo credit, dum sperat, dum timet, dum orat, dum de peccatis dolet, seque ad charitatem hisce operibus impetrandam disponit, actiones Christianas minime ponit, nec Christiano modo operatur? Hæc sententia ut hæretica damnat Tridentina Synodus definiens: *Si quis dixerit eum qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum; Anathema sit.* Hujusmodi autem supremæ Sedis judicium auferisset Quesnellius, si quod de sola charitate *absolute* dicta literis consignavit, de sola charitate *actuali*, quæ sit gratia præveniens, sine qua nullum pietatis opus fieri potest, pronunciasset. Verum, ut Baji, & Quesnellii aberrationes propinquius intueantur, sit hæc altera

Sess. 6.
can. 28.

P R O P O S I T I O IV.

Ex eo quod opera recto ordine relationis destituantur, neque peccata sunt, neque a culpabili cupiditate dehonestantur.

525. Prob. 1°. Culpa, quæ, recto deficiente relationis ordine, contrahitur, in eum redundat, quem hujusce ordinis custodiendi obligatio afficit; afficit autem non opus, sed operantem: ergo in operantem, non in opus culpa redundat; atque adeo opus natura sua & *ex officio* bonum, quamvis quoad finem debito rectitudinis ordine deficiat, bonum est adhuc; & quum defectus ex parte *operantis* relationem debitam negligentis se teneat, (n. 490.) opus bonum *male* factum cum Augustino dicimus. (n. 487.)

526. Confirmatur, simulque declaratur probatio. Si duo sint præcepta inter se, ut vocant, disparata, unum potest adimpleri, quin alterum infringatur; quemadmodum, instante præcepto jejunandi in die festo, potest satis præcepto fieri, audiendo Sacrum, non servato jejunio. Ast dehonestaturne Sacri audiendi voluntas, ex quo per vitiosam cibi cupiditatem jejunii lex minime excolatur? Simili modo de referendis in Deum operibus sermocinandum. Jubemur, indigenti proximo subsidia ex superfluis erogare, & quemcumque actum misericordiæ erga indigentem in gloriam Dei facere: Proximi infortuniis subvenientes, legem subsidia erga indigentes præcipientem adimplemus, & per actum quidem laudabilem; quippe actu malo non adimpletur, sed infringitur lex; si vero sola commiseratione moti actum illum exerceamus, quin de Deo illius legis observantia honorando quicquam cogitemus; culpa profecto est, sed cuinam imputabilis? Operi Christianæ pietatis jam elicitæ? Nequaquam; in ejus enim substantia, & *officio* legi conforme est; operans ergo culpandus erit, qui opus suum rectitudine finis destitutum relinquit; præceptumque de opere illo in Dei gloriam referendo, non respicit; ex quo tamen substantia operis in se bona, & legi conformis, nequaquam vitatur; cum pauperibus subsidia ministrare, illudque Christianæ pietatis opus in Deum referre, duo præcepta sint inter se, ut diximus, disparata.

527. Prob. 2°. Moralium virtutum officia præcipue in Fidelibus possunt Dei esse dona; quandoquidem justitiæ amor, commiseratio in pauperes, erga parentes obsequium, & cultus, aliaque hujus generis officia oriri possunt non a sola naturali honestate, & dictaminis rectitudine; sed ab auxiliante, & præveniente adjutorio divinitus inspirato; Hæc porto non cessant esse dona

Dei, ex quo similes justitiæ, temperantiæ, commiserationis, cultusque actus defectibiles sint, defectu debitæ rectitudinis in finem: ergo si esse Dei dona non cessent, bona semper remanent, nec ab omissione finis maculantur; licet ille maculetur, qui debitum finem negligens bonum facit non bene (num. 487.).

Solvuntur objecta.

528. Objic. 1°. Actio relata in finem malum, in substantia sua vitiatur, ac mala fit: Ergo & vitiatur, si bono fine destituta remaneat. Consequentia probatur. Ideo mala fit relata ad finem malum, quia, ne in finem malum feratur, lex vetat: Ergo destituta bono fine fit mala, quia, ne fine bono destituatur, lex imperat: utrumque enim præceptum.

Resp. conc. antec., nego conseq., ad cujus probationem disting. antec. mala fit relata ad finem malum, quia relationem hanc lex vetat; atque lex vetans est causa extrinseca, cur sit mala, conc., causa intrinseca, nego antec., parique distinctione resolvitur consequens. Ideo mala in se est actio in primum finem directa; quia finis causa est in actionem influens, quæ hanc vel dehonestat, eique malitiam communicat, si mala; vel decorat, bonitatemque instillat, si bona sit: ommissio autem debitæ relationis in actionem influere nullo modo potest; quum, ne in intentione quidem actionem præcedat, immo eidem postponatur: non enim defectus relationis concipitur nisi actione jam peracta. Præterea opus, quod pravo fine dirigitur, est veluti medium ad finem illum attingendum; media porro indolem finis participare, quis ignorat? (medium excipe intrinsece malum, in quod bonitatem suam profecto non derivat finis bonus) *Qui refert actum bonum, ait D. Thomas, ad finem malum, non vult istum actum sub ratione boni, sed tamquam INSTRUMENTUM INIQUITATIS, seu medium ad finem malum consequendum; unde non movetur a bonitate, quæ ipsi inest; sed ab APPETITUDINE, quam habet ad istum finem, quæ aptitudo NON EST MORALITER BONA.*

529. Neque negotium ullum facessit, quod, ut opus ad malum finem relatum lex vetat, ita opus cum debita in finem relatione præcipiat; quandoquidem a fine præsentem, atque ab agente intento contrahit opus bonum, vel malam indolem, quæ inest fini, ut finis ipse adest: Quod si careat fine suo, secus ac lex præcipit; omni illo caret, a quo posset specialem bonitatem, vel malitiam capeffere; atque hinc sola gaudet bonitate officii, nec aliam distinctam obtinet. Alioquin dicendum foret, quod sicuti opus ex se bonum ad plures bonos fines relatum illorum finium bonitatem participat; ita a finibus istis deflectens malitias reportet finibus illis bonis adversas. Quemadmodum ergo eleemosyna erogata, ne pauper querimoniis clamitet, execrationibus obstrepet, desperatione furens exagitetur, & miserrime se prostituat; bonitates sibi comparat, quæ finibus istis revera bonis insunt; simili modo hisce finibus destituta, malitiis dehonestabitur, quæ bonis illis finibus opponuntur: quapropter malitia execrationis, desperationis, prostitutionis &c. commaculatam dicemus. Quid absurdius? sic itaque concludo: opus moraliter bonum speciali bonitate non gaudet ex quo malis careat finibus operanti vetitis: Ergo nec specialem malitiam contrahit ex quo debitus non intendatur finis, qui non ipsi, sed operanti præcipitur.

530. Objic. 2°. Actio, quæ careat relatione in debitum finem, inobedientiæ est contra præceptum de referendis in Deum operibus: Inobedientia vero mala est: Ergo &c.

Resp.

Resp. nego antec. Actio siquidem debita relatione carens ex iis potest esse, quæ minime præcipiuntur: & quamvis præciperetur, carentia relationis male proponitur ut inobedientiæ actus; quum potius actus omissio revera sit; quæ congruentius dicitur quædam inobedientia aliud præceptum violans ab eo, quo actio illa eadem in finem debitum non relata jubetur. Ast inobedientia mala est. Non eo inficias: malum vero non in opus, sed in operantem redundans.

531. Objic. 3°. Debata deficiente relatione, non in opus, sed in operantem redundat vitium; quia defectus est operi extrinsecus, operanti autem intrinsecus; atqui hoc nihil obstat, quominus ipsunt opus vitietur. Probatur: Defectus status gratiæ in sacram fumente synaxim, est susceptioni extrinsecus, & fumentum intrinsecus; ipsam tamen susceptionem inficit, malam reddens & sacrilegam: Ergo licet relationis defectus sit operi extrinsecus, non obstat, quominus opus ipsum commaculet.

Resp. conc. maj. nego min., quæ dum probatur, nego maj. Sacræ enim Synaxis susceptio, ut a Christo & ab Ecclesia præcipitur, intrinsece statum gratiæ postulat in fumente: Hujusmodi siquidem status necessario requiritur, ut reverenter, pie, & sancte per sacram Synaxim Christo desponsetur. Opera autem in Deum referre non præcipitur propter ipsum opus, nec ut actio honestatem habeat; quum non a relatione, sed a conformitate cum recto rationis dictamine suam hanc honestatem capeat. Operanti ergo relatio in finem ultimum præcipitur, ne in creatura ultimate hæreat: Quapropter quoad opus nil requiritur aliud, quam ut ejus officia laudabilia sint, atque apta ad posse referri; Hanc porro aptitudinem sortitur non ex eo quod referatur; ideo siquidem refertur, quia hujusmodi est aptitudinis; sed quia rationi rectæ conformis est, proindeque referibilis.

532. Objic. 4°. Actio non relata in Deum non est nisi a cupiditate; sed cupiditas mala est; ergo & actio mala. Prob. maj. Actio debito relationis ordine destituta non est a charitate: Ergo a cupiditate: *cupiditatem* enim vocat Augustinus, *motum animi ad fruendum se & proximo, & quolibet corpore non propter Deum*. Porro cupiditas mala gignere nequit nisi actionem malam: Arbor namque mala bonos fructus non facit.

Lib. 3. de
doct. Chr.
cap. 10.

Resp. nego maj. Actio non relata in Deum cum aliqua cupiditate quandoque est actionem concomitante, non autem a cupiditate actionem efficiente, vel in eam influente. Non improbo, actionem rectitudine finis carentem cum aliqua cupiditate fieri; cupiditatem nempe esse quidpiam actionem concomitans: Ast, quum eo ipso non sit in actionem influens, nec ab ipsa tamquam a radice potest actio germinare, ipsiusque radicis veneno infici. *Dicendum*, ait S. Thomas, *quod voluntas non potest dici bona, si sit intentio mala causa volendi: Qui enim vult dare eleemosynam propter inanem gloriam consequendam, vult quod de se bonum est sub ratione mali, & ideo prout est volitum ab ipso est malum. Unde voluntas ejus mala est. Sed si intentio sit consequens, tunc voluntas potuit esse bona, & per intentionem consequentem non depravatur ille actus voluntatis, qui precessit, sed actus voluntatis, qui iteratur*. Ad rem nostram nil magis theologice dictum. Actio igitur non est mala nisi quum sit a causa mala in eam influente; atque hac in hypothesis illud bene adaptatur: *Non potest arbor mala bonos fructus facere*; quod si quidquam mali sit tantummodo actionem consequens, actio potest esse bona, quin per illud sequens malum depravetur. Depravati existimantur Bajus, & Quænellius docentes, ubi non est regnans charitas, adesse cupiditatem, nec aliam quidem præter regnantem, quæ impiorum animis ita

1. 2. q. 19.
art. 7. ad 2.

adhæreat, inque omnes animi motus ita influat, ut ab ipsa tamquam a vitiosa radice omnia inficiente, oriantur, & labefiant. Opera igitur debita relatione carentia, quamvis haud sint a charitate prædominante *habituali*, sunt nihilominus ab *actuali* præveniente & auxiliante. Sint cum aliqua cupiditate. Hæc profecto non est *habitualis* regnans, quæ opus causet, & corrumpat; sed *actualis* consequens, quæ opus comitatur, atque, ut præcessit, intemperatum relinquit. Sit denique aliquo modo culpabilis & vitiosa illa cupiditas: culpa & vitium, non operis, sed operantis est.

533. Dices. Cupiditatem non esse tantummodo operis comitem, sed causam influentem. Prob. neglecto ordine finis, actio ponitur propter creaturæ amorem. Cerne, dum eleemosynam porrigis, de Deo per actum illum glorificando nil cogitans; subsidia pauperi elargiris, atque erga pauperem te movet amor: Ergo cupiditas est & concomitans, & movens, & influens. Si eleemosynam dones propter Deum, nonne charitas est concomitans, atque influens? Ergo hujusmodi erit cupiditas, si propter amorem creaturæ dones.

Resp. dist. assumptam. Cupiditas laudabilis, bona, & in Deum apta referri conc., inordinata, culpabilis, nec in Deum referenda, nego assumptum. *Loquendi obtinuit consuetudo*, hanc nobis regulam exhibet Augustinus, ut, si cupiditas dicatur, nec addatur cujus rei sit, non nisi in malo possit intelligi. Bona ergo erit cupiditas, si rei bonæ esse cupiditatem intelligamus. Jam vero indigenti proximo subvenire cupientes amore erga indigentem capti, bene cupimus, bona cupiditas est, voluntas moraliter bona, quæ in actum ex officio bonum profecto influit, quin a debitæ relationis defectu vitietur; etenim ipsa non relatio nec finis est, nec principium actus; adeoque nec in ipsum potest quidquam influere, nec quidquam malitiæ ei adfricare. Alia igitur est illa cupiditas, quam operis quandoque comitem adpellamus; nimirum, si pauperi ex pio commiserationis affectu occurrentes, indebitæ nobis erga egenum hominem teneritudini indulgeamus. Aliqua tunc quidem cupiditas commiscetur, non ut principium influens, quod suam operi malitiam adspargat; sed tantum ut quid concomitans, quod relinquit opus, prout præcessit; quia inordinatio illa, & culpa, qua hujusmodi cupiditas labefit, & propter quam non est in Deum referibilis, non operi, sed operanti tribuitur.

534. Objic. 5°. Citato contra Julianum libro (n. 487.) inquit Augustinus; *quidquid fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri vera sapientia præcepit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est*: Opus ergo ceteroquin bonum, defectu debitæ relationis fit malum.

Resp. disting. antec. ipso non recto fine peccatum est refundendum in opus, nego; in operantem, conc. antec. Quomodo sit peccatum, explicat Augustinus adjungens: *Non quod per se ipsum factum, quod est operire nudum, peccatum sit; sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum*. Atqui solus operans ille est, qui non in Domino gloriatur: Ergo peccatum solius est operantis. Si Gentilis, qui non vivit ex fide, nudum operuerit, periclitantem liberaverit, ægri vulnera foverit, divitias honestæ amicitiae impenderit, ad testimonium falsum nec tormentis potuerit impelli; atque omnia hæc perpetrans, non in Domino gloriatur; bona profecto non bene faciet: *Putat enim se arbitrii sui viribus implere legem jubentem, & ista implicatus superbia ad gratiam non convertitur juvantem . . . ita remanet aut aperte iniquus, aut fallaciter justus: in aperta iniquitate evidenter elusus, in fallaci justitia insipienter elatus*. Quam librata Augustini verba; inculcat undique, opus non propter quod fieri debet factum,

Lib. 14. de
Civ. Dei
c. 7. verf.
fig.

Ad Bonif.
lib. 3. c. 7.

etiam, etsi ex officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum esse: & ne, ex ipso recto fine neglecto, suspicetur, peccatum fieri, quod ex officio bonum est (dummodo ultra omissionem finis recti non irrepat perversitas finis mali ut causa movens & influens), non opera illa aperte adpellat iniqua, fallaciter justa, in aperta iniquitate evidenter elisa; sed hos culpæ characteres operanti soli appingit, cum vocans aperte iniquum, aut fallaciter justum, in aperta iniquitate elisum. Igitur, ordine finis prætermisso, adhuc bona sunt opera, quamvis, defectu finis non bene facta.

535. Dices. Vitium non tam operantem, quam opus revera afficit: ergo &c. Prob. antec. *Virtutes, quas sibi habere videtur mens veri Dei nescia, nisi ad Deum retulerit, etiam ipsæ vitia sunt potius quam virtutes: Ergo &c.*

Lib. 10. de
Civ. c. 25.

Resp. Gentilium virtutes vitia Augustinus adpellat; quia, ut plurimum, non recto solum ordine finis deficiunt, sed ad finem malum referuntur. Homines enim illi philauria turgidi, humanæque laudis captandæ avidissimi suis in operibus propriæ vanitati studebant, propriæque vanitatis causa omnia moliebantur. Fallebantur ergo *eorum vitiorum verisimilitudine, quæ finitima videntur, & propinqua virtutibus; cum absint ab eis quam longe absunt a virtutibus vitia. Nam sicut constantia est virtus, cui contraria est inconstantia; vitium est tamen ei quasi finitimum pertinacia, quæ constantiam videtur imitari.* Perversitate igitur finis in opus influente, opus de facili prodibat exitiosum, immundum, & turpe; Quod latissime Augustinus pertractat in toto hoc tertio citato capite.

Lib. 4.
cont. Jul.
cap. 3.

536. Præterquamquod actiones illas Gentilium, etsi pravo fine destitutas, vitia, atque peccata non immerito dixeris ex quo recto relationis ordine carentes, aliqua perfectione privantur, ut Christiana laude, & merito digna sint. Siquidem, Augustinus ait, *vitium dicimus, quod vituperatione dignum est.... Quod perfectioni nature deesse perspexeris, id vocas vitium.* Hæc Præsul sanctissimus libro tertio de lib. arb. capite quattodecimo. Sed plura ubi de Infidelium operibus erit sermo.

S C H O L I O N.

537. Præcipi ab Apostolo, deliberatas actiones nostras esse in Deum referendas jam diximus, jamque probavimus; ex quo æqua illatio est, peccare quemquam, si operetur, quin debita in Deum relatione opera sua dirigat. Ne vero quis ambigat circa peccati speciem, quæ ex hac omissione contrahitur, dicam, peccare, ut plurimum, venialiter. Quamvis me haud prætereant, Adversarios conari, ut lethale peccatum hic inferant, ad invidiam sententiæ nostræ conciliandam: Inquiunt enim, Apostolici præcepti omissione transgrediendum fore maximum legis mandatum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*; Deum autem non ita diligit, qui commutabilibus bonis inhæret, quemadmodum ille facit, qui nihil de Deo cogitans operatur. Verum falsa suppositione ipsi inhærent adversarii; præceptum nempe de Deo super omnia diligendo sub gravi nos semper obligare, & mortiferam esse quamlibet rebus creatis inhæSIONem. Graviter obligat quoad præcepti substantiam, non quoad modum: Nostrarum autem actionum relatio modum, non substantiam respicit: Quod nitidius assequeris secernens cupiditatem illam perversam atque defixam, per quam animus ita commutabili bono inhæret, ut quemlibet amorem bono incommutabili subtrahat, eumque commutabili postponat, a cupiditate illa, quæ parva sit & levis, quæque ab incommutabilis boni amore animum nequaquam divellit. Prima substantiæ præcepti

Tom. 4.
de Theol.
Discipl.
lib. 21. c. 7.

cepti contradicit; altera modo non satisfacit. Prima rem creatam respicit pro suo fine *simpliciter* ultimo, & lethale peccatum est: altera ad creatam rem parumper inclinatur veluti ad finem suum *secundum quid*: & veniale peccatum constituit, ex quo per illam parvam cupiditatem, perque illam rei creatæ inhæsiōem ab amore Creatoris nequaquam tollatur. Prima animus fruitur creaturis fruiōne stricte sumpta, in eaque hæret hæsiōe cordis; fruitur altera fruiōne late sumpta, atque hæret in ea hæsiōe operis; quæ licet aliquantulum inordinata sit, Deo tamen bonum commutabile non præfert, proindeque charitatem qua Deus diligitur, foras non ejicit. Quemadmodum enim, ut sapienter ait Laurentius Berti, non semper summum bonum diligimus charitate adeo flagranti, ut nostrorum peccatorum labes abstergetur: ita non semper fluxa bona amamus tam vehementi cupiditate, ut justitiam penitus amittamus.

§. IV.

De necessitate gratiæ ad opus morale undequaque bonum.

De Civit.
Dei lib. 5.
cap. 12.
Epist. ad
Hilar. Sy-
racul. 89.
nunc 53.

538. Ex iis, quæ superius lato calamo scripsimus, quæque tradita vidimus a Theologis Augustinensibus, Thomistis, immo nonnullis e schola Societatis Jesu, quos inter videndus Lacroix lib. 5. de peccat. dub. 1. q. 34. conjicere quisque potest, quid de divini adjutorii necessitate ad opus moraliter bonum peragendum nos simus dicturi. Inquit enim Augustinus, quod *non est vera virtus, nisi quæ ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est*: Et alibi: *valet itaque liberum arbitrium ad bona opera, si divinitus adjuvetur: desertum vero divino adjutorio, quamlibet scientia legis excellat, nullo modo habebit justitiæ soliditatem, sed inflationem impie superbiæ, & exitiosum tumorem*. Arbitrium ergo divinitus est adjuvandum, ut opus moraliter bonum ad eum finem tendat, quo melius non est, & sine quo non est vera virtus. Antequam vero Theologorum placita percurramus, illud est divellendum, in quo ad extrema proruentes Heterodoxi erravere.

I.

539. Pelagianorum dogma fuit, naturam sufficere ex se se ad bonum opus quodcumque; gratiamque solummodo necessariam esse ad opus bonum *facilius* præstandum. Erraverunt Semipelagiani, qui, etsi coeptum & perfectiōnem operis salutaris a gratia auspicarentur; salutis tamen initium inter salutis opera accensere volebant; proindeque non a gratia, sed a natura defluere opinabantur. Hæretica hæc dogmata hic refellere non vacat; quum de his satis in primo volumine. Adversus Lutheranos & Calvinistas in primis calamum stringo, qui gratiam in homine lapso nihili facientes, voluere, peccatum esse quodcumque sit opus in se bonum ab homine quamvis justificato patratum: Ne autem veluti pravum opus recenseatur, ipsique noceat, sufficere, si fide firma teneat, pravum illud opus sibi a Deo ex Christi meritis non imputari. Hoc postremum, ubi de justificatione erit sermo, Ecclesiæ & Patrum doctrinis repulsabimus.

I I.

540. Alter cum jam exposito pugnans error fuit Joannis Hus, & Michaelis Baji, qui ad bonum opus non quamlibet gratiam, sed sanctificantem adeo

adeo necessariam esse voluerunt, ut peccata esse dixerint quælibet bona opera ab homine gratia illa destituto facta. Hus doctrinam refert Constantiense Concilium sess. 15., Scitaque Baji clare satis enunciant proscriptæ a supremis Ecclesiæ Pastoribus Pio V., Gregorio XIII., & Urbano VIII. propositiones, quas hic adjicere opportunum censeo.

Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet.

In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

Omnis amor creature rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus amatur.

Bajo se dedit Quesnellius, ejusque propositiones a quadragesima quarta ad quinquagesimam nonam, quas Clemens XI. per Constitutionem *Unigenitus* anathemate confixit plane consonam cum Bajo doctrinam protendunt. Binas hic expono, ceteras ejusdem fursuris præteriens.

Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones nostræ nascuntur, amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor nostri, quo nos ipsos ac Mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus. 44.

Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque ejus actiones corrumpat. 45.

541. Consequenter ad hæc principia docuerunt, omnia Infidelium & peccatorum opera, Philosophorumque virtutes esse vitia & peccata; quandoquidem isti omnes sunt justificante gratia destituti. Percurre in Bajo propositionem 25. 26. 35. necnon 38. 45. 49. 52. 58. in Quesnellio. Bajo & Quesnellio adjungit Vega Dionysium Cisterciensem; tribuit enim illi quod dixerit, nullum impleri posse ab homine peccatore legis præceptum: Monet nihilominus Suarez, se numquam, ubi Dionysius hæc scribat, invenisse: Immo testatur, eundem Dionysium cujusdam Bavardini opinionem referte, qui asserit, quemlibet creaturæ voluntatis culpæ lethalis affectæ deliberatum actum esse malum; atque opinionem hanc Bavardini oppugnare. Certum tamen præfatae sententiæ propugnatorem facit Catherinum in cap. 3. Gen. ad verba *Adam ubi es?* Suarezium consule lib. 1. de necess. grat. cap. 4. n. 4. Hæc igitur aberrationes binis propositionibus corrigamus, Theologorum placitis circa morales actus primo reiectis.

L

542. Actiones moraliter bonas diximus eas esse, quæ si officium spectetur, circa quod versantur, & honestas, quam earum substantia præ se fert, nisi continent rectæ rationi adversum. Plura de his exempla dedimus; cujusmodi sunt honorare parentes, egeno succurrere, pro Reipublicæ bono vitam fundere, & similia, quæ naturalis esse potestatis, & a natura nostra haberi sustinent Sotus lib. 1. de nat. & grat. cap. 19. Bellarminus lib. 5. de grat. & lib. arb. cap. 9., Suarez tom. 1. de grat. lib. 1. cap. 6., Smisingus tract. 3. disp. 6. cap. 6. n. 303., & Vega lib. 6. in Trid. cap. 11. & latius 40. Hi siquidem ad præfatas actiones gratiam nolunt, quæ supernaturalis sit; quippe actiones ipsæ infra naturæ ordinem sistunt; proindeque posse a natura proficisci arbitrantur: nec gratiam agnoscunt naturalem, quam putant a Patrum sanctionibus alienam: quodque de actionibus honestis, de honestis quoque cogitationibus, unde voluntas ad honeste operandum incitetur, similiter sentiunt, defen-

defendentes, actiones hasce relationem sibi intrinsecam habere in finem ultimum; ideoque in hunc finem referri eo ipso quod fiant, quin, ut referantur, necessaria sit operantis intentio sub directione gratiæ, quam sententiam esse Thomistis communem, clare satis habet Gonetus q. 1. de necessit. grat. art. 3. §. 5.

I I.

543. Altera ex adverso sententia bonum opus distinguit quod tale sit *ex objecto*, & inspecta ejusdem operis substantia, ab eo quod est bonum, spectata circumstantia finis recti, in quem refertur; qua debita relatione fit, ut opus illud veram justitiam sapiat. Primum absque gratia peragi posse & ab ipsis quoque infidelibus peragi concedunt; secundum sine gratia haberi negant. Præscindentes igitur a controversia, quæ movetur, an teneatur quisque opera sua referre in Deum, sustinent, nullum morale opus, quod omni ex parte honestum, rectumque sit, posse citra opem gratiæ haberi. Ita Augustinensis Schola, Alvarez lib. 6. de auxil. disp. 50., Norisius in vindiciis cap. 3. §. 4., & cap. 4. §. 5., Gaspar Casalius lib. 1. de quadrip. just. cap. 32.

I I I.

544. Hasce geminas opiniones ad concordiam studet revocare Vasquesius 1. 2. disp. 190. c. 12. Secundo ejusdem disputationis capite sententiam constituit Scholasticorum *nullum opus morale ex omni circumstantia bonum fieri posse sine aliquo auxilio gratiæ*: citato autem duodecimo capite propriam sententiam refert quæ est, *posse quidem hominem singula opera moralis virtutis efficere sine auxilio gratiæ per Christum, quod suapte natura sit supernaturalis, quale ad opera virtutum infusarum necessarium est; non tamen posse ullum opus morale secundum virtutem ex omni parte bonum operari sine aliquo auxilio gratiæ per Christum, quod suapte natura ordinis naturalis sit, & per causas naturales æterna Dei misericordia nobis præparetur*. Subdit, hac auxilii distinctione se usum fuisse, quum Compluti docens materiem gratiæ præ manibus haberet; aitque insuper, Romæ degentem ann. 1586. cum Em. Bellarmino rem hanc contulisse, fuisseque a Bellarmino adprobatam. Meam Vasquesio pignorare fidem non detrecto: Quippe Bellarminus ille est, cui eadem distinctio auxilii naturalis & supernaturalis arridet in tentatione superanda modo levi, modo gravi, supernaturale auxilium ad hujus, naturale ad illius victoriam obtinendam constituens; ita fane Em. Scriptor lib. 5. de grat. & lib. arb. cap. 7. Vasquesium corrigit Suarez 1. p. lib. 1. cap. 11., impugnatque Macedo tom. 2. collat. pag. 582.

S C H O L I O N.

De Theol.
discipl.
lib. 18. c. 3.

545. Vasquesium benigno excipit animo Laurentius Berti inquit, im- merito reprehendi; quandoquidem naturalem hic Societatis Scriptor adpellat gratiam, in quantum prævia boni cogitatio proponit objectum non supernaturale, sed intra naturæ ordinem, amandum, aut fugiendum honesto fine. Vasquesium, ut reor, ita excusat Augustinensis Theologus, ne & suum damnet Basilium Pancium, qui Scholasticos quosdam gratiam eandem naturalis ordinis admittentes libenter audit. Ceterum suspecta primum venit sententia Vasquesii novitatis titulo; quum *novo quodam modo*, Suarezii utar verbis,

verbis, explicat hanc gratiam, quam ab alio antiquiori Scriptore traditam non invenio. Insuper auxilium supernaturale admittit in prævia boni cogitatione, quæ ex parte intellectus se tenet, nec requirit, ait idem Suarez, qui sensus Vasquesii optime noverat, in voluntate gratiam aliquam, vel motionem seu actionem specialem Dei ad talem actum voluntatis præter concursum generalem: Igitur quamcumque excludit gratiam suam in entitate supernaturalem; quod satis ipse declarat eam vocans, *suapte natura ordinis naturalis*. Tandem inquirō, an honestas finis, qua amatur objectum intra ordinem naturæ a prævia cognitione propositum, sit undequaque bona, proindeque bonum sit undequaque objectum illud? ita sane, necessitatem auxilii ponente Vasquesio pro morali opere ex omni circumstantia bono; (n. 544.) At nullum fieri posse ejuscemodi opus, nec cujusmodi esse honestatem finis, quin sancta delectatio inspiretur ordinis suapte natura supernaturalis, infra videbimus. Interim numquam dabo, objectum fine undequaque bono amandum, aut fugiendum intra naturæ ordinem contineri; ideoque naturalis censenda haud est gratia illa, ex quo objectum proponat non supernaturale, sed intra naturæ ordinem amandum, aut fugiendum honesto fine. Ad nostras modo positiones deveniamus, id quod est dogmatis vindicantes adversus Heterodoxos, quodque controversiæ est, cum Scholasticis discutientes.

P R O P O S I T I O I.

Omnis humana actio non est intrinsece mala; blasphemarunt proinde Calvinus, Lutherus, Melancton, & Kemnitius docentes hominem in natura lapsa quomodocumque operetur, semper peccare.

546. Prob. Ignorat siquidem nemo præconia, quibus Spiritus Sanctus Jobi personam exornat, simplicem & rectum & timentem Deum, & a malo recedentem, eumque, cui similis non sit alter in terra adpellans. Quid ergo? si Job peccasset in omnibus, falleretur Deus; suosque insuper Discipulos Christus illuisset, quum eos allocutus est dicens: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in Cælis est.* Quænam opera bona ostendere potuissent, si quomodocumque operarentur, deliquissent. Mentitus quoque fuisset Apostolus, quum in Domino gloriaretur, se bonum certamen certasse, cursum consumasse.... ipsique justitiæ coronam fuisse repositam, quam a Domino justo judice se consecuturum fidenter dicebat. Hisce aliisque bene multis Scripturæ sanctæ documentis apertissimis, quæ brevitatis amore missa facio, Concilium Tridentinum hæc definivit: *Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vera esse peccata, vel odium Dei mereri; aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto cum gravius peccare, anathema sit.* Itemque: *Si quis in quolibet bono opere justum, saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius est, mortaliter; atque ideo pœnas æternas mereri; tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, anathema sit.*

547. Ut vero ratione aliqua hæresim hanc præfocemus, Calvinum, Lutherum, aliosque ad hominem sic aggredior. Hæc dum scriberent, & docerent Sectarii vel bona se scribere & docere, vel mala opinabantur? Si bona: Ergo quodcumque operetur homo, vitiosum & corruptum in se non est. Si mala; ergo male scripserunt, male docuerunt: ergo non audiendi.

548. Quod si dicat Calvinus: opera nostra justa esse & haberi, quia quid-

De Gratia Christi, Tom. II.

II

quid

Job cap. 1.
v. 1. & 8.

Matth. 5.
16.

2. ad Tim.
c. 4. v. 8.

Sess. 6.
can. 7.

Can. 25.

Lib. 3.
Inst. c. 17.

quid alias vitii in ipsis est, Christi puritate sepultum non imputatur, extremo se laqueo suspendit. Fides enim, qua firmissime tenet, hominem justum esse ex quo ejus opera ad culpam a Christo non imputantur, vel peccatum est, vel non? si peccatum; justi nequeant per eam homines fieri: alioquin, ut a peccato fiunt justi, ita a justitia fierent peccatores; quod stultum æque ac impium est. Si non sit peccatum: Ergo non peccat credendo, ad culpam sibi non imputari: nec ergo peccabit orando, eleemosynam largiendo, tentationem superando; ideoque peccatum haud erit quælibet justī hominis operatio.

Hereticorum solvuntur objecta.

Eccles. 7. 549. Objic. 1°. varia cumulantur Scripturæ momenta. *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet -- Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum -- Non intres in judicium cum servo tuo; quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens -- Scio, quod non habitat in me, hoc est in carne, bonum -- Et facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruata universa justitiæ nostræ.* Hinc inferunt, maculata esse atque immunda quælibet etiam justorum opera.

Resp. & Ecclesiastes verba in A catholicos primum retorqueo: *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet*: Ergo in terra est homo justus, faciens bonum. Non enim inquit, esse justum in terra qui *numquam* faciat bonum, qui *semper* peccet. Sensus igitur est; justos homines bona patrari; quæque patrantur bona, bona revera sunt; quamvis in hac misera mortalitatis conditione, aliquando deficient, & ad sensibilia fluctantes peccent saltem venialiter; quapropter in Proverbiis dicitur: *Septies in die cadit justus*; Deo sic permittente, ut propria conscii fragilitate, ferventius ad Deum currant, humillimi in Dei conspectu se teneant, & in virtutis via alacrius ambulent. Quid inde tamen? Ex quo hæreticum esse dicimus adserere, quælibet etiam justorum opera esse peccata; Catholicorum nemo est, qui contendat, justos homines impeccantiæ privilegio donati. Et justī ergo peccant; at non semper, ut Calvinus, alique blasphemant.

550. In secundo textu, quo dicitur, ne quidem unum esse qui bonum faciat, personæ omnes complectuntur, non singula personarum opera. Profecto, si Christum, ejusque Matrem excipias, nulla persona est, ordinarie loquendo, quæ ita ex integro faciat bonum, ut ne quidem in minimo delinquat. Vel dicendum, ibi considerari homines, cujusmodi sunt in vitiata eorum origine, qua factum fuit, ut, fauciatis originali delicto arbitrii viribus, & peccati serpente fomite, omnes ita declinarunt, simulque inutiles ita evasere, ut eorum arbitrii vires ex se se ad bonum nihil valeant, nisi adjuventur ab omnipotenti bono. Ceterum de hominibus jam per Christum justificatis inquit Apostolus, qui præfatis Psalmistæ utitur verbis; quod *ipsi sumus factura creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ preparavit Deus, ut in illis ambulemus.*

551. In tertio textu ubi monemur, neminem e viventibus justificari in Dei conspectu, non est sensus, neminem esse absolute justum, sed comparatione facta justitiæ nostræ cum Dei justitia, nostram ita evanescere, ut in conspectu ejus nihil plane sit: Deus enim, quum sit ipsa justitia, justitiam habet, quæ sua vere est, & a qua deficere nequit. Justī vero homines, Africanorum Patrum sententia, ex se non habent nisi mendacium, & peccatum; & si quid justitiæ habeant, ab illo justitiæ fonte est, quem sitire debent in hac eremo. Præterea ad hæc Psalmistæ verba ait Augustinus: *Qui*

cum illo volunt intrare per iudicium, nisi qui ignorantes Dei iustitiam, suam volunt constituere? Omnis vivens, hic utique vivens, in carne vivens, moriturus vivens, natus homo ex hominibus vivens, de Adam, Adam vivens. Omnis ita vivens justificari forte potest coram se, non coram te. Quomodo coram se? sibi placens, sibi displicens. Noli ergo intrare mecum in iudicium Domine Deus meus. Quantumlibet rectus mihi videar, producis tu de thesauro tuo regulam: coaptas me ad eam, & pravus invenior. Hæc Augustinus congruenter ad ea, quæ in Job leguntur, Ecce luna etiam non splendet, & stelle non sunt munda in conspectu ejus. Cap. 25.
v. 5.

552. Instabit ex Hieronymo Psalmistæ verba referente non ad comparationem Dei, ut veteres & novi heretici volunt, & patroni hereticorum, sed ad scientiam ejus; quoniam homo videt in facie, & Deus in corde; & quod vitiiis, atque peccatis omnis impletur humana conditio.

Resp. Origenistas, quos Hieronymus adpellat veteres hereticos, Pelagianos, qui ab illo novi dicuntur, opinabantur posse hominem sine peccato vivere; quippe qui originale peccatum, a quo alia peccata diffluunt, proindeque cujuslibet adjutorii necessitatem perfracte negarent. Hinc ad scientiam Dei juste retulit Hieronymus ea verba non justificabitur &c. propterea quod hominis conditionem contemplatus est Dei gratia destitutam, quemadmodum veteres illi, & novi heretici contemplabantur; aitque, neminem ex viventibus esse in conspectu Dei justificandum; quoniam, si gratia Dei destitutus quisque sit, jam Deus, qui videt non in facie tantum, sed in corde, non novit nisi vitia, & peccata, queis impletur humana conditio; quo nil verius, & fidei orthodoxæ conformius.

553. In quarto textu de facili sensus Apostoli intelligitur, ipsomet fatente. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Hujusmodi porro lex erat concupiscentiæ fomes; a qua se dicebat colaphizatum; quæque bona non est profecto ex quo ad malum inclinet, & a malo, nempe ab originali peccato, facta sit; ipsa tamen, Tridentino definiente, peccatum non est, ut ajunt, formaliter. Quod si de formali peccato Apostoli verba intelligerentur; jam in locis plus quam centum anthilogiæ argui posset Apostolus; plura enim in se bona Dei largitate collata sæpissime enumerat.

554. Ad illud postremum, quod ex Isaia opponitur, solvendum, regulam exhibet Augustinus lib. de unit. Ecclesiæ cap. 12. docens: quod plerumque sermo divinus impias turbas Ecclesiæ sic redarguit, tamquam omnino tales sint, & nullus omnino bonus remanserit. Productis Isaia verbis regulæ hujus applicandæ locus occurrit: Loquitur enim ibi Propheta in persona totius populi Judaici, cujus pars maxima Deum suum dereliquerat, impiosque sectabatur mores; quo factum est, ut populum illum Deus tradiderit captivum; & quamvis non deessent ex Judæis, qui legis cæremonias colerent; quum tamen vel ex affectu ad crimina, queis detinebantur, vel ex religiosæ intentionis defectu plurimis noxarum maculis aspergerentur eorum opera; ex hoc in Dei conspectu panno sordido comparantur. Sed quid ad eorum intentum Protestantes cum hisce Isaia verbis, quæ semper in ore, & præ manibus habent? Non ait Propheta, omnes sic esse immundos, omniaque eorum opera ita maculari, ut nemo foret, qui justè operaretur; immo aliquos justè operantes indicat, V. G. occurristi letanti, & facienti iustitiam.

555. Objic. 2º. Per peccatum illa perit in homine facultas, qua recte, justèque operabatur; Ergo dum operatur, peccat: Prob. conseq. Recta, justèque operatio recte, justèque operandi facultatem supponit; atqui hæc

facultas perit : Ergo nequit recte , justeque operari ; adeoque operando peccat.

Resp. dist. antec. Illa perit in homine facultas , qua , sensu non reluctantē , recte , justeque operabatur , conc. antec. qua , gratia infirmum ejus arbitrium adjuvante , juste , recteque operetur , nego antec. Quam homo libertatem primi peccati granditate perdiderit , vidimus n. 20. Lutheri , & Calvini errores insecuti fuimus circa voluntatem , quam volunt in homine deperditam ; satisque probavimus , arbitrium non fuisse extinctum , sed infirmatum , culpæque captivum a gratia sanandum , liberandumque.

P R O P O S I T I O II.

Ut actus moralis bonus sit , non requiritur regnans charitas , seu gratia sanctificans.

556. Prob. Scripturæ sanctæ pluribus in locis modo ad orandum , modo ad eleemosynam largiendam peccatores hortantur , ut , gratia opitulante , se ad justificationem disponant . Sic precamur : *Dimitte nobis debita nostra* : quam precandi formulam Christus minime docuisset ad peccatorum veniam obtinendam , si & hæc ipsa eadem precatio peccatum esset . Hinc Augustinus de Publicano orante dicebat : *Quamquam enim justificatus destiterit esse peccator ; tamen ut justificaretur peccator orabat , & peccator confitebatur , & exauditus justificatus est , ut desineret esse peccator : Non utique desineret esse peccator , nisi prius exaudiretur peccator : Quamobrem non quidem omnem peccatorem non exaudiri veritas testis est* . Sic dicitur : *date eleemosynam & ecce omnia munda sunt vobis* . At , si priusquam mundemur , inquinamenta sint quæ operemur : eleemosyna ad coinquinata corda mundanda incongrue prorsus proponitur . Sic Nabuchodonosorem peccatorem , immo infidelem hisce verbis hortatur Daniel : *Consilium meum placeat tibi , & peccata tua eleemosynis redime , & iniquitates tuas misericordiis pauperum : forsitan ignoscet delictis tuis* . Si vera sint Protestantium adserta , quæ sua fecit & Bajus ; peccata peccatis redimenda sunt , unaque iniquitas alia iniquitate delenda . Sacris hisce documentis instructi Patres Concilii Constantiensis , binos hosce VVicleffi , & Hus articulos damnavere , I. *Ex principiis fidei est per se notum , quod quidquid homo in peccato mortali fecerit , peccat mortaliter* . II. *Si homo est vitiosus , & agat quidquam , tunc agit vitiose ; & si est virtuosus , & agat quidquam , tunc agit virtuose : quia sicut vitium , quod crimen dicitur , sive peccatum mortale , inficit universaliter actus hominis vitiosi ; sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi* . Similiter Tridentini Patres anathema in illos dixere docentes : *Opera omnia , quæ ante justificationem sunt , quæcumque ratione facta sint , vera esse peccata , vel odium Dei mereri : ideoque Pius V. Pontifex ann. 1567. eas in Bajo propositiones proscripsit , quas n. 540. retulimus* .

557. Prob. ratione . Ideo requiritur ad bonum quodcumque opus laudabilis & regnans charitas ; quia ubi hæc non reperitur , necesse est , quod regnet vitiosa cupiditas , Bajo dictante in propositione ex damnatis 38. *Omnis amor creature rationalis aut vitiosa est cupiditas , qua Mundus diligitur , quæ a Joanne prohibetur , aut laudabilis illa charitas , quæ per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur* . Falsum vero est regnare vitiosam cupiditatem , quæ mundus diligitur , ubi non regnat laudabilis charitas , quæ Deus amatur . In confessione siquidem Augustana , aliisque colloquiis fatentur nobis

Prote-

Protestantes; etiam post lapsum libertatis vires suppetere, ut consequi valeamus naturalem quamdam iustitiam, quam appellant rationis in rerum usu positam secundum rationem Philosophis ipsis compertam. „quid igitur, Protestantes Baji Magistros sic alloquitur Andreas Vega „quid igitur & illa, *Lib. 6. de iustif. c. 39.* quæ, ducente ratione facimus, quæque vestris & omnium laudibus digna ducitis, & a Deo præmiari contenditis peccata erunt? Et vitio dabitis honorem parentum, subventionem pauperum, administrationem iustitiæ, & obedientiam subditorum, denique ipsum Dei cultum, & fidem & spem in ipsum, si fieri ista contingat in peccato? Quid potest esse in naturam nostram, immo in Deum authorem naturæ, & orbis iudicem, contumeliosus? *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris,* ait Deo Habacuc. Et vos non pudet, Deo tantam impietatem tribuere, ut peccata remuneret, quæ ubique averfatur, & prohibet. Quid vero bonum est, si & ea, quæ sunt consona rationi, peccata sunt? Neceffe est quæ facimus, aut consona esse rationi, aut dissona, aut certe, ut multum demus, medium locum inter utraque tenere. Si ergo & quæ consona sunt rationi, peccata sunt, nihil potest ab homine fieri, quod non malum & peccatum sit. Multo enim magis peccata erunt, quæ consona non sunt rationi, sed vel dissona, vel indifferentia. Quod si ita est, mala utique natura nostra erit, & figmentum non Dei, cuius perfecta sunt opera; sed cacodæmonis potius, vel alicujus mali principii. Omnia siquidem, quæ perfecta suo in genere sunt, & bene aliquid juxta virtutem, & naturam suam possunt operari. „Hæc Theologus ille doctissimus veritatem hanc cumulans, atque confirmans testimoniis Christi, Apostolorum, & Augustini, Hieronymi, Gregorii Ecclesiæ doctorum.

S C H O L I O N I.

558. Non est cur infidelium & peccatorum opera hic speciatim examinemus; quum ex hucusque discussis definitum satis remaneat, non omnia esse peccata, ut Bajus & Quesnellus commentum sunt, utcumque gratia fidei destituantur in Infideli, & iustificante in peccatore. Vel enim sermo est de Infidelibus Deum agnoscentibus, vel de iis, quibus nulla inest veri Dei cognitio? Primos cernens Apostolus naturæ leges violantes dicit inexcusabiles. Igitur juxta internæ legis præscriptum poterant virtutes humanas colere, seipsos a rationis ordine minime deflectentes, ac moraliter bonas: fin minus, ut inexcusabiles injuste redarguisset. De secundis vero prostant in Scripturis exempla non pauca. Pharaonem mitto Abraham uxorem suam reddentem, propterea quod sentit Ambrosius, hoc non sine aliqua Dei cognitione & timore fecisse; eosque Gentiles habeo, qui, ut 2. Reg. cap. 17. legitur, Davidi, ejusque sociis ex naturali commiseratione victualia obtulere: *Suspicati enim sunt, populum fame, & siti fatigari in deserto.* Calculum denique ponit Apostolus ad Rom. 2. generatim inquires: *Gentes, quæ legem non habent exterius scriptam) naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt:* quæ verba ad idolatras etiam extendunt Origenes lib. 1. Chrysostomus hom. 5., Hieronymus in locum hunc, aliique plures. Ad Rom.

559. Suffragatur evidentissima ratio: Infidelium siquidem nemo præcise ut sine fide est operans, nec malam circumstantiam necessario apponit, nec circumstantia ad operis bonitatem necessaria caret. Non primum; quia liber est, nihilque cum cogit ad circumstantiam pravam actui per se honesto adiungendam: neque secundum; quia honesto fine sibi proposito, quemadmodum foret

foret egeni sublevatio in largienda stipe, Civium salus in Republica opitulanda, summo dum rerum discrimine agitur, infamiae, mortisque evasio in humanarum legum obtemperazione; hisce, inquam, propositis finibus, opus est *ex objecto* bonum, honestumque, idque habet totum, quod naturalem ejus bonitatem, honestatemque comitari potest; ideoque nulla destituitur circumstantia ad opus hoc bonum, quatenus tale est, necessaria. Ceterum de Infidelium operibus legito Augustinum de spirit. & lit. cap. 27. & 28., lib. 4. contra Jul. cap. 3., de Civit. Dei lib. 5. cap. 12., Epist. 5. ad Marcellinum prope finem, authorem Hypognosticon sane colendum lib. 3., & Prosperum contra Collatorem cap. 22.

S C H O L I O N II.

560. Nec Bajanistarum, & Quesnellistarum quis regerat illud Apostoli, *omne, quod non est ex fide, peccatum est*. Cito enim posset expediri, vel illorum responso, qui in sensu non mere negativo, sed contrario Apostolicum oraculum exponunt; ut sensus sit, peccatum esse quidquid fidei repugnat, atque ex infidelitate nascitur; vel eorum altero, vocabulum fidei explicantium pro eo quod conscientiae dictamen significet; unde sit sensus, peccatum esse, quidquid, invito conscientiae dictamine, operatur. Neutrum procul dubio positioni nostrae officeret, ut constat manifestissime. Verum nomine fidei veram credulitatem retineamus. Profecto Apostolus, qui ad Rom. 14. inquit, *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*, hujusce sententiae rationem perhibet scribens ad Hebr. cap. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo*. Quo sensu igitur impossibile vere dicitur, Deo placere sine fide, & vere enunciatur, peccatum esse quidquid ex fide haud est. Porro impossibile est, quod Deo placeant tamquam aeterno praemio remuneranda Infidelium opera utcumque honesta, nec pravo fine dehonestata, quippe, si debita in ipsum relatione careant, veris virtutibus non accensentur, & quamvis quoad substantiam bona, non tamen bene facta dicuntur. In quantum ergo non sunt bene facta, nec veram virtutis rationem obtinent, quis fortasse peccata adpellabit, opera nimirum, quae ut non facta bene sempiternam non merentur retributionem; licet ut bona *ex officio* temporaneam mercedem consequantur. Hoc de Romanorum virtutibus Augustinus ostendit Epist. 5. ad Marcellinum paullo ante finem inquiring: *Rempubicam primi Romani constituerunt, auxeruntque virtutibus: etsi non habentes veram pietatem erga Deum verum, quae illos in aeternam civitatem posset salubri Religione perducere; custodientes tamen quamdam sui generis probitatem, quae posset terrenae civitati constituenda, augenda, conservandaque sufficere*. A caelestis tamen civitatis ingressu procul abeunt, *vel in hoc ipso peccantes, quod fidem non habentes, ad illum finem ista non referunt, ad quem referre debuerant*. Peccantes igitur; id est a recto ordine finis deficientes.

Lib. 4.
cont. Jul.
cap. 3.

S C H O L I O N III.

561. Si nonnulla Infidelium opera, quae, ut Augustinus ait, videntur *hominibus laudabilia*, peccata velit quis dicere, ex quo bene facta non sint, esto. Verum, ubi fiant sine ulla sanctae delectationis inspiratione, ut plurimum sunt, quemadmodum Schola loquitur, formaliter peccata; quia non recto solum ordine ad finem destituuntur; verum etiam malo, ut plurimum, diriguntur sine, a quo labefactantur. In eorum corde serpit, ut plurimum, radix.

Praefat. in
Psal. 31.

radix cupiditatis, a qua opera forinsecus laudabilia aut ad inanem gloriam, aut ad voluptatem referuntur: Ita Augustinus de Romanis toto orbe dominantibus, qui causa honoris laudis & glorie consuluerunt Patrie, in qua ipsam gloriam requirebant, salutemque ejus saluti suae preponere non dubitarunt, pro uno isto vitio, idest amore laudis, pecunia cupiditatem, & multa alia vitia comprimentes. Hinc eos alibi vocat fallaciter justos, in fallaci justitia insipienter elatos. Hac de causa Augustinus, aliique Patres bona quaedam Infidelium opera inquirunt, esse peccata, quippe a malo fine dehonestantur; quamvis officium, quod praestant, bonum sit, aut laudabile.

Lib. 5. de
Civit. Dei
cap. 12.

Lib. 3. ad
Bonif. c. 7.

Ad opposita argumenta responsio.

562. Argum. 1. a Scripturis petatum: *Ne afferatis ultra sacrificium frustra; incensum abominatio est. Cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam; manus enim vestrae sanguine plene sunt.* Opera haec quantumvis bona, Deus detestatur; Ergo mala sunt ex quo a peccatore gratia sanctificante destituito patrentur. *Non potest arbor mala bonos fructus facere;* arbor autem mala peccator est habituali gratia carens. -- *Sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis.* Ergo qui charitatis sanctificantis defectu a vite, qui Christus est, praecisi sunt, fructum ferre non valent. -- *Nemo potest duobus Dominis servire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget; aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire, & mammona.* Peccator autem, qui Deo non serviat, Deum odio habebit, & contemnet; Mundum vero diliget, & sustinebit.

Isai. 1.

Matth. 7.

Joann. 15.

Matth. c. 6.

Resp. Deum in peccatore haec reprehendere non quod mala sint ex quo a peccatore fiant, sed quia a peccatore cum debita in finem relatione non fiunt. Hic tamen debitae relationis defectus non ita deturpat opus, ut bonum esse nequeat bonitate, in ipso saltem opere relucente; quamvis operans malus sit. Ad singula tamen occurram, & quidem ad primum; Sacrificia repudiantur veteris legis ea comparando sacrificio in nova lege instituendo, cujus excellentia tanta futura erat, ut vetera non sint apud Deum nisi abominatio; cujusmodi revera modo sunt Hebraeorum sacrificia. Quod si sacrificia illa vetera considerentur, nulla ad novum facta comparatione, loquitur Isaias non de sacrificiis in se inspectis, quae, quoad eorum officium, Dei cultum praeseferant; sed de illis, qui sacrificia offerebant, ceteris ad legis observantiam spectantibus prorsus neglectis; quique proinde mali erant.

563. Ad secundum conceptissima est D. Thomae responsio, quam ipsius literis exhibeo: *Quod in peccatore duo sunt considerata, scilicet natura, quam diligit Deus, & culpa, quam odit.* Si ergo peccator orando aliquid petit, in quantum peccator, idest secundum desiderium peccati; in hoc a Deo non auditur ex misericordia, sed quandoque auditur ad vindictam, dum Deus permittit, peccatorem adhuc amplius ruere in peccata. Deus enim quaedam negat propitius, quae concedit iratus, ut Augustinus dicit. *Orationem vero peccatoris ex bono natura desiderio procedentem Deus audit, non quasi ex justitia; quia peccator hoc non meretur; sed ex pura misericordia, observatis tamen quatuor praemissis conditionibus, ut scilicet pro se petat, necessaria ad salutem, pie, & perseveranter.* Ex qua Angelici doctrina habemus, cur non exaudiatur peccatoris oratio; scilicet, non quod charitatis sanctificantis defectu odiosa quoad sui substantiam sit, sed quod orans vel pro se non

2. 2. q. 83.

art. 16.

Traet. 73.

in Joann.

non petat, vel non ad salutem necessaria, vel non pie, non perseveranter, quæ omnia, non orationis, sed orantis sunt vitia.

564. Ad tertium conceditur, malam arborem, cujus radix sit vitiosa cupiditas, emittere non posse fructus, qui ad salutem boni sint; quippe peccator vitiosa hac ex radice sugens solet officia virtutum ad inanem gloriam referre, eaque debito relationis ordine privare. *Non itaque in quantum homo est*, Augustinus ait, *quod est opus Dei, sed in quantum mala voluntatis est, quisque arbor mala est, & bonos fructus facere non potest*. Hæc autem mala voluntas, etsi fructus ad salutem marcescentes, & non bonos faciat, non adeo eos labefactat, ut in se pravi sint, & quoad substantiam mali, ut alibi late probavimus. Ultraquamquod Christus, qui ait: *Non potest arbor mala bonos fructus facere*, inquit similiter: *Non potest arbor bona malos fructus facere*: Bajus tamen ille non est, qui doceat, justos arbores bonas ita esse, ut fructus emittere nequeant aliqua ex parte imperfectos; juum & justorum opera sint quandoque mundano pulvere conspersa; unde & ipsi venialiter peccent: ergo neque obtrudendum, peccatores malis arboribus ita assimilari, ut quos proferunt fructus, sint undequaque pessimi.

565. Ad quartum responsio est, incassum proferri testimonium illud Joannis, quo nil aliud probatur, quam neminem a Christo divulsim posse salutis fructus ferre a semetipso; sed actuali divina ope indigere, ut, si in Christo sit, in Christo maneat, justitiæque fructus producat; quod vitis & palmitis comparatione satis bene explicat Augustinus. *Nisi (palmes) in vite manserit, & vixerit de radice, quantumlibet fructum a semetipso non potest ferre*; ita nos, quos Dominus se vocans vitem, palmites suos dicit, a Christo disjuncti æternæ vitæ fructus ferre haud possumus; sed in vite Christo nobis manendum, ut justi simus, & de vitis radice vivere, ut juste operemur. Vitis autem hujusce radix est charitas vel *habitualis*, qua justi simus, vel *actualis*, sine qua juste operari minime valeamus. Hæc catholicæ veritati plane sunt consona. Verum etsi in Christo quis non maneat, neque de charitatis radice vivat; perperam concluditur, vel esse a vitiosa cupiditate quidquid ab illo fiat, vel vitiosam cupiditatem in opus ita irrepere, ut in operantis corde prædominans, opus ipsum proprio veneno corrumpat; & opus elicited peccatum proinde sit, & inquinamentum; quam horrendam sane doctrinam proscripsit Tridentina Synodus in Luthero (n. 556.) & in Bajo Alexander VIII.

566. Ad ultimum tandem occurro, & ex Matthæi textu concludo, neminem simul posse justum esse, & injustum; sed vel justum esse, si Deo serviat, injustum si mundum diligat. Absit tamen quod inde sequatur, injustum ita fieri qui diligit mundum, ut noxia mundi cupiditas ea sit, quæ tyrannidem in ejus corde exercens actiones quaslibet inficiat, & peccato commaculet. Non nisi duplicem revera hominis statum Scriptura novit; nempe statum gratiæ, & culpæ, qui se mutuo haud dubie destruunt, ut, uno posito, alter necessario auferatur; sublato uno, alter succedat; quod præfatio testimonio Matthæi satis exprimitur: Verum non est hic quæstio de duplici statu, quem Catholici omnes agnoscunt; sed utrum qui in statu culpæ vivit, ea laboret cupiditate regnante, quæ omnes peccatoris actiones corrumpat; atque hoc est illud, quod cum Ecclesia damnamus.

Lib. 2. de
pecc. mer.
cap. 18.

567. Argum. 2. Augustinus mirum dicit, *si voluntas potest in medio quodam consistere, ut nec bona, nec mala sit*; systematica autem Augustini doctrina est, voluntatem bonam aliud non esse quam eharitatem, cupiditatemque a mala voluntate haud distingui. Una igitur occupare cor nequit absque alterius dispendio.

Resp.

Resp. Augustino accenseri potest Leo Magnus, Gregorius, Fulgentius, alii-que, quin ullum tamen accedat Baji causæ præsidium: quandoquidem non de actionibus, sed de illarum principiis loquantur, quum duos tantummodo amores, unum Dei, mundi alterum præstituunt. Duo tantum profecto status sunt, in quibus humana potest reperiri conditio; status nempe justitiæ, qua homo Deo serviat; & injustitiæ, qua mundo famuletur; Hi porro bini adversantes status principia habent sua, quæ alia non sunt vel a charitate, a qua justitiæ status enascitur, vel a cupiditate, quæ statum injustitiæ parit; nulla alia re intermedia, quæ unum vel alterum producat. Verum utroque in statu sæpe exercentur actiones per se se nec justitiam, neque injustitiam redolentes: Hinc justii homines voluntate, quæ ad malum sibi sufficit, leviter peccant, quin justitiam amittant; & plura commendatione digna quandoque perpetrant injusti, quæ tamen justitiam illis non restituunt. Augustinus ergo, aliique Patres voluntatem distinguunt in bonam & malam, principia distinguentes, unde vel bona, vel mala est; sed ubi mala est voluntas, non est per cupiditatem adeo mala, ut cupiditas semper domina ea sit, quæ actionem intrinsece vitiet, atque corrumpat.

568. Argum. 3. Duobus gloriatur Quesnellistæ Augustini testimoniis, quibus rem plane confectam prætendunt. Sit primum: *Qui noluerit servire charitati, necesse est ut serviat cupiditati*. Alterum sit; *Regnat carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas*. Sed

Serm. 2. in
Psalm. 18.
In Enchir.
cap. 118.

Resp. Nihil plane confici. Exclufa a peccatorum cordibus charitate, damus, regnare quandoque cupiditatem; ast ubinam Augustinus docuit, cupiditatem eo usque regnantem esse, ut actiones quascumque necessario labefaceret; quamvis necessario a cupiditatis principio forent, si a principio charitatis non prodirent? Non aliud sane Augustinus verbis illis insinuat, quam peccare illum, & iniquitati servire, qui servire charitati non vult. Totam exhibeo periodum, quæ sensum totum explanat. *Nolendo servire, nihil aliud agunt, quam ut bono Domino non serviant, non ut omnino non serviant; quia qui noluerit servire charitati, necesse est, ut serviat cupiditati*: necessaria dubio procul illatio; nam qui non diligit manet in morte: Non sequitur tamen, vel necessario fieri ex cupiditatis motivo quod ex charitate non fit, vel fieri a cupiditate adeo dominante, ut opera inde facta per se mala sint, & peccata.

569. Argum. 4. Iterum ex Augustino, ut vastationem probet Quesnellius, quam facit cupiditas in corde actiones omnes corrumpens. *Tunc enim, ait, est cupiditas, cum propter se amatur creatura. Tunc non utentem juvat, sed corrumpit fruientem*.

Lib. 9. de
Trinit. c. 7.

Resp. Satis clare ab Augustino hic exponi, quid agat cupiditas, quum tanta sit, ut creatura propter se ametur, creatura ipsa cor fruatur, adeoque in creatura ultimum finem suum reponat; fruientem scilicet, non quaslibet fruientis actiones corrumpit. Creatura, ut sæpe diximus, in Deum est referenda, ne, dum ipsa propter se amatur, finis ultimus in ipsa collocetur; quod ni contingat, vitium non operis, sed operantis est, ut ultro concedimus: quin cogamur admittere, malas esse operationes omnes in Deum, charitate non dirigente, haudquaquam relatas; quamvis naturæ modo, rectæque rationi consentaneas. Addere plura non vacat: Cetera enim quæ huc faciunt, colligenda sunt ex datis jam numeris 487. & seqq.

§. V.

De necessitate gratiæ ad observanda, ut oportet, legis præcepta.

570. Legis præcepta quædam vel ab ipsis Infidelibus coli, qui non sola fidei gratia, sed & ipsius Dei cognitione destituti sunt, jam vidimus. Honorant enim & ipsi parentes suos, honestatis amore nemini faciunt, quod perpeti nolunt, subsidia indigentibus tribuunt, aliaque hujusce generis officia præstant, quæ naturæ lex inscripta cordibus dictat unicuique. Ast non, *ut oportet*, hæc peragunt; quum vel ad debitum ordinis finem non adtendant, vel vitioso fine operantes ut plurimum dirigantur: Quapropter sic operari absque gratia opitulante queunt. Dum igitur de observanda, *ut oportet*, lege hic inquirimus, legis præcepta quantum *ad substantiam*, & *modum* observanda comprehendimus: modus porro is est, quem plus semel jam insinuavimus.

I.

571. Diligere Deum toto corde, tota mentē, totaque anima illud est primum ac præcipuum mandatum, a quo tota pendet lex, & Prophetæ dependent: De necessitate igitur gratiæ ad legem observandam acturi, optimum est, ut a primo hoc & præcipuo legis mandato exordiamur; unde cetera facilius resolvantur. Etenim constituta semel gratiæ necessitate ad diligendum Deum, eadem constituta remanet, ad reliqua tenenda præcepta Decalogi, ad tentationes superandas, ad evitanda peccata, ad perseverandum in accepta justitia, quæ omnia in præsentiarum sunt a nobis enucleanda.

II.

572. Quum non solius naturæ, verum etiam gratiæ, omniumque bonorum sit Deus fons & origo; ita duplici in Deum amore ferri potest animus; *naturali* sc., quo Deum ut naturæ authorem, & *supernaturali*, quo ut authorem gratiæ diligit. *Naturalis* vero dicitur amor ille solummodo ex parte objecti: Appetitu siquidem naturæ indito, quem peccati infirmitas minime a natura delevit, tendit creatura in Deum sub communi ratione boni comprehensum, a quo beari cupit; quippe in eo solo novit conquiescere posse, suisque in desideriis satiari: atque hic amor quatenus naturæ insidens, necessarius dicitur, Augustino docente, *quod beati esse volumus, id omnino nolle non possumus*. Ex parte objecti datur amor itidem *naturalis*, qui liber est, & quo Deus ut conditor naturæ diligitur quodam dilectionis actu rationi consentaneo, proindeque *quoad substantiam* honesto, & bono; quamvis amor ille in eo deficiat aliquando, quod non *benevolentia* sit; quum Deus propter se non ametur; sed *concupiscentia*, quo Deus non propter se, sed propter diligentis utilitatem diligitur.

De nat. &
grat. c. 46.

III.

573. Ut primo, præcipuoque divinæ dilectionis mandato fiat satis, diligere Deum jubemur *super omnia*; ea nempe dilectione, qua ceteris bonis omnibus

nibus Deum anteponamus. Hoc autem duplici voluntatis actu perficitur; *affectivo* nempe, quo voluntas se, suaque omnia Deo submittit, inque Deum ardentius fertur; *effectivo* altero, quo Dei mandata revera facit, ut Deo obsequatur, & placeat. Hoc autem exprimere Concilia solent, apposita clausula, *ut oportet*.

P R O P O S I T I O I.

Sine gratia observari nequeunt, ut oportet, legis praecepta.

574. Prob. Ex apertissima concertatione, quæ Augustinum inter & Pelagium efferbuit, quamque agitatam, atque discussam habemus libro *de Grat. Christ.* manifestum est, aliam ibi non agnoscere hæreticum illum gratiam præter legem atque doctrinam; qua forinsecus insonante posset homo nativa arbitrii facultate legis mandata facere; ut late vidimus volumine primo de gratiæ illius genere disputantes, quam Pelagius confessus est. Augustinus vero Apostolicis, Ecclesiasticisque doctrinis imbutus invite probabat, legem atque doctrinam forinsecus insonantem adeo non esse gratiam illam, quam Scripturæ deprædicant, ut immo lex ipsa observari nequeat absque interna charitatis subministratione. Hinc Pelagium ejusque alumnos hæreticorum nomine aperte dicebat: *Pelagiani hæretici gratia Dei, qua prædestinati sumus in tantum inimici sunt, ut sine hac credant, hominem posse facere omnia divina mandata.* Ast eos toto nervo refellit inquit: *Si per naturam justitia: Ergo Christus gratis mortuus est. -- Si possibilitas naturalis per liberum arbitrium & ad cognoscendum quomodo vivere debeat, & ad bene vivendum sufficit sibi: Ergo Christus gratis mortuus est.*

1. Retract.
cap. 9.

De nat. &
grat. c. 2.
& 40.

575. Augustinianæ doctrinæ cultor sagacissimus est Prosper, qui adversus *Collatorem* cap. II. ostendit liberum arbitrium nec voluntatem bonam, nec possibilitatem habere nisi per gratiam, & cur homini ea imperentur, quorum facultatem sua in natura non invenit. *Imperantur autem ista homini, ut ex ipso præcepto Dei, quo ei hoc, quod accepit, indicitur, agnoscat, id se suo vitio perdidisse, & non ideo iniquam esse exactionem, quia ad reddendum quod debet idoneus non est; sed a litera occidente confugiat ad spiritum vivificantem; & facultatem, quam non invenit in natura, querat ex gratia. Quod si facit, magna est misericordia Dei: Si non facit, justa est pœna peccati.* Dei ergo mandata facere nequaquam possumus sine spiritu gratiæ, infirmitatem nostram adjuvante, ne legis litera occidat: propterea Concilii Carthaginensis Patres Epist. ad Innocentium Pelagianos exagitant contendentes ad operandam, perficiendamque justitiam, & Dei mandata complenda solam sibi humanam sufficere posse naturam, non attendentes quod scriptum est: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram.*

Apud Aug.
al. 90. nunc
175.

Scoti doctrina concors.

576. Quæstionem instituens, utrum liberum arbitrium hominis queat lethale peccatum cavere sine gratia; & argumentis in oppositum productis, Catholicum dogma ab Augustino propugnatum sic brevi complectitur. *In hoc videtur esse hæresis Pelagiana, quod liberum arbitrium sufficiat sine gratia. Item hac hæresis videtur potissime increpata ab Augustino de Rectitudine justitiæ. Ita Subtilium Princeps in 2. d. 28. sub initio.*

Kk 2

Oppo-

Opponentibus fit satis.

577. Oppon. 1°. quatuor prostrant e Scripturis canonicis testimonia, quæ in Pelagianorum ore facile obversantur ad observantiam legis nativæ facultati donandam. Primum illud Moysis Deuteron. 30. v. 11. , quo ille divinæ legis præco ait: *Mandatum hoc, quo ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum*. Secundum ex Eccli. 15. v. 16. *Si volueris mandata servare, conservabunt te*. Tertium ex Apostolo ad Philip. 3. v. 6. se fatente *secundum justitiam, quæ in lege est, conversatum sine querela*. Quartum itidem ex Apostolo ad Rom. 2. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt*. Quæ testimonia sat virium in arbitrio prædicant ad legem observandam, quin gratia arbitrium indigeat.

Resp. Promptæ apud Theologos solutionis esse hæc, quæ opponuntur testimonia; Profecto non supra nos, neque procul posita est lex, quæ præcipit; ejus siquidem præcepta rationi consentanea apprime sunt, & naturæ prius indita, cordibusque inscripta quam auribus insonantia; nec aliam ob causam, ut Augustinus ingeniose conjicit, scripta sunt in tabulis, quæ scripta erant in corde, nisi ut, forinsecus adnota voce, ad interiora sua homo compelleretur, eamque nosceret intimam naturæ legem, a qua multo ante adstringebatur. Verum utcumque conformia naturæ sint legis præcepta; natura tamen est lapsa, est infirma, est per peccatum vulnerata. Sananda est igitur per gratiam, ut legi utiliter ad salutem pareat: *In tantum enim*, inquit Augustinus, *sana non est, in quantum id, quod faciendum est, aut cecitate non videt, aut infirmitate non implet; dum caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, ut non ea, quæ vult homo, faciat; ideoque perpetuo docet, quod justitiæ præceptum omni ex parte implere non possumus, nisi adjuvemur a Deo*. Attente notanda verba illa *omni ex parte*, quod Theologi dicere assueverant *ut oportet*, sive quantum *ad substantiam*, & *modum*; Quandoquidem fateor, infirmatam sane fuisse peccati causa hominum naturam, inque ipsa commaculatam Dei imaginem; ast non prorsus detritam, atque oblitteratam; quo factum est, ut sat virium in ea remanserit, aliqua Dei præcepta implendi quantum *ad substantiam* & ad virtutum officia; imparem se tamen sensit ad legem colendam quantum *ad modum*. Augustinum Angelica, qua donatus fuerat claritate explicat D. Thomas: *alio modo possent impleri mandata legis, non solum quantum ad substantiam operis, sed etiam quantum ad modum agendi, ut sc. ex charitate fiant; & sic neque in statu naturæ integræ, neque in statu naturæ corruptæ potest homo implere absque gratia legis mandata*.

578. Ecclesiastici testimonium Augustino objecerant Pelagiani; ast audiant Augustini responsum cap. 16. de Grat. & lib. arb. „ Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt; *non juberet Deus, quod sciret non posse ab homine fieri*. Quis hoc nesciat? sed ideo jubet aliqua quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ orando impetrat quod lex imperat. Denique ipse qui dixit, *si volueris, conservabis mandata*: in eodem libro Ecclesiastico aliquanto post dicit, *Quis dabit in ore meo custodiam, & super labia mea signaculum astutum, ne forte cadam ab eo, & lingua mea perdet me?* Jam certe mandata acceperat: *cohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum*. Cum ergo verum sit quod dixit, *si volueris, conservabis mandata*: quare

„ quærit

De perfect.
just. c. 2.

Lib. 2. de
pecc. mer.
& remiss.
cap. 5.

2. 2. q. 109.
art. 4.

„quærit in ore suo custodiam; similis ei qui dicit in Psalmo, *pone Domine*
 „*custodiam ori meo*? Quare non ei sufficit mandatum Dei, & voluntas sua;
 „quandoquidem si voluerit, conservabit mandata? Quam multa mandata
 „Dei sunt contra superbiam? jam novit ea; si voluerit, conservabit ea.
 „Quare ergo paullo post dicit, *Domine Pater & Deus vite mee elationem*
 „*oculorum ne dederis mihi*? Jam dixerat ei lex, *non concupisces*: velit er-
 „go, & faciat quod jubetur; quoniam si voluerit, conservabit mandata.
 „Quare sequitur, & dicit, *concupiscentiam averte a me*? Contra luxuriam
 „Deus quam multa mandavit: faciat ea; quia si voluerit conservabit man-
 „data. Quid est quod clamat ad Deum, *ventris appetitio & concubitus ne*
 „*apprehendat me*? Si hæc ei præsentī diceremus, rectissime nobis responde-
 „ret & diceret, ex ista oratione mea, qua hæc a Deo peto, intelligite quo-
 „modo dixerim, *si volueris conservabis mandata*. Certum est enim nos
 „mandata servare, si volumus; sed quia præparatur voluntas a Domino,
 „ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo fa-
 „ciamus. Certum est nos velle, cum volumus: Sed ille facit ut velimus
 „bonum, de quo dictum est, quod paullo ante posuit, *præparatur voluntas*
 „*a Domino*: de quo dictum est, *a Domino gressus hominis dirigentur*, &
 „*viam ejus volet*: de quo dictum est, *Deus est qui operatur in vobis &*
 „*velle*. Certum est nos facere, cum facimus: sed ille facit ut faciamus,
 „præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, *faciam ut in iustifica-*
 „*tionibus meis ambuletis, & judicia mea observetis & faciatis*. Cum dicit,
 „*faciam ut faciatis*: quid aliud dicit, nisi *auferam a vobis cor lapideum*,
 „unde non faciebatis; & *dabo vobis cor carneum*, unde faciatis? Et hoc
 „quid est, nisi auferam cor durum, unde non faciebatis; & dabo cor obe-
 „diens, unde faciatis? Ille facit ut faciamus, cui dicit homo, *pone Domi-*
 „*ne custodiam ori meo*? Hoc est enim dicere, fac ut ponam custodiam ori
 „meo: quod beneficium Dei jam fuerat consecutus, qui dixit, *posui ori*
 „*meo custodiam*. „

579. Revera Apostolus gloriari poterat, sine querela conversatum fuisse in lege, legisque justitiam excoluisse; institutis quippe Majorum stetit, & efficiis, quæ Mosayca lex præscribebat, exterius indulgit; quin ad tribunalia ob patratum aliquid crimen plectendus deduceretur: Nihilominus justitia legis, qua gloriabatur, justitia vera nequiquam fuit, ex quo non Dei, sed sua fuerit, ipso *desideriis, & voluptatibus variis* serviente, agente in malitia, & in invidia. Ea propter justitiam illam arbitratus est detrimentum, aiebatque: *inveniar in illo (Christo Jesu) non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est, Christi Jesu; quæ ex Deo est justitia in fide*. Hanc porro justitiam non posse nos absque gratiæ adjumento consequi, Apostoli doctrina est ubique notissima. Ad Tit. 3. v. 3.

580. Ad alterum transeo ad Rom. 2., quod ex superioribus solvi optime potest; vel enim loquitur Apostolus de Gentibus ad fidem conversis; & naturaliter quæ legis sunt, facere dicuntur; quia, ut crederent, ipsa in eis est per Dei gratiam correctæ natura: Hoc siquidem agit spiritus gratiæ, ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, instauret in nobis. Vel eos intelligit adhuc in infidelitate detentos: & bona quædam virtutum officia, quædam faciliora præcepta legis quantum ad substantiam naturaliter adimplere posse, abunde discussimus: Immo gratia aliquando iis præsto est; tunc scilicet cum legis præcepta exequentes quantum ad modum, opera exercent, quæ perverso non dehonestentur fine, nec proinde marcescant. Augustinus is est, qui

qui libro de Spirit. & lit. a capite 26. ad 29. usque Oraculum Apostoli in medium profert, & gravi quaestione proposita, tota, quanta est, doctrinae gravitate dilucidat ita differens: „Videndum est autem quomodo dicat Apostolus, *Cum enim gentes, quae legem non habent, naturaliter quae legis sunt faciunt, hi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis*: ne videatur non esse certa distantia novi testamenti, quod leges suas Dominus in cordibus populi sui se scripturum esse promisit, quandoquidem hoc gentes naturaliter habeant. Pertractanda igitur haec quaestio, quae non mediocris exorta est. Dicet enim aliquis, si Deus hinc discernit a vetere testamento novum, quod in vetere legem suam scripsit in tabulis, in novo autem scripsit in cordibus: fideles novi testamenti unde discernuntur a Gentibus, quae habent opus legis scriptum in cordibus suis, quo naturaliter quae legis sunt faciunt: quasi jam illo populo vetere potiores, qui legem accepit in tabulis, & novo populo priores, cui hoc praestatur per testamentum novum, quod his natura jam praestitit?

581. „An forte eas gentes commemoravit Apostolus, scriptam in cordibus habere legem, quae ad novum pertinent testamentum? Ad hoc enim unde venerit, intuendum est. Primo Evangelium commendans, ait: *Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Iudaeo primum & Graeco. Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est, iustus autem ex fide vivit*. Deinde loquitur de illis impiis, quibus propter superbiam nec cognitio Dei profuit, quia non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt. Inde transit ad eos, qui judicant & agunt talia, qualia condemnant, nimirum propter Iudaeos, qui de lege Dei gloriabantur; quamvis adhuc eos nominatim non exprimat, & ideo dicit, *ira, & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudaei primum & Graeci*: gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudaeo primum & Graeco. Non est enim personarum acceptio apud Deum. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege & peribunt; & quicumque in lege peccaverunt, per legem judicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. His verbis hoc unde agitur subjungit, & dicit, *cum gentes quae legem non habent, naturaliter quae legis sunt faciunt*: & cetera quae jam supra commemoravi. Proinde non videtur alios hic significasse sub nomine gentium, quam eos quos nomine Graeci supra significabat, cum diceret, *Iudaeo primum & Graeco*. Porro si Evangelium *virtus Dei est in salutem omni credenti, Iudaeo primum & Graeco*; & *ira & indignatio & tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudaei primum & Graeci*, gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudaeo primum & Graeco; iste autem Graecus nomine gentium significatus est naturaliter quae legis sunt facientium, & quae scriptum habent opus legis in cordibus suis: profecto ad Evangelium pertinent gentes, quibus lex in cordibus scripta est; eis quippe credentibus virtus Dei est in salutem. Quibus autem gentibus bene operantibus gloriam & honorem pacemque promitteret, extra Evangelii gratiam constitutis? Quia enim personarum acceptio non est apud Deum, & non auditores legis, sed factores justificantur; ideo sive Iudaeus, sive Graecus, hoc est, quilibet ex gentibus crediderit, salutem in Evangelio pariter habebit: Non enim est distinctio, sicut postea dicit: *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam* ipsius.

„ *ipſus*. Unde autem factorem legis Græcum juſtificari diceret; ſine gratia
 „ Salvatoris?

582. „ Neque enim contra ſe ipſum diceret, quod ait, *factores legis ju-*
 „ *ſtificabuntur*; tamquam per opera, non per gratiam juſtificentur: cum di-
 „ cat gratis juſtificari hominem per fidem ſine operibus legis, nihil aliud vo-
 „ lens intelligi in eo quod dicit, *gratis*, niſi quia juſtificationem opera non
 „ præcedunt. Aperte quippe alibi dicit, *ſi gratia, jam non ex operibus, alio-*
 „ *quin gratia jam non eſt gratia*. Sed ſic intelligendum eſt, *factores legis*
 „ *juſtificabuntur*, ut ſciamus eos aliter non eſſe factores legis, niſi juſtifi-
 „ centur: ut non juſtificatione factoribus accedat, ſed ut factores juſtificatione
 „ præcedat. Quid eſt enim aliud, juſtificari, quam juſti facti, ab illo ſcili-
 „ cet, qui juſtificat impium, ut ex impio fiat juſtus? Si enim ita loquere-
 „ mur, ut diceremus, homines liberabuntur; hoc utique intelligeretur, eis
 „ qui jam homines eſſent accedere liberationem: Si autem diceremus, homi-
 „ nes creabuntur; non utique intelligeretur eos creari qui erant, ſed ipſa
 „ creatione homines fieri. Ita ſi dictum eſſet, factores legis honorabuntur;
 „ non recte acciperemus niſi honorem illis qui jam eſſent factores legis acce-
 „ dere: Cum vero dictum eſt, *factores legis juſtificabuntur*; quid aliud di-
 „ ctum eſt quam juſti juſtificabuntur? factores enim legis utique juſti ſunt.
 „ Ac per hoc tantumdem eſt ac ſi diceretur, factores legis creabuntur, non
 „ qui erant, ſed ut ſint: ut ſic intelligerent etiam Judæi legis auditores,
 „ indigere ſe gratia juſtificatoris, ut poſſint eſſe factores. Aut certe ita di-
 „ ctum eſt; *juſtificabuntur*, ac ſi diceretur, juſti habebuntur, juſti deputa-
 „ buntur: ſicut dictum eſt de quodam, *ille autem volens ſe juſtificare*, id
 „ eſt, ut juſtus haberetur & deputaretur. Unde aliter dicimus, Deus ſancti-
 „ ficat Sanctos ſuos: aliter autem, *ſanctificetur nomen tuum*. Nam illud
 „ ideo, quia ipſe illos facit eſſe Sanctos, qui non erant Sancti: hoc autem
 „ ideo, ut quod ſemper apud ſe Sanctum eſt, Sanctum etiam ab hominibus
 „ habeatur, id eſt, Sancte timeatur.

583. „ Si ergo gentes commemorans, naturaliter quæ legis ſunt facientes,
 „ & ſcriptum habentes opus legis in cordibus, illos intelligi voluit qui cre-
 „ dunt in Chriſtum; quia non ſicut Judæi præmiſſa ſibi lege veniunt ad fi-
 „ dem: non eſt cur eos conemur diſcernere ab iis quibus Dominus per Pro-
 „ phetam promittens teſtamentum novum, dixit leges ſuas ſe ſcripturum in
 „ cordibus eorum; quia & ipſi per inſertionem, quam oleaſtro præſtitam di-
 „ cit, ad eandem oleam, hoc eſt, ad eundem Dei populum pertinent: po-
 „ tiuſque concordat prophetico etiam hoc Apoſtolicum teſtimonium: ut hoc
 „ ſit pertinere ad teſtamentum novum, legem Dei habere in tabulis, ſed in
 „ cordibus ſcriptam, hoc eſt, in intimo affectu juſtitiam legis amplecti, ubi
 „ fides per dilectionem operatur: *Quia ex fide juſtificat gentes Deus: Quod*
 „ *Scriptura prævidens, prænuſtiavit Abrahæ dicens, in ſemine tuo benedi-*
 „ *centur omnes gentes*: ut per hanc promiſſionis gratiam olivæ infereretur
 „ oleaſter, & fierent fideles gentes filii Abrahæ in ſemine Abrahæ, quod eſt
 „ Chriſtus, ſectantes ejus fidem, qui non accepta in tabulis lege, nondum-
 „ que habens ipſam circumciſionem, credidit Deo, & deputatum eſt illi ad
 „ juſtitiam. Ac ſic tale erit hoc quod de ejuſmodi gentibus dixit Apoſtolus,
 „ quod *opus legis ſcriptum habeant in cordibus ſuis*; quale eſt illud ad Co-
 „ rinthios, *non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus*. Ita
 „ enim ſiunt de domo Iſrael, cum præputium eorum in circumciſionem de-
 „ putatur, eo quod juſtitiam legis non præciſione carnis oſtendunt, ſed cor-
 „ dis

„ dis charitate custodiunt : quoniam *si praeputium iustitias legis custodiat* ,
 „ *nonne praeputium ejus*, inquit, *in circumcisionem deputabitur* ? Et propter-
 „ ea in domo veri Israel , in quo dolus non est , participes sunt testamenti
 „ novi , quia dat Deus leges in mentem ipsorum , & in cordibus eorum
 „ scribit eas digito suo , Spiritu Sancto , quo ibi diffunditur charitas , quæ
 „ legis est plenitudo.

Cap. 27.

584. „ Nec moveat , quod *naturaliter* eos dixit , *quæ legis sunt facere* ,
 „ non Spiritu Dei , non fide , non gratia . Hoc enim agit spiritus gratiæ , ut
 „ imaginem Dei , in qua naturaliter facti sumus , instauret in nobis . Vitium
 „ quippe contra naturam est , quod utique sanat gratia : propter quam Deo
 „ dicitur , *miserere mei , sana animam meam , quoniam peccavi tibi* . Proin-
 „ de naturaliter homines quæ legis sunt faciunt : qui enim hoc non faciunt ,
 „ vitio suo non faciunt . Quo vitio lex Dei est deleta de cordibus : ac per
 „ hoc , vitio sanato , cum illic scribitur , sunt quæ legis sunt naturaliter :
 „ non quod per naturam negata sit gratia , sed potius per gratiam reparata
 „ natura . *Per unum* quippe *hominem peccatum intravit in mundum* , & *per*
 „ *peccatum mors* , & *ita in omnes homines pertransiit* , in quo omnes pecca-
 „ *verunt* : & ideo quia *non est distinctio* , *egent gloria Dei , justificati gratis*
 „ *per gratiam ipsius* . Qua gratia in interiore homine renovato iustitia scribi-
 „ tur , quam culpa deleverat : & hæc misericordia super genus humanum per
 „ Christum Jesum Dominum nostrum . *Unus enim Deus , unus & mediator*
 „ *Dei & hominum homo Christus Jesus* .

Cap. 28.

585. „ Si autem hi qui naturaliter quæ legis sunt faciunt , nondum sunt
 „ habendi in numero eorum quos Christus justificat gratia ; sed in eorum po-
 „ tius , quorum etiam impiorum , nec Deum verum veraciter justequè colen-
 „ tium , quædam tamen facta vel legimus , vel novimus , vel audimus , quæ
 „ secundum iustitiæ regulam non solum vituperare non possumus , verum
 „ etiam merito rectequè laudamus : quamquam si discutiantur quo fine fiant ,
 „ vix inveniuntur quæ iustitiæ debitam laudem defensionemque mereantur :
 „ verumtamen quia non usque adeo in anima humana imago Dei terreno-
 „ rum affectuum labe detrita est , ut nulla in ea velut lineamenta extrema
 „ remanserint , unde merito dici possit etiam in ipsa impietate vitæ suæ face-
 „ re aliqua legis vel sapere ; si hoc est quod dictum est , quia *gentes quæ le-*
 „ *gem non habent* , hoc est , legem Dei , *naturaliter quæ legis sunt faciunt* ,
 „ & quia huiusmodi homines *ipsi sibi sunt lex , & scriptum opus legis habent*
 „ *in cordibus suis* , id est , non omni modo deletum est , quod ibi per ima-
 „ ginem Dei cum crearentur impressum est ; etiam sic illa differentia non
 „ perturbabitur , qua distat a vetere testamentum novum , eo quod per no-
 „ vum scribitur lex Dei in corde fidelium , quæ per vetus in tabulis scripta
 „ est . Hoc enim illic scribitur per renovationem , quod non omni modo de-
 „ letum est per vetustatem . Nam sicut ipsa imago Dei renovatur in mente
 „ credentium per testamentum novum , quam non penitus impietas aboleve-
 „ rat ; nam remanserat utique id quod anima hominis nisi rationalis esse
 „ non potest : ita etiam ibi lex Dei non ex omni parte deleta per injusti-
 „ tiam , profecto scribitur renovata per gratiam . Nec istam inscriptionem ,
 „ quæ justificatio est , poterat efficere in Judæis lex in tabulis scripta , sed so-
 „ lum prævaricationem . Nam & ipsi homines erant , & vis illa naturæ in-
 „ erat eis , qua legitimum aliquid anima rationalis & sentit & facit : sed
 „ pietas quæ in aliam vitam transfert beatam & æternam , legem habet im-
 „ maculatam , convertentem animas , ut ex illo lumine renouentur , fiatque
 „ in

„ in eis, *signatum est super nos lumen vultus tui, Domine*. Unde averſi ob-
 „ ſoleſcere meruerunt: renovari autem niſi gratia Chriſtiana, hoc eſt, niſi
 „ Mediatoris interceſſione non poſſunt. *Unus enim Deus, unus & Mediator*
 „ *Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus; qui dedit ſemetipſum redemptionem*
 „ *pro omnibus*. A cujus gratia ſi alieni ſunt illi, de quibus agimus, qui ſe-
 „ cundum illum modum, de quo ſuperius ſatis diximus, *naturaliter quæ le-*
 „ *gis ſunt faciunt*; quid eis proderunt *excufantes cogitationes*, in die qua
 „ *judicabit Deus occulta hominum*, niſi forte ut mitius puniantur? Sicut
 „ enim non impediunt a vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſine
 „ quibus hæc vita non ducitur: ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio
 „ aliqua bona opera, ſine quibus difficillime vita cujuſlibet peſſimi hominis
 „ invenitur. Veruntamen ſicut in regno Dei velut ſtella a ſtella in gloria
 „ differunt Sancti; ſic & in damnatione pœnæ ſempiternæ tolerabilius erit
 „ Sodomæ quam alteri Civitati, & erunt quidam duplo amplius quibuſdam
 „ gehennæ filii: ita nec illud in judicio Dei vacabit, quod in ipſa impietate
 „ damnabilis magis alius alio minusve peccaverit.

586. „ Quid ergo hinc Apoſtolus efficere voluit, quod jaſtantiam cohibens
 „ Judæorum, cum dixiſſet, *non auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed*
 „ *factores legis juſtificabuntur*, continuo ſubjecit de hiſ, qui *legem non ha-*
 „ *bentes, naturaliter quæ legis ſunt faciunt*: ſi non illi ſunt intelligendi,
 „ qui pertinent ad gratiam Mediatoris, ſed illi potius, qui cum Deum ve-
 „ rum vera pietate non colunt, habent tamen quædam opera bona in vita
 „ impia? An forte hoc ipſo probandum credidit, quod ſupra dixerat quia
 „ *non eſt perſonarum acceptio apud Deum*; & quod poſtea dixit; quia *non*
 „ *Judæorum eſt Deus tantum, ſed & gentium*, quod quantulacumque legis
 „ opera naturaliter inſita non invenirentur in eis, qui legem non accepe-
 „ runt, niſi ex reliquiis imaginis Dei; quam non contemnit, cum in eum
 „ credunt, apud quem non eſt acceptio perſonarum? Sed quodlibet horum
 „ accipiatur, conſtat gratiam Dei promiſſam eſſe teſtamento novo etiam per
 „ Prophetam: eandemque gratiam in eo definitam, ut ſcribantur leges Dei
 „ in cordibus hominum, perveniantque ad eam cognitionem Dei, ubi non
 „ docebit unusquiſque Civem ſuum, vel fratrem ſuum, dicens, cognoſce
 „ Deum, quia omnes cognoſcent eum a minore uſque ad majorem eorum.
 „ Hoc donum Spiritus Sancti eſt, quo diffunditur charitas in cordibus no-
 „ ſtris: charitas non quælibet, ſed charitas Dei de corde puro, & conſcien-
 „ tia bona, & fide non ficta, ex qua juſtus in hac peregrinatione vivens,
 „ ad ſpeciem quoque perducitur poſt ſpeculum, & ænigma, & quidquid erat
 „ ex parte, ut facie ad faciem cognoſcat, ſicut & cognitus eſt. Unam enim
 „ petiit a Domino, & hanc requirit, ut inhabitet in domo Domini per
 „ omnes dies vitæ ſuæ, ad hoc ut contempletur delectationem Domini.

587. Divina doctrina hæc eſt, qua Auguſtinus Apoſtolici oraculi ſenſum ex-
 haurit oſtendens, novi teſtamenti fideles ſcriptam in cordibus habentes legem
 diſcerni adhuc a Gentibus, quæ per intus quoque conſcriptam legem natu-
 raliter quæ legis ſunt, faciunt; ſive de Gentibus jam converſis, ſive de Gen-
 tibus in infidelitate detentis verba faciat Apoſtolus. Quandoquidem per novi
 teſtamenti gratiam lex olim tabulis conſignata in fidelium cordibus inſtaure-
 tur: ſive igitur converſas ad Evangelium Gentes, ſive Infideles intelligat,
 Teſtamentum unum ab altero diſcernitur. Videſis eundem Auguſtinum lib. 4.
 contr. Jul. cap. 23., ubi Pelagianum illum Apoſtoli textum objectantem ad
 veras virtutes in Infidelibus probandas repellit eadem, quam ex ipſo mox de-

dimus, responsione. Hisce omnibus visis, atque perpensis, mirari subest, quod Suarezius Pauli verba latissime explicans huc illucque discurrat, seseque minus tutum quodammodo arbitretur, si Augustini explicationem adoptet.

Lib. 1. de
necessit.
grat. c. 8.
a num. 13.
usque ad
44.

588. Instab. Intellecto Apostoli testimonio de Infidelibus, in 22. Baji proscriptam propositionem incidimus. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2. Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt; intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus.*

Resp. Propositionem hanc inutiliter nobis opponi; eam quippe intelligimus cum Augustino disjunctive vel de Gentibus conversis fidei gratiam habentibus, vel de nondum ad fidem conversis. Quodlibet horum accipiat; Augustinus Pelagianos vincit objectantes Apostolum, ut inde virtutes veras etiam in Infidelibus concluderent. Infidelium quoque gentes intelligi posse cum Augustino, diximus: Quid cum Bajana thesi Augustini sententia? Hoc Augustinus docet: hoc Pelagianum esse, audacter pronunciat Bajus: Falsissimum ergo Baji adsertum, ni Augustinum Pelagianismi persecutorem pelagianizantem velimus, ut hac sua propositione vult Bajus. At, Baji introspecto systemate, non solum falsa, verum etiam hæretica propositio est. Ad mentem redeat, charitatis laudabilis nomine eam solummodo agnitam a Lovaniensi Theologo fuisse, quæ in cordibus nostris diffunditur per Spiritum Sanctum inhabitantem, quæque *habitualis*, atque sanctificans a Scholasticis dici solet: hinc propositione 25. docuit, omnia Infidelium opera esse peccata, ex quo gratia hac infideles destituantur. Propositione igitur sua 22. insinuat, impares esse infideles ad legem naturæ observandam, sanctificantis gratiæ defectu, quam de fide est, minime requiri, ut legis præcepta fiant; sed vel posse, sola ducente ratione, bona in officio peragere; vel etiam bona bene facere, servato ordine finis, cum solo actuali adjutorio. Quum hisce de causis damnabilis Bajana propositio sit; non video, cur ad acerbitatem censure, qua Bajus aliorum sententiam concutit, sit confugiendum cum Gabriele Vasquio, ut propositionem juste dicamus proscriptam.

1. 2. disp.
190. q. 190.
c. 18. n. 178

589. Oppon. 2°. Ea solis naturæ viribus patrari possunt, quæ sunt iisdem viribus proportionata; ejusmodi autem sunt legis naturalis præcepta: Ergo solis naturæ viribus exequi possunt, nulla accedente adjutorii necessitate.

Resp. conc. maj. disting. min. naturæ viribus proportionata sunt legis naturalis præcepta, attenta eorum substantia, conc., attento modo, quo utiliter ad salutem observanda sunt, subdist., si naturæ vires per gratiam sanentur, conc., secus, nego min. Substantia præceptorum, eorumque officia naturæ facultatem minime excedunt; ea propter ab Infidelibus quoque aguntur absque ulla speciali gratia. Ast, si de præceptis, *ut oportet*, observandis sit sermo; naturæ proportionata haud sunt, nisi cum in hocce statu lapsa, in quo vitiata, & infirma peccato vivit, per gratiam ejus medeatur vitium, & sublevetur infirmitas. Si de integra, ita Augustinus de quadam propositione, *si de integra & sana hominis natura loqueretur, quam modo non habemus nec sic recte diceret, quod non peccare nostrum tantummodo sit, quamvis peccare nostrum esset: nam & tunc esset adjutorium Dei, & tamquam lumen sanis oculis quo adjuti videant, se præberet volentibus. Quia vero de hac vita disputat, ubi corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem; miror quo corde, etiam sine adjutorio medicine Salvatoris nostri, nostrum putet esse non peccare, posse vero non peccare naturæ esse contendat, quam sic apparet esse vitiatam,*

De nat. &
grat. c. 48.

tam, ut hoc majoris vitii sit non videre. Nec moveat, nostrumque animum pulset, quod Decalogi præcepta naturalia adpellentur: Talia enim recte dicuntur, quia naturalis ratio dicitur ea facienda; non quia possint ex solis viribus naturæ fieri.

590. Oppon. 3°. Deus impossibilia non jubet; juberet autem impossibilia, si ad mandata legis facienda auxilium oporteret propriis acquirendum viribus impossibile; & per consequens ab injunctis præceptis recedens peccaret nemo: *Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest?*

Resp. A Deo minime impossibilia juberi, quum nobis jubeat, qui libera operandi facultate ab ipso jubente donati sumus, & adjutorio donamur, quo adjuta facultas possit, quod sibi relicta, proxime saltem, non potest. Jam dicta haud vacat repetere: Hujusce igitur Pelagianæ objectionis responsum accipe ab Augustino n. 578.

Aug. lib.
3. de lib.
arb. c. 18.

P R O P O S I T I O II.

In statu lapso diligere Deum nullo pacto possumus nec ut authorem naturæ absque gratia.

591. Nonnulla de Deo ut authore naturæ diligendo affati sumus priori volumine, naturæ puræ possibilitatem examinantes, quibus probationis loco nunc adjungimus notissimas Scripturæ, Patrum, Conciliorumque definitiones, dilectionem erga Deum pronuntiantes Dei ipsius donum, nulla facta distinctione circa Deum supernaturalium, vel naturalium donorum largitorem. Enim vero hortatur nos Joannes, ut *diligamus nos invicem; quia charitas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum; quoniam Deus charitas est.* Dilectio autem, qua nos, hortante Apostolo, invicem diligimus, si objectum spectemus, est naturalis: audis tamen, ex Deo esse: Et a Deo igitur auspicanda ea dilectio est, qua in Deum ut naturæ authorem tendimus. Hinc agebat Augustinus: *Amor Dei, quo pervenitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre per Jesum Christum cum Spiritu Sancto. Per hunc amorem CREATORIS bene quisquam utitur creaturis; sine hoc amore CREATORIS nullus quisque bene utitur creaturis.* Amorem vocat Creatoris illum, quo pervenitur ad Deum: hic autem Creatoris amor non nisi a Deo est. Et sane nusquam Augustinum invenio disputantem cum Pelagianis de amore Dei ut glorificatoris, bonorumque supernaturalium largitoris; quum non adeo desiperent Pelagiani, ut contendere vellent, Deum amare nos posse, ut gratiæ & gloriæ distributorem. Congruenter ad Augustini institutiones definivit II. Arausicanum Concilium 25. Canone, quod *prorsus donum Dei est diligere Deum. Hoc predicare debemus, & credere, quod per peccatum primi hominis inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum, sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum esse possit, nisi eum gratia misericordiae divine prævenierit.* Jam vero ex hac Arausicana sanctione fas sit, hoc pacto ratiocinari. Misericordiae prævenientis gratia ad diligendum Deum requiritur propter inclinationem, atque attenuationem arbitrii factam a peccato: hac ergo pœnali inclinatione, attenuatione hac arbitrium hominis ad Deum diligendum evasit impar. Ast ad quam dilectionem? profecto vel naturalem, vel supernaturalem. Non ad hanc postremam; quum sine gratia ad hanc foret itidem incapax priusquam

Epist. 1.
c. 4. v. 7.

Lib. 4.
cont. Jul.
cap. 3.

peccato inclinaretur, atque attenuaretur. (n. 577.) Incapacitas ergo, quæ supervenit, tota est ad amorem, quem naturalem adpellant.

592. Distinguit Nicolaus L'Herminier *effectivum* amorem ab *affectivo*; atque ut primum a gratia, ita secundum a natura contendit; quia totus sua in entitate naturalis est. Verum evanescit hæc excogitatio, si semel animadvertamus quid *affectivus* amor importet: nonne exclusionem cujuscunque inordinati affectus, qualis ab amore, qui super omnia sit, revera est excludendus? Hoc autem a natura, quam peccatum ad terrena depresso, cujusque inclinationes vitiavit turpissime, sine erigente, medente, & sanante gratia præstari, impossibile est. Docet hinc Angelicus Doctor 1. 2. q. 109. art. 3. *Homo in statu naturæ integræ dilectionem sui ipsius referebat ad amorem Dei, sicut ad finem: & similiter dilectionem omnium aliarum rerum; & ita Deum diligebat plusquam seipsum & super omnia. Sed in statu naturæ corruptæ homo ab hoc deficit: secundum appetitum voluntatis rationalis, quæ propter corruptionem naturæ sequitur bonum privatum, nisi sanetur per gratiam Dei. Et ideo dicendum est, quod homo in statu naturæ integræ non indigeat dono gratiæ superaddite naturalibus bonis ad diligendum Deum naturaliter super omnia; licet indigeret auxilio Dei ad hoc eum moventis; sed in statu naturæ corruptæ indiget homo etiam ad hoc auxilio gratiæ naturam sanantis.* Rationem porro, quam l'Herminier adnectit a proportionem actus sua in entitate naturalis cum facultate petiti, nil prorsus urgere, in objectis infra solvendis patebit. Interea adnotetur velim, quod esto natura nonnisi per sanctificantem gratiam sanetur; non inde sequitur, hujusmodi gratiam ad Deum super omnia diligendum necessariam esse, ut nonnullis aridet. Enimvero gratiam hanc utique necessariam ducimus ad naturam perfecte sanandam; culpam quippe tollit a natura; ast inchoata sanitas, quæ vires instauret, viriumque defectui suppleat, ab actuali adjutorio conferri potest.

De gratia
& lib. arb.
lib. 6. c. 7.

593. Accedit Bellarmini satis invicta ratio communis inter Theologos Deum ut auctorem naturæ diligere posse negantes absque speciali gratia. Eminent. Scriptoris sententia amor Dei super omnia, etiam si Deum ut authorem naturæ solummodo respiciat, secum haud patitur affectum ullum inordinatum; immo odium includit rerum omnium, quæ contra Dei legem delectantur animus: ergo, si puris naturæ viribus observari lex possit, Deum amando etiam, ut naturæ author est, super omnia; eadem vires sufficient ad cetera legis præcepta tenenda; quod Pelagiani in votis habebant. Et revera Clarissimi Estii adsertio est, *pertinere ad hæresim Pelagianam dicere, Deum ut auctorem naturæ posse sine gratia a nobis super omnia diligere.* Fundamentum deinde solidissimum, quo Bellarminus subnititur, in Augustino est lib. de Grat. Chr. cap. 26., ubi ita inquit S. D. *Gratiæ Dei sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet.* Et quisquis hac in parte Augustino refragatur, Bellarmini sententia cum Estio concordantis, non sine hæresis periculo refragatur. Jam vero futurum arbitror neminem, qui, Deum amore prosequi ut authorem naturæ, nolit, inter pietatis opera accensere: Gratia igitur necessitatem toto jure exigunt Theologi Augustini, & D. Thomæ sectatores, cujusmodi sunt, Goneto teste, posteriores Thomistæ omnes, alique plures præstantissimi, quos citat Sylvester Maurus lib. 6. q. 46. n. 11. Quod si dicas, intelligi ab Augustino bonum supernaturale ad supernaturalem pietatem pertinens; collusio hæc est, quæ ab ipsomet Augustino dicente *omnino nihil boni*, statim eliditur.

De gratia
disput. 2.
art. 4.

Scoti doctrina declaratur.

594. Alicui visum est, & nonnullis videri potest, pro adversa sententia steterisse subtilem Magistrum in 3. præsertim d. 27. q. 1. §. *Istis igitur*, ubi sic affatur: *Ratio naturalis ostendit naturæ intellectuali esse aliquid summe diligendum; quia in omnibus actibus & objectis essentialiter ordinatis est aliquid supremum; & ita aliqua dilectio suprema, & ita supremum objectum sic diligibile: ratio autem naturalis non ostendit aliud a bono infinito esse summe diligendum & per consequens voluntas hoc potest ex puris naturalibus: nihil enim potest intellectus recte dictare, in quod dictatum non possit voluntas naturalis, naturaliter tendere.* Hæc ille quæstionem instituens de Deo super omnia diligendo, quæ libenti animo proposui, ut inde pateat, non bene se gerere Suarezium, qui Scotum probaturus sensisse, Deum ut authorem naturæ posse absque gratia diligere, loca huc, illucque expiscatur, ubi aliud a quæstione mox indicata Præceptor noster instituit. Nihilo tamen minus Scotum ab Augustini sententia hæc minime probant alienum: Non enim de Deo sub aliqua peculiari; verum sub communi ratione boni comprehenso ibi loquitur, (n. 572.) ut colligi commode potest; immo ut exprimitur in eo loquendi modo: *ratio naturalis ostendit naturæ intellectuali esse aliquid summe diligendum. Ratio naturalis non ostendit aliud a bono infinito esse summe diligendum.* Insuper ab intellectu ad voluntatem sermonem convertens; non de sufficientia virium ad actum perficiendum; sed de congenita voluntatis ad actum inclinatione clare pronuntiat *In quod dictatum*, inquiens, *non possit voluntas naturalis naturaliter tendere.* Ex hisce, quæ habet Doctor in quæstione de dilectione Dei ex proposito instituta, locorum intelligentia jam patet, quæ Suarezius hinc inde e Scoto divulgavit, ut Scotum in sententiam trahat dicentium, posse absque gratia Deum ut authorem naturæ diligere. Ultraquam quod alibi loquitur vel de habitu charitatis, quem sane pro Dei dilectione haud necessarium ducimus; vel de actu quoad substantiam, & secundum objectum; & nusquam, ut animadvertit Andreas Vega lib. 6. in Trid. cap. 28., Hiquæus, & Cavellus in Scholio, nusquam invenire est, a charitatis actu voluisse speciale auxilium excludere. Videtis quæ primo volumine exarata dedimus, ut contra Vasquium a Semipelagianismi insimulatione Scotum liberaremus.

Lib. 1. de
necessit.
grat. c. 32.
num. 4.

Argumentis in contrarium positis fit satis:

595. Argum. 1°. Posse, quovis secluso speciali adjutorio, humanam voluntatem Deum diligere ut authorem naturæ probant, ex quo voluntas est sufficiens principium physicum talis actus, & aliunde potest ad actum per naturalia media sufficienter excitari. Utraque probatur pars. Et prima quidem patet notissime; quum de actu naturali sermo sit: hujusmodi igitur actus est voluntas sufficiens principium. Pars altera evincitur; quia ex Creaturis desumitur naturalis cognitio Dei: ergo desumi potest & amor: Gentiles propterea increpat Paulus, quod *cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt.*

AdRom. 1.
v. 21.

Resp. & primum dico, voluntatem principium esse sufficiens quantum ad inclinationem ad talem actum, non quantum ad actus consecutionem. Opinio

Comment.
in 1. p. q. 12
art. 1. dis-
put. 3.

nio est, vel ipso fatente Molina, Scholasticis communior, Creaturam rationalem naturaliter appetere beatitudinem, quam tamen consequi naturaliter nequit; ut de statu naturæ puræ sermonem primo volumine instituentes, demonstravimus; ideoque tendit naturaliter, inclinaturque cum actibus suis voluntas ad Deum, qui solus beatitudo est; nihilominus eos actus nequit ex sese elicere, atque perficere. Appetitum, inclinationemque ad bonum esse in natura, ad quod assequendum natura ipsa impar sit, experientia ostendit in Anima, quæ a corpore dissociata inclinat ad corpus; nec potest cum corpore copulari; ostendit in oculo cæcitate capto, & ad actum visionis adspirante, quem nulla facultate potest elicere. Non est ergo necessum, quod ubicumque natura inclinat, sufficientes vires quoque habeat ad eum ponendum actum, quem sua appetit inclinatione: immo excellentia atque præstantia rationalis naturæ est, rebus aliis quibuscumque creatis ex eo eminere; quod tota istarum perfectio ab earum natura ita pendeat, ut, sola operante in eis natura, eam adipisci queant; illa vero ad perfectionem ordinetur ea majorem, ad quam possit viribus propriis pertingere. Illustrantur hæc a subtili Magistro q. 1. prologi §. *ad primum licet procedat*, & in 4. d. 49. q. 9. & 10. Inter Scotistas videbis Mastrium in 1. Sent. disput. 6. q. 2.; inter Thomistas Dominicum Sotum lib. 1. de nat. & grat. cap. 4. Restat igitur, actum amoris, quo in Deum ut naturæ authorem tendit voluntas, naturalem esse quantum ad inclinationem naturæ, quæ in homine est per modum *Actus primi*; auxiliumque gratiæ esse expectandum in hoc corruptæ naturæ statu, ut in actum, quem vocant *secundum*, expedita prodeat: sive, ut inquiunt alii, naturalem esse eum amoris actum ex parte *objecti*, supernaturalem ex parte *principii*. Deus ut naturæ author diligitur veluti objectum intra ordinem naturæ certe comprehensum: quum vero agitur de hoc objecto *super omnia* diligendo, naturæ infirmitas ad hunc actum se habet improporcionatam; & per consequens a supernaturali principio sananda est, ut ad actum hunc elevetur.

596. Ad alteram probationem habeto responsum ex n. 478. Cognitio a creatis capessenda rebus, ut ad Deum super omnia diligendum moveamur, est cognitio practica: Hoc autem pacto verum agnoscere, gratiæ donum est; ut citato numero demonstravimus. Si enim ut Apostolus monet, *scientia inflat*; *charitas vero ædificat*; ut plurimum vituperabilis inflatio erit cognitio illa, quæ a charitate ædificante divulsa sit; quia animus, charitate minime imperita, actum scientiæ ex se rectum de facili ad pereuntes rerum species inflectit: unde agebat Augustinus: *Sine amore Creatoris nullus quisque bene utitur Creaturis*; deprecaturque Ecclesia, ut largiatur nobis Dominus *semper spiritum cogitandi, quæ recta sunt*. Quis porro Gentiles illos non cernet inexcusabiles? *Per visibilia creatura*, ait cum Apostolo Augustinus, *pervenerunt ad intelligentiam invisibilis Creatoris*; facti propterea *cognitores Creatoris per Creaturam*. Hac non obstante notitia, *transmutaverunt veritatem Dei in mendacium*, & ignominia passionibus involuti, legibusque naturæ abrenunciantes, sensuum illecebris se prorsus dedere, quæ vincere poterant gratiæ sufficientis ope, quam vel habebant, vel a qua eorum cordis desideria festantes juste deserti sunt. Sed de necessitate gratiæ ad cognitionem veri agentes, hanc difficultatis partem jam expeditimus num. 473. facile demonstrando, etiam post Adæ lapsum non esse pari sensu ratiocinandum de actibus voluntatis, & intellectus; atque palam hinc fiet, a naturali Dei cognitione & naturalem amorem non recte inferri.

De spir. &
lit. c. 12.

597. Argum. 2º. ex geminis in Bajo proscriptis propositionibus, quarum prima

prima est 34. distinctionem duplicis amoris; naturalis nempe, quo Deus diligitur ut naturæ author, & supernaturalis, quo & gratiæ & gloriæ largitor amatur, traducens ut *vanam, commentitiam, & ad illudendum sacris literis excogitatam*: quarum altera est 36. inquiens, quod *amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola philosophia cum elatione presumptionis humane cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus*. Ex istarum igitur propositionum contradictoria stat naturalis amor, quo potest Deus, ut author naturæ, super omnia diligere.

Resp. Ad binas hæc damnatas in Bajo propositiones nobis jure opponendas, expectare debent sententiæ nostræ oppugnatores, ut & nos ipsi dicamus *vanam, commentitiam, & ad illudendum sacris literis excogitatam* hanc duplicis amoris distinctionem: attendant prius, utrum naturalem hunc amorem a pluribus adfertum culpemus Cruci Christi injuriosum. Si tanta, quanta in Bajo fuit audacia, longe a nostra assertione est, nec acerba adeo censura oppositores nostros perstringimus, contenti pro sententia tantummodo dicere quod docemus; ecurr Bajanos articulos objiciunt nobis? Naturalem amorem Bajus absolute negat: aliquali sensu nos admittimus. (n. 572.) Deum naturæ conditorem, gratiæ & gloriæ authorem dicimus. Anne, ut hæc distincta consideratio locum habeat, necessum est, ut sub una consideratione diligatur amore, qui a gratia sit, sub altera amore, qui sit a natura? Deum profecto ut naturæ conditorem, & glorificatorem intuitive vident Beati in Patria: nemo autem, qui verbo Dei nolit contradicere, sentiet, intuitiva Dei visione ut naturæ conditoris Beatos frui absque lumine gloriæ; & hocce lumine solummodo indigere pro visione intuitiva Dei tamquam glorificatoris: similiter ergo, quamvis libenter demus, Deum posse a nobis diligere ut author naturæ, atque ut gratiæ, aliorumque donorum supernaturalium fons est & origo; gratiam tamen necessariam contendimus, ad ipsum utroque modo diligendum. Ceterum alia fuit doctrina Baji in articulis 34. & 36. censura notatis; quod ex Baji sententia vitiosam, atque vituperabilem docente quamlibet cupiditatem, non ex habituali charitate ortam, facile deprehenditur. (n. 556.) Vitiosus proinde, atque vituperabilis malæ cupiditatis veneno infectus, sensu Baji, erat amor ille naturalis in 34. articulo enunciatus; quippe qui a natura, non a gratia sanctificante formatus; quod principium revera execrandum, atque nefarium Ecclesia jure, meritoque execrata est.

598. Argum. 3°. ex D. Thoma scribente: *Natura diligit Deum super omnia, prout est principium ac finis naturalis boni: Caritas autem secundum quod est objectum beatitudinis.* 1. 2. q. 109°
art. 3. ad 1.

Resp. non esse de Angelici Doctoris mente ambigendum, satis ostendunt, quæ in probationibus ex eodem Angelico protulimus. Sensus igitur D. Thomæ est, naturam integram & sanam, solius auxilii moventis ope Deum super omnia, prout principium ac finis est naturalis boni diligere; auxilio autem sanante, quod caritas hic adpellatur, indigere, ut eum diligat secundum quod est objectum beatitudinis. Recole dicta jam ex D. Thoma n. 592. Alia opponere solent ex antea discussis facile solvenda: propterea in iis conscribendis, refellendisque labori parco.

PROPOSITIO III.

*Homo lapsus nullam, ut oportet, potest absque gratia VINCERE TENTATIONEM,
ET A PECCATO CAVERE.*

599. Si tentatio pulset, inordinatæque cupiditatis compescantur motus, ut Deo, a quo nostra auspicanda victoria est, placere studeamus, tentationem, ut oportet, sane vincimus; econtra, si vel a sola objecti honestate illecti, vel ob finem alium a debito ordine deflectentem, tentationem hoc pacto superare, est cupiditatem cupiditate vincere; ideoque non *ut oportet*. Ast priori modo non sumus victores, nisi gratia donante victoriam; alioquin gloriari aliquando posset homo, aliquid habere quod non accepit; id nimirum vel levis, vel gravis momenti sit, quod tentationi haud cedens minime perdidit. Qua de re ut nonnisi in Domino gloriaretur: *In te*, ajebat Regius Psaltes psal. 27., *eripiar a tentatione*; nosque Evangelia excitant: *vigilate & orate, ut non intretis in tentationem*. Hæc verba Hieronymus expendens Dialogo 2. adversus Pelagianos, ait: *Si libertas arbitrii satis esset ad vincendam tentationem, non fuisse Christum dicturum, vigilate & orate*; Oratio enim armatura ea est, de qua inquit Apostolus ad Ephes. 6. *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias Diaboli*; & infra: *In omnibus sumentes sentum fidei, in quo possitis tela nequissimi ignea extinguere*. Nimiis forem, si omnia quæ hic faciunt præstantissimæ auctoritatis testimonia, in medium proferre vellem. Piget nihilominus præterire Innocentium I. Epist. 25. ad Carthaginensis Concilii Patres, ubi inter cetera ita habet: *Nisi magnis precibus gratia in nos implorata descendat, nequaquam terrene labis & mundani corporis vincere conemur errores, cum pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium*. Et infra de Christo Domino ait: *Quamvis hominem redemisset a præteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigere, multa servavit, quotidiana præstans illi remedia; qui nisi freti, confisque nitamur, nullatenus vincere poterimus errores. Necessesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur*. Addo Synodum Arausicanam cap. 14. *Nullus miser de quacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia prævenitur*. Concludo cum pereximio Gratiae præceptore Augustino hom. 23. inter 50. sic diserte alloquente: *Hic multa commisit, & multorum debitor factus est. Ille gubernante Deo, pauca commisit. Cui deputat ille, quod dimisit, huic & iste deputat, quod non commisit. Adulter non fuisti in illa tua vita præterita plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum, malumque discernens, nondum credens in illum, qui te nescientem regebat. Hoc tibi dicit Deus tuus: regebam te mihi, servabam te mihi. Ut adulterium non committeres suasor defuit: ut suasor deesset, ego feci. Locus & tempus defuit: & ut hac deesset, ego feci. Affuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus; ut non consentiret, ego terrui. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes & quod non admisisti. Mihi debet iste, quod factum est, & dimissum vidisti; mihi debes & tu quod non admisisti. Nullum est enim peccatum, quod fecit homo, quod non possit facere alter homo, si desit rector, a quo factus est homo*.

600. Hæc quæ prætuli, clarissima, validissimaque suffragia illorum sane evertunt opinionem dictantium, non posse quidem graves, quasdam tamen
leves

leves tentationes posse absque gratia superari. In primis enim nec Scripturæ, nec Concilia, nec Patres, quum naturam ad tentationes vincendas imparem dicunt, hac distinctione utuntur; sed absolute ad tentationum victoriam divinum adjutorium exposcunt. Deinde cum de gravibus, tum de levibus loquitur Arausiana Synodus inquit: *nullus miser de quacumque miseria liberatur*. Quis autem nos haud dicet miseros, qui tot tentationum fluctibus in hoc mortis agone concutimur, si Apostolus ipse ingemiscebat, cupiebatque, a corpore hujus mortis liberari? Augustinus ipse item nullum esse peccatum pronunciat, quod non faciat homo, illo deferente, a quo factus est homo: in quavis igitur tentatione vincitur homo, nisi ille opituletur, a quo factus est homo.

Ad ea, quæ opponuntur responsio:

601. Oppon. 1°. 29. damnatam in Bajo propositionem *Non solum fures hi sunt, & latrones, qui Christum viam & ostium veritatis, & vitæ negant, sed & quicumque aliunde, quam per Christum in viam justitiæ, hoc est ad aliquam justitiam conscendi posse dicunt, aut tentationi ulli sine gratia ipsius adjutorio resistere hominem posse sic, utineam non incidat, aut ab ea superetur*. Addunt 27. ejusdem Baji, & binas ex Quesnellio; nempe 38. & 39., quæ liberum arbitrium sine gratia nonnisi ad peccandum valere, proponitur.

Resp. Suarezium ipsum, qui pro tentationibus leviter pulsantibus superandis stat, non admodum in hac damnata Baji propositione fidere, & contentum se satis esse ostendit, ex hac damnatione sententiam suam Conciliis, & Patribus minime adversam probari. An recte sentiat Suarezius, alii videant, quibus de doctrina fidei spectat judicium: damnanda propterea propositio Baji, quæ nimis acri judicio (quod in privato homine damnabilem sapit temeritatem) aliorum opinionem impetit. Et quamvis, si Pelagiana foret, fures & latrones dicendi essent adversæ opinionis sectatores; quippe qui virtutem vincendi, quæ a gratia est, gratiæ surripiunt, & arbitrio tribuunt; nihilominus effrenis licentiæ est, supremæ potestatis sibi arrogare partem, & ferre veluti pro tribunali sententiam. Præceptum ergo censura, non doctrina in hac Baji propositione configitur. Ceteræ quæ indicantur, de libero arbitrio nonnisi ad peccandum sufficienti, si gratia destitutum sit, cum in Bajo, tum in Quesnellio jure damnantur. Superius enim pluries diximus, quid boni præstare arbitrium possit sine gratia; licet quod bonum præstat, hujusmodi non sit, *ut oportet*, debito relationis ordine deficiente: Hinc damus, aliquas posse sine gratia vincere tentationes; negamus tamen hoc fieri, *ut oportet*. Similiter ex quo arbitrio aliquid operanti gratia desit, improbe deducitur, arbitrium a mala prædominante cupiditate coinquinari, & peccatum proinde esse quicquid ab arbitrio ponitur. Hoc systematicè docuit Bajus, & cum ipso Quesnellius. Quum vero gratiam arbitrio volumus necessariam ad tentationes quaslibet, ut oportet, superandas; hoc non ita statuimus, ut ex gratiæ defectu consequatur, arbitrium pravæ cupiditatis veneno infici, & peccatum esse opus, quod, tentatione devicta, facit. Utar exemplo. Si quis solo commiserationis affectu motus stipem velit indigenti proximo erogare; & commiserationis affectu prævalente, tentationem repellat, quæ ab eroganda stipe animum seducit; bonum profecto virtutis officium præstat; quamvis ex de-

Lib. 1. de
necef. grat.
c. 23. n. 15.

bito fine non factum, bonum undequaque non fit; quod non operis est vitium, sed operantis, ut alibi demonstravimus.

602. Oppon. 2°. Levis tentationis victoria ut præcise necessaria ad non peccandum addit supra actum bonum difficultatem aliquam solummodo moralem; ad hanc autem superandam, necessarium simpliciter haud est gratiæ adiutorium; tentationi siquidem, quæ levis sit, sufficienter resistitur sola actus boni positione, vel extrinsecum finem pravum occurrentem nolendo. Ita citato loco Suarezius n. 18. & 19.

Resp. hanc Suarezii difficultatem tanti valere, quanti ea ejusdem Suarezii opinio valet, cui hæc difficultas subnititur. Contendit ipse, bonum morale opus a naturali facultate prodire posse, eidemque facultati posse tribui exclusionem finis perversi occurrentis. Hæc & ipse amplector, debita servata proportionem: quia, ut opus illud a naturali facultate præfato modo positum non affirmabo unquam, *ut oportet*, bonum; ita difficultas illa moralis numquam, mea sententia, erit, *ut oportet*, superata, & superanda. Docet nos Augustinus duobus malis affici naturam originali peccato sauciatam; nempe ab ignorantia cæcante, & difficultate premente. Quemadmodum igitur nullam etsi minimam veritatem ex iis, quæ ad opus, ut oportet, bonum moveant, potest intellectus attingere sine gratia luminis; (n. 478.) ita nullam etsi levem difficultatem ad tentationes, ut oportet, vincendas superare potest voluntas sine gratia actionis.

P R O P O S I T I O IV.

Vitam a quavis culpa innocuam ducere singularissimum est gratiæ beneficium soli Christo, purissimæque ejus Matri concessum.

Lib. 2. de
pecc. mer.
cap. 6.

603. Probat lucidissimis Scripturæ testimoniis Hipponensis Antistes adversus Pelagianos dicentes, hac in vita fuisse, esse nunc, & futuros esse homines nullum habentes omnino peccatum. Quatuor ergo solvenda proponit. *Alia questio est, inquit, utrum esse possit* (in hac vita homo sine peccato); *alia, utrum sit; alia, si non est cum possit esse, cur non sit; alia, utrum qui omnino numquam ullum peccatum habuerit, non solum quisquam sit; verum etiam potuerit aliquando esse, vel possit.* Prima expedita questione; posse nimirum esse in hac vita sine peccato hominem, divina opitulante gratia; quum ipsum hominis arbitrium ad Dei dona pertineat, non tantum ut sit, verum etiam ut bonum sit; ad secundam properat; scilicet, utrum sit; aitque, *esse non credo, magis enim credo Scripturæ dicenti, ne intres in iudicium cum servo tuo, quoniam non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Et ideo misericordia Dei opus est, quæ superexaltat iudicium, quæ illi non erit, qui non facit misericordiam. Et quod Propheta cum diceret, dixit, pronuntiabo adversus me delictum meum Domino, & tu dimisisti impietatem cordis mei: continuo subjunxit, pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno. Non ergo omnis peccator, sed omnis Sanctus: vox enim Sanctorum est, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est. Unde in ejusdem Apostoli Apocalypsi, illa centum quadraginta, & quatuor millia Sanctorum, qui se cum mulieribus non coinquinaverunt, virgines enim permanserunt; & non est inven-*
tum

tum in ore eorum mendacium, quia irreprehensibiles sunt: profecto ideo irreprehensibiles sunt, quia se ipsos veraciter reprehenderunt: & ideo non est inventum in ore eorum mendacium, quia si dicerent se peccatum non habere, se ipsos deciperent, & veritas in eis non esset; & utique mendacium esset, ubi veritas non esset: quoniam justus cum in sermonis exordio accusator sui est, non utique mentitur.

604. Prosequitur Pelagianorum objecta diluens. Et primo objectatum sibi ipsi Joannis testimonium considerat. *Qui natus est ex Deo, non peccat, & 3. 9.* non potest peccare; quia semen ejus in ipso manet: Multum falli, inquit, minus considerando Scripturas. Enimvero de perfecta, & consummata regeneratione, perfecta completaque in Deo statione, quæ in æterno beatorum regno solummodo est, verba Joannis sunt intelligenda. „ Non enim adver-
„ tunt eo quosque fieri filios Dei, quo esse incipiunt in novitate spiritus,
„ & renovari in interiorem hominem secundum imaginem ejus qui creavit
„ eos. Non enim ex qua hora quisque baptizatur, omnis vetus infirmitas
„ ejus absumitur: sed renovatio incipit a remissione omnium peccatorum,
„ & in quantum quisque spiritalia sapit, qui jam sapit. Cetera vero in spe
„ facta sunt, donec etiam in re fiant, usque ad ipsius corporis renovatio-
„ nem in meliorem statum immortalitatis & incorruptionis, qua induemur
„ in resurrectione mortuorum. Nam & ipsam Dominus regenerationem vo-
„ cat, non utique talem qualis fit per baptismum, sed in qua etiam in cor-
„ pore perficietur quod nunc spiritu inchoatur. *In regeneratione*, inquit,
„ *cum sederis filius hominis in sede majestatis sue, sedebitis & vos super*
„ *duodecim sedes judicantes duodecim tribus Israel.* Nam in baptismo quam-
„ vis tota & plena fiat remissio peccatorum, tamen si continuo tota & ple-
„ na etiam hominis in æternam novitatem mutatio fieret, non dico & in
„ corpore, quod certe manifestum est adhuc in veterem corruptionem atque
„ in mortem tendere, in fine postea renovandum, quando vere tota novitas
„ erit: Sed excepto corpore, si in ipso animo qui est homo interior, perfe-
„ cta in baptismo novitas fieret, non diceret Apostolus, & *si exterior homo*
„ *oster corrumpitur, sed interior renovatur de die in diem.* Profecto enim
„ qui de die in diem adhuc renovatur, nondum totus est renovatus: & in
„ quantum nondum est renovatus, in tantum adhuc in vetustate est. Proin-
„ de ex hoc quod adhuc in vetustate sunt, quamvis jam baptizati, ex hoc
„ etiam adhuc sunt filii sæculi. Ex hoc autem quod in novitate sunt, hoc
„ est, ex plena & perfecta remissione peccatorum, & quantumcunque illud
„ est quod spiritaliter sapiunt, eique congruos mores agunt, filii Dei sunt.
„ Intrinsecus enim exuimus veterem hominem, & induimus novum: quo-
„ niam ibi deponimus mendacium, & loquimur veritatem, & cetera quibus
„ Apostolus explicat quid sit exui veterem hominem, & indui novum, qui
„ secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis. Et hoc ut
„ faciant, jam baptizatos fidelesque adhortatur: quod adhuc monendi non
„ essent, si hoc in baptismo jam perfecte factum esset: & tamen factum
„ est, sicut & salvi facti sumus. *Salvos enim nos fecit per lavacrum regene-*
„ *rationis.* Sed alio loco dicit, quemadmodum hoc factum est. *Non solum,*
„ *inquit, sed etiam nos ipsi primitias habentes spiritus & ipsi in nobismeti-*
„ *ipsis ingemiscimus, adoptionem expectantes, redemptionem corporis nostri.*
„ *Spe enim salvi facti sumus. Spes autem qua videtur, non est spes. Quod*
„ *enim videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per*
„ *patientiam expectamus.*

605. „ Adoptio ergo plena filiorum in redemptione fiet etiam corporis nostri. Primitias itaque spiritus nunc habemus, unde jam filii Dei re ipsa facti sumus: in ceteris vero spe sicut salvi, sicut innovati, ita & filii Dei; re autem ipsa quia nondum salvi, ideo nondum plene innovati, nondum etiam filii Dei, sed filii sæculi. Proficimus ergo in renovationem justamque vitam per quod filii Dei sumus, & per hoc peccare omnino non possumus, donec totum in hoc transmutetur, etiam illud quod adhuc filii sæculi sumus: per hoc enim & peccare adhuc possumus. Ita fit, ut & qui natus est ex Deo, non peccet: & si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipiamus, & veritas non sit in nobis. Consumetur ergo quod filii carnis & sæculi sumus, & perficietur quod filii Dei & spiritu renovati sumus. Unde idem Joannes, *dilectissimi*, inquit, *nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus*. Quid est hoc, *sumus & erimus*, nisi quia sumus in spe, erimus in re? Nam sequitur & dicit, *scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est*. Nunc ergo & ei similes esse jam cœpimus, primitias habentes spiritus; sed adhuc dissimiles sumus, per reliquias vetustatis. Proinde in quantum similes, in tantum regenerante spiritu filii Dei: in quantum autem dissimiles, in tantum filii carnis & sæculi. Illinc ergo peccare non possumus: hinc vero si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus: donec totum transeat in adoptionem, & non sit peccator, & quæras locum ejus, & non invenias.

606. „ Frustra itaque nonnulli etiam illud argumentantur, ut dicant, *si peccator genuit peccatorem, ut parvulo ejus reatus originalis peccati in baptismi acceptione solvatur; etiam justus justum gignere debuit*. Quasi ex hoc quisque carnaliter gignat quod justus est, & non ex hoc quod in membris ejus concupiscentialiter movetur, & ad usum propagandi lex peccati mentis lege convertitur. Ex hoc ergo gignit quod adhuc vetustum trahit inter filios sæculi, non ex hoc quod in novitatem promovit inter filios Dei. *Filii enim sæculi hujus generant & generantur*. Inde & quod nascitur tale est, quia & quod nascitur de carne, caro est. Justi autem non sunt nisi filii Dei. In quantum autem sunt filii Dei, carne non gignunt; quia spiritu & ipsi, non carne nati sunt. Sed ex hoc carne gignunt, quicumque eorum gignunt; ex quo nondum in novitatem perfectam totas vetustatis reliquias commutarunt. Unde quisquis filius de hac parte nascitur vetusta & infirma, necesse est ut etiam ipse vetustus sit & infirmus: idcirco oportet, ut etiam ipse in aliam generationem per remissionem peccati spiritu renovetur. Quod si in eo non fit, nihil ei proderit pater justus; spiritu enim justus est, quo eum non genuit: si autem fit, nihil ei oberit etiam pater injustus: iste enim gratia spiritali in spem novitatis æternæ transitum fecit; ille autem mente carnali totus in vetustate permansit.

607. „ Non igitur contrarium testimonium est, *qui natus est ex Deo, non peccat*, ei testimonio quo jam natis ex Deo dicitur, *si dixerimus quia peccatum non habemus, non ipsos decipimus, & veritas in nobis non est*. Quamdiu enim homo quamvis totus spe jam, & jam in re ex parte regeneratione spiritali renovatus, adhuc tamen portat corpus quod corrumpitur & aggravat animam, quid quo pertineat, & quid unde dicatur, etiam in uno homine distinguendum est. Nam, ut ego arbitror, non facile cuiquam Scriptura Dei tam magnum justitiæ perhibet testimonium, quam tribus

bus famulis ejus, Noe, Daniel, & Job, quos Ezechiel Propheta dicit ab imminente quadam iracundia Dei solos posse liberari: in tribus utique illis viris tria quædam hominum liberanda genera præfigurans, in Noe, quantum arbitror, justos plebium præpositos, propter Arcæ tamquam Ecclesiæ gubernationem; in Daniele, justos continentes; in Job, justos conjugatos: & si quis est forte alius intellectus, de quo nunc non est necesse disquirere. Verum tamen quanta isti justitia præminuerint, & hoc prophético, & aliis divinis testimoniis satis apparet. Nec ideo quisquam sobrius dixerit ebrietatem non esse peccatum, quæ tamen subrepsit tanto viro: nam Noe, sicut legimus, fuit aliquando ebrius, quamvis absit ut fuerit ebriosus.

608. In disputationibus cum divinæ gratiæ inimicis sæpe, ut ipse testatur Augustinus, objiciebantur Zacharia & Elisabeth, de quibus dicitur, quod *erant ambo justī ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela*. Ast non plena atque perfecta, sed imperfecta adhuc illorum justitia erat. Quid autem de Zacharia & Elisabeth laudabile dictum est, quod non in eo comprehendatur, quod de se Apostolus, cum in Christum nondum credidisset, professus est? Dixit enim se *secundum justitiam quæ in lege est, fuisse sine querela*: hoc & de illis ita legitur, *erant autem ambo justī ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela*. Quia ergo quidquid eis inerat justitiæ, non erat ad homines simulatum, ideo dictum est, *ante Deum*. Quod autem de Zacharia & ejus conjuge scriptum est, *in omnibus mandatis & justificationibus Domini*: hoc ille breviter dixit, *in lege*. Non enim alia lex illi, alia istis fuit ante Evangelium; sed una atque eadem, quam legimus per Moysen datam patribus eorum, secundum quam etiam Sacerdos erat Zacharias & vice sua sacrificabat. Et tamen Apostolus, qui simili tunc justitia præditus fuit, sequitur, & dicit, *quæ mihi lucra fuerunt, hæc propter Christum damna esse duxi: verumtamen & arbitror omnia damnum esse propter eminentem scientiam Domini mei Jesu Christi, propter quem omnia non solum detrimenta credidi, verum etiam stercore existimaui esse, ut Christum lucrificarem, & inveniar in illo non habens meam justitiam quæ ex lege est, sed eam quæ est per fidem Christi, quæ est ex Deo, justitiam in fide, ad cognoscendum eum & virtutem resurrectionis ejus, & communicationem passionis ejus, conformatus morti ipsius, si quo modo occurram in resurrectionem mortuorum*. Tantum ergo longe est, ut propter illa verba Zachariam & Elisabeth credamus sine ullo peccato perfectam habuisse justitiam, ut nec ipsum Apostolum ejusdem regulæ summitate arbitremur fuisse perfectum, non solum in illa legis justitia, quam similem istis habuit, quam inter damna & stercorea deputat in comparatione eminentissimæ justitiæ, quæ in fide Christi est; verum etiam in ipso quoque Evangelio, ubi & tanti Apostolatus meruit principatum: quod dicere non auderem, nisi ei non credere nefas ducerem. Ubi etiam sequitur & adjungit, *non quia jam acceperim, aut jam perfectus sim; sequor autem, si comprehendam, in quo & apprehensus sum in Christo Jesu. Fratres, ego meipsum non arbitror apprehendisse: unum autem, quæ retro oblitus, in ea, quæ ante sunt extentus, secundum intentionem sequor, ad palmam supernæ vocationis Dei in Christo Jesu*. Ipse se confitetur nondum accepisse, nondum esse perfectum ea plenitudine justitiæ, quam adipisci dilexit in Christo; sed adhuc secundum intentionem sequi,

Luc. 1. 6.

„sequi, & præterita obliviscentem in ea quæ ante sunt extendi: ut noverimus etiam ad ipsum pertinere illud quod ait, *& si exterior homo noster corrumpitur, sed interior renovatur de die in diem*: quamvis jam esset perfectus viator, etsi nondum erat ipsius itineris perfectione perventor. Denique tales vult secum in isto cursu comites rapere, quibus continuo subjungit, & dicit, *quotquot ergo perfecti, hoc sapiamus; & si quid aliter sapitis, hoc quoque Deus vobis revelabit: verumtamen in quod pervenimus, eo ambulemus*. Ambulatio ista, non corporis pedibus, sed mentis affectibus & vitæ moribus geritur, ut possint esse perfecti justitiæ possessores, recto itinere fidei de die in diem sua renovatione proficientes, jam perfecti facti sunt ejusdem justitiæ viatores.

48. 609. Suos iterum audit Adversarios illud Matthæi opposcentes *estote perfecti, sicut Pater vester Cælestis perfectus est*, quo inquiunt, non præciperet, si sciret fieri non posse quod præcipit. Admonet primo, non quæri nunc utrum fieri possit: hoc enim jam ante affirmaverat; sed utrum aliquis faciat. Jubet igitur Deus, quamvis homines non esse facturos prænoscat, ut in hominibus non facientibus quod jubet, faciat, eos puniendo, quod justum est. Neque negandum est hoc Deum jubere, ita nos in facienda justitia esse debere perfectos, ut nullum habeamus omnino peccatum. Nam nec peccatum erit, si quid erit, si non divinitus jubetur ut non sit. *Cur ergo jubet*, inquiunt, *quod scit nullum hominum esse facturum*? Hoc modo etiam dici potest, cur primis illis hominibus jussit, qui duo soli erant, quod sciebat eos non esse facturos? Neque enim dicendum est, ideo jussisse, ut nostrum aliquis id faceret, si illi non facerent: hoc enim, ne de illa scilicet arbore cibum sumerent, non nisi illis solis Deus jussit, quia sicut sciebat quid justitiæ facturi non erant, ita etiam sciebat quid justitiæ de illis erat ipse factururus. Eo modo ergo jubet omnibus hominibus ut non faciant ullum peccatum, quamvis sit præsciens neminem hoc implendum, ut quicumque impie, ac damnabiliter ejus præcepta contempserint, ipse faciat in eorum damnatione quod justum est: quicumque autem in ejus præceptis obedienter & pie proficientes, nec tamen omnia quæ præcepit implentes, sicut sibi dimitti volunt, sic aliis peccata dimiserint, ipse faciat in eorum mundatione quod bonum est. Quomodo enim dimittenti dimittitur per Dei misericordiam, si peccatum non est? aut quomodo non vetatur per Dei justitiam, si peccatum est?

610. „Sed ecce, inquiunt, *Apostolus dicit, bonum certamen certavi, fidem servavi, cursum consummavi, superest mihi corona justitiæ: quod non diceret, si haberet ullum peccatum*. Immo vero respondeant quomodo potuit hæc dicere, cui adhuc restabat ipsius passionis, quam sibi jam impendere dixerat, tam magna conflictatio, tam molestum ac grande certamen. An ad ejus consummandum cursum parum adhuc deerat, quando illud deerat, ubi erat futurus acrior, & crudelior inimicus? Quod si ideo talibus verbis certus securusque gaudebat, quia de victoria futuri certaminis certum eum securumque jam fecerat, qui eandem passionem jam illi revelaverat imminere; non re plenissima, sed spe firmissima hæc dixit, & quod futurum esse præsumpsit, tamquam factum fuerit indicavit. Si ergo his verbis etiam hoc adderet, ut diceret, nullum habeo jam peccatum: hoc quoque illum intelligeremus, non de rei factæ, sed de rei futuræ perfectione dixisse. Sic enim ad ipsius cursus consummationem pertinebat nullum habere peccatum, quod isti putant, cum hæc diceret, jam in illo

„fuisse

„ fuisse completum ; quemadmodum ad ipsius cursus consummationem per-
 „ tinebat etiam in certamine passionis adversarium superare , quod etiam ipsi
 „ necesse est fateantur , cum hæc diceret , adhuc in illo fuisse complendum :
 „ hoc ergo totum nos dicimus tunc fuisse adhuc perficiendum , quando jam
 „ de Dei promissione præfidens totum ita dicebat tamquam fuisset effectum .
 „ Ad ipsius quippe cursus consummationem pertinebat , etiam quod peccata
 „ dimittebat debitoribus suis , atque ita sibi ut dimitteretur orabat : qua Do-
 „ mini pollicitatione certissimus erat , in illo fine , quem adhuc futurum
 „ jam fidendo dicebat impletum , nullum se habiturum esse peccatum . Nam
 „ ut alia omittam , miror si cum verba illa dicebat , per quæ istis visus est
 „ nullum habuisse peccatum , jam fuerat ab illo ablati ille stimulus carnis ,
 „ de quo a se auferendo Dominum ter rogaverat , responsumque acceperat ,
 „ *sufficit tibi gratia mea , nam virtus in infirmitate perficitur* . Huic ran-
 „ to viro perficiendo necessarium fuit , ut ab illo angelus Satanæ non
 „ auferretur , a quo propterea colaphizabatur , ne magnitudine visio-
 „ num extolleretur : & audet quisquam , quemquam vel putare vel di-
 „ cere positum sub onere hujus vitæ ab omni omnino mundum esse pec-
 „ cato ? „

611. Causam porro in tertia quæstione perquirens cur nemo sit in hac vi-
 ta sine peccato , ita exponit : „ Jam ergo quod loco tertio posui videamus .
 „ Cum voluntatem humanam gratia adjuvante divina , sine peccato in hac
 „ vita possit homo esse , cur non sit , possem facillime ac veracissime respon-
 „ dere , quia homines nolunt : sed si ex me quæritur , quare nolunt , inus
 „ in longum . Verumtamen etiam hoc sine præjudicio diligentioris inquisi-
 „ tionis breviter dicam . Nolunt homines facere quod justum est , sive quia
 „ latet an justum sit , sive quia non delectat . Tanto enim quidque vehemen-
 „ tius volumus , quanto certius quam bonum sit novimus , eoque delecta-
 „ mur ardentius . Ignorantia igitur & infirmitas vitia sunt , quæ impediunt
 „ voluntatem , ne moveatur ad faciendum opus bonum , vel ab opere malo
 „ abstinendum . Ut autem innotescat quod latebat , & suave fiat quod non
 „ delectabat , gratiæ Dei est , quæ hominum adjuvat voluntates ; qua ut
 „ non adjuventur , in ipsis itidem causa est , non in Deo , sive damnandi
 „ prædestinati sint propter iniquitatem superbiam ; sive contra ipsam suam su-
 „ perbiā judicandi & erudiendi , si filii sint misericordiæ . Unde Jeremias
 „ cum dixisset , *scio Domine , quia non est in homine via ejus , nec viri est ut*
 „ *ambulet & dirigat gressus suos* : continuo subjunxit : *corripe me Domine ,*
 „ *verumtamen in iudicio & non in furore tuo* . Tamquam diceret , scio ad
 „ correptionem meam pertinere , quod minus abs te adjuvor , ut perfecte di-
 „ rigantur gressus mei : verumtamen hoc ipsum noli sic mecum agere , tam-
 „ quam in furore quo iniquos damnare statuisti , sed tamquam in iudicio ,
 „ quo doces tuos non superbire . Unde alibi dicitur , *& iudicia tua adjuva-*
 „ *bunt me* . „

612. Denique quod quæstionem quarto loco propositam pertinet ; hunc Ibid. cap. 10.
 prorsus nisi unum mediatorem Dei & hominum hominem Christum Jesum ,
 nullum vel esse , vel fuisse , vel futurum esse , certissimum est . Et de sanctis-
 sima Christi Matre lib. de nat. & grat. cap. 35. scribit : *excepta igitur San-*
cta Virgine Maria , de qua propter honorem Domini nullam prorsus , cum
de peccatis agitur , haberi volo mentionem . Hinc & Ecclesia in Tridentina
 Synodo sess. 6. can. 23. sanxit : *Si quis dixerit , inquit Patres Tridentini ,*
hominem justificatum posse in tota vita peccata omnia etiam venialia
vita-

vitare, nisi ex speciali privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.

613. Neque moveat de Joanne Baptista dici, quod ipso *non surrexit major inter natos mulierum*; Ecclesiamque de ipso canere antra deserti petiisse, *ne levi posset maculare vitam crimine lingua*. Nonne & Christo major foret dicendus, si, ut sonant, accipiantur priora verba: Joannes igitur cum veteris testamenti Prophetis, quorum certe præstantior erat, comparatur; posterioraque verba intentionem tantummodo demonstrant, qua solitudini se dedit, non successum testantur. Ultraquamquod solum linguæ custodiendæ studium celebratur, nulla mentione facta de ceteris affectibus, qui in hoc corpore mortis adversus legem mentis inolescunt: Unde Joannes ipse fatetur: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est*: Quæ ab uno ex Apostolis prolata certiores nos faciunt, Apostolos ipsos in gratia a Divino Spiritu confirmatos a lethali quidem, non a quavis veniali labe fuisse immunes.

§. VI.

De gratia ad finaliter perseverandum necessaria.

614. Alterum, quod Pelagiani, & ab iis suborti Semipelagiani inficiebantur Christianum dogma, erat perseverantia in bono, quam penes naturalem arbitrii facultatem illi volebant. Hi porro gratiæ electioni, quam juxta divinæ voluntatis propositum de nonnullis factam Augustinus docuerat, osiores infensissimi, agebant, ab arbitrio esse fidei cœptum, quo præviso, indifferens atque ab arbitrio pensilis gratia donaretur; qua si arbitrium bene usum fuisset, ulteriora adderentur auxilia, quorum ope posset in bono quisque perseverare, si vellet; quod *velle* ab arbitrio subolescere adferebant, gratiam illam semper aufugientes, a qua ipsum *velle* donatur. Hæc ex datis primo volumine Prosperi & Hilarii Epistolis Semipelagianorum commenta plenissime deducuntur. (n. 523. & 524.)

D E F I N I T I O.

615. Bifarie summi potest perseverantiæ vocabulum; vel pro continuatione in bono, a quo postea quis excidat; unde dicimus, tanto, vel tanto tempore perseverasse. Si hujusmodi boni operis continuationem velimus perseverantiæ nomine adpellare, Augustinus non verat; monet nihilominus, eam non esse, quæ perseverantia proprie vocanda sit. Eam igitur proprie, absoluteque intelligit virtutem, qua in capto bono (quandocumque cæperit) usque in finem vitæ se tenet, finali gratia morti consociata. Augustinus sic suos referat sensus lib. de dono persev. cap. 1. *Asserimus ergo donum Dei esse perseverantiam, qua usque in finem perseveratur in Christo. Finem autem dico, quo vita ista finitur, in qua tantummodo periculum est ne cadatur. Itaque utrum quisque hoc munus acceperit, quamdiu hanc vitam ducit, incertum est. Si enim prius quam moriatur cadat, non perseverasse utique dicitur, & verissime dicitur. Quomodo ergo perseverantiam, qui non perseveravit, accepisse, vel habuisse dicendus est? Nam si habeat aliquis continentiam, & ab ea decidat atque incontinens fiat, si justitiam similiter, si patientiam, si ipsam fidem, recte dicitur habuisse & non habere: continens enim*

enim fuit, vel justus fuit, vel patiens, vel fidelis fuit, quamdiu fuit; cum vero esse destitit, non est quod fuit: qui vero non perseveraverit, quomodo perseverans fuit; cum perseverando quisque ostendat se perseverantem, quod iste non fecit? Sed ne quisquam relinquetur & dicat, si ex quo fidelis quisque factus est, vixit, verbi gratia, decem annos, & eorum medio tempore a fide lapsus est, nonne quinque annos perseveravit? non contendo de verbis, si & illa perseverantia putatur esse dicenda, tamquam temporis sui: hanc certe de qua nunc agimus perseverantiam, qua in Christo perseveratur usque in finem, nullo modo habuisse dicendus est, qui non perseveraverit usque in finem: potiusque hanc habuit unius anni fidelis, & quantum infra cogitari potest, si donec moveretur fideliter vixit, quam multorum annorum, si exiguum temporis ante mortem a fidei stabilitate defecit.

ANIMADVERSIO.

616. Quum ad bonum usque in finem vitæ perseveranter tenendum necessum sit, ut boni amittendi pericula evitet homo ille, qui ab accepta per baptismum justitia, nondum excedit, vel a peccatis resurgat, omniaque removeat peccati incitamenta, ne relabatur & succumbat ille alter, qui, derelictis olim justitiæ semitis, ad justitiam redux factus est; quid præstat erga Electos in finem usque perseveraturos infinite provida divina bonitas? Duo disponit, parat, confertque gratiarum genera, quorum unum interius est; flagrantissima scilicet interna charitas, qua ad virtutem ita inflammantur Electi, ut, manu semel ad aratrum admota, retro non aspiciant. *Fit quippe in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, & perseveranter tenendo, non solum posse quod volumus, verum etiam velle quod possumus:* Unde in extremo laborantibus tentationum ictus repulsemus, & pro justitia agonizantes, justitiæ reportemus coronam, quam reddet nobis iudex: quorum alterum exterius est; validissima nempe protectio, quæ a moriente electo illa amandet pericula ab inimico Dæmone ad electi ruinam obtentata. *Hoc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, servabam te mihi. Suasor defuit; ut suasor deesset, ego feci adfuit suasor ut non consentiret, ego tenui.* Hisce amore plenissimis dispositionibus Electorum perseverantiam Deus complet iudicio suo inscrutabili, quo alios fecit vasa in honorem, alios vasa paravit in contumeliam.

De cor-
rept. &
grat. II.

August.
serm. 99.
al. hom.
23. inter
50. cap. 6.

SCHOLION.

617. Sunt qui opinantur, perseverantiam importare modum actionis liberum, & humanum continuandi in cœpto bono; unde Bruta proprie non dicuntur perseverare: perseverantia siquidem constantiam præ se fert mutabilitati oppositam, quæ ex libera facultate proveniat. Hinc infantes vel a suscepto baptismo emorientes, vel adulti, qui sanctificante gratia semel accepta, illico & repente decedunt, vel mente capti in statu gratiæ, & in amentia ad extremum usque vitæ terminum e vita migrantes negant, vere & proprie perseverare usque in finem per singulare adiutorium gratiæ sanctificanti additum: etenim ex iis nemo potis est ad libere novo illi adiutorio cooperandum. Verum hæc meditatio ex sequentibus, data opera, evanescet.

PROPOSITIO I.

In accepto bono usque in finem perseverare, eximium est gratia beneficium.

618. Probat Augustinus mirabili e Scripturis deducta ratiocinatione. „ Vi-
 „ deamus, inquit, utrum hæc perseverantia, de qua dictum est, *qui perse-*
 „ *veraverit usque in finem, hic salvus erit*, donum sit Dei. Quod si non
 „ sit, quomodo verum est quod Apostolus ait, *vobis donatum est pro Chri-*
 „ *sto, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo*? Ho-
 „ rum quippe, unum pertinet ad initium, alterum ad finem: utrumque ta-
 „ men est Dei donum, quia utrumque dictum est esse donatum, sicut &
 „ superius jam diximus. Quod enim est initium verius Christiano, quam
 „ credere in Christum? Qui finis melior, quam pati pro Christo? Sed quod
 „ ad id pertinet ut credatur in Christum, qualiscumque inventa est contra-
 „ dictio, ut donum Dei non initium, sed augmentum fidei diceretur: cui
 „ opinioni donante Domino satis superque respondimus. Quid autem dici
 „ potest, cur perseverantia usque in finem non donetur in Christo, cui do-
 „ natur pati pro Christo, aut, ut expressius eloquar, cui donatur mori pro
 „ Christo? Nam & Petrus Apostolus donum Dei hoc esse demonstrans, *me-*
 „ *lius est*, inquit, *bone facientes, si velit voluntas Dei, pati, quam male*
 „ *facientes*. Cum dicit, *si velit voluntas Dei*; ostendit hoc divinitus dona-
 „ ri, nec omnibus Sanctis, ut pro Christo patiantur. Neque enim quos
 „ non vult voluntas Dei pervenire ad experientiam gloriamque passionis,
 „ non perveniunt ad regnum Dei, si perseveraverint in Christo usque in fi-
 „ nem. Sed quis dicat, istis non donari hanc perseverantiam, qui ægritudi-
 „ ne corporis vel quocumque casu moriuntur in Christo; cum longe diffi-
 „ cilius donetur illis, a quibus suscipitur & mors ipsa pro Christo? Multo
 „ quippe difficilius perseveratur, ubi hoc agit qui persequitur ne perseveretur.
 „ Illam proinde difficilius perseverantiam, istam facilius est habere: Sed cui
 „ nihil difficile est, facile est utramque donare. Hanc enim promisit Deus,
 „ dicens, *timorem meum dabo in cor eorum, ut a me non recedant*. Quod
 „ quid est aliud, quam talis ac tantus erit timor meus, quem dabo in cor
 „ eorum, ut mihi perseveranter adhæreant?

619. „ Cur autem perseverantia ista poscitur a Deo, si non datur a Deo?
 „ An & ista irrisoria petitio est, cum id ab eo petitur quod scitur non
 „ ipsum dare, sed ipso non dante esse in hominis potestate; sicut irrisoria
 „ est etiam illa actio gratiarum, si ex hoc gratiæ aguntur Deo, quod non
 „ donavit ipse, nec fecit? Sed quod ibi dixi, hoc & hic dico. *Nolite erra-*
 „ *re*, inquit Apostolus, *Deus non irridetur*. O homo, non verborum tuo-
 „ rum tantum, verum etiam cogitationum testis est Deus: Si aliquid a tan-
 „ to divite veraciter ac fideliter poscis; ab illo, a quo poscis, te accipere
 „ crede quod poscis. Noli eum labiis honorare, & super eum corde te ex-
 „ tollere, credens a te ipso tibi esse, quod ab illo te fingis orare. An ab
 „ illo perseverantia ista forte non poscitur? Jam hoc qui dicit, non meis di-
 „ sputationibus refellendus, sed Sanctorum orationibus onerandus est. An
 „ vero quisquam eorum est, qui non sibi poscat a Deo ut perseveret in eo;
 „ cum ipsa Oratione quæ Dominica nuncupatur, quia eam Dominus docuit,
 „ quan-

„ quando oratur a Sanctis , nihil pene aliud quam perseverantia posci intel-
 „ ligatur. „

620. Prosequitur , per plura capita expositionem evolvens , quam de Domi-
 nica oratione condidit Beatus Cyprianus Martyr ; ubi singulas obsecrationes
 examinat , indeque ex eodem Sanctissimo Martyre probat , perseverantiam do-
 nari nobis , non autem secundum merita nostra dari . Pro eodem tuendo
 dogmate adversus gratiæ inimicos propugnat lib. de corrept. & gratâ Utrius-
 que status discrimen repetens ex eo , quod primus homo hoc donum Dei ,
 id est , in bono perseverantiam non accepit ; sed perseverare vel non perseve-
 rare ejus fuerat relictum arbitrio : tales quippe vires habebat ejus voluntas ,
 quæ sine ullo fuerat instituta peccato , & nihil illi ex se ipso concupiscentia-
 liter resistebat , ut digne tantæ bonitati , & tantæ bene vivendi facilitati per-
 severandi committeretur arbitrium . Nunc vero posteaquam est illa magna
 peccati merito amissa libertas , etiam majoribus donis adjuvanda remansit in-
 firmitas . Placuit enim Deo , quo maxime humanæ superbiam præsumptionis
 extingueret , *ut non gloriatur omnis caro* coram ipso . Ac per hoc nec de ipsa
 perseverantia boni voluit Deus Sanctos suos in viribus suis , sed in ipso glo-
 riari ; qui eis non solum dat adjutorium quale primo homini dedit , *sine quo*
 non possint perseverare , si velint ; sed in eis etiam operatur & velle : ut
 quoniam non perseverabunt , nisi & possint , & velint , perseverandi eis &
 possibilitas & voluntas divinæ gratiæ largitate donetur .

621. Concinit S. Prosper in responsione ad sextam objectionem Gallorum .
Justificatus itaque homo , id est , ex impio pius factus , nullo precedente bono
merito , accipit donum , quo dono adquirat & meritum : ut quod in illo in-
choatum est per gratiam Christi , etiam per industriam liberi augeatur arbi-
trii , numquam remoto adjutorio Dei , sine quo nec perficere , nec permanere
in bono quisquam potest . Hinc definivit secunda Arausiaca Synodus can. 10.
Adjutorium Dei etiam renatis ac Sanctis semper est implorandum , ut ad fi-
nem pervenire , vel in bono possint opere perdurare : & Tridentina similiter
sess. 6. can. 20. Si quis dixerit justificatum vel sine speciali auxilio Dei in
accepta justitia perseverare posse , vel cum eo non posse , anathema sit .

SCHOLIUM.

622. Hæc novit profecto Suarezius lib. 10. de conservatione grat. habit.
 cap. 4. quum non solum consecratam ab Ecclesia Augustini doctrinam eo lo-
 ci producat , ut usque in finem perseverantiam probet gratiæ speciale donum ;
 verum etiam definitionem Tridentinæ Synodi n. 6. sincere proferat . Nihilo-
 minus , nescio quo sensu , assertionem hanc appellat *certam solummodo* , nec
 eos admodum libenter audit , *qui existimant esse de fide* . Primum nimis re-
 misse loquitur eximius Scriptor verbo illo *existimant* , quod sensum mere
 opinativum fert . Non opinantur ; sed cum Ecclesia definiente dogmatizant
 nihil formidantes de opposito ; ut illi formidare solent , qui pro opinione ali-
 quid affirmant . Insuper ambigendumne est , utrum sit de fide quod in Con-
 ciliis generalibus clara , distinctaque definitione sanxit Ecclesia ? Si ita foret ,
 præcipua caderet regula fidei .

Ad argumenta in contrarium responsio.

623. Arg. 1. Quilibet justus salvari potest, si velit; salvari autem nequit nisi in gratia perseverans usque in finem; ergo potest perseverare, si velit: Gratia namque sanctificans, qua exornatur, hanc illi addit potestatem; non ideo alio indiget ad perseverandum speciali adjutorio.

Resp. disting. maj. Quilibet justus salvari potest, si velit; atque ut velit, & usque in finem velit, gratiæ est singulare donum, conc. est ab arbitrio gratia sanctificante quidem suffulto, sed nullo superaddito actuali adjutorio cum intrinseco, tum extrinseco donante, ut usque in finem velit, nego maj. Lapsus hominem ab infanti non discernit proposita difficultas, quam ex Augustino solutam jam dedimus; (n. 620.) ad uberiores nihilominus solutionem cum Augustino prosequor, qui, binis adjutoriis *sine quo & quo* cap. 12. de corrept. & grat. distinctis, ita disserit: „ Primo itaque homini, qui in „ eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non „ mori, posse ipsum bonum non deferere, datum est adjutorium perseveran- „ tiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium „ perseverare non posset. Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam „ Dei prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale ut eis „ perseverantia ipsa donetur; non solum ut sine isto dono perseverantes esse „ non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. „ Non solum enim dixit, *sine me nihil potestis facere*: verum etiam dixit, „ *non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos ut eatis, & fructum „ afferatis, & fructus vester maneat*. Quibus verbis eis non solum justi- „ tiam, verum etiam in illa perseverantiam se dedisse monstravit. Christo „ enim sic eos ponente ut eant, & fructum afferant, & fructus eorum ma- „ neat, quis audeat dicere, non manebit? quis audeat dicere; forsitan non „ manebit? *sine pœnitentia sunt enim dona & vocatio Dei*: sed vocatio eo- „ rum qui secundum propositum vocati sunt. Pro his igitur interpellante „ Christo ne deficiat fides eorum, sine dubio non deficiet usque in finem: „ ac per hoc perseverabit usque in finem, nec eam nisi manentem vitæ hu- „ jus inveniet finis. „ Gratiam hanc velle perseverare donantem inculcat nisi ut qui gloriatur in Domino gloriatur: Non enim gloriari possunt inju- „ sti, qui non habent unde; nec justi, quia ex ipso unde glorientur habent. „ Ac per hoc, inquit, nec de ipsa perseverantia boni voluit Deus Sanctos „ suos in viribus suis, sed in ipso gloriari: qui eis non solum dat adjuto- „ rium quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si ve- „ lint; sed in eis etiam operatur & velle: ut quoniam non persevera- „ bunt, nisi & possint & velint, perseverandi eis & possibilitas & voluntas „ divinæ gratiæ largitate donetur. Tantum quippe Spiritu Sancto accendi- „ tur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt; ideo sic velint, „ quia Deus operatur ut velint. Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus (in „ qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem „ oportebat) ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo „ perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operare- „ tur ut vellent, inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas „ ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infir- „ mitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut pos- „ sent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gra-

„ tia

„tia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur; & ideo, quamvis infirma;
 „non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Ita factum est,
 „ut voluntas hominis invalida & imbecilla in bono adhuc parvo persevera-
 „ret per virtutem Dei: cum voluntas primi hominis fortis & sana in bono
 „ampliore non perseveraverit, habens virtutem liberi arbitrii; quamvis non
 „defuturo adiutorio Dei sine quo non posset perseverare si vellet, non ta-
 „men tali quo in illo Deus operaretur ut vellet. Fortissimo quippe dimisit
 „atque permisit facere quod vellet: infirmis servavit, ut ipso donante invi-
 „ctissime quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissime nollent.
 „Dicente ergo Christo, *rogavi pro te, ne deficiat fides tua*, intelligamus ei
 „dictum, qui ædificatur super petram. Atque ita homo Dei non solum
 „quia misericordiam consecutus est ut fidelis esset, verum etiam quia fides
 „ipsa non deficit, *qui gloriatur, in Domino gloriatur*. „De Sanctis, at-
 „que justis in Dei regnum prædestinatis plus quam patenter loquitur. Non est
 „ergo ambigendum, nisi omnimodo Augustini dogmatum eversione facta, ul-
 „tra sanctificantem gratiam, speciali superaddito dono non indigere justos,
 „ut in finem usque perseverantiam consequantur.

624. Instab. Adam accepit posse perseverare, si vellet; ut autem vellet, in
 ejus relictum est libero arbitrio: Tantidem ergo saltem datum est homini
 lapso. Antecedens Augustini est. Prob. conf. ex Apostolo ad Rom. 5. *Si
 enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gra-
 tie & donationis, & justitiæ accipientes in vita regnabunt per unum Jesum
 Christum*. Plus igitur nobis collatum est per donum Christi, quam amisi-
 mus per culpam Adæ: Adam habuit perseverare posse, si vellet: Ergo multo
 magis id habemus ex Christi dono.

Resp. conc. antec., nego consequentiam; & argumentum in arguentes re-
 gero. Plus nobis collatum est per donum Christi, quam amisimus per cul-
 pam Adæ; sed per donum Christi collatum nobis est non solum posse perse-
 verare, si velimus, quod habuit Adam, & amisit: Sed ut perseverantes si-
 mus, quod Adam numquam habuit: Ergo plus nobis collatum est per do-
 num Christi, quam amisimus per culpam Adæ. Quis ambiget, majoribus
 donis adjutam non esse naturam, ei donato non solum *posse* quod volumus,
 uti fuit in homine primo; verum etiam *velle* quod possumus, quemadmo-
 dum in nobis est, in illo non fuit? Quis majorem gratiæ abundantiam,
 donationis, & justitiæ non agnoscat, ubi non tantum tale adiutorium per-
 severantiæ datur, *sine quo* per liberum arbitrium perseverare non possit; sed
 tale ut ei perseverantia ipsa donetur? Hæc argumenti formam satis extricant.
 Minorem ergo distinguimus. Adam habuit perseverare posse, si vellet, quod,
 peccando, amisit, quodque per Christi gratiam nobis restitutum est, adjun-
 cto ipsius perseverantiæ dono, quo caruit Adam, conc. min. Adam habuit
 perseverare posse, si vellet; & hoc solummodo restitutum nobis est per Chri-
 sti gratiam, nego min. Augustini interpretes solertissimi D. Thomas rem
 paucis expendit: *Homo in primo statu accepit donum, per quod perseverare
 posset; non autem accepit, ut perseveraret; nunc autem per gratiam Christi
 multi accipiunt & donum gratiæ, quo perseverare possint, & ulterius eis da-
 tur, quod perseverent. Et sic donum Christi est majus, quam delictum
 Adæ.*

1.2. q. 109.
art. 10. ad
3.

625. Arg. 2. Si perseverantia singulare est Dei donum, Deus prius desereret
 justum, quam a Deo desereretur; secus ac doceat Augustinus de nat. & grat.
 cap. 26., & Tridentinum sess. 6. cap. 11. Deserere autem antequam desera-
 tur,

tur, constat in justis quam plurimis, qui a justitia recedentes non perseverant.

De nat. &
grat. cap.
27.

De dono
persever.
cap. 6.

Resp. n. 100. hujusce consecutionis falsitatem deteximus: hinc perpauca adjungere sat erit. Justis adest Deus gratia sua sufficienti, qua perseverare possint. Numquam ergo hac in parte justos deserit. Orare, ut oportet, desinunt justi quandoque, ne inferantur in tentationem: hoc superbiæ vitium est: hoc vitio gratiæ ad perseverandum necessariæ resistunt. Non ergo deseruntur antequam deserant. *Cetera vitia*, inquit Augustinus, *tantum in malefactoribus valent, sola autem superbia etiam in recte factis cavenda est*. Nostræ igitur infirmitatis consciî, suppliciter exorandum, ut donum, quo perseverantes simus, conferatur. Hac, ut oportet, effusa oratione, quum non simus deserti, ita nec deserti. *At enim voluntate sua quisque deserit Deum, ut merito deseratur a Deo, quis hoc negaverit? Sed ideo petimus, ne inferamur in tentationem, ut hoc non fiat*. Superbientes ergo justî deserti sunt, quia per superbiam jam antea desertores facti sunt.

626. Arg. 3. Augustinus de nat. & grat. cap. 26. scribit: *Sanat Deus, non solum ut deleat quod peccavimus; sed ut præstet etiam, ne peccemus*. Jam vero gratia sanctificans inhærens justis ea sola est, quæ sanat: Ergo sola gratia sanctificante habet justus unde non peccet; sicque in justitia perseveret.

Resp. dist. min. Gratia sanctificans ea sola est quæ sanat delendo quod peccavimus, conc. min., sola, quæ simul præstat, ne peccemus, nego min. Beneficentissimum Dei erga justificandos animum Augustinus verbis illis explicat. Certissimum est, nos a Deo sanari, ut quodvis dispellatur vulnus a culpa inflictum, & sani permaneamus. Verum non uno tantum modo hoc operatur. Sanat sanctificando per gratiam inhærentem; sanitatem adjuvat per donantem: illa sanat vulnera, quæ culpa inflixit; hæc sanitatem adjuvat, ne a tentationum ictibus se præcavens, vulnera iterum contrahat: ut enim oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere; sic & homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. Ceterum eadem Augustini objectata verba si vel leviter attendantur, intentum exprimunt. *Sanat Deus non solum ut deleat quod peccavimus; SED UT PRÆSTET ETIAM, ne peccemus*; quæ posteriora verba actuale dicunt adjutorium justis præstandum, ut in justitia perseverent. Sed hujusmodi adjutorii necessitatem jam vidimus primo volum. in creatura adhuc insonti: eo magis par necessitas agnoscenda in homine lapso.

PROPOSITIO II.

Perseverantiam Parvulis, ceterisque Adultis, suscepta sanctificationis gratia, illico morientibus Deus singulari suæ gratiæ dono impertitur.

627. Prob. Parvuli, ceterique Adulti, suscepta sanctificationis gratia illico decedentes ita electi sunt, ut eorum dies infra illum terminum concludendos Deus disposuerit, in quo consumarentur in statu gratiæ prius quam caderent, vel deficere ab ea possent: Ergo ratione saltem specialis hujus providentiæ illorum perseverantia speciale est Dei donum. Hinc de Infantibus ab Herode Rege necatis illud vere enunciari potest: *Vobis donatum pro Christo non solum ut in eum credatis* (moriendo enim confessi sunt), *sed etiam*
ut pa-

ut patiamini pro eo : Et Augustinus hoc de Parvulis notat veluti singulare erga ipsos divinæ largitatis, bonitatisque evidentius documentum. *Sed mirabilior & Fidelibus evidentior largitas, & bonitas Dei est ; quod etiam par-* De dono
persever.
cap. 17.
vulis, quibus obedientia non est illius etatis, ut detur, datur hac gratia. Sap. 4.
Hoc de Parvulis Augustinus prælucente Scriptura, raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius... placita enim erat Deo anima illius, propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Ex quo hoc donum colligit non uno loco Augustinus : nempe de dono persever. cap. 14. Epist. 105. & 107., nec non de corrept. & grat. cap. 8. Respondeant qui nos irrident quando in rebus talibus exclamamus, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus ! Neque enim Deus hoc non donat quibus voluerit, aut vera Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis justi ait, raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus. Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non est iniquitas, nec acceptio personarum, & in cujus potestate est quamdiu quisque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta est super terram ? Sicut ergo fieri coguntur, donum Dei esse, ut finiat homo vitam istam, antequam ex bono mutetur in malum, cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorant : ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundum Scripturas, de quibus testimonia multa jam posui, fateantur nobiscum, & cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure adversus Deum dignentur ignorare nobiscum.

628. Misere propterea, quantum mea fert opinio, ii ratiocinantur, qui Infantes, ceterosque post gratiam sanctificantem repente mortuos, vel alio quopiam casu ratione destitutos, e vita migrantes, in bono perseverare nolunt. Perseverantiæ siquidem vocabulum non alio usurparunt sensu Theologi omnes, quam pro continuatione integra usque ad mortem, quisquis sit homo viator, sic in bono permanens. (n. 615.) Augustinus, qui lib. de dono persever. a cap. 9. usque ad 13. argumentum a Parvulis desumptum maxime urget, ut perseverantiam probet, speciali dono, nullo interveniente hominis merito, conferri ; libertatis usum ad finalem perseverantiam profecto non exposcit.

629. Illud insuper est animo retinendum, quod de duplici adjutoriorum genere circa Prædestinatos diximus n. 616. mors quovis in tempore & modo eveniat sive Parvulo, sive Adulto, & sane, juxta humana judicia, a causis naturalibus repetenda : Verum prout conjungitur cum statu gratiæ, & ad salutis terminum transfert, amantissime Providentiæ dispositio est ; quapropter, cum Infantes, alique ex Adultis, quamvis pro illo statu & tempore amittere gratiam nequeant, illorum nihilominus nocumentorum capaces sint, quorum causa quisquis homo gratiæ jacturam facit ; quia ad illud usque tempus vivere possunt, in quo gratiam libere amittant ; beneficentissime disponitur, ut eo tempore eripiantur, simulque a gratiæ amittendæ periculo liberi evadant. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

630. Me minime latet, hæc postrema verba intelligere cum Parvulorum exclusionem : eo prorsus modo, quo illud Apostoli non coronabitur nisi qui legitime certaverit ; atque alterum ex Marco qui non crediderit, condemnabitur intelligunt, exceptis Parvulis, qui coronantur non decertantes, & non creden-

credentes salvantur. At quam palmare discrimen? solos præcise Adultos complecti ab Apostolo, verba ejusdem prolatae sententiae manifeste ostendunt. De iis enim, qui revera certant, alloquitur. *Qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitime certaverit.* Ubi vero legitur: *qui, certando, perseveraverit usque in finem hic salvus erit?* Scriptura igitur necessitatem perseverantiae ad salutem exigens, complectitur & Infantes, in quibus perseverantia usque in finem absque certamine locum habet. Alterum *qui non crediderit condemnabitur* de fide habituali, vel actuali sumendum est. Nisi actu, habitu sane Infantes credunt; quod, quum ad eorum salutem sit satis, ad eos quoque dictum illud extenditur.

De gratia sanctificante & Sanctorum meritis hic foret adnectenda exercitatio: verum alio tractanda opusculo ista relinquimus; quum ea tantum complecti hic voluimus, quæ circa actuale adiutorium versantur, quæque fervidiori studio in Scholis prosequuntur. Legant interea quos hæc studia delectant quovis seposito partium animo. Subtilium Principem consulant Scotistæ ut ipse plus semel consului; videantque quanta inesse debeat Scotisticae Theologiae Professoribus, D. Augustini sacratissimis adherere documentis, quæ tanto studio sua fecit eorum Præceptor. Præceptoris sane, in quo Subtilis schola gloriatur, circa divinam gratiam sensus agnovi, eosque, Duce præsertim, & faciem præferente Augustino, sum prosecutus *in nullo recedens a tramite earum definitionum, quæ in Sancti viri disputationibus continentur; ut facile vel tenuis diligentia advertet inspector.*

S. Prosper
præf. ad
capit. Gal.
lor.

Explicit Volumen Secundum.

I N D E X

R E R U M N O T A B I L I U M.

A

Adamum in Calvaria loco sepul-
tum ait antiquissima traditio: &
congruentias apprime solidas ex-
hibet Augustinus num. 339.

Amare Deum super omnia, ut naturæ
auctorem, sola arbitrii facultate, Estii
sententia, Pelagianum est. n. 593.

Amor, quo ut naturæ auctor Deus di-
ligitur, *naturalis* est ex parte obje-
cti. n. 572.

Amor, quo Deus super omnia diligi-
tur, duplex; affectivus, & effecti-
vus. n. 573.

Amore affectivo nequit diligi Deus so-
lis arbitrii viribus. n. 592.

Amore supernaturali Deum haud pote-
rat diligere creatura ante infirmitatem
peccato contractam, quin a gratia
adjuvaretur. *ibid.*

*Arbor mala non potest bonos fructus fa-
cere* explicatur. n. 564.

Arnaldus (Antonius) Jansenii tutelam
suscipit. n. 66. & seqq.

Auctor Privilegiorum R. P. reprehendi-
tur. n. 149.

Augustinus cur in sensu restricto Apo-
stolicum oraculum *Deus vult omnes &c.*
intelligat. n. 313.

Augustini locus *de Spirit. & lit.* expen-
ditur. n. 296.

Explicat sequentes Scripturæ textus *man-
datum hoc, quod ego precipio tibi ho-
die, non est supra te.* n. 578.

Gentes quæ legem non habent &c. n. 580.

Qui natus est ex Deo non peccat. n. 604.
& seq.

*Erant ambo justî ante Deum incedentes
in omnibus mandatis, & justificationi-
bus Domini sine querela.* n. 608.

*Estote perfecti, sicut Pater vester perfe-
ctus est.* n. 609.

Auxiliorum duplex genus in ordine su-
pernaturali necessario admittendum.
num. 186.

De Gratia Christi, Tom. II.

B

BAjus (Michael) Patria, ortus, stu-
dia, & acta. n. 56.

Ad Concilium Trid. missus ut Lova-
niensis Theologus. n. 58.

Retractionem emittit. n. 61.

Ejus 38. propositio falsa probatur.
num. 557.

Benedictus XIV. varios in Galliis opi-
nandi modos circa praxim Constitu-
tionis *Unigenitus* collegit, & compo-
suit. n. 76.

Ejus Enciclycam dire impetunt impii
nonnulli Scriptores. n. 78.

Berruyerius orationem Christi *pro eis
rogo, non pro Mundo* quomodo expo-
nat. n. 139.

Berti (Laurentius) Vasquesium excusat;
quod ad moralia opera gratiam *natu-
ralem* constituerit. n. 545.

Bonitas actus alia *moralis*, alia *natura-
lis* est. n. 483.

Bonum naturæ ex D. Thoma tripliciter
dicitur. n. 428.

Bossuetius Episcopus Meldensis de divi-
na salvandi omnes voluntate perfun-
ctorie tractans, minus caute loqui-
tur. n. 324.

C

Calvinus: ejus patria, ortus, pro-
fessio, & acta. n. 4.

A Lutheri dogmate non distat. n. 6.

Capitula Carisiaca adversus Gotescalcum
infirmæ apud nonnullos auctoritatis
sunt. n. 283.

Christi libertas. n. 31.

Christum pro omnibus pari affectu mor-
tuum Medistæ docent contra aper-
tissimam Augustini sententiam. nu-
mer. 336.

Coactionis nomen quo sensu ab antiquis
usurpatum. n. 30.

Quo sensu usurpat Bernardus. n. 32.

Concilia Provincialia implicito consen-
su Ecclesia adprobat. n. 217.

Conscientiæ casus a Jansenianis propo-
tus. n. 74. & 75.

Creatura rationalis beatitudinem natura-
liter appetit. n. 232.

Cupiditas, quæ terrena sit, non semper
animum ab amore Dei divellit. n. 537.

D

Deliberata opera in Deum referen-
da. n. 523.

Deprecatio Eusebii Nicomediensis, &
Theognæ Nicæni Episcoporum, ut in
exilium pulsi ob patrociniū Arii ab
ipsis susceptum, reduces ab exilio es-
sent. n. 148.

Deum nolle, Infantes in maternis ute-
ris præfocatos salvos fieri, scribit
Vasquez. n. 316.

Deus nec ut naturæ auctor diligi abs-
que gratia potest. n. 262.

Quantum in se est, ut ajunt Schola-
stici, omnium salutem vult. Explica-
tur hic dicendi modus. n. 303.

Diroysius Jansenium recte impugnat.
num. 126.

Doctrina Augustini ejuranda, si in fa-
ctis dogmaticis factum a jure sit di-
stinguendum. n. 162.

Dogma quid sit? n. 143.

Unde verum a falso fecernatur. n. 144.

Dogmatica facta cum personalibus mini-
me confundenda. n. 160.

Dogma a facto in factis dogmaticis di-
stinguere pervetustus est error. *ibid.*

E

Episcopi in Quæsnellii damnatione
appellantes. n. 72.

Eusebius Eranistes (Vincentius Patuzzius
Ord. Præd.) Benedicti XIV. ad Cle-
rum Gallicanum datam Encyclicam
vindicat. n. 78.

Eusebius Nicomediensis *factum a jure*
falso separabat in factis dogmaticis.
num. 148.

Ex Cathedra quando Pontifex doceat.
num. 152.

F

Factum *historicum, personale, dogma-
ticum* quodnam sit. n. 146.

Facta dogmatica considerare a vetustis-
simis temporibus consuevit Ecclesia.
num. 148.

Fidem esse a natura, quo sensu dixerit
Augustinus. n. 223.

Finis operis in opus influit, & opus
dehonestat, si malus sit. n. 528.

Fortunatus a Brixia Jansenismi notam in
iis expavescit, qui docent, posse nos
implere præcepta legis, ex quo gra-
tiam, qua possunt impleri, recipere
possumus. Ast refellitur. n. 368.

Jansenium de gratia ad orandum *effi-
caci* injuste carpit. n. 375.

Franciscani in Bajum primo insurgunt,
ejusque doctrinam criminantur. n. 57.

Franciscus Saliniacus Fenelon *Conscien-
tia* casui resistit. n. 75.

Fulgentii Ruspensis Episcopi Epistola ad
Episcopos in Sardinia exules. n. 403.

G

Ghezius (Nicolaus) palinodiam ca-
nit, quæque de Augustini doctri-
na scripserat immoderate, de manda-
to retractat. n. 163.

Goteschalchi Monachi sit mentio, cujus-
que circa prædestinationem doctrinæ
fuerit, exponitur. n. 284. & seqq.

Gotescalchum docuisse, Christum non
esse pro omnibus mortuum, errore
facti existimarunt Valentini Patres.
num. 348.

Granvellano Cardin. injunctum munus,
ut Baji causam agat. n. 60.

Gratia efficax, quam solam Jansenius
posuit, suas quinque parit famosas
propositiones. n. 89.

Gratia *sufficiens* grammaticalem & theo-
logicum sensum obtinet. num. 183.
& seqq.

Gratia *proxime* sufficiens, prout a non-
nullis definitur, eadem est ac gratia
efficax. n. 188.

Gratiæ *sufficientis*, & *efficacis* vocabulis
antiquiores usi nequaquam sunt. Im-
mo

mo eorum significatio difficulter ex ipsis Scripturis colligitur. n. 189.
 Nec effectum suo destituitur gratia *sufficiens*. n. 190.
 Gratia thomistice *sufficiens* quænam? n. 197. & seqq.
 Gratia *sufficiens* in Augustini sensu expenditur. n. 201.
 Gradus habet suos. *ibid.*
 Unde modo magis, modo minus *sufficiens* est? n. 203.
 Gratia *sufficiens* in *proximam* & *remotam* vera notio. n. 204.
 Gratia unde dicatur *indebita*? n. 221.
 Gratia *sufficiens* homini quovis in statu collata. n. 229.
 In nostra potestate haud est auxilium *efficax*, quo *sufficiens* operatur; hinc tamen frustraneum non est dicendum *sufficiens*. n. 233. & seqq.
 Gratia bene uti potest homo, si velit. Explicatur quo sensu dici queat. n. 244.
 Gratiam omnibus communem fecerunt ex heterodoxis plurimi, quos hoc ex capite errasse in fide, minime pronuntiandum. n. 351. & seqq.

Habitus quanta vis? n. 46.
 Habitualis intentionis vocabulo virtutalem aliquando exprimit D. Thomas. num. 495.
 Hæreseos Jansenianæ capita duo. n. 182.
 Hominis *nudi* a *nudato* discrimen a quibusdam inventum, ut assignent, in quo vires arbitrii lapsi a non lapso differant, non subsistit. n. 414.
 Honorii Causa in sexta Synodo acta cursim tangitur; ablato hinc Jansenianis præsidio, quod pro factis dogmaticis ex eadem Synodo prætendunt. num. 170.

IJansenius quis? ejus patria, studia, acta, vicissitudines. n. 64. & seqq.
 Cur neget Christum pro omnibus esse mortuum. n. 98.
 Scripta Ecclesiæ judicio & vivens & moriens submittit. n. 153.

Quid de suis circa gratiam elucubrationibus ipsemet senserit? n. 157.
 Sufficientem gratiam de medio tollit. num. 210.
 Nullo in sensu hanc admittit. n. 211.
 Janseniani sibi contradicunt in distinctione *juris* & *facti*. n. 162.
 Quo sensu in Sanguine Christi effuso sufficientiam pretii fateantur. n. 349.
 Jansenianæ hæreseos character. n. 182.
 Jesuitarum pars maxima circa gratia *sufficientis* explicationem voce, non re a Molina recedit. n. 196.
 Indifferentia duplex, una contradictionis, contrarietatis altera. n. 11.
 Quænam ad libertatis essentiam spectat. n. 12.
 Infidelium opera vel peccata sunt in hoc tantum sensu, quod non sunt bene facta; vel sunt vere peccata; quod, ut plurimum, perverso fine diriguntur. n. 560. & 561.
 Intellectus ad cognitionem veri non tam vulneratus, quam ad appetitum boni fauciata voluntas. n. 473.
 Juramenti formula ab Innocentio X. præscripta. n. 91.
 Justitia originalis rationali Creaturæ debita non ratione termini, sed principii. n. 276.

Libertas triplex ex Bernardo. n. 10.
 Libertas a coactione quæ? n. 7.
 Cum simplici necessitate consistit. n. 8.
 Quæ in homine per peccatum perit. num. 20.
 Quæ circa libertatem Pelagium inter & Augustinum controversia? n. 21.
 Lugdunensi Ecclesiæ certe non adjudicantur gemini *de tribus capitulis*, & *de tenenda veritate libri*. n. 288.
 Lutherus. Ejus patria, ortus, professio, & acta. n. 2. & 3.
 Communem omnibus gratiam olim impugnavit; sed, mutata opinione, Calvinum tandem consensit. n. 353.

M

- M**edistæ Augustinum verba Apostoli *qui vult omnes &c.* explicantem, intemperanter fugillant. n. 316.
 Molinæ opinio de gratia sufficienti. num. 92.
 Ejus circa naturæ vires post inflictum ipsi naturæ a peccato vulnus, sententia. n. 408.
 Morillonius Episcopus Tournacensis Baji causam agit. n. 60.
 Mors Electorum, etsi naturalibus causis adscribenda, amantissimæ tamen Providentiæ dispositio est. n. 629.
 Mors in statu naturæ puræ tranquillior fuisset, sicuti vita felicior. n. 434.
 Morris Christi duplex effectus. n. 335.
 Multi vocabulum est ad multitudinem exprimendam aptius vocabulo *omnes*. num. 341.

N

- N**atura humana Protoparentis culpa, ne dum gratuitis spoliata; verum & in naturalibus sauciata donis fuit. n. 412.
 Opposita opinio nullum habet in hypothese *natura pura* præsidium. n. 410.
 Natura ad plura naturaliter tendit, quæ consequi naturaliter nequit. n. 595.
 Necessitas *coactionis* commentitia. n. 26.
 Nicolai Papæ de Synodis ab Hincmaro coactis iudicium. n. 285.
 Noallies Cardin. approbationem, quam *considerationibus* Quesnellianis dederat, renuit confirmare. n. 72.

O

- O**pera deliberata in Deum ex præcepto referenda esse, controversiæ res est: male hinc se gerunt, qui rem hanc cum damnatis ab Ecclesia doctrinis confundunt. n. 523. & 524.
 Operans, qui pluries bene operetur; aliquando tamen male, dicitur malus; non autem malum fit opus in se bonum, quamvis cetera mala sint. num. 491.

Opus morale dupliciter spectatur; vel quoad operis officium, vel quoad finem, ad quem refertur. num. 441. & 485.

- Orationis gratia *efficax*, *sufficiens*; atque hæc *remote* & *proxime*. n. 371. & seq. Saltem *remote* sufficiens adultis omnibus confertur. n. 376.
 Origenes Pelagianæ hæresi facem præbuit. n. 289.
 Originalis culpa *directe*, & *per se* lationem naturæ intulit. n. 421.
 Originalis culpa non quid mere negativum est; sed negativum cum positivo mixtum. n. 425.
 Originalis justitiæ bona. n. 150.

P

- P**arvuli in Matrum uteris vita functi auxilio sufficienti destituuntur. numer. 379.
 Quid foret, si ex illis unus in Sylvis enutriretur, & juxta rationis ductum bene viveret? n. 388.
 Peccatoris oratio cur non exaudita. num. 563.
 Peccat qui opera deliberata referre in Deum negligit, omissionis peccato. num. 537.
 Peccatum philosophicum instaurant qui ad culpæ imputationem gratiam contendunt actu necessariam. n. 367.
 Per Peccatum originale a natura subtracta est vera perfectio, & addita inconveniens qualitas. n. 424.
 Pelagii II. Epistola ad Istriæ Episcopos pro dilato in *tria capitula* Vigilii iudicio. n. 176.
 Pelagiani & Semipelagiani voluntatem in Deo antecedentem confitebantur; at iniquo sensu, quem Augustinus reprobavit. n. 309.
 Possibilitas duplex ex Augustino. n. 112.
 Potentia *proxima* immediate transit ad actum, nil mediante, quod subjecto virtutem conferat. n. 239.
 Potentiæ Animæ naturales non intrinsece diminutæ ex culpa sunt; sed amissum dicitur rectum earundem exercitium. n. 424.
 Præceptum deliberatas in Deum actiones.

nes referendi non in sensu negativo, sed affirmativo intelligendum. n. 507.
Prima Jansenii propositio in Jansenio continetur. n. 93.
Augustino adversatur. n. 99.
In hanc propositionem censura æquitas. n. 108.
Prudentia unde enascatur. n. 470.

Q

Quarta Jansenii propositio [in ejus Augustino extans. n. 96.
Queinellius (Paschasius) quis? n. 70.
Cum Bajo & Jansenio sentit. n. 73.
Quæstio facti & juris quænam sit? num. 145.
Quinta Jansenii propositio in Jansenii libro minime desideratur. n. 97.

R

Resistentia Spiritui Sancto facta explicatur. n. 213.
Rufinus Aquilejensis Pelagianam hæresim prævit. n. 304.

S

Salus hominis bona semper in se est; datis nihilominus circumstantiis, desinit esse bonam. n. 318.
Nec in homine *sufficientibus* auxiliis destituto desperanda est. n. 362.
Scoti ratio efficax pro humana libertate. n. 51.
Antejansenianus se prodit. num. 106. 121. 125.
Voluntatem *antecedentem* & *consequentem* exponit. n. 300.
Secunda Jansenii propositio in Jansenii libro continetur. n. 94.
Augustino opponitur. n. 119.
Jure confixa. n. 122.
Sensus *ab auctore intentus*, quem in censuris Ecclesia damnat, quinam sit? num. 151.
Species aliqua mutabilis esse potest aliqujus immutabilis *representativa*. num. 461.
Suarez (Franciscus) sententiam quæ arbitrii vires docet, non fuisse, quoad

perfectionem, peccato diminutas; Scholasticis immerito communem facit. num. 409.

T

Tertia Jansenii propositio ab ejus Augustino excerpta est. n. 95.
Augustino adversatur. n. 124.
In Bajo prædamnata. n. 126.
Theognas Nicanus in factis dogmaticis *factum* a *jure* falso secernebat. num. 148.
Theodorus Mopsvestenus cur in V. Synodo cum Scriptis suis præ ceteris damnatus? n. 180.
D. Thomas intentionem *virtualem* nominat quandoque *habitualement*. n. 495.
D. Thomas in bono quovis opere substantiam a modo distinguit, atque explicat. n. 577.
Toledus e Societate Jesu Theol. a Bajo retractationem reportat. n. 61.
Tournelius eos reprehendens qui officium operis ab operante distinguunt, jure reprehenditur. n. 492.
Ubi agitur de actibus deliberatis in Deum referendis exorbitat. n. 499.
Tridentinum ait hominem peccati causa *in deterius mutatum*: valida hinc ratio desumitur ad vires arbitrii imminutas propter peccatum comprobandas. n. 416.

V

Valentini Patres capitula Carisiaca notant; nec unum de eadem censura eruditorum judicium. n. 286.
Vasquez pro auxiliorum circumscriptione testimonium Fulgentii & Prosperi suspectum habet. n. 360.
Veritates in ordine *moralis* contentæ aliquando ut *universale*, aliquando ut *particulare* verum spectantur. n. 440.
Virtutes non officiis, sed finibus a vitiis distinguuntur. n. 488.
Vigilii Pontificis vicissitudines pro *trium Capitulorum* damnatione. n. 171.
Vitium *irrepens* dum ponitur opus, debito finis ordine prætermisso, non operi insidet; sed operanti tribuitur. num. 490.

Volun-

Voluntas vel ut *natura*, vel ut *facultas* ab Angelico considerata quo sensu ad actus bonos mere passive se habeat. num. 52. & 53.

Voluntas *signi* & *beneplaciti*. n. 249.

Antecedens & *consequens*. n. 252.

Voluntatem hanc quomodo explicent Me-
distæ? n. 255.

Quomodo Thomistæ? n. 258.

Quomodo Augustinienses? n. 260.

Voluntatis *antecedentis*, & *consequentis* notionem auspicarunt a Scholasticis
Sæculi 13. n. 261. & seqq.

Voluntatis *antecedentis*, & *consequentis* distinctio cur nonnullis invisa Theo-
logis? n. 270.

Dispari tamen sensu voluntatem *ante-*
cedentem negant Janseniani. n. 271.

Nec voluntati *antecedenti* resistit ho-
mo. n. 306.

De Divina omnes salvandi voluntate
ita est differendum, ut ea quæ sunt
dogmatis ab iis, quæ Controversiæ
sunt, discernantur. n. 321.

Voluntatem *antecedentem* in Deo *formali-*
ter constituunt nonnulli queis est adhæ-
rendum, si fundamentum quo ratioci-
nantur, attendatur. Verum ab iis re-
cedendum, si eorum audiantur Scho-
lasticæ meditationes. n. 327. & seqq.

Vulnera quatuor, quæ humanæ naturæ
culpa inflixit, ex D. Thoma. n. 411.

P A R S S E C U N D A.

ERRATA.

CORRIGE.

Numerus.

24. contrariæ	contractæ
33. insolitam	insolutam
54. exhibentes	exhibentibus
76. dogmata innovantis	dogmata censorio stigmate innovantis
89. odoretur	operetur
114. ex Augustino, inquit	ex Augustino inquit
113. nemine	minime
139. quod non pro omnibus	quod pro omnibus
Præterea video	Præterea non video
143. Serryo, respondens	Serryo respondens
149. percurrentis	percurrenti
157. infallibilitatis privi- legium	infallibilitatis privilegio
171. Synodi Chalcedonenſis	Synodi Chalcedonenſis
178. ipse poterat	ipse, poterat
180. solus	. Solus
188. Massoulje	Massouljeo
191. ſufficiens	
193. immo, ait	inimo ait
204. diximus voluntates	diximus, voluntates
quum ita subvenietur	quum ita subventum erit
infirmiſſimæ voluntatis	infirmiſſimæ voluntatis
humanæ, ut divina	humanæ, ut divina
gratia indeclinabiliter,	gratia indeclinabiliter, &
& inſuperabiliter ageretur;	inſuperabiliter agatur;
& ideo quamvis in-	& ideo quamvis infirma
firma non deficeret,	non deficiat, neque ad-
neque adverſitate a-	verſitate aliqua vinca-
liqua vinceretur	tur,
211. Hinc	hinc
235. Antiqui	antiqui
241. frenetiſſi?	phrenetiſſi!
261. beneplaciti; poteſt	beneplaciti poteſt
297. proponere, quin	proponere; quin

ERRATA.

CORRIGE.

Numerus.

299. optime	apprime
300. elargitur	elargiatur
316. ſive non Baptiſmo	ſive non, Baptiſmo
342. vulneris, quem	vulneris, quod
348. Liberationis num-	Liberationis namque
quam	
355. & in Suſtif.	& in Juſtif.
375. efficacem ad operan-	efficacem ad orandum
dum	
382. ſi materna	ſi materno
395. conferri, adſertum	conferri, quæque adſertum
410. detecta	detracta
416. perpendens?	perpendens!
417. & ipſis mutationis	& ipſius mutationis
421. & ſcribit	& ſcribat
426. patiuntur; compara-	patiuntur. Comparatione
tione	
461. concludens parilitas?	concludens parilitas
469. compoſitionem	compoſitione
471. quicquam habere	quicquam haberet
472. ad naturalia; ponenda	ad naturalia ponenda
476. proterunt	protendunt
505. ex maurio	exhaurio
523. tum in Bajo cum in	cum in Bajo, tum in
Queſnellio	Queſnellio
534. Sola charitas chriſtiana	Sola charitas chriſtiana
modo facit per re-	modo facit actiones chri-
lationem ad Deum,	ſtianas per relationem ad
& Jeſum Chriſtum	Deum, & Jeſum Chriſtum.
Pag. 272. Homo lapſus nul-	Homo lapſus nullam, ut
lam, ut oportet, po-	oportet, poteſt abſque
teſt abſque gratia	gratia vincere tentatio-
vincere tentationem,	nem, nec a peccato ca-
& a peccato cavere	vere
613. omnimodo	omnimoda
625. quam a Deo	quam a juſto

OPUSCULA
SANCTI PROSPERI
AQUITANICI
EPISCOPALIS RHESIENSIS.

OPUSCULA
SANCTI PROSPERI
AQUITANICI
EPISCOPI RHEGIENSIS.

OPUSCULA
SANCTI PROSPERI
AQUINENSIS
EPISCOPII

SANCTI PROSPERI

LIBER

RESPONSIONUM

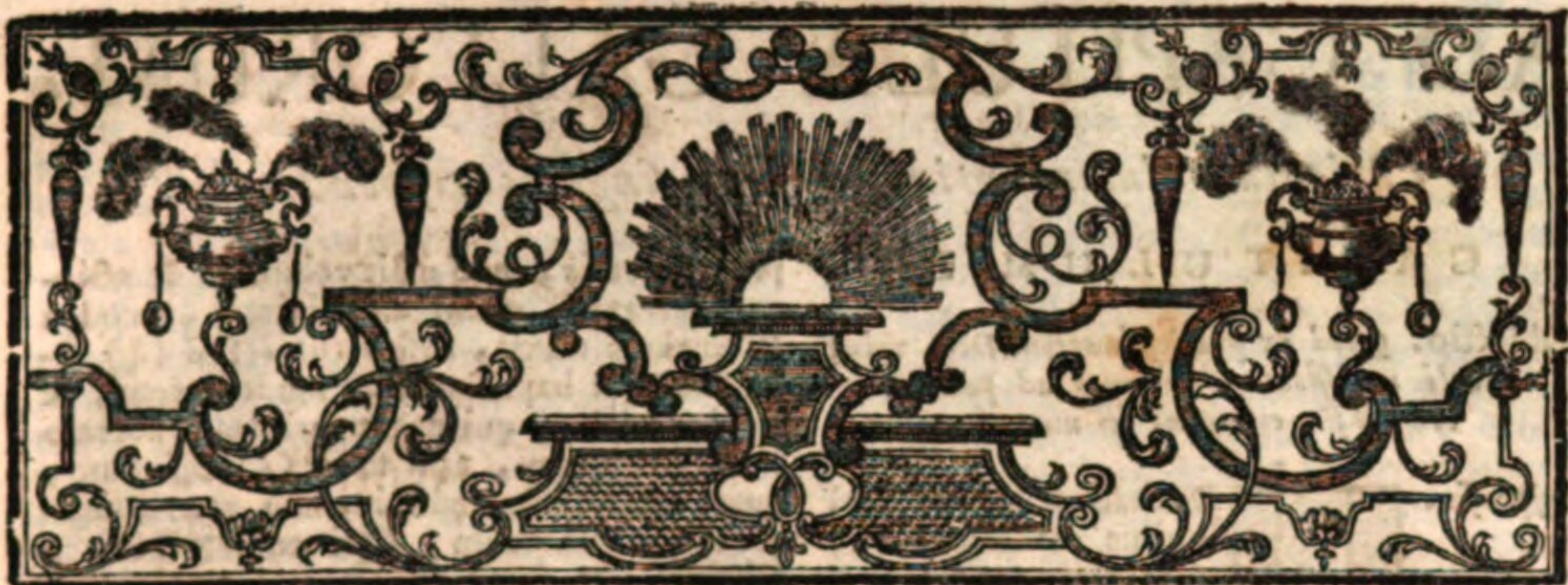
AD CAPITULA GALLORUM.

RESBYTERI quidam Galli, forte ex Massiliensibus, ut doctrinam S. Augustini de gratia in odium adducerent, loca quædam ejus libris, præcipue vero ex libro de *Prædestinatione Sanctorum*, in indiculum digesta disseminabant in vulgus, præfixo illis invidioso titulo: Capitula damnationis. Hæc ex contextu avulsa, & compositis verbis conclusa, a sensu, quem in ipsis libris habent, quam maxime distabant; qua de re S. Prosper, ut calumniam removeret, singulis capitulis respondit, & quidem S. Fulgentio iudice cap. 30. libri primi ad Monimum, *recta fide, & copioso sermone*, ostendens ex ipso met Augustino quinam verus, & sincerus esset librorum illius sensus. Edidit hoc

„ scriptum S. Prosper , S. Augustino jam
 „ mortuo, ut ex præfatione constat, ubi *San-*
 „ *ctæ memoria Episcopum* eum vocat.

Missas hic facimus binas Prosperi Epistolas , qua-
 rum una ad Augustinum, altera ad Rufinum
 est: Primam enim num. 533., secundam n. 398.
 primi voluminis apposite dedimus.

SANCTI PROSPERI RESPONSIONES

ad Capitula Gallorum.

P R Æ F A T I O .

Doctrinam, quam Sanctæ memoriæ Augustinus Episcopus contra Pelagianos, inimicos gratiæ Christi, & liberi arbitrii (a) decomptores, per multos annos apostolice asseruit, litterisque mandavit, quibusdam visum est aut non intelligendo, aut (b) intelligi eam nolendo, reprehendere. Et hoc quasi compendium cognitionis his, qui iudicio eorum ducebantur, afferre: ut quæ in libris prædicti viri damnabilia se reperisse jactabant, brevium capitulorum indiculis (c) publicarent: talique commento & detestationem ejus, quem impeterent, obtinerent (d); & ab his, quæ infamassent, curam exterriti lectoris averterent. Ne ergo hanc persuasionem temere quis recipiat, & talem putet sensum scriptis catholici inesse Doctoris, qualem eum, qui frustra calumniantur, (e) ostentant, singulis capitulis, quæ (f) damnationis (g) titulo prænotarunt, brevi & absoluta professione respondeo, in nullo recedens a tramite earum definitionum, quæ in sancti viri disputationibus continentur: ut facile vel tenuis diligentiae advertat inspector, quamquam injustis opprobriis catholici prædicatoris memoria carpatur: & in quod peccatum cadant (h), qui aliena instigatione commoti, Scriptorem celeberrimi nominis (i) promptius (k) habeant culpare, quam nosse.

A D

(a) Seu, decomptores: vox metaphorica, ducta, ut ferunt, ab iis qui nimiam curam dant comæ componendæ, atque adeo ducta est a militia, in qua Comites, Comptores, seu Comitores. Alibi. defensores. Al. deceptores. (b) Al. aut eam intelligere. Al. aut etiam. (c) Al. prædicarent. (d) Al. destinerent. (e) Al. ostendunt. (f) Al. rationis. (g) Al. capitulo. (h) Al. cadunt. (i) Al. potius. (k) Al. habent.

AD CAPITULA GALLORUM.

Capitula calumniantium quibus singulis respondetur.

CAPITULUM I.

Objectio. Quod ex prædestinatione Dei, velut fatali necessitate, homines ad peccata compulsi, cogantur in mortem.

Responsio. Rædestinationem Dei nullus catholicus (a) Christianus negat. Fatalem autem necessitatem, multi etiam non

Christiani refutant. Peccatum ergo ad mortem trahit, sed ad peccandum neminem Deus cogit (b). nemini enim mandavit impie agere: & (c) Odisti Domine omnes qui operantur iniquitatem: perdes (d) eos qui loquuntur mendacium. Proinde qui prædestinationis nomine fatum prædicat, tam non est probandus, quam qui fati nomine veritatem prædestinationis infamar. Fati enim opinio vana est, & de falsitate concepta. Prædestinationis autem fides, multa sanctorum auctoritate scripturarum (e) munita est: cui nullo modo fas est ea, quæ ab hominibus male aguntur, adscribi, qui in proclivitate (f) cadendi non ex conditione Dei, sed ex primi patris prævaricatione venerunt. De (g) hujus poena nemo liberatur, nisi per gratiam Domini nostri Jesu Christi, præparatam & prædestinatam in æterno consilio Dei ante constitutionem mundi.

CAPITULUM II.

Objectio. Quod ab eis, qui non sunt prædestinati ad vitam non auferit (h) percepta baptismi gratia originale peccatum.

Resp. Mnis homo, qui credens in Patrem & Filium & Spiritum Sanctum regeneratur in baptismo (i) tam a pro-

priis peccatis, quæ mala voluntate & actione contraxit, quam ab originali, quod a Parentibus traxit, absolvitur. Sed (k) relapsus post baptismum ad infidelitatem, & impios mores, qui negat originali peccato fuisse purgatum, tam falsa (l) opinatur, quam qui eundem adserit, non æterna morte esse damnandum. Qui enim recedit a Christo, & (m) alienatus a gratia finit hanc vitam, quid nisi in perditionem cadit? Sed non in id (n), quod remissum (o) est, recidit, nec (p) in originali peccato damnabitur: qui tamen propter postrema crimina ea morte afficietur, quæ ei propter illa, quæ remissa sunt, debebatur. Quod quia Dei præscientiam nec latuit, nec fefellit; sine dubio talem numquam elegit, numquam prædestinavit, & periturum numquam ab æterna (q) perditione discrevit.

CAPITULUM III.

Objectio. Quod non prædestinatis (r) ad vitam, etiam si fuerint in Christo per baptismum regenerati, & pie justèque vixerint, nihil profit; sed tandiu (s) reseruantur, donec ruant, & pereant: nec ante eos ex hac vita, quam hoc eis contingat, auferri.

Resp. Sanctitate ad immunditiam, a iustitia ad iniquitatem, a fide ad impietatem plerosque (t) transire non dubium est: & ad tales (u) prædestinationem filiorum Dei, (x) & cohæredum Christi, non pertinere certissimum est. Quod (y) ergo hujusmodi in hac prolapsi mala, sine correctione poenitentiae defecerunt, non ex eo necessitatem pereundi habuerunt; quia (z) prædestinati non sunt: sed ideo prædestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria prævaricatione præsciti sunt. Quod autem illos non

(a) Al. omittitur: Christianus.
(b) Eccle. 15. 21. (c) Psal. 5. 7.
(d) Al. odit..... perdet. Al. & eos, qui &c. omissa voce, perdes.
(e) Al. fulta.
(f) Al. in improbitatem. Al. improbitate.
(g) Al. cujus. (h) Al. auferat.
(i) Al. inverso ordine: tam ab originalibus, quam a propriis peccatis &c.

(k) Al. sed relapsus..... originale peccatum fuisse purgatum. (l) Al. falso.
(m) Al. alienus. (n) Al. sed si &c. Al. in quod.
(o) Al. repromissum. (p) Al. nec jam originali.
(q) Al. damnatione. (r) Al. quod non prædestinati..... nihil eis profit. (s) Al. reseruantur.
(t) Al. transferri. (u) Al. & tales ad prædestinationem &c. (x) Al. omittitur: &.
(y) Al. qui. (z) Al. quod.

hos non eo tempore, quo in fide recta, & bonis moribus erant, ab hac vita Deus abstulit: ad occulta ejus judicia, quæ tamen nunquam sunt injusta, referendum est. Quis enim nesciat intra unam conditionem mortalitatis humanæ, ab unius horæ infantia (a) usque ad annosissimam senectutem, exitus morientium, impari ætatis sine variari? neque cujusquam Animam vel citius, vel tardius, quam Deus voluerit, a corpore quod (b) vivificat, abscedere? Si ergo aliquis (c) in vitæ suæ longitudine deseruit Deum, bono, quod erat ex Deo, male usus est. Nam longævitæ (d) non est nisi ex Deo. Et quod ex Deo est, non nisi bonum est: & quod bonum est, mali causa non est. Non itaque recte opinatur, qui putat (e) prorogatore vitæ, lapsuris auctorem esse peccati: cum utique non peccatum sit diu vivere, sed male vivere: Quod etiam in paucorum annorum ætate fieri potest. Igitur sicut bona opera ad inspiratorem eorum Deum, ita mala ad eos sunt referenda qui peccant. Non enim relictæ sunt a Deo, ut relinquerent Deum: sed reliquerunt & relictæ sunt, & ex bono in malum propria voluntate mutati sunt. Atque ab hoc (f) licet fuerint renati, fuerint justificati, ab eo tamen, qui illos tales præscivit, non sunt prædestinati.

CAPITULUM IV.

Objectio. Quod non omnes homines (g) vocentur ad gratiam.

Resp. **N**on omnes vocari ad gratiam eos, quibus (h) omnibus Evangelium prædicatur, non recte dicitur, etiam si sint, qui Evangelio non obediunt (i): nisi ad eos respiciatur, quibus nondum sacramentum Crucis Christi, & redemptio sanguinis ejus innotuit. Quia etiam si constaret, quod jam in universis nationibus, & omnibus finibus terræ totus mundus Evangelium recepisset (k) (quod utique futurum verissime prænuntiatum est) non esset tamen dubium, a tempore resurrectionis Domini us-

que ad præsentem ætatem fuisse homines, qui ab hac vita sine Evangelii cognitione (l) transierint: de (m) quibus dici possit, quod vocati non sint, quia nec spem vocationis audierint. Quod si quisquam hanc plenariam vocationis generalitatem, ita semper asserit celebratam, ut ab adscensione Domini in (n) Cælum, ne unus quidem annus effluerit, intra quem non ad omnes prædicatio missa pervenerit; videat (o) quomodo tunc Asianos vocatos probet, quando (p) Apostoli (sicut scriptum est) vetiti sunt a Spiritu sancto loqui verbum (q) Dei in Asia; aut Bithynios, ad quos iidem Apostoli tentabant ire, & non permisit eos Spiritus (r) Jesu. Videat etiam quomodo tueatur denuntiationem ipsius veritatis, dicentis: (s) *Prædicabitur hoc Evangelium (t) regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet finis.* Nutat namque (quod dici (u) nefas est) fides verbi, si ante quadringentos annos Evangelio impletus est mundus, & adhuc Domini differtur adventus. Postremo (x) respiciat etiam inter Christianos populos tot millia parvulorum, qui ab hac vita sine baptismo transierunt. Tales quomodo (y) probentur vocati, quibus nec plantator prædicare, nec rigator potuit subvenire.

CAPITULUM V.

Objectio. Quod qui vocati sunt, non æqualiter sunt (z) vocati: sed alii ut crederent, alii ut non crederent.

Resp. **S**i vocatio in Evangelii tantum prædicatione intelligatur, non veraciter dicitur, quod aliis atque aliis, aliter atque aliter prædicetur: cum unus sit Deus, una fides, una regeneratio, una promissio. Si autem (aa) ad effectum plantationis, & rigationis adspicitur, aliud actum est cum eis, quorum exteriores aures corporali voce pulsatae sunt; aliud in (bb) eis, quorum interiorum sensum Deus aperuit, & in quorum corde posuit fidei fundamentum dilectionis (cc) fervorem. Quosdam autem ideo vocatos dicere, ut non crederent, nimis

(a) Al. omittitur: usque. Al. novissimam.
(b) Al. e corpore. Al. vivificabat.
(c) Al. alius. (d) Al. longævi ætas.
(e) Al. prærogatorem. (f) Al. ob hoc.
(g) Al. omittitur: homines. (h) Al. omittitur: omnibus. (i) Al. obaudiant. (k) Al. suscepisset. (l) Al. transierunt. (m) Al. ex.
(n) Al. in Cælos. (o) Al. videat etiam.

(p) Act. 16. 6. & 7. (q) Al. Domini.
(r) Al. Spiritus sanctus. (s) Matth. 24. 14.
(t) Al. omittitur: regni. (u) Al. diffin.
(x) Al. respiciantur. (y) Al. & aliquo modo &c. omissa voce: tales. (z) Al. sint.
(aa) Al. si autem ad effectum.
(bb) Al. cum eis.
(cc) Al. dilectionisque.

mis absurdum est; quasi vocatio eis causa infidelitatis extiterit, & prædicatio fidei fecerit infideles. Quamvis enim dispensatores verbi Dei quibusdam sint, sicut (a) scriptum est (b), odor vitæ ad vitam, quibusdam autem odor mortis ad mortem: Deo tamen bonus Christi sunt odor, qui prædicant Christum Crucifixum, (c) Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam, ipsis autem vocatis Judæis & Græcis, Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. Quod (d) ergo prædicatus Christus Crucifixus, Judæis erat scandalum, & Gentibus stultitia, humanæ voluntatis faciebat aversio. Quod vero ipsis vocatis Judæis & Græcis, Christus erat Dei virtus & Dei sapientia, divinæ gratiæ præstabat operatio.

CAPITULUM VI.

Objectio. Quod liberum arbitrium in homine nihil sit: sed sive ad bonum, sive ad malum prædestinatio Dei (e) in hominibus (f) operatur.

Resp. **L**iberum arbitrium nihil esse, vel non esse, perperam dicitur: sed ante illuminationem fidei in tenebris illud & in umbra mortis agere, non recte negatur. Quoniam priusquam a dominatione Diaboli per Dei gratiam liberetur, in illo profundo jacet, in quod se sua libertate demersit. Amat ergo languores suos, & pro sanitate habet, quod ægrotare se nescit, donec prima hæc medela conferatur ægroto, ut incipiat nosse quod langueat, & possit opem (g) medici desiderare, qua surgat. Justificatus itaque homo, idest ex impio pius factus, nullo præcedente bono merito, accipit donum, quo (h) dono adquirat & meritum: ut quod in illo inchoatum est per gratiam Christi, etiam per industriam liberi augeatur arbitrii, numquam remoto adjutorio Dei, sine quo nec perficere, nec permanere in bono quisquam potest. Prædestinationem autem Dei sive ad bonum, sive ad malum, in hominibus operari, (i) impiissime dicitur, ut ad utrumque homines quædam necessitas videatur impellere: cum in bonis voluntas sit intelligenda de

gratia, in malis autem voluntas intelligenda sine gratia.

CAPITULUM VII.

Objectio. Quod Deus quibusdam filiis suis, quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem dedit, ob hoc non det perseverantiam, quia non sunt a massa perditionis (k) præscientia Dei, & prædestinatione discreti.

Resp. **E**X regeneratis in Christo Jesu quosdam, relicta fide & piis moribus, apostatare a Deo, & impiam vitam in sua aversione finire, multis (quod dolendum est) probatur exemplis. Sed horum (l) lapsum Deo adscribere, immodicæ pravitatis est: quasi ideo (m) ruinæ ipsorum impulsor atque auctor sit, quia illos ruituros propriæ ipsorum voluntate præcivit, & ob hoc a Filiis perditionis nulla prædestinatione discrevit. Nam quomodo eos haberet præordinata in Christo electio, (n) quos discedentes a Christo habitura erat iusta damnatio? Cum autem dubium non sit, donum (o) Dei esse perseverantiam in bono usque (p) ad finem, quam istos (q) ex eo ipso, quod non perseveraverunt, non habuisse manifestum est: non est calumniandum Deo quare istis non dederit, quod aliis dedit, sed confitendum est, & misericorditer eum dedisse quod dedit, & iuste non dedisse quod non dedit, ne quemadmodum ex libero arbitrio oritur causa labendi, ita ex ipso (r) oriri videatur (s) & standi: cum illud humano fiat opere, hoc divino impleatur ex munere.

CAPITULUM VIII.

Objectio. Quod non omnes homines velit (t) Deus salvos fieri, sed certum numerum prædestinatorum.

Resp. **S**I circa universitatem generis humani salvandam, & in agnitionem veritatis vocandam, ita indifferens per omnia sæcula (u) asserenda est voluntas Dei, ut usquequaque neminem hominum prætermis-
sisse

(a) Al. ut. (b) 2. Cor. 2. 16.

(c) 1. Cor. 1. 23. & 24. (d) Al. quod autem.

(e) Al. omittitur: Dei. (f) Al. in omnibus.

Al. operetur. (g) Al. opem medicinæ.

(h) Al. quo mediq. (i) Al. ineptissime.

(k) Al. per scientiam Dei & per prædestinationem. (l) Al. lapsus. (m) Al. quasi Deus.

(n) Al. prædestinata in Christo electio, cum dubium non sit. Al. cui dubium non sit, intermediis omissis. (o) Al. dono. (p) Al. in.

(q) Al. ipsos. (r) Al. omittitur: oriri:

(s) Al. omittitur: &. (t) Al. vult.

(u) Al. per omnia ista sæcula disponenda est.

hisse monstretur; impenetrabilis iudiciorum Dei altitudo pulsatur. Quare enim (a) in præteritis sæculis dimiserit Deus omnes gentes ingredi vias suas, quando (b) Jacob elegit sibi Dominus: & (c) non fecit saliter omni nationi, & iudicia sua non manifestavit eis: & cur (d) qui aliquando non populus Dei sit: & quorum aliquando non miseratus est, nunc autem misereatur: & (e) ubi dictum est: (f) Non plebs mea vos, ibi vocentur filii Dei vivi: & quare (g) quod quærebat Israel non sit consecutus, electio autem consecuta est (h), ceteri vero excacati sunt: impossibile est comprehendere, & periculose curiositatis est quærere; cum tamen, quod nulla sit apud Deum iniquitas (i), nemini liceat ignorare: nec alia gratia, aut alia fide, quemquam hominum siue ante legem, siue legis tempore iustificatum esse credendum sit, quam hac eadem, per quam Dominus noster Jesus Christus, secundum consilium voluntatis suæ, in fine sæculorum venit quærere & salvare quod perierat. Causas vero operum & iudiciorum Dei, qui ex toto ad humanas voluntates & actiones refert, quas tamen in parvulorum (k) adoptione aut abdicatione non invenit, & dispensationes Dei ex liberi arbitrii vult mutabilitate variare, proficetur sibi scrutabilia iudicia Dei, & vestigabiles vias ejus: & quod Doctor gentium Paulus (l) non audebat (m) attingere, hic se existimat refferatū posse vulgare: quodque non minoris impietatis est, ipsam gratiam, qua salvamur, aut bonis meritis docet rependi, aut malis adfirmat arceri. Remoto ergo obscurarum turbine quæstionum, ad (n) revelatæ nos gratiæ latitudinem conferamus, dicamusque cum (o) Apostolo. (p) Quoniam (q) Deus vult omnes homines salvos fieri: & in agnitionem veritatis venire. Et iterum dicamus cum Apostolo, (r) Qui est Salvator omnium, maxime fidelium. Et audiamus Dominum dicentem Apostolis suis: (s) Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii &

Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Audiamus quoque ad Abraham promissionem Dei dicentis: (t) In semine tuo benedicentur omnes tribus terræ. Et si filii promissionis sumus, non hæsitemus diffidentia, sed cum Patre nostro Abraham demus gloriam Deo, & plenissime credamus, quoniam (u) quod promissit (x), potens est & facere. Audiamus David prophetantem (y) Commemorabuntur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ, & adorabunt in conspectu ejus omnes patriæ gentium. Et alibi: (z) Omnes gentes, quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum. Quæ promissiones, quia verissimæ sunt, nec possunt ex ulla parte (aa) nutare, in his implentur, qui salvi sunt per universos fines terræ: quoniam (bb) quod (cc) promissit Deus, potens est & facere. Hæc ergo est illa totius humani generis adoptio, hæc filiorum Dei adoptio, hæc gentium plenitudo, præscita, & prædestinata in Christo ante constitutionem mundi. Hæc (dd) est Jerusalem, quæ ab initio usque in finem lapidibus vivis (ee) & electis ædificatur, ut civitas fundata (ff) in ipso angulari lapide Christo Jesu, in quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctum in Domino. De his lapidibus nihil ejicitur, nihil minuitur, nihil rapitur. Veritas enim dicit: (gg) Omne quod dat mihi Pater, venit ad me, & eum qui (hh) venit ad me, non ejiciam foras. Et iterum: (ii) Non creditis, quia non estis (kk) de ovibus meis. Oves meæ vocem meam audiunt (ll) & ego (mm) novi illas, & sequuntur me; & ego vitam æternam do (nn) illis, & non peribunt in æternum, nec quispiam rapiet eas de manu mea. Omnium ergo hominum cura est Deo: & nemo est, quem non aut Evangelica prædicatio, aut legis testificatio, aut ipsa etiam (oo) natura conveniat, sed infidelitatem hominum, ipsis (pp) adscribamus hominibus: fidem autem hominum donum Dei esse fateamur, sine cujus gratia

(a) Act. 14. 15. (b) Psalm. 134. 4.
(c) Psalm. 147. 20. (d) 1. Pet. 2. 10.
Ose. 2. 24. (e) Al. & hic ubi. Al. & id.
(f) Ose. 1. 10. Rom. 9. 26. (g) Rom. 11. 7.
(h) Al. sit. (i) 2. Paralip. 19. 7.
(k) Al. in adoptionem aut abdicationem.
(l) Rom. 11. 33. (m) Al. audeat. Al. audeat.
(n) Al. ad revelationem nos gratiæ latitudinis.
(o) Al. cum Paulo. (p) Al. quomodo. Al. cum.
(q) 1. Tim. 2. 4. (r) 1. Tim. 4. 10.
(s) Matth. 28. 19. & 20. (t) Genes. 28. 14.
S. Prosp. Opusc.

(u) Rom. 4. 20. & 21. (x) Al. quod promissit Deus. (y) Psalm. 21. 28. (z) Psalm. 71. 17.
(aa) Al. mutari. (bb) Rom. 4. 21.
(cc) Al. que. (dd) Al. hæc Jerusalem...
ut ejus fundamenta, nempe, ut Apostoli.
(ee) 1. Pet. 2. 5. (ff) Al. fundata sit.
(gg) Joann. 6. 37. (hh) Al. venerit.
(ii) Joann. 10. 26. (kk) Al. ex.
(ll) Al. audient. (mm) Al. agnosce.
(nn) Al. ejus. (oo) Al. ratio naturæ.
(pp) Al. adscribamus.

gratia nemo currit ad gratiam. Et cum ducentis quatuordecim (a) Sacerdotibus, quorum constitutionem contra inimicos gratiae Dei totus mundus amplexus est, veraci professione, quemadmodum ipsorum habet sermo, dicamus: (b) Gratia Dei (c) per Jesum Christum Dominum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam iustitiam nos per singulos actus adjuvari (d); ita ut sine illa nihil verae sanctaeque pietatis habere, dicere, vel cogitare valeamus. (e) Neque haec dona ita ex Deo esse opinemur (f), ut quia ipse naturae nostrae auctor est, per conditionem jam haec contulisse videatur. Quia dedit quidem ab initio hanc homini facultatem: sed omnes eam in illo amisimus, in quo omnes peccavimus. Unde alia creatione, alioque principio renovari egemus in Christo: in quo sumus nova creatura, novumque figmentum; & per quem nobis, nullis bonis, & multis malis meritis praecedentibus, donatur, ut simus ex vasis irae vasa misericordiae.

CAPITULUM IX.

Obiectio. Quod non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus.

Resp. Nullus omnino est ex omnibus hominibus, cuius natura in Christo (g) Domino nostro suscepta non fuerit: quamvis ille natus sit in similitudine carnis peccati (h), omnis autem homo nascatur in carne peccati. Deus ergo Dei Filius, mortalitatis humanae particeps factus absque peccato, hoc peccatoribus & mortalibus contulit, ut qui nativitate eius consortes fuissent, vinculum peccati, & mortis evaderent. Sicut itaque non sufficit hominum renovationi, natum esse hominem (i) Jesum Christum, nisi in ipso eodem, de quo ipse ortus est, spiritu (k) renascantur: sic non sufficit hominum redemptioni, crucifixum

esse Dominum Christum, nisi commorian-
tur ei, & conspeliuntur in baptismo. Alioquin nato Salvatore in carne substantiae nostrae, & crucifixo pro omnibus nobis, non fuerat necessarium, ut renasceremur, & (l) similitudini mortis eius complantaremur. Sed cum sine hoc Sacramento nemo hominum consequatur vitam aeternam, non est salvatus per crucem (m) Christi, qui non est crucifixus in Christo. Non est autem crucifixus in Christo, qui non est membrum corporis Christi, nec est membrum corporis Christi, qui non per aquam, & Spiritum sanctum induit Christum. Qui ideo in infirmitate nostra communionem subiit mortis, ut nos in virtute ejus haberemus consortium resurrectionis. Cum itaque rectissime dicatur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus, propter veram humanae naturae susceptionem, & propter communem in primo homine omnium perditionem: potest tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipsius profuit. Dicit enim Evangelista (n): Quia Jesus moriturus erat pro gente, & non (o) tantum pro gente, sed etiam ut filios Dei dispersos congregaret in unum (p). In sua enim venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui non ex sanguinibus, neque ex (q) voluntate carnis, neque ex (r) voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Diversa (s) ergo ab istis fors eorum est, qui inter illos censentur, de quibus dicitur (t), mundus eum non cognovit (u), ut possit secundum hoc dici: Redemptor mundi dedit pro mundo sanguinem suum, & mundus redimi noluit: quia lucem tenebrae (x) non receperunt: & tenebrae receperunt, quibus dicit Apostolus, (y) Fuistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. Ipse vero Dominus Jesus, qui dixit (z) se venisse quaerere & salvare, quod perierat: non veni, inquit, (aa) nisi ad oves, quae perierant domus Israel. Sed

(a) Episcopi CCXIV. qui Carthagine Concilium de Pelagii & Coelestii causa habuerunt A. Ch. CCCXVIII. octo Canones condiderunt, quos ad Zosimum Papam miserunt praefixa eis Epistola, cujus fragmentum hic refert S. Prosper, nec non in libro contra collatorem cap. 5. Cetera hujus Epistolae, cujus etiam Marius Mercator meminit, & de qua loqui videtur S. Augustinus lib. 2. cont. Bonif. 6. 3. & cap. 4. §. 6. nec non in lib. de peccat. Orig. cap. 8. desiderantur.

(b) Al. dicimus. (c) Al. gratiam Dei.

(d) Al. adjuvare.

(e) Al. habere, cogitare, dicere, agere valeamus.

mus. Al. cogitare, dicere, agere &c. omisso habere. (f) Al. opinamur.

(g) Al. in Domino nostro Jesu Christo.

(h) Rom. 8. 3. (i) Al. additur: Dominum.

(k) Al. renasceremur. (l) Al. similitudine.

(m) Al. Cruce. (n) Joann. 11. 51.

(o) Al. non solum. (p) Joann. 1. 11.

(q) Al. voluptate. (r) Al. voluptate.

(s) Al. diversa. (t) Al. dicitur: Lux lucet in tenebris, & tenebrae eam non comprehenderunt, ut &c. (u) Joann. 1. 10.

(x) Al. tenebrae Judaei. (y) Ephes. 5. 8.

(z) Luc. 19. 10. (aa) Matth. 15. 24.

Sed quæ sint istæ oves domus Israel, Apostolus Paulus exponit (a) dicens: (b) non enim omnes (c), qui ex Israel, hi sunt Israelitæ (d), neque qui sunt semen Abraham, omnes Filii, sed in Isaac vocabitur tibi semen (e): idest, non qui filii carnis, hi filii sunt Dei: Sed qui filii sunt (f) promissionis æstimantur (g) in semine. In istis (h) ergo sunt illi, de quibus dictum (i) supra (k) memoravimus: (l) Quia Iesus mortuus erat pro gente: & non tantum pro gente; sed etiam ut filios Dei dispersos congregaret in unum. Quia non solum ex Judæis, sed etiam ex gentibus, per eum, qui vocat (m), quæ non sunt tamquam quæ sunt, & qui dispersos Israel congregat, filii Dei, filii promissionis in (n) unam Ecclesiam congregantur (o): ut impleatur quod promissum est Abraham, cui dictum est, quod in semine ejus benedicendæ (p) essent omnes tribus terræ.

CAPITULUM X.

Objectio. Quod quibusdam Evangelii prædicatio a Domino subtrahatur, ne percipia Evangelii prædicatione salventur.

Resp. SI probari potest, quod ex quo Evangelium prædicatur, nemo prorsus fuerit, cui Christiana gratia adnuntiata non fuerit: non recte dicitur tacitum, quod ostenditur prædicatum. Si autem aliquo (q) modo inveniuntur homines, quibus Evangelium non fuerit prædicatum; non potest dici sine iudicio Dei factum; quod nefas est ideo reprehendi, quia non potest comprehendi.

CAPITULUM XI.

Objectio. Quod per potentiam Deus homines (r) ad peccata compellat.

Resp. NULLUS Catholicorum dixit, aut dicit, quod Deus homines pie recteque viventes per potentiam (s) in pec-

cata compellat, & innocentiae humanæ potestas Divina vim faciat, ut eam a proposito bonæ conversationis excutiat. Non sunt Dei opera ista, sed Diaboli, cujus gaudium est ruina Sanctorum: Sed (t) allevat Dominus omnes qui corruunt (u), & erigit omnes elisos; quibus dat (x) poenitentiam (y) ut resipiscant a Diaboli laqueis, a quo captivi (z) tenebantur ad ipsius voluntatem. Cum v. aliquos a Deo aut traditos (aa) desideris suis (bb), aut obduratos legimus, aut relictos; magnis (cc) peccatis suis, hoc ipsos meruisse profiteamur: quia talia eorum crimina præcesserunt, ut ipsi sibi poena fieri debuerint, quæ eis etiam supplicium verteret in reatum (dd). Atque ita nec de iudicio Dei querimus, quo (ee) deserit meritos deseris; & misericordiae ejus gratias agimus, qua liberat non meritos liberari.

CAPITULUM XII.

Objectio. Quod quibusdam vocatis, & pie justeque viventibus, obedientia subtrahatur, ut obedire desistant.

Resp. SI Deus hominem sibi obedientem a pietate deturbat, & bene (ff) currentem cadere facit: Ergo pro bonis mala retribuit, & injuste punit, quod ut fiat impellit. Quid tam perversum, quid tam insanum dici aut cogitari potest? Sed in talem sensum (gg) trahuntur, qui putant in omnibus hoc esse præscientiam Dei, quod & voluntatem: cum voluntas ejus numquam velit nisi bona, præscientia autem & bona (hh) noverit & mala: sed bona, quæ aut ipse (ii) faciat, aut etiam, ut nos faciamus, (kk) impertit: mala autem, quæ (ll) omnino ipse non fecit, (mm) neque fieri suavit, aut (nn) impulit. Vires itaque obedientiae non ideo cuiquam subtrahit, quia eum non prædestinavit; sed ideo eum non prædestinavit, quia recessurum ab (oo) ipsa obedientia esse prævidit (pp).

C A-

(a) Al. exponat. (b) Rom. 9. v. 6. 7. & 8.
(c) Al. non omnes. (d) Al. Israel.
(e) Gen. 21. 12. (f) Al. omittitur: sunt.
(g) Al. æstimantur. (h) Al. in istis ergo illud est. (i) Al. dictum supra esse.
(k) Al. commemoravimus. (l) Joann. 11. 51.
(m) Al. vocantur per eum. (n) Al. in una Ecclesia. (o) Al. congregantur.
(p) Al. benedicuntur. (q) Al. aliquando.
(r) Al. hominem. (s) Al. ad.
(t) Psalm. 144. 14. (u) Al. ruunt.

(x) 1. Tim. 2. 25. (y) Al. det poenitentiam.
(z) Al. tenentur. (aa) Al. retardatos.
(bb) Rom. 1. 24. (cc) Al. magis.
(dd) Al. ut ipsi sibi poenas debuerint, quæ eis etiam supplicium verterent in reatum.
(ee) Al. quo ita. Al. qui ita. Al. quæ etiam.
(ff) Al. bene viventem. (gg) Al. trahunt.
(hh) Al. noverit. (ii) Al. facit.
(kk) Al. imperat. (ll) Al. omittitur: quæ.
(mm) Al. non suavit. (nn) Al. suadet aut impellit.
(oo) Al. a se ipsa. (pp) Al. prævidit.

CAPITULUM XIII.

Objectio. Quod quidam homines non ad hoc a Deo (a) creati sunt, ut vitam adipiscerentur eternam: sed ut habitum tantummodo sæculi præsentis ornarent, & ad utilitatem nascerentur aliorum.

Resp. **U**niversos homines non ignorat a Deo singillatim (b) creari, & de hac universitate alios damnandos cum Diabolo, alios regnaturos esse cum Christo. Quod ergo etiam hi creantur, qui æternæ vitæ participes non erunt, nulla est culpa Creatoris, qui naturæ auctor est, non vitii, quod natura contraxit. Ornari autem etiam talium conditione mundi hujus varietatem, quis non intelligat, (c) qui videat studiis & operibus quorundam impiorum tot commoda vitæ præsentis instructa in inventione artium, in extructione Urbium, in constitutione legum, in (d) confœderatione populorum? Quod si quæritur an de istis (e), quos a vera religione impius error avertit, aliquid boni profectibus Sanctorum, & incrementis Ecclesiæ providentia divina contulerit; (f) inspiciatur primum ipsa Crux Christi, in qua, (g) magno scelere Judæorum, misericors voluntas Dei, ut pro redemptione nostra unicus Filius ejus occideretur, impleta est. Inspiciatur Apostolorum gloriosa tolerantia, inter persequentium fremitus unanimi (h) voce ad Deum clamantium: (i) Convenerunt enim (k) vere in civitate ista adversus Sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus & populis Israel, ut facerent quæ manus tua, & consilium prædestinasti fieri. Inspiciantur denique innumerabilium martyrum palmæ, quibus de crudelissima infidelium sævitia felix est conlata victoria. Audiatur etiam Apostolus Ecclesiam Dei ad perseverantiam pietatis (l) instituens: in nullo, inquit, (m) terreamini ab adversariis, quæ est illis causa perditionis, vobis autem salutis, & hoc a Deo. Vobis enim donatum est

pro (n) Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini. De illis quoque erroribus consulens nobis Dei bonitas (o) sentiat, quos Deus in Ecclesia (p) contra Ecclesiam permisit exsurgere: non utique eos creans aut fovens; sed per ipsos diligentiam filiorum suorum ad (q) inquisitionem & custodiam veritatis exercens: dicente Apostolo, (r) oportet hæreses esse, (s) ut probati manifesti fiant in vobis. Quis autem respiciens ad tenebras impiorum, & ad illuminationem fidelium (t), non ad gratias agendas Deo ex (u) ipsa fiat collatione ferventior: ut ex ruina (x) percutientium discat, in quæ mala per liberum arbitrium (y) rueret, nisi ei per Dominum nostrum Jesum Christum Dei gratia subveniret?

CAPITULUM XIV.

Objectio. Quod qui Evangelicæ prædicationi non credunt, ex Dei prædestinatione non credant; & quod Deus ita definierit, ut quicumque non credunt, ex ipsius constitutione non credant.

Resp. **I**nfidelitas non credentium Evangelio, nequaquam ex Dei prædestinatione (z) generatur. Bonorum enim Deus auctor est, non malorum. Prædestinatio igitur Dei semper in bono est, aut ad retributionem justitiæ, aut ad donationem pertinentis gratiæ: (aa) universæ enim viæ Domini misericordia & veritas. Proinde infidelitas non credentium, non ad constitutionem Dei, sed ad præscientiam referenda est. Quæ non ideo necessitatem non (bb) credendi intulit, quia falli de ea, quæ futura erat, infidelitate, non potuit. Fides autem, & charitatis opera, atque in eis usque in finem perseverantia, quia homini per Dei gratiam conferuntur, recte & (cc) ipsa, & quæ eis retribuenda sunt, prædestinata dicuntur ex autoritate Apostoli, qui ait: (dd) Gratia Dei salvi (ee) facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est: non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ipsius enim sumus figmentum; creati in operibus bonis, in Christo Jesu, quæ præpa-

(a) Al. omittitur: a Deo. (b) Al. creatos. (c) Al. cum videat. (d) Al. ordinatione. (e) Al. unde existis. (f) Al. adspiciatur. (g) Al. a magno. (h) Al. hac animi. (i) Act. 4. 27. (k) Al. ergo. (l) Al. invitatis dicendo: in nullo autem. (m) Philipp. 1. 28. (n) Al. a Christo. (o) Al. pietas. (p) Al. pugnaturus contra Ecclesiam. Al. impugnatores.

(q) Al. inquisitiones & custodiam veritatis. (r) 1. Cor. 11. 19. (s) Al. additur: & Schismata. (t) Al. filiorum. (u) Al. &. (x) Al. in ruina. (y) Al. in quæ mala liberum arbitrium veniret. (z) Al. geritur. (aa) Psalm. 24. 10. (bb) Al. non credentium. (cc) Al. & ista. Al. recte & ipsa quæ. (dd) Ephes. 2. 8. (ee) Al. Salvi Dei.

preparavit Deus, ut in illis ambulemus. Tam ergo in errore est, qui infidelitatem impiorum ad Dei constitutionem refert, quam qui fidei iustitiæque Sanctorum, non Deum proficitur auctorem. Qui enim quod acceperat perdidit, non inde id recipit unde perdidit, sed ab illo (a) recipit quod habeant, a quo quod amisit acceperat.

CAPITULUM XV.

Obiectio. *Quod idem sit præscientia, quod prædestinatio.*

Resp. **Q**ui præscientiam Dei in nullo ab ipsius prædestinatione discernit,

(a) Al. Sed ab illo illud. Al. Sed ab alio illud recipit qui habet.

quod tribuendum est Deo de bonis, hoc ei etiam de malis conatur adscribere. Sed cum bona ad largitorem cooperatoremque (b) eorum Deum, mala autem ad voluntariam rationalis creaturæ nequitiam referenda sint: dubium non est, sine ulla temporali differentia Deum & præscisse simul, & prædestinasse, quæ ipso erant auctore facienda (c), vel quæ malis meritis iusto erant iudicio retribuenda; præscisse autem tantummodo, non etiam prædestinasse, quæ non ex ipso erant causam operationis habitura. Potest itaque sine prædestinatione esse præscientia; prædestinatio autem sine præscientia esse non potest.

(b) Al. cooperatoremque omnium, mala autem &c.

(c) Al. quæ in ipso erant auctore facienda.

SANCTI PROSPERI

SENTENTIÆ XV.

DE TOTIDEM CAPITULIS GALLORUM.

Quamvis ergo ad omnes objectiones seu querulæ imperitiæ, seu fallacis invidiæ, planissime ac plenissime, quantum Dominus dedit, existimem esse responsum; professionem tamen sensus nostri etiam in brevibus coarctemus; ut sub paucorum verborum simplicitate, magis magisque appareat, nos quod de supra (a) scriptis capitulis intelligimus, nulla circumloquendi arte prætexere, sed absolute (b) ac libere & prava respondere, & consensum probabilibus non negare.

SENTENTIA SUPER I.

Quisquis igitur ex prædestinatione Dei, veluti fatali necessitate homines in peccata compulsos cogi dicit in mortem, non est catholicus. Nullo enim modo prædestinatio Dei iniquos facit, neque cuiusquam omnino est causa peccati.

SENTENTIA SUPER II.

Item (c): Qui dicit, quod ab his, qui non sunt prædestinati ad vitam, non auferat percepta baptismi gratia originale peccatum, non est catholicus. Sacramentum enim baptismatis, quo omnia prorsus pec-

cata delentur, etiam in eis verum est, qui non sunt in veritate mansuri, & ob hoc ad vitam veram non sunt prædestinati.

SENTENTIA SUPER III.

Item: Qui dicit, quod non prædestinati ad vitam (d), etiam si fuerint in Christo per (e) baptismum regenerati, & pie iusteque vixerint, nihil eis prodest, sed tamen diu reserventur, donec ruant; nec ante eos ex hac vita, quam hoc eis contingat, auferri, tamquam ad constitutionem Dei talium hominum ruina referenda sit, non est catholicus. Quia non ideo Deus tempus ætatis cuiquam prolongavit, ut diu vivendo cor-

(a) Al. dictis. (b) Al. additurz adhibere.
(c) Al. omittitur vox item hic & in sequentibus.

(d) Al. ad vitam æternam, si
(e) Al. baptizate.

do corrueret, & a fide recta in sua longævitate deficeret: cum inter beneficia Dei numeranda sit ipsa longævitas, qua homo melior debuit esse, non peior.

SENTENTIA SUPER IV.

Item: Qui dicit, quod non omnes vocentur ad gratiam, si de his loquitur, quibus Christus annunciatus non est, non potest (a) reprehendi: quia scimus quidem in omnes fines terræ Evangelium destinatum, sed non putamus jam in omnibus terræ finibus prædicatum: nec possumus dicere, quod ibi sit gratiæ vocatio, ubi matris Ecclesiæ (b) adhuc nulla est regeneratio.

SENTENTIA SUPER V.

Item: Qui dicit, quod qui vocati sunt, non æqualiter vocati sint; sed alii ut crederent, alii ut non crederent, quasi cuiquam vocatio causa fuerit non credendi; non recte dicit. Quamvis enim fides non sit nisi ex Dei dono, & hominis voluntate: infidelitas tamen non est, nisi ex sola (c) hominis voluntate.

SENTENTIA SUPER VI.

Item: Qui dicit, quod liberum arbitrium in homine nihil sit, sed sive ad bonum sive ad malum prædestinatio Dei in hominibus operetur, non est catholicus. Arbitrium enim hominis gratia Dei non abolet, sed adolet, & ab errore in viam revocat ac reducit: ut quod sua libertate erat pravum, Spiritu Dei agente fit rectum. Prædestinatio quoque Dei semper in bono est: qui (d) peccatum, sola hominis voluntate commissum, aut remittendum novit cum laude misericordiæ, aut plectendum cum laude iustitiæ.

SENTENTIA SUPER VII.

Item: Qui dicit, quod Deus quibusdam filiis suis, quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem dedit, ob hoc perseverantiam non dederit, quia

non sunt (e) a massa perditionis præscientia Dei, (f) & prædestinatione discreti: Si hoc vult firmare, quod Deus huiusmodi homines in bonis, quæ donaverat, noluerit permanere, & ipse eis causa aversionis exstiterit; contra iustitiam Dei sentit. Quamvis enim omnipotentia Dei potuerit vires standi præbere lapsuris; gratia tamen ejus non prius eos deseruit, quam ab eis defereretur. Et quia hoc ipsos voluntaria facturos defectione prævidit, ideo in prædestinationis electione (g) illos non habuit.

SENTENTIA SUPER VIII.

Item: Qui dicit, quod non omnes homines vult (h) Deus salvos esse, sed certum numerum prædestinatorum; durius loquitur, quam loquendum est de altitudine inscrutabilis gratiæ Dei: qui & omnes vult salvos fieri, atque (i) in agnitionem venire veritatis: & (k) voluntatis suæ propositum in eis implet, quos præscitos prædestinavit, prædestinatos vocavit, vocatos justificavit, justificatos glorificavit: nihil amittens de plenitudine gentium, & de omni semine Israel, cui præparatum est in Christo regnum æternum ante constitutionem mundi. Ex toto enim mundo totus mundus eligitur, & ex omnibus hominibus omnes homines adoptantur. Nec potest ullo modo per infidelitatem atque inobedientiam multorum, Dei promissio vacillare, dicentis ad Abraham: (l) in semine tuo benedicentur omnes gentes. Quod autem (m) promissit Deus, (n) potens est & facere: ut & qui salvantur, (o) ideo salvi sint, quia illos voluit salvos (p) fieri; & qui pereunt, ideo pereant, quia perire meruerunt.

SENTENTIA SUPER IX.

Item: Qui dicit, quod non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus; non ad Sacramenti virtutem, sed ad infidelium respicit partem: cum Sanguis Domini nostri Jesu Christi pretium totius mundi sit; a quo pretio extranei sunt, qui aut delectati captivitate, redimi noluerunt, aut post

(a) Al. reprehendi non debet.

(b) Al. omittitur: adhuc.

(c) omittitur: sola: (d) Al. quæ.

(e) Al. non sine.

(f) Al. omittitur: Dei.

(g) Al. electionem.

(h) Al. velit Deus salvos fieri.

(i) 1. Tim. 2. 4. (k) Al. sed.

(l) Genes. 22. 18. (m) Rom. 4. 21.

(n) Al. omittitur vox: Deus.

(o) Al. in Deo salvi sint.

(p) Al. Facere.

post redemptionem ad eandem sunt servitutem reversi. Non enim (a) cecidit verum Domini, neque evacuata est mundi redemptio. Quia etsi non cognovit mundus Deum in vasis iræ, cognovit tamen mundus Deum in vasis misericordiæ; quæ Deus, nullis eorum bonis meritis præcedentibus, eruit de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ.

SENTENTIA SUPER X.

Item: Qui dicit, quod quibusdam Evangelii prædicatio a Domino subtrahatur, ne percepta Evangelii prædicatione salventur; potest objectionis invidiam declinare patrocinio ipsius Salvatoris, qui apud quosdam, quos ait (b) fuisse credituros, si mirabilem ejus signa vidissent, noluit operari; & quibusdam populis vetuit (c) Apostolos evangelizare; & nunc aliquas adhuc gentes patitur extra gratiam suam degere: cum tamen constantissima fide perceptum habeamus, in omnes mundi partes Ecclesiam (d) dilatandam; nec ante esse hoc sæculum finiendum, quam in universos fines terræ Evangelium dirigatur, & (e) omnis lingua confiteatur, quoniam Dominus Jesus Christus in gloria Dei Patris est.

SENTENTIA SUPER XI.

Item: Qui dicit, quod per potentiam Deus homines in peccata compellat, merito reprehenditur. Nec enim Deus, qui justitiæ & bonitatis auctor est, & cujus omnia statuta & mandata contra peccatum sunt, quemquam ad (f) peccandum cogere, & ab innocentia in facinora præcipitare credendus est. Si qui autem tam profundæ impietatis sunt, ut extra remedium correctionis habeantur, non a Deo incrementa iniquitatis accipiunt, sed per semetipsos deteriores fiunt: quia relinqui a Deo, ac sibi ac deceptoribus suis tradi propter præcedentia peccata meruerunt, ut eis peccatum sit ipsa etiam poena (g) peccati.

(a) Al. non autem excidit.

(b) Matth. 11. 21. (c) Al. noluit.

(d) Al. dilatata. (e) Philipp. 2. 11.

(f) Al. ad peccatum.

(g) Al. delectatio.

(h) Al. de bonitate atque justitia Dei.

SENTENTIA SUPER XII.

Item: Qui dicit, quod quibusdam vocatis, & pie justeque viventibus, obedientia subtrahatur, ut obedire desistant; male opinatur de (b) bonitate Dei atque justitia, ut videatur ad impietatem pios cogere, & innocentiam bonis adimere; cum ipse sit pietatis atque innocentiae (i) & largitor, & custos. Qui ergo Deo adhaeret, Spiritu Dei agitur; qui autem a Deo recedit, propria voluntate obedire desistit.

SENTENTIA SUPER XIII.

Item: Qui dicit, quod quidam homines non ad hoc a Deo creati sunt, ut vitam adipiscerentur æternam, sed ut habitum tantummodo sæculi præsentis ornarent, & ad utilitatem nascerentur aliorum; melius loqueretur dicens, quod Deus, qui creator est omnium, non frustra eos etiam condit, quos (k) prævidit vitæ æternæ participes non futuros: quia etiam in malis hominibus bonum Dei opus est ipsa natura, & (l) laudabilis est in impiorum damnatione justitia. Non potest autem merito reprehendi, qui dicit, quod etiam talium conditione mundus ornetur; & quod hi, qui sibi sua iniquitate nocituri sunt, ad utilitatem nascantur aliorum; neque enim quamlibet innumerabilis multitudo impiorum indecora est mundo, aut inutilis Dei regno: cum etiam per ipsorum veniat propaginem regeneranda generatio, & in eis tolerandis ac diligendis populus Dei fiat illustrior; (m) discens bonitatem & patientiam ab illo, (n) qui pluit super justos, & injustos, & solem suum oriri facit super bonos, & malos.

SENTENTIA SUPER XIV.

Item: Qui dicit, quod qui Evangelicæ prædicationi non credunt, ex Dei prædestinatione non credant, & quod Deus ita definierit, ut quicumque non credunt, ex ipsius constitutione non credant; non est catholicus. Sicut enim fides quæ per dilectionem operatur, Dei donum est; ita infidelis-

(i) Al. omittitur: &.

(k) Al. prævidet.

(l) Al. & laudabilis; & impiorum damnatio justa.

(m) Al. ducens.

(n) Matth. 5. 45.

delitas constitutio Dei non est. Quia Deus poenas criminum novit ordinare, non crimina; nec (a) consequens est, ut quod non remiserit ipse commiserit. Prædestinatus itaque vivit ex fide sibi donata: non prædestinatus perit in (b) infidelitate voluntaria, non coacta (c).

SENTENTIA SUPER XV.

Item; Qui dicit, quod idem sit præscientia, quod prædestinatio in bonis fi-

(a) Al. non.

(b) Al. omittitur: in.

(c) Al. voluntate non coacta. Al. non consequens est, ut quod non ipse commiserit prædestinatus, puniatur, qui vivit ex fide sibi donata; &

ne dubio operibus nostris duo ista (d) permiscet. Quæ enim ex Dei munere habemus, & quæ (e) præscita dicuntur, non possunt non esse prædestinata: & quæ prædestinata appellantur, non possunt non esse præscita. In malis autem operibus nostris, sola præscientia Dei intelligenda est. Quia sicut præscivit & prædestinavit, quæ ipse (f) fecit, & ut faceremus dedit: ita præscivit tantum, non etiam prædestinavit, quæ nec ipse fecit, nec ut faceremus exegit.

non prædestinatus iustum est, ut pereat in infidelitate voluntaria, non coacta.

(d) Al. permiscetur.

(e) Al. ex præscientia dicuntur.

(f) Al. facit.

SANCTI PROSPERI

LIBER

RESPONSIONUM

AD CAPITULA OBJECTIONUM VINCENTIANARUM.

D excitandam S. Prospero Augustinianæ Doctrinæ
 adfertori ac vindici invidiam, Vincentius quidam
 plures illi affinxit ineptas atque blasphemias senten-
 tias, quas cum S. Prosper publice, privatimque
 circumferri intelligeret, facile licet, & sufficien-
 ter subscriptione unius anathematis intentatam ca-
 lumniam effugere potuisset, maluit tamen, sive ad calumniantium
 animos mitigandos, sive ad eos quorum auribus tale aliquid inso-
 nuisset instruendos, singillatim excutere, ac refutare; sub unoquoque
 ex sexdecim Diabolici, ut ipse eum vocat, indiculi capitibus verba
 ponens sensus sui, & fidei, quam contra Pelagianos ex Aposto-
 licæ Sedis auctoritate defendebat. Hinc exortus est Sancti Prospe-
 ri liber inscriptus: *Pro Augustini doctrina responsiones ad capitula ob-
 jectionum Vincentianarum*. Quis autem Vincentius iste fuerit haud
 liquet. Sunt qui Vincentium incusant celeberrimi commonitorii ad-
 versus hæreses auctorem, & qui Vincentio illi adtribuunt, quem
 multa cum laude Gennadius commemorat in *Catalogo de viris illu-
 stris* cap. LXXX. Sed levissimæ conjecturæ genus est nominis con-
 venientia, quam, ut verbis utar S. Augustini in Brev. collat. cap. 18.
in diversis personis generis humani consuetudo frequentare non cessat.
 Quod vero ad tempus editionis harum responsionum, Anno ccccxxxi.
 aut xxxii. consignanda esse videtur.

SANCTI PROSPERI RESPONSIONES

Ad Capitula objectionum Vincentianarum.

P R Æ F A T I O.

UIDAM Christianæ ac fraternæ charitatis (a) obliti, intantum estimationem nostram, quoquomodo student lædere, ut suam se evertere, nocendi cupiditate, non videant. Contexunt enim, & qualibus possunt sententiis, comprehendunt ineptissimarum quarundam blasphemiarum prodigiosa mendacia; eaque ostendenda, & ingerenda multis publice, privatimque circumferunt; asserentes talia in nostro esse sensu, qualia diabolico continentur indiculo. Quæ falso in nos, ad excitandam invidiam jactitari, facile & sufficienter subscriptione unius probaremus anathematis; nisi malignitas eorum, qui se gravari putant si de nobis bene sentiatur, ipsam subscriptionis nostræ brevitatem suspectam esset habitura. Unde ne hujus querelæ inveniretur occasio, necessarium convenientique credidimus (b); ut sive ad calumniantium animos mitigandos, sive ad eos quorum auribus tale aliquid insonuit instruendos, quantum adjuvante Domino fieri potuerit, plene lucideque pandamus, quid de perversis definitionibus judicemus. Propositis igitur singillatim sedecim capitulis, sub unoquoque eorum, sensus nostri & fidei, quam contra Pelagianos ex Apostolicæ Sedis auctoritate defendimus, verba (c) ponemus: ut qui paululum se ad legenda hæc dignati fuerint occupare, evidenter agnoscant, impiarum profanarumque opinionum nullum cordibus nostris inhæsisse vestigium; & blasphemias, quas perspexerint nostra professione damnari, in earumdem repertoriis censeant debere puniri.

(a) Al. veritatis. (b) Al. credimus. (c) Al. ponimus.

CAPITULA OBJECTIONUM

Et Responsiones.

CAPITULUM I.

Obiectio. Quod (a) Dominus noster Jesus Christus non pro omnium hominum salute & redemptione sit passus.

Responsio.

Contra vulnus originalis peccati, quo in Adam omnium hominum corrupta, & mortificata natura est, & omnium concupiscentiarum morbus inolevit, verum & potens ac singulare reme-

dium est mors filii Dei Domini nostri (b) Jesu Christi: qui liber a mortis debito, & solus absque peccato, pro peccatoribus & debitoribus mortis (c) mortuus est. Quod ergo ad magnitudinem & potentiam præstii, & quod ad unam pertinet causam generis humani, Sanguis Christi redemptio est totius mundi. Sed qui hoc Sæculum sine fide Christi, & sine regenerationis Sacramento pertranseunt, redemptionis alieni sunt. Cum itaque propter unam omnium naturam, & unam omnium causam a Domino nostro in veritate susceptam, recte omnes

(a) Al. gula.

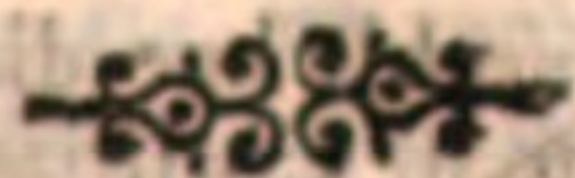
(b) Al. om. nostri. (c) Al. om. mortis

omnes dicantur redempti, & tamen non omnes a captivitate sint eruti; redemptionis proprietas haud (a) dubie penes illos est, de quibus princeps mundi missus est foras, & jam non vasa Diaboli, sed membra sunt Christi. Cujus mors non ita impenfa est humano generi, ut ad redemptionem ejus, etiam qui regenerandi non erant pertinerent: Sed (b) ita, ut quod per unicum exemplum gestum est pro universis, per singulare Sacramentum celebraretur in singulis. Poculum quippe immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostra & virtute Divina, habet quidem in se ut omnibus profit, sed si non bibitur, non medetur.

CAPITULUM II.

Objectio. Quod Deus nolit omnes salvare, etiam si omnes salvari velint.

Responsio. CUM veritas dicat: (c) Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester celestis dabit bona petentibus se? Qui fieri potest, ut Deus, qui etiam illos salvat, de quibus dici non potest, quod salvari velint, nisi aliqua causae existant, de quibus, quamvis sint nobis incognoscibiles (d) ille tamen bene judicat, de quo dici non potest, aliter eum quicquam facere debuisse, quam fecerit? Remota ergo hac discretionem, quam Divina scientia intra secretum justitiae suae continet, sincerissime credendum atque profitendum est, (e) Deum velle, ut omnes homines salvati fiant. Si quidem Apostolus, cujus ista sententia est, sollicitissime praecipit, quod in omnibus Ecclesiis piissime (f) custodiat, ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur: ex quibus quod multi pereunt, pereuntium est meritum; quod multi salvantur, salvantis est donum. Ut enim reus damnetur, inculpabilis Dei justitia est; ut autem reus justificetur, ineffabilis Dei gratia est.

(a) Al. haud dubie. (b) Al. om. ita.
(c) Matth. 7. 11. (d) Al. ita.
(e) 1. Tim. 2. 4. (f) Al. custoditur.
(g) Al. quia. (h) Al. om. causa.

CAPITULUM III.

Objectio. Quod (g) Deus majorem partem generis humani ad hoc creet, ut illam perdat in aeternum.

Responsio. OMNIUM quidem hominum Deus creator est: sed nemo ab eo ideo creatus est ut periret; quia alia est causa nascendi, & alia est (h) causa pereundi. Ut enim nascentur homines, conditoris est beneficium; ut autem pereant, praevicatoris est meritum. (i) In Adam quippe, in quo omnium hominum praeformata natura est, omnes peccaverant: eademque sententia, quam ille excepit, obstricti sunt. Neque ab hoc vinculo, etiam si propriis peccatis careant, resolvuntur, nisi in Sacramento mortis & resurrectionis Christi per Spiritum Sanctum renascantur. Nimis ergo impius & indoctus est, qui vitium naturae non discernit ab auctore naturae: a quo prorsus alienum est quicquid in unoquoque (k) damnandum est. Creat enim homines ut sint homines: nec multiplicandis generationum successionibus opificium suum subtrahit, secundum consilium bonae voluntatis suae reparaturus in multis, quod ipse fecit, puniturus in multis, quod ipse non fecit; (l) Sicut enim (m) per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per unius hominis obedientiam justii constituantur multi.

CAPITULUM IV.

Objectio. Quod (n) major pars generis humani ad hoc (o) creetur a Deo, ut non Dei, sed Diaboli faciat voluntatem.

Responsio. INSANUM omnino & contra rationem est, dicere, voluntatem Dei ex Dei voluntate non fieri: & damnatorem Diaboli ejusque famulorum, velle ut Diabolo serviatur. Sed hoc Catholicis Pelagianis consequenter se objicere existimant, qui Adae peccatum transisse in omnes diffidentur: quoniam si primam nativitatem originalis culpa non obliget, non sint obnoxii Diabolo parvuli, (p) nec indigeant erui de potestate tenebrarum, qui numquam a suo auctore discesserint. Nos autem, qui omnes in Adam periisse profiteamur, (q) veni-

(1) Rom. 5. 12. (k) Al. damnatum.
(i) Al. om. enim. (m) Rom. 5. 19.
(n) Al. quia. (o) Al. creatur.
(p) Al. ut. (q) Luc. 19. 10.

nisi enim Filius hominis querere & salvare quod perierat) nec dicimus ideo creari quemquam hominem, ut Diaboli faciat voluntatem; & agnoscimus omnem hominem non redemptum, (a) Diabolo esse captivum. Prævaricatio enim hominum, dispositæ a Sæculo creationis ordinem turbare non potuit, & (b) merito creatura peccatrix pœnalem dominationem illius patitur, cui, relicto vero Domino, sponte se vendidit. Hæc quippe servitus non institutio est Dei, sed iudicium, quo fraus deceptoris Diaboli facta est decepto & male credulo homini pœna peccati. De qua nemo eruitur, nisi per mediatorem Dei & hominum hominem Christum Jesum, cuius gratuita gratia & multorum malis meritis non tribuitur, & nullorum bonis meritis prævenitur.

CAPITULUM V.

Objectio. Quod peccatorum nostrorum auctor sit Deus, eo quod malam faciat voluntatem hominum, plasmet substantiam, quæ naturali motu (c) non possit nisi peccare.

*Responsio. H*UJUS quoque objectionis vanitas de illa procedit Schola, in qua natura humana immunis a peccato Adæ, & illæsa defenditur, ut quia omnes homines prævaricationis reos, & (d) damnationi obnoxios nasci, periturosque nisi in Christo nascantur asserimus, eundem videamur dicere auctorem culpæ, quem profiteamur conditorem esse naturæ. Quod nos a sensu nostro penitus abdicamus, qui Deum justum, & bonum, sic humanæ substantiæ (e) & interiorum exteriorumque sensuum novimus creatorem, ut prorsus ab illo sit quicquid pertinet ad naturam, & prorsus (f) ab illo non sit quicquid contra naturam est. Peccatum autem contra naturam est, de quo mors, & omnia quæ sunt mortis oriuntur. Quibus malis tunc se homo induit, quando illum fide obedientiaque privatum, in suas promissiones Diabolus a Dei lege traduxit, omniaque sibi posteritatis ejus germina, per conditionem depravatæ stirpis obstrinxit. (g) Unde si qua in Christo nova creatura est, libera sit Diabolo, & subicitur Deo reformata a deformitate sua ad imaginem ejus, qui creavit eam. (h) Quod nisi fiat, re-

manet in illo, in quo omnes moriuntur, non (i) habens sortem in eo, in quo omnes vivificantur. Non igitur cujusquam peccati auctor Deus, sed naturæ creator est: Quæ cum potestatem habuerit non delinquendi, sponte deliquit, & deceptoris suo propria voluntate se subdidit. Nec naturali, sed captivo motu versatur in vitio, donec moriatur peccato & vivat Deo: quod sine gratia Dei facere non potest: quia libertatem, quam libertate perdidit, nisi Christo liberante non recipit: (k) *Non est enim aliud nomen sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat salvos fieri.*

CAPITULUM VI.

Objectio. Quod Deus tale in hominibus plasmet arbitrium, quale est Dæmonum: quod proprio motu nihil aliud (l) possit velle nisi malum.

*Responsio. T*OTUS quidem mundus, sicut ait Joannes Apostolus, (m) in maligno positus est; & multorum hominum talis est malitia, qualis est Dæmonum. Qualibus dicebat Dominus: (n) *Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali?* Et: (o) *Vos de Diabolo Patre nati estis, & concupiscentias Patris vestri facere vultis.* Sed hoc inter malos homines distat & Dæmones, quod hominibus etiam valde malis superest, si Deus misereatur, reconciliatio: Dæmonibus autem nulla est in æternum servata conversio. Sicut ergo prævaricatoribus Angelis non Deus indidit illam, quæ in veritate non stetit, voluntatem: ita nec hominibus hunc affectum, quod Diabolum imitarentur, inseruit. Mendax enim de proprio loquitur, & liber a mendacio non erit, nisi cum veritas liberaverit.

CAPITULUM VII.

Objectio. Quod hæc sit voluntas Dei, ut magna pars Christianorum salva esse non velit, nec possit.

*Responsio. S*I de his hoc dicitur, qui pietatem Christianæ conversationis & fidei deferentes, in profanos errores, aut in damnabiles mores irrevocabiliter tran-

(a) Al. Diaboli. (b) Al. om. merito.
(c) Al. nihil. (d) Al. damnationis.
(e) Al. om. &. (f) Al. non ab illo sit.
(g) 2. Cor. 5. 17. (h) Coloss. 3. 10.

(i) Al. non habet. (k) Act. 4. 12.

(l) Al. possit ut velit.

(m) 1. Joann. 5. 19.

(n) Matth. 12. 34. (o) Joann. 8. 44.

transferunt, non dubium est, quod talem voluntatem habentes salvi esse nolunt: & quamdiu salvi esse nolunt, salvi esse non possunt. Sed nullo modo credendum est huiusmodi homines, in hanc desperationem ex Dei voluntate cecidisse, cum potius (a) *allevet Dominus omnes qui corruunt, & erigat omnes elisos*. Nemo enim nisi illius gratia erigitur, nemo nisi illius gratia stabilitur. Dei ergo voluntas est, ut in bona voluntate maneat: qui & priusquam deseratur, neminem deserit; & multos desertores saepe convertit.

CAPITULUM VIII.

Objectio. Quod (b) nolit Deus, ut omnes catholici in fide catholica perseverent, sed velit (c) ut magna exinde pars apostatet.

Responsio. **N**ON est dissimilis blasphemiae huius impietas, a praecedente sententia: quod ergo ad illam, hoc etiam ad istam, quae in nullo est diversa, responsum sit.

CAPITULUM IX.

Objectio. Quod velit Deus, ut magna pars Sanctarum a sanctitatis proposito ruat.

Responsio. **N**EC huius definitionis infamia aliud sonat, quam quod gemina objectio praelocuta est. Unde mirandum est, objicientem tertio repetisse, quod semel dixisse suffecerat; sed ut res est, numerum criminationis augere voluit, quia sensum variare non potuit.

CAPITULUM X.

Objectio. Quod adulteria & corruptelae Virginum sacrarum ideo contingant, quia illas Deus ad hoc praedestinavit, ut caderent.

Responsio. **D**etestanda & abominanda opinio, quae Deum cujusquam malae voluntatis, aut malae actionis credit auctorem; cujus praedestinatio numquam extra bonitatem, numquam extra iustitiam est: (d) *Universae enim viae Domini misericordia & veritas*. Adulteria enim (e) *maritatarum, & corruptelae Virginum non instituere novit sancta Divinitas, sed damnare; nec disponere, sed punire*.

re. Quae mala homines cum admittunt, suis concupiscentiis, & cupiditatibus serviunt, quas ab illa prima voluntariae pravicationis labe traxerunt: cum autem declinant a malo, & faciunt bonum, (f) *a Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus volet*. Propter quod dicit Apostolus: (g) *Oramus autem (h) ad Deum, ut nihil mali faciatis: non ut nos probati appareamus, sed ut vos quod bonum est faciatis*. Non ergo casus ruentium, nec malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium praedestinatio Dei aut excitavit, aut suavit, aut impulit; sed plane praedestinavit iudicium suum, quo unicuique retributurus est prout gessit, sive bonum, sive malum. Quod iudicium futurum omnino non esset, si homines Dei voluntate peccarent. Erit autem manifestissime: & omnis homo, quem discretio divinae scientiae in sinistra constituerit parte (i) *damnabitur; quia non Dei, suam exsecutus est voluntatem*.

CAPITULUM XI.

Objectio. Quod quando incestant Patres filias, & Matres filios; vel quando servi Dominos occidunt, ideo fiat, quia ita Deus praedestinavit, ut fieret.

Responsio. **S**I Diabolo objiceretur, quod talium facinorum ipse auctor, ipse esset (k) *incentor*, puto quod aliqua ratione exonerare se hac posset invidia, & talium scelerum (l) *patratores* de ipsorum voluntate convinceret; quia etsi delectatus est furore peccantium, probaret tamen se non intulisse vim criminum. Quae ergo insipientia, quae dementia definitur, ad Dei referendum esse consilium, quod nec Diabolo in totum adscribi potest, qui in peccantium flagitiis illecebrarum adjutor, non voluntatum credendus est esse generator? Nihil ergo talium negotiorum Deus praedestinavit ut fieret; nec (m) *ullam animam nequiter, turpiterque victuram, ad hoc ut taliter viveret, praeparavit; sed talem futuram non ignoravit, & de tali se iuste iudicaturum esse praescivit*. Atque ita ad praedestinationem ejus nihil aliud referri potest, nisi quod aut ad debitam iustitiae retributionem, aut ad indebitam pertinet gratiae largitatem.

CA-

(a) Psalm. 44. 4. (b) Al. quia nolit.
(c) Al. sed magna, omittis vocibus velit ut.
(d) Psalm. 24. 10. (e) Al. Maritarum. Al. igitur. (f) Psalm. 36. 27. & 23.

(g) 2. Cor. 13. 7. (h) Al. ad Dominum.
(i) Al. Damnabilis. (k) Al. Incentor.
(l) Al. talium criminum patratores, de ipsorum voluntate vinceret. (m) Al. illam.

CAPITULUM XII.

Obiectio. Quod Dei prædestinatione efficiantur de filiis Dei filii Diaboli, & de templo Sancti Spiritus templa Daemonum, & de membris Christi membra meretricis.

Responsio. **P**rædestinatio Dei, etsi apud nos, dum in præsentis vitæ periculis versamur, incerta est, apud illum tamen, qui fecit, quæ futura sunt, incommutabilis permanet: nec quæ illuminavit, obæcat; nec quæ ædificavit, destruit: nec quæ plantavit, evellit (a). Sine penitentia enim sunt dona, & vocatio Dei. Et: (b) firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: cognovit Dominus qui sunt ejus. Nullo igitur modo prædestinatio (c) Dei facit, ut aliqui ex filiis Dei filii sint Diaboli, aut ex templo Sancti Spiritus (d) templa sint Daemonum, aut ex membris Christi, fiant membra meretricis: sed potius prædestinatio facit, ut ex filiis Diaboli fiant filii Dei; & ex templo Daemonum, templum sint (e) Spiritus Sancti; & ex membris meretricis membra sint Christi. Quia ipse alligat fortem, & vasa ejus rapit, (f) eruens ea de potestate tenebrarum, & transferens de contumelia in gloriam (g). Hi autem de quibus dicitur: (h) ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis: si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum; voluntate exierunt, voluntate ceciderunt. Et quia præciti sunt casuri, non sunt prædestinati. Essent autem prædestinati, si essent reversuri, & in sanctitate & veritate mansuri. Ac per hoc prædestinatio Dei, multis est causa standi, nemini est causa labendi.

CAPITULUM XIII.

Obiectio. Quod omnes illi fideles & Sancti, (i) qui ad æternam mortem prædestinati sunt, quando ad vomitum suum relabuntur, vitio quidem suo hoc facere videntur, sed ipsius vitii causa est Divina prædestinatio, quæ illis latenter subtrahit bonas voluntates.

Responsio. **I**dem blasphemiarum spiritus perseverat, & a præcedentibus mendaciis subsequens impietas non recedit:

quam prorsus vera ratio reprobat, & incunctanter sana Doctrina condemnat. Quia omnibus quidem a fide ad infidelitatem, & sanctitate ad turpitudinem relapsis, & ante finem vitæ nulla emendatione purgatis, nihil aliud quam mors æterna debetur; sed nefas est Deo adscribere causas talium ruinarum; quia etsi ex æterna scientia præcognitum habet, quid uniuscujusque meritis retributurus sit; nemini tamen per hoc quod falli non potest, aut necessitatem, aut voluntatem intulit delinquendi. Si ergo a justitia & pietate quis deficit, suo in præceptis fertur arbitrio, sua concupiscentia trahitur, sua persuasione decipitur. Nihil ibi Pater, nihil Filius, nihil agit Spiritus Sanctus: nec tali negotio quidquam divinæ voluntatis intervenit: cujus opere multos scimus, ne laberentur, retentos; nullos autem, ut laberentur, impulsos.

CAPITULUM XIV.

Obiectio. Quod pars magna illa Christianorum catholicorum fidelium, atque Sanctorum, quæ ad ruinam & perditionem prædestinata est, etiam si petat a Deo sanctitatis perseverantiam, non impetrabit: eo quod mutari non potest divina prædestinatio, quæ illos præordinavit, præparavit, præcipit ut caderent.

Responsio. **A**d prævaricationem legis, ad neglectum religionis, ad corruptelam disciplinæ, ad defectionem fidei, ad perpetrationem qualiscunque peccati, nulla omnino est prædestinatio Dei: nec fieri potest, ut per quem a talibus malis surgitur, per eum in talia decidatur. Si ergo in sanctitate vivitur, si in (k) virtute proficitur, si in bonis studiis permanetur, manifestum munus est Dei, sine quo nullus (l) boni operis fructus acquiritur. Si autem ab his receditur, & ad vitia atque peccata transitur, nihil ibi Deus malæ temptationis immittit, & recessurum non deserit ante quam deserat; & facit plerumque, ne deserat, aut etiam si discessit, ut redeat. Cur autem illum retineat, illum non retineat; nec possibile est comprehendere, nec licitum (m) vestigare; cum scire sufficiat, & ab illo esse quod statur, & non ab illo esse quod ruitur.

CA-

(a) Rom. 11. 29. (b) 2. Tim. 2. 19.

(c) Al. om. Dei. (d) Al. templum sint.

(e) Al. sit. (f) Marc. 3. 27.

(g) Coloss. 1. 13. (h) 1. Joann. 2. 19.

(i) Al. omittitur: & Sancti. (k) Al. in virtutem.

(l) Al. nullius. (m) Al. investigare.

CAPITULUM XV.

Obiectio. Quod omnes illi fideles & sancti qui ad eternam mortem predestinati sunt, posteaquam ceciderint, sic a Deo dispensentur, ut nec possint, nec velint (a) per penitentiam liberari.

Responsio. **N**ON veraciter, nec sapienter hoc dicitur. Qui enim a fide & sanctitate exciderunt, sicut voluntate prolapsi sunt, ita voluntate non surgunt, & dominatum concupiscentiarum, quibus succubuerunt, sponte patiuntur. Si qui autem captivitatem suam gemunt, & iudicantes semetipsos, ad misericordiam Dei murato corde confugiunt, non sine spiritu divinæ visitationis hæc faciunt. (b) Hæc enim (c) mutatio dexteræ excelsi; qui innumeris lapsis dat penitentiam, (d) ut resipiscant a Diaboli laqueis, a quo captivi tenebantur ad ipsius voluntatem. Nemini autem Deus correctionis adimit viam, nec quemquam boni possibilitate dispoliat. Quia qui se a Deo avertit, ipse & velle quod bonum est, & posse sibi sustulit. Non est ergo consequens, sicut putant, qui talia obijciunt, ut Deus, quibus penitentiam non dederit, resipiscentiam abstulerit; & quos non levaverit, alliserit: cum aliud sit insontem in crimen egisse, quod alienum est a Deo: aliud criminoso veniam non dedisse, quod de peccatoris est merito.

CAPITULUM XVI.

Obiectio. Quod magna pars illa fidelium atque Sanctorum, quæ ad eternam mortem predestinata est, quando dicit Deo in oratione Dominica, fiat voluntas tua; nihil aliud, quam contra se petat, id est, ut cadant, & ruant, quia voluntas Dei hæc est, ut æterna morte pereant.

Responsio. **N**ON hoc Veritas dicit, quod hæc sit voluntas Dei, ut fi-

deles & sancti a fide atque innocentia ruant, & pereant in æternum: sed Veritas dicit: (e) Hæc est voluntas ejus, qui me misit Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo quidquam, sed resuscitem illud, in novissimo die. Quod ergo Pater filio dedit, filius omnino non (f) perdit. Idem enim dicit: (g) Omne quod dat mihi Pater ad me venit, & cum qui venit ad me non ejiciam foras. Quod si per generalitatem vocationis, & per abundantiam bonitatis Dei, etiam non perseveraturi perseveraturis admixti sunt; hi cum a pietate deficiunt, non ex Dei opere, sed ex sua voluntate deficiunt; nec impelluntur ut cadant, nec ejiciuntur ut deserant: casuri tamen & recessuri ab eo, qui falli non potest, præsciuntur. Quamdiu itaque in oratione Dominica dicunt, fiat voluntas tua; non hoc contra se petunt, quod Deus nullo modo ulla ratione facturus est, id est, ut cadant, & ruant: ipsorum (h) enim hoc nequitia, ipsorum est consummata libertas. Sed plane illud contra se petunt, quod divinæ voluntatis esse non dubium est; ut scilicet, cum venerit Filius hominis in maiestate sua, & sederit super thronum gloriæ suæ, congregentur ante eum omnes gentes, (i) & separet eos ab invicem, alios ad dextram, alios statuens ad sinistram; & audiant eum dextri dicentem: (k) Venite benedicti Patris mei, possidete præparatum vobis (l) regnum a constitutione mundi; audiant & sinistri, (m) discedite a me maledicti in ignem æternum, quem paravit Pater meus Diabolo, & Angelis ejus. Igitur qui facturi non sunt voluntatem (n) Dei, & petunt ut fiat voluntas Dei, in eo quod Dei voluntate faciendum est (o) audiuntur, ut imitatores Diaboli cum Diabolo judicentur. Qui enim voluntatem Dei spreverunt invitantem, voluntatem Dei sentient vindicantem.

(a) Al. ne possint vel velint. (b) Psalm. 76. 11.

(c) Al. hæc est enim. (d) 1. Tim. 2. 26.

(e) Joann. 6. 39. (f) Al. non perdet.

(g) Joann. 6. 37. (h) Al. hoc enim ipsorum.

(i) Al. ut. (k) Matth. 25. 34.

(l) Al. paratum. Al. regnum paratum vobis.

(m) Matth. 25. 41.

(n) Al. voluntatem ejus. (o) Al. audiunt.

SANCTI PROSPERI

LIBER

RESPONSIONUM

AD EXCERPTA GENUENSIVM.

RESBYTERI duo Genuenses Camil-
 lus & Theodorus non ad infaman-
 dam doctrinam S. Augustini, sed
 eam recte intelligendi causa S. Pro-
 spero miserunt excerpta quædam ex
 libris Sancti Augustini *de prædestina-*
tione Sanctorum & de dono perseverantiae, rogantes
 illum, quem Augustinianæ doctrinæ scientissi-
 mum noverant, ut ipsis significaret, quo intel-
 lectu quove iudicio ea acciperet; ipsis enim vel
 insolita vel minus clara esse videbantur. Annuit
 Prosper, & singulorum excerptorum rectum
 sensum, tum ex contextu antecedentium, con-
 sequentiumque verborum, tum ex aliorum San-
 ctissimi Doctoris operum locis, luculentissime
 illis exposuit, petens tamen, ne ubi simplicitas
 erat obedientiæ, præsumptionem esse putarent
 doctrinæ. Quo anno hæc contigerint haud li-
 quet, sed certe post mortem S. Augustini.

SANCTI PROSPERI RESPONSIONES

AD EXCERPTA GENUENSIIUM.

Camillo & (a) Theodoro venerabilibus Presbyteris Prosper.

In libris beatæ memoriæ Augustini Episcopi, quorum titulus est, *de predestinatione Sanctorum*, quædam sanctitatem vestram vel insolita aut minus clara moverunt, quæ ad humilitatem meam, de contextu disputationis excerpta, misistis: ut quo intellectu, (b) quove iudicio ea acciperem, nosceretis: quasi plus in me, quam in vobis ad hæc introspectienda esset ingenii: ac non magis in hoc examine vestræ facultatis (c) debueritis exercere mensuram, & si aliqua vos morabatur obscuritas, decurrere ad Patrem luminum, (d) a quo descendit omne datum optimum, & omne donum perfectum, & a quo datur Spiritus sapientiæ & intellectus. Verumtamen præceptis vestris obsequium meum non subtraham, & adjuvante (e) Domino, (f) qui sapientiam præstat parvulis, de capitulis istis, quid cum Sanctis & cruditis fratribus sentiam, breviter indicabo; petens, ne ubi est simplicitas obedientiæ, præsumptionem esse putetis doctrinæ. De excerptis itaque hæc prima proposuistis, in quibus verba sunt Sancti Augustini Episcopi.

(a) Al. Theodulo. Al. Theudulo. Al. Theodolo. (b) Al. vel quo iudicio et acceperim.
(c) Al. debueratis. (d) Jacob. 1. 17. (e) Al. Deo. (f) Psalm. 118. 8.

(a) EXCERPTUM I.

Ex S. Augustini lib. de præd. Sanct. cap. 3.

Acob dilexi, Esau (b) autem odio habui. (c) Ad hoc perduxit (d) ratiocinationem, ut dicerem: non ergo elegit Deus opera cuiusquam quæ ipse daturus sit, sed fidem elegit in præscientia; ut quem sibi crediturum esse præsciret, (e) ipsum elegerit, (f) cui Sanctum Spiritum daret, ut bona operando etiam vitam æternam consequeretur. Nondum diligentius quæsieram, nec adhuc inveneram, qualis esset electio gratia.

(a) Al. dubium. (b) Al. om. autem.

(c) Rom. 9. 23. (d) Al. produxit.

S. Prosp. Opusc.

EXCERPTUM II.

Ex S. Augustino eod. loco.

Ac deinde subjunxi: Quod ergo credimus, nostrum est; quod autem bona operamur, illius est, qui credentibus dat Spiritum Sanctum. (g) Quod profecto non dicerem, si jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ (h) dantur in eodem Spiritu. Utrumque ergo nostrum est propter arbitrium

(e) Al. præscivit. (f) Al. eligeret.

(g) Al. om. quod. (h) Al. datur.

trium voluntatis : (a) Utrumque tamen datum est propter spiritum fidei & charitatis.

EXCERPTUM III.

Ex S. Augustino ibidem.

AC per hoc, quod etiam postea dixi: quia neque velle possumus, nisi vocemur: & cum post vocationem voluerimus, non sufficit voluntas nostra & cursus noster, nisi & Deus vires (b) credentibus præbeat, & ducat (c) quo vocat: ac deinde subjunxi; manifestum est ergo non volentis, neque currentis, sed miserentis Dei esse, quod bene (d) operamur: omnino verissimum est; sed parum de ipsa vocatione disserui, quæ (e) fit secundum propositum Dei: non enim omnium qui vocantur talis vocatio (f) est, sed tantum electorum.

RESPONSIO AD HÆC TRIA.

IN his tribus capitulis, licet divisa sint a disputationis (g) corpore, & eo ipso obscuriora sint facta, quod & præcedentibus, & mediis, & subsequentibus non coherent; (h) intelligo tamen quod unam atque (i) eandem causam Scriptor exequitur, de eis loquens, qui dicebant eum primo conversionis suæ tempore meliora sensit, quando æstimabat, quod fides qua Christiani sumus, non esset ex gratia, seu ex dono haberetur Dei, sed esset ex ipso homine & ex arbitrii libertate; modo autem errare eum, (k) quia assereret ipsam etiam fidem Dei esse donum, & ad hanc quoque pertinere quod dictum est; (l) quid autem habes quod non accepisti? neque recte eum nunc electionem Jacob ad propositum Dei referre, quam prius ad præscientiam retulisset. Ad hanc ergo objectionem respondet, se antequam cognosceret gratiæ veritatem, & ante quam regendæ præponeretur Ecclesiæ, in hac opinione ignoranter errasse; sed in ipso Episcopatus sui exordio, a Sanctæ memoriæ Simpliciano Mediolanensi Antistite, de Jacob electione, & de Esau rejectione consultum, (m) totam quæstionem ad hos geminos pertinentem, sagacio-

re diligentia ventilasse: & omnibus ratiocinandi viribus hoc indubitanter agnovisse, quod electionem gratiæ nulla merita humana præcedant: & quod fides, unde incipiunt omnia merita, donum sit Dei; ne gratia non sit gratia, si aliquid eam, propter quod tribuatur, antevenit. Itaque in eo quod dictum est, (n) *Jacob dilexi*, ostensum esse quid homini donaretur: & in eo quod dictum est, *Esau autem odio habui*, ostensum esse quid homini (o) deberetur; hoc autem se in libro retractationum secundo suo opere studiose recoluisse: (p) & cum omnes opiniones suas censoria gravitate discuteret, istam, quam obrectatores ejus eligunt, improbasse, quam ante Pelagianæ hæresis ortum futuro errori amicam esse prævidit, & revelata sibi gratiæ veritate rejecit. Quæ igitur ratio est, ut hanc viri hujus professionem non approbemus, qua nos ad castigandas opiniones nostras, si in quas forte imprudenter incidimus, exemplo suæ correctionis instituit, & qua docet a Deo nos accipere, quod ut accipiamus jubemur orare? Si enim consideremus Pelagianæ argumenta perfidiæ, quid magis nititur obtinere, quam ut videatur gratia Dei secundum merita nostra dari, ut in eo ipso, in quo gratiam confitetur necessariam, meritis eam humanæ voluntatis enervet? quam perversitatem omnino incurrit, qui fidem ad Dei munera non putat pertinere: aut ideo eam se jactitat ad Deum referre, quia ab ipso sit creata natura, cui rationabilem inseruit libertatem, per quam unusquisque & credere, & non credere in sua habeat potestate; & de hoc naturali bono, (q) quod nullis præcedentibus meritis, cum crearetur, accepit, cetera dona mereatur. Hoc autem qui asserit, fatetur (credo) nobiscum, quod in primo Adam omnium hominum natura vitiata sit; nec negat eam in eo lapsu suas amisisse virtutes, quas nisi per gratiam recipiat, habere non possit. Quid est autem, quod eidem naturæ solam fidem non vult esse præreptam, quam nisi primam amisisset, ceteris bonis omnibus non careret? Credendo enim Adam Diabolo, non credidit Deo: & cum spiritu superbiæ inebriatus esset, discessit

(a) Al. & utrumque. (b) Al. currentibus.

(c) Al. perducatur. (d) Al. operemur.

(e) Al. sit. (f) Al. om. vocatio.

(g) Al. a disputatione corpora.

(h) Al. intelligendo. (i) Al. eandemque.

(k) Al. qui. (l) 1. Corinth. 4. 7.

(m) Al. consulto, omitta præpositione a, sed

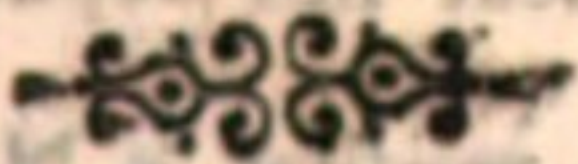
perperam, neque enim ab Augustino Simplicianus, sed a Simpliciano Augustinus consultus fuit, ut patet ex Epist. 37. Operum S. Augustini tom. 2. Edit. Paris. Monachorum S. Mauri.

(n) Rom. 9. 13. (o) Al. debetur.

(p) Retract. lib. 2. cap. 1.

(q) Al. qui.

fecit a Domino cor ejus, & factus est servus Apostatae, (a) dum liber vult esse iustitiae. Cum itaque non haberemus continentiam, nisi Deus daret; nec haberemus dilectionem sanctam, nisi charitas Dei diffunderetur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis; (b) cum postremo nemo haberet sapientiam & intellectum, consilium & fortitudinem, scientiam & pietatem ac timorem Domini, nisi has virtutes Spiritus Sanctus daret; (c) Quomodo fides in Adam perdita, in quocumque filiorum ejus inveniretur, nisi eam idem Spiritus, qui omnia in omnibus operatur, (d) infunderet? Unde si quod Adam perdidit, posteritas non amisit; ipsum solum laesit peccatum ejus, & non genus humanum. Sed omnes in uno peccaverunt, (e) & praevagationis merito tota ejus propago damnata est. Omnes igitur, quod Adam perdidit, perdiderunt. Perdidit autem primitus fidem, quam omnes, quia primam potuimus amittere, primam (f) egemus accipere. Placeat ergo nobis haec gratiae praedicationis, qua fides donum Dei esse defenditur, & in nullo nobis (g) poterit Pelagianus error illudere: qui ut gratiam persuadeat debitam, fidem non vult esse donatam, Quia ergo nec iusta, (h) nec rationabilis intelligitur eorum fuisse persuasio, qui huius Viri scientiam tot incrementorum profectibus aedificatam, tot annorum studiis expolitam, ad adolescentiae rudimenta revocabant; ut magis suffragaretur haeticis, quod inter initia conversionis suae imperite senserat, quam prodesset catholicis, quod pontificali diligentiae veritas revelarat: merito illos hoc praedictio utentes, & in his quae dudum abdicata fuerant, immorantes, per Doctoris gravitas notat, quod qui curaverunt omnes sensus ipsius indagare, noluerint cum ejus eruditione proficere. Sed jam consideremus quale sit, quod de subsequen-
tibus adnotastis.

EXCERPTUM IV.

Ex S. Augustini lib. de praed. Sanct. cap. 5.

NON quia credere, vel non credere, non est in arbitrio voluntatis humanae, sed in Electis preparatur voluntas a Domino.

RESPONSIO.

Jungamus quod sequitur, (i) ut quod propositum est de connexo sermone sit clarius. Ideo ad ipsam quoque fidem, quae in (k) voluntate est, pertinet. Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? (l) multi audiunt verbum veritatis, sed alii credunt, alii contradicunt. Volunt ergo (m) isti credere, nolunt autem illi. Quis hoc ignoret? Quis hoc neget? Sed cum aliis preparatur, aliis non preparatur voluntas a Domino; (n) discutiendum est utique, quid veniat de misericordia, quid de iudicio. Quod querebat Israel, hoc non est consecutus: (o) Electio autem consecuta est, ceteri vero excacati sunt, sicut scriptum est: (p) Dedit illis spiritum compunctionis, oculos ut non videant, & aures ut non audiant usque in hodiernum diem. Et David dicit: (q) Fiat mensa eorum in laqueum, & in venationem, & in scandalum, & in retributionem illis: obsecrentur oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurva. Ecce (r) misericordia & iudicium: misericordia in (s) electionem, quae consecuta est iustitiam Dei; iudicium vero in ceteros, qui excacati sunt: & tamen illi quia voluerunt, crediderunt; illi, quia noluerunt, non crediderunt. Misericordia igitur & iudicium, in ipsis, voluntatibus facta sunt. Electio quippe (t) ista gratiae est, non utique meritorum. Superius enim dixerat, (u) sic enim & (x) in hoc tempore reliquiae per electionem gratiae salvae factae sunt. Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia. Gratis (y) ergo consecuta est, quod consecuta est electio. Non praecessit eorum aliquid quod priores darent, & retribueretur illis. (z) Pro nihilo (aa) enim salvos fecit illos. Ceteris autem qui excacati sunt (sicut ibi

(a) Sap. 8. 28. (b) Roman. 5. 5.

(c) Isa. 11. 2. (d) 1. Corin. 12. 6.

(e) Rom. 5. 12. (f) Al. habemus.

(g) Al. potuerit. (h) Al. om. nec iusta.

(i) S. Augustinus de praed. Sanct. cap. 5. & 6.

(k) Al. om. quae in voluntate est.

(l) 1. Corin. 4. 7.

(m) Al. autem. (n) Al. discernendum.

(o) Rom. 11. 7. (p) Isa. 6. 9.

(q) Psalm. 68. 23. (r) Al. Misericordiam.

(s) Al. in electione. (t) Al. quippe istis.

(u) Rom. 11. 5. 6. (x) Al. om. &.

(y) Al. gratia. (z) Psalm. 55. 8.

(aa) Al. om. enim.

ibi non tacitum est) in retributione factum est. (a) *Universa via Domini misericordia & veritas.* (b) *Investigabiles autem sunt viae ipsius.* Investigabilis (c) igitur misericordia, qua gratis liberat; & veritas, qua iuste iudicat.

Hæc omnia apud pium catholicumque lectorem, quid offensionis pariunt? quid contradictionis incurrunt? Numquid falsum est, quod (d) *preparatur* (e) *voluntas a Domino?* Numquid non (f) *quotquot spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei?* Numquid hominem ab homine natura discernit, ac non potius gratia ab infideli fidelem? Numquid potest ullus dicere habere se, quod non accepit? aut quasi de non accepto, sed proprio gloriari; quod si non accepisset, utique non haberet? Numquid dubium est, cum verbum veritatis prædicatur, alios voluntate credere, alios voluntate non credere? Sed cum illorum cor Deus aperuerit, illorum autem non aperuerit, discernendum est quid veniat de misericordia, quid de iudicio. Post commemorationem autem Apostolicæ sententiæ, (g) quam propheticiis testimoniis adstruit, quod iustitiam Dei, quam Israel quærens consecutus non est, electio sit consecuta per gratiam, ceteris ex retributione cæcatis, numquid non verissime dictum est: (h) *Ecce misericordia & iudicium: misericordia in* (i) *electionem, quæ consecuta est iustitiam Dei: iudicium vero in ceteris, qui excæcati sunt?* Et paulo post: *Gratis ergo consecuta est, quod consecuta est electio.* Non præcessit aliquid eorum, quod priores darent, & retribueretur illis: pro nihilo salvos fecit eos. Ceteris autem, qui excæcati sunt, sicut ibi non tacitum est, in retributione factum est. Quis hic locus est (k) querimoniarum, nisi apud inimicos gratiæ: qui nisi ad retributionem referatur quod gratis datur, ad iniquitatem volunt pertinere quod redditur? Deinde quod de propheticiis intulit verbis. (l) *Universa via Domini misericordia & veritas:* quis negavit? Aut quod de apostolico adnexuit (m) censu: (n) *investigabiles sunt autem viae ipsius? investigabiles igitur sunt, & misericordia qua gratis liberat, & veritas qua iuste iudicat.* Non est ergo sanarum mentium ista reprehendere; & investigabiles vias

Domini, hoc est, dona misericordiæ & iudicia veritatis Pelagianorum elationi penetrabilia deputare. Quia secundum ipsos non latet consilium Dei, nec in occulto est ratio divinæ voluntatis, si erga omnem hominem tam gratia Dei, quam & ira de (o) merito est. Post hæc posuistis quod infra dictum est.

EXCERPTUM V.

Ex S. Aug. ibid. cap. 8.

Fides igitur & inchoata, & perfecta donum Dei est; & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris litteris repugnare.

RESPONSIO.

Hoc qui non recipit, cuius videtur esse sententiæ, nisi dicentis: fides per quam iustificor, ex me est; & hoc bonum, ex quo iustus vivit, (p) non accepi per gratiam, sed habeo per naturam? Si ergo fides donum Dei non est, frustra Ecclesia pro non credentibus orat ut credant, & sufficit impiis magisterium legis adhiberi, de qua dictum est: (q) *Si ex lege est iustitia, ergo Christus gratis mortuus est:* quod similiter dici potest etiam de natura. Frustra etiam Apostolus (r) gratias agit Deo pro his, qui Evangelium susceperunt: cum hoc secundum Pelagianos non Dei sit præstitum munere, sed ex sola habeatur hominum voluntate. & frustra quibusdam precatur idem Apostolus, (s) ut sit eis pax & charitas cum fide a Deo Patre & Domino Jesu Christo: ut jam non solum de fide, sed etiam pace & charitate, superbia hæreticorum vincatur dicere, de proprio se has habere virtutes. Quod (t) si hæc ex homine sunt, quid obest ut non ex semetipso habeat & cetera bona, quæ inferiora sunt, cum audeat sibi deputare quæ summa sunt, & sine quibus alia, quamvis multa & clara, non prosunt? Non potest itaque merito refutari quod dictum est: *Fides igitur & inchoata, & perfecta donum Dei est:* quia eadem & Apostoli vox est, dicentis; (u) *gratia*

(a) Psalm. 24. 10. (b) Rom. 11. 35.

(c) Al. investigabiles igitur sunt.

(d) Proverb. 8. secundum LXX.

(e) Al. quod preparatum est ita a Domino.

(f) Rom. 8. 14. (g) Roman. 11. 7.

(h) S. August. ibid. cap. 6. (i) Al. electionem.

(k) Al. omittitur: est. (l) Psalm. 24. 10.

(m) Al. sensu. (n) Roman. 11. 33.

(o) Al. omittitur: de. (p) Habac. 2. 4.

(q) Gal. 2. 21. (r) 2. Thessal. 2. 12.

(s) Id. 6. 23. (t) Al. quæ.

(u) Ephes. 2. 8.

tia salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ne forte quis extollatur. Et: (a) vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut patiamini pro eo. Et iterum: (b) Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesum. Quibus, & plurimis aliis testimoniis divinarum Scripturarum, indubitanter agnoscitur; quoniam, sicut ab hoc viro definitum est, fides & inchoata, & perfecta donum est Dei: & hoc donum, inquit, quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non (c) dubitat, qui non vult manifestissimis sacris litteris repugnare. Non putemus hoc veraciter dictum, si omnes homines fideles sunt: Sed cum alii credant, alii vero non credant, dicatque Apostolus, (d) non enim omnium est fides: quis non videat fidem, quam acceperunt qui habent, non accepisse qui non habent? Deinde ait:

EXCERPTUM VI.

Ex S. Aug. ib. cap. 8.

Cur autem non omnibus detur, fidelem movere non debet, qui credit ex uno omnes esse in condemnationem sine dubitatione iustissimam: ita ut nulla esset Dei iusta reprehensio, etiam si nullus inde liberaretur. Unde constat, magnam esse gratiam, quod plurimi liberantur, & quid sibi deberetur, in eis, qui non liberantur, agnoscunt: ut (e) qui gloriatur non in suis meritis, quæ paria videt esse damnatis, sed in Domino gloriatur. Cur autem istum potius quam (f) illum liberet: inscrutabilia sunt iudicia ejus, (g) & investigabiles viæ ipsius. Melius enim & hic (h) audimus & dicimus: (i) O homo, tu quis es, qui qui respondeas Deo? quam dicere audeamus, quasi noverimus quod occultum esse voluit, qui tamen aliquid injustum velle non potuit.

RESPONSIO.

Hæc omnia si non recte dicta sunt, scrutabilia sunt iudicia Dei, & vestigabi-

les viæ ejus; nec occultum est, quare ille potius quam iste salvatur, & in se, non in Domino gloriabitur, qui, aliis vitio suo percuntibus, electione dignus inventus est. Ac sic iustitia quidem erit, quod plurimi damnantur: Sed non erit gratia quod plurimi liberantur. Absint (k) hæc a catholicis cordibus, absit talis impietas, ut quemquam putemus meritis suis erui de potestate tenebrarum, & in regnum filii Dei debita, non gratuita adoptione transferri. Magno peccato periit Adam, & in illo omnes perierunt. Quia (l) omni homini damnata nativitate genito, hoc in Adam debetur ut pereat. Et sicut non possumus conqueri de eo quod in præteritis sæculis dimisit omnes gentes ingredi vias suas; ita iustam non haberemus querelam, si cum eis, cum quibus nobis fuit causa communis, cessante adhuc gratia periremus. Quæ tamen sicut tunc de omni mundo eruit paucos; ita nunc de universo genere hominum salvat innumeros: non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum, & gratiam, (m) quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora æterna. Subnexuistis etiam, quod post multa differens ait:

EXCERPTUM VII.

Ex S. Aug. ib. cap. 16.

Est ergo in malorum potestate peccare: ut autem peccando hoc vel hoc illa malitia faciant, non est in eorum potestate, sed Dei dividens tenebras, & ordinans eas: ut (n) hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei.

RESPONSIO.

Quod cum sit apertissimæ veritatis, miror inter obscura decerptum: quasi non ex coherentibus potuerit omnis hæsitatio Lectoris absolvi. Inspicite ergo quod sequitur: Legimus, inquit, in Actibus Apostolorum (o), quod cum dimissi a Judæis Apostoli venissent ad suos, & indicassent (p) quanta eis Sacerdotes & seniores fecerunt, levaverunt illi vocem unanimes omnes ad Dominum,

(a) Philipp. 1. 29. (b) Hebr. 12. 1.
(c) Al. non dubitat. (d) 1. Thess. 3. 2.
(e) Al. gloriantur... vident... gloriuntur.
(f) Al. istum potius quam istum.
(g) Rom. 11. 33. (h) Al. audimus, omīsa voce dicimus. Al. aut dicimus.

(i) Rom. 9. 20. (k) Al. absit.
(l) Al. quia omni homini damnata nativitate in genitore, hoc est, in Adam, debetur.
(m) 2. Timoth. 2. 9. (n) Al. hic.
(o) Act. 4. 13. (p) Al. indicassent eis quanta illi.

num; & dixerunt: (a) Domine tu es, qui fecisti Cælum & terram, mare (b) & omnia quæ in eis sunt, qui per os Patris nostri David sancti pueri tui dixisti: quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania, adstiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus? Convenerunt enim in (c) veritate, in civitate (d) ista adversus Sanctum puerum tuum Jesum quem unxisti, Herodes (e) & Pilatus & populus Israel, facere quanta manus tua & consilium prædestinavit fieri. Si ergo quæ per os Patris nostri David Spiritus Sanctus prophetavit, aliter intelligi ullo modo, quam ab Apostolis sunt intellecta, non possunt, & Herodes ac Pilatus & populus Israel fecerunt quanta manus Dei & consilium prædestinavit fieri; quid inconveniens, ait admirabilis disputator, est, inquiens, in malorum potestate peccare; ut autem peccando hoc vel hoc illa malitia faciant, non est in eorum potestate, sed Dei dividens tenebras, & ordinantis eas: ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei? Male enim (f) velle facillimum est malis: & eorum damnabilem voluntatem non dubium est a Dei potestate concludi, ut effectum cupiditatis suæ, nisi ille permiserit, habere non (g) possint. Uti autem sapientiam & justitiam Dei etiam malorum operibus, quæ ex ipsorum prodeunt appetitu, ad implenda consilia & judicia sua nullus, vel tenuiter secundum pietatem doctus, ignorat: qui videt Dei Patris optimam voluntatem, non parcentis Filio suo, sed pro omnibus nobis tradentis eum, pessima (h) traditoris Judæ, & Judæorum voluntate completam: Et qui in Evangelicis paginis legit, dicente Pilato ad Jesum: (i) mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittendi te? respondisse Dominum: non haberes in me potestatem ullam, nisi esset tibi (k) data desuper. Dividit itaque Deus inter lucem & tenebras: nec ideo inculpabiles sunt tenebræ, quia eis bene utitur Deus, qui etiam de opere (l) ipsarum, quod filiis lucis in bonum procederet, ordinavit: tantum progredi sinens malitiam nocere cupientium, quantum eam sanctis suis, vel castigandis novit uti-

lem, vel probandis; ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei. Sequitur deinceps quod in libro invenitur secundo.

EXCERPTUM VIII.

Ex S. Aug. ib. cap. 14.

An quisquam dicere audebit, Deum non præscisse quibus est & daturus ut crederent, aut quos daturus esset Filio suo, ut ex eis non perderet quemquam? Quæ utique si præscivit, profecto beneficia sua, quibus nos dignatur (m) liberare, præscivit. Hæc est prædestinatio Sanctorum, nihil aliud (n): præscientia scilicet, & preparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicumque liberantur. Ceteri autem, ubi, nisi in massa perditionis iusto divino judicio relinquantur? Ubi Tyrii relictæ sunt & Sydonii, (o) qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent. Sed (p) quoniam ut crederent, non eis erat datum, etiam unde crederent est negatum.

RESPONSIO.

Qui istis resistunt, hoc sentire apertissime probantur, quod fides non sit donum Dei, & quod gratia non præveniat liberum arbitrium, sed sequatur, & quod gratia Dei secundum merita nostra detur. Nam si aliquid conferri homini per gratiam confitentur, & id non accipit nisi fides, quæ accepta non est, in ipsa est meritum, cui non donum datur, sed debitum redditur. In hac sententia positi, consequenter sapiunt, eos esse prædestinatos in vitam æternam, quos per liberæ voluntatis arbitrium fideles futuros præscierit Deus, ut ipsa electorum prædestinatio non sit nisi (q) retributio. Atque ita in his, qui prædestinati sunt secundum propositum ejus qui universa operatur, non operetur Deus fidei: nec ulla sint hominis merita, si Deus operatur universa. (r) Vere qui ista sentiunt, fidem non acceperunt, aut quam (s) acceperant, perdiderunt, sequendo vanissimam Pelagianorum superbiam, & in se non in Do-

(a) Psalm. 2. 2. (b) Al. om. mare.

(c) Al. om. in veritate. (d) Al. in civitatem istam. (e) Al. & Pontius Pilatus.

(f) Al. Mala. (g) Al. possit, nempe, voluntas malorum. (h) Al. traditorum.

(i) Joann. 19. 10. (k) Al. datum desuper.

(l) Al. ipsorum, nempe, malorum.

(m) Al. dignaretur. (n) Al. Hæc prædestinatio Sanctorum nihil aliud est, quam &c.

(o) Matth. 11. 21. (p) Al. quomodo.

(q) Al. omittitur nisi retributio.

(r) Al. om. vere. (s) Al. acceperunt.

in Domino gloriando, qui operatur omnia in omnibus, (a) bona profecto, non mala: & si omnia bona, utique & fidem, sine qua nemo potest placere, & quæ est virtutum omnium fundamentum. Quale est autem, ut cum Dei sit ædificatio, (b) & nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant qui ædificant eam; aut nolent isti fundamentum ad ædificium pertinere, aut se velint inchoare, quod Dominus possit extruere? Non erit ergo illis principium Filius Dei, non fundabuntur in ipso angulari lapide Christo Jesu: nec de eis dictum est, (c) firmum autem fundamentum Dei stat; quia (d) totam electionem (e) suam solubili arenæ, & succiduo cineri superponunt.

Agnoscamus igitur sapienter pieque fateamur, præscisse incommutabiliter Deum quibus esset datus ut crederent, aut quos daturus esset Filio suo, ut ex eis non perderet quemquam: & si hæc præscivit, beneficia sua illum, quibus nos dignatur liberare, præscisse: & hanc esse prædestinationem Sanctorum; præscientiam scilicet (f) & præparationem gratiæ Dei, qua certissime liberantur. (g) Ceteros autem quicumque non liberantur, quos a generali perditione humani generis gratia non exemit, justo noverimus iudicio non exemptos: & quid nobis remissum sit, in eis discamus, de quorum queri damnatione non possumus. Non est enim iniquitas apud Deum, (h) neque quisquam sub iudicio ejus innocens perit. Sicut enim hic ipse insignis gratiæ prædicator alibi ait: (i) reddis (k) omnino Deus & mala pro malis, quoniam (l) bonus est: & bona pro bonis, quoniam justus, & bonus est: tantummodo mala pro bonis non reddit, quoniam injustus non est. Reddit ergo mala pro malis, pœnam pro injustitia: & reddit bona pro malis, gratiam pro injustitia: & reddit bona pro bonis, gratiam pro gratia. Cum aliqui pereunt, non dubitemus ipsorum meritis deputari quod pereunt: quos utique posset Deus misericorditer liberare, si vellet. Et cum (m) aliqui liberantur, non audeamus definire, quod digni fuerint liberari; quos utique posset Deus juste damnare, si vellet. Quare autem non

omnes, aut quare illos potius quam (n) illos liberet, nec necessarium est querere, nec possibile reperire: cum omissis discretionis istius causis scire sufficiat, quod nec misericordia justitiam, nec justitia auferat misericordiam apud eum, a quo nemo nisi juste damnatur, nemo nisi misericorditer liberatur.

De Tyriis vero & Sydoniis quid aliud possumus dicere, quam non esse eis datum ut crederent, quos etiam credituros fuisse ipsa Veritas dicit, si talia, qualia apud non credentes facta sunt, virtutum signa vidissent? Quare autem hoc eis negatum fuerit, dicant, si possunt, qui calumniantur: & ostendant, cur apud eos Dominus mirabilia, quibus profutura non erant, fecerit, & apud eos, quibus erant profutura, non fecerit. Nos etiam si rationem facti, & profunditatem judicii ejus penetrare non possumus, manifestissime tamen scimus, & verum esse quod dixit, & justum esse quod fecit. Et non solum Tyrios & Sidonios, sed etiam Corozain & Bethsaida (o) potuisse converti, & fideles ex infidelibus fieri, si hoc in eis Dominus voluisset operari. Neque enim ulli falsum videri potest quod Veritas ait: (p) Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo: Et: (q) Vobis datum est nosse mysterium regni (r) Cælorum; illis autem non est datum. Et: (s) nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare. Et: (t) Sicut Pater vivificat mortuos, ita & Filius quos vult vivificat. Et: (u) Nemo potest dicere Dominum Jesum, (x) nisi in Spiritu sancto. His divinarum vocum auctoritatibus eruditi gratias agamus Deo, qui dedit nobis spiritum fidei & virtutis, continentiae & charitatis, sapientiæ & intellectus, consilii & fortitudinis, scientiæ & pietatis ac timoris sui. Quæ bona si non dedisset nobis, qui omnia operatur in omnibus, prorsus non haberemus in nobis; & cum his qui non cognoverunt Dominum, aut cum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, (y) sed hoc ipsum suæ sapientiæ deputantes, stulti facti & (z) obscurato corde evanuerunt in cogitationibus suis, cum his, inquam, sedere-

(a) 1. Cor. 13. 6. (b) Psalm. 126. 1.

(c) 2. Tim. 2. 19. (d) Al. qui.

(e) Al. electionem. (f) Al. prædestinationem scilicet. (g) Al. additur: quicumque liberantur.

(h) 2. Par. 19. 7. (i) S. Aug. lib. de grat. & lib. arb. cap. 23. (k) Al. reddet.

(l) Al. quomodo. (m) Al. alii.

(n) Al. istos. (o) Matth. 11. 21. Luc. 10. 13.

(p) Joann. 6. 66. (q) Matth. 13. 11.

(r) Al. Dei. Al. regnum Dei.

(s) Matth. 11. 27. (t) Joann. 5. 21.

(u) Al. Dominus Jesus. (x) 1. Cor. 11. 3.

(y) Rom. 1. 21.

(z) Al. & obscurati corde.

deremus in tenebris & in umbra mortis, nec querelam habentes de poena, nec excusationem de ignorantia, nec praesidium de natura. Nunc (a) jam quod sequitur, quale sit videamus.

EXCERPTUM IX.

Ex S. Aug. ib. cap. 16.

Sed ajunt, ut scribitis, neminem posse correctionis stimulis excitari, si dicatur in Conventu Ecclesiae audientibus multis: ita se habet de praedestinatione definita (b) sententia voluntatis Dei, ut alii ex vobis de (c) infidelitate, accepta obediendi voluntate, veneritis ad fidem, vel accepta perseverantia permaneat in fide. Ceteri vero qui in peccatorum delectatione remorantur, ideo nondum surrexistis, quia necdum vos adiutorium gratiae miserantis erexit. Verumtamen si qui estis nondum vocati, quos gratia sua praedestinaverit eligendos, accipietis eandem gratiam, qua relitis & sitis electi; & si qui obeditis, si praedestinati estis rejiciendi, subtrahentur (d) obediendi vires, ut obedire cessetis.

RESPONSIO.

Stupeo sanctitatem vestram, objectionem calumniantium a persona defensoris gratiae non potuisse discernere, & verba obtrectantium ei ipsi, qui obtrectatoribus suis respondet, aptasse. Haec enim de doctrina catholici viri quidam nequiter & nugatorie jactitabant, quod qui talem Dei gratiam praedicaret, ut fides, & obedientia, ceteraque virtutes, & in eis usque in finem perseverantia, nonnisi ex dono Dei haberi posse credantur; consequens esse, ut talibus verbis uteretur ad populum, & hujusmodi denunciationibus omnem liberi arbitrii evitaret industriam. Quod quia piissimus Doctor ex litteris eorum, ad quos scribit, agnoverat, ideo ait: (e) Sed ajunt, ut scribitis: & postea: ista cum dicunt. Ex hoc (f) ergo potuistis advertere non ipsum

haec dicere, sed eos, de quibus dixit; sed ajunt ut scribitis; Et, ista cum dicunt. Quod similiter & Apostolus ait: (g) Sicut ajunt nos quidam dicere, faciamus mala, ut veniant bona. Inferius autem ubi plenius ad ista respondet, multo manifestius patet, quam (h) haec ab ipso numquam taliter dicta sint, & quantum ei hujusmodi praedicationis forma displiceat; quam corrigens & (i) mundans atque emendans, tolerabilior audientibus facit: quae vera sunt temperans, quae falsa sunt refecans, & post multa adjiciens: (k) Jam vero quod illis verbis connectitur, (l) miror si ullo modo potest in populo Christiano quisquam infirmus patienter audire, cum dicitur eis: & si qui (m) obeditis, si (n) praedestinati estis rejiciendi, (o) subtrahentur obediendae vires, ut obedire cessetis. Hoc enim dicere, quid videtur aliud esse, quam male dicere, aut mala quodammodo prophetare? Et post haec cum diceret, qualiter de his loquendum esset in populo, proprii sensus verba connectit dicens: illum etiam modum, quo utendum esse (p) in praedestinationis praedicatione nos diximus, (q) loquenti ad populum non existimo debere sufficere, nisi hoc vel aliquid hujusmodi addat, ut dicat: vos itaque etiam ipsam obediendi perseverantiam a Patre luminum, (r) a quo descendit omne datum optimum, & omne donum perfectum, sperare debetis, & quotidianis orationibus poscere; atque hoc faciendo confidere, non vos esse a praedestinatione populi ejus alienos: (s) quia etiam hoc, ut faciatis, ipse largitur. Absit autem a vobis ideo desperare de vobis: quoniam spem vestram in ipso habere jubemini, non in vobis: (t) Maledictus enim omnis, qui spem habet in homine: Et, (u) bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine: (x) quia beati omnes qui confidunt in (y) eum. (z) Hanc spem tenentes: (aa) Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, quoniam de vita aeterna, quam filiis promissionis promisit non mendax Deus ante tempora aeterna, nemo potest esse securus, nisi consummata fuerit ista vita, quae tentatio est super terram, sed faciet nos (bb) perseverare in se usque ad hujus vitae finem, cui

(a) Al. etiam. (b) Al. scientia.

(c) Al. om. de infidelitate.

(d) Al. obediendae. (e) Al. dicit.

(f) Al. om. ergo. (g) Rom. 3. 8.

(h) Al. quod. (i) Al. mandans.

(k) In lib. de dono persever. cap. 23.

(l) Al. adnectitur. (m) Al. obedistis.

(n) Al. praesciti.

(o) Al. subtrahuntur.

(p) Al. utendum esse ad populum. Al. apud populum. (q) Al. loquendo. (r) Jacob. 2. 17.

(s) Al. qui. (t) Jer. 17. 7.

(u) Psalm. 117. 8. (x) Al. quoniam. Al. quam. (y) Al. in eo. (z) Al. & hanc.

(aa) Psalm. 2. 11.

(bb) Al. omittitur: nos.

qui quotidie dicimus: (a) ne nos inferas in sententiam.

Videtisne obsecro, quantum distet hic sermo ab eo, quem composuit malignitas obloquentium: qui studuerunt etiam ea, quæ recte dicit, exquisita verborum fraude corrumpere? de quo idem (b) Doctor rectissime ait: *dolosi autem vel imperiti medici est, etiam utile medicamentum sic alligare, ut aut non profit, aut obfit.* Et iterum de simili ineptia: nempe, inquit, hoc verissimum est: ita sane, sed improbissimum, importunissimum, incongruentissimum: non (c) falso eloquio, sed non salubriter valetudini humane infirmitatis (d) appposito. Non igitur necesse est de his rationem reddere, quæ & ab aliis dicta, & ab ipso ostendimus improbata: ita tamen, ut nihil sibi per falsorum admixtionem præripi pateretur ex veris. Quamvis enim numquam tam insipienter locutum sit ad populum Christianum, & id quod mendax obtrectatio, ine-

ptissime finxit, (e) horruerit: pia tamen, constantique doctrina abundanter probavit, prædicandam esse Ecclesiæ & prædestinationem, in qua est gratiæ præparatio; & gratiam, in qua est prædestinationis effectus: & præscientiam Dei, qua ante sæcula æterna quibus esset collaturus sua dona, præscivit. Cujus prædicationis quisquis est impugnator, apertissimus est Pelagianæ elationis adjutor.

Hoc autem quod in fine posuistis, (f) superiori capitulo, ubi Tyrriorum & Sydoniorum mentio facta est, debuit copulari: quia etiam in libri corpore, eidem causæ, sine cujusquam diversæ disputationis interjectione, connexum est. Unde & responsio, quam præcedentibus subdidi, potest etiam ad ista sufficere: in quibus nulla est obscuritas, si de fide prædestinationis & gratiæ Dei, ex qua est omnium bonorum origo, perseverantiaque meritorum, hoc teneatur, quod habet veritas.

(a) Matth. 6. 13. (b) Al. auctor.

(c) Al. falsum. (d) Al. oppositum.

(e) Al. inhorruerit.

(f) Lovanienses hoc loco adnotant videri fuisse

se hic aliquid positum; quod non ponitur, fortassis sententiam illam cap. 14. libri de dono persever. quæ sic incipit: *Ex quo apparet haberi quosdam in ipso ingenio &c.*

SANCTI PROSPERI
DE GRATIA DEI
ET LIBERO ARBITRIO HOMINIS
LIBER
CONTRA COLLATOREM.

„ ALLI refragatores calumniatoresque catholicæ de
 „ gratia Dei, & libero arbitrio hominis a S. Augu-
 „ stino expositæ, strenueque propugnatae doctrinæ,
 „ tales erant, describente eos S. Prospero (in lib.
 „ contra Collatorem cap. 1.) *ut nec ordo eorum in Ec-*
 „ *clesia, nec ingenia despicienda viderentur; siquidem*
 „ *habentes speciem pietatis in studio cuius virtutem*
 „ *diffitebantur in sensu, trahebant ad se multos ineruditos, & non haben-*
 „ *tia spirituum discretionem corda conturbabant.* Itaque ad eorum pervi-
 „ caces conatus reprimendos, bene ac sapienter censuit S. Prosper
 „ optimum fore si quem ceteri omnes tum scientiæ, tum sanctitatis
 „ laude inter eos præstare existimabant, adgrederetur, & qui scripta a
 „ se publicata diffiteri non poterat. Is erat Jo. Cassianus Presbyter,
 „ & Abbas Monasterii, quod ipsemet Massiliæ ædificaverat, acris inge-
 „ nii homo, neque solum in Sacris, sed in humanioribus etiam litte-
 „ ris eruditus, & in disputando exercitatus: quem tamen S. Prosper
 „ indigitare maluit ex titulo editi operis, quam ex proprio nomine,
 „ ideoque libro suo titulum fecit, *contra Collatorem*, idest, *contra au-*
 „ *ctorem collationum*, sic enim opus illud vocabatur, in quo Cassianus
 „ pia referens, quæ cum Orientalibus Monachis colloquia habuerat,
 „ sententias sparsim interserit, quæ cum doctrina S. Augustini non be-
 „ ne conveniunt. Quin etiam fere tota collatione XIII., in qua Che-
 „ remonem Abbatem, quem jam pluribus laudaverat, loquentem in-
 „ ducit, & quam specioso hoc titulo prænotavit, *de protectione Dei*,
 „ eidem catholicæ doctrinæ multis & aperte contradicit. Itaque hanc
 „ ipsam potissimum collationem S. Prosper oppugnandam, refutan-
 „ damque suscepit cum viginti & eo amplius anni jam effluxissent,
 „ ut ipsemet adnotat cap. 1., ex quo catholica acies contra inimicos
 „ gratiæ Dei pugnabat, & vincebat S. Augustini ductu, quem constat
 „ hanc pugnam instituisse Ann. circiter CCCCXII.

SANCTI PROSPERI

DE GRATIA DEI

ET LIBERO ARBITRIO HOMINIS

Liber contra Collatorem.

CAPUT I.

Calumniantium S. Augustini doctrinam hypocrisis, & audacia. Cur refellendi.

Gratiam Dei, qua Christiani sumus, quidam dicere audent a Sanctæ memoriæ Augustino Episcopo non recte esse defensam, librosque ejus contra errorem Pelagianum conditos, immoderatis calumniis impetere non quiescunt. Quorum intus (a) perstrepsens domestica malignitas non minus spernenda esset, quam foris latrans hæretica loquacitas: nisi ejectis extra ovile Domini- cum lupis, (b) qui sub nomine ovium (c) sunt, suffragarentur, essentque ejusmodi ut nec ordo (d) eorum in Ecclesia, nec ingenia despicienda videantur. Siquidem habentes speciem pietatis in studio, (e) cujus virtutem diffitentur in sensu, trahunt (f) ad se multos ineruditos, & non habentia (g) spirituum discretionem corda conturbant: (h) atque in eum (i) statum deducere causam Ecclesiæ (k) moliantur, ut dum nostros affirmant non veraciter pro gratia fuisse locutos, inimicos gratiæ persua- deant injuste esse damnatos. Non ergo negligendum est hoc malum, quod ab occultis, (l) pravisque seminibus augetur quotidie, & ab ortu suo latius longiusque distenditur: sed studendum est, in quantum Dominus adjuvat, ut fallacium calumniatorum hypocrisis detegatur, qui ex ipsa inju-

riæ magnitudine; quam in uno (m) cunctis, ac præcipue Apostolicæ Sedis (n) Pontificibus intulerunt, ab indoctis & parum cauris, excellentioris scientiæ judicantur, & misero perversoque successu (o) facilem mendacio consensum eliciunt, quia reverentiam sibi præsumptione pepererunt. Nec enim, cum sint bonæ opinionis viri, creduntur ullo modo tarditate intelligentiæ, aut temeritate judicii, in (p) superflue querelæ (q) conclamationem potuisse prorumpere: ac non potius magno ingenio ac vehementi (r) studio laborasse, ut subtilissimi tractatoris disputationibus comprehensis, censura (s) nunc districtior & inspectio sagacior inveniret, quod antea securus favor, & benignitas incuriosa non viderat.

Unde ergo hæc (t) diligentia tam severi emerfit examinis? unde in hanc austeritatem supercilium (u) tetricæ frontis armavit, ut mensura sensuum, pondera locutionum, numeros Syllabarum insidiosus scrutator eventilet, magnumque se aliquid (x) conficere præsumat, si catholico prædicatori notam erroris affigat? Quasi incognitum aliquod opus, & (y) quod hætenus latuerit impetatur: ac non illa his moribus doctrina lanietur, quæ novorum hæreticorum commenta disjecit, & Diabolicum tumorem Pelagianæ elationis elisit. Viginti (z) & eo amplius anni sunt quod contra inimicos gratiæ Dei catholica acies, hujus viri ductu, pugnat, & vincit. (aa) Et vincit dico, quia non patitur respirare (bb) quos vincit, & in quo-

(a) Al. *interstrepens.*

(b) Al. *lupis sub nomine ovium suffragarentur.*

(c) *Matth. 7. 15.*

(d) Al. *nec ordo eorum, nec ingenia in Ecclesia.*
Al. *nec corda eorum.* (e) 2. ad Tim. 3. 5.

(f) Al. *trahant.* (g) Al. *Spirituum discretionis.*
Al. *Spirituum discretionis.* (h) Al. *conturbant.*

(i) Al. *in eo statu.* (k) Al. *moliantur.*

(l) Al. *parvisque.* (m) Al. *in uno, idest, Augustino, quem Summi Pontifices laudaverunt.*

(n) Al. *Pontificatus.* (o) Al. *facile.* Al. *facili.*

(p) Al. *in super sua querela.* (q) Al. *conclu-*

sione, sine præpositione in. (r) Al. *om. Studio.*

(s) Al. *tunc.* (t) Al. *hec sententia.*

(u) Al. *supercilio.* Al. *superciliofa.* Al. *supercilium tam tetricæ frontis se armavit.* Al. *tam tetricæ frontis armavit?* (x) Al. *facere.* (y) Al. *quo.*

(z) Al. *om. & eo.* Al. *viginti amplius annis contra &c.* Hinc autem constat S. Prosperum hæc scripsisse circa Ann. 432. cum S. Augustinus Pelagianam hæresim oppugnare cœperit Ann. 412. scriptis ad Marcellinum libris *de peccatorum meritis, & de baptismo parvulorum.*

(aa) Al. *omittitur &.* (bb) Al. *quod vincit.*

in quorum excidium unam (a) cunctorum Sacerdotum manu sententiam scripsit. Pulsi pontificio, & communione privati, quærantur (b) de felicitate nostræ victoriæ, & arment in nos linguas suas, qui exulare a veritate, quam Cives esse Ecclesiæ, maluerunt: nostri autem concorporales, & participes (c) gratiæ Christi, cur de his armis, quibus communis fides est (d) defensa, caussantur? Cur bellum confectum retrahant, & munitiones securæ dudum pacis infirmant? An (e) victores displicent, & victi placent: tantaque insolentia damnati foveantur errores; ut pravitatis invidia, & auctores nostri pulsantur, & Judices? An vero ita se novorum (f) censorum norma exactior temperavit, (g) ut & nulla eorum quæ excisa sunt, (h) asserat, & quædam ex his, quæ defensa sunt, respuat? Ecce salva catholiciæ pace victoriæ, salva indissolubili reverentia (i) decretorum, parati sumus patronos doctrinæ emendationis audire, & circumcisas ab omni errore lineas (k) subtilissimæ discretionis agnoscere. Constituatur in (l) medium, quod de (m) novis emerfit ingeniis.

C A P U T II.

Jo: Cassiani liber de protectione Dei cur potissimum ad confutandum selectus. Definitionem catholicam in eo primum statui, sed huic definitionem secundo loco positam primum suboscure, deinde vero apertissime adversari.

ET ne ad obscurandam scientiam doctiorum (n) ea exagitare videamur, quæ vulgus ignobile, & procax ineptorum loquacitas intemperanter effundit, unius potissimum definitiones, quem non dubium est il-

lis omnibus in Sanctorum Scripturarum studio præstare, referemus. Quas (o) etiam ob hoc solum interim in disceptationem (p) oportet adsumere, (q) quia utrum ita se habeant, non potest dubitari. (r) Scriptæ enim sunt, & (s) auctoris sui editione (t) publicatæ: nec jam, an sint, quærendum est: sed quid doceant, demonstrandum. Igitur in libro, cujus prænotatio est, de protectione Dei, (u) vir quidam (x) sacerdotalis ordinis, (y) qui disputandi usum inter eos, (z) quibuscum degit, excellit, Abbatem quemdam (aa) introducit de gratia Dei & libero arbitrio differentem, cuius se ostendit per omnia probasse, & suscepisse sententiam: ut jam non cum illo nobis sit negotium, qui forte tales opiniones suas aut negando refutaret, aut corrigendo dilueret; sed cum isto, qui ad instrumentum gratiæ Dei, talem studuit proferre doctrinam.

Quæ tamen (bb) inter initia disputationis, a veritatis pietate non dissonat, & iusto honorari præconio mereretur, nisi præcipiti (cc) lævoque progressu, ab inchoata rectitudine deviare. Nam post comparationem Agricola, cui (dd) formam sub gratia ac fide viventis aptavit, & cujus infructuosum dixit laborem esse, nisi per omnia Dei auxilio juvaretur, intulit definitionem catholicissimam (ee) dicens. (ff) Quibus manifeste colligitur, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse (gg) principium; qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi. (h) Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum: qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis, dicente Apostolo: (ii) qui (kk) dat

(a) Al. excidium unum. Al. una.

(b) Al. quærantur quasi de felicitate &c. Al. quærantur.... Armant. (c) Al. ac participes.

(d) Al. defensata. (e) Al. auctores displicent: tanta insolentia &c. (f) Al. sensuum.

(g) Al. quod & nulla. (h) Al. asserant.... respuant. (i) Al. secretorum.

(k) Al. subtilissimas.

(l) Al. in medio. Al. constituent in medium, & periodus explicit in verbis, intemperanter effudit.

(m) Al. quod de novis semper emerfit.

(n) Al. discretionum. (o) Al. quarum secreta ob hoc solum oportet in medium adduci. Al. quarum decreta ob hoc solum interim oportet in medium adduci. Al. cujus decreta. Al. quas etiam ob hoc solas.

(p) Al. in disceptatione. (q) Al. adsumi.

(r) Al. scripta, idest, decreta.

(s) Al. Auctoris. (t) Al. purgate, Al. purgata.

(u) Al. seu collat. XIII. (x) scilicet Jo. Cassianus. (y) Al. omittitur ordinis.

(z) Al. cum quibus. Al. egit.

(aa) Cheremonem nomine. (bb) Al. qui.

(cc) Al. lenique. (dd) Al. cujus.

(ee) Al. Catholicam. (ff) Cassiani verba collatione XIII. cap. 1. (gg) Al. principia.

(hh) Jacob 1. 17.

(ii) 2. Cor. 9. 10.

(kk) Al. dicente etiam Apostolo Paulo, quia qui &c. Al. & consummat in nobis, & panem ad manducandum præstat, & crescere facit fructus justitiæ nostræ.

dat semen seminanti, & panem ad manducandum (a) præstabit: & crescere faciet fructus justitiæ vestræ. Hic, ne quis putaret nihil superesse, quod per liberum ageretur Arbitrium, non irrationabiliter adjecit quo probaret, non auferri illud his donis, sed potius roborari, nisi (b) revolutum ad iniquitates suas, ab auxilio Dei se (c) malit avertere: Nostrium vero est, inquit, ut quotidie adtrahentem nos gratiam Dei humiliter subsequamur: (d) vel certe, & dura cervice incircumcisis, ut scriptum est, (e) auribus eisdem resistentes, per Jeremiam mereamur audire: (f) Numquid qui cadit, non resurgit? aut qui aversus est, non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem aversione contentiosa? Induraverunt cervices suas, & noluerunt reverti? Et infra, (g) cum omnia virtutum studia Dei gratia indigere docuisset, probabiliter addidit (h) dicens: (i) Quæ omnia sicut desiderari a nobis jugiter absque Divina inspiratione non possunt: ita nec (k) perfici quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt.

In septimo autem capitulo, (l) generalem volens ostendere gratiam Dei, quæ nullum usquequaque (m) hominum prætermittat, & rebelles quoque (n) aversosque non deferat: Adest igitur, inquit, inseparabiliter nobis semper (o) Divina protectio; tantaque est erga creaturam suam pietas Creatoris, ut non solum comitetur eam, sed etiam præcedat (p) jugiter providentia. In quo potest videri ob hoc comitem dixisse providentiam, quia (q) etiam deferentes se plerumque non deferat: vel quia omnes quos prævenit, eosque etiam subsequatur. Sequitur (r) autem dicens: qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam (s) confestim, atque confortat, & (t) incitat ad salutem; incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emeruisse. (u) Et hic potest adhuc dicere, illius se ortum bonæ voluntatis significasse, cujus a Deo (x) sint

plantata vel inspirata principia: quia ab illuminatis jam cordibus (y) possint salubres prodire conatus, qui ideo ipsius hominis proprii esse dicantur, quia jam bonorum conatum acceperit facultatem, & eorum semina ad suum referantur auctorem.

Sed (z) capitulo nono subdit & dicit. Unde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, a querentibus inveniatur, aperiatque pulsantibus: & rursus inveniatur a non querentibus se: (aa) palam appareat inter eos, qui illum non (bb) interrogabant; (cc) tota die expandat manus (dd) suas ad populum non credentem sibi (ee) & contradicentem; resistentes ac (ff) longe positos vocet; invitos adtrahat ad salutem; peccare cupientibus, explendæ copiam subtrahat (gg) voluntatis: ad nequitiam properantibus, benignus obstat. Jam hic quasi per inscrutabilem diversitatem introducit definitio, qua (hh) docetur multos ad gratiam venire sine gratia, & hunc affectum petendi, querendi, (ii) pulsandi habere quosdam de vigilantia liberæ voluntatis. Quæ tamen in aliis tanta aversione obsecrata perhibetur, ut nullis cohortationibus sit revocabilis, nisi per vim trahentis invita ducatur. Quasi non toto multiformis gratiæ opere hoc in omnium agatur animis, ut ex nolentibus fiant volentes, aut quisquam ex his, qui jam judicio rationis utuntur, possit fidem nisi voluntate suscipere. (kk) Unde tam ineptum est dicere, quod quisquam ad participationem gratiæ tendat invitatus, quam asserere quod ullus ad eam non Spiritu Dei veniat incitatus.

Cito ergo hic disputator præmissæ definitionis oblitus est, cito a sententia sua instabili (ll) levitate discessit. Dixerat enim, regulariter; non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium. Et ne hoc de doctrina extrinsecus adhibita deberet intelligi, vigilantem addiderat: qui nobis & initia (mm) Sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ

(a) Al. ad manducandum: præstabit, & crescere faciet. (b) Al. revolutus, idest, homo. (c) Al. mallet. Al. mallet avertere dicens. (d) Al. subsequamur ne dura &c. (e) Acl. 7. 51. Al. omittitur ut scriptum est. (f) Jer. 8. 4. (g) Al. Item. (h) Collat. XIII. cap. 6. (i) Al. om. dicens. (k) Al. ne. (l) Nunc est cap. 8. (m) Al. hominem. (n) Al. adversosque. Al. perversosque. (o) Al. omittitur semper. (p) Al. om. jugiter. (q) Al. om. etiam. (r) Al. enim. (s) Al. om. confestim.

(t) Al. atque dirigit. (u) Al. vel quæ nostro conatu videtur emeruisse. (x) Al. sunt. (y) Al. possunt... dicuntur. (z) Al. sed & in capitulo nono subdidit & dixit. (aa) Al. ut palam. (bb) Al. non rogabat. (cc) Al. Isai. 65. 1. (dd) Al. om. suas. (ee) Al. non credentem; sed contradicentem. (ff) Al. a longe. (gg) Al. voluptatis. (hh) Al. doceatur. (ii) Al. atque pulsandi. (kk) Al. quid tam ineptum est, quam dicere, quod... invitatus? cito ergo &c. (ll) Al. instabilitate, & levitate discessit. (mm) Al. initium.

quæ recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum (a) bonum, & omne (b) donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur & consummat in nobis. Doctor catholice, cur professionem tuam deferis? Cur ad fumosam falsitatis caliginem relicta serenissimæ veritatis luce devolveris? Quod in petentibus, quærentibus, pulsantibus miraris, cur non eidem gratiæ, quæ desideratur, adscribis? Vides bonos conatus, pia studia, & dubitas esse Dei (c) dona? (d) Latuerit opus gratiæ donec fides insita cogitationis (e) clauderetur arcano: at ubi supplex oratio, ubi diligens inquisitio, ubi (f) apparet crebra pulsatio, quare non ex (g) qualitate operis subministrationem intelligis incitantis?

C A P U T III.

Cassianum neque cum catholicis, neque cum Pelagianis convenire, docendo alios per gratiam, alios per legem & naturam justificari, in illud damnatum incidere: Gratiam Dei secundum merita nostra dari. Definitio ejus tertia: appetitum virtutum habere hominem a se ipso, refellitur.

ET satis (h) te contra Pelagianorum calumnias præcavere existimas, si quod in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in (i) portione concedas: Sed nec cum hæreticis tibi, nec cum catholicis plena (k) concordia est. Illi in omnibus justis hominum operibus, liberæ voluntatis tumentur exordia; nos bonarum cogitationum ex Deo semper credimus prodire principia: tu informe nescio quid tertium, & utrique parti inconveniens reperisti, quo nec inimicorum consensum acquireret, nec in nostrorum intelligentia permaneret. Quomodo autem non advertis, te in illud damnatum (l) incidere, quod, velis nolis, convince-

ris dicere, *Gratiam Dei secundum merita nostra dari*; cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratia (m) consequatur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi potest petentis fides, quærentis pietas, pulsantis instantia; præcipere cum omnes ejusmodi & accipere, & (n) invenire, & intrare dicantur. In quo superfluum, immo impium est, sic velle meritis ante gratiam existentibus locum facere, ut non ex toto verum sit, quod ait Dominus: (o) *nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, adtraxerit eum*. Quod nullatenus diceretur, si cujusquam hominis (p) sine Dei illuminatione esset credenda conversio: aut ullo modo se voluntas hominis ad Deum sine Deo posset extendere, qui eum vocatum ad Filium trahit; non (q) resistentem, invitumque compellit, sed (r) ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat: ut cor audientis, obediendi in se delectatione (s) generata, ibi surgat, ubi premebatur; ibi discat, ubi (t) ignorabat; inde fidat, (u) unde diffidebat; inde velit, unde nolebat. Etenim, (x) *Dominus dabit suavitatem*, (y) *& terra nostra dabit fructum suum*. Sed videamus qualia subsequantur: (z) cui (aa) autem facile pateat, quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio? de quo dicitur; (bb) *si volueritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ manducabitis*. Et quomodo (cc) non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei? Quid etiam sit illud, quod (dd) *Deus reddet* (ee) unicuique secundum opera ejus; & (ff) *Deus est qui operatur in nobis* (gg) *& velle & perficere, pro bona voluntate*; (hh) *& hoc non ex vobis, sed Dei donum est: non ex operibus, ut ne quis gloriatur?* Et (ii) cetera, quæ collecta de scripturis, quasi alterno sibi sensu adversa collegit, ut donis gratiæ studium humanæ committat industriæ; & hominum omnium divisione facta, alii sint quos gratia Dei salvet, alii quos lex & natura ju-

stifi-

(a) Al. omne datum optimum.
(b) Al. om. omne. (c) Al. bona.
(d) Al. latuerat. (e) Al. claudatur.
(f) Al. om. apparet. (g) Al. ex æqualitate.
(h) Al. & satis te armat contra Pelagianorum calumnias; si &c. (i) Al. importune.
(k) Al. discordia. (l) Al. damnantium te in illud incidere, quo. (m) Al. gratiam consequantur. (n) Al. & venire. (o) Joann. 6. 44.
(p) Al. om. hominis. (q) Al. trahit resistentem, invitumque compellit. Al. trahit non resistentem, invitumque non compellit.

(r) Al. &. Al. si. (s) Al. genita.
(t) Al. ignorat. (u) Al. om. inde fidat unde diffidebat; inde velit unde nolebat.
(x) Psalm. 84. 12. (y) Al. benignitatem.
(z) Collat. XIII. cap. 7. (aa) Al. cum. Al. cui autem non facile. (bb) Is. 1. 19.
(cc) Rom. 9. 6. (dd) Matth. 16. 17.
(ee) Al. reddit. (ff) Philipp. 2. 13.
(gg) Al. nobis. . . . pro bona voluntate nostra. . . . ex nobis.
(hh) Al. voluntate vestra.
(ii) Al. ecce tamquam collecta. . . . collidit.

ificet. Sed lex potest, ne quid mali fiat, jubere, a malo autem non potest liberare. Notum facit mandatum, sed obediendi non præstat affectum: nisi (a) quod est occidens per imperium litteræ, fiat vivificans per Spiritum gratiæ.

Post hæc concludit, dicens; nisi quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaratur arbitrii: & (b) quia etiam suis interdum moribus homo ad virtutum appetitus (c) possit extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari. Et ubi est, quod regulari definitione præmissum est: non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur & consummat in nobis? Ecce hic etiam si bonis cœptis necessarium Dei tateris auxilium, ipsos tamen laudabiles motus, appetitusque virtutum, remota gratia Dei, nudæ libertati adscribis arbitrii, ut boni salubresque conatus nequeant quidem proficere, nisi Deus adjuvet: (d) possint tamen, etiam si non a Deo inspirarentur, (e) incipere.

C A P U T IV.

Definitio quarta Cassiani: per naturæ bonum aliquando bonarum voluntatum prodire principia, refellitur. *Apostoli locus:* velle enim adjacet mihi, quomodo sit intelligendus.

Deinde ut evidentius definias, quid homo ex libero arbitrio habeat, quid summat ex (f) gratia, addis, & dicis: (g) nec enim cum voluerit quis, sanitate perfruitur: aut de ægritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Docēs ergo, non posse quidem hominem per semetipsum apprehendere sanitatem, sed habere eum a semetipso desiderium sanitatis, & sua tantum sponte venire ad medicum, non etiam hoc ipsum medici esse, quod veniat. Quasi vero Anima ipsa non langueat, & corpori suo remedium

sana prospiciat. Atqui totus homo ex ipsa, & cum ipsa in profundum miseriæ suæ (h) decidit, ubi (i) eam priusquam a medico notitiam suæ calamitatis accipiat, jacere delectat, amantem (k) semper errores suos, & amplectantem falsa pro veris. Cujus salus prima est, ut sibi incipiat displicere, & vetustatem suæ debilitatis odisse; sequens vero est, ut & sanari desideret, & a quo (l) sananda sit, noverit. Quæ curationem (m) ipsius sic præcedunt, ut ei ab illo, qui (n) ægrum sanaturus est, inferantur: ne cum ei nullo (o) modo hæc frustra (p) inesse possint, merito videatur salvata, (q) non gratia.

Deinde adjicis: ut autem evidentius clauerat, etiam per naturæ bonum (quod beneficio Creatoris indultum est) nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia; quæ tamen nisi a Deo dirigantur, ad consummationem (r) virtutum pervenire (s) non possunt, (t) *Apostolus testis* (u) est dicens: (x) *Velle enim adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio.* Falso ergo secundum hanc definitionem ante dixisti: non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium; qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis. Sed hoc nullo modo ex aliqua parte potest esse falsum, cui nequaquam inferri contraria debuerunt: ut quod recte professus es ex gratia incipere, id postea firmares (y) per naturæ bonum, & per liberum arbitrium nos habere. Dixit (z) quidem beatus Apostolus: (aa) *velle enim adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio.* Sed (bb) idem (cc) dixit: (dd) *non quia* (ee) *idonei sumus cogitare aliquid a nobis,* (ff) *quasi ex nobis ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Et (gg) idem dixit: (hh) *Deus est enim, qui operatur in* (ii) *vobis, & velle & (kk) perficere, pro bona voluntate.* Non ergo Apostolus sibi contrarius est. Sed (ll) cum donatum nobis fuerit bonum velle, non statim invenimus & facere, nisi quærentibus, peten-

(a) Al. qui. (b) Al. om. &. (c) Al. potest..... indiget. (d) Al. possunt. (e) Al. possint tamen esse, etiam si non a Deo incipiente, inspirentur, (f) Al. ex gratia Dei. (g) Collat. XIII. cap. 9. (h) Al. om. sue. (i) Al. cum. (k) Al. om. semper. (l) Al. sanandus. (m) Al. illius. Al. ejus. (n) Al. quia. Al. qui cum gratia. (o) Al. ullo. (p) Al. om. frustra. (q) Al. salvatur.

(r) Al. om. virtutum. (s) Al. provenire. (t) Al. non possint. (u) Al. testatur. (x) Rom. 7. 18. (y) Al. confirmares. (z) Al. dicit quidem Apostolus. (aa) Rom. 7. 18. (bb) Al. itidem. (cc) Al. dicit. (dd) 2. Cor. 3. 5. (ee) Al. non quod. Al. quia non. (ff) Al. ex nobis quasi ex nobis. Al. quasi a nobis. Al. aliquid ex nobis ipsis, sed. (gg) Al. & iterum. (hh) Philipp. 2. 13. (ii) Al. nobis. (kk) Al. & operari. (ll) Al. sed quia cum donatum.

petentibus, atque pulsantibus, ut (a) qui dedit desiderium, præstet effectum. Vox (b) namque ista dicentis: (c) *velle enim adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio*, vocati est, & (d) jam sub gratia constituti: qui condelectatur quidem legi Dei secundum interiorem hominem, sed videt aliam legem in membris suis, repugnantem legi mentis suæ, & captivantem se in lege peccati. Et quamvis acceperit scientiam recte volendi, virtutem tamen in se non invenit ea, (e) quæ optat, operandi: donec pro bona voluntate, quam sumpsit, mereatur virtutum (f) facultatem invenire, quam quærit.

CAPUT V.

Definitio quinta Cassiani: Errare qui bonam voluntatem ex gratia nasci, & qui ex bona voluntate gratiam pendere dicunt; sapere vero qui utrumque sequuntur, demonstratur catholicis injuriosa, & refellitur ex definitionibus Summorum Pontificum, & Conciliorum.

POST hæc ponis plurima testimonia, quibus nunc validum, nunc infirmum liberum arbitrium demonstratur. Quasi quidam sint, qui propriis viribus impleant, quod alii facere nisi Deo (g) adjuvante non possunt; aut ob aliud homo accipiat præceptum, nisi ut divinum quærat auxilium. Concludis ergo, & dicis. (h) *Et ita sunt hæc quodammodo (i) indiscrete permixta, atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multos magna quæstione volvatur, id est: utrum, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri Deus: an quia Deus misereatur, consequamur bonæ voluntatis initium. Multi enim singula hæc credentes, ac justo amplius asserentes, variis, sibi que contrariis sunt erroribus involuti. Ecce ut tibi videtur, quæ (k) permixta erant, discreta sunt: & quæ explicari non poterant, absoluta. Duos enim (l) esse sibi contrarios definitis errores, quibus*

(m) qui inter liberum arbitrium & gratiam quid tenendum sit nesciunt, implicentur. Et in uno (n) constituis eos qui dicunt ideo nostri misereri Deum, quia ex nobis præbita sunt bonæ initia voluntatis, significans sine (o) dubio Pelagiani dogmatis sectatores, qui (p) dicunt gratiam Dei dari secundum merita nostra: in alio autem illos ponis, qui dicunt, ex misericordia Dei (q) bonarum voluntatum prodire principia; eos intelligi volens, qui inimicos gratiæ debellarunt. Si ergo error est, initia bonæ voluntatis non adjuto divinitus homini adscribere, & error est, confiteri quoniam præparatur voluntas a Domino, quo dirigendi (r) sumus, ut utrumque vitemus?

Si utrumque, inquis, sequemur, nos nulli errori (s) adqueiescimus. Tu nos subdis duobus, & geminas, sicut intelligis, pravitates: dividendo damnas, miscendo justificas. Hac lege, hac (t) regula poteris prædicare, quod tam errent qui (u) dicunt, semper esse fallendum: (x) quam qui definiunt, numquam esse fallendum; sed ut in neutro peccetur, utrumque sectandum: quia nec semper declinanda falsitas, (y) nec semper negligenda sit veritas. Fallit te prorsus opinio tua. De duobus malis unum fieri bonum non potest: unam virtutem duo vitia non gignunt: unum verum duo falsa non faciunt. Quæ enim paria sunt merito, (z) non minuuntur coeundo, sed crescunt. Non itaque oportuit eos, qui bonarum voluntatum initia ex Dei asserunt inspiratione generari, ea sententia reprehendi, qua arguuntur qui ad hæc liberum arbitrium putant sibi sine ope gratiæ posse sufficere. Harum enim definitionum una ab Ecclesia expugnata est, alia (aa) defensa: nec eis ullo modo hujus novi fœderis congruit pactum, quo catholica sit corruptior, quam (bb) Pelagiana correctior.

Multi, inquis, singula hæc credentes, ac justo amplius asserentes, variis (cc) sibi que contrariis sunt erroribus involuti. Placet igitur tibi, cum hæreticis catholicos, cum victis damnare victores: & eos erroris nota

(a) Al. om. ut. (b) Al. om. namque.
(c) Rom. 7. 18. (d) Al. om. & jam.
(e) Al. eorum. (f) Al. mereatur qui quærit.
Al. qui faciat. (g) Al. Deo non adjuvante.
(h) Collat. xiii. cap. 11. (i) Al. indiscreta, permixta. (k) Al. confusa. (l) Al. om. esse.
(m) Al. quibus inter liberum arbitrium, & gratiam contentiose disputantes, quia tenendum sit, implicentur. (n) Al. constitui. (o) Al. proculdubio.
(p) Al. qui dicunt gratiam dari secundum me-

rita nostra. (q) Al. a Deo. (r) Al. quo dirigendi sumus? utrumque vitemus.

(s) Al. adqueiescimus. (t) Al. ac.

(u) Al. qui dicunt numquam esse fallendum, quam qui definiunt semper esse fallendum.

(x) Notatur xvii. Collat. Cassiani, in qua docet quandoque esse licitum mentiri.

(y) Al. quia nec semper declinanda sit severitas.

(z) Al. merito non minuuntur. (aa) Al. altera.

(bb) Al. om. quam. (cc) Al. variis sibi contrariis.

adurere, qui errorem ab Ecclesia depulerunt? secundum quippe tuam censuram, qua sanctorum, & fidelium voluntatum (a) non in omnibus hominibus ex Deo vis esse principium (quasi multum gratiae tribuas, & hoc eam in quorundam operari mentibus adquiescas) erravit Papa INNOCENTIUS, & (b) Petri sede dignissimus, qui cum de istis loqueretur, qui in libero arbitrio gloriantur: (c) Nam quid, inquit, (d), nos de eorum post hac rectum mentibus aestimemus, (e) qui sibi se putant debere, quod boni sunt? Et iterum cum de primi hominis scriberet lapsu: Liberum enim, inquit, arbitrium olim ille perpeffus, dum suis inconsultius utitur bonis, cadens in praevicationis profundo demersus (f) est, & nihil quemadmodum exinde surgere (g) posset, invenit; suaeque in aeternum libertate deceptus, hujus (h) ruina jacuisset oppressus, nisi eum post Christi pro sua gratia (i) revelasset adventus. Erraverunt ORIENTALES EPISCOPI, (k) in quorum iudicio Pelagius, eos qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari, ut catholicus posset videri, anathematizare compulsus est. Erraverunt AFRICANA (l) Episcoporum CONCILIA, (m) quae decretis suis constituere, (n) utrumque Dei donum esse, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: ut edificante charitate scientia non possit inflare: quia sicut de Deo (o) scriptum est: (p) qui (q) docet hominem scientiam: ita scriptum est, (r) charitas ex Deo est. Erraverunt DUCENTI QUATUORDECIM SACERDOTES, (s) qui in Epistola quam suis constitutionibus (t) prae-rulerunt, ita ad (u) Apostolicæ Sedis Antistitem Beatum Zosimum sunt (x) adlocuti: constituimus, in Pelagium atque Caelestium per Venerabilem Episcopum Innocentium de beatissimi Apostoli Petri Sede prolata manere sententiam, donec apertissima con-

fessione fateantur, gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam nos per actus singulos adjuvari: itaut sine illa nihil veræ (y) sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus. Erravit sacrosancta Beati Petri Sedes, quæ ad universum orbem Papæ Zosimi ore sic loquitur: Nos tamen instinctu Dei (omnia bona enim ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum, & (z) Coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus. Erraverunt (aa) AFRICI EPISCOPI ad eundem Papam Zosimum rescribentes, (bb) eumque in sententiæ (cc) suæ salubritate laudantes cum ajunt: (dd) Illud vero, quod in litteris tuis, quas ad universas (ee) provincias curasti esse (ff) mittendas, posuisti, dicens: Nos tamen instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum, & (gg) coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus: sic accepimus dictum, ut illos qui contra Dei adiutorium extollunt humani arbitrii voluntatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens amputares. Quid enim tam libero facisti arbitrio, quam quod universa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti? & tamen instinctu Dei factum esse, fideliter sapienterque vidisti, veraciter fidenterque dixisti. Ideo utique, quoniam præparatur voluntas a Domino, (hh) & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda (ii) filiorum. (kk) Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei: ut nec nostrum sentiamus deesse arbitrium, & in bonis quibusque (ll) voluntatis humane singulis motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium. Videsne regulas tuas invictarum constitutionum soliditate confractas, & in fidei (mm) structura pravas (nn) rimosaque juncturas, velut (oo) Jerichuninos

(a) Al. Afferis non in omnibus hominibus ex Deo esse principium. (b) Al. Beatissimi Petri.

(c) Al. nunquid. (d) In Epistola ad Episcopos Concilii Carthaginensis §. 3.

(e) Al. existimemus, qui sibi reputant debere.

(f) Al. demersus nihil. (g) Al. possit.

(h) Al. hujus ruina jacuisset oppressus. Al. hujus injuria. Al. latuisset. (i) Al. revelasset. Al. nisi eum post sua gratia revelasset divinitus adventus. (k) Vide S. Augustinum in lib. de gestis Pelag. cap. 14. 33. 35. (l) Al. Africanorum.

(m) Nempe Milevitanum, & Carthaginensia.

(n) Verba Can. V. Concilii Carthagine habiti ann. 418. (o) Al. de ea. (p) Psalm. 93. 10.

(q) Al. ille est qui. (r) Joann. 4. 7.

S. Prosp. Opusc.

(s) Al. Scilicet Patres ejusdem Concilii Carthaginensis habiti ann. 418. (t) Al. protulerunt.

(u) Al. om. ad. (x) Al. sunt locuti.

(y) Al. justæque. Al. veræ, justæ, sanctæque.

(z) Al. & Episcoporum. (aa) Al. Africani; Al. Africa. (bb) Accepta nimirum celeberrima Zosimi tractoria. (cc) Al. in sententiæ hujus. Al. sue hujus. (dd) Al. laudantes dicunt.

(ee) Al. ad universos curasti &c.

(ff) Al. præmittendas. (gg) Al. & Episcoporum.

(hh) Prov. 8. secundum LXX.

(ii) Al. fidelium.

(kk) Rom. 8. 14. (ll) Al. ac voluntatis.

(mm) Al. infido instructore.

(nn) Al. ruinosaque. (oo) Josue 6. 20.

tinios muros ad Sacerdotalium tubarum ruisse concentum?

CAPUT VI.

Questionem de origine Sanctorum voluntatum contra Pelagianos peremptorie definitam fuisse. Nullum esse periculum liberi arbitrii ex gratia Dei.

CUM enim de Sanctorum origine voluntatum, & fidei charitatisque principis, inter nostros & Pelagianos quaestio versaretur, non ancipiti victoria, nec dubio (a) direptum est sine certamen, ut adhuc nobis de iniquissima hujus (b) fœderis tui pace tractandum sit. Prostrata est inimica acies; bellum confectum (c) est: victores sumus per illum, qui (d) fecit potentiam in brachio suo, qui dissipavit superbos mente cordis ipsorum: deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles: esurientes implevit bonis, & divites dimisit inanes: per illum, qui faciens misericordiam cum Patribus nostris, memor fuit testamenti sui sancti, & (e) iurijurandi quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis, ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus ipsi in sanctitate & iustitia in conspectu ejus omnibus diebus nostris: per illum, qui (f) dedit nobis victoriam per Jesum Christum Dominum nostrum: per illum, a quo (g) non Spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis. Quid de elisarum argumentationum ratiunculis fracta studeas arma colligere? Quid cineres extincti dogmatis resovendo, deficientis summi nidorem in redivivam flammam conaris accendere? Non est periculum liberi (h) arbitrii (i) ex gratia Dei, nec voluntas auferretur cum in ipsa bene velle generatur. Nam si ideo non putanda est nostra, quia formatur, regitur, ordinatur, imbuitur: spoliatur (k) libertate filii Dei (l) qui aguntur spiritu Dei; (m) perdunt vigorem rationalis animi, & omni voluntariae devotionis laude privantur, quibus datur Spiritus sapientiæ; (n) & intellectus, consilii,

& fortitudinis, scientiæ, & pietatis, ac timoris Domini. (o) Prorsus qui his reformationibus se non putant indigere, de veteris morbi consuetudine in phrenesim (p) transierunt: (q) respuunt remedium, clamant, insaniant, reluctantur; sed si (r) promissionis sunt filii, quiescent (s) & sanabuntur.

CAPUT VII.

Rationes, quibus Cassianus suadere contendit posse quosdam per liberum arbitrium sine gratia, quod alii nisi per gratiam non possent, resutantur. Ut Matthæi & Pauli, sic Zacchæi & Latronis conversionem fuisse pariter ex gratia. Quod nemo venit ad Christum nisi adtrahatur.

SED jam videamus quid inferat sobrietas disputantis: qui ut vitium vitio pelleret, & errorem errore curaret (t) contrarias sibi definitiones nova arte confudit; utque hoc compositionis suæ poculum securis auditoribus propinaret, exemplis voluit colorare quod miscuit. Ait enim: (u) Si enim dixerimus, nostrum esse bonæ voluntatis principium: quid fuit in persecutore Paulo? quid in publicano Matthæo? Quorum unus cruori ac suppliciis innocentum, alius (x) violentiis ac rapinis publicis incubans, adtrahitur ad salutem? Sin vero gratia Dei semper inspirari bonæ voluntatis principia dixerimus: quid de Zacchæi fide? quid de illius in Crucis Latronis pietate (y) dicimus? qui desiderio suo vim quamdam regnis celestibus inferentes, specialia vocationis monita præveniebant?

Per istam ergo (z) bonorum principiorum dissimilitudinem probare nititur, hoc posse quosdam per liberum arbitrium sine adjutorio Dei, quod quidam, nisi Deo cooperante, non possint. Et hoc vult de quorundam tardiore obedientia, & quorundam sequaciore consensu intelligi. Quasi (aa) ubi dura infidelitas Deo subditur, & Evangelio, quod diu impugnavit, repente succumbit, ibi mutationem hominis dextera operatur Excelsi: (bb) ubi autem tranquillam cohorta-

(a) Al. direptum. (b) Al. Ali: febris tue.
(c) Al. confractum. (d) Al. Lucæ 1. 52. & 53. & 72. & c. (e) Al. & iurjurandum.
(f) 1. Cor. 15. 57. (g) 1. Cor. 2. 12.
(h) Nonnullæ editiones apponunt in margine: ex libero arbitrio. (i) Al. om. ex.
(k) Al. spoliatur ergo. (l) Al. quia qui.
(m) Rom. 8. 14. (n) Is. 11. 2. (o) 1. Cor. 12. 8.

(p) Al. transiunt. (q) Al. respuentes.
(r) Al. repromissionis. (s) Al. quiescant, & sanantur. (t) Al. curet.
(u) Collat. XIII. cap. 11.
(x) Al. alter. (y) Al. dicimus.
(z) Al. horum. Al. quorundam.
(aa) Al. quod . . . operatur.
(bb) Psalm. 76. 11.

hortationem, (a) solumve rumorem, sine
ulla hesitatione diffidentiae, docilis auditor
amplectitur, bonum talis conversionis hu-
manae sit tantummodo voluntatis. Quasi ve-
ro potentia Dei (b) eos tantum ad Filium
adtrahat, quos aut voce increpaverit, aut
poena obtinuerit, aut terrore (c) tremefe-
cerit; illorum autem mentibus nihil suae
virtutis admoveat, qui ad promissiones Re-
demptoris sui, spe alacri, & avido deside-
rio concurrerunt. Sed veritas dicit: (d)
nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me,
traxerit eum. Si ergo nemo venit, nisi ad-
tractus: omnes (e) qui quocumque modo
veniunt, adtrahuntur. Trahit igitur (f) ad
Deum contemplatio elementorum, omnium-
que quae in eis sunt ordinatissima pulchri-
tudo: Invisibilia enim ejus, a creatura mun-
di, per ea, quae facta sunt, (g) intellecta con-
spiciuntur. Trahunt rerum gestarum (h) re-
latores; animum audientis (i) inflammant,
narrantes laudes Domini (k) & virtutes
ejus, & mirabilia ejus quae fecit. Trahit
timor: (l) Principium enim sapientiae ti-
mor Domini. Trahit letitia, quoniam: (m)
Letatus sum in his, quae dicta sunt mihi,
in domum Domini ibimus. Trahit deside-
rium, quoniam: (n) concupiscis & desiccat
anima mea (o) in atria Domini. Trahunt
divinae (p) lectiones: (q) Quam dulcia
enim faucibus meis eloquia tua, super mel
& favum ori meo. Et quis perspicere, aut
enarrare possit, per quos (r) affectus visi-
tatio Dei animum ducat humanum, ut quae
fugiebat, sequatur; quae oderat, diligat;
quae fastidiebat, esuriant; ac subito commu-
tatione mirabili, quae clausa ei fuerant,
fiant (s) aperta; quae onerosa, sint levia;
quae amara, sint dulcia; quae obscura, sint
lucida: (t) Hec autem omnia operatur unus
atque idem Spiritus, dividens singulis prout
vult. Quoniam (u) Deus qui dicit de re-

nebris (x) lumen splendescere, ipse illuxit
in cordibus nostris ad illuminationem scien-
tiae claritatis Dei in (y) facie Christi Je-
su: idest, in manifestatione Filii sui, qui
est in sinu (z) Patris.

Qui ergo illuxit in corde Matthaei publi-
cani, & Pauli tunc Ecclesiam persequentis,
ipse & in corde Zacchaei & in corde cru-
cifixi Latronis cum Domino illuxit: nisi
Domini vox forte otiosa (aa) fuit, cum
Zacchaum, qui querebat videre (bb) Jesum
quis esset, compellere dignatus est, dicens:
(cc) Zacchae festina, (dd) descende, quoniam
hodie in domo tua oportet me manere: & non
praeparavit (ee) sibi ejus animum, cujus ele-
git hospitium. Denique cum murmurarent
omnes, cur (ff) ad virum peccatorem in-
troiisset (gg) hospitari, & (hh) Zacchaeus
jam penitentiam agens, dimidio bonorum
suorum in pauperes erogato, redditurum se
in quadruplum fraudata (ii) promitteret,
Dominus ait: hodie salus huic Domui facta
est, quia (kk) & hic filius est Abrahae. Ec-
ne lateret causa hujus salutis, adjecit: Ve-
nit autem (ll) Filius hominis quærere, &
salvum facere quod perierat: ut quem agno-
scebamus salvum factum, sciremus a que-
rente praeventum. In Latronis quoque ju-
stificatione, etiam si nulla operantis gratiae
intelligerentur (mm) indicia, nonne cum om-
nibus credentibus etiam ipsum acciperemus
aderactum dicente Domino: (nn) omnia mi-
hi tradita sunt a Patre meo; & (oo) cum
exaltatus fuero a terra, omnia traham ad
me? Inter omnia (pp) autem hunc vel tra-
dictum esse, vel tractum, etiam ipsius con-
fessio (qq) docet, qui cum aliquandiu blas-
phemasset in Jesum Christum, (rr) repente
est mutatus, & (ss) dixit: (tt) Domine me-
mor esto mei, cum (uu) veneris in regnum
tuum. Sed unde in uno homine tanta con-
pugnantium vocum sit orta diversitas, in-
struo

(a) Poss. tranquillam cohortationem solum, veros
mores, sine &c. (b) Al. gratia Dei. Al. Dei Patris.
(c) Al. tremere fecit. (d) Al. Joann. 6. 44.
(e) Al. omnes quocumque modo venient.
(f) Al. itaque ad Dominum. Al. namque.
(g) Rom. 1. 20. (h) Al. relationes. Al. tra-
hant rerum gestarum cognitio, & divinorum ope-
rum relatores. Al. trahit rerum gestarum cognitio.
(i) Al. animum audientis. Inflammant, &c.
(k) Psalm. 77. 4. (l) Prov. 1. 7.
(n) Psalm. 110. 10. (m) Psalm. 121. 1.
(o) Al. om. mea. (p) Al. trahunt delecta-
tiones. Al. trahit delectatio lectionis.
(q) Psalm. 118. 105. (r) Al. quot. Al. quo
affectu visitatio Dei ducat hominem. (s) Al. sint.

(t) 1. Cor. 12. 14. (u) 1. Cor. 4. 6.
(x) Al. luccm. (y) Al. in faciem.
(z) Al. in gloria. (aa) Al. fuerit.
(bb) Al. cum. (cc) Luca 19. 5.
(dd) Al. festinans. (ee) Al. praeparaverit.
(ff) Al. quod. (gg) Al. om. hospitari. Al.
additur: Dominus. (hh) Al. om. &c.
(ii) Al. cum. . . . promitteret.
(kk) Al. quia hic est. Al. quia ecce hic filius
Abrahae. (ll) Al. enim.
(mm) Al. intelliguntur.
(nn) Luca 10. 22. (oo) Joann. 12. 32.
(pp) Al. omnes. (qq) Al. doceat.
(rr) Al. postea. (ss) Al. dicit.
(tt) Luca 23. 42. (uu) Al. dum.

struat nos beatus (a) Apostolus, & dicat: (b) nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu; & nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu Sancto: ut non dubitemus in ejusdem hominis voluntate, & de proprio (c) fuisse, quod blasphemavit, & de Spiritu Sancto fuisse, quod credidit. Frustra igitur disputator iste ad inscrutabilem unius gratiae (d) varietatem, argumentum (e) definitionis suae voluit aptare; ut portio justificatorum solius voluntatis suae motibus ad Christum venire credatur, portio autem reluctans trahi, & invita compelli: (f) cum Deus sit (g) qui operatur omnia in omnibus, sive alios sic, alios autem sic adtrahere velit, ad quem nemo, nisi aliquo modo trahatur, venit.

C A P U T VIII.

Definitio sexta Cassiani: liberum arbitrium & gratiam pari modo conferre ad salutem hominum, confutatur. Quomodo voluntas non auferatur a gratia. Cassianus & libero arbitrio insensus, & gratia ingratus convincitur.

POST hæc subjicit testimonia sacrae historiae, quibus ostendit, observantiam mandatorum Dei, consummationemque virtutum divinae gratiae deputandam: quod & nos promptissime confitemur. Et commemoratis exemplis de Balaam, (h) quem volentem Israeli (i) maledicere, Deus in benedictionis verba transtulerit: & de Abimelech, qui peccare non permissus sit in Rebecam: (k) & de Joseph a Fratribus vendito, (l) quorum malam voluntatem in bonum Deus (m) verterit: recurrit ad confirmationem definitionis suae, ut liberum arbitrium, quod gratiae se dicit jungere, a parte quadam humani generis, quantum in ipso est auferat, & in quadam parte constituat, dicens: hæc enim duo, id est, vel gratia (n) vel liberum arbi-

trium, sibi quidem invicem videntur adversa; sed utraque concordant, & utraque (o) nos pariter debere suscipere (p) pietatis ratione colligimus: ne unum horum homini subtrahentes, Ecclesiasticae fidei regulam excessisse videamur.

Ecclesiasticae fidei (q) regula est, prædicante Apostolo: (r) nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu Sancto. Ecclesiastica regula est: (s) Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti quid gloriaris, quasi non acceperis? Ecclesiastica regula est: (t) gratia Dei sum id quod sum: & gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi; non autem ego, sed gratia Dei mecum. Et: (u) misericordiam consequutus sum, ut fidelis essem. Ecclesiastica regula est: (x) habemus autem thesaurum istum in vasibus fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. Ecclesiastica regula est: (y) Gratia salvati (z) estis per fidem: & hoc non ex vobis; Dei enim donum est. Non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ecclesiastica regula est: (aa) in nullo terreamini ab adversariis; quæ est illis causa perditionis, vobis autem salutis, & hoc a Deo; quia vobis datum est per Christum, (bb) non solum, ut in eum credatis, sed etiam ut patiamini pro eo. Ecclesiastica regula est: (cc) cum tremore, & timore (dd) vestram ipsorum salutem operamini. Deus enim est qui operatur in nobis & velle, & operari pro bona voluntate. Ecclesiastica regula est: (ee) non quia idonei sumus cogitare aliquid a nobis quasi (ff) ex nobis ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Hanc regulam firmat (gg) Deus, dicens: (hh) nemo potest venire ad me, nisi datum fuerit (ii) ei a Patre meo. Et: omne quod dat mihi Pater, venit (kk) ad me. Et: (ll) sine me nihil potestis facere. Et: (mm) non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Et: (nn) nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius

(a) Al. om. beatus Al. additur: Paulus.

(b) 1. Cor. 12. 3. (c) Al. om. fuisse.

(d) Al. veritatem. (e) Al. & augmentum. Al. inscrutabilem unius gratiae varietatem ad argumentum. (f) Al. trahatur, & invita compellatur. (g) 1. Cor. 12. 6. (h) Numer. 13.

(i) Al. Israelitis. (k) Al. in Saram; quæ lectio respicit cap. 20. Geneseos, lectio autem, quæ in textu est cap. 37. (l) Gen. 37. 26.

(m) Al. vertit. (n) Al. hæc enim duo gratia & Gr. Al. gratia Dei.

(o) Al. utraque concordant, & utrumque.

(p) Al. Suspicere... collegimus.

(q) Al. Ecclesiastica regula est. (r) 1. Cor. 12. 3.

(s) 1. Cor. 4. 7. (t) 1. Cor. 15. 10.

(u) 1. Cor. 7. 25. (x) 2. Cor. 4. 7.

(y) Ephes. 28. (z) Al. Salvati facti estis.

(aa) Philipp. 3. 2. 8. (bb) Al. donatum est pro Christo. (cc) Philipp. 2. 12.

(dd) Al. cum metu & tremore.

(ee) 2. Cor. 3. 5. (ff) Al. ex nobismet ipsis.

(gg) Al. confirmat Dominus.

(hh) Joan. 6. 66. (ii) Al. om. ei.

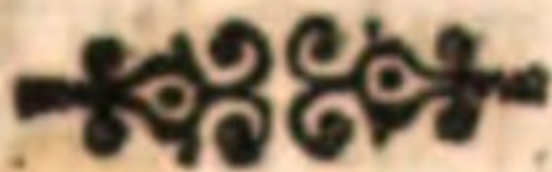
(kk) Al. veniet. (ll) Joan. 15. 5.

(mm) Ibid. v. 15.

(nn) Luca 10. 22.

lius revelare. Et: (a) sicut Pater vivificat mortuos, ita & Filius quos vult vivificat. Et: (b) beatus es Simon Barjona, quoniam caro & sanguis non revelavit tibi; sed Pater meus qui in Caelis est.

Hac regula nulli hominum aufertur voluntas: quia virtus gratiæ non hoc in voluntatibus operatur, ut non sint, sed ut ex malis bonæ, & ex infidelibus sint fideles: & (c) quæ ex semetipsis erant tenebræ, lux efficiantur in Domino: quod mortuum erat, vivificatur: (d) quod jacebat, erigitur: quod perierat, invenitur. (e) Hoc in omnibus prorsus hominibus, qui eruuntur de potestate tenebrarum, & transferuntur in regnum Filii Dilectionis Dei, sine cujusquam exceptione personæ agere credimus gratiam Salvatoris. Quia, sicut hic idem probabiliter sed non stabiliter definivit, dicimus atque defendimus: non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium: qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque (f) opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi. (g) Omne enim datum bonum, (h) & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum; qui & incipit quæ bona sunt. & exequitur & consummat in nobis. In qua sententia si auctor ipsius permaneret, Ecclesiasticam regulam non excederet: neque simul & libero arbitrio infensus, (i) & gratiæ Dei esset ingratus: quorum duorum (k) dum unum in Paulo & Matthæo, aliud in Zacchæo & Lathrone indicat (l) operatum, non intelligit, in illis (m) se liberum arbitrium, in istis gratiam sustulisse.

- (a) Joann. 5. 21. (b) Matth. 16. 17.
(c) Al. & qui. (d) Al. vivificatur ... erigatur ... invenitur.
(e) Hoc in omnibus invenitur &c. hoc sine cujusquam &c.
(f) Al. operationem.
(g) Jac. 1. 17. (h) Al. optimum.
(i) Al. offensus. (k) Al. om. duorum.
(l) Al. dicit. Al. judicat.
(m) Al. in illo ... in isto &c.
(n) Al. sceleret. (o) Al. Is. 30. 19.
(p) Psal. 49. 15.

CAPUT IX.

Initium bonæ voluntatis semper ex gratia. Primum hominem creatum esse absque vicio; & libero arbitrio discessisse a bono; in quæ mala inciderit. Alienum esse a catholica fide dicere, quod tam sanum sit in Adæ posteris liberum arbitrium, quam in Adam fuit ante peccatum. Definitio septima Cassiani: concepisse Adam post prævaricationem scientiam mali, sed non amisisse scientiam boni, refellitur.

DEinde adjecit: Nam cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, (n) occurrit, dirigit, atque confortat. (o) Ad vocem enim clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi: & (p) invoca me, inquit, in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & glorificabis (q) me. Quis non videat, quod hæc doctrina meritum libero assignat arbitrio, quo (r) præveniatur gratia, quæ (s) ei famuletur reddens debitum, non conferens donum? Quæ definitio in Episcoporum Palestinæ synodo, etiam Pelagio anathematizante (t) damnata est. In eo enim qui bonum incipit velle (u) & cupit ab iniquitate atque ab errore discedere, gratiam Dei hoc ipsum profitemur operari; quoniam (x) a Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus vult. Et, (y) omnis vir videtur sibi justus, (z) dirigit autem corda Dominus. Et, (aa) a Domino diriguntur gressus viri; mortalis autem quomodo intelligit vias suas? Et (bb) quod ait Apostolus: (cc) non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timorem: (dd) sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, (ee) in quo clamamus, Abba Pater.

Post hæc sequitur: (ff) & dicit (gg) nec enim Deus talem hominem fecisse credendus est, qui nec velit umquam, nec possit bonum. Alioquin nec ei permisit liberum arbitrium, si ei

- (q) Al. magnificabis. Al. honorificabis.
(r) Al. quod. Al. quod præveniat gratiam.
(s) Al. cuique. Al. eique. Al. unicuique.
(t) Al. a Pelagio anathemate damnata est.
(u) Al. eo enim quod bonum quis incipit velle.
(x) Psal. 36. 23. (y) Prov. 21. 2.
(z) Al. omnis via viri recta sibi videtur.
(aa) Prov. 20. 24. (bb) Al. & quomodo.
(cc) Rom. 8. 15. (dd) sic Græc. Al. in timore.
(ee) Al. om. filiorum.
(ff) Al. persequitur.
(gg) Collat. XIII. Cap. 12.

si ei tantummodo malum, (a) ut velit & possit, bonum vero nec velle nec posse concessit. Et quomodo illa Domini post prævaricationem primi hominis lata sententia. (b) Ecce Adam factus est sicut unus ex nobis, sciens bonum & malum? non enim talis ante fuisse putandus est, qui boni esset proxus ignarus. Alioquin velut quoddam irrationabile atque insensatum (c) Animal eum faciendum est fuisse formatum: quod satis absurdum, & a catholica fide omnimode (d) alienum est. Quinimmo secundum sententiam sapientissimi Salomonis, (e) fecit Deus hominem rectum: id est, ut tantum boni scientia jugiter frueretur. Sed ipsi quæsierunt cogitationes multas. Facti enim sunt, ut dictum est, scientes bonum & malum. Conceptit ergo Adam post prævaricationem, quam non habuerat, scientiam mali; boni vero, quam acceperat, scientiam non amisit.

Rectum atque omni vitio carentem creatum esse hominem primum, in quo omnium hominum concreata natura est, dubitare fas non est, eumque tale accepisse liberum arbitrium, ut si auxiliantem (f) sibi Dominum (g) non desereret, (h) posset (i) in nobis, quæ naturaliter acceperat perseverare quia vellet: & merito voluntariæ perseverantiæ in eam (k) beatitudinem pervenire, (l) ut nec vellet decidere in deteriora, nec posset. Sed ipso libero arbitrio, quo quamdiu voluit bonus mansit, a proposita (m) sibi lege discessit, nec denunciata sibi mortis supplicium formidavit, deserens Deum, & sequens Diabolum, rebellis Domino servatori, (n) & inimico obediens peremptori. Fuit ergo Adam, & in illo fuimus omnes: periit Adam, & in illo perierunt omnes; quod ita nec falso dixit beatus (o) AMBROSIVS; sicut non falso ipsa Veritas ait: (p) venit (q) Filius hominis quærere & salvare quod perierat. Naturæ enim humanæ, in illa universalis prævaricationis ruina, nec substantia erepta (r) est, nec voluntas; sed lumen decusque virtutum,

quibus fraude invidentiæ exuta est. Perditis autem per quæ ad æternam atque inamissibilem corporis animæque (s) incorruptionem poterat pervenire, quid ei remansit, nisi quod ad temporalem pertinet vitam, quæ tota est damnationis & penæ? (t) Propter quod, natos in Adam renasci oportet in Christo, ne in illa quis inveniatur generatione, quæ periit. Nam si posteri Adæ in illis virtutibus naturaliter agerent, in quibus Adam fuit ante peccatum; non essent (u) natura Filii iræ, non essent (x) tenebræ, nec (y) sub potestate (z) tenebrarum, Salvatoris denique gratia non egerent; quia non frustra boni essent, nec justitiæ præmio fraudarentur: habentes ea bona, quorum amissione primi Patres de Paradiso exulare meruerunt. Nunc autem, cum sine Sacramento regenerationis æternam mortem nemo possit evadere: nonne ex ipsius remediî singularitate apertissime patet, in quam profundum malum totius humani generis natura demersa sit, illius prævaricatione, in quo (aa) omnes peccaverunt, & quicquid ille perdidit, perdiderunt? Perdidit autem primitus fidem, perdidit continentiam, perdidit charitatem, spoliatus est sapientia & intellectu, caruit consilio & fortitudine: & impie altiora sectando a veritatis scientia, & obedientiæ pietate dejectus est: nec ipso saltem timore sibi reliquo, (bb) ut ab interdicitis vel metu caveret penæ, qui non abstinere (cc) amore justitiæ. Liberum ergo arbitrium, id est, rei sibi placitæ spontaneus appetitus, ubi usum bonorum, quæ acceperat, fastidivit, & vilescens sibi felicitatis suæ prædiis, insanam cupiditatem ad experientiam prævaricationis intendit, bibit omniium vitiorum venenum, & totam naturam hominis intemperantiæ suæ ebrietate (dd) madefecit. Inde, priusquam edendo carnem Filii hominis, & bibendo sanguinem ejus lethalem digerat crudelitatem, labat (ee) memoria, errat iudicio, nutat incessu; neque ullo modo idoneus est ad

(a) Al. si ei tantummodo malum & velle & posse. (b) Gen. 3. 22.

(c) Al. om. atque insensatum. Al. velut irrationale quoddam Animal eum fecisse credendus est. Al. putandus est.

(d) Al. omnibus modis. Al. omnimodis.

(e) Eccles. 7. 30. (f) nempe auxilio sine quo. Vide August. de Corrept. & gr. cap. 10. 11. 12.

(g) Al. Deum. (h) Al. non deseruisset.

(i) Al. possent in nobis.

(k) Al. eandem.

(l) Al. perveniret. (m) Al. ab apposita.

(n) Al. Salvatori.

(o) S. Ambrosius lib. 7. in Lucæ cap. 15.

(p) Lucæ 19. 10. (q) Al. venit enim.

(r) Al. præcepta.

(s) Al. animique. (t) Al. & pena?

(u) Al. Ephes. 2. 3.

(x) Ephes. 5. 8.

(y) Al. ne. (z) Coloss. 1. 13.

(aa) Rom. 5. 12. (bb) Al. sibi relictio.

(cc) Al. qui abstinebant amore justitiæ.

(dd) Al. intemperantia sua madefecit.

(ee) Al. labitur.

ad illud bonum eligendum, & concupiscendum, quo se sponte privavit. Quia non sicut potuit Deo non impellente corrumpere, ita potest Deo non erigente consurgere.

Non igitur recte dictum est: non enim solum Deus hominem fecisse credendus est, qui nec relinquit unquam, nec possit bonum. Quasi nos istam hominis debilitatem a Creatore dicamus conditam; & non peccati merito ab homine contractam. Qui ergo putat consequens esse, ut si liberum arbitrium obsecatum esse dicatur, (a) obsecratio ipsa ad naturæ referatur auctorem, vult persuadere, quod tam sanum (b) sit in Adæ posteris liberum arbitrium, quam (c) in Adam fuit ante peccatum: quod satis (d) alienum a catholica fide ducimus. (e) Quid enim peccato læsum est, si id læsum non est, unde peccatum est? Nisi forte dicatur in Adæ posteros pœnam transisse, non culpam, (f) quod omnimodo (g) falso (h) dicitur, & ob hoc forte non dicitur. Nimis enim impium est, hoc de Dei sentire iustitia, quod a prævaricatione liberos cum reis voluerit esse damnatos. (i) Patet ergo culpa, ubi non latet pœna, & societas peccati convincitur de communione supplicii: ut quod est humanæ miseriæ, non de institutione Creatoris, sed de retributione sit iudicis.

Illud etiam (k) inepte positum est, & contra sensum omnium tractatorum, (l) quod ad probandam (m) liberi arbitrii incolumitatem connexuit dicens: Et quomodo stabit illa Domini post prævaricationem primi hominis illata sententia: (n) Ecce Adam factus est sicut unus ex nobis, sciens bonum & malum? Quasi Diabolus Adæ veram promiserit, & Adam transgrediendo mandatum Dei profecerit in similitudinem Dei, & hoc ei fuisse collatum (o) pronunciaverit Deus: cum in his verbis significatum (p) sit potius, quid non fuerit affectus, (q) qui

superbiæ ingressus viam, quod habebat amisit, dum quod non acceperat concupivit. Non minus autem in ipsa huius sensus conclusionem peccatum est, dum dicitur: Concepit ergo Adam post prævaricationem, quam non habuerat scientiam mali; boni vero, quam acceperat, (r) scientiam non amisit. Scientiam boni Adam tunc habebat, quando bonum sanctumque mandatum Dei fidei corde servabat, & erat iustus manens in imagine Creatoris sui, legisque ejus non obliviscens. Postquam autem se, hoc est, imaginem & templum Dei deceptoris suo vendidit (s) perdidit boni scientiam, quia perdidit bonam (t) conscientiam. Iustitiam enim iniquitas depulit, humilitatem superbia destruxit, continentiam concupiscentia elisit, infidelitas rapuit fidem, captivitas abstulit libertatem: nec potuit illic ulla portio residere virtutum, quo tanta irruerat turba (u) vitiorum; (x) Nemo enim potest duobus Dominis servire. Et: (y) qui facit peccatum, servus est peccati. Et: (z) A quo quis superatus est, ei & servus (aa) additus est. Nemo autem servit nisi cum aliqua libertate: & nemo liber est, (bb) nisi cum aliqua servitute, dicente Apostolo: (cc) cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis (dd) iustitiæ. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, (ee) in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero (ff) Liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum (gg) in sanctificatione; (hh) finem vero vitam æternam. Qui itaque servit Diabolo, liber est a Deo; qui autem liberatus (ii) servit Deo, liber est a Diabolo: ut appareat malam libertatem potuisse haberi ex humanæ voluntatis defectu: bonam autem (kk) libertatem non potuisse recipi, sine liberatoris auxilio.

C A-

(a) Al. ut liberum arbitrium sic cecatum esse dicatur, ut cecatio. Al. obsecratio.

(b) Al. tam secutum sanum sit.

(c) Al. quod. (d) Al. omnimodo satis.

(e) Al. dicimus. Al. quod a Catholica fide dictum alienum. (f) Al. non culpam transisse, sed pœnam.

(g) Al. omnino. Al. omnimode.

(h) Al. falsum. Al. falsum est.

(i) Al. damnandos. (k) Al. enim.

(l) Al. & contra omnium sensum tractatur.

(m) Al. probandum. (n) Gen. 3. 22.

(o) Al. hoc ei fuisse collatum quod pronuntiavit. Al. pronunciaverit.

(p) Al. significaverit, scilicet, Deus.

(q) Al. consecutus. (r) Al. habuerat.

(s) Al. subdidit. (t) Al. boni.

(u) Al. turba. (x) Luc. 16. 13.

(y) Joann. 8. 34. (z) 2. Pet. 2. 19.

(aa) Al. om. & Al. ei & servus est.

(bb) Al. & nemo libertate liber est.

(cc) Rom. 6. 20. 21. & 22.

(dd) Al. eratis. (ee) Al. om. in illis.

(ff) Al. nunc autem liberi.

(gg) Al. om. vestrum.

(hh) Al. in sanctificationem.

(ii) Al. libertus. Al. liberatur.

(kk) Al. voluntatem.

CAPUT X.

Locus Apostoli de gentibus sine lege facientibus quæ legis sunt, exponitur. Cassianum ex eo perverso arguere non amisisse humanum genus post prævaricationem Adæ scientiam boni. Humano generi sapientiam quamdam ex naturæ a Deo conditæ reliquiis superesse ad temporalis vitæ utilitatem, sed quæ justificari ex se non potest. Nullum bonæ voluntatis motum esse qui non sit ex Spiritu Sancto.

SED ne hæc primi hominis calamitas in progeniem ejus transisse videatur: quam integro sit (a) omnium hominum natura iudicio, exemplo gentium probaturus hic Doctor (b) addit, & dicit: (c) Denique non amisisse genus humanum post prævaricationem Adæ scientiam boni, etiam Apostoli (d) sententia evidentissime declaratur, qui dicit: Cum enim gentes, (e) quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt: hi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente eis conscientia (f) ipsorum, & inter se invicem cogitantibus, accusantibus, aut etiam defendentibus, in die qua judicabit Deus occulta hominum. (g)

Si de his Apostolus loquitur, qui ex præputio sunt vocati, & cum essent longe, facti sunt prope, credentes in eum, (h) qui quorum aliquando non misertus est, nunc autem miseretur, & justificans circumcisionem ex fide, & præputium per fidem, duos condidit in semetipso, destructoque pariete inimicitiae Judæorum & gentium, in uno novo homine fecit pacem; concludens omnia in incredulitate, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus: Si, inquam, de his Apostolus loquitur, in quorum cordibus digito suo Deus, idest, Spiritu Sancto scribit novum testamentum,

ut legis plenitudinem, & opera charitatis naturaliter exequantur, reformata scilicet renovataque natura; quid hinc (i) superbissimi sensus novitas adjuvatur, cum reconciliatio inimicorum non possit nisi gratiæ mediatoris adscribi? (k) Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius. Ergo gratia gloria Dei est, non meritum liberati. Quis enim (l) prior dedit ei, ut retribueretur (m) illi? Nihil boni operis ex mortuis, nihil justitiæ procedit ex impiis, omnis ipsorum salus (n) gratuita est; & ideo gloria Dei est, ut qui gloriatur, in illo, cujus gloria eguit, gloriatur.

Sin autem (quod magis vult hic disputator intelligi) de illis ista dicuntur, qui alieni a gratia Christiana, quædam ad similitudinem legalium mandatorum proprio iudicio (o) sanciebant, intelligentes, mores Civitatum concordiamque populorum non posse aliter contineri, nisi & (p) recte factis præmia, & peccatis (q) pœnæ decernerentur: Sicut dictum est (r) ab ipsa Sapientia Dei, (s) ego ex ore Altissimi prodixi; & in omni gente (t) primatum tenui: requiem quæsi in Jacob, & inveni. Ergo quis ambigat, hanc sapientiam humano generi ad temporalis vitæ utilitatem ex naturæ a Deo conditæ (u) superesse reliquiis? Si enim nec ad ista terrena ordinanda rationalis animi vigeret ingenium, non vitiata esset, sed extincta natura. Quæ tamen etiamsi excellentissimis artibus, & cunctis mortalium (x) eruditionum polleat disciplinis, justificari ex se non potest, quia bonis suis male utitur, in quibus sine cultu veri Dei impietatis immunditiæque (y) convincitur, & unde se defendi existimat, (z) accusatur. Cum ergo Paulus (aa) definiat, quod non ex operibus legis justificatur (bb) omnis caro: & quoniam in (cc) Christo neque circumcisio, neque præputium valeat aliquid, sed nova creatura: quid

(a) Al. quam suo inter se sensit omnium &c.

(b) Al. addidit, & dixit.

(c) Collat. XIII. cap. 12.

(d) Rom. 2. 14. (e) Al. quoniam gentes ea quæ legis sunt.

(f) Al. om. ipsorum.

(g) Al. additur, secundum Evangelium meum per Jesum Christum Dominum.

(h) Al. in eum. Quorum aliquando non misertus, & justificans in semetipso. Et utrumque parietem ... in uno homine solvens: fecit pacem.

(i) Al. hujus.

(k) Rom. 3. 23. & 24.

(l) Rom. 11. 35. (m) Al. & retribuetur.

(n) Al. tota ipsorum salus gratia est.

(o) Al. sentiebant. (p) Al. ut.

(q) Al. decernerentur; quis ambigat &c. omis- sis ceteris.

(r) Eccli. 24. 5. 10. & 11.

(s) Al. Deo.

(t) Al. in omnem gentem.

(u) Al. ex naturæ a Deo conditæ superesse reliquum. (x) Al. morabilibus.

(y) Al. immutata æque convincitur.

(z) Al. æstimat. (aa) Rom. 3. 20.

(bb) Al. justificabitur. (cc) Galat. 3. 6.

quid iste (a) impiam infidelium libertatem naturalibus instruit bonis, & propriis vult justificare principis? Quid ad renovationem lacessitæ (b) vetustatis, idoneam definit prævaricatoris scientiæ nuditatem? (c) Quasi ista scientia vel ex naturæ opibus residua consecuta, (d) vel ex legalis doctrinæ eruditione quæsitæ, possit sui perceptione præstare, ut quod faciendum noverimus, etiam facere diligamus: aut ullus sit bonæ voluntatis motus, nisi quem creaverit diffusæ per Spiritum Sanctum charitatis (e) afflatus: (f) Sine fide enim impossibile est (g) placere Deo. Et: (h) omne quod non est ex fide, peccatum est. Et: (i) in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides quæ per dilectionem operatur.

CAPUT XI.

Liberum arbitrium nec voluntatem boni, nec possibilitatem habere nisi per gratiam. Cur homini imperentur ea, quorum facultatem non invenit in sua natura. Definitio octava Cassiani: non id solum adscribendum humanæ naturæ quod malum est, Pelagiana convincitur. Merita hominum nulla nisi ex gratia.

Post hæc in conclusione testimoniorum, quibus probare voluit, quod hi qui per increpationem propheticam surdi appellantur & cæci, possint ex facultate naturæ & aures suas aperire ad audiendum, & oculos suos (k) ad videndum (quasi non de iisdem dicat Dominus: (l) & dabo eis cor aliud, & spiritum novum dabo eis, & revelam cor lapideum de carne eorum: & dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent, & justificationes meas observent, & facient eas) addit (m) & dicit. (n) Denique ut possibilitatem boni eis inesse significaret, (o) increpans eos, (p) quid (q) autem ex vobismetipsis (r) (inquit) etiam non judicatis quod justum (s) est? Quod utique non

eis dixisset, nisi eos iudicio naturali, quod æquum est scisset posse discernere. Jam non solum voluntatem boni, sed etiam possibilitatem libero adscribit arbitrio: tamquam ideo ab eis (t) exigatur intelligentia, ideo justitia reposcatur, quia possint hæc sine Dei donis, de naturæ proferre (u) bonis. Imperantur autem ista homini, ut ex ipso præcepto Dei, (x) quo ei hoc, quod accepit, (y) indicitur, agnoscat (z) id se (aa) suo virio perdidisse; & non ideo inquam esse exactionem, quia ad reddendum quod debet idoneus non est; sed a litera (bb) occidente confugiat ad Spiritum vivificantem, & facultatem quam (cc) non invenit in natura, quærat ex gratia. Quod si facit, magna est misericordia Dei: (dd) si non facit, justa est pœna peccati.

Deinde (ee) ad plenitudinem præmissæ disputationis regulari sententia (ff) pronunciat, dicens: Unde cavendum nobis est, ne ita ad Deum (gg) omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil nisi id quod malum atque perversum est, humanæ adscribamus naturæ. Quid evidentius, quid expressius secundum Pelagii Cælestique commentum ab ullo discipulo eorum (hh) potuit definiri. Illi dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari, & iidem (ii) dicunt, gratiam Dei non ad singulos actus dari: hic intra unam sententiam blasphemiam utramque conclusit, dicens: Cavendum nobis esse, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil nisi quod malum, atque perversum est, humanæ adscribamus naturæ. Vult ergo esse multa propria hominum merita, quæ non sint gratiæ largitate collata, quibus ad augendas naturales divitias, quædam de sursum munera debeantur. Vult nos gratiam Dei non ad singulos actus accipere: ac proinde (kk) non pro omni bono opere semper orare. Atque ita consequens (ll) erit, ut in Dei muneribus nullum meritum esse credendum sit; quandoquidem sine merito sit, quem Deus in omnibus (mm) semper adjuverit, aut si etiam in his quæ Deus tri-

(a) Al. quid est quod impiam naturalibus instructam bonis, propriis vult &c.

(b) Al. miserie. (c) Al. libertatem.

(d) Al. om. consecuta. (e) Al. afflatus.

(f) Heb. 11. 6. (g) Al. additur: Deo.

(h) Rom. 14. 23. (i) Galat. 5. 6.

(k) Al. om. suos.

(l) Ezech. 11. 19. & 36. 26.

(m) Al. addidit. (n) Collat. XIII. cap. 12.

(o) Al. designaret. (p) Al. Phariseos.

(q) Luc. 12. 57. (r) Al. ex vobis ipsis.

S. Prosp. Opusc.

(s) Al. bonum. (t) Al. ab eo.

(u) Al. proferet. (x) Al. om. Dei.

(y) Al. hoc quod accepit iudicetur.

(z) Al. ignorat. (aa) Al. seipsum id.

(bb) Al. nisi. Al. si.

(cc) Al. additur ante.

(dd) Al. Domini. (ee) Al. denique.

(ff) Al. regulam. (gg) Al. ad Dominum.

(hh) Al. om. eorum. (ii) Al. & ideo.

(kk) Al. perinde. (ll) Al. atque ita sensit.

(mm) Al. om. in omnibus.

tribuit, aliqua merita collocantur, (a) confiter etiam ipsa adquiri propria facultate (b) potuisse; & ideo in aliquibus oporteat nos adjuvari, (c) ut possibilis fiat per gratiam, quod non erat impossibile per naturam. Ecce jam in ista paucorum brevitate verborum, non duarum tantum, sed multarum impietatum numerosa connexio est; quæ si scrupulosioris diligentiae discretionem tractetur, in nullo a damnatis erroris catena absoluta monstrabitur.

C A P U T XII.

Rationes refelluntur, quibus Cassianus stabilire contendit, religiosas cogitationes, & sancta consilia nulla Dei inspiratione concepta, de naturali posse prodire sapientia. Bonam voluntatem ita esse hominis propriam, ut non nisi inspirante Deo concipiatur. Naturalia bona mortalem vitam honestare posse, non vero aternam conferre. Conversionem hominis non sine ipso, sed ab ipso non incipere.

Sed ne suspicionibus agere videamur, & latebras sensuum ultra verba rimari, quid aderescat cognitis, doceant quæ sequuntur. Qui ergo inter principia disputationis suæ dixerat: Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium; qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi; nunc volens probare, quod religiosæ cogitationes & sancta consilia, nulla Dei inspiratione concepta, de naturali possint (d) prodire sapientia, ponit verba Salomonis dicentis: (e) Voluitque (f) David Pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Israel; & ait Dominus ad David Patrem meum: quod cogitasti in corde tuo ædificare Domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente pertractans: veruntamen non tu ædificabis Domum nomini meo. Deinde ut ostendat, quomodo hoc intelligendum sit, infert ipse (g) tractator: (h) Hæc ergo cogitatio, atque iste tractatus Regis David, utrumne bonus & ex Deo, an malus & ab homine fuisse dicendus est? Si enim bona & ex Deo

fuit illa cogitatio, cur ab eo, a quo inspirata est, eidem negatur effectus? Si autem mala & ex homine fuit, cur laudatur a Domino? Restat ergo ut & bona, & ex homine fuisse credatur; in quem modum etiam nostras quotidie cogitationes possumus judicare. Neque enim aut soli David bonum ex semetipso cogitare concessum est, aut nobis, ne quid boni (i) umquam sapere, aut cogitare possimus, naturaliter, denegatur.

Nulla modo hoc testimonio atque argumento probari (k) potest, quod piæ cogitationes ex solo libero arbitrio, & non ex Dei inspiratione nascentur. Non enim ideo voluntas David, quæ utique bona erat, non ex Deo fuisse credenda est, quia templum sibi Dominus non ab eo ædificari, sed a filio ipsius voluit. Quærendum ergo est, de quo Spiritu processerit affectus istius (l) voluntatis; nempe de illo Dei, (m) in quo dicebat: (n) Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum (o) stratus mei: Si dederò somnum oculis meis, aut palpebris meis dormitationem, aut requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob. Quod cum Propheta concupisceret, non ignorabat verum illud, perfectumque templum ab illo esse condendum, qui cum esset Filius Dei, factus est etiam Filius David, (p) quique cum videret templum a Salomone constructum dicebat: (q) Solvite templum hoc, & in triduo suscitabo illud. Dicebat autem de templo corporis sui. Ut ergo hoc templum præfiguraretur, quod in Christo & in Ecclesia disponebatur, merito ad instructionem (r) ejus non David eligitur, sed filius David; ut per filium hominis significaretur Filius Dei & hominis, & per templum dissolubile indicaretur tabernaculum incorruptibile, ad cuius condendam imaginem & voluntas David probata est, & opus in eum translatus est, cuius Persona magis eidem imagini congruebat. Atque ita & ex Deo erat hoc velle David, & ex Deo erat, hoc facere Salomonem. (s)

Quod ut exemplis magis luceat, requiramus ubi fieri Deus noluerit, (t) quod homines facere Deo nolente voluerunt. Dominus Apostolis suis præcepit, dicens: (u) Eun-

ses

(a) Al. aliqua merita esse loquantur.

(b) Al. potestate. (c) Al. juvari.

(d) Al. possunt. (e) 3. Reg. 8. 17.

(f) Al. voluit. (g) Al. om. ipse tractator.

(h) Collat. XIII. cap. 12.

(i) Al. ne bonum umquam.

(k) Al. probare. (l) Al. ipsius.

(m) Al. om. Dei. (n) Psal. 131. 3.

(o) Al. strati. (p) Al. Filius David; unde ait Evangelista: dicebat &c. omittis quæ interjacent. (q) Joann. 2. 19. 21.

(r) Al. constructionem. Al. constructionem.

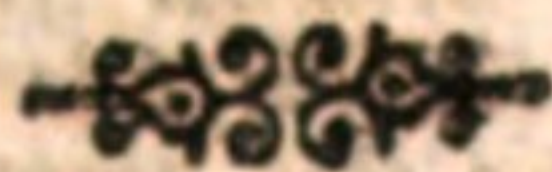
(s) Al. hoc fieri a Salomone. (t) Al. voluerit.

(u) Matth. 28. 19.

tes ite, & docete (a) omnes gentes, baptizantes eos (b) in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Quod cum Apostoli (c) audirent, sine dubio non verba nuda per corporales sonos exterioribus tantum auribus acceperunt: (d) sed virtute viventis (e) verbi accensa est in cordibus eorum inextinguibilis flamma charitatis, qua ardentissime vellent Evangelium Christi omnibus gentibus praedicare. (f) Sed cum vetiti (g) sunt loqui verbum in Asia, (h) & cum tentarent ire in Bithyniam, prohibiti sunt a Spiritu Jesu: Numquid non ex Deo hanc voluntatem habebant, quod etiam istorum optabant ad fidem corda convertere, quos occulto iudicio Deus Evangelium tunc nolebat audire? Aut quod Ecclesia quotidie pro inimicis suis orat, id est, pro his qui necdum (i) crediderunt, numquid non ex Spiritu Dei facit? Quis hoc dixerit, nisi qui hoc non facit, aut qui putat fidem non esse donum Dei? Et tamen quod pro omnibus (k) petitur, non pro omnibus obtinetur. Nec est iniquitas apud Deum, qui saepe postulata non tribuit, quae postulare (l) donavit.

Bonam igitur voluntatem, eam scilicet, qua adhaeretur (m) Deo, nec negandum est hominis esse propriam, & confitendum est Deo inspirante conceptam. Nam cum nemo sit bonus, (n) nisi solus Deus; quale erit bonum, quod auctorem non habet bonum? Naturae quippe humanae, cuius Creator est Deus, etiam post praevagationem manet substantia, manet forma, manet vita & sensus & ratio ceteraque corporis atque animi bona, quae etiam malis vitiosisque non defunt; sed non in his habet veri boni (o) perceptionem, quae mortalem vitam honestare possunt, (p) aeternam autem conferre non possunt. Neque enim ignotum est, quantum (q) graecae Scholae, Romana eloquentia, & totius mundi inquisitio, circa inveniendum summum bonum, acerrimis

studiis, & excellentissimis ingeniis laborando, nihil egerint; nisi ut evanescerent in cogitationibus suis, & (r) obscuraretur cor insipientiae eorum, qui ad cognoscendam (s) veritatem semetipsis ducibus utebantur. Si ergo quis de ærumnolis vanitatibus, & insaniis fallacibus erubescens tenebras esse & mortem quicquid pro lumine ac vita amplectebatur, intelligit, & ab his se conatur abstrahere; non est ab ipso, quamvis non sine ipso sit, ista conversio; nec propria virtute ad principia salutis emittitur: Sed agit hoc (t) occulta & potens gratia Dei, quae remotis (u) terrenarum opinionum, & operum mortuorum favillis, torrem (x) obruti cordis exagitat, & desiderio veritatis inflammat: non ut invitum hominem subigat, sed ut subiectionis cupidum faciat; nec ut ignorantem trahat, sed ut intelligentem sequentemque praecedat. Manens enim liberum arbitrium, quod (y) utique cum ipso homini Deus condidit, a vanitatibus & cupiditatibus suis, in quas neglecta Dei lege defluxit, (z) non a se ipso, sed a Creatore mutatur, ut quicquid in eo in melius (aa) reficitur, nec sine illo sit qui sanatur, nec nisi ab illo sit qui medetur, cuius sumus nova creatura, novumque figmentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis, (bb) quae praeparavit Deus, ut in illis ambulemus.

CA

(a) Al. cunctes docete. (b) Al. eas.

(c) Al. audissent. (d) Al. perceperunt.

(e) Al. jubentis. (f) Act. 16. 6. 7.

(g) Al. sed cum voluissent loqui.

(h) Al. sed cum vetiti sunt verbum in Asia loqui, & ire in Bithyniam prohibiti sunt. Al. sed cum voluissent loqui verbum in Asia, & in Bithyniam prohibiti sunt &c. Al. Sed cur vetiti sunt loqui verbum in Asia, & ire in Bithyniam? Prohibiti sunt a Spiritu Sancto.

(i) Al. ad: Deo: Al. nondum.

(k) Al. & tunc cum pro omnibus petitur.

(l) Al. postulari. (m) Al. adhaeret.

(n) Luca 18. 19. (o) Al. veri perfectionem. Al. sed non in aliis. Al. sed non in illis veri boni perceptio est. (p) Al. possint.

(q) Al. quod. Al. quantum Graecia Scholae, quantum Romana &c. Al. Romanaque &c.

(r) Rom. 1. 21. (s) Al. ad noscendam. Al. ob cognoscendam. (t) Al. haec.

(u) Al. diuorsis. (x) Al. torrentem. Al. scintillam. Al. torrentem mortui cordis.

(y) Al. antiquique. (z) Al. fluxerat.

(aa) Al. om. in melius. (bb) Ephes. 2. 10.

CAPUT XIII.

Definitio nona Cassiani: inesse omni Animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta, ex dogmate de peccato originali confutatur. Remansisse post peccatum Adæ rationalem animum; sed virtutis habitaculum illum esse non virtutem. In impiis nullas esse virtutes veras, & omnia eorum opera bona esse polluta. Non solum perfectionem, sed ipsa principia verarum virtutum ex gratia. Auctoritas ex libro Pastoris a Cassiano adhibita rejicitur. Donum Dei esse charitatem.

Nunc jam videamus quo disputantis progrediatur intentio. (a) Dubitari ergo (inquit) non potest, inesse quidem omni Animæ naturaliter virtutum semina, beneficio Creatoris inserta. Sed nisi hæc opitulatione Dei (b) fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire, (c) quia secundum beatum Apostolum, neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Adjacere autem homini in quamlibet partem arbitrii libertatem, etiam liber ille qui dicitur Pastoris, apertissime docet, in quo duo Angeli unicuique nostrum adherere dicuntur, id est bonus & malus; in hominis vero optione consistere, ut eligat quem sequatur. Et idcirco manet in homine liberum semper arbitrium, quod (d) gratiam Dei possit vel negligere vel amare.

Si dubitari non potest, inesse omni Animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta: Solus Adam prævaricatus est, & in peccato ejus nemo peccavit; in nullis iniquitatibus concepti sumus, (e) & in nullis nos matres nostræ peperere delictis; non fuimus (f) natura filii iræ, nec fuimus (g) sub potestate tenebrarum: qui manentibus in nobis naturaliter virtutibus filii potius nati sumus pacis & lucis. **ABSIT AB ANIMIS PIORUM FALLACIS DOCTRINÆ INSIDIOSA DECEPTIO.** Virtutes cum vitiis habitare non possunt: quæ enim participatio, inquit Apostolus, (h) justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? Virtus namque principaliter Deus est; cui

non aliud est habere virtutem, quam esse virtutem. Hujus cum participes sumus, habitat Christus (i) in nobis, qui est Dei virtus, & (k) Dei sapientia: habitat fides, spes, charitas, continentia, intellectus, consilium, fortitudo ceteræque virtutes. Cum vero ab hoc bono (l) recedimus, (m) omnia nobis e contrario oriuntur ex nobis: discedente enim pulchritudine, quid succedat nisi deformitas? Abeunte sapientia, quid resideat nisi insipientia; non regnante justitia, quid dominetur nisi iniquitas?

Virtutum itaque semina, quæ beneficio Creatoris inserta sunt, prævaricatione primi parentis everfa sunt: nec haberi queunt, nisi eo restituyente qui dederat. Reformabilis enim est natura humana formatori (n) suo, & eorum bonorum, quæ habuit capax est; ut per mediatorem Dei & hominum hominem Jesum Christum, in eo ipso quod ei remansit, possit recuperare quod perdidit. Remansit autem ei rationalis animus, qui non virtus, sed virtutis habitaculum est. Ex (o) participatione enim sapientiæ & justitiæ, & misericordiæ, non sapientia, neque justitia, neque misericordia; sed sapientes & justii, & misericordes sumus. Quæ bona, quamvis rationale nostrum vitiis occupatum sit, & prævaricantibus nobis Dei templum Spiritus immundus evaserit; possunt tamen rursus in ipsum rationale confluere per eum, (p) qui Mundi principem foras mittit, & (q) ligans fortem vasa ejus rapit, fugatoque Mundi hujus Spiritu dat (r) Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis. (s) Qui autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.

Puto autem istum veri similitudine decipi, & in specie falsarum errare virtutum, dum ea bona, quæ non possunt nisi ex Dei munere haberi, etiam in impiorum animis (t) existimat reperiri; ideo scilicet, quia, multi eorum sint justitiæ, temperantiæ, continentiae, & benevolentiae sectatores: quæ omnia non frustra quidem, neque inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris & gloriæ consequuntur; sed quia in iis studiis non Deo, sed Diabolo serviunt, licet habeant temporalem de vana lau-

(a) Collat. XIII. cap. 12. (b) Al. om. Dei.
(c) Al. pervenire. Adjacere autem &c. omissis quæ interjacent. (d) Al. quo.
(e) Psal. 50. 7. (f) Ephes. 2. 3.
(g) Coloss. 1. 13. (h) 2. Cor. 6. 14.
(i) Al. om. Christus. (k) 1. Cor. 1. 24.

(l) Al. honore. (m) Al. cedimus.
(n) Al. a formatore suo. (o) Al. om. ex.
(p) Jo. 12. 31. (q) Marc. 3. 27.
(r) 1. Cor. 2. 12. Rom. 8. 9.
(s) Al. largitur nobis Spiritum.
(t) Al. existimat.

laude mercedem, ad illam tamen (a) beatarum virtutum non pertinent veritatem. Et ita (b) manifestissime patet, in impiorum animis nullam habitare virtutem, sed omnia opera eorum immunda esse, atque polluta, habentium sapientiam non spiritalem sed animalem, non cœlestem sed terrenam, non Christianam sed Diabolicam, non a Patre luminum sed a principe tenebrarum; dum & ipsa quæ non haberent (c) nisi dante Deo, subdunt ei qui primus recessit a Deo.

Qui ergo dicit, sine ullo opere gratiæ naturaliter omni Animæ semina inesse virtutum, quid laborat ostendere, nisi de istis seminibus, quædam germina (d) præcedentium Dei gratiam pullulare meritorum? Denique ut videretur aliquid gratiæ tribuisse: *Ad perfectionis*, ait, *incrementum semina hæc pervenire non poterunt, nisi opitulatione Dei fuerint excitata*: ut scilicet opitulatio Dei sit cohortatio atque doctrina, mens autem, quæ virtutum est opulenta seminibus, utatur facultate quam possidet; ad hoc tantum juvanda, ut earum virtutum adprehendat culmina, quarum sibi scit inesse principia. Igitur secundum (e) istum humana Anima sic ædificabitur in Dei templum, ut non accipiat fundamentum, (f) præter quod aliud nemo potest ponere, quod est Christus Jesus. Quando autem hoc fundamentum incipitur, (g) nisi quando fides in audientis corde generatur? Quæ si naturaliter inerat, non conceptum (h) ibi est aliquid, sed superstructum. (i) Superflue ergo infidelis videbatur, qui fidem habebat antequam crederet. Hoc autem & de aliarum virtutum principiis potest dici, quas gratia augere debeat quia sunt, non donare quia (k) desunt. Sed aliud nos omnia Sanctarum Scripturarum eloquia docent. (l) Legimus principium esse Sapientiæ timorem Domini, & legimus donum Dei hanc esse virtutem: (m) *Timor Domi-*

ni, (n) inquit, *super omnia se superposuit. Beatus homo*, (o) *cui donatum est habere timorem Domini*. (p) Cum ergo timor Dei principium sit sapientiæ; quæ virtus haberi potest sine sapientia, cui (q) ex timore principium est? Beatus Petrus Apostolus; (r) *Gratia vobis*, inquit, *& pax adimpleatur in recognitione* (s) *Domini nostri Jesu Christi*, *qui nunc omnia nobis* (t) *divina virtute sua, quæ ad vitam & pietatem pertinent, donavit*. Numquid ait, Qui virtutum semina, quæ naturaliter habebamus inserta opitulatione sua excitavit in nobis? (u) Sed ait: *Qui nunc omnia nobis, quæ ad vitam, & pietatem pertinent, donavit*. Quod dicendo, cujus virtutis initium in natura posuit, quod non ab eo collatum (x) sit, qui cuncta donavit? Propter quod & beatus Paulus (y) *Quid enim habes*, inquit, *quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?*

Ergo omnia quæ ad vitam, & pietatem pertinent, non per naturam, quæ vitiata est, habemus; sed per gratiam, qua natura reparatur, (z) accepimus. Nec ideo existimare debemus, in naturalibus thesauris principia esse virtutum, quia multa laudabilia (aa) reperiuntur etiam in ingeniis impiorum, quæ ex natura quidem prodeunt: Sed quoniam ab eo, qui naturam condidit, recesserunt, virtutes esse non possunt. Quod enim vero illuminatum est lumine, lumen est; & quod eodem lumine caret, nox est: quia (bb) *sapientia huius mundi* (cc) *stultitia est apud Deum*. Ac sic, vitium est quod putatur esse virtus; (dd) quandoquidem stultitia est, quod putatur esse sapientia. Quando (ee) autem fieri potest, ut qui in naturalium virtutum seminibus, quæ iste (ff) magnificat, gloriantur, ipsas virtutes suas ei doctrinæ subiciant provehendæ, quæ dicit: (gg) *Si quis videtur inter vos sapiens esse, stultus fiat, ut sit sapiens*? Et: (hh) *Quia in sapientia Dei*

(a) Al. om. tamen. (b) Al. etiam.

(c) Al. dum per ea ipsa quæ . . . subduntur ei.

(d) Al. semina. (e) Al. istud.

(f) 1. Cor. 3. 11. (g) Al. accipitur.

(h) Al. non conceptum. (i) Al. superinstru-
tum. (k) Al. quæ. (l) Truv. 1. 7.

(m) Eccli. 25. 14. & 15.

(n) Al. timorem, inquit, Dei super hæc omnia posuit. Al. super hæc omnia Dei: Beatus &c. Al. super hæc omnia superposuit. Al. super omnia posuit. (o) Al. om. homo. Al. vir.

(p) Al. Dei. (q) Al. cuius.

(r) 2. Pet. 1. 2. (s) Al. in cognitione.

(t) Al. in nobis. (u) Al. excitavit in nobis & an quæ ad vitam & pietatem pertinent, donavit, omittis quæ interjacent. (x) Al. collocatum.

(y) 1. Cor. 4. 7. (z) Al. sed per naturam, quæ gratia reparatur. (aa) Al. laudanda.

(bb) 1. Cor. 3. 19. (cc) Al. quid sapientia huius mundi? stultitia est.

(dd) Al. sapientia, quandoquidem . . . putatur esse virtus. (ee) Al. quomodo autem fieri potest, ut is qui in naturalium virtutum seminibus exaltare se putat, quas ipse magnificat esse glorietur, . . . subiciat. (ff) Al. iste. (gg) 1. Cor. 5. 18.

(hh) 1. Cor. 1. 21.

Dei non cognovit hic mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes? Quid illa inscientius (a) sapientia, quid illa præsumptione magis ineptum, magisque ridendum, nisi Spiritus Dei aspernationem subegerit superbiorum, rationesque illas, quæ ignotæ (b) veritati, (c) canina facundia repugnabant, gratiæ suæ virtute destruxerit: ut semen verbi præfulcata (d) cordis terra concipiat, & dignos æternis horreis fructus Dei agricultura producat?

Post illud autem nullius auctoritatis (e) testimonium, quod disputationi suæ de libello Pastoris inseruit, ex quo (f) ostendere voluit, inter boni & mali Angeli (g) contrarias suasionem, ita omnem hominem naturali iudicio & propriæ discretioni esse commissum, ut ei non plus a Deo præsidii quam a Diabolo sit periculi, (h) addidit definitionis (i) suæ regulam dicens: *Et idcirco manet in homine liberum semper arbitrium, quod (k) gratiam Dei possit vel negligere, vel amare.* In qua sententia etiam hoc quod ait, remanere (l) in homine liberum semper arbitrium, ex aliqua parte non constat; siquidem multa millia infan-
tium in regnum Dei adsumptorum, aut a regno Dei extraneorum, sine ullius suæ voluntatis arbitrio gratiam Dei aut accipiant, aut amittant; multique excordes ad omnia prorsus & fatui, per Sacramentum regenerationis ab æternæ mortis vinculis eruantur. Accipiamus tamen ita hoc dictum, ut ad eos proprie pertineat hæc definitio, qui uti possunt libera voluntate. Itane libera est ista libertas, ut quantum (m) ex se habeat fastidii, ut negligat gratiam Dei, tantum ex se habeat delectationis (n) ut diligat? Itane illum vetustæ (o) infidelitatis glaciale rigorem nullus meridiani caloris Spiritus relaxavit, & torpor mentis obstrictæ de suo algore concaluit; & (p)

dicente Domino, (q) ignem veni mittere in terram, nulla ad cor frigidum scintilla pervenit, & cinis mortuus a semetipso in flammam charitatis exarsit? Nihil tale in istis (r) gratiæ amatoribus (s) factum est, quale illi experti sunt, qui dicebant, (t) nonne cor nostrum erat (u) ardens, cum essemus cum illo in via, & aperiret nobis Scripturas? Sed nec illud in eisdem actum est, quod in (x) Lydia, civitatis Thyatirorum (y) purpuraria, quæ inter mulieres, quibus illic Apostolus prædicabat, (z) sola tunc ostenditur credidisse, *cujus, inquit, cor aperuit Dominus, (aa) ut intenderet his quæ a Paulo dicebantur?* Et tanta est secundum istum liberi arbitrii incolumitas, (bb) & facultas, ut charitatem, quæ in omnium arte virtutum est, non ex Dei munere, sed ex sola habeant voluntate. (cc) Quid ergo in Anima a suo ædificatore reparatur? (dd) aut qua largitate gratiæ fiet ornatior, si illa sunt ei propria, sine quibus non possunt prodesse donata? Sed Apostolus, (ee) qui profitetur sine charitate non operationes miraculorum, non scientiam, non fidem, non prophetiam, non erogationes divitiarum, non ipsam sævissimorum suppliciorum prodesse tolerantiam; unde habeatur ipsa charitas non taceret (ff) *Quoniam charitas, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.* Et, (gg) *pax, inquit, fratribus cum charitate (hh) & fide, a Deo Patre & Domino Jesu Christo.* Sanctus etiam Joannes Apostolus instruat nos, unde hujus boni cœperimus esse participes (ii) *Carissimi, inquit, diligamus nos invicem, quia dilectio ex Deo est.* Et ne possemus (kk) opinari, ideo dilectionem dictam ex Deo, quia in natura hominis hic satus (ll) esset affectus, paulo post ait: (mm) *non quod nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos.* Et iterum: *Nos diligamus Deum, quia prior dilexit nos.*

Agno-

(a) Al. inscientium. Al. Quid illa scientia, scientiæque præsumptio magis ineptum cernat. Al. quid illa scientiæ sapientiæque præsumptio magis ineptum esse censeat, magisque ridendum. Al. quid illa inscientiæ &c. (b) Al. ignita.

(c) Al. virtuti. (d) Al. præfulcati.

(e) Al. illud autem nullius est auctoritatis &c. Postea vero addidit &c. (f) Al. & quo.

(g) Al. om. Angeli. (h) Al. additur postea vero. (i) Al. definitioni. (k) Al. quo.

(l) Al. manere. (m) Al. tantum.

(n) Al. dilectionis. (o) Al. om. vetusta. Al. itans vetusta ullum &c.

(p) Al. ut, deinde vero, pervenerit ... exarsit.

(q) Luc. 12. 49. (r) Al. in istis.

(s) Al. damnatoribus. Sententia, prout legitur in textu, figurata est. (t) Luc. 14. 32.

(u) Ardens in nobis. (x) Al. de.

(y) Al. Thyatirenorum. (z) Act. 1. 14.

(aa) Al. Deus. (bb) Al. vel incolumitas vel facultas, ut ... habeat. (cc) Al. libertate.

(dd) Al. parabitur. (ee) 1. Cor. 13. 2. & 3.

(ff) Rom. 5. 5. (gg) Ephes. 6. 23.

(hh) Al. & charitas cum fide.

(ii) 1. Joann. 4. 7. (kk) Al. possumus.

(ll) Al. salvus. Al. solus. Al. salutis. Al. hic esset affectus.

(mm) Jo. ib. v. 10. & 19.

Agnoscat ergo humana egestas, hoc quod de quibuslibet bonis recte dicitur, multo rectius sibi dici de eo, sine quo bona cuncta non prosunt: (a) quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?

CAPUT XIV.

Definitio decima Cassiani: Jobum suis, non Dei viribus vicisse Diabolum, dedisse tamen Deum tantam tentatori potestatem, quantam noverat habere Job resistendi virtutem, redarguitur. Cassianum ad precipitia Pelagiana gradatim decurrisse.

Post hæc autem, (b) cum tantum homini tribuisset ante gratiam, quantum ei (c) fructuosissimum est habere per gratiam, addidit quædam perplexa, atque confusa ad vigorem liberi arbitrii demonstrandum; & de his quæ jam donatis sibi viribus (d) facit, vult illa munire, (e) quæ ei naturaliter inesse definit, ut quod est per adjutorium Dei perfecisse, hoc sit ex liberi arbitrii libertate (f) cœpisse. Verum hæc ut tolerabilia transeamus: quia & nos liberum arbitrium ideo dicimus, bonæ voluntatis affectum, fideique principium operante gratia concepisse, ut per hæc quæ illi nullo merito præeunte donata sunt, ea quæ operaturo (g) sunt promissa mereatur; ab illo semper petens posse aliquid boni facere, qui ait: (h) *sine me nihil potestis facere*. His itaque prætermisissis, (i) id quod de Sancti Job passionibus posuit, retractemus, ait enim: (k) *Quod etiam in Job probatissimo athleta suo cum eum Diabolus expetisset ad singulare certamen, divinam legimus providisse justitiam. Si enim contra inimicum non sua virtute, sed Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & absque ulla virtute patientiæ (l) suæ divina tantum opitulatione suffultus, multiplices illas, ac tota inimici crudelitate quæsitæ tentationum moles & exitia (m) pertulisset, quomo-*

do non illam calumniosam Diabolus, quam prius emiserat vocem, adversus eum justius iterasset: (n) Numquid Job gratis colit (o) Deum? Nonne tu vallasti eum, ac domum (p) ejus, & universam substantiam ejus per circuitum? sed aufer manum tuam, hoc est, sine eum suis mecum viribus decertare, nisi in faciem tuam benedixerit (q) tibi. Sed cum nullam hujusmodi querimoniam calumniosus hostis post conflictum audeat iterare; non Dei, sed illius se victum viribus confitetur. Licet etiam gratia Dei non in totum illi defuisse credenda sit, quæ tantam tentatori tribuit potestatem, quantam & illum resistendi noverat habere virtutem: non eum ab illius impugnatione sic protegens, ut nullum virtuti humane relinqueret locum, sed hoc tantum procurans ne violentissimus inimicus Animam ejus amentem faciens, & impotem sensu, (r) impari eum atque iniquo certaminis pondere prægravaret?

Quis hæc prædicari a catholicis (s) inter catholicos crederet, nisi quæ in collo-
cutionibus (t) domesticis sæpe defensa sunt, etiam Scripta legerentur? Itane in omnibus hominibus intelligentiæ caligat obtutus, & a cunctis Ecclesiæ filiis spiritus scientiæ & pietatis abscessit, ut non erubescant ingerere se judiciis legentium tam inhonestæ (u) mendaciæ? Vir gravis, Doctor sapiens, verax Magister, redde nobis catholicam definitionem, qua inter initia disputationis tuæ aures nostras mentesque cepisti. Pronunciaveras fidem Christiana voce (x) Ecclesiasticam: non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium: qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum optimum, (y) & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, qui & inspirat quæ bona sunt, & exequitur & consummat in nobis; & hujus (z) sententiæ soliditate omnia hostilium reliquiarum machinamenta confregeras. Cur professione mutata: quod de-

(a) 1. Cor. 4. 7. Sed Al. om. hæc Apostolica Sententia. (b) Al. om. autem.

(c) Al. fuerat fructuosissimum, addidit quædam perplexæ atque confusæ. Al. addit.

(d) Al. virtutibus. (e) Al. munire. Al. munire.

(f) Al. om. ex. Al. om. liberi. Al. per Arbitrii libertatem. (g) Al. operaturo.

(h) Joan. 15. 5. (i) Al. præmissis.

(k) Collat. XIII. cap. 14. (l) Al. sapientiæ.

(m) Al. exitium. (n) Job 1. 9.

(o) Al. colit. (p) Al. omittitur: ac domum

ejus. (q) Al. omittitur: tuam: Al. maledixerit.

(r) Al. sensus. (s) Al. prædicari catholicis.

(t) Al. colloctationibus.

(u) Al. tam inanes fabulæ, tam inhonestæ &c. Al. ut non erubescat ingerere judiciis legentium tam inhonesto mendatio. Al. non erubescat ingerere iudicio legentium tam inanis fabulas, tam inhonestæ mendaciæ viri graves &c.

(x) Al. fidem Christianam voce Ecclesiastica. Al. fide Christiana, voce Ecclesiastica.

(y) Jacob. 1. 17. (z) Al. hujusmodi.

destruxisti ædificas? quod tuebaris impugnans? Cur invictissimæ veritatis arce desertæ, (a) gradatim ad præcipitia Pelagiana decurris? Qui enim definieras, neque sanctorum cogitationum, neque piarum voluntatum, neque bonorum actuum ex nobis esse principia: sed inspiratione Dei gratiæque ejus auxilio bona in nobis cuncta generari, & ad profectum, perfectionemque perducere; paulo post cepisti donis gratiæ liberi arbitrii æquare conatus; ut principia, quæ Deo assignaveras, posse hominem a semetipso habere monstrares, dicendo, *Quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit* (b) *extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari; & iterum dicendo, etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia; quæ tamen nisi a Domino dirigantur, ad consummationem virtutum* (c) *pervenire non possint. Et post hæc, ut quosdam præveniri a gratia* (d) *ostenderes, in quorundam autem præcuntibus meritis causam percipiendæ gratiæ collocares, dixisti, Quid ex quo pendeat dubitari; id est, utrum, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri Deus: an quia Deus misereatur, consequamur bonæ voluntatis initium. Quas duas regulas ne in ambiguo relinqueres, utramque* (e) *exemplis ut tibi visum est idoneis munire curasti; unam de Pauli & Matthæi* (f) *coactitia conversione confirmans, aliam* (g) *de Zacchæi & Latronis voluntaria fide roborans, quorum desiderium tam violentum* (h) *dicis fuisse, ut ad invadendum regnum cælorum specialia vocationis monita* (i) *prævenirent. Deinde progressu disputationis, ut incolumitatem interioris hominis patefacias, ipsum Adam concepisse quidem, quam non habebat scientiam* (k) *mali; sed quam acceperat boni scientiam non amisisse confirmas. Cumque hoc etiam ex comparatione impiorum probare voluisses, in id usque prolapsus es, ut proclamares: cavendum nobis esse, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil nisi quod malum est, humanæ adscribamus naturæ. Et ne hanc naturam ullas in prævaricatione Adæ crederemus amisisse virtutes, definisti tam inco-*

lumes esse omnium hominum (l) animas naturaliter, quam fuit primi hominis ante peccatum, dicendo: *dubitari ergo non potest, inesse omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta. Consideratis ergo his definitionibus tuis, non est occultum, quantum ab illius sententiæ sanitate desciveris, in qua, quod tribuendum erat gratiæ, fallaciter prædicando, catholicarum tibi aurium judicia conciliare voluisti; quibus de præmissæ professionis* (m) *fronte securis, facile sequentia irreperent, si prima placuissent.*

CAPUT XV.

Cassiani argumentum, quo probare contendit Job vicisse Diabolum suis non Dei viribus, exploditur; & Sanctum virum auxilio Dei vicisse demonstratur.

Sed hætenus ne in totum videreris a præfixa regula discrepare, ita virtutum meritorumque principia a libero arbitrio ad (n) gratiam transtulisti, ut ipsos bonorum desideriorum (o) voluntarios motus sine auxilio Dei nec provehi fatereris (p) posse, nec perfici. Nunc vero remoto longius Deo, & a sustentatione hominis separato, tantam libero arbitrio potentiam tribuis; (q) ut non solum amissionem multiplicium facultatum, & totius simul familiæ ac necessitudinum acerbissimum finem constanter æquanimiterque suscipiat; sed ipsius quoque corporis proprii ineffabiles cruciatus proposito nudæ voluntatis evincat. Et ut dubitari hinc disputante te nequeat, Sancti Job constituis exemplum, qui adversus illam insignem diabolicæ sævitæ crudelitatem sine Dei præsidio decertavit: & argumento probare niteris, quod ipse cruentissimus inimicus confessus sit, non Domini, sed Job se virtute superatum in eo, quod sibi in graviore conflictu gratiam Dei obtulisse non dixit: quasi vir ille in damnis atque orbitatibus debuerit superna protectione circumtegi, in carnis autem suæ, animæque tormentis non eguerit adjuvari. Si ergo hac magnitudine animi, quam (r) illata per singulos omnesque artus tot mortium pœna (s) non superat, nihil (t) inter

(a) Al. destructa. (b) Al. possit indiget. (c) Al. om. virtutum.
(d) Al. ad gratiam. (e) Al. utrumque.
(f) Al. coactiva. (g) Al. alteram.
(h) Al. tam volens. (i) Al. merita.
(k) Al. conscientiam mali, sed quod acceperat, etiam scientiam boni non amisisse.

(l) Al. Animos. (m) Al. præmissæ promissionis. (n) Al. ad liberum arbitrium a gratia.
(o) Al. om. desideriorum.
(p) Al. patereris. (q) Al. tribuisti.
(r) Al. qua illata.
(s) Al. qua illatam ... mortium pœnam.
(t) Al. nihil plus inter. Al. intra.

ter Sanctorum palmas memorabilius, nihil invenitur illustrius, eamque (a) adseris ex humana tantum natura subsistere: quid erit laudis & meriti, quod inter studia (b) quietis ac pacis nequeat arbitrii obtinere libertas, quam in tanti sine certaminis de suis viribus coronasti?

Quæro igitur abs te, videaturne tibi vir iste, cum illis quæ legimus suppliciis probaretur, habuisse in (c) se Spiritum Sanctum? Si habuisse dicis: certum est quia Deus, quem non deseruit, adjuvit: Si autem recessisse ab eo Spiritum Sanctum dixeris, propheticus te ejusdem sermo convincit, (d) dicentis: (e) Scio enim (f) quod Redemptor meus vivat, (g) & in novissimo die (h) de terra surrecturus sum, (i) & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum: (k) quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius: reposita est hæc (l) spes mea in sinu meo. Quod si de incarnatione Domini nostri Jesu Christi, ac resurrectione ejus, qui est primitiæ dormientium, & de spe redemptionis, quæ in ipso reposita est omnibus Sanctis, recte intelligitur prophetatum; manifeste apparet, non discessisse a templo suo gratiam Dei; & fecisse jam tunc Dominum in hoc (m) Sancto suo, quod postea in Apostolis & Martyribus suis spondebat esse faciendum, dicens: (n) Cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Quid cum idem Sanctus ineptis consolatoribus responderet, nonne (o) in Dei fidebat auxilio, dicens, (p) qui deridetur ab Amico suo, sicut ego, invocabit Dominum, (q) & exaudiet eum? (r) Aut nesciebat ex (s) illo se habere quod haberet, de quo ait, (t) Apud ipsum sapientia

& fortitudo, ipse habet consilium & intelligentiam: Et de (u) quo dicit, (x) in cuius manu Anima omnis viventis, & Spiritus universæ carnis hominis: & iterum, (y) expecto, inquit, donec veniat immutatio mea, vocabis, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram: tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parcis (z) peccatis meis: signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Non ergo deseruerat Dominus (aa) quem curabat: neque opem suam abstulerat ab eo, cui purificatoria remedia, quibus clarius nitesceret, admovebat.

Ad hanc passionum (bb) tolerantiam, in qua hic Sanctus (cc) emicuit, etiam ille erat præparatus a Domino, qui dicebat, (dd) nametsi ambulem in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es: Et illud: (ee) Salus autem (ff) justorum a Domino, & protector eorum est in tempore tribulationis. Ad hanc tolerantiam etiam ille erat præparatus (gg) a Domino, qui & credere in Christum, & pro Christo pati referebat ad Christum, dicens, (hh) Justificati igitur ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem & accessum habemus per fidem (ii) in gratiam istam, (kk) in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei, non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit: quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis. Et iterum: (ll) quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Sicut scriptum est: (mm) quia propter te mortificamur tota die, æstimari (nn) sumus ut oves occisionis; sed (oo) in his omnibus (pp) super-

- (a) Al. eaque. Al. eumque.
 (b) Al. studio. (c) Al. om. in se.
 (d) Al. dicent. (e) Job 19. 25.
 (f) Al. om. enim.
 (g) Al. vivit. (h) Al. om. die. Al. noviss.
 (i) Al. Sum.
 (k) Al. Deum Salvatorem meum.
 (l) Al. om. hæc. (m) Al. om. hoc.
 (n) Matth. 10. 19. (o) Al. non in Dei.
 (p) Job 12. 4. (q) Al. Deum.
 (r) Al. & ipse exaudiet. (s) Al. ab illo.
 (t) Ibid. v. 13.
 (u) Al. & quod.
 (v) Ibid. v. 10. (y) Ibid. c. 14. v. 14. & i.
 (z) Al. parcet. Al. parcens.

S. Prosp. Opusc.

- (aa) Al. Deus.
 (bb) Al. om. passionum.
 (cc) Al. Spiritus emicuit.
 (dd) Psal. 22. 4.
 (ee) Psal. 36. 39.
 (ff) Al. om. autem.
 (gg) Al. paratus.
 (hh) Rom. 5. 1. & seq.
 (ii) Al. om. per fidem.
 (kk) Al. in gratia ista. Al. in gloria.
 (ll) Rom. 8. 35. & seq.
 (mm) Psal. 43. 22.
 (nn) Al. estimati.
 (oo) Al. &.
 (pp) Al. om. his.

superamus per eum qui dilexit nos. Hujus tolerantiae fortitudo unde descenderit, (a) beatus Petrus, & in illo omnis Ecclesia, veritatis ipsius voce discebat, dicentis, (b) Ecce satanas postulavit ut cerneret (c) vos velut triticum; ego autem rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua. Quisquis igitur in tribulationibus (d) non deficit, ab illo se non dubitet adjuvari, ad quem quotidie corda universorum fidelium clamant, (e) ne inferas (f) nos in tentationem, sed libera nos a malo: quoniam (g) custodit Dominus (h) animas Sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos.

Quod autem dicis, gratiam Dei ab Job ex eo intelligendum (i) non penitus recessisse, quod tentatori ejus tantam (k) Deus tentandi dederit potestatem, quantam & (l) illum resistendi noverat habere virtutem: nonne rectius veraciusque loqueris, si ubi dixisti, quantam & illum resistendi noverat habere virtutem; diceres (m) potius, quantam & illi resistendi noverat se dedisse virtutem? In ejus enim verbi correctione (n) totam istam gloriam, quam humanis viribus adsignare voluisti, sobrietate aliqua temperasses, ut illa mirabilis in tanta afflictione patientia, & (o) Dei adjutorio, & libero hominis adscriberetur arbitrio. Sed veritus es naturae humanae minuere laudem, si ei profitereris a Deo datam esse virtutem. Ideo (p) confictus illius atque victoriae non vis credi cooperatorem Deum fuisse, sed tantummodo spectatorem: ut cui persuadere poteris, (q) per naturalem liberi (r) arbitrii facultatem tam arduum certamen (s) evictum, dubitare non audeat in levioribus causis multo liberiores esse bonae voluntatis effectus; atque ita in illius (t) damnatae sententiae foveam cadat, qua dicitur, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium jubemur, facilius possimus (u) implere per gratiam; tamquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possemus etiam sine

illa implere divina mandata. Quod quia catholici Pontifices dignum anathemate censuerunt; utendum nobis est eo, quo usi sunt testimonio, dicentes, (x) de fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, sine me difficilius potestis facere; sed ait: (y) sine me nihil potestis facere.

C A P U T XVI.

Definitio Cassiani undecima. Nullius laudis, & meriti dignum fuisse Centurionem si id in eo Christus quod ipse donaverat praetulisset. Contra S. Prosper ostendit, quid laus, & meritum per gratiam non auferatur; & sine praedicio gratiae, tum fidei, tum bonis operibus laudem ac meritum tribui.

His autem definitionibus tuis, quas credidisti idonea auctoritate munitas, tamquam de consensu legentium securus, adjungis, solere (z) interdum Deum ad fidem nostram probandam plus offerre quam sufficit, ut quam firma (aa) sit credentium fides, possit agnosci: & hoc exemplo illius Centurionis ostendis, qui cum pueri sui posceret (bb) curationem, Dominusque se ad domum ejus iturum esse promitteret, (cc) respondit, (dd) non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed dic tantum verbo, & sanabitur puer meus: in quo eum Dominus tali admiratione laudaverit, ut pronunciarer, non se invenisse tantam fidem in Israel. Et (ee) exigua conclusione pene totum (ff) Pelagianum dogma confirmas dicendo: (gg) Nullius enim laudis esset ac meriti, si id in eo Christus, (hh) quod ipse donaverat, praetulisset. Falso ergo scriptum est: (ii) quia nemo potest esse continens, nisi Deus det. Falso praedicavit Apostolus, cum de eadem virtute loqueretur dicens: (kk) volo autem omnes homines esse sicut meipsum: sed unusquisque proprium habet donum a Deo, alius sic, alius autem (ll) sic. Falso docuit & ille qui dixit:

(a) Al. descenderet. (b) Luc. 22. 31.
(cc) Al. cribraret.
(d) Al. in tribulatione.
(e) Matth. 6. 13. (f) Al. ne inducas.
(g) Psal. 96. 10. (h) Al. Deus.
(i) Al. intelligendam.
(k) Al. tantam Deus tribuit potestatem.
(l) Al. om. &. (m) Al. potius adfirmaret.
(n) Al. unius enim verbi correctio, .. temperasset. (o) Al. om. & (p) Al. itaque idem... non vis credere. (q) Al. poterit.
(r) Al. om. liberi. (s) Al. victum. Al. tam

arduo certamine victum. (t) Al. damnatae sententiam cadat. Al. in jus damnatae sententiae cadat.
(u) Al. possemus. (x) Verba Concilii Carthaginensis An. 418. C. VI. (y) Joann. 5. 1.
(z) Al. solere autem. (aa) Al. infirma.
(bb) Al. quaereret. (cc) Al. responderis.
(dd) Matth. 8. 8. (ee) Al. at.
(ff) Al. totum tu. (gg) Collat. XIII c. 14.
(hh) Al. Dominus.
(ii) Sap. 8. 21.
(kk) 1. Cor. 7. 7.
(ll) Al. vero.

Dixit: (a) Si quis indiget sapientia, (b) postulet a Deo, & dabitur ei. Nec secundum veritatem dictum est: (c) omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum: Et (d) nemo potest accipere quidquam, nisi datum fuerit ei de Cælo. An dicendum est, omnes quidem virtutes inter Dei dona numerandas; sed in illis hominem, quas de proprio habuerit esse laudabilem, & ibi esse merita, ubi Dei dona non fuerint? Igitur secundum regulam tuam, quibus donatum est, ut non solum crederent in Christum, sed etiam ut paterentur pro ipso, & laudem & meritum perdiderunt: nec habent veram gloriam, qui non in se, sed in Domino gloriantur. Sed rectius (e) audimus prophetam dicentem, (f) maledictus homo qui spem habet in homine, & firmat carnem brachii (g) sui, & a Domino discedit cor ejus: Et illum, qui ait, (h) diligam te Domine virtus mea: & (i) in Domino laudabitur anima mea: & (k) fortitudo mea, & laudatio mea Dominus. Ut manifestissime (l) noverimus, nec laudem eos ullam habere, nec meritum, in quibus non (m) inveniuntur, quæ nisi Dominus dederit, non habentur.

Sic autem putasti de testimonio laudatæ fidei præjudicium donis gratiæ posse generari; quasi fides, ubi ostenderetur laudata, non doceretur esse donata. Laudat Apostolus Romanorum fidem, & pro hoc bono eorum (n) agit gratias Deo, (o) dicens: (p) primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo Mundo. Ad Corinthios quoque simili scribit affectu dicens (q) gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu, quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia. Numquid agendo gratias Deo, credentibus sustulit (r) laudem? aut laudando credentes meriti negavit auctorem? De Ephesiorum etiam fide quid sentiat, audiamus: (f)

propterea, inquit, & ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino (t) Jesu, & dilectionem in omnes Sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens (u) in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Jesu Christi Pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ, & revelationis, in (x) agnitione ejus illuminatos oculos cordis vestri. Habebant ergo isti fidem, habebant & opera caritatis, quæ nec laude poterant carere, nec merito: sed pro his virtutibus Apostolus gratias Deo agere non cessat, sciens a Patre luminum hæc dona venisse; a quo se etiam petere protestatur, ut quibus dedit fidem, quæ per dilectionem operatur, det spiritum sapientiæ, & intellectus, & (y) inde se Ephesii noverint accepisse quod habebant, a quo discunt sperare, quod non habent. Pro Philippenfis quoque similes Deo gratias agit, & meritum eorum laudemque non suppressit, (z) dicens: (aa) gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens super communicatione (bb) vestra in Evangelio, a prima die usque nunc, confidens hoc ipsum, quia qui cepit in vobis (cc) opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. (dd) Cujus hic humanæ laudis & meriti (ee) nunc in Deo causa suspensa est? Quid virtutis aut (ff) pietatis exceptum est, quod non ex gratiæ fonte profluxerit, ubi ab initio usque ad (gg) finem, & inchoatio, & perfectio boni operis Domino deputatur? Cui canitur de Sanctis suis: (hh) Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exaltabunt tota die, & in justitia tua exaltabuntur: quoniam gloria virtutis eorum tuæ est. (ii)

- (a) Jac. 1. 5. (b) Al. Sapientiam postulat.
(c) Jac. 1. 17. (d) Joann. 3. 27.
(e) Al. audivimus. (f) Hier. 17. 5.
(g) Al. brachium suum.
(h) Ps. 17. 1. (i) Ps. 33. 3.
(k) Ps. 117. 14. (l) Al. manifeste.
(m) Al. in quibus ea inveniuntur.
(n) Al. om. eorum. (o) Al. om. Deo.
(p) Rom. 1. 8. (q) 1. Cor. 1. 4.
(r) Al. abstulit. (s) Ephes. 1. 15.
(t) Al. in Christo Jesu.

- (u) Al. add. semper.
(x) Al. in agnitionem. (y) Al. ut inde . . .
quod habebant a quo discunt & sperare.
(z) Al. omittit. (aa) Philip. 1. 3.
(bb) Al. communicationem.
(cc) Al. in nobis. (dd) Al. Domini nostri
Jesu Christi. (ee) Al. ejus humane . . . non hic
causa. (ff) Al. ac. (gg) Al. in.
(hh) Ps. 88. 16. & 17.
(ii) Al. tu es, & in beneplacito tuo exaltabitur
cornu nostrum.

CAPUT XVII.

Cassianus ut Catholicus videatur Pelagianos se damnare verbo tenus profitetur. Convin- citur reus Pelagiani illius dogmatis, gra- tiam Dei secundum merita nostra dari.

Considerandum sane est in hac sententia tua, quantum adjuves eos qui dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari: quos tamen, ut catholicæ fidei defendaris umbraculo, profanæ opinionis esse profite- ris, dicens: Nemo autem æstimet (a) hæc a nobis ob hoc fuisse prolata, ut nitamur ad- struere, summam salutis in nostra fidei ditio- ne consistere, secundum quorundam profanam opinionem, qui totum libero arbitrio deputan- tes, gratiam Dei dispensari secundum meri- tum uniuscujusque definiunt. Sed miror val- de quomodo non vides, aut ab aliis æstimas non videri, quod te ipsum tuo ore condem- nas. Dicendo enim quod Centurio, cujus fi- des Domini voce laudata est, nullius laudis esset ac meriti, si id in eo Deus, (b) quod ipse donaverat, prætulisset: definisti Centu- rionem illum (c) non donatam fidem ha- buisse, sed propriam; ac perinde nihil ejus principiis collatum fuisse per gratiam: in eadem autem fide causam fuisse & laudis & meriti, quorum neutrum haberet, si id, cui & laus debetur, & meritum, Dominus contulisset. Frustra ergo ut invidiam damna- ti erroris evadas, summam salutis negas in fidei nostræ ditione consistere: cum omnino salus (d) nisi ex fide esse non possit: (e) Justus enim ex fide vivit. Quoniam Veritas dixit: (f) Amen amen dico vobis, quoniam qui audit verbum meum, & credit in eum qui me misit, habet vitam (g) æternam, & in judicium non veniet, sed (h) transibit de morte ad (i) vitam: & iterum: (k) hæc est voluntas Patris mei, ut omnis qui videt fi- lium & credit in eum habeat vitam æternam, & ego (l) resuscitabo eum in novissimo die: & iterum: (m) hæc est (n) autem vita æter-

na, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. Cum itaque huic fidei, quam ideo meritis & laudibus honorasti, quia majoris eam inter liberi arbi- trii bona, quam inter Dei dona numerari, æternam beatamque vitam constet esse præ- paratam; (o) quomodo hoc vulnus declina- bis, quo te ipsum configis; (p) pronuncian- do eos profanos, qui gratiam dispensari se- cundum merita humana definiant; & asse- rendo, quod nec laudem constet habere, nec meritum eos, qui ex dono gratiæ sint fideles? Quoquoersum ergo te conferas, & temetipso & (q) vinciris & vinceris. Si enim gratiam merita non præcedunt, & fi- des non potest esse sine meritis, fides gra- tiam non præcedit, (r) & omni modo ex gratia (s) habetur, quicquid illud est ex quo meritum (t) nascitur, (u) quod ante gratiam non habetur. (x)

CAPUT XVIII.

Cassiani definitio duodecima: quorundam Christianorum salvatorem esse Deum, quorundam vero susceptorem. Contra S. Prosper evincit omnium usquequaque fide- lium & salvatorem, & susceptorem esse Christum. Principia, profectus, & perse- verantiam in bonis dona Dei esse. Opitula- tiones divine gratiæ stabilimenta esse volun- tatis humanæ.

UT igitur definitionum tuarum absurditas non sibi repugnare videatur, inconve- nientia (y) miscere conaris, & unitatem membrorum corporis Christi in duobus ge- neribus fidelium nova præsumptione consti- tuis: in uno scilicet, ad quod pertineat il- lud, quod in (z) principio dixistis, non so- lum actuum, sed (aa) etiam cogitationum bo- narum ex Deo esse principium qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis: in alio autem cui congruit regula ista, qua dicis, Centurionem nec laudem ul- lam habiturum fuisse, (bb) nec meritum, si id in

(a) Al. existimet.

(b) Al. Dominus. Al. in eo quod.

(c) Al. ipsum. (d) Al. cum omni modo. Al. non nisi ex fide esse possit.

(e) Rom. 1. 17. Habac. 2. 4.

(f) Joann. 6. 24.

(g) Al. om. æternam.

(h) Al. venit... transit. Al. transiet.

(i) Al. in.

(k) Al. Joann. 6. 40.

(l) Al. resuscitem.

(m) Joann. 17. 3. (n) Al. enim.

(o) Al. paratam.

(p) Al. quod ipse cogit.

(q) Al. om. &.

(r) Al. præcedet.

(s) Al. per gratiam. Al. pro gratia.

(t) Al. ex quorum merito.

(u) Al. nascitur. (x) Al. non habet.

(y) Al. inconvenientiam.

(z) Al. inter principia. (aa) Al. verum.

(bb) Al. esse.

id in eo Dominus, quod ipse donaverat, prætulisset. Et licet totum disputationis tuæ textum ad has duas formulas, quæ nullo modo conformes possunt esse produxeris; (a) nunc tamen distinctius, atque expressius quid volueris firmare, pronuncias, dicens: (b) per hæc igitur exempla, quæ de Evangelicis protulimus monumentis, evidenterissime poterimus adversere, diversis atque innumeris modis, & inscrutabilibus viis Deum salutem humani generis procurare, & quorundam quidem volentium ac sitientium cursum ad majorem incitare (c) flagrantiam; quosdam vero etiam nolentes invitosque compellere: & nunc quidem, ut impleantur (d) ea, quæ utiliter a nobis desiderata conspexerit adjuvare; nunc vero etiam ipsius sancti desiderii inspirare principia; & vel initium boni operis, vel perseverantiam (e) condonare. Inde est quod orantes, non solum protectorem ac Salvatorem, sed etiam adiutorem ac susceptorum (f) Dominum proclamamus. In eo enim, quod prior advocat, & ignorantes nos, atque invitos adtrahit ad salutem; protector atque Salvator (g) noster est; in eo autem, quod adnitentibus nobis opem ferre, refugientesque (h) suscipere ac munire consuevit, susceptor ac refugium nominatur.

Hæc ergo discretionem (i) præscripta, erit, ut definis, in una Ecclesia ista diversitas, ut Dominus noster Jesus Christus, de quo dictum est, (k) & vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum facies populum suum a peccatis eorum: & de quo dictum est, (l) nec enim est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri; non omnium Christianorum, sed quorundam Salvator, quorundam vero susceptor sit: ut hi tantum salvati, quos ad suscipiendam (m) gratiam Deus aversos, reluctantesque compulerit; hi autem suscepti sint, qui vocationem spontanei cursus fervore prævenierint: (n) & illis quidem conferatur gratuitum (o) donum, istis vero debitum præmium rependatur: illi nullius sint laudis ac meriti, qui nihil boni habeant nisi quod acceperint; isti autem & gloria abundant; & remuneratione ditescant, qui propria facul-

tate ditati, (p) quod non acceperant obtulerunt: Atque ita Jesus Christus alios liberatos (q) invenerit, alios liberavit; & non ad omnes pertineat quod (r) ait, (s) non vos me elegistis, sed ego elegi vos; si sunt a quibus cum eos non elegisset, electus est: non ad omnes pertineat, (t) nemo potest venire (u) ad me nisi datum fuerit ei a Patre meo, si sunt, qui non dante Patre ad Filium venire potuerunt: non ad omnes pertineat, quod ait Evangelista, (x) erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum; si sunt, qui aut ita in hunc mundum venerunt, ut non essent tenebræ; aut ita lux esse cœperunt, ut illuminatione veri luminis non egerent: (y) nec de omnibus adoptatis accipiendum sit, quod ait Apostolus, (z) qui eruit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filii dilectionis suæ; si quidem ipsi rumpant (aa) vincula sua, & iugo veteris captivitatis excusso, a dominatione Diaboli, in regnum Dei libera alacritate transcurrant. Hæc si possunt intra unam Ecclesiam prædicari, ut neutra opinio alteri cedat, sed invicem sibi utraque succumbat; potest fieri, ut recipiamus quod Pelagiani tenent, & Pelagiani recipiant quod tenemus. Sed hoc modo non tam illi catholici, quam nos erimus (quod absit) Pelagiani. Contrariorum enim permixtio meliorum defectio est: quia cum virtus vitium recipit; non vitio, sed a virtute disceditur.

Nullo igitur modo Christiana corda suscipiunt, quod persuadere conatus es, eos qui gratia Dei sunt quod sunt, nec laudem ullam habere, nec meritum; & ab eo qui venit salvare quod perierat, partem Christianorum salvatam, partem vero esse susceptam: quoniam discipuli Evangelicæ Apostolicæque doctrinæ, non alta sapientes, sed humilibus consentientes, insaniam istam (bb) superbæ elationis horrescunt. In toto quippe Ecclesiæ corpore, atque in singulis membris, quod mortuum erat, vivificatum est: quod captivum erat, redemptum est: quod cæcatum erat, illuminatum est: quod perierat, quæsitum est: quod errabat, (cc) inven-

(a) Al. perduxeris.

(b) Collat. XIII. c. 17.

(c) Al. excitare. (d) Al. om. ut impleantur.

(e) Al. donare. (f) Al. protectorem, sed etiam susceptorem, omittis quæ interjacent.

(g) Al. om. noster. (h) Al. fugientesque.

(i) Al. præscriptione.

(k) Matth. 1. 21. Luc. 1. 31.

(l) Act. 4. 12. (m) Al. percipiendam.

S. Prosp. Opusc.

(n) Al. prævenierunt. (o) Al. gratiarum.

(p) Al. devoti. (q) Al. liberos.

(r) Al. qui.

(s) Joann. 15. 16. (t) Joann. 6. 66.

(u) Al. nemo venit ad me. (x) Joann. 1. 9.

(y) Al. egeant. (z) Coloss. 1. 13.

(aa) Al. rumpunt.... transcurrunt. Al. rupe-
rant.... transcurrant.

(bb) Al. om. istam. (cc) Al. erraverat.

ventum est. Nec secundum novam istam (a) partitionem aliorum Salvator, aliorum susceptor; sed omnium usquequaque fidelium & Salvator & susceptor est Christus. Nec merito ac laude (b) privantur, qui unde æterna bona mereantur accipiunt: tantoque beatiores fiunt, quanto pauciora habuerint, quæ ipsorum sunt, & quanto plura, quæ Dei sunt. Non enim conturbat nos superbientium inepta querimonia, qua (c) liberum arbitrium causantur auferri, si & principia, & profectus, & perseverantia in bonis usque in finem, Dei dona esse dicantur. Quoniam OPITULATIONES DIVINÆ GRATIÆ, STABILIMENTA SUNT VOLUNTATIS HUMANÆ: volentes oramus: & (d) tamen (e) misit Deus Spiritum (f) in corda nostra clamantem, Abba, Pater. Volentes loquimur: & tamen si pium est quod loquimur, non sumus nos loquentes, sed (g) Spiritus Patris nostri, qui loquitur in nobis. Volentes operamur salutem nostram: & tamen idipsum (h) velle atque operari, (i) Deus est, (k) qui operatur in nobis. Volentes diligimus Deum, & proximum: & tamen (l) caritas ex Deo (m) est, diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Hoc de fide, hoc de tolerantia passionum, hoc de pudicitia conjugali, hoc de continentia virginali, omnibusque virtutibus sine exceptione profiteamur; quod (n) nisi donatæ essent nobis, non invenirentur in nobis: & (o) quod liberum arbitrium naturaliter homini inditum, maneat in natura, sed qualitate & conditione mutata per mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Jesum, qui ipsam voluntatem ab eo quod perverse volebat, avertit, & in id, quod ei bonum esset velle, convertit: ut delectatione affecta, fide mundata, spe (p) erecta, caritate accensa liberalem susciperet servitutem, & servilem objiceret (q) libertatem.

(a) Al. om. istam. (b) Al. nec laude.

(c) Al. quia. Al. quæ... causatur.

(d) Al. sed. (e) Gal. 4. 6.

(f) Al. Spiritum suum.

(g) Matth. 10. 20. Marc. 13. 11.

(h) Al. ipsum. (i) Al. Dei est.

(k) Al. Philip. 2. 17. (l) Rom. 5. 5.

(m) Al. sed tantum caritas a Deo est diffusa.

(n) L. quæ nisi donata.

(o) L. eo quod. Al. non quod.... non maneat.

(p) Al. recta. (q) Al. amitteret.

(r) Al. restat igitur ex his ambiguum esse. Al. reseratis igitur definitionibus.

(s) Al. om. quadam. Al. permittendo Al. præ-

C A P U T XIX.

Conjunctim repetit S. Prosper duodecim definitiones Cassiani, brevi censura singulis opposita.

EX his (r) igitur definitionibus, quas habemus, quædam prætermittendo, (s) discussimus, non obscurum atque (t) ambiguum (u) est, quid (x) de gratia Dei sentiant, qui sincerissimis ejus defensoribus obloquuntur; & pacem victricis Ecclesiæ, resumptis de damnatorum schola quæstiunculis, inquietant; quas si ut audivimus, retexamus, fiet, sermonis nostri immoderata prolixitas: cum ex his (y) quæ de ipsorum stilo (z) innoverunt, facile pius lector intelligat, ad quæ præcipitia perveniatur his (aa) callibus, & in istam (bb) lutulentorum rivorum cœnosam fuliginem, cujus voraginis humor exsudat. (cc) Necessarium sane existimo ante conclusionem voluminis, ea quæ ostendimus non congruere (dd) CATHOLICÆ VERITATI, breviter conjunctimque digerere: ut quæ interjectis responsionibus nostris, possent (ee) recordationem legentium (ff) effugere, facilius (gg) simul decursa recolantur.

Prima ergo definitione dictum est:

Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, (hh) qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum (ii) optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis.

Quod & nos valde (kk) amplectimur, Catholicumque esse confitemur. (ll)

Secun-

mittendo. (t) Al. neque.

(u) Al. ambiguo. (x) Al. quod de gratia dissentiant. (y) Al. de his

(z) Al. quæ ipsorum Scholæ. (aa) Al. hisce.

(bb) Al. in ista.... molagine. Al. molligine. Al. lutulentorum rivorum canora muligine.

(cc) Al. exsudat. (dd) Al. om. Catholica.

(ee) Al. possunt. Al. possint.

(ff) Al. legentis.

(gg) Al. fidelitas. Al. fidelibus simul recursa.

(hh) Al. principia.

(ii) Al. donum optimum.

(kk) Al. om. valde.

(ll) Al. om. esse. Al. profitemur.

Secunda definitione dictum est:

Adest igitur inseparabiliter nobis divina protectio: tantaque est erga creaturam suam pietas Creatoris, ut non solum comitetur eam, sed etiam precedat jugiter providentia, quam expertus Propheta confitetur, dicens: (a) *Deus meus, misericordia ejus praeveniet me. Qui cum in nobis ortum quemdam bonae voluntatis inspexerit, illuminat eam, atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei, quam (b) vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emeruisse.*

Jam hic a praemissa definitione disceditur (c) & quod totum gratiae datum fuerat, ex parte nunc libero arbitrio deputatur.

Tertia definitione dictum est:

Nisi quod in his omnibus, & gratia Dei, & libertas nostri declaratur arbitrii, (d) qua etiam (e) suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari. Nec enim cum voluerit quis, sanitate perfruitur, aut de agilitudinis morbo pro (f) arbitrii sui desiderio liberatur.

Quasi medicus noster (g) non etiam hoc donet morbidis, ut & (h) veram desiderent sanitatem.

Quarta definitione dictum est:

Ut autem evidentius clareat, etiam per naturae bonum, quod beneficio Creatoris indulsum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quae tamen nisi a Domino dirigantur, ad consummationem (i) virtutum pervenire non possunt, Apostolus testis est, (k) dicens: velle enim (l) adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio. (m)

Quasi Apostolus ex naturali affectu, & non ex gratiae dono bonam habeat voluntatem, (n) qui profitemur ex Deo sibi esse sufficientiam etiam cogitandi.

Quinta definitione dictum est:

Et ita sunt haec quodammodo indiscrete per-

mixta atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multos magna quaestione volvatur: id est utrum quia initium bonae voluntatis praebuerimus, misereatur nostri Deus; an (o) quia Deus misereatur, consequamur bonae voluntatis initium. Multi enim singula haec credentes, ac justo amplius adferentes, variis sibi que contrariis sunt erroribus involuti. Si enim dixerimus, nostrum esse bonae principium voluntatis, quid fuit in persecutore Paulo? quid in publicano Matthaeo? quorum unus cruori ac suppliciis innocentum, alius violentiis ac rapinis publicis inhians (p) adtrahitur (q) ad salutem. Sin vero gratia (r) semper inspirari bonae voluntatis principia dixerimus, quid de Zacchaei fide? quid de illius in Cruce Latronis pietate dicemus? qui desiderio suo vim quamdam regnis Caelestibus inferentes, specialia vocationis monita praevenierunt.

In errore esse dicitur & is, qui ex gratia nasci bonam asserit voluntatem; & is, qui dicit, gratiam ex bona voluntate pendere; & tamen utraque sententia suscipienda decernitur, (s) dum unius in Paulo & Matthaeo, alterius in Zacchaeo & Latrone forma praefigitur.

Sexta definitione dictum est:

Hec ergo duo, id est, gratia (t) vel liberum arbitrium, sibi quidem invicem videntur adversa, sed utraque concordant, & utraque (u) nos pariter debere suscipere pietatis ratione colligimus: ne unum horum homini subtrahentes, Ecclesiasticae fidei regulam excessisse videamur.

Quasi ita utrumque recipiendum sit, ut in aliis hominibus (x) voluntas gratiam, in aliis gratia praeveniat voluntatem; & non ita ut in omnibus voluntas gratiam subsequatur. Quoniam secundum ipsos, si auferatur liberum arbitrium cum a gratia praevenitur, auferatur gratia cum a libero arbitrio praevenitur.

Septima definitione dictum est:

Concepit ergo Adam post praevaricationem, quam non habuerat, scientiam mali: boni vero, quam acceperat, scientiam non amisit.

Cum

(a) Ps. 58. 11. (b) Al. qualem.
(c) Al. descenditur.
(d) Al. om. nostri. Al. arbitrii nostri.
(e) Al. quia etiam... indiget.
(f) Al. om. pro. (g) Al. non jam.
(h) Al. om. &. (i) Al. perfectionem.
(k) Rom. 7. 18.

(l) Al. om. enim. (m) Al. non possum.
(n) 2. Cor. 3. 5.
(o) Al. Dominus, aut quia.
(p) Al. incubans. (q) Al. trahitur.
(r) Al. per gratiam. (s) Al. dicitur.
(t) Al. vel gratia. (u) Al. utrumque.
(x) Al. om. hominibus.

Cum utrumque sit falsum, quia & a quanto malo Adam (a) cavere deberet, Deo monente, prædixit; & in quanto bono esset constitutus, dum Diabolo credidit, oblitus est. Sicut autem pessima scientia mali est, (b) malum esse: ita pessima ignorantia boni est, bonum non esse.

Octava definitione dictum est:

Unde cavendum nobis est, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil nisi id quod malum est, humane adscribamus nature.

Quasi natura ante gratiam non sit in damnatione, non sit in cæcitate, non sit in vulnere: aut non gratis justificati sint, quorum inde sunt (c) merita, unde iustitia.

Nona definitione dictum est:

Dubitari ergo non potest, inesse omnia anime naturaliter virtutum semina, beneficio Creatoris inserta: sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire.

Quasi de spiritualibus bonis nihil Adam prævaricando perdidit: & virtus non ut habeatur danda, sed ut facilius (d) perfectionem apprehendat, hortanda sit.

Decima definitione dictum est.

Quod etiam in Job probatissimo athleta suo, cum eum Diabolus expetisset ad singulare certamen, divinam legimus providisse iustitiam: Si enim contra inimicum non sua virtute, sed Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & absque ulla virtute patientie sue, divina tantum opitulatione suffultus, multiplices illas, ac tota inimici crudelitate quasitas tentationum moles; & exitia pertulisset; quoniam non illam calumniosam Diabolus, quam prius emiserat, vocem adversus eum iustius iterasset: Numquid Job gratis colit (e) Deum? Nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, (f) & universam substantiam ejus per circuitum? Sed aufer ab eo (g) manum tuam, id est, sine eum suis mecum viribus decerta-
re, nisi in faciem tuam (h) benedixerit tibi.

Sed cum nullam hujusmodi querimoniam calumniosus hostis post conflictum audeat (i) iterare; non Dei, sed illius se victum viribus confitetur. Licet etiam gratia Dei non in totum illi defuisse credenda sit, quæ tantam tentatori tribuit tentandi (k) potestatem, quantum & illum resistendi noverat habere virtutem.

Si Deus (l) scivit tantummodo (m) quid Job posset, non etiam donavit ut posset, testis patientiæ ejus, non auxiliator fuit. Et in quo erit necessarium gratiæ adjutorium, si humanis solis (n) viribus tanta illa est parva (o) victoria?

Undecima definitione dictum est de Centurionis fide:

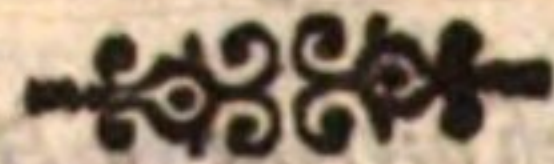
Miratur eum Dominus, atque collaudat, cunctisque illis qui ex Israelis populo crediderant, præfert dicens, Amen dico vobis non inveni tantam fidem in Israel. Nullius enim laudis esset ac meriti, si id in eo Dominus, quod ipse donaverat, prætulisset.

Impius sensus, qui putat beatiorum esse hominem, cui Deus nihil dederit, quam cui universa contulerit.

Duodecima definitione dictum est:

Inde est, quod orantes non solum protectorem, sed etiam susceptorem Dominum proclamamus. In eo enim quod prior advocat, & ignorantes nos atque invitos adtrahit ad salutem, protector atque Salvator est: in eo autem, quod adnitentibus nobis opem ferre, refugientesque suscipere, ac munire consuevit, susceptor, ac refugium nominatur.

Huic sententiæ is potest præbere consensum, qui se a Christo non vult esse salvatum.

C A-

(a) Al. om. Adam.

(b) Al. malum atque perversum est.

(c) Al. sint.

(d) Al. om. facilius. Al. perfectius.

(e) Al. colat.

(f) Al. om. ac domum ejus.

(g) Al. om. ab eo.

(h) Al. om. tuam.

(i) Al. ausit.

(k) Al. om. tentandi.

(l) Al. si ipse Deus... quod Job.

(m) Al. tantum.

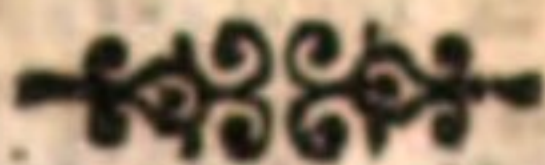
(n) Al. solum,

(o) Al. facta.

CAPUT XX.

*Errores in definitionibus Cassiani contenti
summam colliguntur.*

His itaque definitionibus hoc docetur, hoc scribitur, hoc editis disputationibus prædicatur: quod Adam peccante, Anima ejus læsa non fuerit, sanumque in eo manserit, unde peccavit: Si quidem scientiam boni, quam acceperat non amiserit; nec potuerint (a) posteri ejus id perdere, cujus damnum nec ille pertulerit. Inesse autem omni Animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta, ut possit qui voluerit, judicio naturali Dei gratiam prævenire, & adjutorium ejus, quo facilius ad perfectionem perveniat, promereri: quia nullius sit laudis ac meriti, qui donatis bonis, non propriis adornatur. Cavendum quoque esse, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referantur; quasi per se nihil boni possit agere ipsa humana natura: cum tanta sit virium ejus integritas, ut contra ipsum Diabolum, sævitiamque ejus usque ad extrema supplicia, sine auxilio Dei valeat dimicare: hanc autem possibilitatem in omnibus esse (b) hominibus naturalem, sed non omnes ingeneratis (c) sibi uti velle virtutibus. Tantam autem circa universos homines bonitatem esse Creatoris, ut alii ab eo, quia sponte veniant, suscipiantur laudati, alii quia resistunt, (d) adtrahantur inviti, atque ideo (e) volentium susceptor, nolentium vero salvator sit. Et cum pars Ecclesiæ ex gratia, pars autem ex libero justificetur arbitrio; gloriosiores sint, quos natura provexerit, quam quos gratia liberavit: quia ad omne opus bonum tam libera sit voluntas in Adæ posteris, quam in Adam fuerit (f) ante peccatum.

- (a) Al. potuerunt (b) Al. omnibus inesse.
(c) Al. ingentis. (d) Al. resistant.
(e) Al. atque adeo... ut cum pars Ecclesiæ.
(f) Al. fuit. (g) Al. defensoris.
(h) Al. concerpunt. Al. decerpunt.
(i) 2. Tim. 2. 19.
(k) Al. protasissimis. V. infra p. 296. n. 6.
(l) Al. gramina.
(m) Al. dogmatibus.

CAPUT XXI.

Exprobrat S. Prosper Massiliensis quod S. Augustini doctrinam iisdem querelis & conviciis impeterent, quibus eam jam oppugnaverant Pelagiani, & præcipue Julianus; & ostendit horum machinas fuisse jam fractas auctoritate Ecclesiæ latas memorans contra Pelagianos sententias ab Innocentio I. Palæstina Synodo, & Africanis consiliis, necnon a Zosimo, Bonifacio, & Cælestino. Cavillantes S. Cælestini testimonium de auctoritate novissimorum librorum S. Augustini ad alios S. Doctoris libros provocat, ubi eadem doctrina propugnatur. Sixtum Papam repressurum fore novos gratiæ inimicos confidit.

EN cujus dogmatis sunt Magistri, qui ut Catholicarum mentium castitatem, gratiæ defensoribus (g) calumniando corrumpant, præcipuum nostro tempore in doctrina Ecclesiastica virum rabido ore discerpunt, (h) creduntque se omnia auctoritatum munimina posse convellere, si hanc pastoralis speculæ validissimam turrin crebra Pelagiani arietis illusione pulsaverint. (i) Firmum quidem fundamentum Dei stat: sed congruenter isti non desunt partibus suis. Dignum quippe est, ut quorum sequuntur sententiam, imitentur insaniam. Nec enim alia possunt dicere, quam quæ damnatorum querelis, & procacissimi (k) Juliani sunt vulgata conviciis. Paria sunt unius seminis germina, (l) & quod latebat in radicibus, manifestatur in fructibus. Non ergo cum istis nova acie dimicandum est; nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina. Tunc istorum machinæ fractæ sunt, tunc in superbix suæ sociis ac principibus corruerunt, quando beatæ memoriæ Innocentius nefandi erroris (m) capita apostolico mucrone percussit: (n) quando Pelagium ad proferendam in se suosque sententiam, Palæstinorum Episcoporum Synodus (o) coarctavit: (p) quando Africanorum conciliorum decretis beatæ recordationis Papa Zosimus sen-

- (n) Cum suis nimirum ad Concilium Milevitani & Carthaginense Rescriptis datis die XXVII. Joan. An. Ch. CCCCXVII.
(o) Al. coarctatus est.
(p) Primum licet Rescripta memoret Innocentii Papæ, quorum auctoritate causa finita est, ut loquitur S. Augustinus serm. 131. n. 10. hæc tamen Synodus, Diospoli a Palæstinis Episcopis habita est multo ante, nempe An. CCCCXV.

sententiae suae robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexterarum omnium armavit Antistitem: (a) quando Sanctae memoriae Papa Bonifacius piissimorum Imperatorum catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratiae Dei non solum Apostolicis, sed etiam regiis utebatur edictis: (b) & quando idem, cum esset doctissimus, adversus libros tamen Pelagianorum beati Augustini Episcopi responsa poscebat.

Unde & venerabilis memoriae Pontifex Coelestinus, cui ad catholicae Ecclesiae praesidium multa Dominus gratiae suae dona largitus est, sciens damnatis non examen iudicii, sed solum penitentiae (c) remedium esse praestandum, Coelestium, quasi non discussio negotio (d) audientiam postulantem, totius Italiae finibus iussit extrudi, adeo (e) & praecessorum suorum statuta & decreta Synodalia inviolabiliter servanda censebat, ut quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari. Nec vero segniori cura ab hoc eodem morbo Britannias liberavit, quando quosdam inimicos gratiae solum suae originis (f) occupantes, etiam ab illo secreto exclusit Oceani, & ordinato Scotis Episcopo, (g) dum Romanam insulam studet servare Catholicam fecit etiam barbaram Christianam. Per hunc virum etiam Orientales Ecclesiae gemina peste purgatae sunt, quando Cyrillo Alexandrinae urbis Antistiti, gloriosissimo (h) fidei catholicae defensori, ad (i) excrucandam Nestorianam impietatem Apostolico auxiliatus est gladio, quo etiam Pelagiani, dum cognatis confederantur erroribus, iterum prosternebantur. Per hunc virum intra Gallias istis ipsis, qui

Sanctae memoriae Augustini scripta reprehendunt, maleloquentiae (k) est adempta libertas, quando consulenti (l): actione suscepta, & librorum, qui errantibus displicebant, pietate laudata, (m) quid oporteret de eorum auctoritate sentiri, sancto manifestavit eloquio, evidenter pronuncians, quantum sibi praesumptionis istius novitas displiceret, qua auderent quidam adversum antiquos Magistros insolenter insurgere, & in disciplinata calumnia praedicationi veritatis obstrepere: (n) AUGUSTINUM, (o) inquiens, Sanctae recordationis virum, pro vita sua, atque pro meritis in nostra semper communione (p) habuimus: unquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor adspersit, quem tanta scientiae olim fuisse meminimus, ut inter Magistros optimos etiam a meis semper decessoribus (q) haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, (r) utpote qui ubique cunctis, & amoris fuerit, & honoris.

Contra istam clarissimae laudationis tubam, contra istam Sacratissimi testimonii dignitatem audet quisquam maligne interpretationis murmur emittere? & perspicuae sincerissimaeque sententiae nubem oblique ambiguitatis obtendere? ut scilicet quia in Epistola Papae huius (s) librorum, pro quibus actum est, expressus non est titulus, hinc eos appareat non probatos, & istam in Sanctum (t) Augustinum laudationem pro (u) anteriorum Scriptorum meritis fuisse collatam. (x) Maneat plane, maneat ista conditio, ut horum librorum novitas repudiata videatur, si in eadem causa ejusdem viri dissentit (y) antiquitas: & aut (z) inutile aut incongruum judicetur, quod ab his,

(a) Missa scilicet ad omnes Episcopos An. Ch. CCCCXVIII. Epistola sua, quae Tractoria dicitur, & quae per totum orbem subscriptionibus Sanctorum Patrum est reborata, teste Mario Mercatore.

(b) Vide Baronium An. 419. n. LVII. & Criticen Pagii n. 21. & 22.

(c) Al. sententiae. Al. non examen iudicii solum, sed &c.

(d) Al. non discussi negotii. Al. ingentis.

(e) Al. ab eo & praecessorum.

(f) Erat enim Britanus eorum princeps Pelagius. (g) Scilicet Palladio, de quo idem S. Prosper in Chronico Basilio, & Antiocho Cons. haec adnotat: Ad Scotos in Christum credentes ordinatur a Papa Coelestino Palladius, & primus Episcopus mittitur.

(h) Al. gloriosissima.

(i) Al. excrucandam. Al. exterandam. Al. ex-

stirpandam. Al. excindendum.

(k) Al. male eloquentiae.

(l) Al. consultantium. Consulentes fuerunt idem S. Prosper & Hilarius.

(m) Loquitur de libris de praedestinatione Sanctorum, & de dono perseverantiae.

(n) Verba Coelestini Papae 1. in Ep. ad Galliarum Episcopos cap. 2.

(o) Al. ait enim, Augustinum.

(p) Al. commendatione.

(q) Al. praedecessoribus.

(r) Al. senserant. (s) Al. om. huius.

(t) Al. Sancto Augustino.

(u) Al. pro auctoramentis.

(x) Hinc conjicitur Coelestinum obiisse paullo post quam dederat Epistolam suam; neque enim Massilienses ita illudere illam tentassent si Coelestinus adhuc superstes consuli potuisset.

(y) Al. dissentiat. (z) Al. & ut.

his, quæ contra Pelagianos condidit, dissonans invenitur. Ut itaque omittamus eavolumina, in quibus ab exordio Episcopatus sui, multo priusquam impugnatores gratiæ exurgerent, pro gratia disputavit. Legantur tres ad Marcellinum ipsius libri: (a) Ad Sanctum Paulinum Nolanum Episcopum (b) Epistola retractetur. Ad beatissimum (c) quoque Apostolicæ Sedis tunc presbyterum Xistum, nunc vero Pontificem, emissæ paginæ recurrantur. Ad Sanctum Pinianum, (d) ad (e) Valerium comitem, (f) ad Servos Christi Timasium & Jacobum, (g) distinctim edita volumina revolvantur. Sed libri priores contra Julianum, unus ad Sanctum Aurelium Carthaginiensem (h) Episcopum de gestis Palæstinis: (i) alius ad Paulum & Eutropium Sacerdotes, contra Pelagii & Cælestii quæstiones: (k) & ad beatæ memoriæ Papam Bonifacium quatuor volumina recenseantur. (l) Et si (m) in his omnibus operibus, multisque aliis quæ enumerare longum est, idem doctrinæ spiritus, eadem prædicationis forma præcessit; agnoscant calumniatores, superfluo se objicere, quod his libris non speciale, neque discretum testimonium sit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur. Apostolica enim sedes, (n) quod a præcognitis (o) sibi non discrepat, cum præcognitis probat; & quod iudicio jungit, laude non dividit. Qui ergo hos proxime editos libros refutant, anterioribus acquiescant; & iis quæ pro gratia Christiana prius sunt scripta, consentiant. Sed non faciunt: (p)

Sciunt enim omnia Pelagianis (q) esse contraria, & nihil sibi posse competere ad consequentium resolutionem, si confiteantur in præcedentibus consistere veritatem.

Igitur huiusmodi hominum pravitati non tam disputationum studio, quam auctoritatum privilegio resistendum est: ut de prostrati dudum dogmatis (r) corpore nullum membrum sinatur assurgere. Quia notum est, ita falsitatis istius haberi versutias, (s) ut si senserit prætentæ correctionis imagine, aliquos (t) sibi faventium radicia suæ germen excipere, totam se velit ex sui parte minima reparare. (u) Ubi enim non aliud habet summa quam portio, non est devotionis dedisse prope totum, sed fraudis retenuisse (x) vel minimum. Quod ne hypocritarum obtineatur insidiis, confidimus Domini protectione præstandum, ut quod operatus est in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cælestino, operetur & in (y) Xisto: (z) & in Custodia Dominici gregis hæc sit pars gloriæ huic reservata (aa) pastori, ut sicut illi lupos abegere (bb) manifestos, ita hic depellat (cc) occultos: illo auribus suis doctissimi senis (dd) insonante sermone, quo collaborantem secum hortatus est, dicens: (ee) *Sunt enim quidam, qui iustissime damnatas impietates* (ff) *adhuc liberius defendendas putant, & sunt qui occultius penetrant domos: & quod in aperto clamare jam metuunt, in secreto seminare non quiescunt. Sunt autem qui omnino siluerunt, magno timore compressi, sed adhuc corde retinentes, quod ore jam proferre non audent: qui tamen esse fra-*

- (a) Al. Quorum titulus *De peccatorum meritis*.
 (b) Al. om. *Episcopum*.
 (c) Al. *beatum*.
 (d) *Lib. de gratia Christi & de peccato originis*.
 (e) Al. & *Valerium*.
 (f) *Lib. de nuptiis & concupiscentia*.
 (g) *Lib. de natura & gratia*.
 (h) Al. *Carthaginiensis*.
 (i) *Seu de gestis Pelagii*.
 (k) *Lib. de perfectione iustitiæ*.
 (l) Al. *libri quatuor explicentur. Horum titulus: libri quatuor contra duas Epistolas Pelagianorum*.
 (m) Al. *ac sic... præcessit. Agnoscant &c.*
 (n) Al. *fides*.
 (o) Al. *cognitis*.
 (p) Al. *faciunt*.
 (q) Al. *Pelagiana sibi esse &c.*
 (r) Al. *ut prostrati dudum corporis dogmata, in corpore nullum membrum sinant assurgere*.
 (s) Al. *ita se falsitatis istius habere versutias, ut si eis liceat prætentæ &c.*
 (t) Al. *aliquid*.

- (u) Al. *possit in exigua sui parte &c.*
 (x) Al. *restituisse*. (y) Al. *on. &c.*
 (z) Xystus Cælestinum excepit An. Ch. 431. Neque vero fuit inanis S. Prosperi spes de Xysto Papa III. concepta; idem enim S. Prosper in Chronico ad An. CCCCXXXIX. hæc memoriæ commendavit: *hac tempestate Julianus Eclanensis (Al. Athelaniensis) iactantissimus Pelagiani erroris adsertor, quem dudum amissi Episcopatus intemperans cupidus agitabat; multimoda arte fallendi correctionis spem præferens, molitus est in communionem Ecclesiæ irrepere. Sed his insidiis Sixtus Diaconi Leonis hortatu vigilantiter occurrens nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit: & ita omnes Catholicos de refectione fallacis bestię gaudere fecit, quasi tunc primum superbissimam hæresim Apostolicus gladius detruncafet.* (aa) Al. *servata*.
 (bb) Al. *ejcere*. Al. *abjocere*.
 (cc) Al. *expellat*. (dd) Al. *add. Augustini*.
 (ee) Verba S. Augustini in Epistola ad Xystum cap. 1. (ff) Al. *sunt enim quidam iustissime damnati, qui impietates &c.*

tribus possunt ex priorē ipsius dogmatis defensione (a) notissimi. Proinde alii severius (b) coercendi; alii vigilantius vestigandi; (c) alii tractandi quidem lenius, sed non segnius sunt docendi, ut si non timentur, (d) ne perdant, non tamen negligantur ne pereant.

CAPUT XXII.

Conclusio operis. Qua ratione cum reprehensoribus S. Augustini agere oporteat usquedum per Ecclesie principes, & legitimos iudiciorum ministros a fraterna societate divisi non sint.

Sufficienter, ut arbitror, demonstratum est, reprehensores S. Augustini & vana objicere, & recta impugnare, & prava defendere: peremptorumque armis intestinum

bellum moventes, dictis (e) divinis, atque humanis constitutionibus rebellare. Quorum tamen dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio; ut donec Dominus per Ecclesie principes, & legitimos iudiciorum suorum ministros, hæc quæ per paucorum superbiam, & quorundam imperitiam sunt turbata, componat; nobis Deo adjuvante sit studium (f) quieta modestaque patientia odiis dilectionem reddere; & ineptorum vitare conflictus; veritatem non deserere, nec cum falsitate certare; semperque a Deo petere, ut in omnibus cogitationibus, in omnibus voluntatibus, in omnibus sermonibus, atque actionibus nostris, ipse teneat primatum, qui (g) dixit se esse principium. (h) Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in (i) Secula. Amen.

- (a) Al. impietate. (b) Al. sunt coercendi.
(c) Al. investigandi.
(d) Al. non timent. Al. non timeant.
(e) Al. om. dictis.

- (f) Al. om. quieta modestaque patientia.
(g) Joann. 8. 23.
(h) Rom. 11. 36.
(i) Al. in Secula Seculorum.

F I N I S.

tribus possunt ex priorē ipsius dogmatis defensione (a) notissimi. Proinde alii severius (b) coercendi; alii vigilantius vestigandi; (c) alii tractandi quidem lenius, sed non segnius sunt docendi, ut si non timentur, (d) ne perdant, non tamen negligantur ne pereant.

CAPUT XXII.

*Conclusio operis. Qua ratione cum reprehensio-
ribus S. Augustini agere oporteat usquedum
per Ecclesie principes, & legitimos iudicio-
rum ministros a fraterna societate divisi
non sint.*

Sufficienter, ut arbitror, demonstratum est, reprehensores S. Augustini & vana objicere, & recta impugnare, & prava defendere: peremptorumque armis intestinum

bellum moventes, dictis (e) divinis, atque humanis constitutionibus rebellare. Quorum tamen dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio; ut donec Dominus per Ecclesie principes, & legitimos iudiciorum suorum ministros, hæc quæ per paucorum superbiam, & quorundam imperitiam sunt turbata, componat; nobis Deo adjuvante sit studium (f) quieta modestaque patientia odiis dilectionem reddere; & ineptorum vitare conflictus; veritatem non deserere, nec cum falsitate certare; semperque a Deo petere, ut in omnibus cogitationibus, in omnibus voluntatibus, in omnibus sermonibus, atque actionibus nostris, ipse teneat primatum, qui (g) dixit se esse principium. (h) Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipse gloria in (i) Secula. Amen.

(a) Al. impietate. (b) Al. sunt coercendi.

(c) Al. investigandi.

(d) Al. non timent. Al. non timentur.

(e) Al. om. dictis.

(f) Al. om. quieta modestaque patientia.

(g) Joann. 8. 23.

(h) Rom. 11. 36.

(i) Al. in Secula Secularum.

F I N I S.

Placentia, Stanislaus

Divi Augustini, et Scoti de Gratia Christi Consensus

Bd.: 2. (1768).

Venetia 1768

4 Dogm. 440-2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10351074-1